
NAZIONALE
VITT. EMANUELE
12
26 H
22

IOANNIS DE IANDVNO

IN LIBROS ARISTOTELIS DE COELO ET MVNDO QVAE EXTANT QVAESTIONES SVBTILISSIMAE: QVIBVS NVPER CONSVLTO ADIECIMVS AVERROIS SERMONEM

DE SVBSTANTIA ORBIS:

Cum eiusdem Ioannis Commentario ac Quæstionibus,
Nuperrimè in Capita accuratè diuisum, ac
maxima diligentia recognitum:

DVO ETIAM LEGVNTVR HIS APPOSITI INDICES:
Alter quæstionum, & Conclusionum, & Capitum Summas nunc additas,
continet, Alter in toto libro scitu præclara demonstrat:

HORVM OMNIVM CASTIGATIO
docto lectori facile patebit.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum,
M. D. LXIIII.

PRIMVS INDEX

Quæstionum & conclusionũ, & Capitum, quæ continentur in quęstionibus Ioannis Ianduni super libros de Cœlo & Mundo, Et his quæ illis nuper addita sunt.

Questiones libri Secundi.

Quæstiones Libri Quarti.

Summa Capitum Sermonis de Substantia Orbis.

Quæstionis Super Sermonem de Substantia Orbis.
Præfatio.

Quæstiones Incerti Autoris.

Primi Indicis Finis.

INDEX SECVNDVS
ELEMENTORVM SERIE NVPER EXCOGITATVS.

Omnium eorum, quæ in Quæstionibus Ioannis de Ianduno super Libros de Cælo & Mũdo, & eiusdem Commentario & Quæstionibus in sermonem de Substantia Orbis, scitu digna censentur.

C

Corru-

Meritum

N

O

Secundi Indicis in Ioan. de Ianduno super libros de Cælo, & Mundo Quæstionibus, & his, quæ huic libro nuper addita sunt;

FINIS.

IN

IN IOAN. DE IANDVNO QVAESTIONES SVPER LIBROS ARISTOTELIS DE COELO ET MVNDO

PROOEMIVM.

SVMMA PROOEMII.

Quàm Necessaria sit corporum cœlestium contemplatio, quã aliorum inferiorum speculationẽ excellere dicit.

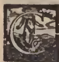

PTOLOMAEVS scribit in
principio Centiloquij
sic, Mundanorum ad
hoc & ad illud mutatio
ex virtute seu mutatio- B
ne corporum cęlestium
procedit, rerumq; na-
turas rimari volentem
oportet primo corpora
cœlestia speculari. In
hac propositione cor-
pus cœleste, cuius scientiam quærimus, describitur duo
bus modis, & scientia eius redditur commendabilis, Pri
mo ex communi contemplatione, & respectu causalita
tis corporum cœlestium ad ea quæ sunt hic. & hoc tan-
gitur cum dicitur. Mundanorum ad hoc & ad illud mu
tatio ex virtute seu mutatione corporum cęlestium pro
cedit. Secundo commendatur ex prioritate speculatio-
nis corporum cœlestium, & hoc tangitur cum subdi-
tur, Rerumque causas rimari volentem oportet primo
corpora cœlestia speculari. Ratio primi est. quia munda
norum ad hoc & ad illud &c. ab illis procedit à quibus C
totus mundus inferior gubernatur. quia gubernatio ali
cuius rei gubernatæ à gubernante procedit, sed totus
mundus inferior gubernatur à corpore cœlesti. per Ari
Cap. prio. sto. in Primo Meteo. vbi dicit. Est igitur mundus iste in
ferior contiguus lationibus superioribus, vt omnis vir-
tus eius inde gubernetur. Præterea. mutatio sempiterna
debet esse causa mutationis nouę & generabilis, sed mu
tatio horum inferiorum est generabilis & noua; & mu-
tatio cœlestis est æterna: ideo &c. Maior videtur nota,
quia rationabilius est, quòd perpetuum secundum ali-
quem modum sit causa generabilium quàm è conuer-
Tex. ca. 55. so, vt patet Secundo de Generatione. quia si debet esse
ordo inter motum perpetuum & nouum, tunc oportet
quòd vnũs sit causa alterius, aliter ordo esset incõnexus.
ergo magis perpetuum in motu est causa generabilis in
Motus cœli secũdum totum æternus est. motu, quàm è conuerso. & minor patet. Vnde notãdum D
circa hoc quòd motus cœli secundum totum est perpe-
tuus, sed secundum particulares reuolutiones non, sed
Tex. ca. 54. corrumpitur, vt hesterna reuolutio & hodierna, & se-
Text. c. 3. cundum istum modum corpus cœleste est causa muta-
tionis inferiorum. Ratio secundi est, quia, cum sint di-
uersi modi causarum, vt patet secundo Phy. & 7. Meta.
quia quędam est cõmunis, & quædam propria, & quæ-
dam in actu, & quædam in potentia &c. tunc ordo do-
ctrinæ est primo ex cognitione causarum communium
Cõmen. 4. & remotarum ad proprias, vt dicit Commen. 1. Physi.
Cõm. 27. & resumit in secundo, vnde dicit, ꝙ doctrina ordinatur
in scientia à cognitione causarum remotarum ad causas
minus remotas vsquequo perueniatur ad proprias &
magis propinquas, sed corpora cœlestia sunt causæ com
A munes & remotæ respectu inferiorum. ideo &c. Circa
quod sciendum ꝙ duplices sunt causæ remotæ. quædam
abstractæ omnino à materia & motu, vt substantiæ se-
paratæ. aliæ sunt causæ remotæ, quæ sunt in materia sen
sibili, & habent accidentia sensibilia vt corpora cęlestia.
Modo propositio Com. non est intelligẽda de causis re Tex. c. 12.
motis oĩno abstractis, quia istæ non cognoscuntur nisi Tex. c. 43.
per sensibilia, vt dicit Com. 8. Meta. & 12. sed est intel-
ligenda propositio de causis remotis in materia & quæ
habent motum, & ab illis est incipiendum in doctrina.

De natura, scientia fere plurima videtur Text. c. 1.
circa corpora & magnitudines, & horum
existens passiones & motus.

QVAESTIO. I.

An Corpora cœlestia sint causæ horum inferiorum generabilium & corruptibilium.

CONsequenter circa istum librum. Pri-
mo potest quæri de quibusdam com-
munibus, & postea in speciali. quia di-
cit Aristo. 3. Physi. quòd speculatio de
proprijs est posterior speculatione cõ-
muni, quia oportet prius dicere viam Text. cõ. 2.
communem, & postea propria speculari, vt dicit. 1. Phy.
& ideo prima quæstio fit. Vtrum corpora cœlestia sint Text. cõ. 4.
causa inferiorum generabilium & corruptibilium. Ar-
guitur primo ꝙ non. quia inter causam & causatum de
bet esse proportio, vt patet. 2. Phy. & 5. Meta. sed inter
corpora cœlestia & ista inferiora generabilia & corru- Text. c. 38.
ptibilia nulla est proportio: quia finiti ad infinitum nul- Text. c. 31.
la est proportio. 3. Phy. & primo huius. sed corpus cœle Text. c. 42.
ste est infinitum in duratione, vt patet. 8. Phy. & primo Text. c. 52.
huius. & ista inferiora sunt finita, quia corrumpuntur Text. c. 53.
& generantur, vt patet. 2. de Genera. Item, minus no- Text. c. 20.
bile non potest esse causa effectiua magis nobilis, quia Text. c. 51.
causa efficiens per se non est minus nobilis. sed corpora
cœlestia minus sunt nobilia quàm ista inferiora, quia in
feriora multa sunt animata, vt homo equus & plantę, &
cognoscunt, sed corpora cœlestia circunscripto moto-
re sunt inanimata & non cognoscentia. & cognoscens
est nobilius non cognoscente. ideo &c. Item, si corpo-
ra cœlestia per se essent causa inferiorum, tunc ista infe-
riora ex necessitate euenirent, sed hoc est impossibile,
quia actus humanus & intellectualis non necessitantur,
quia liberi sunt, & ideo non necessitantur à cœlo ad eli-
gendum, vel non eligendum, vel intelligẽdum, vel non
intelligendum, vt patet ex tertio Ethi. consequentia pa-
ter, quia postquam cœlum est causa motiua inferiorum Cap. 8.
& est necessarius secundum Aristo, tunc omnia inferio-
ra haberent necessitatem à cœlo,

OPPOSITVM arguitur auctoritate Ptolomæi Cap. Prio.
præallegata mundanarum rerum &c. & ex. 1. Meteo. Text. c. 18.
Est igitur ex necessitate mundus inferior &c. & ex. 2.
de Generatione, vbi Aristo, vult ꝙ motus Solis in obli-
quo circulo & aliorum astrorum, qui dat intelligere ꝙ
sunt secũdum accessum & recessum, est causa generatio
nis eorum quæ sunt in hoc mundo, Item, ibidem dicit, Text. c. 50.
ꝙ omnes formæ sunt in terminis & in corporibus cœle
stibus, quæ vocat terminos, quia imponunt formam &
terminum omnibus, quia forma terminat alia, quæ sunt
à cœlo producta. Item Alber. in libro suo, qui dicitur
speculum Philosophiæ, dicit sic, Ordinauit & disposuit
gloriosus & sublimis Deus cum sua summa sapientia,

Cōmen.12. vt per stellas surdas & mutas operetur ea quæ contingunt in inferioribus elementis & elementatis &c. Commen. dicit in primo huius, quòd cœlum est ligamentum inter substantias abstractas & inferiora, quæ substantiæ abstractæ sunt intransmutabiles mediantibus corporibus cœlestibus, quæ sunt intransmutabilia in substantia, & semper secundum locum fiunt transmutationes æternæ in inferioribus a substantijs abstractis, quia nisi hoc esset, tunc actio temporalis non fieret semper in inferioribus, quia actio æterna, secundum quòd est æternum, non est nisi æterna. Item, Commen. 8. Physi. voluntas antiqua non potest agere & facere aliquod nouum sine secundo antiquo, i. cœlo per cuius motum facit alium motum nouum in inferioribus. Cōmen.15.

CONCLVSIO

Omnium Inferiorum Cœlestia corpora causa sunt, exceptis humanis actibus: quorum causa necessariæ non sunt.

PRopter hoc est dicendum ad quæstionem, quòd corpora cœlestia sunt causa omnium inferiorum, exceptis actibus humanis. & hoc patet dictis auctoritatibus, & adhuc alijs auctoritatibus. Arist. primo Metheo. dicit causam. vnde principium motus causam, quia semper latorum corporum virtutem æstimandum. & hoc illorū quæ contingunt in inferiori mundo. Item, Alexan. dicit, ꝙ rationabilius virtus cœli vocatur natura: eo ꝙ est causa omnium existentium natura & secundum naturam fieri creditorum. Vbi potest etiam probari rationibus. si voluntas æterna per voluntatem æternam causaret aliquod nouum, tunc infinita essent essentialiter pertransita, sed hoc est impossibile, quia tunc infinitum esset finitum. consequētia probatur. postquam antiqua voluntas faceret aliquid de nouo immediate, sequeretur ꝙ esset duratio successiua infinita media inter nouum finitum, & æternum faciens, quia da oppositum, & tunc non esset nouum, quia ad hoc ꝙ aliquis effectus sit nouus, non sufficit ꝙ causa præcesit secundum naturam, quia tunc effectus nouus esset coæternus suæ causæ, quia coæternitas bene stat cum præcedente secundum naturam. ergo oportet quòd voluntas antiqua secundum aliud præcedat effectum nouum, quàm secundum naturam, sed non potest esse tempus. ergo duratio successiua infinita cuius partes sunt essentialiter ordinatæ. & per consequens tunc erit pertransita si procedit à causa ad effectum per medium quod est pertransitum, quia ab extremo non peruenitur ad extremum nisi sit pertransitum medium.

Præterea, Sicut se habet mouens nouum ad actionem æternam, ita voluntas æterna ad effectum nouum, sed mouens nouum non potest causare actionem æternam, vt omnes concedunt. quare &c. Et notandum quòd nihil excipitur nisi actus humani & intellectus & voluntas, quia corpora cœlestia non habent virtutem ad causandum intellectum ad intelligendum vel non intelligendum, & ad necessitandum voluntatem ad eligendum vel non eligendum, vel volendum vel non volendum. Sciendum quòd primum principium non habet esse causa immediata actuum humanorum nisi mediante cœlo, nihilominus tamen a cœlo non necessitatur intellectus & voluntas ad intelligendum vel ad eligendum, quia liberi sunt, sed licet aliqualiter inclinantur ad hoc, tamen non necessitantur.

Actus humani sunt qui ab intellectu & voluntate procedunt.

Per hoc ad rationes. Ad primam conceditur de causa in actu & effectu in actu, & causa particulari & effectu particulari &c. non tamen oportet de causa remota, ꝙ proportio in duratione sit inter ipsam & effectum nouum, sed sufficit proportio ꝙ sit causa remota illud quod sit in actu effectus sicut in potentia &c. ꝙ cœlum &c. dicendum, quòd cœlum non est infinitum secundum magnitudinem, sed tātum secundum durationem, vt demonstratur in Primo huius. & Octauo Physicorum. & non est proportio durationis eius ad inferiora, quia ista non requiruntur, sed sufficit talis proportio quòd effectus in potentia sit talis qualis cœlum est in actu. Ad secundum dicendum, quòd duplex est agens. principale & instrumentale, modo verum est quòd minus nobile non est causa efficiens principalis respectu nobilitatis, sed potest esse instrumentalis causa tamen, sicut semen est causa efficiens hominis instrumentalis, tamen non est nobilior quàm homo &c. ꝙ corpora &c. dicendum quòd cœlum non est effectiua causa principalis inferiorum, sed tamen instrumentalis circunscripta intelligentia, quia intellectus est causa principalis, vnde sicut artifices mediantibus instrumentis faciunt effectus, sic intelligentiæ absolute faciunt inferiores effectus mediantibus corporibus motis ab ipsis secundū diuersas conditiones ipsorum & aspectus adinuicem. Vtrum autem corpus cœleste circunscripta intelligentia sit minus nobile omnibus animatis, vt ver me, visum est alibi. Ad tertium potest concedi quòd omnia eueniunt non ex necessitate violentię, sed immutabilitatis & impossibile aliter se habere. non necessitate violentiæ, sicut lapis proijcitur sursum, sed necessitate quæ est impossibile aliter se habere circa inferiora. sed excipiuntur actus humani respectu ordinatorum ad finem, quia voluntas non agit vel non eligit ex necessitate ea quæ ordinantur ad finē, & si intellectus non intelligit ex necessitate, quia ista libera sunt. Vnde quantuncunq; corpus cœleste calefaciat & siccet, & sic sitias multum, tu potes bibere vel non bibere, quia intellectus intelligit quòd est nociuum: & oppositum facit quàm appetitus iudicet. vnde in vno conueniunt docto res, quòd cœlum non necessitat intellectum & voluntatem, tamen inclinat aliqualiter & facit multas inclinationes in humano appetitu: & aliquo modo prosequitur illas inclinationes, sed alij non prosequuntur, vnde est libertas in his actibus humanis.

Rōsiones. Cœlū non est infinitū magnitudine, sed duratione. Tex. c. 20. Tex. c. 13. Cap. prio.

QVAESTIO II.

Vnde corpore Cœlesti sit scientia Naturalis.

COnsequenter quæritur, Vtrum de corpore cœlesti sit Scientia Naturalis. Arguitur quòd non, quia de eodem non potest esse Scientia Naturalis, & mathematica, quia scientiæ secantur quemadmodum & res, vt patet Tertio de Anima. & Primo Poster. sed de corpore cœlesti est mathematica, scilicet Astronomia.

Tex. c. 38.

OPPOSITVM est Aristo. in isto lib: vbi tractat de corporibus cœlestibus, & tradit ibi Scientiam Naturalem, vt concedunt omnes.

CONCLVSIO

Corpora Cœlestia sunt per se considerationis naturalis, per accidens autem considerantur ab Astronomo.

Dicendum,

Dicendum, quòd de corpore cœlesti potest esse Sientia Naturalis. & ratio est, quia quæcunque mouent mota pertinent ad considerationem naturalem. ex. 2. Physico. quia quæ mouent non mota non sunt philosophicæ considerationis, saltem quo ad essentiam, vt dicit Commenta. sed corpora cœlestia mouent mota, quia mouent cum habeant virtutem alteratiuam respectu inferiorum, vt lumen secūdum alium & alium aspectum aliter mouet, & sunt mota secundum aliquem modum ab intelligentijs. Item, Naturalis Philosophus tenetur considerare omnes substantias sensibiles & omnes passiones & principia ipsorum, sed cœlum est substantia sensibilis habens passiones & principia sensibilia, ideo &c. maior patet. quia substantias sensibiles & passiones sensibiles nullus artifex considerat nisi naturalis, vt patet primo de Anima. minor patet ex isto libro & est per se nota. Vnde notandum q dicit Commen. Secundo Metaphysico. tertio commento. & secundo Physico. 18. commen. Astrologus & Naturalis diuersimode considerant corpora cœlestia, quia naturalis considerat ea secundum quòd mota sunt, & de figuris & situ ipsorum, & de quantitate motuum, vt tarditate & velocitate & quantitate ipsorum: sed Astrologus non considerat ea secundum quòd mota sunt & secundum quòd habent figuras tales, quæ probantur per motum &c. Alia est differentia ipsorum ex secundo Physico. & redit in idem. quia naturalis considerat de figura Solis & Lunæ &c. secundum quòd accidunt naturæ talis corporis, & secundum quòd natura eorum requirit talem figuram ad motum; & inquantum sunt mobilia, sed Astrologus considerat corpora cœlestia non secundum quòd huiusmodi, sed secundum quòd mens abstrahit ea a motu & transmutatione: quia de figuris considerat non secundum quòd sunt motæ, sed vt sunt figuræ tantum. Sed alia differentia ponitur a Lincolniensi in lib. suo de ortu scientiarum. q corpora cœlestia sunt corpora, & luminosa sunt, & habent per lumen virtutem regitiuam & alteratiuam. primo modo considerat ea Astrologus, vt sunt corpora, sed secundum q sunt luminosa & habent regere & alterare inferiora dupliciter considerantur. vno modo secundum rationem communem, & sic pertinet ad naturalem philosophum. vt patet in lib. de Cœlo & Mun. Alio modo consideratur secundum rationem specialem: vt in habitudine ad determinatum effectum, & sic pertinet ad naturalem philosophiam, vnde considerat q virtute astri in tali signo secundum q habet regere & alterare inferiora in quantum est in determinato loco & tali tempore habet diuersimode alterare, inquantum est sub alio signo & loco & tempore. quia istæ virtutes, quibus alterantur inferiora, non cognoscuntur sine respectu & aspectu in tali signo. aliam virtutem habet in alio signo & aspectu & secundum aliam coniunctionem ad aliud astrum. ergo oportet naturalem cognoscere ipsa vt sunt in tali signo &c. & sic etiam astrologus ea cōsiderat. & sic astronom attribuitur considerare ea astra in diuersis aspectibus & coniunctionibus, & istæ duæ considerationes sunt ita. q. coniunctæ. Sed dubium est. quia Commen. dicit quòd astronomus considerat quantitates motuum cœlestium, vt tarditatem & velocitatem, & hoc non potest considerare nisi consideret motum cœlestem, & per consequens subiectum mobile. quod dicitur Secundo Physicorum. cuius est considerare formam subiecti alicuius, eius est considerare subiectum vel formam, saltem in ordine ad subiectum, vt qui sanitatem considerat & neruum. sic similiter, si Astronomus considerat velocitatem & tarditatem motus cœlestis, tunc considerat motum cœlestem & corpus cœleste mobile, cuius contrarium dicit Commen. Dicendum q Astronomum considerare corpus cœleste mobile potest intelligi dupliciter. vno modo per causas, ita q consideret naturam corporis mobilis & motorem eius, & hoc modo Astronomus non considerat mobile, vt grauis & leuis, vel nec grauis nec leuis, & sic principia actiua motus vt motor est & passiua vt mobile non considerat. Alio modo potest intelligi quòd Astronomus consideret corpora mobilia per accidens, quia astronomus considerat distantias planetarum & astrorum & approximationes & aspectus & coniunctiones, & hoc non est nisi per motum astrorum considerare, & ita non reddit causas horum demonstrandi motuum per principia, quia hoc facit naturalis. cum ergo dicit Commen. q astronomus de accidentibus Solis & Lunæ demonstrat, vt de figura, non tamen demonstrat cœlum esse figuræ sphæricæ per motum, sed Naturalis hoc facit. quia dicit, q nec mouetur a medio, nec ad medium necessario est sphæricæ figuræ, sed corpus cœleste huiusmodi est. Sed, si astronomus debet hoc probare facit demonstrationem aliter quàm per motum: vt illud est sphæricæ figuræ, à cuius medio omnes lineæ ductæ ad circunferentiam sunt equales. Hic est dubium. Astronomia, Musica & Perspectiua plus sint naturales vel mathematicæ. Dicendum q Astronomia, Musica, & Perspectiua dupliciter considerantur. vno modo quo ad certitudinem, alio modo quo ad distinctionem ab alijs scientijs, quia aliquis habitus est distinctus qui non est certus. vt opinio est distinctus habitus a scientia, tamen nō est certus habitus: modo, istæ scientiæ in esse sunt magis naturales quantum ad distinctionem, quia illa scientia est magis naturalis quantum ad distinctionem, quæ per naturalem scientiam distinguitur ab aliis, sed astronomia est huiusmodi, quia considerat magnitudinem cœlestem, modo per magnitudinem non distinguitur a geometria, quia in hoc communicant. ergo per cœlestem. & id formale distinctum est naturale. Similiter Perspectiua per lineā non distinguitur a geometria, sed per visuale & illud distinctum formale etiam est naturale, sed quantum ad certitudinem sunt mathematicæ, quia quantum ad certitudinem resoluuntur in principia mathematica, quia ad habendum complementum certitudinis probantur per principia quæ sunt conclusiones in mathematica & sunt probatæ ibi. & illæ conclusiones in mathematica sunt principia in perspectiua. vt patet primo Posteriorum. resoluuntur ad habendum certitudinem in principia geometriæ. Sed aliqui instant, quia ex eodem habetur certitudo & distinctio. ergo a quocunque istæ scientiæ habēt certitudinem ab eodem habent distinctionem & è conuerso. Dicendum ad hoc quòd hic est fallacia consequentis, quia a quo aliqua habent, habēt, per principia communia illius scientiæ, vt Perspectiuæ & Geometriæ, & per illa nō distinguuntur, sed per aliud, vt dictum est per subiectum.

Text. c. 71.

Text. c. 17.

Text. c. 18.

Cōmen. 18 Scdo Physi.

Astronomus considerat quantitate motus cœlestium corporum per accidens.

Astronomia Musica ac Perspectiua quo ad Distinctione sunt magis naturales, quo vero ad certitudinem, magis sunt mathematicæ.

Ad rationem in oppositum. cum dr. eodem &c. verum est eodem modo & secundum rationem formalem &c. dicendum q ista sunt de conside ratione naturalis inquantum mobilis, & demonstrantur ex natura & principijs motus, vt actio & passio, sed con

sideratur ab Astronomo. non inquantũ abstracta sunt à motu per se, quia non considerat motum istorum nisi per accidens, vt dictum est &c.

QVAESTIO III.

An Totum Vniuersum sit subiectum in libro de Cęlo.

Onsequenter quæritur, Vtrum totum vniuersum sit subiectum in hoc libro. Arguitur ꝙ non, quia, si ista scientia esset de toto vniuerso, vt subiecto, tunc non differret à Metaphysica, sed hoc est falsum, quia ista scientia est naturalis, & naturalis scientia differt à Metaphysica secundum omnes. consequentia patet. metaphysica determinat de toto ente. & hoc est totum vniuersum.

Item, si hoc esset, tunc non esset vna scientia, sed hoc est falsum, quia dicitur communiter ꝙ ista scientia est vna de partibus Scientiæ Naturalis, & numeratur inter scientias naturales. consequentia patet, quia subiectum scientiæ debet esse vnius generis, vt patet Primo Posteriorum. sed totum vniuersum nõ est vnius generis: quia extendit se ad corruptibile & incorruptibile, quæ plus differunt quàm genere, vt patet Decimo Metaphysi.

Item, vnius scientiæ, non debet esse nisi vnum subiectum illius scientiæ, vt patet per Cõmen. in secundo commento, quia corpus est vniuersale subiectum huius scientiæ, sed corpus non dicit idem cum toto vniuerso.

Text. c. 26. Item subiectum scientiæ debet habere plures partes subiectiuas, quia si non haberet plura supposita esset singulare: & de singularibus non est scientia, vt patet Primo

Text. c. 28. Posteriorum. & Septimo Metaphy. sed totum vniuersum non habet nisi vnum suppositum, quia non est nisi vnus mundus. vt patet primo huius.

Text. c. 76. OPPOSITVM arguitur. subiectũ, de quo est ista scientia, est cęlum & mundus, quia intitulatur liber Cœli & Mundi: sed ista dicunt totũ vniuersum. quare &c.

CONCLVSIO

Corpus mobile est subiectum Prædicationis huius scientiæ, Cęlum vero est principalitatis subiectum.

De ista quæstione fuit diuersitas. aliqui dicunt, vt dicit Expositor ꝙ subiectum huius scientiæ dicitur esse cœlum: & hoc probant, quia inuenitur in titulo Græco, libri de cęlo, & dixerũt, ꝙ omnia, quæ considerantur hic præter cœlum, considerãtur per accidens. & cœlum consideratur per se. & motiuum horum fuit, quia titulus est à nobili cum considerato in scientia per se. Sed ista opinio non videt valere, quia maior pars eorum, quę considerantur in scientia, non debet esse per accidens, sed maior pars cõsideratorum in ista scientia est de alijs à cœlo, quia in primo hmõi determinatur de corporibus simplicibus, & etiã in Tertio, & in Quarto de elemẽtis, vt patet in processu. modo, ea quæ sunt præter opera, nonunt vt plurima, quia quæ sunt vt plurima nõ possunt esse sine operibus, ex. 3. Ethi. modo hoc contingeret secundum illos, vt dictum est. Alia est opinio, ꝙ totum vniuersum sit subiectum, quia de ipso determinatur in isto libro de suis conditionibus & passionibus, s. ꝙ sit finitum & vnum, & perfectum, & de partibus eius, vt de quatuor elementis & de cœlo. vt in secũdo huius. & sic de alijs. Aliqui obijciunt contra hoc, si totum vniuersum esset subiectum in ista scientia, tunc

E de omnibus partibus eius determinaretur in ista scientia, quia eandem scientiam pertinet considerare de toto & de partibus principalibus, sed hoc non determinatur de omnibus partibus principalibus vniuersi, quia de animalibus & plantis & metallis non determinatur hoc, & tamen animalia sunt nobiliora elementis, quia elementa sunt propter mixta de quibus determinatur hic, vt patet in Tertio. Alia est opinio, ꝙ corpus simplex est subiectum in hoc libro, & ꝙ de elementis hic determinatur inquantum habent conuenientiam cum corporibus simplicibus, quia Arist. in Primo determinat de corporibus simplicibus. & in Secundo determinat de cęlo, quod etiam est simplex. Sed ista opinio non valet, quia in primo determinatur de multis, quæ non habent conueniẽtiam cum corporibus simplicibus, vt ꝙ est vnum totum vniuersum & finitum & sempiternum & huiusmodi. ergo non potest esse subiectum huius scientiæ, F quia magna pars determinatorum est de alijs.

Text c. 32. Simplicis opinio.

Dicendum est ergo ad quæstionem distinguendo subiectum primum, ꝙ duplex est subiectum. vno modo prædicatione, quod est primum primitate communitatis. secundo modo dicitur subiectum primum primitate principalitatis: primo modo subiectum est corpus, vel ens mobile ad vbi, quia illud, quod prædicatur de pluribus consideratis in scientia, vt partibus & passionibus & principijs, hoc est subiectum isto modo, sed ens mobile ad vbi est huiusmodi, quia prædicatur de toto vniuerso, quia totum vniuersum est mobile secundum vbi quoquo modo. videlicet, secundum partes. similiter determinatur de partibus eius, vt mobilibus secundum vbi, quia in secundo determinatur de cœlo, & in tertio, & in quarto de elementis & generabilibus & corruptibilibus. nam sicut in libro Phy. subiectum est ens G mobile simpliciter, sic & hæc subiectum est ens mobile vt est contractum ad motum. vbi sicut dicitur in diuisione Scientiæ Naturalis, quæ est cõior, etiam prædicatur de passionibus vt ens mobile est finitum vnum &c.

Decisio. q. Opio hæc Auctoris videtur esse Auer. & facile est has snias ad cõcordiã reducere nã vniuersum subiectũ est aggregationis, congregat. n. omnia in hac parte considerata cœlum etiam est principalis ps subiecti S.mplex corpᵒ etiam genus est omnium consideratorũ in hac scientia corpus etiam mobile subiectum est prædicationis.

Tunc dicendum est secundo accipiẽdo, secundo modo, ꝙ cęlum est subiectum. Ad cuius intellectum nota, quod cęlum tripliciter accipitur. vno modo pro vltima sphæra siue sit supra siue contra, & illa sphæra non dicitur vltima via generationis, quia non generantur, nec via perfectionis, quia ipsa est perfectior alijs, sed dicitur vltima in immutando, hoc est ascendẽdo versus cęlum. Secundo modo accipitur cęlum pro quinta essentia simplici, quæ est corpus cœleste pro omnibus sphæris. Tertio modo accipitur cœlum pro toto vniuerso. & hæc distinctio habetur primo huius modo. cœlum secundo modo acceptum, vt est quinta essentia, mouetur circula H riter, & est subiectum secundo modo, quod dicitur esse subiectum attributione, & hoc primitate principalitatis. Item, quod est nobilius & principalius inter cõsiderata alicuius scientiæ, hoc est subiectum attributione & primitate principalitatis, sed cœlum secundo modo acceptum est huiusmodi, quia alia considerata sunt quatuor elementa. & non est dubium, quin cœlum sit perfectius & principalius istis. Sed aliquis sic obijceret. vnius scientiæ vnum debet esse subiectum, sed tu das duo substantia, s. cœlum, & ens mobile. Dicendum ꝙ vnius scientiæ non possunt esse duo substantia, nisi habeant conuenientiam adinuicem, vt totum & pars, sed sic est hic, quia subiectum commune prædicatione se habet ad aliud, sicut totum ad partem, & tu dicis, Deus est subiectum in Metaphysica & demonstratur in Logica. Dicendum

cendum, ꝙ hoc eſt verum pro ſubiecto ſecundo modo A accepto, ſ. pro illo quod eſt primum principalitate & attributione, quia demonſtratio eſt principalius & nobilius in Logica, ad quam omnia in logica attribuuntur vt ad finem, ſimiliter Deus eſt principalius in metaphyſica, & tu dices, ergo in Logica inſtrumẽtum deuenien di in cognitione noti ad ignoti cognitionem non eſt ſubiectum. Dicendum ꝙ hoc eſt ſubiectum commune prædicatione, ad quod poteſt dici, quamuis non ſit contra dicta, quia non ponitur totum vniuerſum pro ſubiecto ſed mobile ad vbi.

Rẽſiones. PEr tale poteſt reſponderi ad primam rationem in oppoſitum. tunc non differret à Metaphyſica dicendum, ꝙ hæc ſcientia differt à Metaphyſica: quia totum vniuerſum vno modo accipitur vt eſt ens, & alio modo inquantum mobile ad vbi, vel ſecundum ordinem ſitus. ſi modo vniuerſum accipitur primo mo B do, tunc pertinet ad Metaphyſicam. ſed ſi ſecundo modo accipitur, tunc pertinet ad Naturalem ſcientiam. Vnde notandum ꝙ non eſt intelligendum ꝙ totum vniuerſum quod eſt commune ad iſta ſit commune ſecundum rationem communem, quę nec eſt iſta nec illa, ſed ꝙ ſit tertia ratio, quæ ſit neutra: ſicut dicunt aliqui, ꝙ ens dicitur ſecundum rationem communem, quæ nec eſt ſubſtantia, nec accidens, ſed eſt tertia. iſte intellectus eſt falſus, quia tunc iſta ratio eſſet figmentum. Sed eſt intelligendum, ꝙ ſecundum rationem cõmunem, quæ eſt ſecundum vtranq; rationem, & in ſe includit vtranque, vt ens inquantum commune eſt ad decem prædicamenta ſignificat decem prædicamenta, vt dicit Com men. Septimo Meta. ꝙ hoc nomen ens ſecundum ꝙ ſi-
Cõmen. 1. gnificat vnum ſignificat vnumquodq; decem prædicamentorum. ſed ſecundum ſignificatum verum tunc ſignificat omnia entia vera. Ad ſecundum cum dicitur, C tunc non eſſet vna dicendum quòd ſcientia non requirit vnitatem materialem ſubiecti, nec ſpecificam vnitatem, quia illa non permittit, quia tunc vna ſcientia non reciperet diuerſa ſpecies ſpecialiſsimas, quod eſt falſum, vt ſcientia de animalibus. Similiter nec requirit vnitatem vniuocam, quoniam tunc Metaphyſica, quæ eſt de ente, non eſſet vna ſcientia: ſed ſufficit vnitas analogiæ, quæ eſt vnitas ſecundum attributionem plurium ad vnum ſecundum prius & poſterius. Vnde nota Commen. quarto Metaphyſi. diſtinguit vnitatem analogiæ,
Cõmen. 2. quia plura attribuuntur vni tripliciter: vno modo vt agenti, ſicut plura medicinalia attribuuntur medicinæ vt vno agenti. Alio modo vt fini, vt ſanitas in cibo & in vrina naturaliter attribuuntur ſanitati animalis. Tertio modo attribuuntur plura vni vt ſubiecto, vt nouem prędicamenta attribuuntur ſubſtantiæ. modo, tunc ad propoſitum ꝙ totum vniuerſum non eſt vnum ſubiectum D vniuocum, tamen eſt analogum, quia omnia ad ipſum ordinantur attributione tanquam ad vnum finem qui eſt perfectio. Vel dicendum quòd generabilia ordinantur ad perpetua ſecundum attributionem tanquam ad finem, quia inferiora propter ſuperiora ſunt finaliter.

Ad tertium dicendum. vnius ſcientię &c. conceditur niſi vnum ſit pars alterius. Et cum dicitur. Commen. dicit &c. dicendum quòd Commentator ſoluit hoc ſuperficialiter in dicto ſuo, quia corpus eſt vniuerſale ſubiectum, quia communius ſubiectum, & quaſi dat intelligere ꝙ aliud ſit ſubiectum magis proprium. Ad quartum. cum dicitur. ſubiectum ſcientiæ debet eſſe &c. verum eſt ſubiectum debet eſſe vniuerſale aliquo modo &c. ſed totum vniuerſum &c. dicendum ꝙ aliquid habere multa ſuppoſita, poteſt intelligi tripliciter. vno modo ſecundum actum. ſecundo modo ſecundum aptitudinem, ſicut id cui non repugnant multa ſuppoſita. tertio modo ſecundum potẽtiam, & vnum horum ſufficit ad ſcientiam & ad ſubiectum vniuerſale eius, vt dicit Auicen. in Metaphyſica ſua. vnde licet totum vniuerſum ſecundum actum non habeat plura ſuppoſita, tamen ſecundum aptitudinem vt ratione formæ ſibi non repugnant multa ſuppoſita, vt ſoli non repugnat multiplicatio ex parte formæ, quia tunc omni formæ repugnaret, quod eſt falſum, ſed ſingulari repugnat multiplicatio vt eſt ſingulare, quia vnum oppoſitorum ſecundum ſe repugnat alteri, ſed ſingulare per ſe eſt indiuiſum. ergo repugnat ſibi eſſe multiplicatum in plura ſuppoſita ſed vniuerſali non repugnat.

QVAESTIO IIII.

An Corporum & Magnitudinum contemplatio ad Naturalem ſpectet.

COnſequenter quæritur. Vtrum ad naturalem pertinet conſiderare corpora & magnitudines. Et arguitur ꝙ nõ: quia illud quod pertinet ad mathematicum non pertinet ad naturalem Philoſophum, ſed conſiderare corpora & magnitudines pertinet ad mathematicum. ideo &c. maior patet, quia ſicut intelligibile diuerſificatur ſecundum diuerſitatem naturæ intellectæ, vt dicit Com. 3. de Anima, ſic habitus intellectualis diuerſificatur ſecundum diuerſitatem naturæ intellectæ illorum, ex quibus cauſantur. minor patet ex Geometria. Item, Naturalis non debet conſiderare non entia, quia non ens non contingit ſcire, vt patet Primo Poſteriorum. ſed corpora & magnitudines ſunt non entia, quia in diffinitione lineæ ponitur quòd ſit longitudo ſine latitudine, & hoc in rerum natura non inuenitur: quia omnis longitudo eſt cum latitudine. Similiter ſuperficies diffinitur ꝙ ſit longitudo cum latitudine ſine ſpiſſitate, & hoc non inuenitur in natura. ergo non ſunt entia. & per conſequẽs non pertinent ad naturalem. Cõmen. 11.

Item, naturalis debet conſiderare illa in quorum diffinitione ponitur materia ſenſibilis & motus. ex ſecundo Phyſico. & 1. de Anima. & ſexto Metaphyſi. ſed linea &c. diffinitur ſine motu & materia ſenſibili, vt patet ſecundo Phyſico. ideo &c. Tex. c. 71. Text. c. 15. Tex. cõm. 2. Text. c. 19.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Ariſt. in litera, quæ incipit ſic, de natura ſcientia fere plurima circa corpora & magnitudines, & hoc etiam vult Commen.

CONCLVSIO

Corporum & magnitudinum contemplatio ſecundum ſe & abſolute & vt continua quædam ſunt, non ſpectat ad Naturalem, vt vero termini naturalium, & concernentia motum ad Philoſophum naturalem attinet.

SCiendum ꝙ per corpora & magnitudines poſſumus intelligere duo. vno modo ſubſtantiam ſubiectam corpori & magnitudini, alio modo ipſas dimenſiones. Et tunc vlterius nota, ꝙ ſubſtantia ſubiecta dimenſionibus poteſt intelligi dupliciter. vno modo ſecundum rationem communem, vt poteſt habere communem rationem, ſiue ſit vniuoca ſiue analoga. alio modo conſideratur in comparatione ad motum. Similiter

corpora & magnitudines possunt dupliciter considerari. vno modo secundũ se & abstracte, alio modo inquantum sunt termini corporum naturalium. E

Per hoc dicendum est ad quæstionem. si per corpora & magnitudines intelligimus substantias corporales & secundum se & secundum rationem communem sic non pertinent ad naturalem, quia quod pertinet ad mathematicum non pertinet ad naturalẽ, quia scientiæ distinguuntur secundum rationem formalem scibilium, sed ista sic considerata pertinent ad Mathematicum, quia mathematicus considerat prima genera entium secundum communes rationes eorum vt subiectum, quantitatem &c. Sed, si corpora & magnitudines considerantur ſm q; sunt substantiæ corporales & in comparatione ad motum, sic pertinent ad naturalem. ratio naturalis eo modo debet considerare substãtias quo modo est naturalis, quia consideratio naturalium secundum q; naturalia sunt pertinent ad naturalem, sed corpora & magnitudines sunt naturalia in comparatione ad motum, vt dicit Com. 7. Meta. quia naturalis considerat principia naturalium secundum q; naturalia sunt, & exponit se. i. secundum q; mouentur & quiescunt. Et confirmatur, quia ad quancunq; pertinet consideratio motus ad eum pertinet consideratio substantiæ mobilis secundum q; mobilis est, quia consideratio substantiæ mobilis non habetur sine motu, sicut aptitudo ad actum non habetur sine actu, sed motus vt motus est pertinet ad naturalem ex Secundo Physicorum. Tertio dicendum q; corpora & magnitudines vt accipiuntur pro quantitatibus continuis secundũ se & abstracte non pertinent ad naturalem, quia quæ naturalis considerat per se debent diffiniri per motum & materiam sensibilem, sed istæ magnitudines & corpora possunt intelligi sine materia sensibili & motu. ideo &c. maior patet. 6. Meta. cum naturalia se habent sicut subiectum vt homo in illud. nullius. n. talis est ratio sine materia sensibili. minor patet. nam linea &c. sine motu & materia sensibili intelligitur. vnde dicit Cõm. 7. Meta. in illo capitulo. Quoniam diffinitio est ratio &c. dicit res naturales contrario modo se habẽt mathematicis, quidditates. n. naturalium non possunt intelligi sine motu & sensu, sed conditiones mathematicalium bene possunt intelligi sine motu & sensu, & hoc etiam voluit Cõmen. 2. Phy. Quarto dicendum, q; si accipiuntur corpora & magnitudines pro quantitatibus continuis vt sunt termini naturalium, sic eorum cõsideratio pertinet ad naturalem, quia qui considerat terminatum, considerat terminum, sed Naturalis considerat naturalia, quæ sunt terminata & probat ea esse finita in Primo libro. Præterea secunda ratio philosophi. Naturalis considerat ea quæ consistunt à natura, sed corpora & magnitudines consistunt à natura. vnde Secundo de Anima. omnium natura constantium positus est terminus & ratio augmenti & magnitudinis. Sed aliquis diceret, linea & superficies bene sunt termini naturalium, quia terminant naturalia in extremitatibus, sed corpus secundum profunditatem non est terminus naturalium, quia non est in extremo, sed interius dicta. Ad hoc dicendum q; terminus æquiuocatur hic, quia vno modo accipitur pro extremo. & corpus non terminat naturalia accipiendo profunditates, sicut illa quæ sunt circa centrum non terminant extrema. Alio modo accipitur pro forma, & sic corpus terminat naturalia, quia corporeitas est forma dans esse profundum &c.

Tex. c. 71. (margin)

Cõmen. 39. Tex. c. 33. (margin)

Tex. c. 41. (margin)

F G H (margin letters)

Ad rationes in oppositum: cum dicitur. illud quod pertinet &c. conceditur per eundem modum & rationem formalem non pertinet ad Mathematicum & Naturalem, sed secundũ aliam & aliam rationem considerandi bene est possibile &c. sed considerare corpora &c. dicendum q; inquantum accipitur sine motu & sensu sic consideratur à Mathematico, sed inquantum sunt termini naturalium sic bene considerantur à naturali, vt dictum est. Ad aliud. naturalis non debet considerare non entia &c. dicendum q; non entia duplicia sunt, quædam sunt non entia & opinantur etiam non entia. de illis non est scientia: sed alia sunt non entia & æstimantur non entia & est opinio solemnium q; sint entia. sic scientia bene considerat non entia, sicut Aristo. in 4. Phy. considerat de vacuo, & etiam in tertio de infinito quæ non sunt, tamen æstimantur à solennibus esse: ergo considerat ea probando ea, non esse, & bene dicitur à solenoibus, quia si non entia æstimantur à non solennibus non sunt consideranda in scientia, quia quolibet proferente contrarias opiniones stultum est sollicitare. Aliter respondetur quando dicitur non entia &c. verum est si omnino sint non entia. Et cum dicitur. hæc sunt huiusmodi. falsum est: quia linea est quæ dat esse longum tantum, superficies longum & latum, Et cum dicitur. non est dare longitudinem &c. dicendum q; hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo secundum existentiam in natura, & sic linea non est in aliqua parte sine latitudine. Alio modo secundum essentiam lineæ, & sic est sine latitudine, quia in essentia lineæ non includitur latitudo, & sic est ens. Ad tertium. cum dicitur naturalis debet &c. verum est. Et cum dicitur, in diffinitione &c. verum est abstracte accepta per motũ non diffinitur. & sic non consideratur à naturali, sed in comparatione ad motum sic diffinitur per motum, & consideratur à naturali, vt prædictum est.

Ræsiones. (margin)

Tex. c. 50. Tex. c. 34. (margin)

⁂ Magnitudinis autem quod quidẽ ad vnum linea. Quod ad duo planum. Quod autem ad tria corpus. Et præter has nõ est alia magnitudo propter tria omnia esse & ter omniquaque.

QVAESTIO. V.

An Tres tantum Dimensiones sint.

Consequenter quæritur, Vtrum dimensiones tantum sint tres. Et arguitur q; non, quia sicut se habent vnitates ad numerum sic dimensiones ad continuum, per conuenientem similitudinem, sed vnitates in numero plures sunt quã tres, ideo dimensiones in continuo sunt plures quàm tres. Item, tot debent esse dimensiones quot sufficiunt ad motus simplices, vt patet in litera. quia ex numero magnitudinum Philosophus concludit multitudinem motuũ, sed tres dimensiones non sufficiunt, quia linea non sufficit ad motum, nec superficies, quia sunt sine spissitudine, sed nullum mobile est sine spissitudine. vnde, cum tres dimensiones sint, quarum duæ non sufficiunt ad motũ, requiruntur plures dimensiones. Item, natura non facit per plura quod potest facere æque bene per vnum. vnde natura non facit per plura quod potest facere breuiori modo. vnde Aristo. commendat Emp. qui posuit finita principia, per quæ æque bene potuit saluare mundum, sicut illi qui posuerũt infinita principia, sed per vnam dimensionem possunt saluari omnia naturalia

Prio physi. Cõmen. 41. (margin)

talia: quoniam illud corpus circumquaq; est diuisibile. A Item, si essent tres dimensiones, hoc esset altero istorum modorum, vel linea esset sine latitudine, & superficies sine spissitudine, & latitudo sine longitudine &c. aut ꝙ omnes essent in eodem subiecto. sed nullo modo potest fieri. non primo modo, quia nulla substantia est longa, quæ omnino sit sine latitudine. nec secundo nec tertio modo potest esse, quia diuersæ species generis eiusdem non sunt simul in eodem subiecto, quia species generis sunt contrariæ Quarto Metaphy. & contraria non possunt simul esse in eodem subiecto, sed istæ dimensiones sunt species propinqui generis vt continui. Item, si sunt tres dimensiones, differunt vel numero vel specie, sed non numero, quia plura accidentia abstracta, & à termino & obiecto. non possunt esse in eodem, sed istæ tres dimensiones sunt abstractæ ab obiecto quia non dependent ab aliquo, vt ab obiecto nec termino. nec differunt B specie: quoniam illa sunt contraria & non possunt esse in eodem subiecto. ideo &c.

Tex. cõm. 2.

OPPOSITVM vult Philosophus in litera, quia dicit, quòd corpus habet tres dimensiones, & illæ sunt omnes: & ternarius numerus est perfectus & tria sunt omne, totum, & perfectum.

CONCLVSIO

Tres tantum Dimensiones esse necessarium est.

Dimensio quid.

NOtandum, ꝙ dimensio est quantitas continua permanens & quantitas ponitur ibi pro genere. & continua est differẽtia minus specialis, & magis communis, & ponitur ad differẽtiam numeri, cuius partes non sunt continuæ, sed permanens ponitur ad differentiam temporis & motus, quorum partes non permanent. Tunc ad quæstionem dicendum ꝙ tres sunt C tantum dimensiones. ratio Aristo. numerus ternarius est omnis & perfectus, vt dicunt Pythagorici, quia perfectũ consistit in tribus, principio, medio, & fine. vnumquodq; quod est habet principium medium & finem. Similiter probat hoc in sacrificationibus, quia facientes sacrificia obseruant numerum ternarium, quia fecerunt sacrificia ter attribuentes numerum perfectum ei. Similiter probat per modum loquendi, quia duo homines non dicuntur omnes, sed ambo, & numerus primus consistit in tribus tanquam ternarius numerus sit perfectus. Item, tot sunt dimensiones quot sunt oppositiones inter differentias positionis, quia secundum oppositiones differentiarum positionis accipiuntur dimẽsiones, sex sunt positiones, s. sursum deorsum retrorsum &c. & longitudo est secundum differẽtias sursum & deorsum & latum inter dextrum & sinistrum, & spissum inter ante & retro. D Item Ptolæ. idem probat, quia tot sunt dimensiones quot modis lineæ rectæ ortographiæ. i. perpendiculariter possunt se intersecare in eodem puncto, sed hoc non est nisi tribus modis, quia si fieret pluribus modis, tunc plures anguli constituerentur recti, sed hoc est falsum. vnde dicuntur rectæ, quia curuæ possunt esse plures. & dicitur ortographos ad differentiam illorum, quæ non cadunt perpendiculariter, & possunt esse plures, quæ non faciunt angulos rectos, sed acutos, vel obtusos. vnde hoc non potest demonstrari in plano, sed in ligno, accipiantur ligna duo & infigantur intersecundo se ad modum crucis & in puncto intersectionis alia tertia cadat perpendiculariter & sunt omnes anguli recti, si plures sint, tunc non constituuntur anguli.

Ista non est demonstrata ut hic Auctor demõstrasse videtur. Rõnes enim istæ vel ex pbabilibus sũt, vel petunt principium.

Rñsiones.

PEr hoc ad rationes in oppositum. cum dicitur. sicut se habent vnitates &c. dicendum ꝙ non est simile, quia vnitates non differunt secundum speciem, & in illis quæ non differunt specie potest in infinitum procedi: sed dimensiones differunt secundum speciem. similiter potest dici ꝙ non sunt nisi tres vnitates, quia ternarius numerus perfectus, & omnis vnitas aut est vltima aut media aut prima. Vel aliter potest dici ꝙ non est simile de vnitatibus, quia vnitas non est numerus nec substantialiter intrinsece nec dispositiue, sed dimensiones sunt continuum, & istę tres dimensiones sufficiunt ad continuum, sed tres vnitates non sufficiunt ad numerum, quia oportet esse plures vnitates, quia quatuor elementa sunt &c. Ad secundum. cum dicitur. tot debent &c. dicendum ꝙ verum est &c. dico ꝙ tres dimensiones sufficiunt ad motum. ad probationem. linea non sufficit &c. dicendum ꝙ corporeitas sufficit ad motus rectos. vnde non est intelligendum quod numerus motuum fiat secundum numerum magnitudinis in essentia magnitudinis, sed tantum requiritur diuersitas in figura, vt quòd sit recta vel circularis.

Q̃o tres dimensiones ad motum sufficiant.

Aliter potest dici, cum dicitur, sicut &c. dicendum ꝙ non est ad propositum, quia magnitudo æquiuocatur, quia vno modo accipitur pro substantia subiecta omnibus. Alio modo pro dimensionibus. modo per numerum magnitudinum nõ probat numerum motuum quo ad quantitates, sed solum per magnitudines inquantum accipitur pro substantia subiecta dimensionibus, quia illa substantia vel est grauis vel leuis, vel nec grauis nec leuis. Ad tertium, cum dicitur, natura nihil facit &c. verum est si ita bene & ita commode potest facere per vnum sicut per plura. Et cum dicitur, per vnã &c. falsum est, quia corporeitas tantum dicit profundum esse, tamen præsupponit superficiem, quæ saluat esse locum. Et cum dicitur, ꝙ corporeitas est diuisibilis &c. dicendum, ꝙ si corpus accipitur pro essentia corporeitatis tantum non est verum, quia sic tantum diuiditur secundum spisitudinem, sed si accipitur pro essentia cum terminis, vt cum superficie & linea, sic bene est diuisibilis, & sic intellexit Philosophus. Aliter respondetur, cum dicitur natura non facit &c. verum est si ita bene fit. Et cum dicitur. per vnam dimensionem &c. non est verum, quia per corporeitatem diuisibilem circumquaq; intelligit Arist. substantiam subiectam corpori, quæ est diuisibilis non secundum profunditatem tantum, sed secundum omnes dimensiones quibus subijcitur. & dicit corpus: quia illa dimẽsio est perfectior alijs. ergo substantia, quæ est subiecta dimensionibus oĩbus diuiditur circumquaq; q̃n dicit corpus propter maiorem perfectionem, ne corporeitas pro spisitudine diuidatur secundum tres dimensiones, sed substantia subiecta omnibus. Vel dicendum, ꝙ corporeitas non accipitur pro profunditate, quæ distinguitur contra alias dimensiones, quoniam non est diuisibilis sic secundum vnam dimensionem, sed accipit corpus pro toto composito ex tribus dimensionibus, s. longitudine, latitudine &c. & tu dices, potest esse talis compositio generis ex speciebus. dicendum ꝙ sic, quoniam non solum compositio est indiuidui ex materia & forma, & speciei ex genere & differentia, sed etiam est compositio realis generis ex speciebus suis, & illam compositionem nominant à corpore, quæ est perfectior, species continui &c. Ad quartum cum dicitur. si essent tres &c. dicendum ꝙ omnes sunt in eodem subiecto & simul: quoniam longitudo

gitudo non est sine latitudine. Et cum dicitur, species sunt contrariæ. hic respondetur per instantiam: quia sci entiæ bene plures differunt secundum speciem, vt Grāmatica, Logica. & tamen sunt in eodem subiecto vt in intellectu posibili: qui est impartibilis ex 3. de Anima.

Cōm. 5. 6. Sed, quia contra arguere non est soluere. ideo dicendum est, ꝙ species eiusdem generis habent contrarietatem: quia habent oppositionem. ergo vel contradictoriam, vel relatiuam &c. sed non sunt contradictoriæ species, cum sint ambæ positæ entis nec priuatiua opposita sunt: quia non sunt priuatio & habitus, nec plura: quia non dependent adinuicem. ergo relinquitur, ꝙ sint contrariæ. & contraria non possunt simul esse. Et cum dicitur &c. dicendum ꝙ non sunt in eodem subiecto secundum idem: quia corporeitas non est in eodem subiecto secundum idem cum linea: quia sic linea non est pars superficiei: & superficies non est pars corporis. Sic est de substantia subiecta dimensionibus: quia substantia subiecta lineæ non est pars substātiæ subiectæ superficiei &c. sed contraria secundum diuersa bene possunt esse in eodem subiecto, sicut quæ non sunt partes illius substantiæ. Et sciendum quō hoc sit intelligendum. vnde sicut corpus præsupponit superficiem, & non est pars eius, sic substantia subiecta corporeitati præsupponit substantiam subiectā superficiei, quæ etiā non est pars eius &c. Sed ista solutio non sufficeret in scientiis: quia plures scientiæ secundum idem sunt in eodem subiecto, immo etiam omnes scientiæ sunt in intellectu posibili. & ideo aliter est dicendum per interēptionem: quia contraria possunt esse in eodem subiecto vt scientiæ. Ad probationem dicendum ꝙ quædam sunt contraria perfecta contrarietate & illa non sunt simul in eodem subiecto vt calidißimum & frigidißimum in summo, sed alia sunt contraria contrarietate diminuta. vnde notandum ꝙ diminuta contrarietas causatur ex duobus. Vno modo ex negatione vltimæ perfectionis: quia non habent perfectiones in summo, vt media per cōmixtionem extremorum: quia Commen. dicit in 1. Phy. ꝙ in medijs sunt ambo extrema in actu, non tamen summa perfectione. Secundo modo prouenit diminuta contrarietas ex negatione actualitatis & pasibilitatis adinuicē, quæ non agunt & patiuntur adinuicem, nec corrumpuntur inter se adinuicem, sic scientiæ sunt contrariæ adinuicem. Vnde, si diceremus ꝙ omnia contraria sunt actiua & pasiua adinuicem, non possemus euadere istam difficultatem. Vnde aliqui propter ignorantiam huius negant, species non esse contrarias vera contrarietate: sed ꝙ contrariātur sicut perfectum & imperfectum: & hoc non valet, quia inter species eiusdem generis est oppositio vera, vel contradictoria vel priuatiua, vt prius declaratum est. Ad quintum, si sunt tres &c. dicendū ꝙ differunt ſ m speciem. Et cum dicitur, ꝙ species contrariæ non possunt esse simul. dicendum, ꝙ verum est, si sint contrariæ contrarietate perfecta: sed si non, tunc possunt simul esse in eodem subiecto, vt iam declaratum est.

Diminuta contrarietas ex duobus est.

Cōmen. 56.

Tex. c. 4. Totum aūt cuius hæ partes, perfectum necesse est esse: & quēadmodum nomen significat omniquaq; & non hac quidē, hac aūt non.

QVAESTIO. VI.

An ipsum vniuersum sit perfectum.

Consequenter quæritur, Vtrum totum vniuersum sit perfectum: & arguitur ꝙ non. quia illud non est perfectum, cui aliquid deficit, & cui potest fieri additio: quia perfecto nihil deficit, nec ei potest fieri additio: sed vniuerso multa deficiunt, vt etiam aliqua possunt addi ei. Et confirmatur: quia deficiunt ei aliquæ species, vt rosarum species in hyeme & niues in æstate. Et confirmatur ex parte numerorum quia numeri deficiūt vniuerso, cum species eorum procedant in infinitum: quia quocunq; numero dato est accipere maiorē: & ita omnes species numeri non sunt in actu: sed sunt succedente tempore, & possunt addi toto vniuerso. Item quod habet principium, medium, & finem est perfectum: quia hæc exiguntur ad perfectionem in corporibus, scilicet principium, mediū, & finis, sed vniuersum non habet principium, & finem, quia perpetuum est. & ideo infinitum. Item quod est pars totius non est perfectum: quia pars est in potentia in toto. sed vniuersum est pars totius, sicut scientia, quæ traditur in hoc libro est pars Scientiæ Naturalis. modo, sicut se habet scientia ad scientiam, sic subiectum ad subiectum: sed hæc scientia est pars Scientiæ Naturalis. ergo subiectum eius, quod est totum vniuersum, est pars entis mobilis simpliciter, quod est subiectum Scientiæ Naturalis.

OPPOSITVM patet auctoritate Aristote. in primo capitulo istius primi, quia dicit Aristo. totum vniuersum est perfectum. Tex. c. 22

CONCLVSIO

Vniuersum simpliciter, perfectum & totum simpliciter ac formaliter est: vniuersum vero, circunscriptis omnibus incorporalibus non simpliciter perfectum est, sed in genere, 3. totalis natura.

Notādum ꝙ totum vniuersum sumitur duobus modis. Vno modo pro toto aggregato ex omnibus entibus corporalibus & incorporalibus. Alio modo sumitur pro omnibus corporalibus circunscribendo incorporalia quæ dicuntur principia abstracta. Vlterius sciendum, vt dicitur Quinto Metaph. cap. de perfecto. perfectum accipitur dupliciter. perfectum quod non exceditur ab alio in perfectione. & dicit Aristo. ꝙ illud perfectum non habet hyperbolem, idest excessum, & habet omnes perfectiones. Alio modo perfectum est in genere, non quod accipiatur genus pro prædicabili genere, sed pro re communi. & illud perfectum est quod habet perfectiones, quæ requiruntur ad genus, & à nullo istius generis exceditur. sicut medicus dicitur perfectus in genere, qui non exceditur in genere illo medico in perfectione medici, sed habet omnes perfectiones, quæ requiruntur ad medicum. Tunc dicendum est ad quæstionem, ꝙ si loquamur de vniuerso primo modo, tūc vniuersum est perfectum totum simpliciter: sed si loquamur de vniuerso secundo modo, tunc non est perfectum simpliciter. tertio dicendum ꝙ illud vniuersum est perfectum in genere naturæ totali. Ratio primi. quod non habet excedens ipsum in perfectione, & continet in se omnes perfectiones, est perfectum simpliciter: sed vniuersum primo modo dictum est huiusmodi: quia continet perfectiones corporales & incorporales. Ratio secundi. illud quod exceditur in perfectione, & non continet omnes perfectiones in se, non est perfectum simpliciter, sed vniuersum secundo modo sumptum est huiusmodi: quoniam exceditur à primo, quod est perfectius omnibus corporibus: quia ab ipso depend et cœlum & tota natura, Nono Meta. & est optimum eorum

Tex. c. 2.

eorum quę in natura. tertium probatur sic, quia ꝙ ha-
bet omnes perfectiones est perfectum in genere corpo-
rum: sed totum vniuersum est huiusmodi, quia habet
tres dimensiones, & illæ sunt omnes, & ternarius est nu
merus perfectus, & omne. Item, extra quod nihil est
perfectum est perfectione speciali, sed extra vniuersum
secundo modo sumptum est nihil: quia da quod aliquid
sit extra ipsum, tunc non esset totum, & esset contradi-
ctitio: quia esset totum, & non totum. Sed hoc est du-
bium cum dicitur ꝙ vniuersum primo modo dictum
est perfectum simpliciter. hoc non videtur verum: quia
si esset simpliciter perfectum, tunc esset Deus: sed hoc
est nephas: quia illud vniuersum non est Deus: quia
Deus est substantia simplicissima, & non est aggrega-
tum ex omnibus entibus. consequentia patet. nihil est
perfectum simpliciter nisi Deus, Quinto Metaphy. Di-
cendum, cum dicitur si vniuersum &c. dico ꝙ non se-
quitur quia Deus continet diuersimode oēs perfectio-
nes & totum vniuersum: quia totum vniuersum conti-
net omnes perfectiones formaliter & distincte, sed Deus
causaliter continet omnes perfectiones & vniuoce, & in
Deo nulla vocalis distinctio cadit nec accidentis, nec
substantiæ.

Sed aliqui arguunt, quòd Deus habeat omnes perfe-
ctiones formaliter, & supponunt ꝙ esse perfectionis for-
maliter est perfectio: ex hoc sic. In quocunque est esse
perfectionis formaliter est perfectio formaliter: sed in
Deo est esse perfectionis formaliter. ideo &c. Dicen-
dum quòd perfectiones in Deo non sunt nisi causaliter
& eminenter, & si quæratur in quo genere, dicitur, ꝙ
in genere causæ finalis, & efficientis, & vnitissime, nec
est distinctio in re abstracta nec in re relata s'm Genti-
les. Ad argumentum cum dicitur. In quocunq; est &c.
verum est eo modo quo est in eo formaliter. Et cum di-
citur. in Deo &c. dicendum ꝙ esse perfectionis non for
maliter est in Deo, sed causaliter: quia Deus est causa
finalis esse perfectionis &c. & est finis vel efficiens. sed
esse perfectionis non est in Deo formaliter & inhęrēter,
sed tantum virtualiter. & in quo est aliquid formaliter
illud est in eo inhærenter. Aliud dubium est, dictum
est ꝙ in Deo sunt omnes perfectiones eminenter & cau
saliter. videtur similiter ꝙ istæ perfectiones sint in to-
to vniuerso. & tunc quæritur, vtrum totum vniuersum
sit perfectius Deo vel econuerso. & videtur ꝙ totum
vniuersum sit perfectius, quia dicit Aristo. primo Ethi
co. fœlicitas connumerata minimo bonorum eligibi-
lior est. modo sicut fœlicitas habet se ad minimum, sic
Deus ad totum residuum. Contra. si Deus est imper
fectior toto vniuerso, vel hoc est ab eo met vel ab alio.
non ab eo met, quia tunc Deus esset met causa suæ im
perfectionis. nec ab alio est iperfectior, quia illud aliud
est causarum a Deo, & tunc causarum esset perfectius
causa, quod est falsum. Dicendum, ꝙ aliquid est alio
perfectius dupliciter. Vno modo intensiue. Alio modo
quantitatiue & extensiue. modo vniuersum est perfe-
ctius Deo extensiue, quia plures continet perfectiones
quam Deus, sed intensiue Deus est perfectior: quia no
biliori modo habet perfectiones quā totū vniuersum,
quia quicquid est in toto vniuerso distincte, & cōposito
modo, est in Deo simplici modo & modo nobiliori.

R'siones: AD rationes in oppositum. Ad primā. illud non
est perfectum &c. verum est non est perfectum
simpliciter, & omnibus modis. Et cum dicitur,
vniuerso &c. verū est: & ideo non est simpliciter perfe-
A ctum, sed est in genere perfectum. Sed ista responsio
non sufficit, quia per istam rationem probatur, ꝙ vni-
uersum imperfectum est in genere, quia præsentibus
potest addi futurum. similiter numero indiuiduorum,
qui nunc est potest addi numerus indiuiduorum in fu-
turo, quia proceditur in talibus in infinitum. similiter
species possunt addi vt rosarum præsentibus in hyeme.
ergo aliter respondetur, cum dicitur. illud cui aliquid
deficit &c. dicendum quòd verum est, si potest addi es-
sentialiter. Et cum dicitur. vniuerso &c. dicendum ꝙ
ista additio non pertinet ad primam & essentialem per-
fectionem, quia numeri non sunt de essentiali perfectio
ne vniuersi, sed sunt de bene esse, & de accidentali per-
fectione. Et cum dicitur. ꝙ aliqua species &c. dicēdum
ꝙ species perfectæ sunt in omni tempore, licet non sint
in quolibet climate. vnde licet rosæ in isto climate in
B hyeme non sint, tamen in alio climate, vbi est tempera-
tus aer etiam sunt semper. vnde Linconiensis Primo Po Prio Cœli. Tex. c. 82.
steriorum, omnes species vniuersi oportet aliquando
manere, aliter totum vniuersum non esset perfectum.
Ad secundum. quod habet principium &c. concedo. Et
cum dicitur. vniuersum &c. verum est, vniuersum est
infinitum in duratione, vt Arist. vult tamen habet prin
cipium magnitudinis. Ad tertium. quod est pars &c. ve
rum est si est vera pars: & non eminenter. Et cum dici-
tur, ꝙ &c. aliqui dicunt quod totum vniuersum non est
subiectū hic, sed mobile ad vbi. sed idem est dicere rea-
liter. hoc cum alio. & ideo dicendum ꝙ vniuersum non
est perfectum simpliciter, tamen est perfectum in gene
re determinato. Aliter potest dici concedendo maio-
rem. Et cum dicitur vniuersum &c. dicēdum ꝙ in vni
uerso mobili secundum vbi est duo considerare, s. sub-
stātiam & mobilitatem. modo, totum vniuersum, quan
C tum ad substantiam, non est pars mobilis entis, sed con-
uertitur secum, quia vnum non comprehendit plura
supposita quàm reliquum: sed, si consideratur quantum
ad mobilitatem non est idem, sed est pars eius: quia, si
est potentia mouendi ad vbi, tunc est potentia motus,
& non econuerso, si est potentia motus, ꝙ sit potentia
mouendi ad vbi: quia hoc habet se in plus, sicut motus
localis ad motum simpliciter, & sic ad illud. Tex. c. 84.

Omnia enim physica corpora & magnitu-
dines secundum seipsa mobilia dicimus esse
secundum locum. Naturam .n. principium
motus esse dicimus in ipsis.

QVAESTIO VII.

An corpus per se generaliter sit mobile secundum locum. Text. c. 5.

D

COnsequenter quæritur circa illam par-
tem. Omnia corpora physica. Vtrum
corpus cœleste per se generaliter sit mo
bile secundum locum: & arguitur quòd
non. quia illud, quod est per se mobile
secundum locum, hoc est per se in loco, sed cœlum non
est per se in loco. ideo &c. maior patet, quia quod per ac
cidens est in loco per accidens mouetur, vt albedo vel
musica. ergo per oppositum quod per se mouetur per
se est in loco, quia si propositum in proposito & oppo-
situm in opposito. minor patet. cœlum per accidens est
in loco, quia per centrum, saltem quo ad vltimam sphæ
ram, vt dicit Aristote. quarto Physico. & Secundo ibi
dem. Item probatur, quia cœlum non mouetur natu- Text. c. 46.
raliter

Tex. c. 1. raliter qui motus naturalis debet esse à principio intrinseco, sed cœlum mouetur ab extrinseco. ideo &c. maior patet. 2. Physi. & per hoc ꝙ motus naturalis est à principio intrinseco differt ab artificialibus motibus. Tex. cõ. 22. Idem patet. 7. Meta. minor patet. quia cœlum mouetur ab intelligentia, quæ est separata à cœlo secundum ꝙ omnes dicunt. Item omne quod mouetur naturaliter debet quiescere, quod patet per diffinitionem naturæ. quia non est principium motus & status. i. quietis, sed quod naturaliter mouetur à natura mouetur: sed cœlũ Tex. c. 83. non quiescit, sed mouetur perpetue, vt patet. 8. Physi. Item, motus naturalis dicitur esse à dispositione innaturali ad dispositionem naturalem secundum Auic. in libro sufficientiæ suæ, sed corpus cœleste non mouetur à dispositione innaturali ad dispositionem naturalẽ, quia vbi est vnum ibi illud non est corpori cœlesti innaturale, & naturale, quia sunt eiusdem dispositionis. Item mo- Tex. c. 89. tus regularis & vniformis non est naturalis, sed motus cœli est huiusmodi. ideo &c. maior patet: quoniam motus naturalis est velocior in fine quam in principio, & violentus econuerso, vt patet primo huius. ergo motus vniformis, qui semper in æquali tempore æquale spa- Tex. c. 76. tium pertransit non est naturalis qualis est motus cœli. Tex. c. 5. minor patet Octauo Physicorum.

OPPOSITVM vult Aristote. in littera: vbi dicit, quàm omnia corpora physica secundum se mobilia dicimus esse secundum locum: sed cœlum est corpus naturale, vt omnes concedunt, & hoc vult Com. ibidem.

CONCLVSIO

Corpus Cœleste, quod alterius est naturæ a quatuor elementis mouetur per se secundum locum naturaliter, idest non violenter, & si moueatur voluntarie.

Tex. c. 12. NOtandum, vt patet Secundo Phy. ꝙ natura dicitur de materia & forma, tamẽ ordine quodam: quia prius dicitur de forma, demum de materia. Vlterius notandum, ꝙ motus cœli dupliciter accipitur. Vno modo vt distinguitur à violento, quia non est violentus: quia motus violentus est à principio extrinseco non conferente vim passo, vt dicitur. 3. Ethico. sed naturalis motus est a principio intrinseco. similiter motus voluntarius est: qui non est à principio. vt natura, sed à voluntate, vt motio, & talis non est naturalis & a natu- Tex. c. 22. ra: vt patet Septimo Metaphy. Tunc dicendum est ad quæstionem ꝙ cœlum mouetur per se localiter, quia il- Tex. c. 1. lud mobile in quo habet esse natura hoc mouetur per se localiter ex diffinitione naturæ, secundo Physic. quia natura est principium mouendi & quiescendi per se in illo in quo est. ergo in quo est natura sua hic videtur moueri per se secundum locum: quia secundum naturam præsupponit per se: sed natura dicitur esse in naturali vt est cœlum: quia naturalia dicuntur à natura, sicut artificialia ab arte: sed cœlum habet naturam in se, & est naturale secundum omnes. rationis mi. Cõmentator & Aristo. tangunt in littera. Item, cœlum mouetur secundum vbi. ergo vel mouetur per se, vel per accidens, per sufficientem diuisionem. 1. Poster. sed cœlum non mouetur per accidẽs: quia quod mouetur per accidens non potest esse necessarium: quia omne per accidens contin- Texr. c. 36. git non esse, vt patet primo Poste. &. 8. Phy. & Quinto Tex. c. 6. Metaphy. sed cœlum non contingit non moueri, vt pa- Tex. c. 6. tet. 8. Phy. quia motus est eius sempiternus. Secundo E dicendum, ꝙ motus cœli est naturalis, vt naturale distinguitur contra violentum. cuius ratio est. omnis motus simplex debet esse naturalis alicui corpori simplici: sed motus circularis est simplex, & non potest esse naturalis grauibus & leuibus: quoniam vnius corporis vnus est motus simplex secundum naturam propriam: quia licet ignis in concauo orbis Lunæ mouetur circulariter, hoc est secundum naturam communem, inquantum aptum natum est assequi virtutem corporis cęlestis: sed ille motus non est secundum naturam propriam. Item, Texr. c. 15. motus cœli vel est naturalis, vel violentus, per sufficientem diuisionem: sed cœlum non mouetur violenter: quia nullum violentum est perpetuum, vt dicit Aristo. Tex. c. 6. in littera. quæ sunt præter naturam in alijs citissime sunt Tex. c. 2. corrupta: sed motus cœli est sempiternus. ex 8. Physi. & primo huius. Item, ille motus est naturalis, ad quem F mobile habet naturalem inclinationẽ. & sic motor similiter. & hæc duo sunt de ratione motus naturalis vt distinguitur contra violentum: sed cœlum habet naturalem inclinationem ad motum circularem: quia est circularis figuræ. similiter motor habet inclinationem naturalem actiuam ad mouendũ cœlum circulariter, quia nec est grauis nec leuis motor. ergo mouet naturaliter circulariter. Tertio dicendum, ꝙ licet motor moueat cœlum naturaliter, vt naturale distinguitur contra violentum, non tamen vt distinguitur contra voluntarium quia quod mouetur ab intellectu per voluntatem mouetur naturaliter, non vt naturale distinguitur contra voluntarium: quia motus ab intellectu est voluntarius: vt patet. 3. de Anima. sed motor cœli mouet cœlum per Text. c. 50. intellectum, quia est intelligens motor, & est sine magnitudine, vt patet Octauo Physi. & in sempiternis est idem intelligens & intellectum. vnde dicit Cõmen. 12. G Meta. ꝙ motiones cœlorum de virtutibus habent intellectum, & voluntatem. Tunc quarto est dicendum, ꝙ Text. c. 78 corpus cœleste est alterius naturæ à quatuor elementis. Text. c. 36 huius ratio est. illud, quod mouetur alio motu à motu grauium & leuium, est alterius naturæ à grauibus & leuibus: quia motus arguit naturam, & alius motus aliam naturam: sed cœlum mouetur circulariter secundum propriam naturam, & quatuor elementa non mouentur circulariter, vel si mouentur circulariter hoc non est nisi secundum naturam communem, quæ imprimitur eis à corporibus supercœlestibus. Item, quod est æternum & incorruptibile hoc est alterius naturę ab istis inferioribus: quia inferiora hæc sunt corruptibilia propter habere contrarium: sed cœlum est incorruptibile & perpetuum, vt patet primo huius.

Sed hic sunt dubia. primum est, ꝙ dictum est, ꝙ in Text. c. 20 Dubia. H cœlo est natura & mouetur naturaliter, vnde aliquis dubitat, ꝙ natura dicitur de materia & forma, & primo de forma: ergo, si in ipso est natura & mouetur naturaliter, cum motus ipsius sit prior alijs: & ipsum est prius naturalibus. ergo motus eius debet esse à natura prima, quæ est forma. ergo habet in se principium mouens: & mouens est aliud a moto. ergo cęlum est compositum ex materia & forma: sed hoc est impossibile: quia tunc est generabile & corruptibile. Vnde sciendum, ꝙ aliquis bene concederet ꝙ natura quæ est forma est principium motus in eo. sed duplex est forma, separata & coniuncta: modo in ipso principium motus est forma abstracta, vt intelligentia. Contra hoc obijcit Cõmen. motus corporum cęlestium differt a motu inferiorum: ergo hoc erit mediante natura diuersa: & forma quæ

consistat

consistat in cœlo secundum inhærentiam, vt ignis habet motum diuersum ab alijs elementis mediante natura, quæ est forma ignis & consistit in igne. Item, aliud est dubium, quia mouens, quod cognoscit indiuidua & singularia, videntur esse forma materialis & corruptibilis: quoniam intellectus noster non cognoscit indiuidua per se sine sensu, qui est incorruptibilis motor: quia intellectus per se intelligit formam: sed materiam mediante sensu, vt dicit Commenta. 3. de Anima. sed motor cœli cognoscit indiuidua: quia cognoscit resolutiones particulares, vt suos effectus, & cognoscit terminos motus, vt vbi. Item tertium dubium. Commen. dicit in De substantia orbis. ꝙ dimensiones corporum generabilium & corruptibilium præcedunt formam in materia: sed dimensiones corporis cœlestis non insunt ipsis nisi mediante forma. ergo videtur quòd habeant formam inhærentem eis. ratio huius est. quia, quando aliquid inhæret mediante alio, illud magis inhæret media to quo inhæret, vt color inhæret corpori mediante superficie, ergo superficies magis inhæret corpori q̃ color. ergo dimẽsiones, cum inhæreant corporibus cœlestibus medi: te forma: videtur ꝙ forma magis inhæreat corporibus cœlestibus quàm dimensiones: sed dimensiones inhærent. ergo & forma eorum. Item, quartũ dubium est. dictum fuit, ꝙ motus cœli non est naturalis, vt naturale distinguitur contra voluntarium. contra. voluntas potest ad opposita, vt patet. 14. Metaphy. &. 2. Peri hermenias. ergo si motus cœli est a voluntate, tunc potest se habere ad oppositum: & ita potest quiescere cœlum: quod est contra Philosophum. 8. Phy. &c. Item quinto, dubitatur, quia omnis forma subiecta accidentibus est materialis: quia in separatis non sunt accidentia, vt dicit Commen. Secundo. Meta. sed natura, quæ mouet cœlum, habet voluntatem & intellectum: quæ videntur esse accidentia superaddita: quia non sunt substantiæ, cum sint potentiæ. Ad primum dubium respondet Com. dupliciter. primo sic. nos possumus dicere ꝙ natura quæ mouetur cœlum dicitur subiectum simplex: quia non habet formam substantialem perficientem ipsum secundum esse, & secundum hoc dicitur natura æquiuoce de ipso & inferioribus. & hoc est secundum aliam rationem: quia in inferioribus natura non solum dicitur de materia: sed etiam de forma in materia, sed in cœlo tantum dicitur natura de moto: & secundum hoc oportet dicere quod ad naturalem motum non requiritur intrinsecitas actiui, sed tantum intrinsecitas passiui principij & recipientis motum. Sed contra arguitur, ꝙ natura primo dicitur de forma. Com. non respondet: quia forma est separata. vnde potest dici ꝙ in generabilibus & corruptibilibus vbi est vtraq; natura, l. materia & forma, prius dicitur de forma: sed in cœlo, vbi est tantum motum, ibi natura non dicitur de forma per prius, quia ibi natura tantum dicitur de subiecto. Sed contra hoc arguitur: quia sic motus artificialis esset naturalis, quia etiam habet principia passiua intrinseca, vt lapides & ligna, quæ suscipiunt motum artificis.

Dicendum ꝙ in artificialibus bene est principium receptiuum intrinsecum, non tamen intrinseca est naturalis potentia & habitus ad motum illum & ad formam motus. & tamen illa potẽtia naturalis requiritur ad motum naturalẽ: quia non sufficit ꝙ principium passiuum sit intrinsecum: sed cum hoc requiritur potentia naturalis ad motum & ad formam motus, sed hoc deficit in lignis & lapidibus: quia non habent naturalem potentiam ad ædificationem & ad formam domus, sed in cœlo subiectum simplex est intrinsecum & habet naturalem potentiam, & habitudinem ad motum secundum vbi, & sic motus cœli est naturalis naturalitate subiecti, sed non naturalitate formæ. Aliter respondet Cõmen. ꝙ non solum in cœlo est natura, quæ est receptiua motus, sed etiam est ibi forma, quæ est principium motus non consistens in materia, quia non est in corpore cœlesti, quia tunc esset generabile & corruptibile, sed est forma abstracta. vnde non solum naturalis est motus propter subiectum simplex, sed etiam propter formã: quia in separatis a materia idem est mouens & finis. Et cum dicitur, motus cœli est alius. conceditur. Et cum dicitur, hoc erit mediante natura &c. respondet Commenta. ꝙ immo mediante forma: quia sicut forma materialis habet materiam propriam, ita forma abstracta habet materiam determinatam. quia formæ abstractæ requirunt subiectum: & etiam innatæ sunt habere subiectum: quod est neq; graue neq; leue. & cum dicitur. ergo illa forma inhæret cœlo. dicendum ꝙ non: immo sit mediante forma abstracta: quia formæ abstractæ natæ sunt vt illud quod mouetur ab eis, sit neq; graue neq; leue, sicut requirunt, ꝙ sit rotundum corpus. ergo talis motus requirit formam, non quæ dat esse, sed abstractam a materia. Sed hic instatur. cum dicitur, ꝙ principium motus cœlestis non solum dicitur materia, sed forma abstracta. Contra. natura est principium intrinsecum: sed talis forma non est intrinseca mobili. Ad hoc est dicendum, quòd aliquid est principium motus intrinsecum intrinsecitati naturali dupliciter. vno modo secundum inhærentiam, vt forma animalium hic in inferiori mundo. Et ex ipsis materijs animalium cum forma constituitur vnum in esse simpliciter: quia non est aliud esse formæ ab esse corporis: & hæc forma est principium motus secundum inhærentiam. alio modo aliquid est intrinsecum secundum appropriationem & aptationem, & tale mouens appropriatum est & aptatum: & est sic, quia mouet tale mobile & non aliud, & tali velocitate & non alia, & sub tali quantitate & non maiori nec minori. vnde tale mouens dicit ex indeterminato mobili determinatum, & quòd mouet vno motu & non pluribus & tali velocitate & non alia. bene etiam si mobili apponeretur vnum astrum vel diminueretur, nõ moueret ipsum: sed si moueret hoc esset secundum fatigationem in tanta proportione est motor ad mobile: & etiam tanto tempore mouet mobile & non minori, vt motor Saturni mouet ita Saturnum, ꝙ non potest Lunam mouere, nec in minori tempore quam in tribus annis. Contra hoc arguitur, quia illa appropriatio motoris ad mobile, vel est substantia, vel accidens, sed neutrum potest esse. ergo nihil. maior patet. minor etiam patet. quia non est substantia. quia secundum suam substantiam est abstracta. non accidens, quia tunc non moueret semper. Dicendum, ꝙ illa appropriatio est exclusio mobilis alterius immediate. Modo cum dicit, natura est principium &c. Dicendum, vel est principium intrinsecum intrinsecitate inhærentiæ, vel cooptationis vel appropriationis: modo, licet intelligentia non sit intrinseca secundum esse actuale, quia ad esse facit a cœlo: tamen est intrinseca intrinsecitate appropriationis. & illud colligitur ex dictis Auerro. secundo. Cœli.

Ad aliud dubium dicendum. & propter istam rationem aliqui ponunt animam imaginatiuam in corpore cœlesti, qua cognosceret reuolutiones singulares: quia motus

motus non ſufficit ad hoc. & ſecundum hoc dixit cęlum componi ex partibus eſſentialibus, vt materia & forma. Dicendum eſt ergo, quòd motor cœli cognoſcit particulares reuolutiones. Et cum dicitur. ergo eſt forma materialis. dicendum, quòd non ſequitur, quia quod cognoſcit indiuiduum in propria forma & ſecundum ſpeciem propriam & cognitione diuerſa à ſua ſubſtantia: ſic cognoſcens eſt forma materialis. Alio modo aliquid poteſt cognoſcere indiuidua non in propria forma, & per ſpeciem propriam, ſed in ſua cauſa, quia cognoſcit cauſam, ex qua de neceſsitate effectus dependet & ſequitur: & ſic eſt hic, quia intelligentia & cognoſcit ſeipſam & ſuam ſubſtantiam, quę eſt cauſa illorum indiuiduorum & illa cauſa eſt intelligens & intellectum. & præſentia illius eſſe eſt cognitio indiuiduorum & reuolutionum ſingularium, ſicut per lumen Solis præſens fit illuminatio, quæ eſt ſequela preſentiæ luminis. ſic eſt hæc vt dictum eſt: quia, quando ſibi præſens eſt intelligentia & cognoſcit ſe, eſt cognitio aliorum effectuum, quæ ſunt ſequela illius eſſe de neceſsitate.

Solutio ad tertium.

Secũdo cœli.

Cõmen. 3.

Ad tertium dubium dicit Commen. quòd cum dicit generabilium & corruptibilium, quia formæ inferiorum ſunt in materia mediantibus dimenſionibus: quia iſtæ formæ extenduntur extenſione dimenſionum, ſed in cœleſtibus eſt econtrario. quia formę cœleſtium non extenduntur per dimenſiones, ſed dimenſiones cęlo inſunt propter formã finaliter. Vnde reſpondetur ad argumentum: cum dicitur. quando aliquid inhæret &c. dicendum quòd verum eſt, vbi dimẽſiones inhærent mediante forma tanquàm mediante cauſa ſubiectiua & mediante principio receptiuo & forma magis inhæret, ſed ſic non eſt in corporibus cœleſtibus. Alio modo poteſt aliquid ſin eſſe mediante forma tanquàm mediante fine, & ſic non eſt verum, quòd forma magis inhæreat quàm dimenſiones inhærent & forma non: quia eſt finis dimenſionum. vnde in ſubſtantijs ſeparatis & finis & medium idem ſunt. ideo &c.

Solutio ad quartum.

Cõmẽ. 41.

Ad quartum dubium: cum dicitur. voluntas poteſt ad oppoſita &c. vnde aliqui concedunt, quòd cęlum poteſt quieſcere. vnde Cõm. dicit. 12. Meta. Intelligentiæ poſſunt mouere & non ſemper mouere: ſed illud non poteſt ſtare. ideo aliter eſt dicendum, ꝙ voluntas poteſt ad oppoſita, cuius actus pendet à virtute ſenſitiua. ſed illa voluntas, cuius actus non depẽdet à virtute ſenſitiua, quæ eſt generabilis & corruptibilis, non valet ad oppoſita. ideo etiam vult ſemper mouere determinate, immò non poteſt non mouere & nec etiam non velle mouere. Et cum dicitur, ergo non eſt libera. dicendum, ꝙ eſt libera in ſe, quia eſt propter ſe. vnde liberum non dicitur ꝙ ſit ad oppoſita, vt velit finem & non velit, ſed liberum videtur velle finem. ergo determinate ſe habet ad vnum mouendum. eodem modo & coaptatum eſt immortale: vt dicit Ariſto. in litera.

Solutio ad quintum.

Ad quintum dubium. omnis forma ſubiecta &c. dicendum, ꝙ verum eſt quæ ſunt accidentia in rei veritate. Et cum dicitur. naturæ quæ mouet cęlum &c. dicendũ ſecundum Com. ꝙ non ſunt diuerſæ virtutes animæ, ſed ſunt diuerſæ ſecundum noſtrum conceptum: quia concipimus intelligendas, vt intelligentes, & vt volentes. vnde non eſt inter hæc diuerſitas intrinſeca. vnde non ſolum in primo iſta ſunt eadem, licet diuerſa ſecundum noſtrum conceptum, quia concipimus Deum ſubſtantiam ſimplicem, miſericordem, & ita concipimus vt diuiſa in Deo, non ſecundum veritatem ſunt ſicut in cauſatis. vnde iſta E non ſunt in ſubſtantijs ſeparatis ſicut concipimus. ſcilicet voluntas & intellectus, quia idem ſunt: ſed concipimus illa vt diuerſa ſunt. vnde Commenta. dicit in. 12. Metaphyſi. quòd iſta non ſunt ſynonyma.

Rñſiones.

AD rationes in oppoſitum. Ad primam. illud, quod eſt per ſe mobile &c. dicẽdum, quòd non oportet communiter quòd non aliquid moueatur per ſe quod per ſe ſit in loco, quia aliquid eſt per ſe in loco, & tamen mouetur per accidens, vt homo in naui. ſic econtrario poteſt eſſe, vt dictum eſt. Vel aliter poteſt dici, & conceditur ꝙ illud quod per ſe mouetur per ſe eſt in loco, i. ſecundum naturam. Et cum dicitur. cœlum eſt non per ſe &c. dicendum quod cęlum eſt per ſe in loco, id eſt ſecundum naturam, quia ſemper fuit, eſt, & erit in loco, & hoc non poteſt eſſe per accidens, quia accidens contingit non eſſe, ſed cœlum contingit non eſſe in loco, ſed eſt per accidens in loco, ideſt F ſecundario. vnde per accidens dupliciter dicitur. Vno modo quòd eſt oppoſitum ei quod eſt ſecundum naturam. Alio modo per accidens dicitur, quod diſtinguitur contra primum. & hoc adhuc dicitur dupliciter. Vno modo dicitur per accidens vt diſtinguitur contra primum, id eſt ſecundarium ſecundum naturam. Alio modo per accidens diſtinguitur contra primum, i. ſecundarium quo ad nos & ſecundum famoſitatem. modo cęlum per accidens eſt in loco, non vt diſtinguatur contra naturam, ſed prout diſtinguitur contra primum cognitionis & famoſitatis. Ad ſecundum. cum dicitur, motus naturalis debet eſſe a principio intrinſeco. verum eſt, ꝙ eſt à principio intrinſeco, vel ſecundum aptationem vel ſecundum inhærentiam. Et cum dicitur, motus cœli &c. dicendum, ꝙ eſt à principio intrinſeco ſecũdum appropriationem, vt dictum eſt. Ad tertium omne ꝙ mouea G tur naturaliter &c. dicendum eſt per interemptionem, quia aliquid bene mouetur ꝑpetue naturaliter. Et cum dicitur ad probationem. natura eſt principium &c. dicendum, ꝙ natura dicitur de eis æquiuoce, quia dicitur de eis ſecundum aliam, & aliam rationẽ. ſed iſta reſponſio non ſufficit, quia diffinitio tantum competit diffinito &c. ideo dicunt alij, ꝙ ſumitur hæc coniunctio & pro vel, & hoc ſufficit ꝙ pro altera parte verificetur, ſ. coniunctim vel diuiſim: quia in animalibus eſt principium mouẽdi & quieſcendi cõiunctim in alijs diuiſim.

Tex. c. 100 octa. Phyſi.

Tex. c. 76.

Aliter poteſt dici quòd cœlum poteſt quieſcere aliquo modo quietis. Et cum dicitur. hoc eſt contra Ariſt. in. 8. Phyſi. dicendum ꝙ etiam Ariſt. dicit primo huius ꝙ ſphæricum corpus quieſcit. & ideo dicendum quòd ſemper quieſcit, quia totum mutat locum ſubiecto. vnde quieſcit quiete oppoſita motui ſecundum ſubiectum H ſed ſemper mouetur ſecundum formam & diſpoſitionem. Sed obijcitur, quia quies eſt priuatio motus, qui eſt in ſubiecto aperto nato &c. ergo illud non quieſcit, quod non eſt aptum natum quieſcere, ſed cœlum totum non eſt aptum natum moueri ſubiecto. dicendum, ꝙ corpus ſphæricum quieſcit totum ſubiecto, quia non recedit à loco ſecundum ſubiectum, & venit ad alium locum, vbi prius nihil fuit eius. Tunc ad formas rationis, cum dicitur. quies eſt priuatio &c. conceditur. Et cum dicitur, ergo id non quieſcit &c. verum eſt ꝙ nec ſecundum ſe, nec ſecundum ſuum genus natum eſt quieſcere ſicut dicit Ariſt. Quinto Metaphy. cap. de priuatione. Et cum dicitur. cœlum totum &c. verum eſt non eſt natum moueri ſecundum ſeipſum: tamen ratione qua eſt corpus, non ſibi repugnat quin moueat locum ſubiecto:

Text. c. 27.

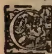
subiecto: sicut talpa non dicitur cæca secundum genus inquantum est animal, sed secundum naturam propriam, sic cœlum secundum genus natum est moueri secundum locum subiecto, & hoc verum est si habet genus, & de hoc sunt opiniones &c.

Ad quartum. cum dicitur. motus naturalis debet esse de dispositione & cætera. concedendum est de mobilibus motu recto & non circulari. Ad quintum. cum dr. motus regularis &c. dicẽdum per interemptionem. Et cum dr &c. dico, ꝙ hoc intelligitur de illis, quæ mouentur motu recto: & non quę mouẽtur motu circulari.

Text. c. 7. Quoniam autem corporum hæc quidem sunt simplicia, hæc autem composita ex his. Dico autem simplicia quæcunq; motus principium habent secũdum naturam: puta ignem & terram: & horum species & cognata his necesse & motus esse: hos quidem simplices, hos autem mixtos aliqualiter.

QVAESTIO VIII.

An sit aliquis motus simplex inter motus.

Onsequenter quæritur circa diuisionem motus, ꝙ alius est simplex, & alius compositus. Vtrum aliquis motus sit simplex arguitur quòd non: quia nullum compositum est simplex, quia hæc distinguuntur, sed motus est compositus. probatio. quia continuum est compositum cum sit diuisibile in infinitum, & vnumquodq; diuiditur in ea ex quibus componitur.

Text c. 40. ex primo &. 3. Physi. sed omnis motus est continuus, vt

Text. c. 45. dicit Com. 3. Physi. & etiam Arist. ibidem dicit. ꝙ tempus & motus consequuntur continuitatem magnitudinis. Item, si non est motus continuus & mixtus, non erit motus simplex, quia si vnum oppositorũ non est in natura, nec reliquum, vt patet secundo huius. & specialiter est subiectum de contrarijs, sed motus mixtus non est in natura, quia motus est actus, & actus est idẽ quod

Tex. c. 18. forma. forma autem est simplex, vt patet in. 6. principijs: quia est contingens componi simplici & inuariabili essentia consistentia. simplex autem & mixtum sunt contraria seu opposita. ideo &c. Item, si motus esset simplex, vel hic esset motus corporis cœlestis, vel elementi, per sufficientem diuisionem: quia motus simplices non possunt esse nisi magnitudinum simplicium, quæ sunt eleméta quatuor, &. 5. essentia, vt patet. 1. huius. sed motus simplex non potest esse cœli: quia motus, qui est a diuersis motoribus non est simplex: sed omnes motus orbium cœlestium sunt a diuersis motoribus, secundum

Cõm. 41. Com. in. 12. Met. quia omnis motus orbium cęlestium est a duplici motore, quorum vnus est cõiunctus, a quo habet velocitatem, & alius est separatus, a quo habet infinitatem. Et confirmatur ista pars, quia motus, qui est compositus ex diuersis motoribus, non est simplex, sed motus cœli est huiusmodi: quia vna pars est a dextro ad sinistrum, alia econuerso: & illa sunt contraria, sicut sursum & deorsum, vt dicit Arist. in litera. vnde motus ab oriente in occidentem est a dextero ad sinistrum, & econuerso a sinistro in dextrum. ergo est compositus ex contrarijs motibus. Et confirmatur. 3. quia in quolibet simplici pars est eiusdem rationis toto: & hoc patet per inductionem in singulis, quia quælibet pars aquæ est aqua, & quælibet pars ignis est ignis, sed quælibet pars motus cœli non est eiusdem rationis cum toto motu, quia totus motus cęli est circularis, sed quælibet pars circuli non est circulatio, ex. 4. Phy. Similiter probatur Text. c. 93.

ꝙ motus elementi non est simplex, quia elementũ aeris mouetur sursum & deorsum, quia, quando ipse aer est in loco ignis, descendit: & quãdo est in loco aquæ ascendit, & iste motus est compositus ex contrarijs. ergo non est simplex. Item, si motus esset simplex, tunc esset pri Tex. c. 16.

mum motus: sed in motu non est primum. maior patet. si est simplex motus tunc est prior composito: sed prius & posterius non sunt nisi sit primũ, vt patet. 5. Meta. ca. de priore. minor patet. 6. Phy. vbi probatum est ꝙ non Text. c. 59.

est primum motus ex parte motus ipsius & termini qui acquiruntur per motum. Item si motus est simplex & Tex. c. 12.

mobile est simplex: quia sicut compositus motus est corporis compositi, sic simplex motus corporis simplicis, sed mobile non est simplex: quia in omni eo quod mouetur necesse est intelligere materiam. 2. Meta. & in quo est materia est forma, quia materia non est sine forma.

Oppositvm vult Arist. in litera. quia sicut magnitudo est simplex recta & circulariter, sic motus est simplex. & hoc idem vult Commen.

CONCLVSIO.

Est aliquis motuum simplex, qui est simplicis corporis non habentis potẽtiam ad oppositum motum, & fit super simplex statum sicut corporis cęlestis est motus, & elementi.

Notandum ad intellectum quæstionis sicut multipliciter dicitur compositum, sic & simplex: Text. c. 5.

quia quot modis dicitur vnum oppositũ tot modis dicitur & reliquum. 2. Topi. & hoc est verum quantum ad significata. Compositum aũt dicitur. vno modo compositum ex partibus quantitatiuis, vt linea componitur ex partibus lineæ, quæ sunt quidditatiuæ partes. secundo modo aliquid est compositum ex principijs essentialibus ex materia & forma, quæ sunt principia transmutationis. tertio modo dicitur aliquid compositum ex principijs quidditatiuis seu partibus, vt ex genere & differentia, quæ sunt partes diffinitionis. quarto modo aliquid est compositum ex diuersis naturis. Per hoc solet responderi ad quæstionem. 1. ꝙ nullus motus est simplex primo modo. quia nullum continuum potest esse simplex simplicitate opposita compositioni ex partibus quantitatiuis: quia illud est diuisibile in semper diuisibilia. 6. Phy. & . 1. huius. sed motus est continuus, vt prælegatũ est per Com. Secundo dicendum, ꝙ nullus mo Tex. c. 59. Text. c. 2.

tus est simplex simplicitate opposita cõpositioni ex partibus quidditatiuis, quia omne quod continetur sub genere est compositum ex partibus quidditatiuis: quia ge Text. c. 41.

nus & differentia sunt principia diffinitionis. 7. Meta. & 2. Poste. sed motus continetur sub genere: & etiam per differentiam distinguitur ab alio. ergo est cõpositus ex genere & differentia. Tertio dicendum, ꝙ motus est simplex simplicitate opposita cõpositioni ex materia & forma: quia nullus actus simplex est compositus ex materia & forma, quæ sunt principia transmutationis: sed motus est actus, vt patet. 3. Physi. ideo &c. Quarto dicendum, ꝙ motus cœli est simplex modo simplicitatis, quæ est opposita compositioni ex diuersis naturis: cuius ratio est. Illud est simplex quod non mouetur nisi ab vno & simplici motore, & etiam recipitur in vno mobili simplici: sed quilibet motus cęlestis est huiusmodi, q͞a est ab vno motore simplici, & est in subiecto simplici:

quia cœlum est subiectũ simplex non habens formam E perficientem materiam, vt dicit Com. Et sciendum, ꝙ quamuis motus sit simplex, quia determinate fit à motore simplici & recipitur in mobili simplici, tamen Aristot. sic non intellexit: quia motus elementorum sic non esset simplex, cum elementa sint composita ex materia & forma, sed bene elementa sunt simplicia per negationem mixtionis. ergo dicendum est aliter ꝙ motus simplex est ille, cuius mobile est simplex, & cuius mobile non habet nullam aptitudinem ad oppositum motum, & econtrario, motus compositus est cuius motus habet nullam aptitudinem ad oppositum motum: vt motus animalis est compositus, quia si animal mouetur sursum habet naturalem aptitudinẽ vt moueatur deorsum per animam, quæ est principium mouendi ad omnem differentiam positionis sursum, deorsum, ante & retro &c. & sic motus cœli & elementorum sunt simplices: quia ille motus est simplex, cuius mobile mouetur F ad vnam differentiam positionis, & habet naturalem aptitudinem sic mouendi, & non ad aliam: sed quælibet pars cœli, quia Sol habet naturalem aptitudinem mouendi ab oriente in occidens, quod est a dextro ad sinistrum per superius hemisphærium, inquantum est de natura propria, & ab occidente in orientem per inferius hemisphærium, & secundum naturam propriam non mouetur in superiori hemisphærio ad oppositum nisi sit per rationem aliquam communem: quia omni die mouetur ab occidente in oriens vno gradu fere: & hoc non est secundum naturam propriam, sed inquantum regitur motu primi mobilis. similiter ignis habet naturalem aptitudinem mouendi sursum & non ad oppositum. terra deorsum. secus autem est de mixtis, quæ mouentur sursum & deorsum ad dextrum & sinistrum motu augmentationis, vt plantæ & animalia, vt patet G secundo de Anima.

In libro de substãtia orbis. & Octauo Metap. Tex. c. 12.

Saluasse visus est Auctor Auerr. motũ simplicem esse simplicis subiecti. verum.n. est motũ simplicem simplicis esse subiecti causaliter, nõ autem formaliter. & sic non sufficiens salus.

Rñsiones.

AD rationes. Ad primam, nullum compositum &c. verum est simplicitate opposita compositioni ex partibus quidditatiuis: sed bene potest esse simplex alia simplicitate. Et cum dicitur. omnis motus &c. verum est si est compositus ex partibus quidditatiuis: sed tamen non est compositus quod mobile eius sit natum moueri diuersis motibus ad diuersa: sed tamen natum est moueri ad vnum vbi. vt dictum est. ergo est simplex illo modo.

Ad aliud cum dicitur. si non est motus &c. concedatur maior. ad minorẽ, motus mixtus non est &c. falsum est. quia aliter motus mixtus est & compositus, cuius mobile natum est moueri ad diuersa vbi sursum & deorsum &c. ergo motus simplex est cuius mobile natum est moueri tantum ad differentiam vnam positionis.

H Ad tertium dicendum, quòd motus vtriusq; est simplex, & cum dicitur, sed motus simplex &c. Dicendum quòd motus corporum cęlestium est simplex, quia eius mobile non est natum moueri ad diuersa vbi. Ad probationem secundum Cõmen. omnis motus cœlestium est a duplici &c. verum est, si esset a diuersis motoribus tendentibus ad diuersa vbi, sed si motores sunt ordinati essentialiter & tendunt mouere ad vnam partem positionis, tunc bene est simplex. Et cum dicitur in confirmatione, quia motus qui est &c. verum est, cum non tendunt ad diuersas partes positionis mouere, sed ad eandem differentiam positionis, vt Sol mouetur tãtum a motore a dextro ad sinistrum in superiori hemisphærio secundum naturam propriam, vt dictum est. Ad aliam cõfirmationem cum dicitur in quolibet &c. concedatur: & cum dicitur. quælibet pars &c. dico, licet in cœlo sit dextrum & sinistrum, non tamen habent contrarietatem corruptam. vnde & motus non sunt contrarij: quia non mensurantur illi motus distantia secundum circunferentiam, sed secundum lineam rectam. vnde non contrariantur, quia per consequens non mensurantur circunferentia, propter infinitatem eorum, quia vni infinita essent contraria, vt dictum est. Aliter respondetur. concedatur maior, & cum dicitur. partes &c. dicendum quòd partes istæ non sunt simpliciter contrariæ, sed habent aliquam diuersitatem. Et cum probatur per Aristot. dicendum, quòd Aristo. non vult quòd dextrum & sinistrum in cœlo simpliciter sint contraria quia loquitur sub conditione si est contrarietas in cœlo, vt aliqui volunt. Similiter dicendum de elemẽto quòd motus eius etiam potest esse simplex, quia elementum aeris &c. Dicendum quòd motus aeris non est compositus &c. quia siue aer moueatur deorsum quando est in loco ignis, vel sursum quando est in loco aquę: tamen semper est ad eundem locum in se. ergo motus isti non sunt contrarij. ideo &c. Ad quartum cum dicitur. si motus esset simplex &c. Dicendum, quòd primum motus dupliciter dicitur. vno modo respectu aliorum motuum, quorum non est pars. alio modo ꝙ primo in motu dicitur ꝙ sit prima pars motus. primo modo bene est dare primum motum, vt motum primi mobilis: sed secundo modo non. Ad quintum si motus &c. verum est simplicitate dicta, cuius natura habet habitudinem non ad diuersa vbi, sed ad vnum. Et cum dicitur in omni &c. dicendum, quòd Commen. exponit de motu generationis & corruptionis, sed quod mouetur quocunq; motu, non oportet quòd habeat materiam, quæ sit in potentia ad esse: sed sufficit, quòd sit subiectum simplex in actu & sit in potentia vnde & quo, & illa materia bene est in cœlo, qua est in potentia vnde & quo, sicut dicit Aristo. in Octauo Metaphy. ideo &c. Tex. c. 4.

QVAESTIO IX.

An Corpus Mistum moueatur motu elementi prædominantis.

Onsequenter quæritur, Vtrum corpus mistum moueatur motu elementi prædominãtis. & arguitur quòd non. quia illa, quæ differunt secundum speciem, vnum nõ mouetur motu alterius, quia diuersitas specierum arguit diuersitatem naturæ, & natura est principium motus, ex secundo Physic. sed mixtum & simplex differunt secundum speciem, quia secundum formam: & diuersitas secundum formam & secundum speciem, vt patet secundo Posteriorum, & Decimo Metaphysi. Item, si mistum moueretur secundum prædominans elementum, tunc mixtum esset elementum, sed hoc est falsum, quia mixtum non est aliquod elementorum, vt patet secundo de Generatione. consequentia patet: quia nihil mouetur motu elementi, nisi elementum, sicut nihil mouetur motu hominis nisi homo, ideo &c. Text. c. 3. Text. c. 25.

Item, si per se loquendo mixtum moueretur motu elementi prædominantis, non omnia mixta mouerentur deorsum, sed hoc patet falsum, secundum ꝙ aliquod mixtum non mouetur deorsum motu recto, vt sidus volans & viti, quia istorum est latio obliqua, ex primo & secundo

Tex. c. 49. secundo Meteoro.consequentia patet, quia in quolibet
Tex. c. 6. mixto dominatur terra, vt patet. 2. de Generatio. & 4. Meteo. & graue mouetur deorsum, ex quarto huius.

Text. c. 7. OPPOSITVM patet per Aristo. in littera. ꝙ mixtum mouetur secundum elementum prædominans & idem vult Commentator.

CONCLVSIO.

Mistū mouetur motu simplici ab elemento prædominãte.

Simplex motus, ac Mistus quid sint. NOtandum, sicut prius dictum est, quòd duplex est motus, s. simplex & mixtus. Simplex motus est, cuius mobile non habet naturalem inclinationem ad motum oppositū, vt ignis mouetur sursum, & non habet aptitudinem naturalem vt moueatur deorsum: sed mixtus motus est cuius mobile habet naturalem aptitudinem ad motum oppositum, ita ꝙ non solum mouetur illo motu, sed etiam opposito. vt animal per appetitum non solum mouetur ad dextrum, sed etiã ad sinistrum, & ante & retro &c. Et sciendum. quòd in quæstione præsupponitur ꝙ aliquod elementum sit prædominans, & hoc supposito, quærit propositum: & hoc probat Commen. hoc, & secundo de Generatione,

Cōmē. 47. quòd mixtum non est æqualis compositionis, & intelligit per æqualem compositionem æquationem omnium miscibilium in virtutibus, vt quòd sit æqualiter graue, leue, calidum, & frigidum &c. & hoc probat Commen. quia, si mixtum esset æqualis compositionis, tunc moueretur aliquo motu, sed hoc est falsum, vt patet ad sensum. consequentiam probat: quia si esset æqualis compositionis & moueretur, vel moueretur motu vnius, vel plurium, vel nullius. Si motu nullius, tunc non moueretur, quod est propositum. Si mouetur motu plurium, tunc æqualiter moueretur sursum & deorsum & ad omnia loca, quod etiam videtur impossibile. Similiter nec mouetur motu vnius: quia qua ratione moueretur motu vnius, eadem ratione moueretur motu alterius. Tunc dicendum est ad quæstionem, quòd mixtum mouetur motu elementi prædominantis, & mouetur motu simplici, de quo dictum est prius: quia, si dominatur terra, tunc mouetur deorsum, sed si ignis, mouetur sursum. ratio huius est: quia si mouetur motu simplici mixtum, vel mouetur motu mixti, vel elementi prædominantis, vel elementi dominati vel deuicti. & hoc patet per sufficientem diuisionem: quia pluribus

Soluit hæc ratio, quod mistū mouetur ex vtrisq; motu. modis non videtur mixtum moueri: modo mixtum non mouetur motu simplici natura mixti, vt lapis non mouetur deorsum ex natura lapidis: quia simplex motus non est in diuersis naturis, vt patet in littera. sed motus deorsum est motus simplex, qui est à grauitate. nec mouetur motu elementi dominati & deuicti: quia in mixto semper sunt tria deuicta & vnum prædominans: sed à tribus naturis non est vnus motus simplex. ergo relinquitur ꝙ motus sit a natura elementi prædominantis, quod est vnum tantum. Item, illud debet moueri secundum motum elementi, cuius principium motus in se habet, sed mixtum habet principium elementi prædominantis, vt lapis in se habet principium motus terræ, vt grauitatem. Sciendum, ꝙ quamuis mixtum moueatur motu elementi prædominantis, & hoc simplici motu, tamen in mixto motu non est principium elementi prædominantis, vt si animal mouetur motu progressiuo, non mouetur motu elementi prædominantis, sed per appetitum. Similiter lap. si mouetur sursum non

Dubium. 1. An mixtū est per naturam elementi prædominantis. Sed hic sunt

A dubia. quia Com. dicit ꝙ mixtum non est æqualis compositionis. Contra, aliqua non dicuntur magis & minus nisi per comparationem ad primum, vt patet. 5. Meta. & istud est verum in positiuis elementis, licet non sit verum in priuatiuis. sed aliqua mixta dicuntur magis & minus temperata quàm alia, vt complexio dicitur magis & minus temperata. ergo oportet ꝙ etiam mixta dicantur temperata simpliciter, & oportet quòd aliqua complexio sit simpliciter temperata, & hoc non est nisi per æqualem compositionem, & virtutem æqualem miscibilium in mixto: sed non esset æqualis complexio si terra & ignis dominarentur. Aliud dubium est, quia dictum est, ꝙ mixtum mouetur motu elementi prædominantis. Contra, ille motus non est simplex, ad cuius oppositum mobile habet inclinationem naturalem: sed mixtum, si deorsum mouetur, habet naturalem inclinationem ad oppositum, vt animal mouetur motu progressiuo deorsum, & potest sursum moueri, ante & retro. Tertium dubium est. si sic esset ꝙ mixtum moueretur motu simplici elemẽti prædominantis, vel hoc esset à natura formæ, vel à natura formæ, vel ex natura virtutis mediæ quæ saluatur in eis, per sufficientẽ diuisionem: sed non est ex natura formæ, quæ est forma substantialis: quia si hoc esset, tunc forma substantialis elementi esset in mixto, quod est falsum: quia tunc in vno mixto essent plures formæ substantiales, quod est impossibile, & vnum ens esset plura entia. Nec est ex natura materiæ, quia materia prima non est principium determinati motus: quia indifferens est ad quemcunq; motum quantum est de se. Nec hoc est ex virtute, quæ saluatur in eis, quia vel esset ex parte virtutis communis, vel propriæ. non proprie, quia vbi est propria virtus elementi, ibi est forma elemẽti: quia propria virtus non est sine forma. similiter nec est ex parte virtutis communis, quia tunc non moueretur motu illius elementi, sed motu communi, cum illa virtus sit communis. Ad primum dubium cum dicitur. vbicunq; &c. ad hoc mediçi habent dicere: quia ponunt complexionem simpliciter mediam inter magis & minus, quam vocant policletum. Tamen dicendum, ꝙ verum est ꝙ ibi est simplex tale secundum quòd est possibile in tali natura. Et cum dicitur. aliqua mixta &c. dicendum ꝙ est aliqua complexio temperata media secundum ꝙ est possibile, sicut est cõplexio hominis respectu aliorum. quia maxime elementa temperata sunt in qualitatibus tangibilibus: quia habent nobilissimam materiam. Et cum dicitur, tunc sunt æqualis compositionis. dicendum, ꝙ non requiritur ꝙ sic sit complexio simpliciter temperata, sed vt est possibile. vnde non oportet ꝙ complexio miscibilium sit æqualis virtutis: sed quòd elementa sint elongata ab excellentijs contrariorum, vt a qualitatibus tangibilibus. & hoc est simpliciter temperamentum vt est possibile in natura: sed simplex non est medium miscibilium & compositionis quo ad æqualitatem omnium virtutum: sed tantum quantum ad elongationem maximam ab excellentijs contrariarum qualitatum tangibilium: & sic inter magis & minus tale temperamentum dicitur in compositione ad huius medium. Ad secundum dubium dicendum est ꝙ verum est de subiecto primo, ꝙ mouetur primo illo motu, sed mixtum mouetur motu elementi prædominantis non vt subiectum primum, quia sic elementū primo mouetur. vnde mixtum potest habere naturalem inclinationem ad motum aliũ: quia mouetur vt sed'arium subiectum motus

B C D (section letters in gutter)

Margin notes (right): componis. — Dubium. 2. An mistum moueatur motu elementi prædominantis. — Dubium. 3. Dicas tu melius quod mistū mouetur a forma misti, si ipsa sit ... tem ab elemento prædominanti. — Solutio ad primum. — Solutio ad secundum dubium mot⁹ conueniat primo mobili per se, ꝗ mobili p accidẽs, falsum

dicit ista, dum moueri prio elemento tribuit quod mouetur p accidēs, mistum vero mouetur p se. item si primo moueretur simplex deinde mistū, moueretur violenter.

elementi. Ad aliud dicendum quòd mouetur per naturam formæ elementi prædominantis: quia illa forma remanet in mixto nō in summa perfectione & libere, sed sub esse refracto, & sub esse ligato, vt dicit Albertus. 1. de Generatione, & Commen. 3. Cœli. Et cum dicitur, tunc in vno &c. dicendum ꝙ bene habet plures formas substātiales ordinatas, immo hoc est necessarium: quia materia prima recipit primo formas vniuersales magis, deinde minus vniuersales vsque ad formas indiuiduales, vt dicit Commen. quia etiam materia recipit primo formas elementorum, deinde mixtorum. sed hoc non esset nisi remanerent formæ saltim sub esse remisso. Et cum dicitur. vnum ens &c. dicendum, quòd non est verum, immo vnum ens bene est ex pluribus entibus: quia mixtio est vnio miscibilium alteratorum, in Primo de Genera. sed hoc non esset nisi vnum ens componeretur ex pluribus entibus, quæ faciunt vnum ens. quia sunt ordinata sic. & hoc est necessarium.

Rñsiones.

AD rationes in oppositum. Ad primam. illa, quæ differunt &c. dicēdum. ꝙ verum est quòd non mouetur primo motu eius, sed secūdario motu eius bene mouetur. Et cum dicitur, mixtum & simplex &c. verum est quando miscibilia actu sunt extra mixtum, vt terra in loco suo, & ignis in suo, tunc differunt secundum speciem à mixto, sed quando consistunt in mixto, tūc non differunt specie: quia non habēt formas in vltima perfectione, sed sub esse refracto, & continentur sub forma mixti. Vel dicendum, ꝙ mouetur motu elementi prædominantis primo, sed secundario gratia elementi existentis, quod est pars essentialis mixti.

Ad secundum dicendum, cum dicitur, mistum moueretur &c. verum est, quod mouetur motu elementi primo est elementum, sed, si mouetur motu elementi secundario non oportet. modo, mistum non mouetur motu elementi primo, sed secundario inquantum includit tale elementum quod est pars essentialis eius quod sic mouetur. Ad tertium cum dicitur. si per se loquendo &c. dicendum, quòd duplicia sunt mixta: quædam perfecta & terminata, quæ habent figuras terminatas. alia sunt mixta interminata & imperfecta, quæ non habent figuras fixas & manentes diu, sed cito mutantur; modo intelligitur de mixtis perfectis, quæ mouentur motu elementi prędominantis nisi prohibeantur, vt animal mouetur deorsum nisi aliquid impediat intrinsecum vel extrinsecum: vt anima vel appetitus, quę motu alio mouentur q̃ elementi prædominantis. Et cum dicitur, ꝙ venti &c. verum est: vndę aliquid prohibet vt frigidum prohibens est ꝙ mouet aliter vel ad alium situm quàm sint naturaliter nata moueri, vt patet.

Text. c. 7.

Simplicium quidem simplices, mixtos autem compositorum. Moueri autem secundum prædominans.

QVAESTIO X.

An vnius corporis simplicis sit vnus simplex motus.

COnsequenter quæritur, Vtrum vnius corporis simplicis sit vnus motus simplex. Arguitur ꝙ non animal est simplex corpus per negationem mixti, vt loquimur hic de simplici, quod est compositum ex vera materia & vera forma. sed animal habet motus plures: quia ad dextrum & ad sinistrum &c. & motu elementi. Item, corpus cœleste est simplex quia est subie- E ctum simplex secundum Com. sed quilibet orbis præter primum orbem mouetur multis motibus, vt ab oriente in occidentem, & è conuerso, vt patet per Arist. nomiæ obseruationes &c. Item, elementum ignis & aer sunt simplicia corpora secundum Aristo. & mouentur pluribus motibus, vt ignis mouetur circulariter in sua sphæra & aer superior circunducitur, vt patet. 1. Meteo. & etiam mouentur proprijs motibus sursum. Item, vnius corporis simplicis diuersæ sunt naturæ, vt materia & forma, sed non est principium motus, secundo Physicorum. & diuersæ naturæ sunt principia diuersorum motuum. ideo his diuersis motibus mouentur.

8. Metaph. Cōm. c. 12. primo Cœ. t. c. 7. & 8.

Tex. c. 5.

OPPOSITVM patet auctoritate Aristo. in litera. d. quòd vnius corporis simplicis, vnus est motus simplex, & idem vult Commenta. Text. c. 8.

CONCLVSIO

F *Vnius Simplicis Corporis vnus est proprius ac naturalis motus, qui. s. est a motore proprio, diuersi aūt motus sunt, siquidē moueatur corpus a motore separate.*

DIcendum ꝙ vnius corporis simplicis secundum negationem mixti est vnus motus simplex secundum vnam naturam propriam, & Aristo. non resoluit hic, neque probat, sed accipit pro per se noto. Tamen ratio huius potest esse, vnius corporis non est nisi vna natura propria: ergo etiam non est nisi vnus motus simplex. antecedens patet: quia, si species haberent diuersas naturas, tunc haberentur diuersas formas specificas, & per consequens essent diuersa entia. consequentia patet: cuius est vna natura propria & vnus motus, quia motus procedit à natura.

Notandum, ꝙ licet vnius corporis simplicis non sit nisi vnus motus secundum naturam propriam, tamen G diuersi motus possunt esse vnius corporis secundū diuersas naturas: quia potest habere vnum motum secundum naturam propriam, & alium motum secundum naturam communem. vt orbis cœlestis est vnius simplicis naturæ & mouetur secundū diuersos motus, quia omnes orbes præter primum mouentur ab occidente in oriens secundum motorem proprium & naturam propriam, & secundum naturam communem mouentur ab oriente in occidens a communi & separato motore motu primi mobilis: modo, secundum diuersitatem motorum est diuersitas motuum in inferioribus. vndę secundum diuersas naturas in istis est diuersitas motuum: quia ignis dicitur moueri in sphæra sua propria circulariter, inquantum corporibus cœlestibus mouetur: & hoc est secundum naturam communem. Similiter pars aquæ circunducitur secundum naturam H communem, vt motione corporum cœlestium mouetur, sed motu recto secundum naturam propriam.

Rñsiones.

PEr hoc ad rationes. Ad primam animal est simplex &c. nego. immo animal componitur ex elementis. Et cum dicitur. non habet nisi vnam formam &c. dicitur communiter ſm illos qui negant pluralitatē formarum, ꝙ licet non sit cōpositum substantialiter & realiter ex pluribus formis, tñ virtualiter, qa virtutes eorum saluantur in ipso, vt virtus aquæ, terræ &c. & illæ virtutes non sunt substantia, sed accidens. vnde per illas virtutes dicitur habere motus diuersos & plures qui non sunt simplices sed cōpositi. Aliter respondetur ꝙ aïal non est simplex sicut elementum, quia quodlibet elementum est ex vna forma & materia, sed animal est ex multis formis: vt forma qua est aïal, & qua est

est corpus, & qua est mixtum &c. quæ prædicantur in quid, & sic habent plures motus, cum non sit simplex.

Ad secundum cum dicitur. corpus cœleste &c. concedo. & cum dicitur. quilibet orbis &c. dicendum quòd vnus motus est à natura propria, vt motore proprio, & alter à communi motore, & a natura communi. Ad tertium: ignis &c. conceditur. Et cum dicitur, mouentur pluribus &c. dicendum, ꝙ habet motum rectum secundum naturam propriam, sed circularem ſm naturam communem inquantum obedit corporibus cœlestibus, vt dicitur. 1. Meteo. Ad quartum. vnius corporis &c. concedatur. si istæ naturæ sufficiunt ad motum, sed si non sufficiunt, non oportet. Et cum dicitur. natura est principium &c. dicendum, ꝙ materia & forma non sufficiunt ad diuersos motus, sed requiruntur ad vnum motum vnum, vt principium receptiuum, vt materia, aliud vt principium effectiuum vt forma. Alter respondetur quòd verum est si sint naturæ propriæ, sed, si vna est communis & alia propria non oportet. Et cum dicitur, natura est principium &c. dicendū ꝙ non sunt naturæ propriæ: quia materia prima est communis natura omnium elementorum, sed forma est propria natura, & ſm eius diuersitatem tantū diuersificātur motus.

Tex. c. 12. Sed adhuc & primam necessarium esse talem lationem. Perfectum. n. est prius natura imperfecto: Circulus autem perfectorum. Recta autem linea neq; vna. Neque. n. quæ infinita, habebit enim vtique finem & terminum. Neq; finitarum neque vna, omnium enim erit aliquid extra. Augeri enim contingit quancunque. Itaq; siquidem prior motus prioris natura corporis: qui autem circulo in circuitu prior recto, qui autem in recta simplicium corporum est.

QVAESTIO XI.

An motus circularis sit perfectior motu recto.

Oosequenter quæritur, Vtrum motus circularis sit perfectior motu recto. Arguitur quòd non. quia illud, quod habet principium, medium, & finem perfectius est illo quod caret his: quia principium, medium, & finis pertinent ad perfectionem. sed motus rectus habet principium, medium, & finem: quia habet principium, s. terminum a quo, & finem, terminum ad quem, & medium, quando est inter ista: sed cœlum non habet principium, medium, & finem: quia nunquàm est in principio, & in fine, vt patet. 1. Meteororum &. 8. Physic. Item, motus simplicior est perfectior composito: sed rectus motus est simplicior circulari. ideo &c. maior patet: quia sicut in substantijs simplex magis est perfecta: quia etiam substantia simplicissima est perfectissima & nobilissima vt Deus. ergo & in motibus sic est ꝙ simplicior est perfectior composito. minor patet: quia sicut se habet magnitudo ad magnitudinem: sic motus ad motum: sed circularis magnitudo est compositior recta: quia habet concauum & gibbosum: vt patet in litera. & hoc non sunt in recta magnitudine. ergo motus rectæ magnitudinis simplicior est circulari. & per consequens perfectior. Tex. c. 54.

Item, ille motus est perfectior, qui attingit finem, ꝙ

A qui non attingit finem: quia attingere finem est motus perfectioris. Quinto Metaphysic. sed rectus motus attingit finem, vt terminum ad quem mouetur. circularis motus non habet finem: quia est perpetuus. ergo non habet terminum, ad quem vbi quiescat. Tex. c. 3. Item, ille motus, cui potest fieri additio non est perfectus, & per consequens non est perfectior: quia perfectus est cui non potest fieri additio ex primo huius. ergo per oppositum, cui potest fieri additio non est perfectum, sed motu circulari fit additio, vt circulatio circulationi, vt crastina hodiernæ. Tex. c. 4. & 12.

Oppositvm vult Aristo. in litera, quòd motus circularis est perfectior motu recto. & hoc idem vult Commen. & alij, quòd motus circularis, qui est verus, vt cœli perfectior est rectis motibus. & probatur ex parte mobilis. Ille motus est perfectior, qui est perfectioris mobilis: quia motus debetur mobili secundum propriam naturam, & nobilius mobile habet nobiliorem motum secundum naturam. sed cœlum nobilius est elementis: quia est gloriosum, diuinum, & laudabile. vnde Græci, Latini, & Barbari conueniunt in hoc: quòd hunc locum attribuerunt Dijs, vt patet Primo huius. ergo & motus eius, qui est circularis, est perfectior & nobilior ꝗ motus rectus. Text. c. 12. B Itē secundo ex parte mouentis. ille motus est nobilior & perfectior, qui est a perfectiori & nobiliori motore, quia motus causatur a motore, & nobilior motus a nobiliori motore, vt patet secundo huius. sed motus cœli est a perfectiori motore, vt ab intelligentia: quia mouet ratione amantis & desiderantis, vt patet. 12. Metaphysic. sed rectus motus est a forma elementorum. Text. c. 22. Tertio probatur ex parte finis. ille motus est perfectior qui semper est coniunctus suo fini, vt possibile est coniungi suo fini: quia coniungi suo fini C est perueniendo ad perfectionem: vt patet duodecimo Metaphysi. sed motus circularis semper est coniunctus suo fini, sicut potest habere finem, vt motori eius: quia motor habet se in ratione agentis & finis respectu motus, vt patet per Commenta. duodecimo Metaphysico. & sic semper est in fine, quia procedit a fine. nam in separatis a materia idem est agens & finis: sed motus rectus non semper est in termino ad quem, qui est finis eius. Text. c. 60. & 72. Text. c. 36 Text. c. 37. Item quarto probatur, ex parte conditionis siue modi motus circularis qui vniformis regularis perpetuus est, & causa aliorum motuum est perfectior quàm ille, qui est difformis & irregularis & causatus: sed motus circularis habet istas conditiones: quia nullius motus regularis est nisi localis, & horum nullus nisi circularis, vt patet Octauo Physic. sed motus rectus est difformis, quoniam non est naturalis: tunc est in principio tardior & in fine velocior & violentus econuerso. D & rectus motus est corruptibilis, & etiam causatus a motu Cœli, vt patet Octauo Physicorum & secundo de Generatione. Text. c. 36. Text. c. 76. Text. c. 75.

AD rationes dicendum. Ad primam. illud quod habet principium &c. verum est si vterque natus est habere principium, medium, & finem: sed si non, tunc non oportet. Et cum dicitur, motus rectus &c. dicendum ꝙ de ratione motus circularis non est habere principium medium & finem, sed esset verū de duobus motibus rectis, qui nati sunt habere principium, medium, & finem. Et cum dr̄, motus circularis &c. dicendum ꝙ non habet principium & finem actu distincta: quia idem vbi realiter est principiū & finis, licet differat rōne. & cum dr̄. principium &c. pertinet ad Rōnes.

perfectionem. dicendum ꝙ vnius est ad particularem
perfectionem & non ad vniuersalem: sed magis aliquid
pertinet ad illam perfectionem vt continet omnia: &
sic cœlum continet omnia. sic etiam motus cœli virtute
continet omnes alios motus: quia est causa eorum. Vn
de notandum ad intellectum istius solutionis quod di-
cit Ari. in. 1. Meteo. &. 8. Phy. ꝙ motus cœli semper est
in principio & in fine vnius circulationis. qa nisi vnum
est principium circulationis sequentis & finis præceden
tis, sed nunquàm est in principio & fine, & debet intel-
ligi quo ad motum totius: quia totus motus nec habet
principium nec finem. quia non incœpit nec desinit.

Ad secundum. motus simplicior &c. conceditur. Et
cum dicitur. motus rectus &c. nego. Ad probationem,
sicut se habet &c. concedo. Et cum dicitur. circularis est
magis compositus, falsum est. Et cum dicitur, in circula
ri non distinguitur principium & finis, sicut fit in recta
magnitudine, quia vnum vbi in cœlo potest habere ra-
tionem principij & finis. & cum probatur de conca-
uo &c. dicendum, ꝙ concauum & connexum non sunt
partes magnitudinis, quæ faciunt compositionem, sed
sunt relationes tantum: quia iuxta posita, i. coniuncta se
cundum extra & intra, vt vult Arist. in litera. Ad ter-
tium: cum dicitur. ille est perfectior qui attingit finem
&c. verum est. Et cum dicitur, rectus motus &c. dicen-
dum, ꝙ motus rectus attingit terminum ad quem vbi
est quies: sed cœlum non attingit illum terminum ad
quem vbi quiescat: sed propinquior est fini circularis
motus. s. motori eius, quia in separatis est idem agens &
finis, & sic semper est in fine, quia procedit a fine. Ad
quartum. ille motus cui competit fieri &c. verum est. si
est additio simpliciter. Et cum dicitur circulari &c. di-
cendum ꝙ nō est additio vera & simpliciter, quia prior
circulatio non manet, sicut lineę circulari non potest fie
ri additio simpliciter: sed lineæ rectæ bene potest addi
linea, cum habeat principium & finem, sed recto motui
bene fit additio. Et cum dicitur. circulationi &c. dicen-
dum ꝙ non est vera additio, quia prior circularis mo-
tus non manet, sed bene fit ei additio capiendo additio
nem pro successione circulari: ideo non valet ratio.

Tex. c. 54. Ex his quidem vtiq; manifestum, quia nata
est esse quædam substantia corporis alia præ-
ter eas quæ hic consistentias diuinior & prior
horum omnium.

QVAESTIO XII.

*An corpus Cæleste in sphæra actiuorum & passiuorum
sit eiusdem naturæ cum his inferioribus.*

Onsequenter quæritur, Vtrum corpus
cœleste sit eiusdem naturæ cum inferio-
ribus in sphæra actiuorū & passiuorum.
Arguitur quòd sic. quia illa, quæ conue-
Cōmen. 7. &. 10. niunt in vna forma, videntur esse eius-
dem naturæ, cum natura dicatur de materia & forma,
Text. c. 55. vt patet. 2. Phy. per Com. sed cœlum conuenit in forma
cum inferioribus: quia generans & generatum conue-
niunt in forma. sed cœlum generat ista inferiora, vt pa-
tet. 2. de Generatione. Et confirmatur. quia omnes for
mæ sunt in terminis, & ponuntur in terminis, i. in cor-
poribus cœlestibus. quæ ergo generantur a corporibus
cœlestibus sunt in eis. ergo conueniunt in forma, & pee
consequens sunt eiusdē naturæ cum inferioribus. Item,

E quæ habent easdem proprietates proprias cum inferio-
ribus sunt eisdem naturæ cum eis: quia proprietates se-
quuntur naturam, & eædem proprietates eandem natu
ram. sed cœlum & inferiora habent easdem proprieta-
tes, vt densitatem & raritatem & illuminositatem: &
quædam inferiora participant quædam horum. sic cor-
pora cœlestia sunt densa, & rara, & illuminosa. Item, si
cœlum esset alterius naturæ cum inferioribus, tunc ha-
berent contrarietatem ad ea vel secundum se, vel secun
dum dispositiones & qualitates: sed cœlum nullam ha-
bet contrarietatem. ideo &c. maior patet. nam sic est in
alijs, quæ sunt diuersarum naturarum, ꝙ habent contra
rietatem, vt elementa contrariantur vel secundum se,
vel secundum qualitates suas &c. minor patet, quia cœ-
lum nullum habet contrarium, nec secundum suam sub Text. c. 20.
stantiam, nec secundum suas qualitates ad ista inferio-
F ra, vt patet primo huius, quia cœlum tunc esset compo- Tex. c. 20.
situm, & esset generabile & corruptibile, sed hoc est fal
sum, vt patet in primo huius. Item, si cœlum esset al-
terius naturæ ab istis inferioribus, tunc inter cœlum &
ista inferiora esset transmutatio: sed hoc est falsum. nam
a cœlo non est transmutatio ad elementa, ita ꝙ cœlum
mutetur in elementa, nec econuerso, ita quòd elementa
fiant cœlum. consequentia patet: quia diuersæ naturæ
transmutantur adinuicem, vt ex aqua fit ignis, & econ-
uerso. quæ sunt diuersæ naturæ. Item, quæ sunt obie-
ctum eiusdem potētiæ sunt eiusdem naturæ: quia idem
obiectum est eiusdem potentiæ. tamen potentiæ distin-
guuntur per obiecta, vt patet. 2. de Anima. sed cœlum & Text. c. 28.
ista inferiora sunt obiectum eiusdem potentiæ, s. intelle
ctus, qui ratiocinatur de cœlo, & de istis inferioribus.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Arist. in lite-
ra. vbi nititur ostendere multipliciter, ꝙ cœlum, quod
G est corpus gloriosum, est alterius naturę ab inferioribus
elementis & nobilius: & est nobilius s'm ꝙ elongatur
plus a situ inferiorum. Et hoc confirmatur ratione. illa,
quæ sunt æterna & ingenerabilia non sunt eiusdem na-
turæ, ex Decimo Meta. quia corruptibile & incorrupti Text. c. 26.
bile plus differunt quàm genere. sed celum est æternum
vt patet Primo huius, & ista inferiora sunt generabilia Text c. 20.
& corruptibilia propter habere contrarium.

CONCLVSIO

*Cęlum non est vnius & eiusdem naturæ nec numero,
nec specie, seu genere, sed est eiusdem natu-
ræ cum his inferioribus, secundum iden-
titatem analogiæ.*

H NOtandum, ꝙ vnum & idem multipliciter dici- Cōm. 12.
tur, vt patet Quinto Meta. vnū numero, vnum
specie, vnum genere, & vnum analogia.

Tunc dicenda sunt ad quæstionem. primo, ꝙ corpo-
ra cœlestia, & ita inferiora non sunt eiusdem naturæ se-
cundum numerum. Secundo dicendum, ꝙ etiam non
sunt eiusdem naturæ secundum speciem. tertio dicen-
dum ꝙ etiam non sunt eiusdem naturæ secundū vnum
genus vniuocum & logicum. quarto dicendum ꝙ sunt
vnum aliqualiter s'm analogiam. Prima primi ratio. Si
essent eiusdem naturæ secundum numerum non moue
rentur diuersis motibus: sed hoc est falsum: quia cœlū
mouetur circa medium, & corpora recta mouētur mo
tu recto, s. simplicia, vt a medio, vel ad medium: & mi-
xta mouentur motu mixto. Item, illa non sunt eiusdem
naturæ secundum numerum, quorum vnum est æter-
num

num & aliud corruptibile: sed cælum est æternum, vt dicitur primo huius, & manet semper idem numero: sed inferiora non possunt semper idem numero permanere.

Tex. c. 10.

Ratio secūdi est cum arguitur. illa, quæ per se & primo mouentur diuersis motibus sunt alterius naturæ specifice: qm sicut vnius corporis simplicis non est nisi vnus motus simplex, sic corporum diuersarum naturarum sunt diuersi motus: sed cœlum per se. & primo mouetur alio motu a motu inferiorum, quia circulariter. sed inferiora mouentur motu recto, vt sursum & deorsum vel motu mixto. Et confirmatur, quia cęlum mouetur motu circulari, vt Sol reuoluitur cum die ab oriente in occidens, & econtrario ad oriens. ita & in eodem puncto in idem. & similiter alij planetæ, & orbes, & etiam pars cœli. tunc iste motus vel est ei naturalis vel extra naturam. Si est naturalis, habetur propositum. si extra naturam, tunc oportet ꝙ cœlum moueatur alio motu secundum naturam: quia omne corpus habet motum secundum naturam: quia motus violentus præsupponit motum naturalem. vel tunc moueretur a medio vel ad medium. sed neutro modo potest moueri: quia isti sunt motus elementorum: & vnus motus simplex non est diuersorum corporum.

Potest pro omnium difficultatū hic emergētiū, solutione, dici, ꝙ cœlū, est eiusdem naturæ specifice non secundum rationem Physicam, quæ in inferioribus, & superioribus dissicta est, sed Metaphysi. quæ in ratione actus & potentiæ consistit: actus autē & potentia omnium quorum sunt, eadē sunt.

Item, si sic, tunc vni motui essent plures motus contrarij: sed hoc est falsum, vt patet in litera. Item, nullum violentum potest esse perpetuum, quia quod est extra naturam tale citissime deficit. vt patet in litera. sed cœlum mouetur motu circulari perpetue. ergo cœlum est alterius naturæ a natura inferiorum. Ratio tertij. si corpus cœleste esset eiusdem generis cum inferioribus, ita ꝙ esset species distincta ab alijs cum quibus contineretur sub genere vno, tunc cœlum esset compositum & esset generabile & corruptibile: sed hoc est falsum, vt patet primo huius. consequentia patet: quia postquam cœlum esset species generis distincta ab alijs cum quibus esset contenta sub vno genere vniuoco, tunc illa species esset composita ex genere & differentia. & consimilem rationem facit Com. in secundo huius. vbi probat, ꝙ cœlum non sit eiusdem generis vniuoci cum inferioribus. quia species eiusdem generis sunt contrariæ contrarietate vera, quæ est formarum succedentium sibi in eodem subiecto & c.

Text. c. 20.

Ratio quarti. illa quæ dependent ab eodem fine sunt vnum secundum analogiam, vt vult Com. 4. Meta. vbi dicit, ꝙ triplex est analogia, secundum quam aliqua attribuuntur vni tribus modis. vno modo vt subiecto, vel vt fini, vel vt agenti, sed corpora cœlestia & inferiora dependent ab vno fine, vt a motore separato, a quo dependet cœlum & tota natura, vt patet duodecimo Metaphysicæ.

Tex. c. 2.

Text. c. 38.

Et notandum circa hanc conclusionem quòd cęlum non est in eodem genere vniuoco cum inferioribus, vt dictum est. Contra hoc arguitur sic. quę sunt in eodem genere substantiæ sunt eiusdem generis, quia substantia est vnum genus entium, vt patet. 2. de Anima & 7. Meta. sed cœlum est eiusdem generis, quia sunt substantiæ mobiles. Item, quæ conueniunt in vno corpore, sunt eiusdem generis, quia corpus est genus. sed cœlum & inferiora sunt huiusmodi. Dicēdum ꝙ cœlum non conuenit cum inferioribus in vno genere vniuoco, vt Com. vult. 8. Meta. ꝙ corpus quod dr̄ de cœlo & de istis inferioribus non dicit vniuoce sed æquiuoce. i. sm̄ diuersas rationes. Item, corruptibile & incorruptibile plus differunt ꝙ̄ genere, sed dicunt ꝙ differunt genere naturali, sed non differunt genere logico, sed illud non inuenitur

Text. c. 2.
Text. c. 1.
Cōm. 12.

A in dictis Arist. nec Com. vnde ridiculosum est dicere & fictitium. vnde etiam dicunt, ꝙ intelligentiæ & inferiora conueniunt in genere, quia in vno apparenti & c. non valet, ꝙ malum est apparens, quia nihil apparet de substantia, quia est insensibilis. vnde illa sunt dicta voluntaria. Ad argumentum cum dicitur. illa quæ sunt in eodem genere & c. dicendum ꝙ conueniunt vel sicut species vel sicut principia. vnde hæc inferiora & corpora cœlestia non conueniunt in genere vniuoco: quia corpora cœlestia non sunt species nec secundum rationem nec secundum intellectum, quia non habent compositionem ex genere & differentia: sed conueniunt in genere substantiæ sicut principia, quia reducuntur ad genus substantiæ, sicut principia, sicut etiam materia & forma dicuntur reduci ad prædicamentum substantiæ. vnde corpora cęlestia sunt principia istorum inferiorum. Ad secundum, dubium. cum dicitur. quæ conueniunt in eo-

B dem corpore & c. verum est. si conueniunt in corpore vniuoce, sed si æquiuoce non oportet. Et cum dicitur. cœlum & hæc & c. dicendum ꝙ non conueniunt vniuoce, sed æquiuoce secundum Commen. & quando dicitur ꝙ corpus est genus & c. dicendum quòd verum est quòd est genus ad elementa & ad mixta & c.

Rāsiones.

Per hoc ad rationes in oppositum. cum arguitur, illa, quæ conueniunt & c. verum est, si conueniunt in forma formaliter, sed non virtualiter & causaliter. & ista distinctio habetur. 16. animaliū. vnde, quando dicitur, formæ sunt in terminis. verum est tanꝙ in virtute actiua & motiua, quia agunt & mouent inferiora vt instrumenta, quia cuilibet rei correspondet aliqua figura vel virtus cœlestis. vnde Albertus in libro, qui dicitur Speculum Philosophiæ dicit. sic ordinauit & disposuit gloriosus Deus & sublimis sua summa sapientia, vt

C operetur ea per stellas surdas & mutas, quæ contingunt hic in elementis & in elemētatis. & quando dicitur, generans & generatum & c. verum est virtute, non tamen oportet ꝙ conueniant formaliter in forma specifica. vnde dicit Com. 12. Meta. allegando Alexan. verum est tribus conditionibus concurrentibus in agente propinquo & non remoto, & principali & non instrumētali, & per se & non in agente per accidens. vnde habet veritatem de generante propinquo. vt si homo generat hominem, conuenit in forma secum, sed cœlum est agens remotum & instrumētale. ergo non oportet ꝙ conueniat in forma cum generato formaliter, sed sufficit quod virtute. Ad secundum, cum dicitur. si habent easdem & c. dicendum ꝙ verum est, si identitate specifica: quia raritas & densitas non conueniunt cœlo & inferioribus vniuoce & vnitate speciei specialissimæ, sed vnitate analogiæ. & per prius in natura cœlesti inuenitur, & per po-

Cōme. 12.

D sterius in natura inferiorum, vt dicit Cō. in De substantia Orbis. Ad tertium, cum dicitur. si cœlum esset alterius naturæ & c. negatur consequentia: quia non sunt eiusdem speciei veræ: quia veræ species habent contrarietatem vel secundum se, vel secundum suas qualitates. vnde corpora cœlestia non sunt species ad inferiora, sed disperata in natura. vnde non oportet ꝙ quæcunq; diuersa in natura sint species sicut qualitas & quantitas & substātia sunt diuersa in natura, & tamen non sunt eiusdem generis species, quia non habent vnum genus vniuocum. vnde quæ sunt diuersæ naturæ sine contrarietate, non oportet ꝙ sint species eiusdem generis. bene est vnius si essent diuersæ naturæ, cum contrarietate, tunc essent species eiusdem generis: sed quælibet diuersa non sunt

sunt species, vt. 10. prædicamenta, quæ non sunt species E eiusdem generis. vnde cœlum est diuersæ naturæ ab inferioribus, non vt species, sed vt disparatum. Ad quartum, cum dicitur, si cœlum &c. verum est, si communicarent in materia, modo cœlum cum istis inferioribus non communicat in materia, quia non habet materiam nisi mobilem, vt vnde & quo, vt post dicetur, sicut & prædicamenta sunt diuersæ naturæ, & tamen non transmutantur adinuicem, vt quantitas & qualitas &c. Ad quintum. cum dicitur, quæ sunt obiectum &c. dicendum quòd verum est aliquo modo vnitatis. Et cum dicitur, cœlum & ista &c. dicendum quòd habent vnitatem analogiæ siue attributionis, quia attribuuntur vni, vt fini vel agenti: & ista vnitas sufficit ad vnitatem obiecti potentiæ cognoscitiuæ: & sit dictum ad illud argumentum.

Text. c. 17. Quoniam autem hæc quidem supponun- F tur, hæc autem ex dictis ostensa sunt: manifestum, quia neq; leuitatem, neq; grauitatem habet corpus totum.

QVAESTIO XIII.

An Corpus cœleste sit Graue vel Leue.

Consequenter quæritur, Vtrum corpus cœleste sit graue vel leue. Et arguitur quòd sic. quia illud quod est propinquius, aliquando medio & aliquando remotius est graue vel leue, quia secundum grauitatem aliquid propinquatur ad medium: sed secundum leuitatem remouetur a medio: sed cœlum est huiusmodi, quia planetæ aliquando sunt propinquiores, terræ aliquando remotiores: quia medio eodem modo disposito & visu: planetæ aliquan G do apparent maiores: aliquando minores. Sed planeta est eiusdẽ naturę cum orbe, vt patet Tertio huius. Item, pars & totum debent eiusdem dispositionis esse, sicut aqua est eiusdem dispositionis in parte & toto, & sic de alijs. sed aliqua pars cœli est grauis: vt stella comata & sidera volantia. ideo &c.

OPPOSITVM vult Aristote. in litera. qui dicit quòd nec sit graue nec leue.

CONCLVSIO

Corpus Cęleste nec graue nec leue est.

Tex. c. 17. Tex. cõ. 6. Dicendum est ad quæstionem, ꝙ corpus cœleste non est graue nec leue: quia si esset graue vel leue, tunc moueretur à medio, vel ad medium, per definitionem grauis & leuis, quæ debet supponi in primo, & in quarto ostendetur. vbi dicit Arist. ꝙ diffinitio grauis est, ꝙ mouetur deorsum, & grauissimum ꝙ H maxime mouetur inferius. Et similiter leue, ꝙ sursum. Sed cęlũ primo & per se mouetur circulariter, & vnius corporis simplicis non est nisi vnus motus simplex, vt patet primo huius. Sed aliqui dicunt ꝙ ratio non valeat: quia non concludit: q̃ñ graue & leue extra locum proprium mouentur sursum vel deorsum: sed quando sunt in loco, vt terra in loco suo proprio, non mouetur. similiter ignis in loco suo non mouetur: sed cœlum semper est in loco suo. ergo nec secundum totum, nec secundum partem mouetur a medio vel ad medium.

Dicendum ad hoc, ꝙ si cœlum esset graue vel leue, tũc moueretur a medio, vel ad medium s̃m totum vel partes, vt patet de elementis, quia pars ignis mouetur aliquando sursum, terra vero deorsum, sed non secundum Tex. c. 19 totum: sed cœlum nunquàm mouetur a medio vel ad medium secundum totum, vel partem. & idem locus est secũdum speciem totius & partis, vt patet ex littera.

Rõsiones. Ad rationes in oppositum, cum dicitur, illud, quod aliquando est &c. verum est, si ista elongatio & appropinquatio esset secũdum lineam rectam, vel secundum motum rectum: sed, si secundum motum & lineam circularem elongantur non oportet. sic autem est hic, quia planetæ aliquando sunt remotiores. & hoc non est secundum lineam rectam & motum rectum: sed est per motum planetæ in epicentrico & eccentrico: quia q̃ñ planeta est in auge, tunc plus distat a medio, sed quando est in opposito augis, tunc propinquior est medio, vt dicunt Astronomi. Ad secundum, cum dicitur. pars & totum & cætera. hæc ratio est: quia stella comata & sidera volantia non sunt partes cœli: sed fiunt ex hypercaumate, i. subito incendibili quod est exhalatio calida & sicca quæ de facili incenditur & fit ignis: & videtur esse stella, sed non est de natura cœli, vt patet Primo huius.

Simileter aũt rationabile existimare de ipso, & quod ingenitum & incorruptibile & in augmentabile & inalterabile. Text c. 20.

QVAESTIO XIIII.

An Corpus Cœleste sit generabile & corruptibile.

Consequenter quæritur, Vtrum corpus cœleste sit generabile & corruptibile. Et arguitur ꝙ sic. quia omne quod habet virtutem finitam est generabile & corruptibile: per finitam enim virtutem non durat in infinitum, sed cœlum habet virtutem finitam, quia habet finitã magnitudinem, vt patet. 1. huius Tex. c. 33. & in magnitudine finita non est nisi virtus finita. & est Rõ Ioã. 12. ratio Ioannis Grammatici. Metaphysi. Cõm. 41.

Item, quod habet contrarium est generabile & corruptibile: quia generatio & corruptio est inter contraria, vt patet. 1. de Genera. sed cęlum habet contrarium, Octa. Phy. 79. Secũdo cœli. 71. vt densitatem & raritatem, quia stella est densior pars sui orbis per Cõm. 2. huius, & alia pars cœli est rarior. Item, illud, quod potest deficere ab oppositione propria, est corruptibile, quia entia naturalia determinata sunt in operationibus suis, in quas dum possunt: dicuntur talia vniuoce: & in quas dum non possunt: non dicuntur entia nisi æquiuocę. vt patet. 4. Mete. sed cœlum Text. c. 22. Text. c. 42. potest deficere ab operatione propria, s. qua potest moueri, quia cœlum potest non mouere, quia eius motus potest esse & non esse: & etiam motus eius potest quiescere à mouendo, quia virtutes in corporibus possunt mouere & non mouere, vt dicit Com. 12. Meta. Item, Cõmẽ. 41. quod habet materiam, est corruptibile: quia materia Text. c. 62. principium generationis & corruptionis. 1. Phy. & abscissio a materia est causa perpetuitatis, vt dicit Com. secundo huius. sed cœlum habet materiam, quia in omni eo, quod mouetur, est intelligere materiam. ex secundo Text. c. 22. Metaphy. sed cœlum mouetur. ideo &c.

OPPOSITVM vult Arist. in litera. vbi ex intentione videtur probare ꝙ cœlum non est generabile nec Text. c. 22. huius prio. corruptibile. ex quo sequitur quod est æternum. & hæc etiam fuit opinio Chaldeorum, in quibus Philosophia fuit perfecta. vnde dicit Arist. quòd omnes: qui opinantur deos esse, attribuunt hunc locum dijs tanquàm immortale coaptatum.

Item,

Item, secundum opiniones sępius & infinities iterata antiquorum dicitur ex antiquo in cœlo non esse translatum aliquid.

Com. tex. 22. Adhuc idem dicit Com. quòd Aristo. innuit cœlum esse ligamentum inter generabilia & ingenerabilia & incorruptibilia, vt substātias separatas, quod semper translatum in loco & manente semper eodem in substantia actiones ab abstractis perueniunt principijs in inferioribus sempiternas, aliter enim non esset actio sempiterna in istis inferioribus de principijs abstractis : quia actio æterna non est nisi æterna.

CONCLVSIO.

Cœlum, secundum naturam suam, est ingenerabile & incorruptibile.

Dicendum ergo secundum intentionem Arist. quod secundum naturam cœlum est ingenerabile & incorruptibile. Ad huc supponit Arist. quod motui circulari nihil est cōtrarium, nec secundum totum nec secundum partes. hæc supponit & demonstratur in quodam capitulo postea. Supponit etiam Aristo. quod si corpora sint contraria, & motus eorum sunt contrarij: vt ignis contrariatur aquæ, ergo habent motus contrarios. Ex hoc arguitur. illud, quod non habet contrarium nec secundum se nec secundum suas dispositiones, non est generabile & corruptibile: quia omne quod generatur ex quodam subiecto permanente contrario non permanente generatur, vt dicitur Quinto Phy sic, sed cœlum non habet contrarium, sicut nec motus eius, vt dictum est. vnde concludit Aristo. nam rectè comparata est intendens cœlum ingenerabile & incorruptibile eximit ipsum a contrarijs.

Quorūcunque generatio est inter contraria, vel ptrarietate extremi ad extremum, vt in elementis, vel extremi ad medium & econtra, vt in mistis ex elemētis generatione: vel medij ad medium vt in mixti ex misto generatione, & sic euitatur multorum argumenta contra hāc vniuersalē Aristotelis propositionē.

Et sciendum, quòd licet cœlum secundum naturam non sit generabile & corruptibile & trāsmutatione vniuoca, tamen alio modo est productum a creatione, & sine motu per creationem, & hęc est fides & veritas: sed illum modum ignorauerunt Philosophi, qui a sensibilibus probauerunt productionem: sed ista productio alicuius a nihilo a sensibilibus conuinci non potest, quia est supra naturam, & hæc capere non potuerunt.

Per hoc ad rationes. Ad primam cum dicitur, omne quod habet virtutē &c. frater Thomas respondet sic, quod verum est, si suum esse sit quantum per accidens secundum durationem: sed si non sit quantum secundum accidens & durationem successiuam, non oportet, si habet virtutem finitam, quòd sit corruptibile & generabile. Sed sic est in proposito, quòd virtus cœli est finita, & suum esse non est quantum per accidens, quia non subijcitur transmutationi & tempori, ergo est ingenerabile & incorruptibile, sicut esse inferiorum est per accidens quantum, per accidens ergo sunt generabilia & corruptibilia, ideo cœlum, vt sit perpetuum, non requirit virtutem infinitam.

Sed ista responsio non valet, quia dicit cœlum, & esse cœli non esse subiectum transmutationi & tempori, immo cœlum & esse cœli est primo subiectum motui & tempori, quia tempus secundum eum non habet esse nisi in motu primi mobilis subiectiue. ergo male dicit. Quare aliter est dicendum, quod maior vera est, si habet virtutem finitam in duratione est corruptibile, sed si habet virtutem finitam in magnitudine non oportet, quia materia prima est finita in magnitudine, & tamen est ingenerabilis & incorruptibilis. 1. Phyli. Et cum dicitur, cœlum &c. dicendum, quòd est finitum secundum magnitudinem & habet determinatam extensionem.

Textu 82.

sed tamen habet virtutem infinitam in duratione. vnde debuit hoc improbare Ioannes Grammaticus : sed non fecit. Aliter dicitur ad maiorem. verum est. si habet virtutem finitam, quæ est ex parte materiæ, quę sit pars sui: sed istam non habet. vnde dicit Commen. quòd materia prima nec habet potentiam ad esse, nec ad non esse, quæ est ex parte materiæ: sed cœlum est subiectum simplex, sed bene est possibile cœlum sic esse : quia non est impossibile ipsum esse, sed non habet potentiam, quæ sit ex parte materiæ ad esse, sed bene habet potentiam ad motum & ad quantitatem motus, vt determinatam velocitatem, quia motores eorum habent determinatam proportionem ad mouendum in tali velocitate: & si adderetur vna stella non posset mouere. vnde, si haberet materiam & formam in materia, tunc esset corruptibile, quia hęc est operatio materiæ, quia aliter esset ocio sa vt dicit. Ad secundum, cum dicitur, quòd habet contrarium &c. concedatur. Et cum dicitur, cęlū habet &c. dicendum, quòd non habet contrarium secundum substantiam, nec secundum dispositiones. Et cum dicitur, raritas &c. dicendum, quod ista in cœlo non sunt contraria: quia contraria habent fieri circa idem, sed pars densa in cœlo non sit rara nec econuerso, licet ista in inferioribus sint contraria. vnde non dicuntur secūdum vnam rationem, sed æquiuoce, vt patet in de Substātia Orbis. Notandum, rarum & densum alio modo determinantur in cœlo, & in inferioribus. in inferioribus. n. determinantur secundum materiam & formam, quia densum habet plus de materia, minus vero de forma, & econuerso de raro, sed in cœlo determinantur penes pro hibere visum vlterius penetrare, & videre pure quæ sunt post densum in cœlo, quia stella, quæ est densa, impedit visum & species visibiles videre & penetrare, quæ sunt post stellas: sed raræ partes non prohibent visionem &c. ergo non sunt contraria.

Rarum & densum in inferiorib. & superioribus quomodo determinantur.

Ad tertium, illud quod potest deficere &c. concedatur. si ab operatione propria, quia indiuiduum quod deficit ab operatione propria est corruptibile. Et cum dicitur, cœlum &c. dicendum, quòd cœlum posse quiescere potest intelligi dupliciter, vel accipiendo motum simul, & sic non quiescit. alio modo quòd quiescat ab hac circulatione & ab illa. modo, Commen. non intelligit primo modo, sed secundo modo, quia adueniente vna circulatione deficit alia prior, sed inferiora cessant a toto motu, ideo non valet. Aliter dicitur ad maiorem quòd verum est, si simpliciter & modo deficit. Et cum dicitur. cœlum &c. dicendum, quòd cœlum potest quiescere ex parte sui, quia ex se non habet perpetuitatem motus. & ex parte motorum propriorum etiam non habet perpetuitatem motus, tamen habet perpetuitatem ex motore cōmuni intransmutabili vt Deo. vnde sic Commen. intellexit quod virtutes in corporibus semper possunt mouere & non semper mouere possunt: subdit, semper mouere possunt, si illud propter quod mouent sit transmutabile, vult dicere, sed finis, propter quem mouent, vt Deus, est intransmutabilis: tunc semper possunt mouere, quia ratione mouent amati & desiderati & principij. & propter hoc mouent proprij motores. vnde in optima dispositione sunt cum mouent, vt dicit Commen. ibidem. Ad quartum, quòd habet materiam &c. verum est quòd est in potentia ad esse & subijcitur formæ inhærenti: sed, si habet materiam, quæ est in potentia ad vbi, nō oportet, quia est in actu, licet sit in potētia respectu

respectu vbi: quia, si haberet materiam haberet contrarium & esset generabile & corruptibile: sed hoc est falsum: quia est subiectum simplex in actu, vt dicit Com. de substantia orbis. & hoc idem vult Aristoteles Octauo & duodecimo Metaphysicæ. cœlum tantum habet talem materiam mobilem secundum locum, quæ est in potentia vnde & quo: & hoc non arguit corruptionem.

Tex. c. 12. Text c. 10.

Text. c. 20. Si autem nihil contrarium contingit esse: eo q circulationi alicui non est cōtrarius motus: recte videtur natura futurum ingenitum & incorruptibile exemisse a contrarijs. Inter contraria.n.generatio & corruptio.

QVAESTIO XV.

An Cœlum ab aliquo dependeat tanquam ab agente & efficiente proprio.

Onsequenter quæritur. Vtrum cœlum dependeat ab aliquo tanquàm à causa agente & efficiente proprio. Arguitur quòd sic. quia, si cœlum non dependeret ab aliquo tanquàm ab efficiente & agente: tunc sequeretur, quòd forma fieret per se: sed hoc est impossibile, vt patet. 7. Meta. quia forma non fit nisi per accidens, consequentia probatur. quia motus cœli fit ab aliquo efficiente, vt omnes dicunt: quia inseparatis est idem secundum agens & finem, vt dicit Com. 12. Meta. & cum motus cœli sit forma, & si cœlum non fit ab aliquo efficiente, tunc motus cœli fieret per se: quod est contra Arist. 1. Physicorum. vbi dicit, quòd tantum compositum fit.

Text. c. 26. Tex. c. 64. Text. c. 30.

OPPOSITVM arguitur. si cœlum dependeret ab aliquo tanquàm a proprio efficiente, tunc cœlum esset generabile & corruptibile: sed hoc est impossibile, vt patet primo huius. quia est ostensum, q cœlum est ingenerabile & incorruptibile. consequentia probatur. efficere nihil aliud est quàm generare aliquid de potentia ad actum. ergo, si dependet ab aliquo sicut ab efficiente tunc generatur. nam, si aliquid dependet a causa efficiente simpliciter, tunc generatur simpliciter: & sic substantiæ generantur: vel, si dependet ab aliquo effectiue secundum quid, tunc generatur sm quid, vt accidens.

CONCLVSIO.

Cœlum dependere ab aliquo efficiente mediate, vel immediate est impossibile.

Cōmen. 18. Quinta opinio. Est vnū vniuersale agēs omnia immediata.

Sciendum est, q vna est opinio, vt recitat Com. 12. Meta. q vnum agens agit omnia corpora: quia producit actiones entium omnium in vno instanti, & illud agēs causat omnia immediate. vnde isti negabunt ignem & aquam &c. concurrere ad generationem, vt aquam humidam, & ignem siccum, & illud agens facit immediate hominem, & omnia entia non mediantibus alijs omnino, & omnes actiones entium: vnde non oportet ignem calefacere, nec aquā humectare. vnde etiam subdit Com. quòd si aliquis mouet baculum manu non proijciens vel mouens est causa manus, sed illa actio a primo agente est sine omni medio. & hoc facit omnia ex nihilo, & natura nihil facit, nec ens naturale habet aliquam actionem: & hoc modo cœlum est factum & dependet ab hoc principio effectiue, & de nouo est factū. Sed Cōmen. contra istam opinionem inuehitur in 12. Metaph. in illo cap. Sunt quidam qui dicunt &c. & dicit

Impugnatio.

E Cōmen. si esset tale agens, tunc entia non haberent proprias operationes, nec quidditates proprias, sed hoc est impossibile. consequentiam non probat: sed potest declarari. quia, postquàm illud agens, cuius essent omnes actiones entium immediate, tunc non essent propriæ actiones alijs entibus: quia actio est illius propria, a quo immediate procedit, & per consequens entia non haberent proprias quidditates: quia operationes non dignoscuntur nisi penes quidditates proprias: & tunc subdit Com. verba plus blasphemiæ. Ista opinio remota est à naturalibus & à natura, quia naturalibus principiis repugnat, & illi, qui recitant eam, non habent cerebrum habile ad bonum, sed magis ad malum. Alia est opinio: & dicunt isti, quòd sit secundum opinionem & intentionem Aristo. & Commen. q cœlum dependet ab efficiente, vt a motore primo, & dicunt, quod licet cœlum F non sit generabile de nouo, tamen dependet ab aliquo agente æterno: & hoc probant rationibus & auctoritatibus. Prima ratio est: quia, si cœlum non dependet ab aliquo efficiente, tunc non esset primum efficiens: sed hoc est impossibile. In quolibet.n. genere causæ est deuenire ad primam causam omnium illius generis, vt dicitur. 2. Metaph. consequentia probatur: quia postquàm cœlum non esset ab aliquo efficiente, tunc non esset primum efficiens: quia primum efficiens debet omnia efficere. Item, cum sit vna causa efficiens in omni genere causæ efficientis, vel efficit immediate motum cœli, vel substantiam celi: & hoc patet per diuisionem sufficientem. sed non potest immediate producere motum cœli: quia cum substantia producit accidens, oportet q habeat in se consimile accidens, mediante quo producat illud, vt ignis immediate producit caliditatem formaliter, ergo habet eam formaliter in se, sed primum efficiens non efficit G motum cœli mediante accidente, quod sit in ipso, quia omnino est intransmutabile, & substantia sine omni accidente, vt dicunt omnes. ergo immediate non efficit motum cœli per accidens in eo existens. ergo relinquitur q substantiam cœli efficiat immediate. Item, si substantiæ celi repugnat effici a causa efficiente, vel hoc est inquantum substantia, vel inquantum æterna, per diuisionem sufficientem: sed non repugnat ei inquantum æterna, quia tunc repugnaret omni æterno, vt est motus cœli, quod est falsum. nec inquantum substantia, quia tunc omni substantiæ repugnaret, quod est falsum, quia multæ substantiæ efficiuntur, vt illæ, quæ sunt in sphæra actiuorum & passiuorum.

Secunda Opinio. Cœlum depēdet ab efficiente. Prima rō. Secūda rō. Tertia rō.

Item, illud, quod derelictum propriæ naturæ esset non ens, videtur dependere ab aliquo efficiente: sed cœlum est huiusmodi. ideo quæcunq; substantia præter primam, si derelinquitur propriæ naturæ, tunc redigeretur in nihil: quia, si remoueretur primum principium H per impossibile, tūc omnia in nihil redigerentur. Item, quod dependet ab aliquo in esse dependet ab ipso tanquàm ab efficiente, & non solum quo ad operationem: quia finis est gratia cuius operatur, & non gratia cuius est. sed cœlum non solum dependet à primo principio quo ad operationem, sed etiam quo ad esse, quia ab ipso deriuatum est omnibus esse, his quidem clarius, his vero obscurius, vt patet primo huius. & primum principium est causa esse omnium, vt patet. 1. Meta. Item, K quod dependet ab aliquo propter aliquid, dependet ab ipso effectiue, quia quod dependet ab aliquo propter aliquid videtur esse ab agente: quia esse ab aliquo propter aliquid, vel sunt idē, vel sunt diuersa, sed non sunt vnum,

Quarta rō. Quinta rō. Sexta rō.

quia

quia tunc omne quod esset ab aliquo, esset propter aliquid: sed hoc est falsum, quia animal est a spermate, & non propter semen: & ergo sunt diuersa, quia esse propter aliquid dicit circunstantiam causæ finalis, sed ab aliquo dicit circunstantiam causæ efficientis: sed cœlum dependet a primo principio, quia ab hoc principio dependet cœlum & tota natura: & etiam propter ipsum est: quia Deus est totaliter optimum in natura, & deterius, idest minus bonum est propter melius, sic magis bonum, vt dicitur. 7. Politico. Auctoritates etiam sunt ad istam partem confirmandam, quia Aristo. dicit Primo huius, quòd Deus & natura nihil faciunt frustra. ergo Deus non solum est finis cœlestium, sed etiam faciens, Item dicit in. 8. Physicorum, æternorum nihil prohibet esse alteram causam. Et confirmatur auctoritatibus Commentatoris, Primo in De substantia Orbis, quòd cęlum non tantum indiget virtute mouente ipsum in loco, sed etiam indiget virtute largiente sibi permanentiam æternam in substantia, sed hoc non esset nisi depen deret ab aliquo effectiue. Item ibidem dicit, quòd hęc est differentia inter indigentia virtute actiua in simplici corpore, vel cōpōsito: quia corpus simplex, siue sit æternum, siue generabile, & compositum indifferenter indiget virtute actiua. Item dicit, quòd mouens totum est agens totum: sed primum principium est totum mouens cœlum: ergo est agens totum cœlum. Item, dicit in. 12. Metaphy. In separatis idem est efficiens & finis: sed cœlum dependet a motore primo, tanquàm a fine. ergo etiam ab ipso tanquam ab efficiente. Item dicit ibidem. Intelligentiæ abstractæ sunt duobus modis diuersis principia. secundum agens, vel secundum finem. ergo intelligentia prima, cum sit principium cœlorum & finis & efficiens. Item dicit in de Substantia Orbis. finis significat agens significationes necessaria, sicut motum significat mouens: sed cœlum habet primum motorem & intelligentiam pro fine: igitur & habebit causam efficientem.

Auctoritates.

Text. c. 32.

Text. c. 51.

Cōmē. 36.

Sed contra istam opinionem sunt diffinitiones. Primo cœlum non videtur dependere ab efficiente, quia dicit Com. 4. huius, res æternæ, non habent causas agentes: quia de quatuor causis tantum habent finem & formam, sed cœlum est res æterna. Item dicit Com. 12. Metaphy. quòd motus inter modernos in producendo entia non est verus in abstractis, quia non sunt agentia vera, quia ab agente vero non procedit nisi abstrahere, id est producere illud quod est in potētia ad actum: sed in cœlo non est potentia ad esse, cum non habeat materiam partem sui. Et confirmatur: quia agens verum non aggregat inter diuersa, sed educit illud quod est in potentia ad actum, vt dicit Cōmen. ibidem: sed cœlum non est in potentia ad esse, vt dictum est, Item, hoc est contra Aristo. vbicunq; loquitur de efficiente, quia describit ipsum per principium vnde motus, vt patet. 2. Phy. & . 5. Metaph. Item ratio, q dependet ab aliquo effectiue hoc est per motum vel per mutationem. vnde species visibil is im mutat visum: sed cœlum non depen det ab aliquo efficiente per motum: quia est æternum, vt patet primo huius, & . 8. Phy. nec dependet ab aliquo per mutationem, quia mutatio requirit mutabile, sed quod mutatur est indifferens ad illud & ad oppositum illius ad quod mutatur. ergo, si aliquid est quod mutatur ad esse cœli ab efficiente, tunc indifferenter se habet ad non esse quantum est de se: sed illud quod potest non impossibile est perpetuari. ex primo huius. Item, efficiens aliquo modo est prius tempore suo effectu, vt patet. 12. Meta. & ideo sequitur quòd motor pręcedat motum, vel secundum totum vel secundum partem. Dices, q secundum partem propter motum cœli: quia motor non pręcedit totum motum, quia est æternus: sed tamen motor secundum tempus, præcedit partem motus, vt istam reuolutionem particularem vel illam &c. sed hoc non est, quia cœlum non est post tempore, quia æternum est quod non potest non esse in aliquo tempore.

Impugnatio.

Cō. primo.

Cōmen. 44.

Text. c. 9.

Text. c. 2.

Text. c. 20.

Text. c. 53.

Text. c. 121.

Text. c. 16.

PEr hoc ad rationes prioris viæ. Ad primam, si cœlum non dependet &c. negatur, quia non oportet, quòd si aliquid non sit causa efficiens omnium, q non sit primum efficiens: quia materia prima est causa materialis prima, non tamen est causa omnium: quia tantum materialiū: sic in ordine efficientium, non oportet primum efficiens esse causam omnium, sed tantum effectorum, sed cœlum non est effectum. vnde hoc deberent probare, q cœlum sit effectum, sed hoc non fęce runt. Ad secundum. cum sit vna causa &c. dicendum q immediate producit motum cœli, & non substātiam, quia est æternum: & hoc non dependet ab aliquo efficiente nisi secundum similitudinem, vt a fine & conseruante ipsum. & cum dicitur, cum substantia producit accidens &c. dicendum, q non oportet q sit formaliter in virtute actiua: sed sufficit virtualiter. vnde non oportet q motor habeat motum formaliter, sed tantum virtualiter. vnde Com. in de Substantia Orbis dicit, q non oportet q motor moueatur, & tunc diceretur, q quædam accidētia habent contrarium, & quædam non habent contrarium. & q de substantia non potest facere accidens immediate in alio contrarium nisi habeat. illud accidens, sicut dictum fuit de igne. sed tamen aliud accidens, quod non habet contrarium, potest facere, vt motum cęli, qui non habet contrarium. vnde, sicut non si: impossibile, sic non agit impossibile, sed illud quod facit motum est possibile fieri per illud quod virtute est in substantia. Ad tertium, cum dicitur. si substantia cœli &c. dicendum q per istam rationem probaretur q primo principio repugnat effici, si primo repugnat effici vel hoc esset inquātum substantia, vel inquantum non æternum, sed neutro modo repugnat Deo effici, & deducatur vt prius. sed contra arguere non est soluere.

Rñsiones.

Rationes secundæ opinionis.

ad secundā.

ad tertiam.

Tex. c. 94.

Ideo dicendum q sibi non repugnat inquantum substantia abstracte, vel inquantum æternum absolutę, sed inquantum simplex est substantia & immaterialis, & non habet contrarium, quia generatio & corruptio est ex quodam subiecto permanente & materia, primo huius. sed cœlum non habet materiam, nec formam in materia, quia tunc esset ociosa, cum non separaretur a materia. vnde verum agens non aggregat nisi illud quod est in potentia ad esse perducendo ad actum. Ad quartum; cum dicit. illud quod derelictum &c, per istam etiam probaretur quòd Deus ipse dependet ab aliquo, quia illud quod non est quando alia entia non sunt dependet ab alio: sed, si alia omnia entia non sunt, nec Deus est, quia alia entia habent necessitatem à Deo, & sine illa necessitate non est Deus.

ad quartū.

Vnde dicendum q non sequitur, sed dependet in generatione causæ finalis. vnde non dependet à primo in esse tantum, sed etiam tanquàm a fine. & ex hoc non sequitur q dependeat effectiue a Deo vero, sed tanquam a fine: ipso fine non existente non essent alia: quia non sunt tanquam sine primo, quod est finis conseruans omnia. Ad quintum: cum dicitur. quòd dependet ab aliquo

ad quintū.

quo &c. negatur: quia nihil dependet ab efficiente nisi per motum. Et cum dicitur. finis non est causa esse &c. dicẽdum quòd finis est causa esse: quia finis non solum est causa in fieri, sed etiam in esse, vt dicit Aristote. 7. Politi. in omnibus entibus siue sint a natura: siue ab arte deterius est propter melius: sed esse cœli est minus nobile quam sit Deus. ergo non solum pendet à Deo quo ad operationem sed etiam quo ad esse.

ad sextum. Ad sextum, ꝙ dependet ab aliquo ꝓpter aliquid &c. negatur. vnde bene verum est quòd dependet ab aliquo de nouo, & habet potentiam ad esse, sed quod non dependet ab aliquo de nouo, & non habet potentiam ad esse non oportet. Et cum probatur, vel sunt idem, vel diuersa &c. f. dependere ab alio, & esse propter aliud. Dicendum, ꝙ hæc vniuersaliter non sunt idem: quia in aliquibus non sunt idem hæc. quia alia dependet a semine, non tamen est propter semen: sed in his quæ non habent potentiam ad esse idem sunt: sed cœlum non habet potentiam ad esse, nec materiam partem sui. ergo realiter idem sunt sub aliquo esse, & propter aliud, sicut etiã intelligens & intellectum non est idem in omnibus, vt in lapide est aliquid, quia lapis non est intelligens: sed in Deo sunt idem &c. & ideo sic cœlum dependere a Deo, & esse propter Deum idem sunt. & tamen differunt secundum voces. Ad auctoritates dicendum. Propter omnes simul expediendas est considerare in cœlo motum, & subiectum, f. cœlum. modo, corpora cœlestia indigent virtute actiua, quæ est finalis causa substantiæ cœli. vnde non solum ad motum cœlum dependet a primo, vt aliqui dicunt. vnde quando dicitur: quòd mouens &c. intelligit quòd est causa motus & causa finalis substantiæ quæ conseruat ipsum inesse. non quòd velit quòd sit causa efficiens distincta a fine, quia tunc contra diceret sibi: quia dicit, quòd de quatuor causis cœlum habet duas, formam & finem, vt dicit Quarto Metaph. vnde dicit, quòd in substantijs incorporalibus motus apud modernos ꝙ procedat a primo per motum &c. non est: sed ab efficiente procedunt secundum similitudinem, vt a causa conseruante.

Auctoritates.

Ad rationem primam in oppositum, cum dicitur. si & cætera. dicendum, quòd formam generari per se intelligitur dupliciter. Vno modo seorsum & diuisim existens, & hoc est impoßibile, quia non existit per se. Alio modo ꝙ per se generetur, id est per sui naturam, in alio tamen: & hoc bene verum est, immo necessarium est. & hoc dicit Aristo. 7. Metaphy. ideo &c.

Ad rationẽ in princ. q. Text. c. 26. Text. c. 21.

At vero & augmentabile omne augetur a connaturali adueniente & resoluto in materiam. Huic autem non est ex quo factum est.

QVAESTIO XVI.

An Cœlum sit augmentabile vel diminuibile.

Consequenter quæritur, Vtrum cœlum sit augibile & diminuibile. Arguitur ꝙ sit diminuibile, quia illud, quod est diuisibile, est diminuibile, quia per diuisionem remouetur aliquid ab illo, quod diuiditur: & hoc diminuitur: vt patet. 1. Phy. sed cœlum est diuisibile, quia est quantum: & quantitas est diuisibilis in ea quæ insunt, quorum quodlibet est hoc aliquid, vt patet. 5. Metaphy. ca. de quanto.

Tex. c. 36. Tex. c. 18.

Item, arguitur ꝙ sit augibile. illud, cuius quantitati potest fieri additio, hoc est augibile, quia augmentatio est additio quantitatis quantitati præexistenti, vt patet primo de Generatio. sed cœlo potest fieri additio: quia omni linea data est accipere maiorem: & illa propositio est geometrica, quæ dicit hoc esse verum, vt dicit Commenta. 2. Phy sic. Item, quod dependet ab agente virtutis infinitæ potest augeri ab illo agente. aliter agens non esset infinitæ virtutis & omnipotens, sed cœlum dependet à Deo, qui est virtutis infinitæ, & omnipotens secundum omnes leges. Text. c. 31.

Oppositvm dicit Arist. in litera, f. ꝙ cœlum est inaugibile & indiminuibile & insenescibile. Text. c. 22

CONCLVSIO.

Cœlum non est augmentabile secundum veram ac propriam augmenti naturam, nec diminuibile.

Dicendum ad quæstionem, quòd cœlum non est augibile secundum verum augmentum & proprium. Quia illud, quod augmentatur ex aliquo secundum veram augmẽtationem, est generabile ex aliqua, quia quod augetur, augetur ab aliquo connaturali adueniente & resoluto in materiam. vt si panis augmentat aliquid, tunc oportet ꝙ amittat formam panis, & resoluatur in materiam & transmutetur in substantiã aucti, vt patet primo de Generatione. sed non dicitur aliquid cõnaturale adueniens nisi posit recipere formam alicui: sed cœlum non habet aliquid ex quo generetur, & non habet connaturale adueniens quod recipiat formã eius cui aduenit. Notandum ꝙ triplex est augmẽtatio vnde augmentatio est additio quantitatis ad quantitatem. & hæc fit tribus modis. vnde vno modo fit per accumulationem, vt lapis additur lapidi, & iste modus est large acceptus: & vulgus dicit numerum auctum, cum lapis additur. secundo modo fit per rarefactionem, vt ex aqua fit aer maioris quãtitatis: & sic fit additio quantitatis, non ꝙ deforis veniat, sicut lapis aduenit muro, sed ex materia eius intrinseca additio fit: quia materia extenditur, quia quod est in materia in potentia ad maiorem quantitatem reducitur ad actum, vt dicitur. 4. Physic. tertio modo est augmentum verum in viuentibus quod fit per ingressum nutrimẽti ab extrinseco connaturali, & corrumpitur a sua forma, & resoluitur in materiam, & recipit formam eius, cui adue nit. vt quando panis nutrit, tunc amittit formam panis, & recipit formam aucti. Modo, Aristote. probat cœlum inaugibile tertio modo: sed de duobus primis omittit. Et causa est: quia magis videtur ꝙ cœlum augeatur tertio modo, vt vera augmentatione quàm alijs, cum sit animatum, & ideo dimisit alios modos augmentationis, qui conueniunt in animatis. Et si aliquis vult probationem, quòd cœlum non augeatur & primo & secundo modo, potest probari sic. si illud, quod magis videtur inesse, non inest, nec illud quod minus: sed cœlum magis videtur augeri tertio modo, si augetur, quam alijs modis, & non augetur illo modo, vt dictum est: quare nec alijs modis. Item secundo, si materia cœli posset extendi, vt materia aquæ tunc esset corruptibile, sed hoc est falsum ex primo huius. consequentia patet. quia quod extenditur, potest tantum extendi, ꝙ materia eius non potest saluari sub forma eius in illo: vt patet in aqua, quæ fit ignis, vel aer, quando nimis extenditur: quia est dare maximam & minimam aquam, ex primo Physicorum, & patet per Commentatorem Sexto Physicorum. Item, si cœlum extenderetur, magis in æstate extenderetur: quia tunc

Augmentũ supponit generationẽ, vel eam includit.

Text. c. 39.

Augmentũ fit trib' modis.

Nullum sequitur impoßibile si catholice sentientes augmentum in cœlo ponamus.

Text. c. 20.

Tex. c. 38.

tunc est maior calor quam in hyeme, quia calor habet rarefacere & extendere: sed non videmus Solem esse maioris quantitatis in æstate quàm in hyeme.

Rñsiones.

PEr hoc ad rationes in oppositum. Ad primam. Illud, quod est diuisibile &c. verum est secundum ꝙ huiusmodi. Et cum dicitur, cœlum est diuisibile &c. dicendum ꝙ cœlum potest dupliciter considerari. Vno modo, vt substantia simplex carens contrario, & sic non potest diuidi. Alio modo, vt est quantum continuum, & sic diuidi non repugnat sibi, tamen non diuiditur: quia ad hoc ꝙ aliquid diuidatur non sufficit ꝙ non repugnet, sed etiam ꝙ sit in materia apta diuidi. sed hoc non est in cœlo: quia non inquantum talis est carens contrario non diuiditur, quia sic repugnat ei diuidi. Ad secundum: cum dicitur, illud, cuius quantitati potest &c. verum est, si secundum suam naturam sibi potest fieri additio, illud augetur. Et cum dicitur, cœlo potest fieri &c. dicendum, quòd ratione quantitatis non repugnat: quia propositio geometrica, quæ dicit, omni linea & magnitudine data est accipere maiorem, vera est, vt dicit Com. 3. Phy. & non bene repugnat ratione subiecti proprij inquantum caret contrario, & non habet materiam partem sui. Ad tertium. quod dependet ab agente &c. verum est, si sit virtutis infinitæ in quãtitate actionis & passionis. Et cum dicitur, cęlũ &c. Arist. dicit ꝙ cœlum non dependet nec ab agente finito, nec infinito, cum non perducatur in esse per motum. Vel dicendum, ꝙ dependet a virtute infinita in duratione, & illa non potest augere ipsum cœlum, & non dependet a virtute vigoris infiniti, quæ sit omnipotens: quia secundum Aristo. talis est impossibilis, sicut grauitas & leuitas infinita est impossibilis, vt patet. Octauo Physic. & .12. Metaph. Vel aliter potest dici, ꝙ inquantum est ex parte agentis, sic est possibile quòd possit augeri: sed ex parte subiecti non est possibile. vnde, cœlum inquantum tale, finitum est, in recipiendo magnitudinem non est possibile recipere maiorem: quamuis possibile sit ex parte Dei, quia Deus etiam potest mouere cœlum in instanti, cum sit omnipotens, tamen cœlum non mouetur in instanti: quia non est aptum natum recipere motum in instanti.

Cõme. 60. Text. c. 79. Text. c. 41.

Text. c. 21. Si autem est & inaugmentabile & incorruptibile eiusdem intellectus est suscipere & inalterabile esse. Est quidem enim alteratio motus secundum æquale.

QVAESTIO XVII.

An Cœlum sit inalterabile.

COnsequenter quæritur, Vtrum cœlum sit alterabile. Et arguitur quòd sic. quia illud, quod transmutatur ad qualitatem, alteratur, quia alteratio est transmutatio ad qualitatem, vt patet. 5. Physicorum. sed cœlum est huiusmodi: quia transmutatur ad lumen, vt patet de Luna quando est eclypsis, & in oppositionem: sed lumen est qualitas. Item, illud, quod transmutatur de minore virtute ad maiorem est alterabile, quia virtus est qualitas, & nihil transmutatur de minori virtute ad maiorem nisi alteretur: sed cœlum est huiusmodi, quia Sol in æstate est maioris virtutis q̃ in hyeme, quia magis calefacit. Item illud quod generat & corrumpit inferiora est alterabile: quia illud debet esse cõtrarium quod generat ex aliquo: sed cęlum generat inferiora, vt putat. 2. de Gene. & corrumpit ea, quia motus Solis in obliquo circulo est causa generationis & corruptionis inferiorum.

Tex. c. 38. Text. c. 20.

OPPOSITVM vult Philosophus in litera. quia dicit, quòd est inalterabile & incorruptibile &c.

CONCLVSIO.

Cœlum simpliciter inalterabile est, licet alteretur improprie, seu æquiuoce alterabile sit.

DIcendum est ad quæstionem, ꝙ cœlum est inalterabile simpliciter. quia, si cœlum esset alterabile, tunc esset augmentabile & diminuibile: sed hoc est falsum, vt patet ex præcedente quæstione: quia magis videtur augmentari vero augmento si augmentaretur, sed hoc non est, vt probatum est. consequentia patet quia omnis alteratio vera, quæ est motus, habet fieri circa primas qualitates tangibiles, quæ sunt calidum, frigidum &c. vel secundum eas quę consequuntur eas, vt durum molle &c. vt dicitur Septimo Physicorum. ergo oportet ꝙ illud, quod est alterabile, sit calefactibile vel frigefactibile: sed hoc non potest esse: quia tunc esset corruptibile. Vnde si alteratur secundum primas qualitates est augmentabile, quia per calidum rarefactio, per frigidum condensatio est.

Si auctor intelligit de alteratione reali, ꝙ ea conueniat cœlo, falsum dicit nã talis alteratio consistit in qualitatib⁹ permanentibus in subiecto non mutabilib⁹ solum motu locali: at cœlum acquirit ac deperdit qualitates quibus alteratur, vt lumen, aspectum, quæ propter alteratio intentionalis cœlo tribuere debebat, quæ p motum localẽ ipsi conuenit. vide Auer. hic. c. 21. & 8. Meta. cap. 11.

Notandum quòd demonstratio, per quam Aristote. probat quòd cœlum non est alterabile non directe dependet ex prima. per quam probat quòd non sit augibile: quia medium non accipitur eodem modo, quia in priori demonstratione accipitur pro vero augmento, sed in secunda pro augmento communiter dicto. ergo non sunt connexæ demonstrationes, sed possunt esse connexę illę demonstrationes & ex supplemento & mediate, quoniam, si cœlum non augmentatur vero augmento, nec animalia.

Notandum quòd licet cœlum non alteretur alteratione proprie dicta, tamen alteratur alteratione æquiuoce dicta, & non alteratione, quæ procedit ex contrarietate & diuersitate, sed quæ procedit ex priuatione & receptione luminis.

Rñsiones.

PEr hoc ad rationes. Illud quod transmutatur ad qualitates &c. dicendum, quòd non sufficit quòd transmuteur ad qualitatem, sed oportet quòd transmutetur a qualitate in qualitatem, sicut etiam est de ratione motus, qui est ad terminum, tamen oportet quòd sit à termino a quo: sed cœlum, licet transmutetur ad lumen, non tamen ex qualitate in qualitem contrariam, sed ex priuatione procedit.

Text. c. 18.

Ad secundum, cum dicitur. Illud quod transmutatur. &c. aliqui dicunt per interemptionem, quòd ad virtutem non est alteratio, siue sit sensitiuæ, siue vegetatiuæ, siue intellectiuæ, vt patet Septimo Physicorum. vnde cœlum non alteratur nisi accipiatur æquiuoce alteratio. Et cum dicitur, cœlum est huius &c. conceditur secũdum partem. & cum dicitur Sol &c. dico, quòd, Sol non est maioris virtutis in æstate quàm in hyeme: quia ita bene calefacit in hyeme sicut in æstate. Et si dicas: tamen Sol non calefacit nos in hyeme, dicendum, quòd hoc non est ex parte virtutis intrinsecæ, sed ex parte inferiorum, quia aliter respicit nos: & quia tunc radij refranguntur in æstate magis ad angulos rectos vel propinquos rectis. ergo magis calefacit, sed in hyeme non: sed alibi calefacit vbi radij refranguntur ad angulos rectos vel propinquos, vnde illa diuersitas non est in Sole, sed ex parte aspectus ad inferiora: quia Sol se habet semper eodem modo. Ad tertium: cum dicitur.

Cur æstus maiores fiunt in æstate quam in hyeme.

Illud quod generat &c. verum est si generat vt propinquum, quod est habens contrarium: si est vt remotum generans, non oportet. Et cum dicitur cœlum &c. dicendum, quod cœlum non generat vt propinquum & immediatum generans, quia præter cęlum inferius est aliquod generans propinquum. Vel aliter potest dici, quòd aliquid est contrarium alteri dupliciter. Vno modo formaliter, vt ignis contrariatur aquæ secundum qualitates actiuas saltem. Alio modo virtute, modo, cœlum non oportet ad hoc quòd generet inferiora quod habeat contrarium formaliter, sed sufficit virtute, vt quòd habeat virtutem faciendi contrarium, modo, si cœlum generat inferiora, quia mundus iste est contiguus lationibus superioribus, vt omnis virtus eius inde gubernetur &c. vnde subdit, extimandum igitur virtutem superlatorum esse principium vnde motus, vt dicitur Primo Meteororum.

Text. c. 24. Q uia autem non est circulationi contraria alia latio, ex multis vtiq; quis accipiet fidē,

QVAESTIO XVIII.

An motus Circularis habeat contrarium.

Consequenter quæritur circa istud capitulum, quod autem non sit cōtrarius circulariter &c. vtrum motus circularis habeat contrarium. Et arguitur quod sic, In quolibet genere est dare primā contrarietatem, vt patet, 1. Phy. &. 10. Meta, sed motus localis est vnum genus dictum communiter de motu circulari & recto. ergo in illo genere est contrarietas: & ideo videtur esse contrarietas inter motum rectum & circularem &c. Item secundo, & supponitur quod ex diuersitate motus cœli à motibus inferiorum arguatur diuersitas naturæ cœli à naturis inferiorum. Ex hoc arguitur. motus cœli est diuersus à motu inferiorum, vel numero, vel specie: sed non est diuersus numero tantum, quia tunc conuenirent in specie. ergo specie differunt, sed diuersitas secundum speciem est contrarietas secundum speciem, vt patet. 10. Meta. & confirmatur: quia genus dicitur per differencias oppositas immediate, vt patet Septimo Meta. &. 10. Meta. &. 2. Poster. Et dicitur. vel priuatiue vel relatiue vel contradictorie vel contrarie per sufficientem diuisionem: sed non dicitur priuatiue, quia priuatio non constituit speciem, cum sit non ens. Nec relatiue, quia opposita relatiue non diuersificant speciem in substantia, vt dicit Boetius in libro diuisionum. Similiter nec contradictorie: quia multo minus constituit vnum ens, cum vnum contradictoriorum sit pure non ens. ergo relinquitur quod contrarie, Ex hoc sic, diuersitas etiam secundum speciem constituit contrarietatem ex iam dictis, & patet. 10, Meta, sed isti motus differunt secundum speciem, vt patet ex dictis. Item, motus ab occidente est contrarius motui ab oriente, & econuerso. videntur. n. contrarij motus quemadmodum dextrum & sinistrum, vt dicit Aristote. in litera, & quia illæ sunt diuersitates loci; & si vnum corpus celeste mo- ueretur istis motibus, tunc motus contrariatur motui, sed omnes orbes, præter primum orbem, mouentur istis motibus, vt Astronomi dicunt per obseruationes certas, quia mouetur oppositis motibus Sol ab oriente in occidens, & econuerso, & Arist. idem dicit. 8. Physico, &. 2. huius. Et confirmatur, illi motus sunt contrarij, qui sunt a contrarijs terminis ad contrarios terminos.

Tex. c. 49. / Tex. c. 36. / Text. c. 24. / Tex. c. 42. / Text. c. 24. / Tex. c. 24. / Text. c. 62. / Text. c. 48. / Text. c. 49.

E Phy. sed qualibet circulatio cœlestis de die est ab oriente in occidens, & de nocte econuerso. & illi termini sunt contrarij, vt dictum est. Item, hoc patet auctoritate Commen. 12. Metaphy. in illo capitulo, Ioannes autem grammaticus &c. dicit, cœlum habet contrarium, quia potest quiescere; sed secus est de substantia æterna. Text. c. 34.

Item, quod dependet ab alio potest non esse, sed cœlum est huiusmodi. ergo cœlum potest non esse & quiescere q̄tum est de se: & motor eius potest non mouere.

OPPOSITVM vult Arist. in litera. & dicit, quòd motui circulari non est alius motus contrarius.

CONCLVSIO.

Motui circulari nullus est motus rectus contrarius, neque circularis aliquo modo: est autem aliquid ei contrarium communiter & imperfecte.

F Notandum, quòd contrarietas tribus modis accipitur. vno modo extenso nomine communiter: vt pro oppositione, quæ est inter priuationem & habitum, sic accipitur primo Phys. sic duo principia fiunt contraria, vt forma & priuatio. Alio modo accipitur proprie & specialiter, & illa est duplex. vna est perfecta, & illa est maxima distantia duarum formarum eiusdem generis in eodem subiecto vicissim existentes & successiue & mutuo se expellentes Quarto Meta. vt caliditas & frigiditas, ita quod extrema agant & patiantur. Alia est contrarietas diminuta: & est quæcunque distantia vel repugnantia duarum formarum eiusdem generis, quæ possunt simul esse in eodem subiecto, siue sint actiuæ, vel passiuæ. Tunc dicendum quòd motus circularis primo modo contrarietatis habet contrarium secundum partes, quia illud, quod non mouetur aliquo motu quo aptum natum est moueri, illud habet contrarium, & priuatum est illo motu quando mouetur vel quando non mouetur, sed cœlum heri non mouebatur hodierna reuolutione, sed hesterna, & tamen aptum natum est moueri illo motu, aliter non moueretur illo motu hodie. ergo opponitur ei aliquid priuatiue secundum partem. vt huic circulationi singulari opponitur præcedens circulatio, & ita intellexit Com. Duodecimo Meta. quod cœlum potest quiescere, non quod a toto motu quiescat, sed ab hac circulatione reuolutione successiua, quæ est alia a præcedente. Secundo est dicendum, quod motus cœli etiam habet contrarium tertio modo accipiendo contrarium pro contrarietate diminuta & imperfecta, & hoc probāt rationes prædictę, quod genus dicitur per has oppositas differētias, & isti motus constituuntur per differentias oppositas, vt moueri a medio, vel ad medium vel circulariter, & ita habent repugnantiam aliquam adinuicem. & videantur rationes positionis. Tunc dicendum est tertio, quod non habet contrarium contrarietate perfecta quæ accipiebatur secundo modo, ratio huius, contraria contrarietate perfecta & completa sunt actiua & corruptiua se, sed isti motus non corrumpunt se, sed plus circularis motus confert motus inferiorum. Vnde iste mundus contiguus est lationibus superioribus, vt tota virtus eius inde gubernetur, sed quod gubernat aliud non corrumpit ipsum. Item potest probari rationibus aliter. si motus circularis haberet contrarium vel sibi motus rectus esset contrarius, vel circularis, per sufficientem diuisionem: sed neuter, ideo &c, non rectus. nam duplex est rectus, à medio

Tribus modis accipitur contrarietas

G / H

à medio & ad medium. si ergo circulari motui contrariaretur rectus, tunc duo vni essent contraria. similiter nec circularis, quia vel secundum totum vel secundum partes, per sufficientem diuisionem. non secundum partes, quia, si motus circularis haberet contrarium secundum partes, hoc non potest imaginari nisi tribus modis vel quod partes motus circularis sint super eundem semicirculum ab A. in B, & è conuerso, vel inter diuersas portiones inter duo puncta vel signa, vel secundum diuersos semicirculos, sed primo modo non potest esse, quia maxima distantia non mensuratur secundum circulum sed secundum lineam rectam, quia contrarietas est maxima distantia & super rectam lineam est maxima distantia, & non super circulum. Ex hoc arguitur. Illi motus non sunt contrarij, qui sunt super magnitudinem, per quam non mensuratur maxima distantia, sed maxima distantia non mensuratur super circulum, quia maxima distantia est super extrema diametri: etiam sic infinita essent vni contraria, quia infiniti arcus possunt trahi inter duo puncta. similiter secundo modo non habet contrarium, quia inter duo puncta infiniti circuli & portiones possunt trahi, & sic etiã vni infinita essent contraria, & per consequens vni motui infiniti essent contrarij. Similiter tertio dicendum quòd etiam non habet contrarium secundum diuersos semicirculos: quorum vnus est ab A in B per. C. & è conuerso. alter à B in A. per C. quia idem motus est qui est ab eodem puncto in idem sine interpositione, & isti motus super diuersos semicirculos sunt huiusmodi. Tunc dicendum est quod motui circulari secundũ totum non est aliquid contrarium quia si hoc esset tunc essent frustra, vel ambo, vel alter: sed Deus nihil facit frustra, similiter natura, cum dirigatur a superioribus intelligentijs, vt patet in isto primo: Text. c. 32. consequens probatur. si vni motui toti contrariatur alter, tunc per eadem puncta, per quę est alter, erit & alter: aut ergo motores æque fortes sunt, vel vnus est fortior. si æque fortes, tunc neuter motus compleretur, sicut si duo homines è contra duos lapides proijcerẽt æque fortes tangentes ambo impedirentur. similiter si vnus motus est fortior, tunc impediret alium, ita quod nunquam inciperet motus, & tunc natura fecisset frustra mobile. s. cum habitudine ad motum, qui nunq exiret in actum, & dicit Commentator, si ita esset, quod totus communicaretur alteri toti, tunc vnus impediret reliquum, quia super idem centrum & super eosdem polos fierent. Sed si non super idem centrum & super eosdem polos, tunc diuersi motus possunt esse simul vt planetarum. & dicit, quòd Deus induxit eum ad istam expositionem. & dicit Commen. vlterius, quòd motus dupliciter considera- Tex. c. 32. ratur. Vno modo abstrahendo a naturalibus corporibus, & sic non repugnat, quia possum imaginari sic motus ab oriente in occidens & è conuerso super idem centrum & eosdem polos, sed secundo modo potest considerari in corpore naturali, & sic non possunt esse simul isti motus. vnde Aristo. negat contrarietatem in motibus cœli, quia ex dictis non habet vidisse de contrarietate diminuta, quod sic sunt contraria, sed loquitur de contrarietate perfecta & concludit ex hoc cœlum non habere contrarium, nec generabile nec corruptibile.

Rõsiones. PEr hoc ad rationes. In vnoquoq; genere &c. dicit frater Thomas, quod verum est contrarietas differentiarum & non specierum. vnde rationale & irrationale sunt contraria, sed homo & asinus non. sed hoc non valet, quia differentiæ sunt formaliter principia con-

A stitutiua speciei & principia formaliter contraria, & quę constituuntur ab eis sunt contraria. Sed posses dicere, quod species non sunt primo contraria, quia includunt materiam, quæ non habet contrarium, sed differentia includit materiam. Non valet, quia differentia dicit totum aggregatum ex materia & forma, vt dicunt: nec potest vnum habere contrarium & aliud non, propter intellectionem vtranq;, quoniam intellectus hoc non potest facere. Vnde aliter dicẽdum, quod est verum, si est vnum genus vniuocum. Et cum dicitur. motus localis &c. dicendum quòd non est genus vniuocum de Porphyrio, sed est genus analogum, quia dicitur motus localis de his secundum diuersas rationes, & ordine prioris & posterioris. modo, quando dicitur, quòd in quolibet genere &c. intelligitur de genere vniuoco, sed in alijs non. vt ens est analogum ad. 10. prædicamenta, & tamen non est in ipso prima contrarietas. Aliter dicitur & conce-
B ditur maior. Et cum dicitur. motus &c. verum est: & ideo in eo est contrarietas, cuius diminutio prouenit ex carentia actionis & passionis, vt dictum est. Ad secundum, cum dicitur. motus cœli &c. dicendum quod non solum differunt numero vel specie, quæ sunt vnius generis vniuoci, vt Porphyrius accipit genus, sed differunt specie, i. per se, quia quæcunq; differunt specie differunt per se, & non è conuerso, quia. 10. prædicamenta differunt per se & non specie, quia non sunt species tamen ens diuiditur in ea immediate. vnde motus isti differunt per se non vt species eisdem generis vniuoci. Vel aliter dicẽdum quòd differunt secundum speciem, & per consequens contrarietate diminuta.

Ad confirmationem. diuersitas &c. dicendum quòd verum est. & ideo volo quod differant specie, non quæ sint vnius generis vniuoci. Sed dices species refertur ad ge-
C nus. dicendum quòd verum est quod species de qua genus prædicatur in eo quòd quid, sed de qua genus non prædicatur in quid, non refertur ad genus vniuocum. Ad tertium motus ab occidente &c. dicendum quod verum est. si sunt super idem centrum & super eosdem polos, sed si super diuersos polos, non oportet, & hoc etiam vult Aristo. quòd sint super diuersos polos, non sicut voluit Alpetragius: qui voluit destruere astrologiam Pto. Vnde non sunt super eosdem polos, quia polus zodiaci distat a polo mundi. 23. gradibus.

Ad confirmationem illius motus &c. verum est si accipitur: vt contrarij termini, s. oriens & occidens, quia non distant secundum distantiam maximam, & contrarietas est maxima distantia, sed inter oriens & occidens in circulo non est maxima distantia, quia infiniti circuli possunt esse, sed non distant nisi secundum extrema
D diametri, & sic non habent contrarietatem. Ad dictum Commentatoris dicendum quòd intelligit quòd cœlum potest quiescere large secundum partes accepta quiete vt pro oppositione inter priuationem & habitum non contrarietate perfecta: vt dictum est in positione. Ex hoc Aristote. voluit concludere cœlum non habere contrarium nec esse generabile. nec corruptibile, vt satis patet.

Sed quoniam manifestum de his, & de reliquis intendendum est. Et primo, vtrum & corpus infinitum quemadmodum plurimi Antiquorum Philosophorum putauerunt: aut hoc vnum est aliquod impossibilium. Text. c. 33.

QVAESTIO XIX.

An Infinitum si esset haberet rationem principij.

Onsequenter queritur circa capitulum de infinitate ipsius vniuersi, vtrum infinitum si esset, haberet rationem principij, & vt abbreuietur, quæstio est intelligenda de infinito secundú magnitudinem, quia de infinito vigoris & durationis non arguitur ad præsens. & arguitur q non habeat rationem principij: illud, extra quod nihil est, non habet rationem principij: quia principium est extra principiata, quia principium est cuiusdam aut quorundam Primo Physi. sed infinitum, si esset, nihil esset extra ipsum: quia infinitum totum occupat.

Tex. c. 28.

Text. c. 33.

OPPOSITVM Aristote. in litera, quòd infinitum si esset quòd haberet rationem principij, quia dicit infinitum si esset haberet principij virtutem, & maxime virtutem quanti. Ex hoc sic. quod habet virtutem principij est principium: sed infinitum si esset haberet virtutem principij &c.

CONCLVSIO.

Infinitum vt quantitatem terminis carentem, seu priuationem dicit, principij rationem non haberet, si esset quatenus vero subiectam quantitati substantiam dicit, si quidem esset, principij rationem haberet.

Conclusio ista est falsa & sua probatio ac Discursus, tres errores includit: nam motus cœli motus qui est accidens causa est omnium inferiorum. Similiter priuatio computatur inter naturalia pricipia neq etiam verum est si esset substátia, q esset pricipium, quia ageret in non tpe, neq principiatú, quia esset finitú. sic igitur diceretur rectius quod si infinitum esset substantia nec haberet principij vel principiari rónem & loquitur Philosophus secundum antiquorú sententiam.

NOtandum, quòd infinitum secundum magnitudinem tripliciter consideratur. vno modo secundum magnitudinem caréte terminis, alio modo consideratur secundum infinitatem, quæ dicit priuationem magnitudinis terminorum, qua formaliter infinitum est infinitum. tertio modo consideratur quo ad G substantiam subiectam magnitudini infiniti. modo primo modo infinitum non habet rationem principij, quia nullum accidens solum habet rationem principij, quia accidens dependet a substantia, quia substantia est causa accidentium in ea, vt patet Septimo Metaphysi. & accidentia non sunt entia nisi quia entis, sed infinitum primo modo est accidens, quia magnitudo est quantitas, quæ est accidens, vt patet in Prædicamentis. Similiter infinitum secundo modo non habet rationem principij: quia nulla priuatio simpliciter est principium: quia nullum non ens est principium, sed priuatio est non ens. quia est in subiecto apto nato ad habendum habitum, sed infinitum est priuatio terminorum magnitudinis & finitatis, & hic non est immediate. Tertio dicendum, quòd si infinitum consideratur tertio modo, sic si esset, haberet rationem principij: cuius ratio est, substantia H subiecta infinitæ magnitudinis vel esset principium, vel principiatum per sufficientem diuisionem. si talis substátia non est principiata & causata, quia si huiusmodi substantia infinitæ magnitudinis subiecta esset causata, vel hæc esset a principio intrinseco, vel extrinseco, per sufficientem diuisionem principij, vt patet Quinto Metaphysic. sed præcipue per Commentatorem. sed si talis substátia esset, non esset à principio intrinseco, quia illa est materia vel forma, vt patet Septimo Physico. & Quinto Metaphysi. sed talis substantia non habet formam, quia forma terminat materiam, & ita esset finita & infinita: q od est contradictio. Similiter non potest esse materia, quia materia nó est sine forma, quia idem rediret quod prius. Similiter ista substantia non habet

E principium extrinsecum, vt agens, quia vel esset vt ab agente de nouo, vel ab æterno, non de nouo. quia quicquid de nouo fit est magnitudinis finitæ, & in principio habet quantitatem diminutam. nec est ab æterno, quia substantia simplex & æterna non dependet ab agente secundum Aristo. sed ista substantia si esset, esset simplex: quia non haberet materiam neq; formam, nec dependet à fine, quia finis substantiæ est mouens, sed ista substantia si esset ipsa esset immobilis, quia non haberet locum in quo moueretur, quia totum occupat. ergo relinquitur, quòd sit principium. & hoc sentit Aristo. quòd infinitum haberet principii virtutem, & maxime virtutem quanti, & hoc vult; non quod abstracte sit principium, sed si esset infinitum. & hoc etiam videntur dicere omnes antiqui, qui dixerunt infinitum attribuerunt ei rationem principij, & omnia continere, & esse quid diuinum, vt patet tertio Physicorum.

F

AD rationem illud extra quod &c. dicendum q verum est quod nihil habet extra se vt essentialiter nec accidentaliter secundum subiectum & & locum. Et cum dicitur, infinitum &c. dicendum q licet infinitum sic nihil habeat extra se s'm subiectum tñ essentialiter vt quantitates quorum esset principium & causa, vt iam visum est in positione, ideo non valet. Rñsiones.

QVAESTIO XX.

An Corpus Circulare seu sphæricum, si infinitum esset, haberet centrum.

Onsequenter quæritur, Vtrum, si corpus sphæricum esset infinitum, haberet centrum. arguitur quòd non. quia, si infinitum esset sphæricum, tunc non haberet circunferentiam vltimam, quia infinitum non habet vltimum, quia aliter esset finitum & infinitum, sed circunferentia est vltimum. sed quod non habet circunferentiam non habet centrum, quia centrum est à quo omnes lineæ ductæ ad circunferetiam sunt æquales.

OPPOSITVM vult Aristo. quia, si sphæra esset infinita, tunc duæ lineę ducerentur à centro in infinitum, & hoc non esset nisi haberet centrum. Tex. c. 35.

CONCLVSIO

Corpus sphæricum eo quod sphæricum est, centrum habet, quo infinitum non habet centrum.

DIcendum, quòd corpus sphæricum dupliciter consideratur. vno modo inquantum sphæricum, & sic habet centrum: & ideo dictum est, quia sphæra est, quæ habet punctum, à cuius medio omnes lineæ ductæ sunt æquales, sed hoc punctum est centrum, vt patet ex Geometria. secundo modo consideratur inquátum infinitum, sic non habet centrum, quia si centrum haberet, tunc esset vltimum & extremum, quia medium dicitur in comparatione ad extremum, sed centrum est medium, vt dicit Commenta. sed vltimum repugnat infinito.

Solutio ista in se vera est, sed non ad propositum, quæritur enim si corp' sphæricum esset infinitú haberet centrum.

Sciendum, q aliqui dicunt, si aliquis concedit sphæricum infinitum, tunc concedit contradictoria, quia habet centrum & non habet, inquantum sphæricum habet, sed inquantum infinitum non habet centrum. Illud non valet, quia contradictoria est secundum idem, vt patet in Elencho. & Quarto Metaphysi. sed illud est respectu diuersorum, vt patet. vnde, si fuisset contradictoria magnum inconueniens aliter expressisset, & cito euasisset, sed hoc non fecit. sed aliter improbauit hoc. Tex. c. 12. & 9.

Ad ar-

Rñsiones. Ad argumenta patet primum concludit quod non haberet centrum inquantum infinitum, sed secundum quod haberet centrum inquantú sphaericum, vt prius dictum fuit &c.

QVAESTIO XXI.

An impossibile factum esse sit impossibile fieri.

Consequenter quaeratur circa illud capitulum quod autem non est corpus, Vtrum id, quod impossibile est factum esse, impossibile sit fieri, & arguitur quod non. quando aliqua se habent sicut prius & posterius, si posterius est impossibile, non oportet quod prius sit impossibile, sicut animal & homo habent se quod vnum est post, vt homo, cui impossibile est ad esse hominem, vt asino: quia huic etiam, animal, quia praedicatum esse & etiam de necessitate inest asino, sed factum esse & fieri sunt huiusmodi, quia factum esse est posterius fieri quia fieri praecedit factú sicut motus terminum. Item, continuum potest esse diuisibile in infinitum, & tamen nunquam est diuisum in infinitum &c. maior patet Quinto Physico. & Primo Coeli. quia est diuisibile in semper diuisibilia. minor patet. continuum actu non est diuisum in infinitum, quia tunc infinita essent in actu, quod est contra Aristotelem tertio Physico. ergo. factum esse potest esse impossibile & fieri possibile & diuidi est fieri diuisum esse, quia tunc cessaret a motu, quia quando aliquid est motum ad terminum ad quem, tunc cessat motus, ergo non oportet si factum esse sit impossibile, quod fieri sit. Item, possibile est aliquem moueri quod it intellectus, sicut patet de illis, qui volebant turrim construere, vt ascenderent in coelum, quia coelum construxit, vt coelum ascendere posset, & Aristote. recitat in libro suo de mundo in quadam epistola, quam scribit ad Alexandrum, quod aliqui putauerunt se adipisci locum coelestem & proficisci. sed hoc est quod aliquis sit in coelo & tangat superius secundum naturam. Item possibile est aliquem moueri ad habendum omnes scientias, sed nullus homo inuenitur qui habeat omnes scientias, & impossibile est. ergo factum esse impossibile, & fieri potest esse possibile.

Text. cō. 3. Text. cō. 2. Tex. c. 56. & 57. Text. c. 58.

Oppositvm vult Aristo. in litera vbi dicit impossibile factum, & possibile est fieri secundum substantiam & vbi & quantitatem, vt patet, & hoc idem vult Commen. & alij expositores.

CONCLVSIO.

Quod impossibile est factum esse, impossibile est fieri.

Notandum vt patet secundo. Physic. & Septimo Metaphy. aliqua fiunt a diuersis principijs, vt a natura, aliqua ab arte, & similiter aliqua ab imaginatione, & hoc dupliciter: vel recta & ordinata, vel inordinata & erronea. modo, quod impossibile est factum esse, impossibile est fieri secundum naturam. similiter secundum artem & secundum imaginationem ordinatam. & quarto si est imaginatio inordinata aliquid potest fieri, quod impossibile est factum esse. Ratio primi. Cum aliqua sic se habent vt finis, & vt ordinata in finem, si finis est impossibilis, & ordinata in finem & è conuerso. quia si ordinata in finem essent possibilia & finis impossibilis, túc esset frustra, quia frustra est quod ordinatur in finem, in quem non potest. 2. Physico. & si ordinata in finem possibilia sunt, & finis, sed ista sunt huiusmodi, quia factum esse habet se vt finis, & si ordinatur in factum esse, quia si est minus perfectum est bonum factum esse est magis bonum. modo, in naturalibus & artificialibus minus bona sunt gratia melioris boni. 7. Poli. similiter quies in termino a quo est cósummatio & perfectio motus, vt calidum esse calefactionis, vt patet. 5. Physi. ergo, si factum esse est impossibile, & fieri est impossibile, & è conuerso, & si vnum est possibile, & aliud. modo, Arist. non probauit nisi per contradictionem, quia hoc accipit pro principio, ad quod declarandum sufficit modicula declaratio, vt inductio. Praeterea. Quando duo essentialiter sunt vnum, si vnum est impossibile & reliquum, sed fieri & factum esse sunt vnum essentialiter, quia motus est idé essentialiter causa termini ad quem, vt patet tertio Physi. & quinto.

Text. c. 62. Text. cō. 51. & 54. Text. cō. 4. Tex. c. 5. Text. c. 22. & 79.

Ratio secundi patet, quia ars imitatur naturam inquantum potest & sequitur opus eius, vt patet secundo Physico. & Quarto Meteororum. sed iam declaratum est de natura huius, quia, si factum esse est impossibile fieri, ergo etiam in arte. hoc similiter patet in imaginatione recta, quia si impossibile est fieri & impossibile est factum esse, si non, da oppositum, impossibile est factum esse, tunc id impossibile nunquam perficitur, & vilis est intellectus qui incipit quod non potest perficere, vt dicit Commenta. Primo Physico. &c. Si autem est erronea imaginatio, tunc non oportet, quia talis imaginatio potest incipere, quod non potest perficere, sicut illi qui putant se proficisci ad locum coelestem. No tandum in expediendo breuiter in tota specie. si impossibile est factum esse & fieri, quia in indiuiduo non oportet, quia potest esse quod factum esse non potest perfici, tamen fieri est possibile, & quando dicitur, nihil est ociosum in natura. verum est in specie, non tamen oportet in indiuiduo.

Cómen. c. 39.

Rñsiones. Ad rationes, quando aliqua se habent sicut &c. ratio tentatiua est. potest maior negari, quia homo & risibile sunt prius & posterius secundum naturam, & cum dicitur quicquid impossibile est risibili, quod est posterius, impossibile est homini. non est verum. Vel aliter dicendum ad maiorem per interemptionem. Et cum probatur per alias. dicendum quod si alicui impossibile est homo secundum naturam totam & impossibile est alias similiter, vt coelo. Et cum dicitur de asino. dicendum quod hoc totum est ex parte formae & non ex parte materiae. quare &c. Ad secundum cum dicitur, continuum potest esse diuisibile &c. dicendum, quod sicut diuisibile est, ita & diuisum: quia est in potentia ad diuisum esse, cui est permixta potentia. sed non est diuisibile, quod sit in potentia ad actum perfectum: modo continuum est diuisum primo modo, secundo non. vt patet tertio Physicorum. Ad tertium. cum dicitur. possibile est coelum moueri &c. verum est. impossibile est coelum esse motum quo ad totum motum: sed quo ad priores circulationes bene est motum: quia adueniente vna cessabit alia. Ad quartum possibile est aliquam &c. dico quod talis imaginatio est inordinata. Vel dicendum aliter quod tale non est possibile secundum naturam mouentis & motus, sed secundum existimationem & opinionem mouentis tantum: sed ex natura motus & status non est quod ordinatur nisi sit possibile compleri. Vel aliter potest dici, quod possibile est aliquem hominem habere omnes scientias & aliquis habuit. vt Aristote. secundum quod de eo dicitur, sed pauci inueniuntur tales. ideo non valet.

Text. c. 57.

det virtus passiua. dicendum q non oportet q vniuersali virtuti correspondeat passiua virtus, sed sufficit q particularibus, vt alijs virtutibus à prima &c.

Rñsiones. A D rationem primam. quacunq; &c. dicendum quòd magnitudini non repugnat in quantum magnitudo, sed repugnat ex parte alterius, vt subiectantiæ cœlesti subiectæ magnitudini, quæ determinat sibi talem magnitudinem determinatã ad motum.

Cõmẽ. 71. vnde Commen. dicit, quòd propositio geometrica, quæ dicit, quòd omni linea data est accipere maiorem, est vera, quia lineæ non repugnat primo & principaliter in quantum linea, sed propositio est falsa naturaliter, quia naturalis considerat lineam determinatam ad maximum & ad minimum. vnde intellectus est falsus dicens, quòd quacunque linea data & in quacunque natura est accipere maiorem, sic falsum est. ex quo patet, quòd propositio de eisdem terminis potest esse vera & falsa diuersimode considerata. ideo &c.

Text. c. 93. Considerandum autem iterum quid horum dicitur bene, & quid non bene. Alteram quidem igitur esse rationem eam quæ sine materia, & eam quæ in materia formæ bene quidem dicitur, & sit hoc verum, sed nihilominus, neque vna necessitas propter hoc plures esse mundos, neque contingit factos esse plures: siquidem iste ex tota est materia, quemadmodum est.

QVAESTIO XXIII.

An Cœlum sit Compositum ex Materia & Forma.

Consequenter potest quæri, Vtrum cœlum sit compositum ex materia & forma. Arguitur q sic. in omni eo quod mouetur necesse est intelligere materiam. 2. Meta. sed cœlum mouetur. vt patet primo huius, ideo &c.

Tex. c. 16 & 12. Tex. c. 8. Cõmẽ. 20.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Arist. in primo huius, qui vult, q cœlum non habet subiectum ex quo fiat. & hoc idem vult Commen.

CONCLVSIO.

Si quia in Cœlo est materia, ea non est in potentia ad aliquam formam, sed est materia quæ est in potentia ad locum.

Opinio. s. Thomæ. SCiendum quòd de ista quæstione duæ sunt opiniones expositorum latinorum. Vna est opinio fratris Thomæ. vult. n. quòd cœlum sit compositum ex materia & forma, & hoc probat. Omne quod est ens actu, vel est actus, vel est habens actus, sed cœlum est ens actu, quia mouetur motu locali, & illo motu nihil mouetur nisi ens actu. aut ergo est actus vel habens actum. sed non est actus per se subsistens: quia tunc esset intelligentia, & intelligens & intellectum. ergo est habens actum. & per consequens habens materiam. Tunc addit ille, q quamuis cœlum habeat materiam subiectam formæ, non tamen est eiusdem rationis cum materia inferiorum: quia materia inferiorum est subiecta priuationi, & habet priuationem annexam: sed materia cœli non habet priuationem annexam, quia priuatio est absentia formæ in subiecto apto nato. sed materia cœli non est apta ad aliam. quia forma cœli replet & satiat totalem potentiam materiæ, & non permittit appetitum ad aliam formam. vnde habet virtutem vniuersalẽ formæ cœli respectu omnium inferiorum. ergo replet totam. vnde materia cœli & materia inferiorum differunt secundum habitudines ad formas: quia materia cœli habet habitudinem ad formam totalem: sed materia inferiorum habet habitudinem ad formam particularem.

Ex hoc arguitur sic. illæ materiæ non sunt eiusdem naturæ, & rationis, quarum vna habet habitudinem ad formam totalem, & alia ad formam particularem: quia vna perficitur forma totali, & forma eius replet totam potentiam eius: sed alia perficitur forma particulari, & forma eius non replet totalem potentiam. sed materia cæli & materia inferiorum se habent huiusmodi. & hoc patet ex dictis. Quòd autem forma cœli sit vniuersalis virtutis patet, quia formæ omnium sunt in terminis, vt patet. 2. de Generatio. vnde materiæ non differunt per compositionem, ita q materia habeat compositionem in natura eius per diuersas habitudines, vt dictum est.

Improbõ. Sed ista opinio non valet: quia, si cœlum haberet materiam, quæ est in potentia, de se, sequeretur, q cœlum sit generabile & corruptibile, secundum naturam: sed hoc est falsum, vt isti dicunt: quia non corrumpitur secundum naturam, licet à virtute superiori, vt à Deo, qui potest cœlum annihilare. consequentia patet: quia quod habet materiam, quæ est in potentia ad esse & ad non esse, est generabile & corruptibile. Et confirmatur: materia prima est primum subiectum, ex quo aliquid fit primo cum insit & in quod si resoluitur vltimum abibit. ergo omne quod habet materiam est factum: quia materia est ex qua fit primo &c. Vel secundum actum vel secundum aptitudinem. Sed dices q ista materia non est eiusdem rationis cum materia inferiorũ. Tunc quæro aut ista materia est primum subiectum, aut non: si non est primum subiectum, tunc non est materia prima. sed si est subiectum primum, tunc ipsa est ex qua fit aliquid primo cum insit. &c.

Opinio Aegidij. Cœlo inest materia quæ inferioribus inest, non tamen priuationẽ aliquam habens. Alia est opinio fratris Aegidij qui dicit, q cœlum habet materiam, quæ est in potentia ad esse substantiale, & ista materia est eiusdem rationis cum materia inferiorum inquantum est de se: & in hoc differt a priori opinione. & hoc probat ex tribus. primo ex quantitate sic. Si id quod magis videtur inesse non inest, nec id quod minus: sed magis videtur q forma præcedens dimensiones in materia extendatur & sit quanta quàm forma immaterialis: sed forma præcedens dimensiones in materia si esset aliqua quæ præcedit non esset extensa & quanta: & hoc habetur per Com. in primo tractatu suo loquentem contra Auic. qui dixit aliquam formam præcedere dimensiones in materia. vnde dicit, si præcederet forma dimensiones in materia: non esset extensa & esset indiuisibilis nec quanta, si sic est, quia forma immaterialis est extensa & quanta: sed si est aliquid extensum oportet habere formam materialem.

Cõmen. 6. & 37. Secunda ratio sumitur ex parte densitatis & raritatis: quia illud, cuius partes differunt penes rarum & densum & rarius & densius videntur habere materiam: & hoc patet Secundo de Generatione, vbi Arist. loquitur contra Empe. q si elementa sunt comparabilia secundum rarum & densum, oportet q habeant materiam communem. cuius oppositum dixit Eempe. sed partes cœli differunt secundum rarum & densum: quia stella est densior pars sui orbis, quia illa pars quæ plus habet de materia est densior, sed quę minus de materia habet, est rarior. Tertia ratio sumitur ex sensibilitate & indiuiduatione. quia illud, quod est sensibile & indiuiduatur,

tur, habet materiam: quia nihil est sensibile nisi quod habet materiam: & hæc est resolutio secundum eum. Similiter non potest esse indiuiduatum, quia ratio eius sit alia a ratione speciei nisi per materiam: quia in quibus non est materia non est aliquod indiuiduatum & distinctum a specie: quia intelligentia indiuiduum non differunt a specie: sed cœlum est sensibile, vt patet ad
Text. c. 92. sensum: & etiam indiuiduatum est: quia secundum Aristo. quia dicit cœlum dicit formam tantum, sed qui dicit hoc cœlum dicit formam in materia: & dicit quod ista sit intentio Arist. in primo huius. & dicit, quód cœlum inquantum est ex parte formæ potest habere plura supposita, sed ex parte materiæ non: quia tota materia eius occupatur per formam eius: & dicit, quód ista materia non potest esse alterius naturæ a materia inferiorum. & hoc probat: quia puræ potentiæ non possunt distinguí
Text. c. 42. adinuicem, quia omnis distinctio fit per actum. 7. Metaphysicæ: sed duæ materiæ sunt duæ puræ potentiæ: ergo non possunt distingui secundum naturam & per se. Item secundo, quæ æqualiter recedunt a primo sunt eiusdem rationis: quia quæ sunt in æquali distantia ab illo, quod est perfectio substantialiter, æqualis sunt perfectionis & entitatis: sed duæ materiæ æqualiter recedunt a primo principio: quia, si vna materia esset propinquior Deo, tunc esset magis in actu, & tunc non esset
Text. c. 20. materia prima. Et addit, quod licet materia sit in cœlo, &
& a. te có. sit eiusdem rationis, tamen non habet annexam priua-
24. vsque ad tionem, quia non est subiecta formæ habenti contrarium:
32. quia contraria nata sunt sibi succedere in eodem subiecto. sed forma cœli non habet contrarium, nec motus eius, nec secundum totum, nec secundum partes, vt dictum est in primo huius: ergo cœlum non est generabile nec corruptibile: quia materia eius non est causa generationis & corruptionis, quia sine priuatione: nam Commen. dicit primo huius, quod priuatio in materia est causa desiderij alterius formæ & generationis & corru-
Text. c. 20. ptionis. Ista opinio est contra Aristo. & Auer. & veri-
Impro. 6. tatem: quia, si cœlum haberet materiam, tunc esset generabile & corruptibile secundum naturam: sed hoc est falsum secundum istos: quia concedunt quod non est generabile & corruptibile secundum naturam. & consequentia patet: quia materia est primum subiectum cum insit, ex quo fit aliquid &c. secundum actum vel aptitudinem: aliter non esset subiectum primum. Sed quód addit Aegidius, quod materia cœli est eiusdem rationis cum materia inferiorum: & tamen non habet priuationem
Cómen. 20. annexam hoc tollit Com. primo huius, vbi ponit talem consequentiam. Si forma esset in materia, quæ non haberet contrarium, tunc natura egisset ociosum: sed hoc est falsum, quia in natura nihil est ociosum perpetue, licet ad tempus aliquid possit esse ociosum. consequentiam declarat: quia in subiecta materiæ non est nisi potentia ad hoc quod aliquid fiat ex ea quia materia est primum subiectum, ex quo fit aliquid &c. sed si forma in materia careret cótrario, tunc ex materia non posset fieri aliquid, & non haberet potentiam vt aliquid fieret ex ea: quia potentia ad formá non est in materia nisi prior forma possit separari ab ea, quia simul non recipit diuersas formas: quia generatio vnius est corruptio alterius, vnde si forma in materia non haberet contrarium, tunc potentia materiæ esset frustra perpetue. Sed forte dices quód materia cœli habet potentiam, & forma cœli non habet contrarium: quia ex materia cœli nunquam fit ali
Cómen. 20. quid aliud. hoc remouet Com. quia potentia materiæ or

E dinatur ad generationem materiæ & corruptionem, sicut acumen gladij ad incidere. Vnde, sicut materia ista haberet potentiam, & tamen nihil generaretur ex materia, tunc potétia esset frustra æternaliter, quia nunquam attingeret finem: sed hoc est ociositas, quod natura est includere aliquem finem quem nunquam includit, secundo Physicorum. Vnde quæratur ab istis, si cœlum Cómen. 62.
fit compositum ex materia & forma, vtrum forma sit anima vel non. si non, hoc est irrationabile: quia tunc forma cœli esset minus nobilis quàm formæ inferiorum animalium: quod est falsum. consequentia patet: quia forma quæ non est anima est minus digna quàm quæ est anima. Si dicatur, quod est anima, vel est anima vegetatiua, vel sensitiua, vel intellectiua. nó est vegetatiua, quia non augetur neque diminuitur, vt patet primo huius. nec est Tex. c. 21.
anima sensitiua, quia non habet organa sensitiua, nec Text. c. 12.
F motiua, quia illa non est sine sensitiua & vegetatiua. nec Tex. c. 4.
est intellectiua: quia Philosophus dicit secundo & tertio de Anima quod nullam materiam est perficiens dans ei esse, quia non est extensa, quia non sunt plures animæ, nisi fingamus alias animas præter has.

Demum est dicendum ad quæstionem, quód per materiam possumus intelligere duo primo modo materiam, quæ est subiectiua & in potentia ad formas substantiales. Alio modo per materiam possumus intelligere subiectum, quod est in potentia vnde, & à quo & ad terminos transmutationis localis, vt dicitur. Duodecimo Metaphysicorum. Decisio. q.

Tunc dicendum, quod si accipiatur materia primo modo, quæ est in potentia ad esse, de qua dicitur. 7. Meta. Text. c. 10.
quód materia prima nec est quid, nec quale, nec quantum &c. nec priuationes, sed est in potentia omnia hic, Text. có. 8.
tunc cœlum non est compositum ex materia & forma. G & rationes huius tactæ sunt prius & reseruantur, nisi quod addebatur de intellectu, quod non est forma perficiens materiam: hoc est verum secundum viam Aristo. Tamen debemus tenere firmiter, quod intellectus det esse formaliter materiæ. Secundo dicendum, quod si accipitur materia secundo modo, dicendum, quod cœlum est materia, i. subiectum simplex per se subsistens. & hoc patet per Commen. Octauo quando illud habet materiam vnde & quo, quod mouetur localiter debet habere potétiam ad terminos localis motus, quia sicut trásmutatio in substantia facit scire terminos transmutationis, sic transmutatio per locum facit scire terminos loci & locum, sed cœlum localiter mouetur, vt patet ad sensum, ergo est materia, i. subiectum simplex in actu non per formam inhærentem, quæ debet esse subiectum. ideo &c. Sed difficultates sunt circa istam quæstionem. prima est H quam mouet Com. secundo ca. primi. & dicit, quod fortior locus, qui fecit errare omnes accipientes cœlú esse compositum ex materia & forma, dicunt, quod diuersitas motus ad motum non arguit diuersitatem mobilium, nisi ex diuersitate formarum mobilium, vt motus ignis diuersus à motu terræ arguit diuersitatem naturæ ignis a natura terræ, nisi per diuersitatem formarum, sed diuersitas motus cœli a motu inferiorum arguit diuersitatem corporis cœlestis a natura inferiorum. ergo hoc erit per diuersitatem formæ cœlestis ad formas inferiorum. & per consequens erit compositum ex materia & forma, quæ arguit diuersitatem naturæ eius, ita quód habet formam perficientem & materiam perfectam. Aliud dubium est quod recitat Commen. in Primo in alio loco, quód in corpore cœlesti vel est idem sensata res, & intellecta, Cómen. 4. Dubitónes 1. ca. có. 5. Scda dubô. Cómen. 95.

A tellecta, vel alia est. Si est alia, tunc est composita ex materia & forma perficiente materiam. Si idem, tunc est inconueniens, quia res sensata non est res intellecta, sicut intellectus non est idem cum sensu, quia secundum ꝙ res est sensibilis, non est intelligibilis, quia est abstracta a sensu.

tertia dubitatio. Item tertium dubium est. quæcunq; constituunt vnum in numero, necesse est vnum esse materiam & aliud formam perficientem materiam, sed forma & formatum in corpore cœlesti constituunt vnum in numero, vt dicit Com. in principio Secundi. ideo &c.

Cōmen. 3. quarta dubitatio. Cōmē. 118. & 28. Cōmen. 49. Item Quarto. multitudo indiuiduorum in eadem specie non est sine materia, vt dicit Com. in. 7. Metaph. sed in corpore cœlesti sunt multa indiuidua sub vna specie, vt dicit Commen. secundo huius, quia orbes corporum cœlestium non conueniunt in genere, sed differunt sed coniuncta sunt in specie. ergo sunt plura indiuidua, & per consequens habent materiam. Item Com. dicit in de Substantia Orbis, ꝙ forma corporis cœlestis non recipitur mediantibus dimensionibus, sed dimensiones corporum cęlestium recipiuntur mediante forma eius. Ex hoc arguitur. illud videtur esse in corpore cœlesti inhærenter, mediante quo cœlum recipit dimensiones, quia dimensiones videntur esse in corpore cœlesti secundum esse & inhærenter. ergo etiam illud secundum esse & inhærenter est in cœlo mediante quo recipit dimensiones, vt albedo recipitur in corpore mediante superficie. ergo superficies inhærenter est in corpore, sed cœlum recipit dimensiones mediante forma eius, vt patet in auctoritate prællegata.

Alia est ratio fratris Thomæ, & aliæ rationes sunt Aegidij. & sunt rectæ prius, & omnes dubitationes prætactæ sunt, quæ possunt haberi ex verbis Commenta. contra positionem suam.

Solutiones Cōmen. 5. Ad primum dubium dicendum, cum dicitur, diuersitas motuum &c. Com. dubitat hic & dicit, ꝙ post diceretur, tūc ex verbis suis potest accipi solutio ista. cum dicitur, diuersitas &c. dicendum, ꝙ non est verum, quia non oportet ꝙ diuersitas motuum arguat diuersitatem mobilium propter diuersitatem formarum inhærentium: sed hoc tantum habet veritatem in generabilibus & corruptibilibus. vnde ratio accipit falsum, quia in corporibus potest accipi vniuersitas mobilium propter diuersitatem formarum abstractarum ab inferioribus, quia formæ abstractæ in corporibus cœlestibus ꝙ illud quod mouetur ab eis non sit graue neq; leue, sic requiritur, ꝙ sint sphæricæ figuræ. vnde sicut motus ignis diuersus est a motu terræ, & arguit aliam naturam per diuersitatem formarum inhęrentium sic diuersitas motus cœlestis ab inferiorum motibus arguit diuersitatem naturarum non per formam inhærentem, sed per abstractam.

D Ad secundā Cōmen. 95. Ad secundum cum dicitur. in corpore cœlesti aut est idem &c. Com. respondet per quædam verba obscura dicens: dicamus in soluendo ꝙ natura in corpore cœlesti, quæ est neq; grauis neq; leuis, nec est natura per se existens, sed est materia corporis cęlestis existens ibi. vnde, sicut materia prima non cognoscitur nisi per comparationem ad formam, sic illa natura non intelligitur nisi in habitudine ad aliud, inquantum est subiectum operationis Intellectus. Sed tu dices. forte non est corpus cœleste existens in actu. hoc est contra eum, ꝙ ponit subiectum simplex per se existens.

Tex. c. 14. Dicendum, ꝙ sic intelligit ꝙ corpus cœleste non est per se existens in actu, i. solitario sine aliis, vt tertius modus per se de quo dicitur Primo Posterio. & 5. Metaph. quia non existit sine quantitate & lumine, sicut motores orbium per se existunt in actu, i. solitarie sine quantitate & lumine, quia ista non sunt inhęrenter in corporibus cœlestibus. Etiam per hoc ad formam. in corporibus &c. dicendum ꝙ non sunt eadem res intellecta & sensata. Et cum dicitur. dicendum ꝙ non sequitur: quia bene sequitur, ꝙ corpus cœleste non existit in actu per se, i. solitarie, vt lumine & quantitate. vnde lumen, figura, motus sentiuntur, sed natura eius non sentitur. vnde Comment. imaginatur ꝙ corpus cœleste circunscripto motore est substātia simplicissima, quia non dicit compositionem in substantia, sed tamen per se non est, quia habet alias res sibi inhærentes, quia cœlum est subiectum simplex habens potentiam ad vnde & quo. vnde sicut transmutatio in substātia scire fecit materiam, quæ est in potentia ad diuersas formas, sic transmutatio secundum locum scire fecit materiam, quæ est in potenB tia ad diuersa vbi.

Ad tertium Ad tertium. quæcunque constituunt &c. dicendum, ꝙ substantias constituere vnum in numero potest intelligi dupliciter. vno modo secūdum substantiam & esse indiuisum, & quæ sic constituunt vnum inueniuntur ibi vnum, vt est materia, & aliud est sicut forma. Sed alio modo constituere vnum numero est quo ad effecti constitutionem & operationis immediate dependentis ab hoc. & sic non oportet modo istę substantiæ in cœlo constituunt vnum effectum, vt motum vnum, qui immediate dependet à motore & mobili: & sic etiam dicitur ꝙ anima intellectiua & corpus constituunt vnum in numero quantum ad actum intelligendi, qui diuersus est in hominibus, vt mouetur a diuersis phantasmatibus.

Et notandum ꝙ licet in corporibus cœlestibus constituatur idem numero per formam & formatum, tamen non ita perfecte constituitur sicut forma & formatum in motoribus cœlestibus, quia ibi forma & formatum sicut intelligens & intellectum constituunt idem numero & vnum, quia forma & formatum sunt vnum secundum substantiam, quia intellectio non dependet a substantia: quia nihil addit super substantias intelligentis, quia per extrinsecum non intelligit, sed per substātiam eius, & ita intelligens & intellectum sunt idem secundum substantiam in numero, sed forma & formatum non constituunt vnum secundum substātiam, quia tantum secundum vnitatem operationis, quia ibi effectus vt motus cęli superaddit aliquid super substantiam cœli. Ad quartum dicendum, ꝙ multitudo indiuiduorum in substantijs generabilibus & corruptibilibus arguit materiam, quia materia & diuisio quātitatis in partes materiæ, in quas agit generans est causa multitudinis indiuiduorum. sed in substantijs immaterialibus non arguit compositionem ex materia & forma, quia non est ex materia, nec diuisio materiæ in partes in quas agat generans, & ideo aliter est ibi multitudo indiuiduorum quàm per diuisionem materiæ, sed per aliquod magis quod ordinatur ad diuersos motus, & ꝙ multitudo indiuiduorum sit in generabilibus & corruptibilibus per diuisionem materiæ, hoc habetur satis per Commen. 7. Metaphy si. Ad quintum cum dicitur. illud mediante quo &c. dicendum ꝙ corpus cœleste recipere dimensiones mediante forma, intelligitur dupliciter, vno modo mediante forma tanquam dispositione & subiecto, quia medium & extrema idem sunt ex Secundo Posteriorum, & sic cœlum non recipit dimensiones mediante forma, vt dispositione & subiecto, vt corpus recipit albedinem Cōmen. 8. & 28.

be[illegible]inem mediante superficie, vt dispositione subiecti, & sic corpus cœleste non recipit dimensiones mediante forma, vt intelligentia, sed alio modo recipit, vt mediante fine, & hoc est propter finem recipit dimensiones, vt cœlum possit moueri, quia nihil mouetur nisi quantum & extensum.

Rñsiones. ad rationes. s. Thomæ.

Per hoc ad rationes expositorū. Ad primam. omne quod est ens actu,&c. Commen. soluit si voluit Thomas respicere. vnde conceditur. Et cum dicitur, omne quod est ens actu &c. dicendum ꝙ duplex est actus per se existens, vno modo ꝙ sit actus per se existens sine quocunq; alio, vt intelligentia, & ibi est idem intelligens & intellectum, & hoc modo per se est solitarium, modo, cœlum non est actus per se existens, i. solitarie, vt sine quantitate & lumine & corporeitate, quia secundum hoc indiuiduatur corpus cœleste. Alio modo aliquid per se existens est actus per negationem materiæ, quæ est in potentia ad esse & non esse, & formam substantialem, & sic cœlum per se existens est actus, & illud non oportet esse intelligens & intellectū, sed quod primo modo est actus per se existens sine quocunque alio, vt intelligentia, sed secundo modo non. Vnde deceptus est per æquiuocationem, quia actus per se existens æquiuocatur, & ipse fuit deceptus per æquiuocationem, & fallaciam consequentis, quia vbicunque est idem intelligens & intellectum, est actus per se existens & non è conuerso. Tunc ad rationes Aegidij. magis videtur &c. dicendum ꝙ duplex est forma immaterialis. vna, quæ nec est in potentia ad esse, nec ad vnde & quo, sicut intelligentia, & de illa habet veritatem, ꝙ est indiuisibilis omnino per se. & per accidens & non est extensa. Alia est forma immaterialis, quæ tamen est in potentia ad vnde & quo & ad huiusmodi terminos transmutationis, & de tali forma immateriali non habet veritatem, quia oportet illam formam extendi cum moueatur, & nihil mouetur nisi quantum & extensum, & sic cœlum est forma immaterialis quanta & extensa, & ordinatur per motorem eius sic ad motum. Vel aliter dicendum, ꝙ si illud quod magis videtur inesse conceditur. Et cum dicitur. ꝙ magis &c. dicendum ꝙ formam præcedere dimensiones in materia potest intelligi dupliciter. vno modo tempore. & sic est verum ꝙ forma præcedens dimensiones in materia tempore esset indiuisibilis: & concludit contra Auic. qui hoc voluit, ꝙ forma in corpore cœlesti præcedet tempore dimensiones, & tunc esset indiuisibilis, sicut punctum. Alio modo intelligitur formam præcedere natura dimensiones, sic non habet veritatem ꝙ sit indiuisibilis talis forma: quia si hoc intenderet Com. tunc contradiceret sibimet, quia ponit, ꝙ cœlum præcedit natura dimensiones, cum dicat ipsum esse subiectum dimensionum, & tamen est extensum. ergo male primo modo. Ad aliam rationem considerandum, ꝙ superficialiter iste homo processit, quia, si ista ratio valeret, non solum probaret ꝙ cœlum esset compositum ex materia & forma, sed etiam quod esset generabile & corruptibile, quod est contra ipsum, quia secundum naturam ponit ipsum esse ingenerabile & incorruptibile. vnde Aristo. in. 2. de Generatione dixit, ꝙ elementa sunt comparabilia: quia habent materiam communem & vnam, & ꝙ sunt generabilia & corruptibilia, cuius oppositum dixit Empedo. vnde dicendum est ad formam rationis. Illa quæ differunt &c. verum est, si raritas & densitas dicuntur vniuoce hic & ibi: ita ꝙ sint contraria in eodem subiecto sibi succedentes hic & ibi, tunc verum est: sed, si se habent modo opposito, tunc non oportet. Et cum dicitur, corpora cœlestia differunt secundum magis densum & minus, quia Commen. dicit secundo huius, ꝙ stella est densior pars sui orbis. Vnde dicit, quòd si virtute diuina ex stella fieret orbis, tunc ex pugillo stellæ fierent decem pugilli orbis. Sed ibi non est sic. si ex aqua fit aer, tunc ex vno pugillo aquæ fierent decem pugilli aeris, quia densius est, ita, si ex stella, quæ est densior pars fieret totus orbis, tunc ex vno pugillo stellæ fierent decem pugilli orbis. Dicendum ad hoc secundum ꝙ Com. respondet ꝙ raritas & densitas in corporibus cœlestibus & hæc non vniuoce dicuntur sed æquiuoce, quia raritas & dēsitas in inferioribus sunt contraria & succedunt sibijnuicem in eodem subiecto, quia illa pars, quæ iam est densa, postea erit rara ergo in generabilibus & corruptibilibus arguit materiā vnam & communem, sed in corporibus cœlestibus non arguit materiam vnam & subiectum compositum ex materia & forma. Vnde notandum quid sit dictum rarum æquinoce in cœlo & in inferioribus, & est, quia dicitur hic & ibi secundum diuersas rationes, quia in inferioribus densum est, quod plus habet de materia & minus de forma, i. formam ignobiliorem, vt terra respectu omnium est densior, & aqua respectu duorum vt aeris & ignis, & formam ignobiliorem habet his. similiter aer respectu ignis. Et è conuerso de raro, quod minus habet de materia & magis de forma, id est nobiliorē formam, vt ignis respectu omnium elementorum est rarior. Sed densum in cœlo dicitur per aliam rationem, quod positum inter visum nostrum, & illud, quod est supra ipsum impedit & prohibet visionem: quoniam non recipit species visibiles vsque ad visum. vt patet in qualibet parte orbis non stellata quod est perspicuum & aliquid supra ipsum videtur, & non quod est supra stellam.

Cōmen. 42.

2. cap. 42.

Rarū æquiuoce dicitur in cœlo & in Inferioribus.

Ad aliud cum dicitur, illud quod est sensibile &c. conceditur si est sensibile a tactu, tunc est verum, quia recipit qualitates tangibiles cōtrarij. s. calidi & frigidi & c. & per consequens est generabile & corruptibile, sed, si est sensibile per visum, tunc non oportet ꝙ sit compositum ex materia & forma, quæ est in potentia ad formam substātialem, sed sufficit ꝙ sit subiectum simplex quantum, quod est materia in potentia vnde & quo. Et cum dicitur, omne quod est indiuiduatum &c. conceditur quantum ad propositum. Et cum dicitur, cœlum est indiuiduatum, dicendum, ꝙ hoc non est ad propositum, quia, ꝙ Aristo. dixit ibi dixit per modum disputationis, & non per modum determinationis. ergo non voluit præcise dicere, hoc, ꝙ cœlum differt ab hoc cœlo, quia cœlum dicit formam, hoc cœlum dicit formam in materia. Vel dicendum, ꝙ Arist. accepit cœlum non vt hic loquimur de cœlo, sed pro toto vniuerso corporeo, & sic habet formam & materiam, sed cœlum est in diuiduum per aliquid, vt per quantitatem superadditam, & non per materiam & formam.

Primo. cap. Tex. c. 94.

Ad argumentum principale respondet Commentat. quòd in omni re mota &c. dicit quòd hoc debet intelligi in omni re mota motu generationis & corruptionis, quia ibi oportet esse materiam perfectam per formam, quæ est subiectū terminorum transmutationis secūdum esse, & non esse, sed si aliquid mouetur motu locali, non oportet ꝙ habeat materiam quæ perficiatur per formam, sed sufficit ꝙ sit subiectum simplex existens in actu, & non solum habet potentiam vnde & quo: & sic est subiectum motus localis tātum,

Scdo Meta. cap. 12.

Text. c. 6. & 37.

Quia

Text. c. 76. Quia autem neq; plures possibile est esse cœlos dicimus. Hoc.n.dicebamus intendendum: si quis non putat vniuersaliter ostensum esse de corporibus q́ impossibile est esse extra mundum, s.de quocunq; ipsorum, sed solum in infinite positis dictam esse rationem.

Text. c. 93. Quod autem non solum vnus est, sed & impossibile fieri plures. Adhuc autem quod sempiternus incorruptibilis existens & ingenitus dicimus primum dubitantes de ipso.

QVAESTIO XXIIII.

An sit possibile esse plures mundos.

Onsequenter quæritur, Vtrum sit possibile esse plures mundos, ex qua quæstione apparet q́ actu non sunt plures. Et arguitur primo q́ possibile sit plures esse mundos, quia agens virtutis infinitæ habet potentiam, quæ non terminatur ad vnum effectum, nam agens virtutis finitæ terminatur ad vnum effectum, vt inferiora entia, ergo multo magis agens virtutis infinitæ non videtur terminari ad vnum effectum, sed agens mundi est virtutis in- Tex. c. 85. 86. 83. Text. c. 41. finitæ, vt Deus, qui est potentiæ infinitæ, vt patet Octauo Physico. & Duodecimo Metaphysi. Item, quanto aliquid est nobilius, tanto species est nobilior & virtuosior, quia virtus consequitur speciem & essentiam, sed mundus est species nobilior omnibus inferioribus. ergo species eius est virtuosior; & hoc non esset nisi essent plures mundi sub vna specie.

Text. c. 34. Et confirmatur. perfectum debet posse sibi simile generare. vt patet secundo de Anima, naturalissimum, n. operum est quæcunq; perfecta & non orbata generare talequale ipsum est. ergo possibile est mundum, si est perfectus, habere plura supposita vel esset minus virtuosus. Item melius est esse plura optima quàm plura minus bona, sed mundus est optimum respectu cuiuslibet entis particularis. ergo plures esse mundos melius est quàm plura animalia vel plantas quæ sunt plura, & hæ sunt rationes Thomæ. Item quarto, si repugnaret sibi pluralitas: vel hoc esset ex parte agentis vel materiæ, vel formæ, sed non repugnat sibi ex parte agentis: quia est infiniti vigoris. nec ex parte materiæ, quia indifferens vnitati & pluralitati, nec ex parte formæ, quia innata est habere in pluribus, cum sit subiectum vniuersalitatis, vt Cōmen. 32. Commen. dicit hic & vniuersale natum est esse in pluribus. Text. c. 92. Item quinto arguitur ratione Aristo. quæ forma est omniū vt dicit Com. omne corpus naturale est compositū ex materia & forma, quia forma & materia sunt principia naturalis entis: sed cœlum est ens naturale cum sit mobile, tunc virtus argumentationis huius est. Omne compositum ex materia & forma vel habet vel contingit habere plura supposita indiuidua, quia forma nata est esse in pluribus. vt dicit Com. sed mundus est compositus ex materia & forma. vt probatum est prius.

c. 76. vsque ad. 96. OPPOSITVM huius patet auctoritate Aristo. & Commen. & probatur per rationem fratris Thomæ. Si Deus faceret plures mundos vel essent similes, vel dissimiles, per sufficientem diuisionem; sed neutro modo, quia, si essent similes, tunc vnus esset frustra, quia in vno essent perfectiones omnes alterius, sed Deus & natura nihil faciunt frustra. Nec possunt esse dissimiles, quia tūc A vnus non comprehenderet omnem naturam corporis sensibilis, quia da q́ omnem naturam sensibilis comprehenderet, tunc esset similis præcedenti, & qua ratione; vnus non comprehenderet omnem naturam rei sensibilis, nec ambo, & sic essent imperfecti & ex eis fieret vnus perfectus, & sic rediret propositum.

CONCLVSIO.

Mundos plures esse est impossibile.

Dicendum, q́ secundum Arist, impossibile est esse plures mundos, & rationes eius sunt. Si essent plures mundi, tunc terra alterius mundi moueretur ad medium illius mundi, sed hoc est impossibile, quia quod aptum natum est moueri ad aliquid naturaliter, oportet q́ moueatur naturaliter per locū quo B peruenitur ad illum locum naturalē, sed terra alterius mundi non posset peruenire huc nisi moueretur per circunferentiam eius, & illa circunferentia est sursum, & sic naturaliter moueretur sursum, quod falsum est: consequentia patet. terra alterius mundi est eiusdem speciei cum terra istius mundi, & differunt numero, & illorum quæ differunt numero & sunt eiusdem speciei, est vnus Cōmen. 79. & 80. motus & locus in se, vt dicit Com. hic. Sed cauillatio est hic vna in litera, videtur quòd possibile sit aliū esse Text. c. 80. mundum, & tamen terra illius mundi non mouetur ad medium istius, quoniā non sunt eiusdem speciei. Contra hoc obijcit Aristote, q́ eadem ratione corpora illius mundi non essent eiusdem speciei, & tunc illi mundi non essent eiusdem speciei, cum constituantur ex diuersis partibus in specie. Sed hoc est contra illos, qui dicunt plures esse mūdos, quia dicunt omnes esse eiusdem C speciei, & q́ hoc sequatur probo, quia terra est species specialissima, & si plures essent eius species & similiter Cōmen. 9. hominis & asini & aliorum. & dicit Cōmen. qui assueti sunt audire oppositum non possunt recipere tales propositiones, quia dicunt omnia esse possibilia. Item, alia cauillatio, quòd terra alterius mundi non moueretur ad Text. c. 81. medium istius mundi: quia nimis distat, sicut ferrum in quacunq; distantia non attrahitur à magnete. Aristo. remouet cauillationem & dicit, q́ maior distātia & minor non diuersificāt naturam. nec motum localem, qui sequitur naturam, quia diuersificatur quantitas, quia naturalis motus in fine penes locum velocior est quàm in Cōmen. 88. principio. & dicit Com. q́ res naturalis non diuersificatur secundum accidens, vel quantitatem: sed talis distantia est quantitas, sed per se & per suas formas diuersificatur, Et cum dicitur q́ ferrum non attrahitur, dicendum D q́ ex se ferrum non mouetur ad magnetem, & à principio intrinseco nisi transmutetur aliqualiter à virtute magnetis. ergo non mouetur nisi vbi potest alterari a virtute magnetis: sed ista grauia per se & à principio intrinseco mouentur ad suum locum, & ita vult Commenta. quòd grauia naturaliter mouentur à principio intrinseco effectiuo & non tantum per passiuum. Ergo terra alterius mundi & istius sunt eiusdem speciei: ergo debet naturaliter moueri ad medium istius mundi, & hoc non potest esse nisi transeat circunferentiam, quæ est sursum, & sic naturaliter mouetur sursum. Item secundo, si esset alius mundus tunc in separatis à materia essent plura supposita, sed hoc est falsum, & supponatur ad præsens, quia fiet quæstio de hoc, consequentia patet, quia, postquam esset alius mundus, tūc esset alius

mundo

motus circularis, vt supremę sphæræ, quia motor in alio E mundo faceret alium motum in numero & ille motus causaret in inferioribus generabilia & corruptibilia, sicut hic & illa entia generata differunt in numero. ergo motus differunt numero, sicut corpora cœlestia & vltima sphæra. ergo essent à motoribus diuersis in numero: sed illi motus sunt separati à materia, quia motor, qui mouet perpetuo motu, est separatus à materia, quia nulla virtus in magnitudine potest mouere motu perpetuo sed istud non præiudicat potentiæ diuinæ, quia semper in ea seruatur libertas infinita & potentia infinita faciendi plures mundos, quia licet non posset conuinci à sensibilibus, à quibus accipitur ratio Aristo. tamen credendum est hoc firmiter sacris doctoribus fidei reuerenter assentiendo.

Rõsiones. PEr hoc ad rationes. Ad primã cum dicitur. agens virtutis &c. verum est non terminatur ad vnum effectum imperfectum, sed bene terminatur ad vnum actum perfectum. Et cum dicitur agens &c. conceditur: & cum dicitur. ergo non &c. dicendum q̃ non terminatur ad vnum effectum diminutum, sed bene terminatur ad vnum effectum perfectum. vnde si plures essent mundi, tunc essent imperfecti vel vnus esset frustra vt probatum est. Ad secundum, quanto &c. dicendum quòd est maioris virtutis facere vnum perfectum quàm facere plura imperfecta, quia inferiora imperfecta sunt respectu mundi. vnde pluralitas suppositorum arguit diminutionem & imperfectionem. vnde nobilis est nobilius multo ignobili. Ad tertium dicendum q̃ ista ratio est onerosa: quia per eam probaretur plures esse deos, quia Deus est optimum. vnde dicendum q̃ verum est posibile, sed plures esse mundos non est posibile: quoniam pluralitas & diuersitas est imperfectum. vnde plura optima non possunt esse, quia tunc aliquid deficeret vni. Sed posset argui aliter & melius. quod est melius, est magis posibile quàm quod est vilius, quia licet non sit simpliciter nobilius, tamen aliquo est nobilior vt homo licet non sit simpliciter nobilius omnibus, tamen alicui est melius: sed mundus est melius quàm inferiora. concedatur maior: & conceditur quòd mundus sit melior inferioribus. Et cum dicitur. ergo plures. dicendum quòd non: quia plures esse mundos non est melius, quia non est bonum & comparatiuus præsuppónit positiuum. vnde non est bonum plures esse mundos: quia arguit diminutionem.

Ad quartum dicendum quòd ex parte materiæ repugnat, inquantum materia occupatur tota forma cœli, qui, si materia hominis tota esset sub forma hominis, non esset nisi vnus homo. Ad quintum conceditur totus processus: & cum dicitur. Commen. dicit quòd mundus est compositus, quia forma eius est natura neutra, neq; grauis, neq; leuis vt cœlum, sed materia est sphæra elementorum. Tunc quando dicitur in omni composito ex materia &c. Aristot. respondet q̃ verum est nisi materia tota sit sub forma, tunc non est posibile plures esse mundos & posuit plura exempla de similitate &c. Sed ad hoc arguitur. si mundus est vnus vel est vnus numero vel genere vel specie. dicendum q̃ non est vnus numero, quia non est continuus. nec specie quæ est sub genere: quia tunc haberet aliam speciem oppositam sibi, sed ergo analogiæ, i. attributionis sicut ordinata in finem vt patet Quarto Metaphy sico. per Comments. vnde omnia in mundo ad vltimam sphæram attribuuntur sicut ad finem.

Tex. c. 93. & 94.

Cõmen. 2.

Siue enim sint species, quemadmodum dicunt quidam necesse hoc accidere: siue etiam separatim nullum talium nihil minus. In omnibus enim sic videmus quorumcunq; substantia in materia est plura & infinita entia, quæ eiusdem speciei. Itaque aut sunt plures cœli, aut contingit esse plures. Tex. c. 29.

QVAESTIO XXV.

An in separatis a Materia sub vna specie plura Indiuidua sint.

COnsequenter quæritur. Vtrum in separatis a materia posint esse plura indiuidua sub vna specie. Et arguitur q̃ sic. sicut se habet agens materiale ad effectus materiales, sic agens immateriale ad effectus immateriales, per conuenientem similitudinem, si agens materiale potest agere plura indiuidua eiusdem speciei. ergo agens immateriale potest agere plures effectus immateriales eiusdem speciei: nã homo potest agere plures homines. Item agens perfectioris virtutis potest producere plures effectus q̃ agens imperfectioris virtutis, sed Deus est agens perfectioris virtutis actiuæ quam ista inferiora, & ista agentia inferiora generant plura indiuidua eiusdem speciei.

Et confirmatur, quia agens infinitæ virtutis potest producere plura indiuidua eiusdem speciei, quia aliter non esset infinitæ virtutis, & omnipotens non posset plures effectus immateriales facere: sed Deus est agens infinitæ virtutis & omnipotens. ergo potest producere plura indiuidua eiusdẽ speciei in separatis a materia. Item species perfectior debet habere plura indiuidua sub se G quam imperfectior: sicut homo est perfectior species alijs. ergo plura indiuidua habet in materia sub se, sed species immaterialis perfectior est rebus materialibus. quare &c. Confirmatur maior per Com. 2. Phy. Quoniam natura magis debet esse sollicita circa perfecta quàm circa imperfecta: sed hoc non esset nisi daret eis indiuidua plura eiusdem speciei. Item quarto in quocunq; differt quidditas ab habente quidditatem debet habere plura indiuidua. vt homo, hic homo, & lapis, & hic lapis. ergo plura indiuidua sunt ibi. sed in abstractis a materia, vt in intelligentijs differt quidditas ab habente quidditatem, vt intelligentia ab hac intelligentia. Item quinto quælibet species debet habere plura indiuidua per diffinitionem speciei, quam posuit Porus. species est quæ prædicatur de p. &c. Et confirmatur species est vniuersale, & vniuersale diffinitum est esse in pluribus vt dicit Com. hic: sed intelligentiæ sunt species H substantiæ, quia substantia est genus generalissimum ad substantias corporeas & incorporeas. Item sexto sicut est de mobilibus sic est de motoribus: quia dicit Com. secundo huius, q̃ motores cœlestium conueniunt simili conuenientia sicut mobilium & differunt simili differentia, sicut mobilia, sed mobilia vt orbes cœlestes plures sunt eiusdem speciei & differunt numero, vt dicitur Comment. Secundo huius. ergo etiam plures motores sunt eiusdem speciei & differunt numero & illi motores sunt abstracti a materia.

2. cap. 8.

Cõmen. 66.

Cõmen. 59.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Aristot. implicite quia videtur probare q̃ non sit alius mundus, quia tunc esset alius motor primus differens numero a motore primo alterius mundi, & conuenirent in specie, & hoc Text. c. 90.

Côm. 32.& 12. Met. 49.

& hoc deducit Cômen. quoniam si esset alius mundus, tunc esset alius motus primus & aliud mobile primum. & etiam esset alius motor primus, qui ageret illum motum primum, & quia mundi conueniunt in specie tunc mobilia prima similiter & motus, & per consequês primi motores conuenirent in specie & differrent numero, & isti motores sunt abstracti a materia, & hoc idem dicit expositor: & potest formari ratio. Illa, quæ possunt perpetuari eadem numero non debent plurificari, quia plurificatio indiuiduorum est propter perpetuitatem, cum idem in numero non possunt perpetue permanere, tamen manet in specie: sed in abstractis a materia indiuiduum in numero semper potest permanere, quia non habet materiam. & abscisio a materia secundum Commentatorem est causa perpetuitatis.

CONCLVSIO.

In absolutis a materia non est nisi vnum indiuiduum sub vna specie.

NOtandum q omnes Philosophi conueniunt in hoc quòd in abstractis a materia non sunt plura indiuidua vno sub specie. Et sciendum q omnia indiuidua eiusdem speciei alio modo differût quàm species diuersæ: quia indiuidua eiusdem speciei non habent distinctionem non per se: quia, species per se habent differentiam per quam per se distinguuntur. Nam si indiuidua per se distinguerentur, tunc haberent & non haberent eandem naturam, quod est maxima contradictio. Deducitur sequela, ac contradictio. quorum enim est per se distinctio non est eadem natura, quæ autem sunt sub specie communicant in natura, sicut indiuidua. & sic inquantum per se distinguuntur, non habent eandem naturam, & vt indiuidua habent eandem naturam: quod est contradictio: quia dicitur. Secundo Poster. q in eadem specie possunt esse plures differentiæ per accidens non per se. modo, si distinguuntur per se hoc est per naturam, quod est imposibile, quia conueniunt in vna natura, ita q in istis substantijs materialibus diuersitas indiuiduorum non est nisi ex diuersitate accidentium. vnde dicit Commen. Septimo Metaphy. quòd diuersitates indiuiduorum eiusdem materiæ sunt ex parte materiæ, in quas agit agens. vnde ex hoc arguitur. In quibus non sunt partes materiæ in quas agens agit non sunt plura indiuidua sub vna specie, quia multitudo partium materiæ est causa indiuiduorum, quia in substantijs abstractis a materia non sunt partes materiæ in quas agens agat, quia sunt immateriales. ideo &c.

Cômen. 28.

Supple pro Auic. impugnatione, quod materia sit qualitate & quâtitate quoquo modo affecta.

Item in illis non sunt plura indiuidua sub vna specie vbi non sunt plura accidentia, quia indiuidua sub vna specie differunt per accidentia in eis vel per quidditates. si per accidêtia, tunc habetur propositum, vbi non sunt plura accidentia ibi non sunt plura indiuidua. sed si per quidditates differunt, tûc sunt idem specie, & non idem specie, quia quæ differunt per quidditates differunt specie, & hæc est contradictio. sed in substantijs materialibus non sunt accidentia, quia licet accidentia sint in materialibus non tamen sunt in immaterialibus, vt dicit Commet. Duodecimo Metaph. & aliqui resoluunt secundû q non sunt accidentia in immaterialibus: quia in quocunq; non sunt prima accidentia ibi non sunt secunda accidentia: quia remoto primo non stat secundum: sed prima accidentia sunt dimensiones: quoniam præcedunt qualitatem & relationem &c. sed in substantijs immaterialibus non sunt dimensiones, quoniam motores orbium cœlestium sunt virtutes sine magnitudine, vt patet Octauo Phy. quia mouent motu perpetuo, sed nulla virtus in magnitudine potest mouere motu perpetuo. Sed illa ratio patitur difficultatem, quia intellectus humanus non habet prima accidentia, vt dimensiones, quia est virtutis immaterialis, vt patet tertio de Anima: & tamen habet accidentia, vt intelligere ex phantasmatibus. Dicendum vno modo, quòd intellectus habet accidentia, quia est forma corporis substantialis dans esse inhærenter, & ideo gratia huius inhærentiæ habet accidentia, sed alio modo, quæ non habent esse inhærenter in corpore vt sunt intelligentiæ.

Similiter in secunda ratione loquaris de accidêtibus materia ad formam disponentibus.

Tex. c. 86.

Text. c. 4

Vel aliter dicendum quòd non est simile quia intellectus non habet esse inexistenter & inhærenter corpori, tamen eius operatio dependet ab aliquo q habet accidentia, quia intelligere non est sine phantasmatibus. Ex hoc melius potest formari ratio. In quo non sunt prima accidentia nec operatio dependens ab aliquo in corpore non habet accidentia aliqua: sed hoc est in intelligentijs. ergo non habent accidentia, quia non habent prima accidentia materiæ, vt dimensiones, nec operatio ipsarum dependet a virtute sensitiua, quia intelligere ipsarum non est cum phantasiari, vt in nobis. quare. &c. cum ergo diuersitas indiuiduorum non posit esse nisi per accidentia & illa non sunt in substantijs abstractis. ideo ibi non sunt plura indiuidua sub vna specie. Notandum, quòd quamuis isto modo dicat Philosophus, tamen debemus aliter dicere secundum fidem & veritatem sanctis doctoribus reuerenter assentiendo, quòd Deus potest plura indiuidua sub vna specie facere & sunt plura sub vna specie. sed Aristo. hoc non vidit, quoniam non potuit hoc demonstrare ex sensatis.

Râtiones.

PEr hoc ad rationes secundum fidem & veritatem determinemus in quocunque &c. verum est indiuidua materialia: sed possunt plura esse immaterialia &c. dicendum quòd bene concluditur quòd non sunt ibi plura indiuidua materialia, sed immaterialia plura. Ad secundum. in quocunque non sunt &c. maior est vera quantum ad illud. Et cum dicitur. sed in substantijs &c. dicendum q ibi sunt accidentia aliqua vt species concreatæ per quas intelligunt vel huiusmodi, quæ a nobis sunt ignota. Per hoc diceretur ad rationes primas secundum viam Arist. cum dicitur, sicut se habet agens &c. dicendum q est simile quâtum ad dependentiam, quia sicut effectus materialis depêdet ab agente materiali, sic effectus immaterialis ab agente immateriali, sed est dissimile, quia effectus materialis agentis diuersificatur propter diuersitatem partium materię, in quas agens agit, sed effectus immaterialis non est multiplicabilis per partes materiæ, quia non habent materiam &c. Ad secundum agens perfectioris &c. verum est si esset factibile in natura sua, quia facere imposibile non est factibile in natura sua. Et cum dicitur, ista inferiora &c. dicendû, q bene plura indiuidua in materiali substantia sub vna specie est factibile, sed in immaterialibus non sunt plura indiuidua sub vna specie factibilia, quia non pertinent ad perfectionem rei. Et ad confirmationem agens infinitæ &c. verû est si sunt factibilia, sed si non sunt factibilia non oportet. Et cû dicis, Deus &c. dicendum q ista indiuidua plura sub vna specie sunt factibilia in substantijs materialibus, sed in substantijs immaterialibus non sunt factibilia, quia non habent partes materiæ in quas agens agat. Vel aliter dicendum

Ad primû.

secundum Aristo. ꝙ verum est, si est infinitum in vigore in quantitate actionis & passionis intensiue, sed, si est infinitum in duratione non oportet, sed sic est hic, quia virtus in Deo, vt dicit Aristo. non est infinita in vigore, sed in duratione tantũ. Et cum dicitur, quomodo differt tunc primus motor ab alijs. dicet Aristo. quòd primus motor istam durationem habet a se, & non dependet ab aliquo, sed alia perpetua habent durationem infinitam dependentem a Deo. vnde Deus est causa perpetuitatis durationis aliorum, quare non dependet ab alio primo. Ad tertium species perfectior &c. dicendum ꝙ verum est si sit generabilis. & non permanens vnum in numero. Et cum dicitur, species immaterialis &c. dicendum quòd hoc est propter hoc, quia homo vnus in numero nõ potest perpetuę permanere, sed hoc non est propter perfectionem naturæ ipsius.

Et ad confirmationem, natura magis est sollicita &c. dicendum quòd verum est in dando cuilibet quę F conueniunt sibi, sed non dat quæ non conueniunt sibi. modo in immaterialibus substantijs non conuenit multitudo indiuiduorum: quia arguit plus imperfectionem quàm perfectionem.

Ad quartum. in quocunque quidditas differt &c. verum est si differunt realiter. Et cum dicitur. in abstractis &c. dicendum ꝙ ibi non differt realiter quidditas ab habẽte quidditatem sed solum vocaliter, quia solum differunt secundum nostrum modum concipiendi. Ad quintum. quælibet species &c. dicendum, ꝙ verum est, sed in diuersis diuersimode prædicatur species de pluribus, quia quædam species plura indiuidua habet actu & aptitudine, vt species naturales, quædam autem aptitudine & non actu, vt Sol & Luna, & quędam non habent plura indiuidua nec actu nec aptitudine, sed quia non repugnat eis vt naturæ non repugnat multitudo. Vel aliter G dicendum ꝙ verum est, si est species generis prædicabilis, & continetur sub genere vniuoce. sed si est species. i. quidditas distincta per se non oportet. Et cum dicitur substantia &c. negatur: quia intelligentiæ non sunt species prædicabiles & sub genere vero & logico, quia species prædicabilis est composita realiter ex genere & differentia, quę differentia habet aliam differentiam sibi contrariam. & sic species sunt contrariæ. quia quod constituitur per contrarium essentialiter habet contrarium: & sic species sunt in eodem subiecto successiue, sed hoc repugnat intelligentijs, sed intelligentiæ bene habent species. i. quidditates distinctas per se, & non sequitur, ꝙ si aliquæ sint quidditates distinctæ, ꝙ sint veræ species quia. x. prædicamenta sunt quidditates veræ distinctæ, & tamen non sunt species distinctæ, sed tamen bene sequeretur. si species vere sunt, tunc sunt quidditates distinctæ. Et dices, quomodo ergo sunt intelligentiæ in prædicamento. dicendum ꝙ sunt in prædicamento subiectæ per reductionem, sicut principium, vt etiam de materia & forma reducuntur. Ad aliud sic est de mobilibus &c. conceditur per conuenientiam & differentiam, vt dicit Com. Et cum dicitur, quòd Comment. dicit. quòd corpora &c. dicendum quòd corpora cęlestia eiusdem speciei esse intelligitur dupliciter. Vno modo positiue, quia in vna specie prædicabili sunt. Alio modo negatiue, quia non habent diuersas formas perficientes ea sicut materia prima debet esse vna numero priuatiue per priuationem omnium formarum sed positiue non est vna in numero. modo corpora cœlestia secundo modo dicuntur esse idem specie seu eiusdem speciei, quia non habent formas distinguẽtes ea. vnde diuersæ quidditates per se sunt, sed non sunt species distinctę.

Simul autem manifestum, quod neque locus, neque vacuum, neque tempus est extra cœlum. Tex. c. 99.

QVAESTIO XXVI.

An extra Cœlum sit Vacuum.

Onsequenter quæritur circa illud capitulum. Itaque sic se habent, Vtrum extra cœlum, sit vacuum. Et arguitur ꝙ sit. Illud est extra cœlum, quod virtus imaginatiua imaginatur extra cœlum, quia imaginatio est virtus passiua, & mouetur a re imaginata, vt quælibet virtus elementi, F sed virtus imaginatiua extra cœlũ imaginatur vacuum. Et confirmatur, quod mouet virtutẽ passiuam ad suum actum, hoc debet esse ens, quia non ens non mouet virtutem passiuam, quia æstimabitur aliqua species semper mouens tertio Physic. sed vacuum mouet virtutem imaginatiuam ad actum imaginandi: quoniam vel mouetur a se ad imaginandum, vel a vacuo. non a se: quia virtus passiua non reducit se ad actum. 5. Metaph. ergo Tex. c. 17. a vacuo. & per consequens est extra cœlum. Item secundo. nam dicitur Quarto Physi. ꝙ vacuum est locus Text. c. 5. non repletus corpore, tamen aptus recipere corpus, quia Text. co 6. & 63. conuenientior est illa descriptio vacui, quia in hoc omnes conuenerunt, ꝙ aliquid dixerunt de vacuo: sed extra cœlum est locus, quia extra differentiam loci. & non est repletus corpore, quia ibi non sunt corpora, vt dicit Aristote. in litera, sed tamen aptum natum est recipere corpus, vt patet Quarto Physico. Item tertio ponatur Text. c 8. 6. G quòd homo sit in vltima sphæra, vel ille potest extendere & 63. re manum vel non. si non potest, tunc est aliquid prohibens ibi, quod est corpus: quod est inconueniens. ergo potest extendere manum. ergo prius fuit locus non repletus corpore, & hoc est vacuum.

OPPOSITVM vult Aristo. in litera. extra cœlum Text c. 32 non est vacuum, nec locus, nec tempus.

CONCLVSIO.

Extra Cœlum nullum est Vacuum, nec Motus, neque tempus.

NOtandum, quòd extra cœlum non potest esse corpus naturale, quia, si hoc esset, vel esset ibi secundum naturam, vel præter naturam, per sufH ficientem diuisionem. sed non est ibi secundum naturam, quia vel esset corpus simplex, vel mixtum. non simplex, quia vel esset graue, vel leue, vel neutrum: sed non potest esse neutrum, vt cœlum, quod nec est graue, nec leue, quia tunc cœlum esset extra cœlum. vel sic cœlum posset mouere extra locum suum: quod falsum est. nec potest ibi esse graue vel leue, quia ista habent alia loca secundum naturam, quia graue circa medium, leue vero in circunferentia. ergo extra cœlum non sunt secundum naturam, quia vnius corporis simplicis vnus est locus simplex s͠m naturam, vt patet in litera. Nec pòt ibi esse corpus mixtum, quia in quocũq; mixta sunt & simplicia, quia simplicia saluantur in mixto aut omnia aut vnum eorum. Nec potest ibi esse corpus naturale pręter naturam, quia vbi aliquid est præter naturam, in illo loco est

co est aliquod corpus secundum naturam, sed nullum A corpus est ibi secundum naturam, vt probatum est ergo ociosus esset ille locus. quod est contra dignitatem, quia Text. c. 73. Deus & natura nihil faciunt frustra & ociose. Tunc dicendum est, ꝙ extra cœlum non est vacuum, quia vbi est vacuum, ibi est locus non repletus corpore, quia illa est conuenientior descriptio vacui Quarto Physic. sed extra cœlum non est locus, quia in omni loco potest esse corpus vel secundum naturam vel præter naturam, sed extra cęlum non est corpus nec secundum naturam, nec præter naturam, vt iam probatum est, ex hoc sequitur, quòd non est motus extra cœlum, quia vbi est motus, ibi est mobile, sed extra cœlum non potest esse mobile, vt declaratum est. nec potest ibi esse tempus, quia tem- Text. c. 97. & 98. pus vel est motus vel aliquid motus Quarto Physico. sed extra cœlum non est motus, vt iam declaratum est. Sed quid est ibi. dicendum quòd ibi sunt inalterabilia B entia & incorruptibilia optimam & sufficientissimam vitam ducentia.

Rñsiones. PEr hoc ad rationes. Ad primam. Illud quod imaginatur &c. Aristo. soluit consimile argumentum Tex. c. 75. in tertio Physico, per quod probatur esse infinitum: quia imaginatio potest imaginari infinitum, dixit, ꝙ non est credendum imaginationi, quia aliquis potest se imaginari in duplo maiorem quàm sit, & etiam extra Cōmen. 75. ciuitatem potest se aliquis imaginari, vt dicit Commen. vnde res non sequitur imaginationem, & tunc ad rationem, cum dicitur, quòd mouet &c. dicendum quòd verum est, si vera est imaginatio, sed si est falsa, non oportet. Et cum dicitur, vacuum &c. dicendum, quòd imaginatio est falsa. ideo non oportet quòd sit ens. Et cum dicitur, virtus passiua &c. dicendum, ꝙ pure non ens nec mouet ad actum corporalem, nec ad incorporalem. & ideo vacuum non mouet, quia sicut non ens non in- C telligitur nec per se nec per speciem a se causatam, sic non ens non imaginatur nec per se nec per propriam speciem, sed per habitum aliquem imaginatur. vnde vacuum nō mouet imaginatiuam virtutem nec per se nec per propriam speciem, sed mouetur a pleno. Et si dicas, quòd ens mouet se ad intelligendum & imaginandum & non aliud. dicendum, quòd ens primo mouet intellectum ad intelligendum se vel speciem eius, sed ex consequenti non ens. sic imaginatum primo mouetur a pleno, & per consequens non imaginatur non ens vt vacuum. Ad secundum. vacuum est locus &c. verum est. Et cum dicitur, & est extra cœlum &c. dicendum quòd extra cœlum non est locus. & cum probatur, quòd extra & intra dicunt differentiam loci. dicendum, quòd extra dupliciter consideratur. Vno modo positiue quod circumscriptiue siue contentiue est extra cœlum. Alio D modo negatiue accipitur, quòd extra cœlum nihil est aliud nec circumscriptiue nec inclusiue. modo extra primo modo dicit differentiam loci, & est aliquid ibi, sed secundo modo non: quia negatiue intelligitur ꝙ nihil est contentum a loco, sicut etiam materia prima dicitur vna numero, quia non habet multitudinem formarum Tex. cō. 12. nec includit aliquam, vt patet Duodecimo Metaphysi.

Ad tertium ponatur ꝙ homo &c. aliqui dicunt quòd positio est impossibilis. ergo non est mirum quòd sequatur impossibile: quia vno impossibili dato multa sequuntur, & hoc non est graue videre, quia impossibile est esse hominem in vltima sphæra. alijs non placet ista solutio: quia impossibile illud non est ex parte illius quod quæritur, sed ex parte alterius. vnde illud impos- A sibile non prouenit ex impossibili positionis, quia tantum prouenit ex parte cœli, sed nos quærimus de illo quod est extra cœlum vt vacuum. vnde, si totum vniuersum esset aereum, tunc positio esset possibilis, quia homo posset ibi esse in aere vbi est vltima sphæra. Vnde aliter respōdetur quòd si homo esset in vltima sphæra &c. non posset manum extendere &c. quòd aliquid esset prohibens. dicendum quòd non: sed prouenit ex natura particularis corporis, quia de natura cuiuslibet corporis naturalis est quòd contineatur sub circumferentia extrema, quia aliter vniuersum non esset totum, quia aliter aliquid esset extra ipsum, & sic esset totum & non totum, & sic etiam quod esset extra ipsum corpus esset pars vniuersi totius inquantum natum est contineri ab ipso & non esset pars inquantum esset extra ipsum: & illa sunt contradictoria, ideo non potest ibi B esse corpus aliquod.

Propter quod quidem neque in loco quæ ibi apta nata sunt, neq; tempus ipsa facit senescere. Neque etiam nullius, neque vna transmutatio eorum quæ super eam: quæ maxime extra ordinatam lationem. Tex. c. 100.

QVAESTIO XXVII.

An Aeternitas sit eadem, vel distinguatur a tempore.

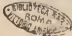
COnsequenter quæritur, Vtrum æternitas sit eadem cum tempore. Et arguitur quòd sic. Illud quod est mensura successiuorum est tempus, nihil enim est tempus nisi mensura successiuorum & è conuerso: & æternitas est mensura C successiuorum: quia tempus est æternum & motus.

OPPOSITVM arguitur. si æternitas esset idem Tex. c. 100. cum tempore, tunc quælibet pars temporis esset æternitas, sed hoc est falsum, quia quælibet pars temporis non est æterna, nec infinita, sed finita. consequentia patet: quia quælibet pars temporis est tempus, vt dies est Text. c. 39. tempus, vt patet Quarto Physico. & per consequens, si tunc esset æternitas, tunc quælibet pars temporis esset æternitas.

CONCLVSIO.

Aeternitas, quę substantijs tribuitur, non est idem cum tempore: Verum æternitas tempori tributa, licet non omnino a tempore distincta sit, quia illi eadem realiter existens, ab illo ratione nihilominus separatur.

D SCiendum, ꝙ Boetius quinto libro diffinit æternitatem, ꝙ æternitas est interminabilis vitæ totaq; simul perfecta possessio. Ista diffinitio dissonat a verbis Philosophi. vbi loquitur de æternitate, in hoc ꝙ dicit, Interminabilis vitæ: quia multa sunt ęterna, quæ non habent vitam: vt materia prima, & cœlum circumscripto motore. vnde notandum, ꝙ æternitas dupliciter accipitur. Vno modo inquantum attribuitur tempori vel motui, quia dicimus tempus esse æternum vel motum. Alio modo inquantum attribuitur substantijs, vt primæ materiæ, cęlo, motoribus orbium, omnia. n. huiusmodi ſm Philosophum sunt æterna. Tunc dicendum, ad quæstionem, ꝙ capiendo æternitatē primo modo, ꝙ omnino non est idem cum tpe. Secundo dicendum ꝙ etiam omni-

omnino non differt a tempore. Tertio dicendum quòd realiter est idem cum tempore & differt ratione. Ratio primi dicta est prius, quia si æternitas esset idem cum tempore omnino, tunc quælibet pars temporis esset æternitas, sed hoc est falsum, quia quælibet pars temporis non est semper & æterna, cum æternum denominationem accipiat a semper esse, & consequentia patet ex dictis. Ratio secundi est, quia duratio successiua non potest esse omnino alia a tempore, sed æternitas, quæ attribuitur motui & tempori, est duratio successiua, quoniam motus vel tempus durat successiue in infinitum: quia quãdo aliqua realiter durant duratione successiua & differunt ratione, illa sunt idem realiter, sed tempus & æternitas vtrunq; est duratio successiua, sed differunt in ratione, quia duratio illa inquantum caret principio & fine, tunc est æternitas, sed inquantum habet prius & post, tunc dicitur tempus. vnde vnum & idem potest diuersificari a se diuersis rationibus. F Tertio dicendum, ꝙ æternitas, quæ attribuitur substantijs, non est idem cum tempore, quia illa non sunt idem, quorum vnum est in subiecto, in quo non est aliud, sed tempus & æternitas sunt huiusmodi, quia æternitas est in substantia, vt in motore, sed tempus est in motu vel in mobili. Sed quæritur, vtrum illa æternitas sit substantia vel accidens, & videtur, ꝙ neutrum potest esse. non potest esse accidens, quia in Deo nullum cadit accidens, nec potest esse substantia, quæ substantia Deus est, quia nulla mensura est substantia, sed æternitas est mensura substantiarum, sicut tempus est mensura motuum. ergo relinquitur, quòd æternitas est nihil. Ad hoc dicunt aliqui, quòd æternitas, qua substantia est æterna, nec est substantia, nec est accidens, sed quia ponunt tertium ens, quod nec est substantia nec accidens. vnde dicunt cum ens diuidatur in substantiam & accidens, non est G verum de ente toto, sed tantum verum est de ente reali. vnde ens rationis non est vere substantia nec accidens. vnde dicunt, ꝙ nec est subiectiue in re, nec in anima, sed est in intellectu obiectiue, sed perspectiue, vt intelligens rosam, illa rosa intellecta nec est in anima, nec in re, quia hoc est singulare, ꝙ respondet rosæ, quia sic non esset vniuersale, sed obiectiue in intellectu vt dicunt. Ista opinio est contra Aristo. in multis locis, vbi diuidit ens in substantiam & accidens, quia omne quod est, vel inhæret alteri, vel non. si inhæret alteri, tunc est accidens. si autem non inhæret alteri, sic est substantia. ergo diuisio Arist. est sufficiens. Vnde dicendum est aliter, ꝙ æternitas quantum ad rem significatam est substantia, sed secundum rationem non est substantia. vnde illud, quod intelligit intellectus, vt intelligit, est substantia & æternitas: sed quo ad rationem qua significatur, H non est substantia, vt inquantum ipsum intelligit carere principio & termino. vnde conceptus æternitatis a carentia principij & finis. Tunc quæritur de carentia, vtrum sit aliquid vel nihil. si est aliquid, tunc est substantia vel accidens. non potest esse substãtia per idem quod prius &c. contra dicta. nec accideos, quia tunc in abstractis a materia est accidẽs. Nota, ꝙ cum intelligimus intelligentiam, tunc eadem res, quæ est substantia quo ad rem significatam est æternitas, sed differt ratione, quia inquantum caret principio & fine, tunc non est substantia, quia dicit græcismus, æternum vere sine principio sine fine. Ad rationem, cum dicitur. vel est aliquid &c. dicendum ꝙ est aliquod ens, vt negatio terminorum durationis. vnde negatio dicitur etiam ens. 4. Metaph. Text. c. 2.

E Et cum dicitur, vel est substantia vel accidens &c. dicendum ꝙ est accidens. Et cum dicitur, ergo in separatis substantijs est accidens. dicendum quòd ibi bene est accidens negatiuum, & per negationem, sed accidens positiuum non potest esse in eis.

AD rationem in oppositum, cum dicitur, illud quod est mensura &c. conceditur ꝙ idem est realiter cum tempore sed differt ratione, quoniam inquantum caret termino dicitur æternum, sed inquantum habet prius & posterius dicitur tempus. Rãsiones.

Extra cœlum autem ostensum est quia neque est neque contingit fieri corpus. Manifestum igitur quia neq; locus, neq; vacuum, neque tempus est exterius. Tex. c. 100.

QVAESTIO XXVIII.

An Entia extra cœlum sint intransmutabilia.

COnsequenter quæritur, Vtrum entia extra cœlum, quæ Aristo. ibi dicit, sint intrãnsmutabilia, & arguitur ꝙ sic. Illud quod est in loco est transmutabile. quia locatum mobile est secundum locum, vt patet Quarto Physi. sed ista entia extra cœlum sunt in loco, quoniam extra & intra dicunt loci circunstantiam, sicut prius & posterius sunt differentiæ ordinis. Text. c. 33. Item, illud, quod nunc agit & prius non agebat nec postea aget est transmutabile, quia quod agit effectum quem prius non agebat nec aget postea est transmutabile, sed intelligentia agit effectum, quem prius non agebat, nec aget postea, vt reuolutionem hodiernam, quæ corrumpitur vel reuertitur. Item, quod prius habuit virtutem quam postea non habet, vel quod fuit virtus prius & postea non erit, est trãsmutabile, sed intelligentia habet aliquam virtutem quam prius non habuit, nec postea habet, vt antequam egisset reuolutionem istam habuit virtutem ad faciendum eam, aliter non egisset eam: sed postquam iam egit eam, non habet virtutem iterum ad eam, quia tunc idem in numero rediret, quod est falsum. modo ꝙ aliquid sit virtus, quæ postea non erit, non est nisi transmutatio. Item quod simpliciter non est liberatum a potentia est trãnsmutabile, quia potentia est principium transmutationis saltẽ receptiuum: sed multæ intelligentiæ non sunt liberatæ a potentia, quia Commentator dicit. 3. de Anima, ꝙ nulla simpliciter est liberata a potentia, nisi illa, quæ nihil intelligit extra. vnde subdit, quòd natura intellectus possibilis est in omni intelligentia. Cõmen. 5. Item, quod recipit est transmutabile, quia recipere non est sine transmutatione. sed intelligentiæ recipiunt, quia intelligunt, sed intelligere est recipere & pati, vt patet tertio de Anima. Tex. c6. 2.

OPPOSITVM vult Arist. in litera secundum ꝙ illa entia quæ sunt extra cœlum sunt inalterabilia & intransmutabilia sufficientissimam vitam & optimam hãbentia in toto æterno. Tex. c. 100.

CONCLVSIO.

Corporum cœlestium motores, ac cœlestes spiritus intransmutabiles sunt.

SCiendum sicut dicit Aristo. Octauo Physic. quòd nulla virtus in magnitudine finita mouet per tempus infinitum, quia in virtutibus, quæ sunt in magnitudine, t. c. 2. 79. in finem.

gnitudine, virtus partis est minor quàm virtus totius, sed quodlibet finitum habet partes æquales finitas, quia nullum finitum diuiditur in partes æqualiter infinitas, quia consumitur per partes illas, vt patet primo & ter- Tex. c. 38. tio Physico. sed bene diuiditur in infinitum secundum Tex. c. 55. partes inæquales, modo accipiamus partem in illa parte minori est minor virtus quàm in toto. similiter in alia parte, & sic habet infinitas partes. modo, sicut virtus, quæ mouet infinita magnitudine habet partes finitas, sic tempus quod est mensura motus. Ex hoc arguitur. Illud, quod habet partes finitas, est finitum, sed virtus in magnitudine est huiusmodi: & per consequens tempus procedens ab illa virtute est finitum. Secundo sciendum, quòd motus primus est infinitus, vt patet Octauo Physico. a principio per longum processum, & ibi Tex. c. 32. 87. & 145 demonstratur ex sensibilibus. Per hoc dicendum ad quæstionem quòd motores corporum cœlestium sunt intransmutabiles, quia quòd non est corpus nec virtus in corpore non est transmutabile, quia nihil mouetur nisi corpus, vt patet sexto Physic. sed motores corporum cęlestium nec sunt corpus, nec virtutes in corpore, quia tunc non mouerentur motu æterno. Contra hoc instatur. Intellectus humanus non est corpus nec virtus in corpore: & tamen transmutatur ab intelligibili. Dicendum quòd intellectus non mouet motu perpetuo nec est simile de intellectu & intelligentia, quia intelligere nouum est: quia contingit intelligere sicut sentire, sed motus cœli, quem facit intelligentia non est nouus. ergo intelligentię sunt intransmutabiles. Et hoc apparet principaliter de primo principio: quia, si moueretur ab aliquo, vel hoc esset in peius, vel in melius: sed non potest in peius mutari, quia nihil potest esse prauum in eo: nec in melius, quia tunc aliquid esset melius eo: quod est falsum, quia optimum eorum, quæ in natura est Deus.

Ad rationes. Per hoc ad rationes. Ad primam. Illud quod est &c. verum est si est in loco positiue & circunscriptiue, sed si negatiue, tunc non oportet. Et cum dicitur, sed ista &c. dicendum quòd positiue non sunt in loco, sed negatiue solum. Et cum dicitur, intra & extra &c. verum est si intra & extra accipitur positiue & circunscriptiue, sed si solum negatiue, tunc non oportet, & sic intelligentiæ non sunt in loco negatiue, quia non circunscribuntur a loco. Ad secundũ. illud quod nunc agit &c. potest negari: quia intelligentia potest agere effectum tantum, quem prius non agebat, vt illuminare aliquid quod prius non illuminabat propter impediẽs: non tamen oportet φ sit transmutabilis. vnde, si primus motor efficit aliquid quod prius non fecit, hoc non est ex parte sui, sed mobilis, quod est defectuosum, sed si efficeret aliquid quod prius non fecit, quòd hoc esset ex parte sui, tunc esset transmutabilis. Aliter dicitur, quòd verum est si agat illud tanquàm immediatum effectum sed si mediate, tunc non oportet. Et cum dicitur. quod facit &c. dicendum quòd non immediate facit reuolutionem hanc, quia semper alia reuolutio præcessit. vnde si non præcessisset alia reuolutio, tunc esset transmutabile vel per se vel per accidens. Ad tertium. illud, quod nunc habet &c. dicendum, φ non potest esse sine transmutatione vel diuisibili: quia ad primam qualitatis speciem non fit alteratio, tamen sequitur alterationem. Et cum dicitur, φ intelligentia &c. dicẽdum, φ sicut prius habuit virtutem, ita nunc habet eam. sed φ non agit secundum illam idem in numero quod prius hoc non est ex parte sui, sed ex parte mobilis, quia quod corruptum A est non redit idem numero: quia quorum substãtia deperit non redeunt eadem in numero secundo de Gene.

Sed dices φ potentiæ actiuæ debet correspondere potentia passiua. dicendum, φ verum est in præterito vel in futuro, sed non vult φ vniuersaliter correspõdeat sibi potentia passiua & semper. Vnde postquam circulatio est finita, tunc illi virtuti correspondet potentia passiua in præterito, sed non oportet φ potentia passiua eadem in numero in futuro, sed sufficit in se. & si dicitur φ si aliquid non habuit prius virtutem & modo habet oportet transmutari, quia aliter non esset virtuosum. dicendum φ verum est si illa virtus est respectu effectus immediati, sed si respectu alicuius mediati non oportet tunc modo circulatio, non est immediatus effectus intelligentiæ, quia alia præcessit, quia cœlum non incipit moueri dum quiescit, vt patet. Ad quartum. quod simB pliciter &c. dicendum quod non est liberatum a potentia remota actui hoc est transmutabile, sed quod non est liberatum a potentia propinqua non oportet φ sit transmutabile, quia ad habitum non est motus. ex quinto Physi. Et cum dicitur. intelligentia &c. dicendum φ quito Phy. intelligentia non liberata a potentia propinqua nec con 9. & 19. iuncta actui bene habet se ad modum potentiæ passiuæ, i. minus nobilis, quia intelligentia inferior est ignobilior quàm superior. & sic solum primum est liberatum: quia est optimum & diuinissimum: sed intelligentia semper est in actu intelligendi & semper mouet. Aliter dicitur. φ verum est si habet potentiam passiuam, quæ est receptiua transmutationis. Et cum dicitur. intelligentiæ &c. dicendum, φ intelligentia habet potentiam secundum similitudinem, quia habet diminutionem & perfectionis carentiam quæ est in primo principio vel quando Com. dicit φ natura intellectus possibi C lis &c. dicendum φ est intelligendum φ naturæ intellectus possibilis &c. per diminutionem quam habet respectu perfectionis in primo. ergo non est vera potentia. Ad quintum, φ recipit &c. dicendum φ verum est si recipit vera receptione. Et cum dicitur. intelligentiæ &c. dicendum, φ intelligere humanum est pati: sed intelligere intelligentiarum non est pati, quia non recipiunt & intelligunt de nouo, sed ſm assimilationem est pati in eis inquantum vna intelligentia est inferior alia, tunc dicitur in potentia respectu illius, quia est imperfectior.

His autem determinatis, dicamus post hoc Tex. c. 102. vtrum ingenitus aut genitus, & vtrum incorruptibilis aut corruptibilis pertranseuntes prius aliorum suppositiones.

D

QVAESTIO XXIX.

An Mundus sit genitus.

Onsequenter quæritur circa capitulum de creatione ipsius mũdi. Vtrum mundus sit generatus. & arguitur quòd sic. Illud, quod dependet ab aliquo tanquã ab agente est generatum: quia sic dependens ab alio est actum, sed actum est genitum: & mundus dependet ab aliquo vt ab agente, per Commen. in de Substantia orbis. ibi dicit indifferenter omne corpus indiget virtute agente, siue sit simplex, siue compositum, siue genitum, siue ingenitum. vnde dicit, nulla est differentia inter indigentiam virtutis actiuæ inter omnia corpora, siue sint genita siue ingenita siue simplicia siue composita.

Item, omne corpus corruptibile est genitum, quia corruptibile & genitum cóuertuntur, sicut ingenitũ & incorruptibile, ex primo huius, sed mundus est corruptibilis: quia est compositus ex contrarijs, vt igne, & aqua &c, quæ contrariantur, saltim secundum qualita-
Tex. c. 33. tes, & corruptio est inter contraria, vt patet. 1. de Generatione. Item mundus aut est genitus, aut semper fuit, per sufficientem diuisionem, sed quòd mundus non fuit semper probatur tripliciter; quia si semper fuit, túc sunt infinita pertransita, sed hoc est impossibile, vt patet. 6.
Tex. c. 19. Physic. non contingit infinita pertransiri, nec esse pertransita. consequentia patet, quia infinitæ reuolutiones circulares præcesserũt, sed semper fiunt, & illæ iam sunt pertransitæ. Item infinitum esse maius infinito falsum
Tex. c. 351. usq; ad fin. est, ex. 3. Physic. quia infinitum non est & deficiente positiuo deficit comparatiuus, consequentia patet; reuolutiones Lunæ plures sunt quàm Solis, quia Luna perficit reuolutionem suam in mense veniendo ab vno puncto in idem: sed Sol in anno tantum perficit reuolutionem suam, modo plures sunt menses quàm anni, & reuolutiones solis sunt finitæ & minus, quia duodecies, infinities plus. Item, si semper fuit mundus tunc infinitum est in
Tex. c. 36. actu, sed hoc est impossibile, vt patet. 3. Phy. quia infiniti homines præcesserunt, si mundus semper fuit, & quilibet homo habet suum intellectum, cum intellectus sit forma substantialis corporis, & intellectus est incorru-
Text. c. 21. ptibilis, vt patet secundo de Anima. separatur enim hoc ab hoc tanquàm perpetuum a corruptibili, & infiniti, ergo sic sunt in actu intellectus: quia remanserunt infiniti intellectus hominum.
Tex. c. 103. OPPOSITVM vult Arist. in litera quòd mundus non est genitus nec corruptibilis: & idem dicit Com.

CONCLVSIO.

Totum mundum ingenitum secundum totum necesse est esse, tametsi secundum sui partes generatur ac corrumpitur: neque huic obstat ipsum a deo per simplicem productionem seu creationem fuisse factum: quod fide firmatur.

AD quæstionem dicet Aristo. ꝙ mundus non est genitus secundum totum, cuius ratio est, quia, si mundus esset genitus secũdum totum, tunc cor
Tex. c. 35. pora cœlestia essent genita, sed hoc est falsum, vt patet
Text. c. 20. primo huius; quia quicquid est genitum generatur a contrarijs, sed cœlum non habet contrarium, vt probatũ it prius. consequentia probatur, quia postquam totus mundus corporeus esset genitus, & cęlum quod est pars mundi, immo est gloriosior pars inquantum plus distat a situ inferiorum: ergo & toto genito & pars generatur Item, si mundus esset genitus, vel hoc esset ex aliquo, vel ex nihilo, per sufficientem diuisionem, sed non potest esse genitus ex nihilo, quia in hoc omnes cóueniunt qui de natura loquuntur, ex nihilo nihil fieri, quia oportet aliquid subijci ei quod fit. Vnde etiam quod fit opor
Text. c. 71. tet præexistere saltim in potentia. 1. Physi. &. 7. Metaph.
Text. c. 24. nec etiam potest esse genitus ex aliquo, quia si mundus esset totus genitus nihil esset ante eum: quoniam tunc aliquid esset præter mundum, quod falsum est, similiter probatur ꝙ non est corruptibilis eodem modo secundum totum. & dico secundum totum, quia aliquæ partes generantur & corrumpuntur, vt indiuidua, quę sunt in sphæra actiuorum & passiuorum, & habent mate-

E riam, quæ est principium generationis & corruptionis, vnde mundus non recipit esse in aliquo principio temporis, quod prius non fuit. Item, si mundus esset genitus, tunc principium generans totum mundum præcessit vel natura vel duratione successiua. natura, vt causa præcedit effectum. duratione secundum prius & posterius, per sufficientem diuisionem: sed primum generans mundum non præcessit duratione successiua, quia tunc tempus præcessisset, quia non est alia duratio successiua quàm tempus, sed sic non præcessit, quia tempus non est sine motu, & motus non est sine mobili: & ista sunt de toto vniuerso corporeo. Nec etiam natura præcessit, quia ad hoc ꝙ effectus sit nouus non sufficit ꝙ causa sit prior natura, quia, si Socr. esset ab æterno, tunc etiam risibile esset ab æterno, & non esset de nouo causatum ab homine: & tamen natura prior esset risibili, sed non ob
F stantibus omnibus his, mundus de nouo est productus, cum prius omnino non esset. nó tamen generatione vniuoca & passione, vel per aliquam transmutationem, sed per creationem, quæ est generatio æquiuoca & simplex emanatio, & hoc ipsi ignorauerunt, qui ex sensibilibus fidem receperunt de omnibus. vnde non potest demonstrari, quia super naturam est, & est fides & veritas, & debemus credere firmiter, quòd Deus omnia ex nihilo creauit Sacris fidei doctoribus assentiendo. Tunc respondẽdum ad rationes secundum fidem quòd non est motus vniuocus nec generatio ad productionem mundi, sed est productus sine motu, vt per creationẽ & simplicem emanationem à Summo Creatore, qui est actio nis exceptæ. vnde, cum dicit, si hoc esset tunc corpora cœlestia &c. Dicendum, ꝙ non sunt genita generatione vniuoca, quæ est motus, sed per creationem ex nihilo, i. post nihil, non ꝙ nihil ingrediatur substantiam entium.
G Et cum dicitur in secundo argumẽto ex nihilo nihil fit. verum est per se, sed per accidens bene causatur aliquid ex nihilo. Et si dicatur esse per accidens reducatur ad per se, dicendum ꝙ verum est in particulari factione quæ est per motum, sed in vniuersali non bene quæ est creatio. Vnde aliquid fit ex nihilo, ita ꝙ præpositio, ex, dicat circunstantiam ordinis. Et cum dicitur, ꝙ in hoc omnes conueniunt &c. Dicendum, ꝙ verum est ꝙ ex nihilo fiat aliquid tanquam ab agẽte particulari, tamen ab vniuersali agente ex nihilo bene fit aliquid, vt a Deo, qui habet potentiã ad faciendum plus quàm intellectus noster possit ex sensibilibus concipere. Et si quæritur quare fecit sic mundum ex nihilo, dicẽdum est, ꝙ nihil quæris: quia propter se fecit, quia Deus est finis omniũ.

Ad tertium, si mundus &c. conceditur. Et cum di-
H citur. dicendum quòd Deus fecit mundum & tamen non præcessit duratione successiua, sed æternitate, quæ est substantia sua, Et cum dicitur, ad nouitatem effectus &c. Dicendum quòd hoc non sufficit. Dicendum quòd verum est in alijs agentibus a Deo, sed in Deo sufficit, qui causat aliquid de nouo & præcedit ipsum sua natura & causalitate naturæ.

TVnc ad rationes principales responderet Aristo. illud quod dependet ab alio &c. conceditur. Et cum dicitur mundus dependet &c. Arist. nega- Rõsiones.
ret ꝙ ab agente esset vt agens distinguitur cótra finem, quia æterna non dependet ab aliquo tanquã a vero efficiente, quod distinguitur contra finem, vt dicit Commen. 4. huius &. 12. Metaphy. Ad auctoritatem Com. Cómen. 1.
dicendum quòd ipse accepit virtutem actiuam pro fine Cómen. 44.
substantiæ, & non solum motus cœli est propter aliud, vt finem,

vt finem, vt conseruans, & hoc vult dicere Com. vnde totum agens est totus finis. vnde, si intelligeret ꝙ cœlum dependeret ab agente vero, ꝙ distinguitur contra finem, tunc contradiceret sibi, & ideo habēt efficiens, i. finem, quia Deus est melior quàm cœlum, & melius est finis minus bono. ex. 7. Politicæ. vnde etiam quando Com. dicit ꝙ finis significat efficiens significatione necessaria, intelligit ꝙ efficiens non distinguitur contra finem, quia est finis substantiæ mobilis. Ad secundum. omne corpus corruptibile &c. conceditur. Et cum dicitur, mundus &c. dicendum ꝙ non nisi secundum partes, vt inferiora, quę sunt generabilia & corruptibilia ex contrarijs, & corpora cœlestia non, quia sunt incorruptibilia. Ad tertium mundus aut est genitus &c. conceditur. Et cum dicitur, si ingenitus tunc infinita &c. negatur: quia infinita non essent pertransita, quia pertransitus est ab extremo ad extremum, sed non est extrema reuolutio, quia non est vltima, quia post quamlibet reuolutionem est alia. ergo non est pertransitum infinitum.

Cômen. 2. Cap. de sub stantia orbis.

Ad secundam confirmationem, Infinitum esset melius &c. dicendum ꝙ reuolutiones Solis & Lunæ dupliciter comparari possunt. Vno modo ad determinatum tempus, vt. 100. annos, & sic plures sunt reuolutiones Lunæ quàm Solis. Alio modo possunt comparari ad totum tēpus, sic non sunt plures reuolutiones Lunæ quàm Solis, quia vtræq; sunt infinitæ, & infinito non est maius, sicut in maiori Luna non sunt plura puncta quam in minori. Ad tertiam confirmationem si sic tunc infinitum &c. negaret Aristo. Et cum dicitur, quòd intellectus sunt plures, diceret Aristo. ꝙ vnus intellectus est in omnibus in numero, qui est substantia immaterialis, vbi non inueniuntur plura indiuidua vno: quoniam omnes intelligunt per vnum intellectum motum a diuersis phantasmatibus & cogitationibus.

Tex. c. 111.

Dicitur autem ingenitum vno quidem modo: si sit aliquid nunc prius non ens sine generatione & transmutatione: quemadmodum quidam tangi & moueri dicunt.

QVAESTIO XXX.

An sine generatione possit esse aliquid, postquam non fuit.

Onsequenter quæritur circa illud capitulum. primum autem, Vtrum contingat sine generatione & transmutatione aliquid esse postquam non erat. Et arguitur ꝙ non. quia quod nunc aliter se habet quam prius hoc transmutatur, vt patet. 6. Physic. sed, si aliquid incipit esse postquam non fuit, aliter se habet nunc quam prius: quoniam si haberet se vt prius, tunc non haberet se vt prius, & ponitur esse, & ita haberet esse & non esse. Item, quando aliquid reducitur de potentia ad actum, oportet ꝙ in illo sit transmutatio: quia nihil exit de potentia ad actum nisi per transmutationem: quia secundum Aristot. vnum agens non congregat inter diuersa, sed illud, quod est in potentia, reducit ad actum, sed actio præsupponit transmutationē, sed si aliquid est quod prius non fuit, oportet quidem fuisse in potentia, quia si non, tunc fuisset impossibile. modo nihil est quod impossibile sit fieri. Item, vbicunq; aliquid abijcitur & aliquid acquiritur, ibi est transmutatio, quia sine trāsmutatione nihil potest abijci vel acquiri, sed cum aliquid est quod prius non fuit ibi non

Tex. c. 32. & quinto Physico. 7.

A esse abijcitur & esse acquiritur. Item vbi sunt termini transmutationis ibi est transmutatio: sed ens quod incipit esse post non esse habet terminos trāsmutationis non esse quod est priuatio: & esse quod est forma &c. Item si aliquid incipit esse post non esse sine transmutatione simpliciter. tunc secundum naturam ex nihilo aliquid fit, sed est contra omnes de natura loquentes quod ex nihilo nihil fit, sed oportet subijci ei ꝙ fit. consequentia patet. quia æstimatur ex nihilo nihil fieri nisi rōne transmutationis, quæ oportet habere subiectum, in quo fit: quia aliquid oportet subijci ei quod fit.

OPPOSITVM vult Aristo. in litera. quia ingenitum vno modo est, quod nunc est, quod prius non esset sine transmutatione, vt tangere & moueri.

Tex. c. 111.

CONCLVSIO.

Quod incipit esse, postquam non erat, non semper per transmutationem assequitur esse.

B Dicendum ꝙ incipere postquam non erat potest intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ omnino incipiat esse sine transmutatione, quòd nec pręcedit transmutatio cuius terminus sit per se nec concomitatur ꝙ transmutatur. Alio modo ꝙ incipiat esse sine transmutatione, vt terminus sit per se, tamen concomitatur aliquod ens, quoniam per se est terminus illius. Tunc dicendum ad quæstionem ꝙ primo modo est impossibile secundum naturam, & hoc sufficienter probant rationes dictæ & recurratur ibi. Secundo modo dicendum quòd potest incipere esse quod prius non fuit sine transmutatione, quæ per se terminetur ad hoc: vt tangere nunc est quòd duo tangant se quæ prius non tetigerunt se sine transmutatione, quem terminum per se: sed motus localis terminorum duorum terminatur ad vbi, C sed bene consequitur.

Similiter visio fit a visu, & prius non fuit, tamen motus localis præcessit, & dispositio: & ille terminatur ad vbi per se & ad hoc consequitur Immediate & in instanti visio. ratio huius possibile est motum incipere postquam non erat, quia omnia non semper mouentur, nec semper quiescunt, sed aliquando mouentur & aliquādo quiescunt, vt patet. 8. Physic. sed motus non est per motum, quòd terminet per se motum, quia motus non est per se motus, vt subiecti, vel termini. 5. Phy. quia aliter procederetur in infinitum. Notandum, quāuis motus possit incipere esse potest non esse sine motu per se, cuius per se sit terminus, tamen non potest esse nisi transmutatio præcessit in mobili vel in alio. vnde licet hic motus non sit terminus motus per se, tamen consequitur aliquod ens, quod per se terminat motum, sicut Aristo. declarat D Octauo Physic. ꝙ post somnum aliquis surgit & prius præcesserunt motus in animali, sicut consumptio humiditatis, sed tamen ille motus non est per se terminus illius, vt dicit Arist. & Com. Item, si indiuisibile est incipit esse post non esse, & tamen illud esse non acquiritur per verum motum, quia verus motus est partis post partem alicuius perfectionis, donec totum perficiatur. dicit Commen. 3. Physi. sed indiuisibile non habet partem post partem, quia tunc esset diuisibile, modo sunt aliqua entia indiuisibilia, quæ habēt esse cum prius non haberent, vt visio completur in instanti post motum localem & delectatio fit in instanti quando appropinquatum est delectabile Septimo Ethi. Similiter illuminatio cum sol mouetur super hemisphæriū nostrum, tunc fit in instanti. vnde hic fiunt per transmutationem cum

Tex. c. 24.

Text c. 18.

Text. c. 17. & 20.

Cômen. 4.

sint

sint termini per se, sed consequuntur aliquod ens quod per se est terminus huius. Et notandum, quòd quamuis motus incipiat esse post non esse sine transmutatione cu ius sit terminus per se, quia per se motus non termina tur ad motum, sed ad aliud vt quantitatem &c. tamen motus dependet ab aliquo agente per se.

Rationes priores concedendæ sunt vijs suis, quia con cludunt, quod non sunt factæ sine motu primo modo, vt dictum est.

Tex. c. 116. Necesse quidem igitur potens secundum excellentiam tanta, & quæ infra posse, puta si talenta centum tollere, & duo: & si stadia centum, & duo posse ire: virtus autem excellentiæ.

QVAESTIO XXXI.

An Potentia seu virtus per excellentiam determinetur.

Onsequenter quæritur, Vtrum poten tia rei materialis debeat esse determina ta per excellentiam. Et arguitur quod non. Illud, per quod determinatur potentia, debet esse tale, quod si potentia potest in ipsum, potest, & in alia. & hoc Aristot. probat in litera. sed aliqua potentia est, quæ etsi possit in excellens & maximum, non potest in minimum, vt si visus potest videre stadium non oportet videre mi nimum stadij.

Tex. c. 116. & 117. Tex. c. 116. OPPOSITVM vult Aristot. in litera, quòd virtus est excellentiæ & determinata ad excellentissimum. & hoc idem vult Commen.

CONCLVSIO. L

Potentia actiua rei naturalis per excellentiam mensuratur, passiua vero materialis per minimum, spiritualis autem per maximum determinata sunt.

Notandum quod potentia dicitur dupliciter. Vno modo est principium operationis. & illa est duplex secundum Auer. quædam est actiua. & illa est principium transmutandi alterum secundum quòd in alterum, & passiua potentia est principium transmu tandi ab altero vel secundum quòd ab altero, vt patet Tex. c. 17. Quinto Metaph. vnde etiam dicit Com. in tertio quod po tentia actiua mouet illud, cui attribuitur: sed potentia passiua est illud, per quod mouetur illud cui attribuitur. Potentia metaphoricè: & secundum similitudinem ista inuenitur in diuinis: quia dicimus quod intelligentia po test esse intelligentia, & deus potest esse deus, & sic non accipitur potentia pro actiua vel passiua, sed accipitur pro non repugnantia, vt intelligentia potest esse intelli gentia, i. intelligentiæ non repugnat esse intelligentia. Similiter etiam dicimus quod nulla intelligentia liberata est a potentia simpliciter, i. secundum similitudinem. i. secundum perfectionem præter Deum, quoniam omnes aliæ substantiæ a Deo habent aliquid diminutionis & im Comen. 5. perfectionis, vt vult Cômen. 3. de Anima. Sciendum, quòd tantum cum quæritur, vtrum potentia rei natu ralis sit secundum excellentiam loquimur de potentia actiua vel passiua, quæ est principium operationis.

Per hoc dicendum est ad quæstionem, quod potentia rei naturalis est excellentiæ, & debet determinari per ex cellentiam, quia si aliquis determinatur in potentia sua debet hoc esse per excellêtiam, i. per maximum, & non E minimum, vt si aliquis potest leuare. 100. libras, ille po test leuare. 10. ergo determinatur per. 100. sic potentia determinatur per excellentiam inquantum potest. Vn de etiam in antiqua translatione dicitur, quod virtus est vl timum potentiæ, vnde potest syllogizare sic per illud de terminatur potentia in quod si potest, potest etiam in alia, sed si aliquis potest in excellentissimum ille potest etiam in minimum. vel qui habet potentiâ leuâdi. 100. libras etiam habet potentiam leuandi. 50. libras. & non è conuerso. Et confirmatur. potentia rei debet esse de terminata per illud per quod est determinatû & vnum, & nô per illud quod est indeterminatum & multa, quia non notificatur aliquid nisi per finitum, quia per infini tum nihil notificatur. sed excellentissimum est determi natum & vnum: vt quod potentiam habet leuandi. 100. libras. hoc est determinatum & vnum: quia non potest F in plura quàm in vnum istud: sed quæ sunt sub eo sunt indeterminata & multa, vt. 70. &. 60. &c.

Sciendum, cum quędam sit potentia actiua, quędam passiua non æqualiter determinantur per excellentiam eandem, quia potentia actiua determinatur per excel lentiam, quæ est in re extrinseca & in obiecto virtutis realis, vt dictum est de potentia leuandi. 100. libras. sed potentia passiua determinatur per excellentiam, quæ est in virtute met: & non in extrinseco, vt potentia visiua per actum excellentem determinatur quæ est respectu minimi visibilis. vnde si potest pati ab illo minimo, & a maximo & non è conuerso. Notandum tamen, quod de numero potentiarum passiuarum quædam est organi ca, vt visiua auditiua, & de ista habet veritatem quod determinatur per excellentiam quæ est in potentia & per actum respectu minimi obiecti quod potest per se existere. Alia est potentia non organica, vt intellectiua G & de illa non est ita quod determinatur per actiuum mini mi intelligibilis, quia non sequitur, quod potest intelli gere minus potest intelligere maius, sed si maiora po test intelligere & minora, sicut patet. 3. de Anima. Tex. cô. 7.

Ad rationem in contrarium. illud per quod po tentia &c. conceditur. Et cum dicitur. aliqua potentia &c. verum est per minimum quod est intelligere extra tamen per excellentiam quæ est in vir tute visiua, quia ille actus est maximus respectu mini mi illius rei visibilis, & hoc est excellentissimum in il lis. ideo non valet. Rôsionea. Tex. c. 116.

Et vtique siquidem impossibile tantum se cundum excellentiam dicentibus & plura im possibile: puta non potens mille ire stadia, ma nifestum quia mille & vnum.

H QVAESTIO XXXII.

An potentia, vel virtus per minimum, in quod non potest determinata sit.

Onsequenter quæritur Vtrum impoten tia vel non potentia sit determinata per minimum in quod non potest. Arguitur quòd nô. quia si esset minimum in quod non posset potentia, tunc continuum es set compositum ex indiuisibilibus, quod est falsum. vt patet sexto Physicorum. & in libro de lineis indiuisibi libus. consequentia probatur, quia, si minimum est in quod non potest, accipiatur in exemplo, quia minimum in quod non potest potentia quæ leuat. 100. libras. sit Tex. c. 6. primum

primum illud minimum super .100. vel illud est æquale .100. vel magis, vel minus. nõ potest esse æquale cum .100. quia qua ratione virtus illa posset in .100. & in illud minimum cum sit æquale. nec potest esse minus, quia quod potest in maius, potest etiam in minus. ergo relinquitur quòd sit maius: modo tunc illud minimum vel excedit .100. in indiuisibili, vel in diuisibili. non potest in indiuisibili dici, quia nihil excedit quid esse alterius in aliquo nisi sit compositum ex illo, quod est falsum. quia indiuisibile additum alicui non facit ipsum aliud excedere quantitate, quia indiuisibile nihil auget. ergo in diuisibili excedit illud, tunc id diuidatur, & remota parte ab eo vel potest in residuum vel non. Si potest in residuum, tunc id non fuit maximum .100. in quod potuit. Si non potest in ipsum: tunc id non fuit minimum in quod non potuit, quia illud est minus eo. Tex. c. 116.

OPPOSITVM attribuitur Aristote. in litera. vnde dicunt expositores, quòd sicut potentia naturalis determinatur ad maximum, sic impotentia determinatur ad minimum.

CONCLVSIO.

Naturalis Impotentia ad minimum determinata est, sicut naturalis ad Maximum.

VNde sciendum q̃ aliqui dicunt, q̃ licet sit dare maximum in quod potest potentia naturalis, tamen non est dare minimum in quod nõ potest vnde etiam Aristo. hoc non dicit in litera, quia dicit q̃ non potest in minus non potest in maius, etiam isti dicunt quòd non est simile de posse & non posse, quia potentia est res naturalis, & etiam determinata ad maximum, sed impotentia dicit defectum, & ideo, si potentia terminatur ad maximum, non oportet q̃ impotentia determinetur ad minimum. Com. 116. Sed illud difficile est C demonstrare: quia est contra Com. expresse, qui dicit, q̃ sicut potentia ad maximum determinatur, sic defectus ad minimum: posse est vna dictio. i. non posse. vnde licet Aristo. in litera non dicat expresse q̃ bene dicit q̃ non potest in minus non potest in maius, sed de diminutione non dicit & expositores volunt, q̃ Arist. intelligat minimum. vnde, si aliquis non potest plus leuare quàm .100. marcas, illa vltima .100. marcas multa sunt & habent latitudinem. vt: 100. 200. &c. tamen primum est vnum & minimum in quod non potest. & potest formari ratio. Sicut se habet potentia ad maximum sic impotentia ad minimum. per conuenientem similitudinem; sed potentia est determinata ad maximum. ideo &c. Et confirmatur. res naturales debent esse determinatæ ad maximum & ad minimum: sed impotentia est res naturalis: sicut quies quæ est priuatio motus est res naturalis vel consequitur rem naturalem. similiter impotentia est res naturalis cum sit priuatio rei naturalis. ergo est determinata ad minimum.

Rñsiones. AD rationem dicendum. si ita esset &c. cõsequentia negatur. Et cum dicitur. accipiatur primum minimum &c. dicendum q̃ est maius. & cum dicitur. vel excedit in diuisibili &c. dicendum q̃ illud non est indiuisibile vt punctus vel vnitas: quia sic non redderet maiorem quantitatem: quia indiuisibile additum alteri non reddit maiorem quantitatem: vnde est diuisibile secundum quantitatem; quia habet partem extra partem; tamen est diuisibile secundum auferibilitatem. vnde non potest auferri vna pars quæ diuisim & seorsum existat quia resolueretur in continens: quia A auferibilitas est determinata ad minimum. ergo in illo est minimum quod potest auferri. licet sit diuisibile secundum quantitatem & partes in toto. vnde simile est quod dicit Aristo. 8. Physico. in illo cap. Principium autem considerationis. Tex. c. 32. dicit quòd si multæ guttæ cadunt remouent aliquid de lapide: & id est multum sicut guttæ multæ sunt: tamen quælibet gutta non remouet vnã partem prius tempore a lapide quàm aliam: sed simul remouentur a lapide: quia non possunt seorsum & diuisim existere, licet quælibet sit diuisibile vt est in toto: tamen successiue est minimum. vnde partes in toto sunt potentia. vnde licet in vna massa remoueatur magna pars post aliam: tamen in illo est deuenire ad minimum quòd habet multas partes in toto & quælibet diuisim non requiritur: quia non potest existere per se. vnde sic est in proposito, quòd licet illud in quo excedit id .100. B sit diuisibile secundum partes quidditatiuas in toto: tamen seorsum non est diuisibile quòd posit per se quælibet partium existere. ergo ratio illa non concludit. Et sic dictum sit de hoc.

Impossibile igitur & semper quidem aliquid esse, corruptibile autem esse &c. Tex. c. 131.

QVAESTIO XXXIII.

An aliquod sempiternum corruptibile esse posit.

COnsequenter quæritur circa illud capitulum. Determinatis autem his. Tex. c. 128. Vtrum aliquod sempiternum posit esse corruptibile. Et arguitur quòd sic. illud, quod habet contrarium, est corruptibile, quia corruptio est a contrario & inter contraria, vt patet primo de Generatione. & primo Physic. Tex. c. 50. & 52. sed aliquod sempiternum habet contrarium, C vt motus cœli est sempiternus, ex Octauo Physico. Text. c. 81. sed motus cœli habet contrarium. vt Commen. dicit, Tex. c. 6. quia quietem habet contrariam. 12. Met. 41. Item, quod habet materiam hoc est corruptibile. & hoc dico materiam subiectam formæ substantiali, Text. c. 20. quæ est in potentia ad esse & ad non esse, quia potentia materiæ est causa generationis & corruptionis, sicut abscisio a materia est causa perpetuitatis: sicut dicit Commenta. primo huius. Tex. c. 125. sed aliquod sempiternum habet materiam subiectam formæ substantiali, & est in potentia ad esse & ad non esse vt species humana & asinina sunt perpetuæ: & habent materiam quæ potest esse & non esse, quoniam aut Socr. vel indiuiduum non corrumperetur.

Item, omne genitum est corruptibile, primo huius: quia genitum & corruptibile conuertũtur, sicut ingenitum & incorruptibile: sed aliquod sempiternum est genitum quia quod dependet ab agente est genitum & a- D ctum: sed aliquod sempiternum est huiusmodi, vt dicit Com. in de Substantia orbis, quia cœlum non solum indiget virtute mouente, sed etiam virtute largiente sibi esse & existentiam: & nulla est differentia inter indigentiam virtutis actiuæ in corpore simplici & composito, vel generabili & ingenerabili &c. & cum cœlum sit perpetuum, & habet agens, ideo videtur q̃ sit genitum. Tex. c. 120. & 142.

OPPOSITVM credit Arist. se demonstrare in litera: quia dicit q̃ omne sempiternum est ingenitum & incorruptibile & nullum sempiternum est corruptibile: & hoc idem vult Com. & expositores.

CONCLVSIO.

Sempiternum aliquod esse genitum, vel corruptibile, est impossibile.

Notandum

Tex.c.113. NOtandum ꝙ non est dubium. ꝙ secundum Aristot. intentionem esset dicendum ꝙ nullum sempiternum esset genitum, quia impossibile est sempiternum esse corruptibile. & hoc probat Arist. supponendo duo principia. quorum vnum est, possibili posito in esse, nullum sequitur impossibile, licet posset sequi falsum, quod est naturaliter intellectum. aliud supponit ꝙ impossibile est vnum & idem esse & non esse simul: quia prima dignitas est, non contingit idem esse & non esse simul. Ex his probatur conclusio. illud est impossibile corrumpi, quod, si poneretur corrumpi inesse sequeretur impossibile: sed si semper ens ponitur corrumpi, sequitur impossibile, quòd semper ens corruptum esset, quia perpetuũ dicitur esse semper & non esse, quia genitum est quod iam est & prius non fuit. modo signetur illud instans vel hora in quo sit possibile non esse, & cum sit corruptibile non est, & tu ponis sem- F per esse, ergo in eodem instanti est & non est. Et confirmatur. si aliquod sempiternum est corruptibile, tunc sequitur, ꝙ potentia ad esse & non esse non distinguitur in tẽpore: sed hoc est inconueniens, quia in omni quod potest esse & non esse tempus potentiæ ad esse & non esse distinguuntur, sed si aliquid potest esse & non esse, tunc non distinguuntur. consequentia patet, quia quod semper est ponitur in tempore infinito semper esse & incorruptibile, & quia corruptibile & in eodem potest non esse, quia extra tempus infinitum non est tempus. Sed si dicatur. aliquid est corruptibile de natura sui & perpetuatur ab alio, de hoc fiet quæstio specialis. Vtrum illud quod est corruptibile de sui natura potest perpetuari ab alio quod est extrinsecum sibi.

Et notandum, ꝙ per eandem rationem potest probari ex principijs Arist. secundum naturam ꝙ impossibile est ꝙ semper non ens sit generabile, quia antequàm G ens si esset generabile, tunc idem esset simul & non esset sed illud est impossibile, quod si ponatur esse sequeretur impossibile, sed si semper non ens ponitur generabile, tunc idem simul est & non est, quia si nunquàm est semper ponitur non esse &c. quia ponitur generabile, & illud habet veritatẽ tam de substantiali quàm de accidentali prædicato quod est semper non ens esse generabile: quia implicat contradictionem eandem. vnde semper est eadem, & ex eisdem principijs: sicut nullum sempiternum est corruptibile, sic nullum semper non ens potest esse generabile. Et confirmatur. semper ens & non ens opponuntur, sicut omnis & nullus. modo impossibile & necessarium sunt opposita, ex secundo peri hermenias. modo si oppositum in opposito & propositum in proposito. illa regula non fallit in prædicatis per se modo, omne semper ens necessarium est esse ex prædictis. H ergo semper non ens impossibile est. vnde locus. si oppositum in opposito &c. modo si semper non ens esset generabile, tunc non esset impossibile non esse. ergo semper non erit & etiam erit. Notandum, ꝙ aliqui dicunt ꝙ semper non ens aliquod dicere generabile potest teneri, & semper ens corrumpi potest teneri, etiam contradictio Aristot. quia potest esse aliquid & non esse simul in eodem instanti temporis, sed non naturę. sed hoc non valet: quia, si aliquid potest esse & non esse in eodem instanti temporis, tunc instans naturæ, quia oportet illud instans naturæ esse indiuisibile: quoniam, si esset diuisibile, tunc melius posset esse in illo quàm in instanti temporis, quia magis diuisibile est. ergo est indiuisibile vel est substantia vel accidens, vel nihil. non potest esse nihil, tunc ex nihilo aliquid esset & non esset, quod est impossibile. Si substantia indiuisibilis, tunc aliquid habet esse & non esse in intelligentia indiuisibili: quia intelligentia est substantia indiuisibilis: quod est impossibile. Si est accidens indiuisibile, vel reducitur ad continuum, vel discretum. si continuum vel est permanens vel successiuum. si permanens tunc est punctum: tunc aliquid habet esse & non esse in puncto indiuisibili. Si est successiuum tunc est instans temporis: & tunc redibit idem quod in eodem instãti temporis habet esse & non esse: quia indiuisibile non est successiuum nisi instans temporis. non potest autem dici ꝙ sit indiuisibile accidens quod reducitur ad discretum: quia tunc esset vnitas, & aliquid in vnitate indiuisibili esset & non esset. Sed aliquis posset dicere ꝙ illud indiuisibile & instans naturæ non est positiuum aliquod naturæ, sed est negatio. tunc oportet dici, quòd sit negatio prioris & posterioris in causa, quia bene dicimus, quòd homo & risibile sunt in eodem tempore, sed non sunt simul natura: quia vnum est causa alterius, vt homo est causa risibilis vt sic: quia prius est natura tanquàm causa, & tamen non est prius tempore. cum ergo aliquid sit prius & posterius secundum naturam, tũc hoc est positiuum. ergo indiuisibile est secundum naturam, & si sit negatio, oportet ꝙ sit negatio prioris & posterioris in causa: & sic secundum carentiam esse prioris & posterioris: tunc in eodem tempore simul cõtradictoria vera essent: quia tunc esse & non esse simul in eodem instanti naturæ sunt secundum carentiam causæ prioris & posterioris, quia neutrum est causa alterius, vt non esse non est causa esse, nec econuerso. & sic sunt in eodem instanti. Sed istud non præiudicat diuinæ potentiæ & fidei: quia veritas est, ꝙ Deus potest aliquid quod nunquàm erit facere generabile & sempiternum corruptibile: sed hoc est super naturam: quia ex sensibilibus non potest demonstrari: quod si demonstrari posset, tunc non haberemus meritum credendo. vnde diuina potentia plus facit quàm intellectus vnquàm potest concipere. Et rationes Aristot. valent quòd idem esse in eodem instanti & non esse &c. Dicendum quòd sequitur secundum naturam: sed Deus potest facere hoc est deducere quòd nulla erit contradictio: sed in hac vita ignoramus quomodo euitaretur illud impossibile.

PEr hoc ad rationes respõderet Arist. Ad primam. Rñsiones. omne quod habet contrarium &c. conceditur vt sic. Et cum dicitur. sempiternum aliquod &c. dicendum ꝙ non est verum: quia motus cœli secundum totum est sempiternus, & sic non opponitur sibi quies: quia sic non incœpit, nec desinet: sed secundum partem incœpit & desinet: quia vna reuolutio particulariter succedit alteri, & sic quies opponitur ei: quia quies, quæ nunc est, respectu crastinæ reuolutionis, opponitur crastinæ reuolutioni: sed secus est de substantia, quæ non habet oppositam quietem: quia vna pars non succedit alteri: ergo sempiterna substantia nec secundum totum, nec secundum partem habet quietem contrariam, & ita debet intelligi dictum Com. Ad secundum, cum dici- 12. Met. 41. tur, ꝙ habet materiam &c. conceditur. Et cum dicitur, aliquid vt cœlum &c. dicendum, ꝙ non habet materiã, quæ sit in potentia ad esse & ad non esse. & cum dicitur de specie humana &c. dicendum, ꝙ habet materiam in indiuiduis in potentia ad esse & non esse. & sic corrumpitur in indiuiduis. Et cum dicitur, species est perpetua, verum est: quia totum non corrumpitur & simul quo

ad

ad omnia indiuidua: quia semper manent, sed indiuiduum corrumpitur: quia non semper manet, sicut species, sed corrumpitur secundum partes successiue. Ad tertium: omne genitum &c. conceditur. cum dicitur. aliquod sempiternum &c. negatur accipiendo genitum quod est & prius non fuit: quia tunc simul esset ens & non esset. ad probationem. omne quod dependet &c. verum est si dependet ab agente vt distinguitur contra finem. & cum dicitur, cœlum &c. dicendum ꝙ non dependet ab agente vt distinguitur contra finem: sed accipit ibi agens pro fine substantiæ. & dixit hoc, vt distingueret etiam inter motum cœli & substantiam: ꝙ non solum motus dependet a virtute mouente, sed etiam substantia cœli dependet a virtute actiua, id est fine conseruante suum esse, & non solum motus. vnde dicit ꝙ totum mouens est totum agens quantum ad finem substantiæ.

Cōmen. 1. Vnde non vult dicere, ꝙ dependet a virtute actiua tanquàm vero agente: quia dicit quarto huius, ꝙ

Cōment. 4. cœlum de quatuor causis habet duas, vt formam & finem, quia non habet proprium efficiens & materiam. vnde dicit & in. 12. quòd in corporibus cælestibus non est consecutio causæ ad causatum proprie, vt efficiens, sed est consecutio prouentus ad finem: quia agens verum apud Aristo. non extrahit nisi illud quod est in potentia ad actum & cætera.

Tex. c. 133. Corrumpitur igitur quandoq; corruptibile, etsi generabile factum est: possibile. n. factum esse: & non semper quidem esse.

QVAESTIO XXXIIII.

An quodlibet generabile ex necessitate generetur.

Onsequenter quæritur, Vtrum omne generabile ex necessitate generetur. Arguitur ꝙ non. quia si omne generabile ex necessitate generetur, tunc omnia futura de necessitate euenient quæ sunt futura: sed hoc est falsum, & contra Aristot. primo Peri herme. & .6. Meta. quòd non omnia de necessitate eueniunt quæ futura sunt: quia tunc non oporteret conciliari & negociari. consequentia est manifesta: quia postquàm omne generabile de necessitate generabitur, tunc omne futurum de necessitate eueniet, quia generabile de necessitate generari nihil aliud est quàm futurum ex necessitate euenire.

Tex. c. 5.

Tex. c. 131. OPPOSITVM arguitur. sicut se habet corruptibile ad corruptionem, sic generabile ad generationem: sed omne corruptibile ex necessitate corrumpitur. quare &c. maior patet per conuenientem similitudinem. minor patet ex prædictis secundum Arist. quia nullum sempiternum est corruptibile, & nullum corruptibile est sempiternum, quia negatiua conuertitur: & ex hoc sequitur corruptibile necessario corrumpi.

CONCLVSIO.

Quodcunque generabile licet necessario generetur: oppositum nihilominus catholice asserere non inconuenit.

DIcendum est ad quæstionem secundum principia Aristo. quæ si tenent, tunc videtur ex intentione eius omne generabile ex necessitate generabitur, & hoc siue sit substantia simplex, siue composita vel accidens reale, vel intentionale: quod apparet

A per eandem rationem, per quam probauit nullum sempiternum esse corruptibile, quia ratio illa habet eandem virtutem quantum ad vtranque. id impossibile est corrumpi, quod si poneretur corrumpi sequeretur impossibile, quia posito possibili in esse nullum sequitur impossibile, licet possit sequi falsum: sed, si sempiternum esset corruptum, sequeretur impossibile, s. quòd idem simul esset & non esset, componendo simul esse cum esse & non esse: sed hoc est contra primam dignitatem. non contingit idem simul esse & non esse. Quod autem sequeretur patet, quia signa instans, in quo sit corruptum, in illo non, vt ponis modo, quia tunc semper est in illo eodem instanti non est. & hoc sequitur conuersa eius, quia nullum corruptibile sempiternum est. ex his sequitur, ꝙ omne corruptibile de necessitate corrumpitur, & si ista ratio est demonstratiua, tunc per eandem rationem deducetur: ꝙ omne generabile de necessitate

B generabitur. illud est impossibile, quo posito in esse sequitur impossibile, & hæc maior probata est prius. sed, si semper non ens esset, esset generabile, tunc idem simul esset & non esset: sed hoc est impossibile, vt prius probatum est. consequentia patet, quia signa instans, in quo generabitur, & in illo habet esse, quia in illo instanti generabile est in quo generatum est: sed ponitur semper non esse. vnde tunc nullum semper non ens est generabile conuertitur negatiua vniuersalis, nullum generabile est semper non ens, & ex his sequeretur omne generabile de necessitate generabitur. Item, semper ens & semper non ens sunt opposita, sicut impossibile & necessarium. Ex hoc sic. omne semper ens est necessarium esse. ergo omne semper non ens est impossibile. antecedens patet. quia illa conuertuntur. consequentia patet. si oppositum in opposito & propositum in proposito, sed semper

Tex. c. 133.

C per ens & semper non ens opponuntur ex vna parte, sicut necessariũ & impossibile ex alia parte. modo, quod impossibile est nõ est generabile. ergo, quòd nunquàm est non est generabile. modo conuertitur in istam. nullum generabile semper non est. & ex his sequitur ista, omne generabile de necessitate habebit esse, & non potest habere esse nisi per generationem. ergo omne generabile de necessitate generabitur.

Contra hoc arguitur, si omne generabile de necessitate generabitur, tunc tollitur contingẽs ad vtrumlibet. modo, de ratione contingentis ad vtrumlibet est ꝙ possit esse & non esse. & quod potest non esse non est necessarium esse. ergo tollitur contingens ad vtrumlibet.

Argumēta contra conclusionem.

Similiter tollitur libertas arbitrij: quia de ratione arbitrij liberi est ꝙ possit velle quod nunquàm potest velle, & potest facere & potest nũquàm facere, quia ad hoc ꝙ homo habeat libertatem arbitrij requiritur ꝙ possit

Secundo.

D velle, & ꝙ id possit nunquàm velle & posse facere quòd nunquàm faciet: sed, si omne generabile de necessitate generetur, tunc actus voluntatis determinatur necessario ad esse quod nunquam posset non eligere vel non facere. & per hoc tollitur pœna malorum & præmium bonorum. quia ex his, quæ de necessitate insunt, non contingit vituperari vel puniri, vel præmiare aliquem vel laudare. modo omnes actus humani ex necessitate euenient. & hoc est cõtra omnes leges, quæ dicunt, ꝙ aliqui sunt laudandi & aliqui vituperandi & aliqui puniendi & aliqui præmiandi. Item ponatur ꝙ iste homo moriatur anteq̃ cogitauit triangulum habere tres, & tñ possibile est ante mortẽ ipsum cogitare. tunc quæritur vtrum ante mortem habuit potentiam vel non. Si habuit potentiam

Tertio.

tiam cogitandi, tunc ille actus cogitandi fuit in eo generabilis, & nunquàm generabitur: quia mortuus est. Si dicis, quod non habuit potétiam cogitandi, hoc falsum est: quia potentia cogitatiua sequitur formam humanam: & ipse habuit naturam humanam. ergo habuit potentiam cogitandi; & actus cogitandi potuit generari in eo: & tamen nunquàm generabitur. Item, si ita esset, tunc nihil esset frustra: sed frustra est quod ordinatum est ad acquirendum aliquem finem, quem non acquirit: sed, si omne generabile de necessitate generabitur, tunc omne natum attingere aliquem finem de necessitate attinget ipsum: & ita hæc est difficultas. quia ex vna parte est contra primam dignitatem, ex alia parte sequuntur multa inconuenientia. Siquis vult tenere principia Aristo. tunc sicut nullum æternum est corruptibile, sic nullum semper non ens est generabile, & per consequens nullum generabile est sempiternum, & per consequens, omne generabile de necessitate generabitur.

Quarto

Solutiones

Ad primũ. Ad primum dicendum cum dicitur, si ita esset &c. dicendum quod non tollitur contingens ad vtrumlibet. Et cum dicitur de ratione contingentis est &c. dicendum quod de ratione cótingentis ad vtrumlibet est quod in aliquo tempore posit esse, & in aliquo tempore non posit esse, & non est de ratione eius quod nunquàm sit. vel si Socra. currat cras ante currere potest & in aliquo tépore non currere: & non potest nunquam non currere. vnde post quam curret non potest nunquàm currere. & hoc sufficit ad contingens.

Ad secũdũ Ad aliud tunc tolleretur liberum arbitrium. dicendum, quod non sequitur, quia liberum arbitrium est quod est gratia sui. vt patet in procemio Meta. ergo liberum habet illud, quod est gratia sui, licet ex necessitate agat. vnde hoc non tollit libertatem, sed agere gratia alterius. Et cum dicitur, quod aliquis potest eligere &c. dicendum quod non: quia eligit propter intrinsecum quod potest eligere hoc quod non aliud: & hoc est de natura sui. nam Deus habet maiorem libertatem & mouet vniuersale, & non potest non mouere secundũ Aristo. quia de necessitate mouet, & sic homo potest eligere & non potest nunquam id eligere: quia homo est gratia sui quod eligit, & est de ratione libertatis quòd non eligat gratia extrinseci. & in hoc differt liber a seruo: quia liber non vult eligere propter extrinsecũ aliud, sed gratia sui. sed seruus eligit propter aliud vt propter dominum: & hoc est ratione libertatis quod eligat gratia sui, & non propter aliud & non potest hoc nunquam eligere.

Ad tertiũ. Ad tertium cum dicitur, tunc tolleretur punitio &c. dicendum quod non sequitur: quia Deus honoratur ex necessitate naturæ suæ, quia est bonus. vnde ad hoc quod aliquis laudetur, non oportet quod illud quod potest facere posit nunquàm facere: quia hoc non est de ratione honoris & laudis: sed sufficit quod in se sit bonum ad hoc quod laudetur. & cum dicitur, quæ ex necessitate insunt &c. dicendum quod verum est si insunt ex necessitate violentiæ. vt si aliquis traheret per crines aliquem, & faciat malum non est vituperabilis actus: sed ex illis quæ insunt ex necessitate naturæ quod impossibile est aliter se habere contingit laudari, si sit bonum in se, & si sit malum in natura sua vituperari. & similiter de pœna & punitione.

Naturalia digna laude quandoque sunt & honorari debent: & econtra mala vituperari, ac puniri.

Ad quartũ. Ad quartũ. cum ponatur quod hic homo &c. tu quæris, an &c. dicendum quod in toto tpe præcedenti non potuit cogitare ex necessitate: quia si aliquis in tota vita sua nó videt impossibile est ipsum videre. Et cum dr, potentia cogitatiua &c. verum est eorum quæ cogitabuntur: sed eorum quæ non cogitabuntur impossibile est: quia potentia non est realis respectu illorum, quæ non cogitabuntur, vnde est figmentum, quia implicat contradictionem, quod nunquàm cogitabit quod potétiam habeat cogitare: quia tunc cogitat simul & non cogitat.

Ad quintũ Ad quintum dicendum. si omne generabile &c. dicendum quòd nihil est frustra: quia est dignitas in natura perpetuo nihil est frustra, quia quod posibile est attingere finem necessario attinget ipsum. Sed diceres, iste potest esse Papa ante mortem, sed non erit. dicendum si non fit Papa ante mortem nunquàm habuit potentiam. dicendum tamen secundum fidem & veritatem: quòd aliquod est generabile & nunquàm generabitur & potest generari: aliquis potest velle quod nunquàm potest velle, & potest facere quod nunquàm potest facere: & hoc est credendum, licet Aristot. non potuerit concipere, quia ex sensibilibus non potuit demonstrare: sed est principium nostrum, quia est super naturam & in potentia dei qui omnia potest: & ex hoc credendo habemus meritum, quia secundum Aug. ibi cessat meritum vbi ratio humana præbet experimentũ. vnde in materia prima est aliquid generabile, quod nunq̃ generabitur.

Rõsiones.

AD argumentum cum dicitur, sicut se habet &c. conceditur. Et cum dicitur, quod est corruptibile &c. dicendum quod non sequitur imposibile. & cum dicitur quod idem esset in eodem &c. dicendum quod non est in eodem instanti temporis. Et cum dicitur, quòd hæc est prima dignitas. dicendum quod non contingit esse & non esse est prima dignitas, sed illud quòd non est idem esse non esse simul est prima dignitas. Sed hæc solutio non placet alijs. vnde ista propositio, non contingit idem esse & non esse, est contingens vel necessaria, sed non potest esse contingens, quia tunc prima esset contingens: quod est falsum, quia demonstratio est ex necessarijs primo Posteriorum. ergò est necessaria. non contingit idem esse & non esse simul. ergo sua opposita est imposibilis: contingit idem esse & non esse. Vnde dicendum est aliter secundum aliquos, quod idem contingit simul esse & non esse in eodem instanti temporis, sed non naturæ. sed hoc non valet: quia illa sunt simul natura & non solum tempore, quæ simul sunt tempore, & vnum non est causa alterius, vt patet ex prædictis, & per oppositum prius natura est quod est simul in tempore cum alio, & tamen vnum est causa alterius, vt homo est causa risibilis, vt patet ex prædictis, &. 5. Me- Text. c. 16 phy. ergo illa dicuntur esse simul in eodem instanti naturæ, quæ sunt in eodem tempore, & vnum non est causa alterius, & per oppositum prius natura. vnde simul in eodem instanti naturæ, dicit priuationem causæ. Et dices, vnde habebis hoc. dicendum ex secundo de Anima. cap. de tangibili, quia differentia est inter tangibilia Tex. c. 115. & alia sensibilia, quia tangibile simul immutat medium tactum, modo, certum est, quòd non dicit simul tátum simultatẽ temporis, sed etiam simultatem naturæ, quia visibile etiam simul tempore immutat medium & visum, cum in instanti fiat. ergo oportet quòd simul dicat simultatem naturæ, i. simul natura, id est quod neutrum sit causa alterius, vt medium non est causa immutationis tactus. ergo videtur, quod simul in eodem instanti dicat priuationem prioris & posterioris in causa, sed esse & non esse habent se sic, quod vnum quod non habet causalitatem super aliud, quia non esse nó est causa esse, nec econuerso. Similiter quod esse est causa non esse, vt tantum esse non est causa non esse. ergo si contingit idem esse & non esse in eodem instanti temporis, tunc etiam habet veritatem

tatem quod in eodem instanti naturæ, sed qui tenet al is viam respondet ad rationem. Si omne generabile &c. tunc omnia futura &c. dicendum quòd duplex est necessitas, scilicet intercisa & continua,& intercisa est duplex, quædam est determinata quo ad nos & naturam vt eclipsis Solis. Sed alia est determinata quo ad naturam, indeterminata quo ad nos,modo omnia futura nō eueniunt ex necessitate continua, sed intercisa necessitate quæ determinata est in natura, non tamen quo ad nos: & sic non valet.

Tex.c.126. Si autem non consequuntur adinuicem incorruptibile & ingenitum, necesse neque ingenitum, neque incorruptibile sempiternum esse.

QVAESTIO XXXV.

An ex sui natura corruptibile, ab extrinseco perpetuari valeat.

Onsequenter quæritur, Vtrum aliquod corruptibile de sui natura possit perpetuari ab extrinseco. Et arguitur quòd sic.agens omnipotens potest perpetuare illud quod est de se corruptibile, quia potest omnia facere,aliter non esset omnipotens: sed aliquod est agens omnipotens extrinsecum secundum quòd omnes leges dicunt. ideo &c.

Cōmen.41. Item, motus cœli est per se corruptibilis: quia dicit Commenta. Duodecimo Metaphysic.quòd motus cœli de se possibilis est esse & non esse. sed motus cœli perpetuatur ab alio. vt dicit Commentator ibidem. Item quælibet species materialis est corruptibilis: quia habet materiam, quæ est principium generationis & corruptionis: etiam quod est idem essentialiter cum corruptibili est corruptibile, sed species est eadem cum indiuiduis,quæ corruptibilia sunt, vt homo idem est cum hoc homine, sed species materialis perpetuatur. aliter enim totum vniuersum non esset perfectum,nisi haberet species omnes suas.

a.tex.c.121. vsq; ad finē. OPPOSITVM vult Cōmen.in isto primo: quia vult quòd non sit aliquod corruptibile quod possit perpetuari ab alio: quia quod est corruptibile per se non perpetuatur ab alio. ergo corruptibile non perpetuatur ab alio, & potest formari ratio. nullum perpetuum est corruptibile,sed quod perpetuatur ab alio est perpetuū, ideo &c. maior patet ex dictis: quia nullum semper ens est corruptibile: modo, si nullum perpetuum ab alio est corruptibile, tunc nullum corruptibile perpetuatur ab alio: quia vniuersalis negatiua conuertitur.

CONCLVSIO.

Corruptibilium ex se secundum totum, nullum ab aliquo extrinseco perpetuari potest, corruptibilia vero secundum partium successionem ab alio perpetuari valent: cui non obstat contrarium Catholicæ asserere.

Tex.c.121. VNde dicendum secundum principia Aristot.& Commentat.quòd corruptibile dicitur habere potentiam ad non esse: modo aliquid dicitur habere potentiam ad corruptionem & non esse dupliciter.

A Vno modo quod potest totum simul corrumpi, vt hic homo. Alio modo quòd non potest simul corrumpi totum,sed vna pars eius successiue post aliam, vt posteriori parte adueniente præcedens corrumpatur. Vlterius notandum, quòd aliquid perpetuari ab alio potest intelligi duobus modis. Vno modo secundum idem sui, vt quod remaneat secundum eandem formam in numero. Alio modo non secundum idem sui, sed secundum aliam & aliam partem sui.

Tunc secundum Aristote.dicendum est ad quæstionem, quod est corruptibile primo modo non perpetuatur ab alio: sed quod est corruptibile secundo modo bene perpetuatur ab alio. Ratio primi est.illud est impossibile non esse quod si poneretur non esse sequeretur impossibile: quia simul esset vel non esset: quia quod perpetuatur ab alio ponitur esse, sed non est: quia ponitur non esse. a.te.c.121. in finem.

B Item secundo, possibile esse, & impossibile esse sunt opposita: modo, possibile esse ex se est impossibile esse ex alio: ergo per oppositum, quod est impossibile ab intrinseco est impossibile ex se.ergo,si aliquod est corruptibile ex se & perpetuaretur ab alio, est corruptibile ab extrinseco. Item, si aliquod est corruptibile ex se, & perpetuatur ab alio, tunc potentia illa ad corruptionem in toto tempore esset ociosa: sed hoc est falsum: quia licet in natura ad tempus determinatum sit ociosum, non tamen est ociosum æternaliter: quia tunc illa potentia esset frustra.consequentia patet,quia hic homo habet potentiam ad non esse & perpetuatur: & sic habet esse æternaliter & nunquàm non esse.ergo potentia ad non esse est frustra.

Ratio secundi.quia motus cœli est perpetuus ab extrinseco, & est corruptibilis secundo modo: quia eius C partes successiue corrumpūntur,non ꝙ totus simul corrumpatur, quia non est timendum quòd cœlum stet: sed secundo modo est corruptibilis. quia habet contrarium, vt quietem & perpetuatur ab alio non secundum idem sui: sicut cœlum manet idem secundum sui substantiam. Sed hic est dubium, quia sicut se habet generabile ad semper nō ens,sic corruptibile ad semper ens. sed generabile aliquod potest esse semper non ens.ergo corruptibile semper erit ens non ex se sed ab alio, quia omnes leges conueniunt in hoc ꝙ omnia eueniunt ex necessitate, quia si sic, tunc non oporteret consiliari & negociari,quod est cōtra bonos mores & omnes leges. Dubium.

Ad istam rationem dictum est prius.cum dicitur.sicut &c.conceditur. Et cum dicitur &c.dicendum ꝙ secundum Arist.est impossibile.& cum dicis.ergo omnia eueniunt ex necessitate,dicendum ꝙ duplex est necessi D tas. Continua secundum ꝙ aliquid in quolibet tempore est vt Deus. Alia intercisa secundum ꝙ aliquid esse habet in determinata parte temporis quo ad nos, & quo ad naturam,vt eclipsis Solis & Lunæ habent esse in determinata parte tēporis & non esse in determinata parte, & intellectui humano notum, quia bonus Astronomus bene scit distantiam eius a præsenti nunc, & etiam determinata quo ad naturam.sed alia est necessitas intercisa determinata quo ad naturam & non quo ad nos: cuius distantia non est mensurata & nota a nobis a præsenti nunc,vt ire cras ad ecclesiam: & illa est contingens ad vtrumlibet. Vnde,quando dicitur,quòd tunc omnia ex necessitate euenirent, dicendum, quòd non necessitate continua, nec etiam determinata quo ad nos & quo ad naturā:quia illa distantia a præsenti nunc non est mensurata Solutio.

rata quo ad nos, sed bene est determinata quo ad naturam. & cum dicitur, quòd tunc non oportet consiliari &c. dicendum quod de necessitate, quæ est in futurum, & oportet consiliari: quia consilium est de numero omni & ipsa prosilijt super omnes res necessarias. vnde necessitas includit consilia: sicut si omnis homo est animal oportet quod Socr. sit animal: quia est homo. vnde be
Quæ nam consiliū exigant. ne concluditur quod non est de necessitate continua nec in tercisa, quæ est determinata quo ad nos & naturam, quia non consiliamur de eclipsi Solis & Lunæ: sed oportet consiliari quo ad necessaria quo ad nos: indeterminata tamen quo ad naturam. vnde consilia non sunt frustra: quia frustra est quod ordinatur in finem, quem non attingit: sed illa consilia attingunt finem sicut Solem oriri cras non est frustra potentia, quia orietur. vnde consiliatio non ordinatur ad hoc quòd nunquàm possit esse.
Quid fidei in hac parte tenendum. Tenendo principia veritatis & fidei, dicendum, quòd aliquod corruptibile de se potest perpetuari ab alio, vt a Deo, & hoc non potest conuinci ex sensatis: ideo Aristo. hoc non potuit capere, quia tātum fidem habuit de illis, quæ possunt conuinci ex sensatis, & similiter Com. Ad argumentum in contrarium. cum dicitur. illud est impossibile non esse &c. conceditur. Et cum dicitur &c. dicendum quod non sequitur impossibile: quia Deus potest facere hoc sine consecutione impossibilis, sicut fecit tempus & potentiam, & ita potest retrahere eam.

Rñsiones. Ad rationes in contrarium responderet Aristot. quòd Deus est omnipotens &c. diceret Aristo. quòd Deus est omnipotens respectu possibilium, sed non habet potentiam ad impossibilia, sed illud impossibile est secundum eum.

Ad secundum. cum dicitur. motus &c. dicendum quod motus cœli est corruptibilis successiue, & non totus simul, sed quo ad partes: & cum dicitur. perpetuatur ab alio. dicendum quòd non perpetuatur secundum idem sui, sed secundum diuersa sui, vt dictum est. Ad tertium. species materialis &c. dicendum quòd species materialis non est corruptibilis simul secundum omnes partes sui & quantum ad omnia supposita simul, sed successiue, sic perpetuatur.

Tex. c. 127. Quod autem necesse consequi ex his manifestum. Genitum enim & corruptibile consequuntur adinuicem.

QVAESTIO. XXXVI.

An omne Genitum sit corruptibile.

Consequenter queritur, Vtrum omne genitum sit corruptibile. Arguitur quòd non: quia, si omne genitum esset corruptibile, tunc contingeret aliquod corruptum idem
Text. c. 70. in numero regenerari: sed hoc est falsum naturaliter, quia dicit Aristote. Secundo de Generatione, quòd quorum substantia deperit, non eadem in numero redeunt. Quinto Physicorum. etiam satis patet consequentia. supponendo vnum: quòd priuatio alicuius formæ non corrumpitur nisi generetur forma cuius est priuatio. ergo, si ille homo corrumpitur, tunc priuatio formæ est generata. modo, si tunc omne genitum est corruptibile, & tunc priuatio formæ præcedentis corrumpetur: & oportet quòd eadem forma præcedens in numero regeneretur: quia priuatio formæ in numero non corrumpitur nisi per aduentum illius formæ in numero, & illa est corrupta. ergo regenerantur eadem in numero.

Oppositvm vult Aristote. in litera. ex intentione enim probat quòd omne generabile est corruptibile, quia ista duo conuertuntur. Tex. c. 121. & 122.

CONCLVSIO.

Genitum omne necessario corruptibile est.

Dicendum ad quæstionem, quòd omne genitum est corruptibile, quia quod habet materiam est corruptibile. quia materia est principium quo res potest esse & non esse, Septimo Metaphysico. sed omne genitum habet materiam: quià aliquid generatur ex subiecto: quia ex nihilo nihil fit. Primo Physicorum. & illud subiectum est materia. vnde, si est genitum quo ad esse substantiale, & si est genitum quo ad esse accidentale, tunc habet materiam, quæ est potentia ad esse accidentale. Text. c. 32. Text. c. 33.

Item, secundo secundum Aristote. inter semper ens & semper non ens est medium, de quo verificatur negatio vtriusque, vt non semper ens, & non semper non ens. sed hoc medium est genitum: quia aliquando est, aliquando non est, & sic non semper est ens, & non semper non ens. Tex. c. 126.

Ad rationem. si omne genitum &c. negatur consequentia. cum dicitur. priuatio &c. dicendum quod priuatio non est genita. quia quando indiuiduum corrumpitur, tunc priuatio generatur. quia priuatio est transmutatio ad esse, & ad formā dans esse. sed priuatio non est ens nec forma dans esse. ergo nō est genita. Rñsiones.

Sed contra hoc obijcitur, quod nunc est & prius non erat entitate debita sibi hoc genitum est: sed priuatio formæ corrumpitur nunc, & prius non erat. quare &c. ergo si est genita corrumpitur: tunc non corrumpitur nisi adueniente forma eadem in numero corrupta. Dicendum, quòd priuatio non est genita: quia non ens non generatur: & cum dicitur quòd nunc est & prius non &c. dicendum quòd verum est si est entitate positiua: sed si est entitate priuatiua non oportet. Aliter dicitur. si omne genitum &c. conceditur. tu dicis, dicendum quòd priuatio est genitum nouum. ergo corrumpitur priuatio corruptibilitate quam requirit forma indiuidui. sed cum dicitur nisi per formam &c. dicendum quod priuatio potest corrumpi non generatione formæ, cuius est priuatio: sed gratia illius formæ corruptionis quam consequitur priuatio.

Palam autem & hoc ex Prioribus: semper enim entis: & semper non entis, est intermedium cui neutrum consequitur: hoc autem est genitum & corruptibile: possibile enim & esse, & non esse determinato tempore vtrunq;. Dico autem vtrunq;, & esse quanto quodam tempore & non esse. Tex. c. 137.

Si igitur est quod genitum, aut corruptibile: necesse hoc intermedium esse. Tex. c. 138.

Quæstio

QVAESTIO XXXVII.

An omne corruptibile sit Genitum.

Onsequenter quæritur, Vtrum omne corruptibile sit genitum. Arguitur φ non. illud quod præcessit in tempore infinito præterito non est genitum. quia genitum est quod nunc est & prius non fuit. ergo quod infinito tempore præterito fuit non est genitum. sed aliquod corruptibile vt iste homo antequàm sit genitus præfuit in infinito tempore in potentia materiæ. quia si non præcessisset potentia, tunc impoßibile fuisset ipsum fieri: sed ista potentia corrumpitur adueniente forma, vt dicit Commenta. primo Physico. quia per hoc probat quòd potentia differat a materia. Text. c. 70.

Oppositvm vult Aristote. in litera, quoniam omne corruptibile est genitum & econtrario. quia conuertuntur: & hoc probat ex intentione in litera. Text. c. 121. & 122.

CONCLVSIO.

Corruptibile omne necessario Genitum est.

Dicendum est ad quæstionem, quòd omne corruptibile est genitum accipiendo genitum pro illo quod prius non ens, postea est ens. cuius ratio est, quia, si esset aliquod corruptibile quòd non esset genitum, tunc aliquid potest esse & non esse simul in eodem instanti temporis, scilicet copulando cum hoc simul quod est esse & non esse. sed hoc non est: quia tunc contradictoria simul essent. quia accipiatur ens quod semper fuit, & tamen sit corruptibile. modo, tunc ponatur quòd corrumpatur, quia non est ratio quare plus in isto instanti corrumpatur quàm in alio præterito: & sic semper fuit in præterito, & etiam potuit non esse in præterito, sicut nunc potest corrumpi, ita in quolibet instanti præteriti temporis, sed si esset genitum non esset simile. quare nunc plus quàm prius non fuit: & sic potest esse per aliquam causam.

Ad rationem. Rationes.

Et hoc ad rationem. illud quod præcessit &c. conceditur. Et cum dicitur. sed aliquod corruptibile &c. negatur. & cum dicitur. potentia &c. dicendum φ potentia propinqua non semper præfuit in tempore infinito quæ est disposita materia, quia potentia illa ad esse est terminata ex vtraque parte. Alia est potentia remota: tunc adhuc est difficile, quia videtur φ in tempore infinito præcesit, quia materia, quæ recipit istam formam, prius fuit in potentia in tempore infinito, vel non fuit in potentia. si non fuit, tunc impoßibile est fieri: quia sicut nihil facit quod impoßibile est facere, ita nihil fit quod impoßibile est fieri: sed si fuit in potentia tunc semper præcesit in infinito tempore. Dicendum, φ potentia propinqua non fuit in tempore infinito: sed remota præfuit in tempore infinito: & potentia remota dicitur esse subiectum potens & respectu illius subiecti. modo capiendo illam potentiam pro subiecto potente tantum præcesit in infinito tempore: quia materia prima semper fuit in potentia. sed si accipitur pro respectu superaddito materiæ, non oportet φ semper præcesserit illa potentia. ideo ratio illa non valet.

Te c. 137. Sed adhuc neq; verũ dicere nunc, quia est annus prior, neq; annus prior, quia nũc est &c.

Tex. c. 138. Veruntamen non eius quod tunc non esse, existit enim actu ens, sed in anno priore & in præterito tempore &c.

QVAESTIO XXXVIII.

An aliqua potentia præteritum respiciat.

Onsequenter quæritur, Vtrum aliqua potentia sit respectu præteriti. Et arguitur φ sic. si ad præteritum non esset potentia: tunc esset impoßibile: sed hoc est falsum: quia inconueniens est quòd præteritum sit impoßibile: quia impoßibile est quod nunquàm fuit nec est nec erit: sed præteritum fuit. consequentia patet: quia postquàm ad præteritum non esset potentia esset impoßibile, quia illud est impoßibile ad quod non est potentia.

Oppositvm vult Aristote. quòd non sit respectu præteriti.

CONCLVSIO.

Nulla est potentia ad præteritum.

Dicendum quòd non est potentia respectu præteriti sic intelligendo quòd nulla potentia est ad esse vel non esse in præterito, quia quicquid habet potentiam ad esse & ad non esse est ad futurum. & sic intellexit Aristo. quia si potentia esset ad præteritum: tunc sequitur quòd præteritum posset esse in futuro. sed hoc est falsum: quia impoßibile est præteritum esse: φ si esset poßibile inesse præteritum, tunc præteritus æternus esset præsens: & sic præteritum & præsens essent simul: quod est impoßibile. consequentia patet: quia post quàm aliquid esset in præterito, tunc præteritum posset esse. vnde sic intellexit Aristote. quòd si aliquid potest esse vel non esse, potentia remota ab actu, illa potentia non est ad præteritum.

Ad argumentum. si non esset & ex dicẽdum, quòd eo modo præteritum est impoßibile, quo modo potentia non est ad ipsum, sed potentia non est ad præteritum, vt sit. ergo impoßibile est vt præteritum sit: sed ex hoc non sequitur φ non fuit. vnde poßibile est quod non repugnat sibi fuisse, sed repugnat sibi esse. vnde hoc solo Deus est priuatus, vt non faciat genitum, ingenitum & incorruptibile: sicut dicit Aristoteles. in Sexto Ethicorum. Rãsiones.

Quæstionum libri Primi de Cœlo & Mundo Finis.

QVAESTIONES SVPER LIBRVM SECVNDVM DE COELO ET MVNDO.

Cœlum autem, & eum, qui sursum locum, antiqui quidem dijs attribuerunt, velut existens solum immortale. Text. c6. 2.

QVAESTIO I.

An Cœlum sit locus Dei.

Onsequenter quæritur circa Secũdum librum. & primo circa principium, quia Arist. dixit quòd cœlum esset locus dei. Vtrum hoc sit verum. Arguitur primo φ non: quia incorporeum non est in loco, quia esse in loco est proprietas corporum, vt Quarto Physicorum. &. t 2. Metaph. sed Deus est substantia incorporea intransmutabilis inalterabilis, intantum φ motores orbium mouent sine labore & Text. c. 2. Text. c. 45. Text. c6. 5.

re & fatigatione. Item locatum debet esse æquale loco Quarto Physico, sed cœlum non est æquale Deo. quia cœlum est finitum. vt primo huius. sed Deus est infinitus. vt patet Octauo Physicorum. &. 12. Metaphysi.

Text. c. 30. Text. c. 4. Text. c. 86. Tex. c. 43. Text. c. 46. Text. c. 42. Item si cœlum esset locus Dei: Deus moueretur localiter. sed hoc est falsum, quia Deus est immobilis. vt patet Octauo Physico. consequentia patet. quia quod est in loco est mobile Quarto Physi. & quia locus quæsitus fuit propter motum localem.

Text. c6. 2. Tex. c. 22. OPPOSITVM vult Aristot. in litera. in principio Secundi, quòd cœlum attribuitur Deo. Item etiam dicit in primo huius, omnes de dijs habent existimationem; & locum qui sursum est attribuunt Deo; & hoc tam Græci, quàm Barbari tanquàm immortale coaptantes immortali.

CONCLVSIO.

Deus non est in cœlo, vel aliquo alio loco circumscriptiue, sed manifestatiue.

Sciendum quòd Deum esse in loco, vt in cœlo, potest intelligi dupliciter. vno modo circunscriptiue & continue: quod est secundum inclusionem corporalis magnitudinis. Alio modo intelligitur Deum esse in loco manifestatiue, & hoc secundum excellentem & eminẽtem manifestationem virtutis eius. Primo modo, Deus non est in loco, sed secundo modo. Primum patet rationibus prædictis. Sed secundum probatur. in illo corpore, quod velocissime mouetur & motu rarissimo & vniformissimo, manifestatur euidentissime virtus Dei: sed cœlum est huiusmodi, vt patet Octauo Phy-

Text. c. 83. sicorum: quia nullum corpus de mundo ita tornatum est & sphæricum, quia excedit facturam omnis artificis

Text. c. 15. Text. c. 83. præter Deum. & patet Secundo huius. vnde etiam Commenta. dicit Secundo huius, capitulo de dubitationibus positionis in cœlo: quòd Aristo. ostendit in Physicis. vt in Octauo Physicorum locum primi motoris esse maximum circulum maximi orbis, & ibi apparet potentia mouendi velocissimi motus. quia maximus circulus maximi orbis in æquali tẽpore maximum spatium pertransit: & hoc manifestat locum eius determinatũ, quia dextrum est locus eius, quia ibi apparet maxime virtus.

Rõsiones. PEr hoc patet ad rõnes. illud quod est in loco, &c. verum est circunscriptiue. modo Deus non est in cœlo circunscriptiue, sed manifestatiue, vt dictum est in positione, ideo non valet.

Text. c6. 5. Adhuc autem sine labore propter neq; vna indigere violenta necessitate, quæ detineat prohibens ferri aptum natum ipsum aliter.

QVAESTIO II.

An Cœlum moueatur cum labore & fatigatione.

COnsequenter quæritur, Vtrum cœlum moueatur cum labore & fatigatione. Et arguitur quòd sic. ille motor mouet mobile cum fatigatione, cuius mobile resistit motori: quia ex alio non videtur prouenire labor & fatigatio, nisi quia mobile resistit motori. sed cœlum resistit motori.

Cõmen. 71. quia dicit Commentator Quarto Physicorum, quòd in omni motu est resistentia mobilis ad motorem. Item, mobile quod mouetur motibus contrarijs, mouetur cum labore & fatigatione: quia hoc mobile fatigatur quod mouetur motibus contrarijs & contra inclinatio-

E nem, sicut corpora animalium, quæ mouentur deorsum qui est oppositus motui ad latus quo mouet alia: ergo fatigatur. sed cœlum mouetur motibus contrarijs, vt orbes planetarum inferiores mouentur duobus motibus contrarijs, vt motu diurno, qui est ab oriente in occidens, & econtrario. a proprijs motibus ab occidente in oriens, vt dicunt omnes. Item, ille motus videtur esse cum fatigatione, cuius mobile aliquando velocius, aliquando tardius mouetur: quia animalia, quæ sunt hic, dicimus fatigari: quia aliquando velocius, aliquando tardius mouentur: sed corpora cœlestia sunt huiusmodi, quia aliquando mouentur tardius, & aliquando velocius: quoniam in vno tempore maiorem arcum transeunt in Zodiaco, aliquando vero minorem in alio tempore, vt per obseruationes Astronomorum certas compertum est.

F OPPOSITVM vult Aristo. in litera, qui dicit, quòd cœlum mouetur motu incessanti sine labore & sine fatigatione. & Commen. idem vult.

CONCLVSIO.

Mouetur Cœlum ab anima sua sine labore & fatigatione.

Sciendum, quòd de cœli motu diuersæ sunt opiniones, vt Aristot. recitat in litera. Aliqui dicunt ad hoc, quòd cœlum detineatur superius & non descendat, indiget virtute animata quæ detineat & sustineat cœlum ne descendat, vt isti posuerunt Atlantem qui sustinet cœlum, hoc demum Aristote. improbat breuiter, quia est fallacia, & non debemus assentire fabulæ, quæ ponit cœlum esse graue. tunc enim indigeret virtute sustinente ipsum, sed prius demonstratum est cœlum nec esse Text. c. 4.

G graue nec leue. Alij dicunt, quòd cœlum detineatur per velocitatem excellentiæ circumgyrationis, quia, quamuis cœlum sit natum descendere, tamen quia velocius circungyratur quàm natum sit descendere, ergo manet superius. vnde motus circungyrationis præanticipat velocitate motum descensus, vt, si aqua ponitur in vase, quod habet foramen aliquod versus terram tam quam apta nata sit sic descendere, tamen velocius potest circunduci, quòd aqua non descendit: quia motus circungyrationis præuenit motum descensus deorsum, similiter in vrina vbi grossum corpus est terrestre, & si in aqua circunducitur vrina graue manet superius, & non descendit ad fundum, quamuis natum sit descen-

H dere: sed impeditur velocitate circungyrationis. Aristote. improbat hoc: quòd tanto tempore & perpetuo aliquid moueatur a virtute violentante, & violente impossibile est. vnde ille motus est violentus: & violenta non sunt perpetua, quia quæ sunt extra naturam videmus citissime deficere, vt patet primo huius. quia violentum est posterius naturali. modo posterius impossibile est existere non existente priori. Alia est opinio Platonis: quòd anima prudens accepit cordi & sustinet & mouet cœlum. vnde dicit quòd ex medio ad extrema vndique complexa incoepit incessabilem vitam & motum ad omne tempus. Contra. hoc dicit Aristo. quòd anima, quæ sic cœlum cogeret moueri & manere superius, haberet tristitiam & careret labore: sed hoc est inconueniens, quia tunc anima cœli esset ignobilior quàm anima animalium, quæ non mouet semper cum tristitia, & cum prudenti labore. consequẽtia patet: quia postquam inciperet illum motum cum tristitia eum cogeret & retineret Text. c. 6.

Text. c6. 5.

retineret cœlum perplexa ei:sed beata tunc non est:quia beatum & sine tristitia est: quia optimum & delectabilissimum & iocundissimum vult esse felicitas, primo Ethicorum. Item caret robore prudenti omni conatu prudenter ad mouendum appositio: quia quòd aliquid incipiat laborare & fatigari non est laudabile, licet ad tempus sit laudabile: quia sicut dicitur in prouerb.gloriosas animas labor nutrit: tamen non est laudabile, ꝙ anima cœli sic semper moueat cum tristitia, quia tunc deterior esset animabus animalium, quæ non semper mouent, sed quiescunt aliquando.

Et sciendum quòd Commenta.dicit de his dictis: ꝙ ista omnia sunt apologi, id est sermones vulgares, quos ponunt legislatores: & sunt remoti a veritate & intellectu humano. vnde etiam dicit in tertio Physicorum. Aduocatorū abusus. in prologo, quòd apologi nostræ legis, quos ponimus in ciuitatibus, corrumpunt multa principia necessaria propter consuetudinem. Et ipse Com.loquitur de apologis suæ legis, quæ sumit de lege Maumeth. Et si loqueretur de nostra lege métiretur: quia omnia in lege nostra sunt vera & probata per miracula Dei & Creatoris gloriosi.

Tunc dicendum est ad quæstionem, quòd motus cœli non est cum labore & fatigatione: & hoc probatur ratione Aristote. quia, si motus cœli esset cum labore & fatigatione, tunc motus cœli laboriosus esset, & magis fatigatus & expers optimæ dispositionis: sed falsum est hoc, quòd cœlum sit magis fatigatum & laboriosum & recedens ab optima dispositione. consequentia supponitur: quia patet ex animalibus: quanto animalia magis laborant tanto magis fatigantur, quia homo tantum potest ambulare, quòd deficit homo, ita ꝙ spiritus & nerui corrumpuntur: quia talis potentia magis facta abijcit a substantia.

Cōmen. 3. Item, probatur ex dictis Commentatoris, qui dicit, C quòd causa fatigationis & laboris in mobilibus est ꝙ mobile habet naturalem inclinationem ad motum oppositum & alium terminum ad quem mouetur & mouet, vt anima mouet animal ad latus, & animal quia graue naturalem habet inclinationem ad motum deorsum, qui opponit motui ad latus, quo mouet anima. Ex hoc sic. ille motus non est cum labore, cuius mobile non habet naturalem inclinationem ad motum oppositum illi motui quo mouet motor: sed cœlum est huiusmodi, quia mouetur circulariter & nullam habet prorsus inclinationem ad motum alium quàm circularem: quia nullus motus est oppositus motui celesti nec secundum totum, nec secundum partes, vt probauit primo huius. nec habet inclinationem ad motum deorsum, nec sursum, quia cęlum nec est graue nec leue, sed est neutrum Tex.c. 10. & 24. vt dicit Commentator, & ita anima mouet ipsum sine labore & fatigatione: quia est in mouendo in optima dispositione & delectatione: quia Aristo.dicit quòd entia illic existētia sunt inalterabilia & intransmutabilia optimam vitam ducentia in toto æterno.

Rñsiones. AD rationes, ille motor &c.dicendum, quod resistentia mobilis ad motorem duplex est. Vno modo ex inclinatione naturali ad alium motum illi ad quem mouet motor, vt corpus animalis habet naturalem inclinationem ad motum deorsum, quia graue est: & ille motus est alius ab illo, ad quem mouet motor, vt anima mouet: & vbi est talis resistentia, ibi est labor & fatigatio.

Alia est resistentia, quæ est ex potentia mobilis ad actum: quæ tamen caret inclinatione naturali ad alium A motum: & illa est in cœlo, quia est in potentia hoc, quo motor mouet actum, & hoc dicit Commentator Quarto Physicorum esse ex tali resistentia non est labor & fatigatio. Ad aliud, mobile quod mouetur contrarijs & cætera.conceditur. si est vera contrarietas. Et cum dicitur quòd orbes &c. dicendum quòd mouentur motibus contrarijs, quia non sunt super eosdem polos & axem, sed diuersos. vnde motus sunt disperati. sed si esset vera contrarietas. tunc oporteret quod motus essent super eosdem polos sicut dicit Commentator. Ad tertium. ille motus &c. verum est si secundum rem & veritatem est, sed si secundum apparentiam est, tunc non oportet, & cum corpora cœlestia &c. dicendum, quòd non in rei veritate velocius & tardius mouentur: quia semper æquales arcus pertranseunt in suo orbe in æquali tempore. Et cum dicitur, planetæ &c. sunt aliquando retrogradi & cætera. dicendum, quòd hoc non prouenit B ex hoc quòd in rei veritate sint velocioris motus, sed sit propter motus in epiciclis, quia quando planeta est in superiori arcu epicicli, tunc velocius mouetur: quia mouetur motu epicicli, sed in inferiori tardius mouetur, quia opposito motu deferentis circuli, vt habet videri in Astrologia.

Si autem oportet Cœlo adaptare aliquid talium & primum, quemadmodum diximus in animalibus existens rationabile existere in ipso. Tribus enim entibus vnumquodque velut principium quoddam est. Dico autem tria sursum & deorsum, & anterius: & oppositum, & dextrum & sinistrum: has enim distensiones rationabile existere corporibus perfectis omnes. Text. c. 8.

QVAESTIO III.

An sex tantum sint positionis differentiæ.

Onsequenter queritur circa secundum capitulum huius Secundi, Vtrum differentiæ positionis solum sint sex. Arguitur primo quòd sint plures: quia sicut est de motu augmentationis, sic de motu generationis & nutritionis, per conuenientem similitudinem, & etiam magis videtur de motu generationis: quia nobilior est generatio augmentatione, cum sit secundum substantiam, sed augmentatio est secundum accidens: sed duæ differentiæ sumuntur secundum motum augmentationis, & sursum, & deorsum. quare &c. Item, sicut est de motu sensus, ita est de motu intellectus, per conuenientem similitudinem, D quia sicut intellectus immutatur ab intelligibilibus, ita sensus a sensibilibus, vt patet. 3. de Anima. sed duæ differentiæ accipiuntur secundum motum sensus: vt ante & retro, vt dicit in litera: ideo secundum motum sensus etiam duæ debent accipi. Item, sicut se habet sensus, sic & appetitus. ergo sicut est in motu sensus, ita & in motu appetitus: sed secundum motum sensus duæ differentiæ accipiuntur, vt dictum est. ideo &c. Item Quarto arguitur ꝙ sint pauciores quàm sex: quia omnia sunt tria &c. vndequaq; ex primo huius: sed dimensiones & differentiæ positionis sunt de natura omnium. ergo tantum sunt tres differentiæ positionis. Text.cō. 2. Text. cō. 5.

OPPOSITVM vult Aristo. in litera, qui enumerat sex differentias positionis, & non plures vt dextrum, sinistrum, sursum, deorsum & cætera. vnde etiam reproTex. cō. 7.

 bat

bat opinionem Pithagoricorum, qui non ponunt nisi dextrum & sinistrum.

CONCLVSIO.

Sex Tantum sunt positionis differentiæ. Sursum Deorsum, Ante, Retro, Dextrum, ac Sinistrum.

Virtutes animatorũ, a quib⁹ quo quo modo motus initiatur, sunt radices, a quibus omnis sumitur positionis differentia.

NOtandum, quòd differentiæ positionis accipiuntur in corporibus animatis perfectis secundum virtutes, quæ sunt principia motuum diuersorum. vnde in corporibus animatis perfectis tria vniuntur, s. motus localis, & augmentationis, & sensus. modo, illa pars, vbi est virtus incipiens motum augmentationis, est sursum vt in animalibus incipit augmentatio a capite. ergo caput est sursum non ratione totius, sed ratione partis. Similiter in plantis a radicibus incipit motus augmentationis: quia per radices accipiunt nutrimentum, per quod fit augmentatio. vnde est sursum. Quia augmentatio fit adueniente aliquo quod resoluitur in materiam: & recepit formam illius substantialem cui aduenit: & illud oportet q praeparetur & disponatur. Vnde & nulla digestio est secundum medicos in ore, sed præparatio, vt masticatio: quia cibus masticatus habet virtutem aliquam, quam prius non habuit, quia sanat vulnera, vt dicit Auic. vnde a capite incipit motus augmentationis non essentialiter, sed formaliter, quia hoc est a corde, quod est principium omnis motus, & quælibet pars aucti est aucta. ergo prius cor augmentatur vel simul cum alijs partibus. vnde nutricatio & dispositio fit a capite, quia ibi præparatur cibus, & diuiditur per os in animalibus, & per radices in plantis. Vnde sicut dicitur. 2. de Anima, q radices in plantis assimilantur in animalibus ori, quia vtraq; pars trahit alimẽtum: & ita illa pars vbi incipit motus augmentationis est sursum, sed opposita deorsum est. Similiter penes virtutem, per quam est motus sensus, accipiuntur duæ differentiæ, quia vbi initiatur motus sensus & immutatur sensus a sensibili est ante, & opposita pars est retro. ergo facies dicitur ante: quia ibi existit virtus initiatiua motuum sensus. vnde licet virtus visiua non sit in extremo oculi, tamen ibi initiatur motus, quia ibi recipitur species visibilis sine qua nõ fieret visio. Similiter dextrum & sinistrum distinguuntur secundum virtutem, quę est principium motus localis. dextrum. n. est a qua incipit motus localis, siue viget: & huius signum est, quia dextra magis est calida quàm sinistra: quia licet cor, quod est fons caloris declinet ad sinistram magis, tamen aperturas habet versus dextrum: & hoc propter motum localem. Vnde in pluribus nos videmus, q quando volunt ambulare, mouere primo dextrum pedem, & ad aliquid faciendum mouent primo dextram manum: sed, si accidit oppositum, hoc est, vt in paucioribus & per accidens & sinistra est oppositum. Tunc dicendum est ad quæstionem, q differentiæ positionis sunt sex: quia tot debent esse differentiæ positionis, quot modis motus possunt distingui per virtutes, quæ sunt principia motuum, & a quibus virtutibus initiantur motus: sed hoc fit sex modis: quia duæ differentiæ sunt, a quibus initiatur motus augmentationis: quia a sursum, & terminatur deorsum. similiter motus localis initiatur a dextra, vt dictum est. Notandum, q omnes differentiæ positionis inueniuntur in omnibus corporibus, sed etiam non in omnibus animatis: quia in plantis tantum est sursum & deorsum: & quia licet dimensiones inueniantur in omnibus corporibus, tamen non sufficit ad differentias positionis nisi sint informatæ virtutibus, a quibus initiatur motus: quia in animatis non distinguuntur virtutes, quę sunt principium motus, cum lapis non habeat motus sensus augmentationis, & localis processiui. Similiter plantæ non habent dextrum & sinistrum, nec ante & retro: quia nec habent virtutes motus localis & sensus. ergo non habent virtutes, quæ distinguuntur penes has, sed solum habent differẽtias positionis sursum & deorsum, quæ distinguuntur penes virtutes motus augmenti.

Rñsiones.

PEr hoc ad rationes. sicut est de motu &c. aliqui dicunt q est simile in aliquo, quia per vtrunque aliquid acquiritur de nouo, sed est dissimile in hoc: quia generatio & nutritio non sunt motus, sed sunt mutationes momentaneæ: quia per ipsas generatur forma, vt per nutritionem forma substantialis in eodem: sed per generationem similiter forma substantialis: & vtraque recipit esse a nutrimento, licet per nutritionem forma substantialis carnis in alio vt in nutrimento: sed per generationem generatur forma substantialis mixti: sed augmentatio est verus motus. ergo penes motum augmenti possunt accipi differentiæ positionis, & non per generationem & nutritionem.

Sed hæc solutio non videtur sufficere ad sustinẽdum differentias positionis, q accipiantur penes veros motus. tunc non accipiuntur penes motus sensus, quia motus sensus non est verus motus successiuus, sed est instantaneus: quia anima in instãti immutatur a sensibili. Item augmentatio non est motus continuus, secundum Commen. 8. Phy. ideo hæc solutio non valet. Videtur etiam quod differentiæ positionis magis debẽt distingui a motu generationis: quia generatio est operatio nobilior animæ: quia per virtutem generatiuam diffinitur anima, quia anima est principium faciendi tale quale ipsum est: quia generatio est finis respectu aliarum operationum & vnumquodque denominatur a fine. 2. de Anima. Dicendum ergo est aliter q sicut accidentia notiora sunt substantijs, ita motus secundum accidentia notiores sunt motibus secundum substantias. modo, augmentatio est motus secundum accidens, vt secundum quantitatem: sed nutritio & generatio sunt motus secundũ substantias. ergo augmentatio notior est quàm sit generatio & nutritio & quo ad nos: ergo differentiæ positionis magis distinguuntur per principiũ augmentationis quàm generationis & nutritionis. Vnde sine peccato potest dici, q vbi est sursum penes principium augmentationis, & ibi etiam est sursum penes principium generationis & nutritionis: quia ad omnes motus hos deseruit nutrimentum, quoniam a capite incipit motus nutritionis: quia ibi nutrimentum præparatur, & disponitur: & illud & idem quod est principium nutritionis est principium generationis: quãdo superfluum est, tunc mittitur ad vasa generationis siue seminaria. Ad aliud. sicut se habet sensus &c. dicendum q est simile: quia sicut sensus immutatur a sensibili, ita intellectus ab intelligibili: tamen est dissimile, quia sensus est virtus in corpore & habet diuersitatem in partibus, sed intellectus non habet diuersitatem in partibus corporis & non est virtus organica. ergo nõ habet partes vbi distinguantur differẽtiæ positionis. Ad tertium. sicut se habet sensus &c. conceditur de appetitu sensitiuo, qui est negatiuus, tertio de Anima, & ideo penes ipsum ita bene distinguuntur differentiæ positionis, sicut penes principium sensus. Et ideo dicendum, quòd idem est organum

Cõmen. 23.

Cõmen. 49.

E F G H

num vtriusq;: quia sensitiuum & appetitiuum non est aliud subiecto, vt patet. 3. de Anima. Similiter non oportet quòd distinguantur differentiæ positionis per principium appetitus, sed sufficit quòd distinctæ sint per sensum. Sed posses dicere, quòd magis videtur quòd differentiæ positionis debeant distingui per appetitiuum magis quàm per sensitiuum: quia appetitus est virtus nobilior quàm omnis sensus particularis, & distinctio semper debet esse penes nobilius.

Text. c. 29.

appetit⁹ nõ est virt⁹ nobilior sensus.

Dicendum, quòd non est verum quòd appetitus sit virtus nobilior quàm sensus: quia cognoscitiua virtus est nobilior non cognoscitiua: sed appetitus siue sensitiuus, vt irascibilis vel concupiscibilis, siue intellectiuus, vt voluntas, nihil cognoscit: sed sensitiua virtus est cognoscitiua. ergo melius fiunt distinctiones penes principium sensus quàm appetitus. Ad quartum. cum dicitur omnia sunt tria &c. dicendum quod tria sunt plura duobus, vel secundum substantiam vel secundum dispositionem: sed non oportet quòd solum per substantiam omnia sunt tria: quia aliqua secundum substantiam non sunt tria, sed sex, vel octo &c. Sed secundum dispositionem omnia, quæ plura sunt duobus, sunt tria: quia possunt reduci ad tria, quia omnes substantiæ sunt tres per reductionem: quia omnis substantia vel est nobilissima, vel vilissima, vel media. similiter omnis digitus vel est maximus, vel minimus, vel medius. Similiter omnis differentia positionis est nobilissima vt ante, vel vilissima vt deorsum, vel media vt aliæ quatuor. Vnde quæ differentia positionis sit nobilior, hoc manifestum est secundum virtutes, quibus distinguuntur, vnde, si motus secundum sensum sit nobilior quàm motus augmentationis & localis. tunc etiam ante est nobilius quàm aliæ differẽtiæ: sed motus sensus est huiusmodi, quia est a virtute sensitiua, quæ est cognoscitiua, sed alij motus sunt a virtute non cognoscitiua. ergo sensus, & per consequens motus sensus & differentia positionis, quæ accipitur penes motũ sensus est nobilior alijs differentijs positionis.

Text. c. 13.

Nobis autem quoniam determinatum est prius. q in habentibus principium motus tales virtutes existunt. Est autem cœlum animatum, & habet motus principium manifestum, quoniam habet sursum & deorsum, & dextrum & sinistrum.

QVAESTIO IIII.

An Cœlum sit animatum.

On sequenter quæritur, Vtrum cœlum sit animatum. Et arguitur quòd non. si sic esset, tunc cęlum esset corruptibile, sed hoc est falsum: quia est perpetuum primo huius. consequentia patet: quia, si cœlum esset animatũ, tunc esset compositum ex materia & forma, & tale est corruptibile, vt patet. 1. Phy. quia forma in materia existens habet contrarium sibi, per Commentatorem primo huius. modo, si cœlum esset animatum, tunc esset compositum ex materia & forma: quia anima est forma corporis, secundo de Anima. Item, omne corpus animatum est organicum, & hoc patet ex diffinitione animę, secundo de Anima. anima est actus corporis &c. sed cœlum non est organicum, quia organicum est compositum ex diuersis partibus, quæ differunt complexione, compositione, & figura, vt dicit Albertus ibidem: quia auris est alterius complexionis, cõpositionis, & figuræ quàm oculus: sed cœlum non est sic compositũ ex diuersis partibus compositione &c. Item, omne corpus animatum est in potentia ad vitam, ex diffinitione animæ, secundo de Anima. quia anima est actus corporis Physicis habentis vitam in potentia: sed cœlum non habet vitam in potentia: quia, si haberet vitam, hoc esset in actu. vnde, cum sint quatuor modi vitæ, sensitiua, vegetatiua &c. quia, si essent plures reducerentur ad hoc. modo, cœlum non participat nisi motum localem, & illum habet in actu.

Text. c. 122.

Text. c. 47.

Text. c. 6.

OPPOSITVM vult Arist. in litera secundo huius, vbi dicens de partibus situalibus cœli supponit quòd cęlum sit animatum cum aliter non posit soluere dubitationes & quæstiones difficiles: supponit & dicit q cœlum sit animatum: & hoc idem vult Commentator.

CONCLVSIO.

Cœlum non est animatum anima sibi formaliter inhærente, sed cœlum cum suo motore est animatum, non anima inhærente, sed anima, quæ est illi immediatum motus principium determinatum.

NOtandum duplicem distinctionem. per cœlum possumus duo intelligere. Vnu modo corpus secundum quod nec est graue nec leue quod mouetur circulariter: & hoc circunscripto motore. Alio modo accipitur cęlum pro composito ex motore & mobili: & sic ab intelligentia mouetur circulariter: & sic accipitur cœlum. 8. Physi. quando dicit, cœlum mouetur circunscripto motore, præcise non mouetur: quia quod ex se mouetur diuiditur in duas partes: quarum vna est mouens & alia mota. Tertiu distinguitur cœlum secundum Commentato. in capitulo illo vbi mouet difficiles questiones duas. dicit q animatum dicitur æquiuoce de cœlo & de animantibus, quæ sunt hic, i. secundum diuersas rationes: quia vno modo animatum dicitur anima inexistente corpori, & quæ est constituta per subiectum inhærenter. Alio modo animatum dicitur anima non inhærente corpori nec constituta per subiectum, quæ est principium dans sibi esse: sed solum animatum anima non inhærente corpori nec constituta per subiectum, quæ est principium motus & coniungitur ei secundum motum: quia est principium immediatum & determinatum motus.

Animatum dupliciter.
Cõmen. 7.
Cõmen. 5.

Per hoc dicendum est ad quæstionem, q si animatum primo modo accipitur, cœlum non est animatum. Secundo dicendum q si cœlum secundo modo accipitur circunscripto motore non est animatum secundo modo. Tertio dicendum q cœlum est animatum anima mouente secundo modo animati si accipiatur cum motore. Ratio primi est. si cœlum esset animatum primo modo, vel esset animatum anima sensitiua, vel vegetatiua, vel intellectiua, vel motiua, per sufficientem diuisionem, quia non sunt plures animæ, vt patet. 2. de Anima. Sed cœlum non est animatum anima sensitiua, quia tunc haberet omnia organa, quæ deseruiunt ad sensum, vel quædam vt aures, quod non videmus, quia ridiculum esset hoc dicere: quamuis Simplicius hoc voluit. Nec vegetatiua anima: quia non nutritur nec augmẽtatur, vt patet primo huius. similiter nec anima motiua secundum locum, quia illa non est sine sensu. etiam non procedit de vno loco ad alium vt animalia. Nec est animatum anima intellectiua, quia intellectus nullius

corporis

corporis est actus secundo de Anima & tertio dans esse corpori: & cum cœlum sit corpus non potest animam habere pro actu primo. Ratio secundæ conclusionis dicta est prius: quia si hoc esset, tunc esset compositum ex materia & forma &c. Tertiũ Commen. probat tribus rationibus in illo capitulo vbi Arist. soluit illas difficiles dubitationes. Prima est. illud quod est nobilius animatis est animatum. hanc habet manifestam, quia quod nullo modo potest esse animatum non potest esse nobilius animato, sed cęlum est nobilius animato, quia dicit quòd nos opinamur cęlum esse nobilius animato. Item, illud quod mouetur localiter est animatum, & habet figuram determinatam & propriam; quia hoc tantum contingit animatis, quia inanimata non mouent se de potentia elementali, nec habent figuras proprias & determinatas: quia remanentibus in specie possunt habere diuersas figuras, vt patet in lapidibus: sed cœlum F mouetur localiter: quia diuiditur in partem mouentem & partem motam. ergo & habet propriam figurã sphæricam, vt patet in isto secundo: & illa ratio est vt dicit, quia accipitur ex parte figuræ & motus, quæ sunt potiora. Item tertio, ista ratio dicit propter quid, quia fundatur super rationes naturales & diuinas, sic, illud compositum est animatum, cuius altera pars est substantia sine magnitudine & materia: quia dictum est in scientia de Anima, ꝙ omne tale ens abstractum a materia est intellectus: sed alia pars cœli est immaterialis, quia declaratum est in. 8. Physi. quia motor eius est immaterialis, &
Cómen. 36. addit Com. in. 12. primæ Philosophiæ ꝙ forma intellectualis non mouet nisi per desideriũ primi: & primum mouet vt amatum & desideratum. ergo cęlum est compositum ex motore & mobili non tanquàm inhærente corpori secundum esse, sed tantum secundum motum:
Cómen. 3. & ad hanc intentionem dicit Com. versus principium G secundi huius. ꝙ in corpore cœlesti forma & formatum sunt vnum numero, vt cœlum & intelligentia, quæ est motor, licet magis diminute quàm intelligentia, vbi forma & formatum vt intelligẽs & intellectum secundum subiectum sunt vnum numero, quia motor secundum esse non coniungitur mobili in corpore cœlesti, sed tantum sunt vnum numero secundum effectum & motum. nam motus qui est immobili immediate procedit a motore. Sed dubium est contra primam conclusionem quòd cœlum circunscripto motore non est animatum. contra illud quod est nobilius animato est animatum. Ista probatio est Com. sed cœlum est nobilius animato: vt musca vel vermi, probatio huius. perpetuum est nobilius generabili & corruptibili Octauo Physic. sed cœlum est substantia perpetua: ex primo huius.

Dubium. Sed aliqui dicunt, ꝙ cœlum circunscripto motore H
Text. c. 75. non est nobilius animatis. ratio est. quando optimum
Tex. c. 22. in aliquo genere est nobilius optimo alterius generis, tunc totum simpliciter genus est nobilius toto illo genere: sed optimum in genere cognoscentium est nobilius optimo in genere non cognoscentium. quare &c. maior patet: quia homo optimus est nobilior optimo asino, ergo totum genus nobilius est omnibus asinis. minor patet etiam: quia Deus, qui est optimus in genere cognoscentium, est nobilior in genere non cognoscentium. ergo totum genus cognoscentium est nobilius omnibus alterius generis: sed cœlum est in genere non cognoscentium. animalia vero in genere cognoscẽtium. quare &c.

Dicendum, quòd corpora cœlestia circunscripto motore sunt nobiliora multis animalibus, quæ sunt E hic, vt musca & vermi. vnde hoc probatur per eandem rationem, quando optimum in aliquo genere &c. sed optimum in genere substantiarum simplicium est nobilius optimo in genere substantiarum compositarum, vt Deus, qui est substantia simplex, est nobilius omnibus in genere substãtiarum compositarum. Et confirmatur. quando optimum &c. sed in genere substantiarum æternarum Deus est optimum, quia est optimum eorum quæ in natura, procemio Metaphysico. sed cœlum est æternum, & animalia in genere corruptibili.

Per hoc ad rationem, quod est nobilius &c. verum est in aliquo illorum modorum, aut ꝙ anima sit pars sui, aut ꝙ sit instrumentum mediatum nobilioris animæ omnino: modo, quod est nobilius &c. verum est si videtur animatum esse aliquo modo, & sic cœlum est animatum non anima parte sui secũdum esse, vt homo: F sed est animatum anima mouente vnde cęlum est quasi ligamentum inter ista ingenerabilia & corruptibilia, vt dicit. Com. primo huius. Ad rationem illorum dicendum ꝙ non valet, quia tantum est in cõtrarium inquantum est pro eis, vt visum est. vnde potest dici, quòd debet intelligi de specie specialissima, quoniam genus vno modo accipitur pro specie specialissima, vt patet. 5. Metaphysi. quia indiuidua speciei specialissimæ sunt eiusdem perfectionis in substantia, vt omnes homines, sed differunt per accidentia, & in illis habet veritatem, quia optimus homo est nobilior &cæ. quia omnes homines sunt eiusdem perfectionis: sed in generibus, quæ plures species habent, & præcipue in analogis, non habet veritatem: & sic est in proposito, quia cognoscens est analogum. Aliter potest dici, optimum &c. conceditur: vt sic. Et cum dicitur. optimum in genere &c. volo ꝙ totum genus cognoscentium vt sunt cognoscentia sub ista G reduplicatione non cognoscentibus, quia affirmatio nobilior est negatione: sed id quod est cognoscens simpliciter non oportet quòd sit nobilius non cognoscente: quia visus est cognoscens & voluntas non est cognoscens: tamen visus non est nobilior voluntate, licet inquantum cognoscens sit nobilior.

Rñsiones. Per hoc patet ad argumenta. Ad primum si cœlum &c. verum est, si animatum anima inhærente secundum esse, & quę constituitur per subiectum: sed, si est animatum anima mouente, quæ non constituitur per subiectum, tunc non oportet: & sic est in proposito, vt dictum est.

Ad secundum, omne corpus animatum &c. verum est si est animatum anima, quæ perficit corpus: sed, si est anima mouens, non oportet habere diuersas partes organicas, quæ differunt cõpositione complexione &c. H sed sufficit, quòd sint aliquo modo diuersæ. Et cum dicitur. cœlum &c. dicendum ꝙ non habet animam hoc modo, quæ requirat distinctionem partium quantitatiuarum & in figura & compositione &c. sed sufficit ꝙ habeat partes, quarum vna est nobilior alia. Ad tertium cum dicitur, omne corpus &c. verum est si est animatum anima perficiente corpus secundum esse: quia illa aliquando operatur, aliquando non: quia fatigatur per molem corporis: sed si est animatum anima mouente & non fatigatur, tunc semper est in actu. vnde cœlum semper intelligit per intelligẽtiam, quia motor eius non fatigatur, vt patet secundo huius.

Dextrum enim vnumquodq; dicimus, vnde principium eius qui secundum locum mo- Text. c. 15.

tus. Cœli autem principium circulationis, vnde ortus astrorum.

QVAESTIO V.

An Oriens sit Cęli pars dextra.

Consequenter quæritur. Vtrum oriens sit pars dextra in cœlo: & arguitur ꝙ non. Illa pars est dextra, a qua motus localis incipit: quia illo modo distinguitur dextrum a sinistro, vt patet in litera: quia dextra pars est illa, a qua incipit motus localis, vt patet in animalibus quæ sunt hic: sed ab oriente motus cœli non incipit, quia in omni tempore mouetur etiã mouebatur, vt patet Octauo

Text.c.13. Physico. Item, si oriens esset pars dextra in cœlo tunc, sequeretur, ꝙ vna & eadem pars quandoq; est dextra, qñq; sinistra: sed hoc est falsum: quia dextrum & sinistrum sunt terminata & distinctæ partes & determinatæ secundum naturam, vt patet in animalibus hic: quia dextra manus non est sinistra, nec econuerso in nullo tempore dextra pars in cœlo est sinistra, cum cœlum sit animatum perfectius & nobilius. consequẽtia patet. quia eadem pars, quæ prius erat eleuata super orientem in superiori hemisphærio, quæ est pars dextra, postea in occidente descendit in inferiori hemisphærio: & erit sinistra. sicut Sol, qui de mane oritur primo supra orizontẽ de nocte occidit sub orizonte. Item, si oriens esset pars dextra, tunc non esset idem dextrum in cœlo super omnes regiones, sed hoc est falsum, quoniam in cœlo dextrum secundum naturam determinatum est, & quod est dextrum apud aliquos in vna regione, etiam est dextrũ apud alios in alia regione. consequentia patet: quia pars, quæ primo oritur in vna regione supra orizontem adhuc non oritur propter diuersitatem orizontium in diuersis regionibus: & etiam propter sphæricitatem terræ hoc est, & sic non est idem dextrum & sinistrum in cœlo apud omnes regiones.

Text.c.15. OPPOSITVM vult Aristo. in litera: quoniam determinat quòd in cœlo sunt illæ duæ differentiæ positionis dextrum & sinistrum. & subdit, ꝙ dextrum in cœlo est oriens, sinistrum vero occidens: & hoc idem vult Commentator & alij expositores.

CONCLVSIO.

Dextrum Cæli est ipsum Oriens, a quo moueri inciperet, si motus inciperet, hoc tamen non tempore prius, sed secundum motoris intentum.

Text.c.16. Notandum ꝙ licet quilibet orbis cœlestis sit continuus ex secundo huius, nihilominus tamen in orbe cœlesti sunt diuersæ partes distinctæ secundum virtutes: quarum stella est nobilior aliquo modo: quia virtuosior & fortiorem efficaciam habet in transmutando inferiora quàm pars orbis in cœlo non stellata: & sic sentit Com. secundo huius. & similiter Astronomi. vnde motus orbis non est nisi secundum motum stellati, quę est pars nobilior & densior. vnde licet orbis totus simul sit continuus, tamen stella est efficacior & virtuosior pars: propter hoc motor. qui mouet sphæram principalius intendit motum stellæ: quia agens semper intendit id quod est principalius in re. Tunc dicendum est ad quæstionem quòd secundum Arist. & Commen. oriens est pars dextra in cœlo: & ratio eius. Illa pars est dextra in cœlo, a qua inciperet motus si incipe-

A ret, & a qua motor principalius intendit mouere: sicut in animalibus dextra pars est illa, a qua incipit motus localis: sed, si inciperet cœlum moueri, tunc inciperet moueri a parte stellata: quia est virtuosior & perfectior partibus non stellatis. vnde etiam motor intendit principalius motum stellæ: & si inciperet moueri cœlum principalius intenderet inceptionem motus stellæ, & propter transmutationem aliquam inferiorum, si motor inciperet mouere secundaria intentione: quia primo mouet propter se: & quia moueret principaliter stellam & intẽderet principalius inceptionem motus eius: quia fortiorem virtutem habet & efficaciam ad transmutandum inferiora, quoniam pars non stellata. ergo oriens in cœlo vt stella, est pars dextra.

Et est notandum, quòd vnam partem prius incipere motum quàm aliam, si inciperet potest intelligi dupliciter. B Vno modo prius duratione & tempore: ita ꝙ vna pars prius incipiat moueri tẽpore quàm alia: & sic non debet intelligi, quia cęlum est continuum & continuum totum simul mouetur, ex. 5. Metaphy. Alio modo intelligitur vnam partem prius moueri alia primæuitate & principalitate intentionis motoris, quia motor principalius intendit motum vnius temporis quàm alterius: & talis est pars in qua est stella, quę est perfectior nobilior & virtuosior parte non stellata. vnde totus orbis eleuatur super orizontem: tamen motor principalius intendit eleuationem orizontis & dextri super orizõta quod est pars stellata. Notandum vlterius quòd principalius quod est in orbe Solis, similiter & in alijs, Sol est perfectior pars & virtuosior in mouẽdo a toto residuo illius orbis: & licet Sol cum alijs partibus incipiat moueri super orizonta, tamen motor principalius intendit inceptionem eius si inciperet moueri. & etiam eleuationem C eius super orizonta, quia virtuosior est & perfectior parte non stellata. similiter in omnibus planetarum orbibus pars stellata prius incipit moueri, & sic est etiam in firmamento quod est aliqua stella vel aliquod signum nobilius vel perfectius, ꝙ motor principalius intendit moueri & inceptionem motus eius principaliter, & hoc vtrum sit aries vel aliud signum spectat perscrutatio ad Astronomos: sed non est naturalis intentionis. hoc tamen Astronomi ponunt signum arietem, quia virtuosius est & perfectius omnibus partibus non stellatis in mouendo inferiora: cuius motum & inceptionem motus principalius intendit motori: & in illo signo firmamentum inciperet moueri, si inciperet moueri: & hoc intelligendum est modo supradicto. Notandum etiam diligenter secundum Commen. cum Arist. dicit oriens esse dextrum cœli intelligi per oriens principium eorum, quæ ascendunt supra primum orizontis habitabilis: & per occidens intelligit vltimum eorum, quæ descendunt sub vltimo orizontis habitabilis: & hoc totum est cum posuerimus terram naturaliter habitabilem, & non transeatur ad aliam habitationem hac. Et notandum, ꝙ licet in terra habitabili sint diuersæ partes circuli, quæ dicuntur orizonta, & Sol prius eleuatur super orizõta vnius regionis quam alterius. & hoc est propter sphæricitatem & gibbositatem, & quando oritur aliquibus existentibus in vna regione, adhuc alij plus inferius sunt quasi sub monte & Sol adhuc non oritur eis, sed postea. & licet vna pars non sit habitabilis semper, quoniam illa pars, quæ nunc est habitabilis, postea non erit habitabilis: quia vna exiccatur & alia humescit tota & aquosa propter diuersos aspectus astrorum & coniunctiones.

Text.cõ. 8.

Cõmen. 25. Dextrũ cœli quõ oriẽs dicitur esse.

iunctiones: tamen vt Com. vult est terminus habitabilis ex parte orientis naturalis antequam alia pars non est habitabilis. vnde ex parte orientis est deuenire ad primam partem habitabilem terræ naturaliter, antequam alia non est habitabilis propter diuersitatem aliquam astrorum & effectus quos faciunt ibi mirabiles. similiter ex parte occidẽtis est vltimus terminus naturalis habitabilis, vltra quæ alia non est habitabilis, & hoc propter maria & intolerabiles effectus astrorum ibi. & bene innuit Commentator, qui dicit primum eorum, quæ ascendunt primum super orizonta, id est primam partem habitabilem ex parte orientis, & similiter intelligatur ex parte occidentis.

Termini habitabilis & inhabitabilis terræ natura reperiri ex astrorum dispositione, & aspectibus, certũ est.

Vult ergo dicere Aristote. secundum Commentatorem, ꝙ in cœlo dextrum est oriens primum eorum, qui ascendunt supra primum orizontis habitabilis, & motor illius partis in quocunq; orbe sit, vt stellæ in orbibus planetarum incœptionem motus principaliter & eleuationem super orizontem primo, non quo ad vnam regionem, sed primo naturaliter habitabilis, & vbicunq; illa pars sit, vt Sol, & alia pars orientalis vbicunque sit semper est dextra, vt Sol siue sit in oriente siue in occidente & semper dextra est: vt in homine quocunq; vertat se semper dextra pars est dextra. & dicit Com. quòd istis intellectis soluũtur difficultates, & Com. subiungit quòd illud quod Aristot. dicit, est simile illi quod dicit in. 8. Physi. Vnde dicit ꝙ primum mouens orbis est in maximo circulo qui mouetur motu velocissimo & in æquali tempore maius spatium pertransit quàm alij circuli, & non est in maximo circulo circunscriptiue sed secundum apparitionem effectus: & non includitur in loco positiue, sed eius effectus maxime apparet in illo circulo. & hoc dicit hic. similiter ꝙ primum mouens est in parte illius circuli determinata vt orientali, ita ꝙ vocat oriens in quo ens mouens primæuitate intentionis, quia principalius intẽdit illam partẽ mouere quàm alias illius orbis. ergo dextrum in cœlo non diuersificatur, quia vbicunq; Sol est, tamen est oriens, quia motor eius principalius intendit eleuationem eius super primum orizonta. Tunc Com. concludit, quòd Aristot. in Physicis docuit maximum circulum, in quo est mouens. hic autem docet partem circuli determinatam, in qua est mouẽs, quæ est nobilior & perfectior, cuius motum motor principalius intendit. Notandum, ꝙ in corporibus cœlestibus duplex est motus, s. communis & diurnus, & est primi mobilis, & isto motu participant omnes inferiores orbes, & in illo motu conueniunt omnes sphæræ & planetæ, quia motu illo mouentur omnes sphæræ planetarum in die naturali ab oriente in occidẽs redeundo in oriens. Alius motus est oppositus aliquali diuersitate, non ꝙ directe oppositio sit ibi, vt dictum est prius, quæ est ab occidente in oriens & est omnium sphærarum inferiorum a primo mobili & illum diuersi planetæ in diuersis temporibus perficiunt. modo, dicit Aristot. nos qui habitamus versus polum septentrionalem sumus in loco deorsum, & sinistra parte: & hoc secundum motum primæ sphæræ, quæ incipit motum ab oriente: sed alij qui sunt ad alium polum sunt in loco sursum & in dextra parte: sed econuerso est quo ad motum secundum, qui incipit ab occidente: qui est motus planetarum sic habemus esse sursum & in dextra parte: quia totus motus planetarum inciperet ab occidente si inciperet. & dicit Com. ꝙ hæc consideratio habet locum, quæ pars sit nobilior, vtrum septentrionalis, vel meri-

E dionalis. & dicit, ꝙ meridionalis est nobilior secundum motum primæ sphæræ nobiliorem, & est sursum simpliciter. sed alius motus minus nobilis, sicut planetæ minus nobiles sunt quàm primum mobile. & sic septentrionalis pars est ignobilior simpliciter. Et subdit Commen. ꝙ intellectus humanus non potest apprehendere verificationem huius propositionis: & debet exponi non potest, id est difficulter: tamen simpliciter non est impossibile. Vnde impossibile vno modo accipitur pro difficili, vt patet in Metaphysico.

Rñsiones.

PEr hoc ad rationes. Ad primam. illa pars &c. verum est a qua incipit motus, vel inciperet si inciperet. Et cum dicitur. ꝙ ab oriente &c. dicendum quòd oriens non est pars quantitatiua, a qua prius tempore incipiat motus, tamen est pars a qua inciperet primus motus, si inciperet. non dico primæuitate temporis, sed intentionis motoris, quia principalius intendit F mouere illam partem, quæ est principalior, perfectior, virtuosior alijs partibus in mouendo.

Et sciendum, ꝙ dato ꝙ motor cœli non incipiat mouere, sicut verum est, tamen non est inconueniens esse dextram partem in cœlo, a qua inciperet motus si inciperet. v.g. si esset homo, qui nunquàm motus fuisset vel nunquàm moueretur: ille nunquàm inciperet motum: & tamen hoc non obstante haberet dextram, a qua parte inciperet moueri, si inciperet motum. Ad secũdum, si pars dextra cœli &c. dicendum ꝙ per partem orientalem duo possumus intelligere. vno modo partem orientalem, qua eleuatur supra orizonta artificialia. sic nõ est intelligendum, ꝙ illa sit dextra: quia sic quælibet pars eleuatur supra orizontem & occidit: & sic vna & eadem pars esset dextra & sinistra. Alio modo intelligitur oriens pro illa parte, quæ primo eleuatur supra primum G orizonta habitabilis naturaliter terræ. & hoc primæuitate intentionis motoris: quia sic est dare primum orizonta habitabilis simpliciter, vt dicit Com. & sic Sol in orbe suo est oriens: quia principalius motor intendit eleuationem eius supra primum orizonta: & sic determinata pars est oriens: & vbicunque est Sol est oriens & dextrum: sicut dictum fuit de dextra hominis, ita intelligatur de alijs orbibus. Ad tertium: si oriens esset &c. dicendum, ꝙ verum est si intelligatur super orizonta artificialiter distincta, & sic quælibet pars esset orientalis, sed sic non intelligitur: sed intelligitur super primũ orizonta habitabilis terræ simpliciter quam partem intendit mouere principalius eleuare orizonta artificialia distincta secundum regiones, tamen omnia determinata sunt quo ad primum & vltimum terræ habitabilis in natura simpliciter, vt dictum est secundum Commentat.

H

Necesse igitur terram esse: hoc. n. quiescit medio. Nunc quidem igitur supponatur hoc: posterius autem demonstrabitur de ipso. Tex. cõ. 18.

QVAESTIO VI.

An Terra propter Cœli motum necessaria sit.

COnsequenter quæritur circa illud capitulum, Quoniam autem non est contrarius motus. Vtrum ad motum cœli sit terra necessaria: & arguitur ꝙ non: quia posterius nõ requiritur ad esse prioris, quia prius potest absolui a posteriori nouo Meta. sed terra & omnia elementa sunt posteriora ad motum cœli.

cœli. quia cœlum per motum suum est causa omnium inferiorum, ex Octauo Physi.&c.2.de Generatione.

Text.c. 13. Text. c. 75. Text. c. 56. Text. c. 17. OPPOSITVM vult Aristo.in prædicto capitulo. vnde vult, quod terra sit necessaria ad motum: & etiam, quòd quiescat in medio: ita quòd si motus cœli est perpetuus, necessario terra perpetuo quiescit in medio.

CONCLVSIO.

Terra necessaria est præter cœli motum, ad eius tantum diuersificationem.

Dicendum est ad quæstionem, quòd ad motum cœli necessaria est terra. ratio est. ad omnem motum localem necessario requiritur quiescens, respectu cuius mobile per motum suum diuersimode se habeat, vt patet ex libro de causis motuum animalium. quia si hoc non esset, tūc motus localis non esset: sed non inuenitur aliquod corpus quiescens præter terram, respectu cuius cœlum per motum suum in partibus suis diuersimode se habeat, & hoc patet per inductionem. Vnde patet quòd ignis non est: quia mouetur. similiter aer mouetur. similiter aqua non est: quia non est in medio simpliciter. ergo relinquitur quòd terra sit: quia respectu eius cœlum per suum motum appropinquat secundum partes plus, similiter elongatur: vt patet de planetis in signis septentrionalibus & meridionalibus.

Notandum quòd terram requiri de necessitate propter motum cœli potest intelligi dupliciter. Vno modo quòd affigetur & appodiatur terræ motor cœli in mouendo, & isto modo non requiritur terra ad motum cœli, quia motor cœli est immaterialis substantia & nulli appodiatur, vt patet ex libro de causis motuum animalium. Secundo modo potest intelligi quòd terra requiratur ad motum cœli propter diuersificationem cœli, ita quòd cœlum respectu eius per motum suum diuersimode se habeat, ita quòd secundum partes plus appropinquat, vel recedit propter generationem & corruptionem animalium. & sic requiritur de necessitate ad motum, sicut ad motum localem cuiuslibet corporis necessario requiritur quiescens, respectu cuius cœlum per motum suum diuersimode se habeat secundum partes, vt dictum est.

Rñsiones.

Ad argumentum. posterius &c. Verum est, causaliter non requiritur ad esse prioris, ita quòd posterius sit causa esse prioris, sed bene potest requiri ad esse eius concomitanter & consecutiue. vt risibile prius est homine, & requiritur tamen risibile ad esse eius, quia homo non est sine risibili: non tamen regulariter causaliter: quia sic esset causa hominis. Aliter potest dici. sic est in proposito, quòd motus cœli est prior terra & terra non regulariter ad motum cœli causaliter, sed bene consecutiue: sicut ad motum localem necessario requiritur quiescens, respectu cuius mobile per motum suum diuersimode se habeat. Aliter potest dici. cum dicitur. posterius &c. verum est quando prius indifferenter se habet ad opposita: vt materia prima indifferenter se habet ad formas oppositas: vt forma humana non requiritur ad esse hominis: sed quando prius non habet se indifferenter: sed determinate ad vnum tunc prius requiritur ad esse posterioris: vt homo non habet se indifferenter ad risibile & ad non risibile. similiter ignis non habet se indifferenter ad calidum & frigidum: sed determinate ad calidum. similiter motus cœli non se habet indifferenter ad quiescens & non quiescens: sed determinate ad quiescens. ideo & cætera.

Necessario requirit quiescēs ad motum cœli, saltē in genere causæ formalis, cū motum per quiescēs diffiniri oporteat. quod etiam toti dicitur, est, quod cœli motus indiget quiescente, vt loco, vt materia circa quam, & vt forma. vide Auer. 4. Physi. 43. 45.

A Quoniam autem est dupliciter in circulo moueri, puta ab A hunc quidem ad B, hunc autem ad G. Quod quidem igitur non sunt contrarij isti, prius dictum est.

QVAESTIO VII.

An in Cœlo plures motus ad diuersas partes esse debeant.

Consequenter quæritur, Vtrum in cœlo debent esse plures motus ad diuersas partes, & arguitur quod non. Corporis simplicis debet esse vnus motus secūdum naturam, primo, & secundo huius: sed cœlum est corpus simplex, vt vult Commen. primo huius. quod sit corpus simplex non habens contrarium manifestum est per Aristot. primo huius. ergo motus eius debet esse vnus & ad vnam differentiam positionis. Item, si essent plures motus in cœlo, vel essent diuersi numero vel specie, per sufficientem diuisionem: sed non secundum speciem, quia secundum speciem est contrarietas, vt patet. 4. Meta. sed motus cœli non habet contrarium nec secundum totum, nec secundum partes, vt probatum est primo huius. Nec sunt diuersi numero: quia motores orbium cœlestium non differunt numero: quia immateriales sunt, & in illis non est pluralitas indiuiduorum numero. ergo, cum motores cœli sint immateriales, ideo non procedunt ab eis motus diuersi numero, & hoc saltim quo ad vnum orbem. Text. c. 8. Text. c. 17. Text. c. 20. Text. c. 4. Text. c. 4. Text. c. 24.

B

OPPOSITVM vult Aristo. in litera, quia alius est motus ab oriente in occidens, & econuerso ab occidente in oriens. Idem vult Commenta. Octauo Phy. in illo cap. Et iterum considerans. vbi dicit, quod quidam motores corporum cœlestium mouentur per accidens: quando mobilia mouentur pluribus motibus.

C

CONCLVSIO.

Corporum Cælestium diuersos motus esse oportet ad borum inferiorum generationem.

Ad quæstionem dicendum quod in corpore cœlesti sunt plures motus non directe oppositi, sed diuersi motus, sic intelligendo, quod omnia corpora cœlestia in die naturali mouentur motu diurno ab oriente in occidens, & econuerso. 24. horis: & hoc est motu primi mobilis: sed alij omnes orbes præter primum mouentur econuerso non directe motu opposito, sed diuerso, quia non sunt super eosdem polos & axem: & illo motu quilibet alter orbis mouetur ab oriente in occidens, occidente in oriens redeundo in occidens & hoc in determinato tempore. & aliquis in tribus annis vt Saturnus. aliquis in. 12. vt Iuppiter. aliquis in duobus, vt Mars, aliquis in vno, vt Sol, Venus, Mercurius, aliquis in mēse, vt Luna, vt patet ex Astronomia, & hoc Aristote. probat in litera quinque consequentijs. primo si motus cœli est, terra est. ista consequentia probata est per quæstionem præcedentem. modo, si terra est, necesse est ignem esse. hoc probat Aristot. quia si vnum contrariorum in natura est & reliquum, quia communicāt in materia, quæ est in potentia ad vtrunque contrarium & vtrunque contrarium reducitur ad actum. aliter potentia esset ociosa. Tunc vlterius, terra & ignis sunt contraria, saltem secundum virtutes. Tunc est tertia consequentia, si terra & ignis sunt elemēta inter se media sunt vt aer aqua. & probatur consequentia vt prior: quia ista elementa

D

elementa sunt contraria aliqualiter, quia aer terræ contrariatur duplici proprietate, vt patet. 2. de Generatione. modo, si vnum contrariorum est in natura & reliquum. Tunc quarta consequentia est. si ista quatuor elementa sunt, tunc generatio & corruptio est. quia corruptio & generatio est inter contraria cum sint actiua & passiua, vt patet primo de Generatione. Tunc quinta est consequentia, si generatio & corruptio est, oportet esse plures motus corporum cœlestium: quia ad generationem & corruptionem non sufficit vnus motus solus: quia isti sunt diuersi motus ad quos non sufficit vnus motus ad causandum: quia vnum principium secundum vnum motum nō est natum facere nisi vnum effectum secundo de generatione. &. 8. Phy. ergo relinquuntur diuersi motus corporum cęlestium secundum accessum & recessum, secundum quos causant generationem & corruptionem inferiorum.

Text. c. 16.
Text. c. 56.

Notandum, sicut dicit Com. primo huius, ꝙ corporum cœlestium motus prima intentione non sunt propter generationem & corruptionem inferiorum: quia nobilius non est propter vilius prima intentione: sed corpora cœlestia nobiliora sunt inferioribus, & motus eorum motuum inferiorum. vnde motores corporum principiorum mouent propter similitudinem ad primum principium conseruandum, quæ est causalitas: sed contrario mouent propter generationem & corruptionem inferiorum: quia aliter non causalitatem conseruarent nisi mouerent ad generationem & corruptionem. vnde dicit Commen. sic. quicquid inuenitur propter se primo mouere contrario inuenitur propter aliud nisi esset in natura innata ad largiendum.

Rāsiones.

PEr hoc ad rationes. corporis simplicis &c. verum est secundum naturam propriam & vnum motorem: sed secundum diuersas naturas & diuersos motores possunt habere plures motus. Et cum dicitur. cœlum &c. verum est pro vno orbe, licet totum cœlum non sit omnino vnum. ergo quilibet orbis habet vnum motum secundum naturam propriam & vnum motorem, sicut Solis orbis mouetur ab occidente in oriens. secundo huius. sed secundum plures motores possunt habere plures motus, & habent motum diurnum secundum naturam communem & motorem primi mobilis.

Ad aliud, si in corpore &c. dicendum quòd non sunt plures in numero, sicut indiuidua eiusdem speciei: sed distinguuntur specie. non dico diuersarum specierum, quæ sunt finales species generis vniuoci, ita quòd contineantur sub vno genere vniuoco: sic non differunt specie, quia tunc haberent contrarietatem veram, qua distinguuntur ab alijs speciebus oppositis, sed differunt specie, id est secundum diuersas essentias distinctas, vt indiuidua eiusdem speciei non sunt diuersa secundum essentias, quia conueniunt in vna essentia speciei specialissimæ, sed differunt per accidentia. sed si aliqua differunt per essentias diuersas, illa differunt specie circunscriptis etiam omnibus accidentibus, sicut decem prædicamenta differunt specie, id est per essentias diuersas, quia quæ differunt specie & genere, vt patet. Quinto Metaphy. & sic motores cœlorum differunt, & per consequens mobilia & motus cœlorum, non quòd sint species vnius generis vniuoci.

Text. c. 31. De motu autem ipsius quia regularis est, & non irregularis, deinceps vtique dictis erit pertransire.

QVAESTIO VIII.

An Motus cœli Vniformis ac Regularis esse debeat.

COnsequenter quæritur circa illud capitulum. De motu autem tēporis, Vtrum motus cęli debeat esse regularis & vniformis, & arguitur primo ꝙ non, Motus naturalis non videtur esse regularis: quia dicitur in litera, ꝙ quæ mouentur naturaliter velocius mouentur circa terminum quo feruntur, i. terminum ad quem: sed talis motus qui est velocior in fine quàm in principio, non est regularis & vniformis: sed motus cœli est naturalis, vt patet primo huius. vbi dicit, omnia. n. Physica corpora secundum se dicimus moueri secundum locum. Item, motus qui est a voluntate, non est regularis, quia voluntas habet se ad opposita. sed motus cœli procedit a voluntate, quia dicit Com. 12. Meta. & secundo huius, ꝙ motores corporum cœlestium de virtutibus animæ habent duo, s. voluntatem & intellectum. Item, motus, qui est aliquando velocior aliquādo tardior non potest esse regularis, quia motum esse aliquando tardiorem & qnq; velociorem repugnat regularitati & vniformitati: sed motus cœli quandoq; est tardior, quādoq; velocior, quoniam stellæ erraticæ quandoq; velocius, quandoq; tardius mouentur: quia dicuntur aliquando directi, aliquando retrogradi, aliquando stationarij, vt per obseruationes sensibiles astrorum patet. Item ille motus non est regularis & vniformis, cuius mobile resistentiam habet ad motorem: quia ex illa resistentia prouenit difformitas motus & irregularitas, vt patet in motu animalium: sed motus cœli habet mobile quod habet resistentiam ad motorem: quia talis resistentia est in omni motu, s. mobilis ad motorem, aliter motus fieret in non tempore vt vult Com. 4. Physi. Item, ille motus est regularis, qui est causa motuum irregularium: quia quicquid est in causato est in causa, cum causatum dependeat a causa in motu, sed motus cœli est causa inferiorum motuum, qui sunt irregulares: quia quandoq; sunt remissiores, quandoq; velociores, quandoq; velocissimi, sed cœlum per suum motum est causa horum motuum, vt patet. 8. Physico. & Primo huius.

Text. c. 5.
Cōmen 56. Secūdo cœ li. 61.
Text. c. 77.
Text. c. 12.
Text. c. 35.

OPPOSITVM vult Aristote. in litera. quia demonstrat, quòd motus cœli sit regularis & vniformis & hoc idem vult Commen. & Astronomi supponunt hæc, quod quilibet orbis regulariter & vniformiter mouetur circa centrum aliquod: quia in æqualibus temporibus describunt æquales angulos & arcus æquales circa aliquod centrum.

CONCLVSIO.

Motus Cœli Regularis & Vniformis est.

DIcendum est, ꝙ secundum intentionem Aristo. motus cœli est regularis & vniformis, & sunt rationes Aristo. tres prima. in omni motu irregulari sunt tria: intentio, quæ quandoq; velocior est, & remissior, i. quæ quandoq; erit tardior. vel virtus, i. ꝙ est velocissimus circa omnia naturalia cum determinata sint ad maximum & ad minimum. vnde oportet esse istas tres conditiones in motu irregulari: sed in motu cęli non sunt hęc tria: quia non est intensior, non velocior, nec tardior vno tempore quàm alio, nec est virtus. quia velocissimus in comparatione ad inferiora vel econuerso, quia in motoribus inferiorum est velocissimum vt in naturali motu in fine. in proiectis velocissimum est circa

circa medium.in violentis in principio: vt dicitur in litera. A Item; ſi irregularitas eſt in motu cœli, vel eſt ex parte mobilis, vel motoris, vel vtriuſque, per ſufficientem diuiſionem. non ex parte mobilis, quia non eſt alterius diſpoſitionis quàm in alio, quia eſt ingenerabile & incorruptibile & inaugmentabile & inalterabile, & ſuſceptiuum alicuius mortalis diſpoſitionis. vt patet primo huius, nec ex parte motoris minus: quia motor eſt nobilior moto. cum ergo motum non ſit ſuſceptiuum alicuius mortalis difficultatis vel diſpoſitionis talis minus motor: qui non peioratur nec diuerſificatur aliqua diuerſitate: ſed ſemper eodem modo ſe habet, cum moueat motu perpetuo & continuo, vt patet Octauo Phyſic. (Tex. c. 25.) nec amborum gratia eſt irregularis, quia quod non eſt in partibus, non eſt in toto. & dicit Comment. quòd iſta ratio fundatur ſuper firmiſsimas propoſitiones. quia velocitas motus eſt ex proportione motoris ad mobile: B & alia velocitas ex alia & alia proportione motoris ad mobile. (Tex. c. 38.) & addit Commenta. quòd ſi alia non mouetur tanta velocitate quanta conuenit moueri, hoc prouenit ex diuerſitate mobilis & motoris. quia non videtur membrum melior toto inſtrumento, ſed per ſe tantum vt parte corporis naturalis & non toto. vnde ſi vteretur toto inſtrumento vt calore naturali cõtingeret velociſsime moueri: quoniam alia eſt virtus partis & alia totius, modo, motus cœli non eſt per tale inſtrumentum & per calorem & ſpiritus: quia non eſt diuerſitas aliqua in ipſa, ſed non poteſt diuidi, cum non ſit ſuſceptiuum mortalis diſpoſitionis. Item tertio. ſi motus cœli eſſet irregularis, aut hoc eſſet vno iſtorum modorum: aut quod in vno tempore infinito intenderetur ſemper, & in alio tempore infinito remitteretur ſemper. vel in toto tempore infinito intenderetur: vel in toto tempore infinito remitteretur, vel viciſsitudinaliter, ita quòd iam intenderetur C & poſtea remitteretur, & ſic ſemper. & patet per ſufficientem diuiſionem: quia pluribus modis motus irregularis non poteſt imaginari: ſed nullo iſtorum modorum motus cœli irregularis eſt. quia non dicitur quòd in vno tempore infinito intendatur & in alio remittatur. quia remiſsio eſt propter impotentiam. ſed illa impotentia & defectus & omnis vilitas eſt præter naturam, & illud non poteſt eſſe in infinito tempore. quia non poteſt eſſe cum eo quòd eſt ſecundum naturam in æquali tempore. non poteſt dici, quòd motus cœli ſemper velocitetur. hoc probat Ariſtot. quia eſt dare tempus minimum, in quo minori non poteſt moueri. modo non eſſet dare minimum tempus, ſi motus ſemper per infinitum intenderetur tempus. ergo non ſemper velocitatur: quia cuiuſlibet operationis naturalis eſt dare minimum tempus, in cuius minori non poteſt D operari virtus, vt minimum tempus citharizationis in cuius minori non poteſt fieri. & dicit Com. quòd ſequeretur ꝙ motor primus eſſet infinitæ actionis in qualitate & vigore, quod ſecundum eum inconueniens eſt, ſed tamen vtrum hoc ſit poſsibile, fiet ſpecialis quæſtio. Similiter non poteſt ſemper per tempus infinitum remitti, cum remiſsio ſit defectus, vt dicitur ſecundo huius. (Tex. c. 537.) Relinquitur tertium, ꝙ viciſsitudinaliter, ita quòd iam intendatur & poſtea remittatur. & ſic ſemper viciſsim. & hoc dicit Ariſt. ſimile eſſe fictioni & contra ſenſum. quia non poteſt demonſtrari per ea quę apparent ad ſenſum. Similiter eſt contra rationem. quia non poteſt manifeſtari per rationem concordantem ſenſibus: & tamen hoc non lateret in his. quia oppoſita iuxta ſe poſita A fiunt ſenſibiliora. modo, ſi hoc fieret in ſtellis iuxta ſe poſitis, ꝙ motus vnius intenderetur, iam & alterius remitteretur. & hoc patet manifeſtum. & Commenta. confirmat ꝙ aliquod mobile viciſsitudinaliter diuerſitur in motu hoc non prouenit niſi ex diuerſitate deſiderij. vt patet in animali quòd eſt hic, ꝙ aliquando debilius, aliquando fortius mouetur, ſecundum quòd aliquando deſiderat fortius, aliquando minus, ſed diuerſitas non eſt niſi ex parte continentis extrinſeci, vt cœli vel aeris, vt patet in animalibus hic: quoniam aliquando plus intenditur per deſiderium, quia calefiunt a motu cœli vel aere. ſed corpus cœleſte, nec motor eius eſt in continente, ex cuius diuerſitate diuerſificetur deſiderium mouentis: ex his omnibus concluditur motum cœli eſſe regularem & vniformem.

B Per hoc ad rationes. Motus &c. dicendum ꝙ motus eſt naturalis a materia & forma. quia vtrunque dicitur natura. modo natura dicitur æquiuoce vel analogice de natura inferiorum, & cęli. quia hoc eſt materia in potentia ad eſſe & ad oppoſitam formam. quia habet cõtrarium forma in materia & forma dicitur hęc materialis & conſtituta per ſubiectum, ſed forma in cœlo dicitur immaterialis & non cõſtituta per ſubiectum, & ſi eſt materia ibi non eſt in potentia ad eſſe, ſed eſt ſubiectum ſimplex, quod eſt in potentia vnde & quo, i. quoad terminos tranſmutationis. modo, motus naturalis, qui eſt a materia & forma, quæ eſt in potentia ad eſſe & ad formam oppoſitam, & forma materialis illa non eſt regularis & de illa loquitur, ſed motus, qui eſt naturalis, qui eſt a forma & in materia, quæ non eſt in potentia ad eſſe, ſed vnde & quo, ille bene eſt regularis. (Rñſiones.)

Ad ſecundum motus qui eſt &c. conceditur. ſi eſt a voluntate tranſmutabili, cuius actus dependet a cogni- C tione generabili & corruptibili, vt eſt in hominibus, quia illius cognitio dependet ex phantaſmate generabili & corruptibili: ſecundum Commen. tertio de Anima. intellectiones materiæ ſunt colligatæ cum phantaſmate generabili & corruptibili. (Cõmen. 5.) ergo corrumpitur intelligere noſtrum: ſed, ſi motus dependet a voluntate non mutabili, vt motus cœli dependet a voluntate Dei, quæ non eſt tranſmutabilis, quia non eſt per cognitionem generabilem & corruptibilem, ſicut in nobis, vbi dependet voluntas a cognitione noua, quia voluntas diuertitur a continuitate. vnde dixerunt antiqui, quòd voluntas augetur ad præſens in hominibus &c. vt patet ſecundo de Anima. ſed voluntas dei non dependet a cognitione noua, quia ſemper habet ſe eodem modo volens & voluntas: & ideo ſunt in deo eſſentialiter idem volibile & voluntas, intelligens & intellectum, vt dictum eſt per Commentator. prius. D vnde motor primus & voluntas eius eſt intranſmutabilis & per ſe & per accidens. Octauo Phyſicorum. (Text c. 85.) Ad tertium, motus qui eſt aliquando & cætera. verum eſt, ſi in rei veritate eſt iſta diuerſitas, ſed ſecundum appartentiam non oportet. Et cum dicitur, de motu planetarum. dicendum, quòd ſecundum veritatem ſemper regulariter mouentur in ſuis orbibus & non vno tempore velocius quàm alio. licet hoc appareat nobis: & vtrum hic apparentia diuerſitatis ſit ſecũdum epiciclos & eccentricos pertinet ad Aſtronomos: quia volunt, quòd hic apparentia ſaluentur per motum in epicentricu, vel propter eccentricum: ſed tantum ſufficit, quòd ſciamus quòd iſta diuerſitas non eſt niſi ſecundum apparentiam diuerſitatis motuum planetarum diuerſis orbibus. (Rectius reſpondabis cœlum reſiſtere moto)

rinon ratione motus, sed termini. quia nõ ita cito permittit motorem venire in terminum, sed puta in. 24. horis.

Ad quartum. ille motus &c. dicendum ꝙ in motu E mobile resistere motori intelligitur dupliciter, vno modo quòd mobile habeat naturalem inclinationem ad vbi motus, quo motor intendit ponere mobile. vt corpus animalis naturaliter inclinatur deorsum, qui motus est oppositus motui quo mouet anima, quia mouere potest sursum vel ad latus: & vbi est talis resistentia in motu, motus est irregularis: & talis resistentia non est in cœlo, cum neque sit graue neque leue. Alio modo potest intelligi quòd mobile resistat motori secundum diuersitatem potentiæ ad actum. quia mobile est in potentia tale qualis est motor in actu; & illa resistentia necessaria est in omni motu: & ex tali resistentia non prouenit irregularitas motus: & sic cœlum resistit motori. quia in potentia est in aliquo vbi & in opposito vbi, vbi motor intendit ipsum mouere. Ad quintum dicendum: negando quòd omnem irregularitatem necesse F sit reducere ad regularitatem, aliter procederetur in infinitum. Et cum dicitur, quicquid est in canto &c. verum est quæ pertinent ad perfectionem causæ agentis sed quæ pertinent ad imperfectionem non oportet. Et cum dicitur. irregularitas &c. dicendum quòd ista non pertinent ad perfectionem rerum. sed ad vilitatem & orbitatem. ergo non oportet quòd sit in cœlo. Vel dicendum est quicquid est in canto &c. dicendum quòd formaliter est verum per virtutem est in causa. Et cum dicitur &c. dicendum, quòd omnis motus inferiorum dependet a motu cœli exceptis duobus, scilicet intellectu & voluntate, quæ in actibus suis non necessitantur per motum cœli, sed aliqualiter inclinantur: vnde eis remanet libertas, & cum dicitur, quòd irregularitas &c. dicendum quòd sufficit quòd causaliter & virtute sit in eis, sed non oportet quòd formaliter: quia formæ omnes sunt in terminis, secundo de Generatione,

Text. c. 50.

Calor autem ab ipsis & lumen generatur attrito aere ab illorum latione. Natus est enim motus ignire & ligna & lapides & ferrum. Rationabilius igitur propinquius igni, propinquius autem aer, velut & in latis sagittis. Hæ ipsæ enim igniuntur sic, vt liquescant plumbeæ. Et quoniam igniuntur istæ, necesse & eum qui in circuitu ipsarum aerem hoc ipsum pati,

Text. c. 42.

QVAESTIO IX.

An motus localis habeat calefacere.

Onsequenter quæritur circa illud capitulum. De vocatis autem astris, Vtrum motus localis habeat calefacere. Et arguitur quòd non. vnumquodq; ens generatur a suo simili, vt patet Septimo Metaphy. nam vnumquodq; fit a conuenienti sibi in specie. & dicit Commenta. tertio de Anima: quòd nihil reducitur de potentia ad actum nisi ab aliquo suæ speciei: sed caliditas non est eiusdem speciei cum motu locali, sicut nec eiusdem speciei est cum vbi ad quod fit motus localis. Item, quòd generat aliquid debet esse perfectum: quia generare est actus perfecti, vt patet secundo de Anima; sed motus localis non est perfectus: quia est actus entis in potentia secundum ꝙ alij motus, vt patet tertio Physicorum. Item, si motus esset causa caliditatis, tunc quòd velocius mouetur est magis causa caliditatis: sed hoc est falsum: quia graue velocissime mouetur circa medium, & tamen ibi non magis calefacit: quia ibi est perpetua frigiditas, quia ibi terra simpliciter est frigida. consequẽtia patet: sicut simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis, & maxime ad maxime, ergo, si motus calefit, & quod mouetur magis, calefit magis, & quod velocissime mouet, maxime est causa caliditatis, tunc fluens aqua esset calidior stãte, sed hoc est falsum, quia aqua fluuiorum non est calidior aqua stagnante vt patet ad sensum. consequentia patet: quia fluuij magis mouetur quam aqua stans. Item, nos videmus aquam calidam si mouetur multum infrigidari magis quam si permitteretur quiescere & in vase: & hoc non esset, si motus calefaceret; quia tunc plus calefieret. Item vnum & idem in specie non generatur a diuersis in specie: quia sicut ab vno agente naturali non F fiunt diuersi effectus in specie. ex Octauo Physicorum: quia quædam mouent singulariter, id est producunt vnum effectum, etiam secundo de generatione idem inquantum idem non est natum facere nisi idem, sic econuerso vnus effectus in specie non fit a diuersis agentibus in specie, sed caliditas causatur a lumine, & motu, & calore, quæ differunt specie. ideo &c.

Text. c. 22. & 31. Cõmen. 17. & 18.

Text. c. 34.

Text. c. 6.

Text. cõ. 8.

Text. c. 51.

OPPOSITVM vult Aristo. in hoc capitulo. Vbi vult, quòd corpora cœlestia per suos motus calefaciunt: qui dicit, quòd calor & lumen ab ipsis generatur, & hoc idem vult in Primo Meteororum, vbi dicit, videmus ita motum, quòd potest disgregare aerem & ignem, vt etiam lata liquefacta videantur sæpe. Text. c. 24.

Item dicit ibidem, lato autem primo elemento circulariter, & corporibus, quæ sub ipso propinquius, semper inferius mundi & corporis disgregationem motu attendere & facit caliditatem: & hoc etiam patet ad G sensum, quòd homo, si mouetur, calefit, & non calefieret si quiesceret,

CONCLVSIO.

Motus per se causa caliditatis est.

NOtandum, ꝙ non videtur esse dubium de conclusione in se, quin motus localis appropinquatus sufficienter calefactibili & in sufficienti velocitate calefit, sed de modo secundum quem calefacit est diuersitas. Aliqui dicunt, quòd motus calefacit, quia moueri est proprium calidi. ergo motus calefacit. & attribuunt expositores in isto Secundo & etiam in Primo Meteororum, istam opinionem Commentatori, sed ista opinio non valet, primo propter hoc quòd moueri nõ est proprium calidi, quia, si esset sibi proprium nihil moueretur nisi calidum. sed hoc est falsum, quia H multa videntur moueri, vt corpora cœlestia, quæ non sunt formaliter calida, sed terra & aqua sunt elementa frigida. Secundo non valet, quia dato ꝙ moueri sit proprium calidi, non tamen videtur intentum: quia proprium est posterius eo cuius est proprium, sed posterius non est causa prioris agens, quæ requiritur hic. Sed qui istam opinionem attribuunt Commentatori peccant contra bonos mores, quia ipse Commenta. non hoc dicere inuenitur, si omnia commenta eius inspiciantur: modo mendacium est prauum & per se fugiendum, vt patet Quarto Ethicorum, Alia est opinio, quòd motus localis calefacit, quia primum est in vnoquoque genere causa aliorum. 5. Metaph. sed motus cœli est primus motuum, vt patet. 8. Phy. Ista opinio non valet, quia si hoc esset non esset magis causa caliditatis quam frigiditatis, Text. c. 10. Text. c. 15.

quia

quia frigefactio est motus sicut calefactio.ideo non valet. Item si motus localis in eo quòd primus calefaceret tunc motus posteriores non calefacerent. sed hoc est fal sum,quoniam motus violentus si velox sit,calefit,vt patet in sagittis vbi plumbum calefit. Alij autem dicunt, quòd motus calefacit per accidens & non per se, & hoc dupliciter. vno modo ratione subiecti quòd mouetur, quando enim subiectum mouetur, tunc appropinquatum calefactibili tangit ipsum frequenter & secundum plures partes & minores:& potest formari syllogismus. Illud, per quod corpus habens virtutem calefaciendi tangit calefactibile frequentius, & secundum plures & minores partes, est causa per accidens caliditatis: quia propter contactum illum frequentem & secundum par tes minores & plures causatur caliditas, sed mobile per motum est huiusmodi, vt patet. & isti dicunt,quòd hoc modo intellexit Aristote.in litera in secundo huius:vbi dicit, quòd calor & lumen generantur ab ipsis attracto aere,& ab illorum latione: quia dicunt, quòd per attractionem non intelligit diuisionem aeris in materia: sicut si lapis diuiditur in duas partes nec intelligit per attractionem pulsionem violentam:quia per corpora coelestia nihil violentatur.ergo per attractionem intelligit contactum secundum plures & minores partes calefactibilis. Secundo modo hoc fit virtute medij, in quo mouetur: quia contingit quando subiectum mouetur per aerem, & medium habet caliditatem sopitam, vnitur aer in partibus & vnitis in partibus per caliditatem, fortificatur caliditas, quoniam omnis virtus vnita fortior est seipsa dispersa,vt patet in libro de Causis, & Primo Meteororum.& tunc virtus fortificatur: quia quan do mouetur aer per sagittam secúdum eos vnitur secun dum compressionem, & tunc medium debilis caloris vel habens potentiam calefaciendi surgit in actum calefaciendi, vt dicunt. Ex hoc posset formari syllogismus. Illud est causa caliditatis per accidens, per quod corpus & medium habens calorem remissum vnitur: sed per motum localem aer vnitur vt dictum est. ex hoc ipsi concludunt corpore,quòd,si aliquod mouetur per medium non habens caliditatem nec sopitam nec potentiam vt terra & aqua non calefacit: ita quòd nec quod mouetur est calidum nec medium. Sed licet ista opinio sit probabilis non tamen est vera: quia difficultas primo est,quia de illis,quæ pure sunt per accidens,non intromittit se scientia,Primo Poste.in illo capitulo. Si igitur demonstratiua scientia.sed quòd motus calefacit tractatur ab Aristote.in multis locis, scilicet Primo Meteororum. & Secundo huius. Præterea. Omne agens per accidens est altero trium modorum vel est agens casuale,vel est agens remouens prohibens,vel est agens coniunctum causæ per se,sicut album domificat, quia coniungitur domificatori,& hoc patet per sufficientem diuisionem: sed non potest esse causa per accidens casualis: quia ista causa est in paucioribus, sic motus in paucioribus calefaceret. sed hoc est falsum: quia motus localis appropinquatus calefactibili in sufficienti velocitate semper calefacit vel frequenter.

Non militant aduersus Thomã hæ duæ rationes.nam licet frigefactio sit æque motus sicut calefactio, frigefactio tamen non est per se primo in tenta in genere motuum sed p accidés. Motus violentus similiter calefacit inquantum primus est non respectu lationis, sed aliorũ motuũ,puta alteratio nem, & id genus.

Item, casus & fortuna non tractantur per se in scientia. Sed motum calefacere tractatur in scientia,vt prædictum est. Nec etiam potest esse agens remouens:quia si hoc esset tunc oporteret esse aliquam causam propinquam caliditatis, vt aperiens fenestram est remouens prohibens, & est causa illuminationis: & est causa alia propinqua vt corpus luminosum: sed quòd motus cale

A facit quando sagitta trahitur per arcum non est alia causa propinqua caliditatis, nec ipsi assignant aliam causam. Nec potest dici tertio modo quòd sit agens per accidés coniunctum in eodem subiecto per se causæ,quia non est dare illam causam per se caliditatis cui coniungatur motus, etiam si daretur licétia fingendi non posset fingere. Dicendum est ergo aliter quòd motus calefacit & hoc non indiget probatione: quia patet ad sensum, si ferrum & lignum confricentur & moueantur, tunc ille motus in calefactibili generat caliditatem: & hoc si appropinquatum fuerit mobile illud calefactibili,& hoc est sensibile:& hoc vult Aristoteles in loco prædicto:& præallegato primo Meteororum. Secundo dicendum,quòd motus velox sufficienti velocitate per se calefacit,quando sufficienter appropinquatus est calefactibili. Cuius ratio est: quia motus velox sufficienti velocitate & debita appropinquatione calefacit secundum omnes: vel ergo per se, vel per accidens, per sufficientem diuisionem, ex primo Posteriorum. Si igitur demonstratiua &c.sed non calefacit per accidens, vt probatum est. ergo per se & in secundo modo per se. Et sciendum, quòd licet motus per se calefaciat, quia non pure secundum accidens, non tamen calefacit nisi sufficienti velocitate. vnde tarde motum non calefit. Vnde velocitas motus est dispositio ad calefaciendum, sicut grauitas est dispositio ad motum deorsum: non tamen quocunque loco grauitas est dispositio ad motum deorsum,sed sub esse extra locum, vt dicit Commenta. quia quando graue est in proprio loco, tunc grauitas non disponit ad motum. sic velocitas motus est dispositio ad calefaciendum, inquantum est sufficiens & appropinquatio debita ad calefactibile, & sic motus calefacit,& est in secundo modo per se. Et notandum quòd motus,secundum quòd motus calefacit secundum Aristote.est per rarefactionem corporis: quia quòd velociter mouetur calefactibile rarefit & rarefactio est dispositio ad caliditatem. Vnde dicit: lato primo elemen to circulariter &c. & Commenta.assignat modum secundum quem motus calefacit, & supponit vt manifestum est: quòd motus sufficienti velocitate & appropinquatione calefacit in materia: quia motus localis est prima perfectio corporis mobilis. vnde sicut Aristote. dicit, est sicut vita eorum, quæ natura subsistunt: quia sicut dicit Commenta.ignis, quando non mouetur,extinguitur: cum ergo motus localis sit prima perfectio corporis siue mobilis: ergo,quando res mouentur,sunt in prima perfectione: quando ergo est prima perfectio debent esse omnia accidentia consequentia primam per fectionem, quorum accidentium vnum est calor propter motus, & quando res mouetur habet caliditatem, si non prohibeat aliquid. vnde, iste motus est construés caliditatem, sicut risibile causaliter, cum homo est;quia est forma hominis. vnde, cum sunt perfectiones, sunt omnes posteriores consequentes primas naturaliter.

Per hoc ad rationes. vnumquodque &c. verum est in substantijs non tamen accidentibus: quia albedo aliquando causatur ex caliditate, vt in incinera tis. aliquando ex frigiditate vt in niue. vt dicit Com.in tractatu suo de sensu.vnde sic est hic.caliditas potest causari a motu,qui non est calidus formaliter in specie, tamen virtute.vnde sicut non fit impossibile fieri,sic non facit impossibile facere. Ad secundum, quod generat aliquid &c.verum est debet esse perfectum perfectione sufficienti ad hoc: sed non oportet quòd sit simpliciter perfe-

Rãsiones.

Mot' in suo genere causalitatis pfectum est.

perfectum. Et cum dicitur, motus localis &c. dicendum E quòd est perfectus perfectione, quæ sufficit ad causandum caliditatem: sed non oportet quòd sit perfectus respectu termini ad quem, quia est actus entis imperfecti, sed tamen alio modo est perfectus. Ad tertium. si motus &c. verum est quantum est de se, tunc omnis calefacit: sed potest impediri per extrinsecum, sicut graue per motum descensus debet calefacere: sed impediri potest virtute frigiditatis, quæ magis obtinet infrigidando. vnde causa naturalis aliquando impeditur per extrinsecum in producendo effectum.

Cõm. 115. Ad quartum. ꝙ aqua fluens &c. verum est inquantum de per se motus, tunc fluens aqua calidior debet esse: sed per accidens impeditur, quia per motum segregantur corpora calida, vt vapores ab aqua qui per sui præsentiam fuerunt causa caliditatis. Ad quintum de aqua calida. dicendum ꝙ quantum est de per se motus F tunc fit calidior, sed per accidens impeditur, vt dictum est, quia per motum segregantur corpora calida, quæ sunt causa caliditatis, quia aqua pura non est calida, sed est calida inquantum ei permiscentur vapores calidi, vt dicit Commenta. Secundo de Anima.

Ad sextum. vnus effectus &c. conceditur in substantijs, vt homo non est ab asino & ab homine, sed in accidentibus possibile est vt dictum est de albedine, sic est hic, quia calor & lumen & motus diuersus sunt species, tamen caliditas causatur ab his diuersimode, vt videbitur etiam postea.

QVAESTIO X.

An Lumen generat caliditatem.

Text. c. 22. & 32.

Onsequenter quæritur, Vtrum lumen G generet caliditatem. Arguitur ꝙ non. vnumquodq; generatur a sibi simili. 7. Metaph. sed lumen non est simile cum caliditate: quia non sunt eiusdem naturæ. Item, si hoc esset, tunc montes essent calidiores vallibus: sed hoc est falsum: quia patet ad sensum: quia caliditas est maior in vallibus quàm in montibus. consequentia patet, quia montes propinquiores sunt corporibus cœlestibus quàm valles. Item, illud quod est spiritualiter in medio, non calefacit: quia causa est perfectioris entitatis quàm effectus. sed quod spirituale est non est perfectioris entitatis quàm effectus realis: sed lumen est in medio spiritualiter, quia sensibile positum supra sensum secundum esse reale nullum facit

Text. c. 8. sensum, secundo de Anima. Item, vnum agens naturale non est causa diuersorum effectuum secundum speciem, vt patet Octauo Physico. vbi dicitur, quòd quædam mouentia mouentur singulariter, id est producunt singulariter vnum effectum secundum speciem & ibi dicit. Commen. quòd agens naturale non producit nisi vnum effectum secundum speciem, sed lumen & calor sunt diuersarum specierum. ideo. &c. Item, si lumen calefaceret, tunc omnia, corpora cœlestia calefacerent. sed hoc est falsum: quia Astronomi dicunt, quòd quædam astra infrigidant, vt orbis Saturni. consequentia patet: omnia corpora cœlestia luminosa sunt, sed præcipue stellæ.

OPPOSITVM vult Aristo. & Commen. quia volunt, ꝙ in inferioribus causatur calor a lumine corporum cœlestium, & a mobili.

CONCLVSIO.

Lumen per se calefacit, vt per se purum per accidens excludit, media tamen refractione.

Opinio .1. Radij solares trãscuntes per sphærã ignis deferunt caliditatem.

Sciendum est de quæstione. quòd lumen calefacit, non est dubium, sed de modo secundum quem calefacit est diuersitas. Vna est opinio rudis satis, ꝙ lumen calefacit isto modo quòd radij corporum cœlestium transeunt per sphæram ignis & incorporant sibi caliditatem quam deferunt vsq; ad nos. Sed ista opinio est falsa: quia imaginatur, quòd radij solares procedunt tanquam corpora: quia aliter non incorporarent sibi calorem: quia incorporare est proprium corporis. sed radij Solis non sunt corpus. quia tunc duo corpora essent in eodem loco: quod est impossibile, ex Quarto Physi.

Opinio .2. Text. c. 53. Lumẽ causat calorem per accidẽs.

Alia est opinio quòd lumen est causa caliditatis per accidens: qui omne agens, quòd agit virtute alterius est F agens per accidens, vt instrumentum quod non agit nisi virtute principalis agentis: sed lumen est instrumentum corporis cœlestis, Ista opinio non valet: quia agens per accidens, quod pure est distinctum contra per se: aut est casuale, aut remouens prohibens, aut illud agens coniunctum in eodem subiecto causæ per se, per sufficientem diuisionem: sed lumen non est primo modo agens casuale: casus producit effectum, vt in paucioribus. sed lumen frequenter calefacit. Nec est remouens prohibens: quia lumen non remouet aliquid a calefactibili: quod enim remoueat non potest assignari: nec est causa coniuncta causæ per se in eodem subiecto, quia non inuenitur alia quando lumen calefacit quàm ipsum lumen: vnde etiam in speculis exurentibus lumen generat caliditatem, & non est ibi assignare aliam causam caliditatis quàm lumen: etiam si daretur licentia fingendi.

Dicendum est ad quæstionem, ꝙ lumen est calefa- G ctiuum. Secundo dicendum ꝙ lumen per se calefacit, vt per se distinguitur contra pure per accidens. De primo non est dubium: quia patet per experientiam sensibilem: quia loca illuminata sunt calidiora locis vmbrosis: etiã dies calidiores sunt noctibus, & hoc per lumen est. Vnde Com. dicit, si locus vmbrosus est vbi lumen Scdo. c. 42. non est & sibi appropinquat aliquod corpus politum & tersum, tunc causat caliditatem: quia in ipso refrangitur lumen. Vnde etiam, si lumen non calefaceret tunc periret scientia de speculis vrentibus: vt dicit Albertus primo Meteoro. illa enim scientia supponit, quòd lumen refractum causat calorem. Ratio secundi est, lumen calefactiuum vel per se vel per accidens, per sufficientem diuisionem, ex primo Posterio. sed probatum est, quòd lumen non calefacit per accidens. ergo relinquitur quòd per se calefaciat. Et modus, secundum quem cale H facit lumen secundum Commenta. est: quia lumen est prima perfectio corporis luminosi, vt ignei, quòd natum est calefacere: modo cum corpus luminosum il- Secundo. cœll. 42. luminatum est, in vltima perfectione est: modo vnumquodque cum est in summa perfectione debet habere omnia accidentia propria, quæ requiruntur ad vltimam perfectionem, vnde sicut est de motu, qui est vita animalium, quòd est prima perfectio mobilis. ergo habet caliditatem. Sic est de lumine quod est prima perfectio luminosi. ergo cum lumen est in corpore habet omnia accidentia consequentia lumen: quorum accidentium vnum est caliditas: ergo caliditas est in corpore luminoso secundum aliquem gradum vt accidentia inferiorum. Sciendum, quòd licet lumen per se habeat calefacere, non tamen hoc est nisi refractum,

vnde caliditas maxima causatur in angulis refractionis vel propinquis, vbi radius coincidens & reflexus vniuntur maxime. vnde ex hoc apparet licet lumen transeat per medium interstitium aeris: tamen non est ibi caliditas, sed æterna frigiditas quoniam non est refractio nec locus propinquus refractionis angulis.

Rõsiones. Et hoc ad rationes. vnumquodq; &c. dicendum si intelligatur simile, i. in specie, tunc veritatem habet in substantijs perfectis, quæ generantur ex semine: sed in accidentibus non oportet a simili in specie, immo, etiam nec in genere: quia motus causatur a motore: & tamen non conueniunt in genere. vnde non oportet agens disponi dispositione effectus. Com. in de Substantia Orbis. & similiter quæ generantur ex putrefactione non oportet conuenire in specie cum generante, vt patet Quarto Meteo. vt animalia imperfecta.

B Ad secundum de motibus dicendum, quòd non sequitur. tu probas, quia montes &c. dicendum, quòd cætera non sunt paria: quia in vallibus, ad quas lumen peruenit, est maior refractio: quia in angulis refractionis radius incidens & reflexus magis vnitur: & virtus vnita est fortior seipsa dispersa. vnde, si lumen est in superficie montis, nõ ita fortis fit refractio & vnio radiorum, sicut in vallibus. propterea licet ad montes & valles lumen adueniat, non tamen æqualiter suscipiunt caliditatem: nam cætera non sunt paria.

Similiter & in montibus sunt venti qui impediunt caliditatẽ. Ad tertium. illud quod est spiritualiter &c. negatur. Et cum dicitur. causa debet esse &c. verum est per se: & cum dicitur. lumen &c. dicendum ꝙ lumen comparatum ad idem potest esse imperfectius quàm sit illud vt respectu realis corporis luminosi: tamen ad diuersa potest esse perfectius quàm sit aliquod reale: vt si lumen comparatur ad caliditatem quam facit in medio: C tunc est perfectius ens: sed absolute ens spirituale habet esse imperfectius quàm reale: sicut etiam species albedinis in medio non est perfectior quàm albedo: tamen potest respectu alterius vt relationis. Et cum dicitur. effectus realis &c. debet esse a causa reali. non oportet: quia motus localis est realis & prouenit a spirituali vt specie appetibili. vnde intentio & spirituale non est causa eius cuius est intentio vt species albedinis non est causa albedinis, sed alterius: sic lumen in medio non est causa luminis in medio: sed est causa alterius: quia est reale vt caliditatis & illa est nobilior & perfectior lumini in medio. Ad quartum. vnum agens &c. verum est, non est causa diuersorum effectuum contrariorum: sed bene potest esse causa diuersorum quæ non sunt contraria sed disperata. modo sic est hic. lumen & calidum sunt disperata. vnde quamuis lumen te illuminet non obstante D hoc calefacit. Aliter respondetur. vnum agens &c. conceditur. eodem modo quo est vnum. sed alio modo bene potest esse diuersorum causa. modo, sic est hic, quòd lumen eodem modo illuminat, & calefacit alio modo, quia illuminat per se, sed est causa caliditatis cum alio, vt inquantum refrangitur. vnde ad lumen non sequitur refractio, quæ est dispositio, quæ requiritur ad calefactionem.

Cõmen. 42. Ad quintum. si lumen &c. Commentator concedit illud in secundo huius, quia vult quòd nullum corpus cæleste infrigidat simpliciter, sed omnia calefaciunt. Sed aliquod frigefacit, id est minus calefacit secundum quòd habet caliditatem remissam, Vnde dicit, quòd aliquod corpus cæleste frigefaciat, hoc est extra fundamenta. ista A solutio est difficilis ad recipiendum hoc. Ergo aliter dicendum, quòd si lumen &c. verum est quantum est ex parte luminis, sed per aliam virtutem, quæ non est lumen, vt per virtutem frigefaciendi, potest frigescere, sed quæ sit illa virtus videbitur postea in alia quæstione specialiter, &c.

Et hac maxime cui Sol extat infixus, propter quæ approximante ipso & oriente & super nos existente generatur calor. Quod quidem igitur neq; ignea sunt, neq; in igne ferutur, tantum nobis dictum sit de ipsis. Cõmen 42.

QVAESTIO XI.

An Sol Calefacere debeat ista inferiora.

Consequenter quæritur, Vtrum Sol habeat calefacere inferiora. Arguitur ꝙ non. quia, si Sol haberet calefacere inferiora vel hoc esset mediate, vel immediate, per sufficiẽtem diuisionem. quia omne agens vel est propinquum, vel remotum, sed Sol neutro modo calefacit inferiora. non mediate: quia tunc calefaceret medios orbes, qui sunt intermedij, vt Veneris, Mercurij, Lunæ. quia corpus remotum mediatum non calefacit extremum nisi mediantibus alijs, quæ prius transmutat. Sed orbes intermedij non calefiunt, quia sunt inalterabiles. ex primo huius. nec immediate calefacit inferiora, quoniam multi orbes sunt in medio. Item, si Sol calefaceret vel hoc esset per lumen, vel per caliditatem in ipso, per sufficiẽtem diuisionem. sed nec sic nec sic. non per caliditatem, quia corpora cœlestia non sunt calida vel frigida, cum sint inalterabilia, vt patet primo huius. nec per lumen, quoniam tunc omnia corpora cœlestia calefacerent: quia sunt corpora luminosa. sed hoc est falsum: quia aliqua frigefaciunt, vt Saturnus. Text. c. 20.

Item, si Sol calefaceret inferiora, tunc tangeret ea, quia virtus in corpore non agit nisi per contactum, vt dicit Com. 2. de Anima capitulo de visibili, sed Sol est corpus. ideo virtus eius erit virtus in corpore, sed Sol non tangit inferiora, cum multi orbes sint intermedij. Cõmen. 74.

OPPOSITVM patet per iudicium sensus, quia videmus sensibiliter, ꝙ sole appropinquante ad zenit capitis nostri maior est caliditas quàm cum recedit. Hoc etiam patet auctoritate Aristo. primo Meteo. quia sphæra in qua sol est infixus maxime calefacit: quia est maxime propinqua nobis & velocissime mouetur. & idem vult Com. in isto secundo & etiam expositores. Text. c. 42.

CONCLVSIO.

Solem calefacere inferiora præter ea quæ inter vltimum mobile, & sphæram Lunæ continentur, est impossibile: verum eius virtute, pars cœli in qua est, principaliter calefacere dicitur.

Sciendum ꝙ solem calefacere potest intelligi dupliciter. vno modo singulariter & diuisim sine alijs partibus, quæ sunt a concauo Lunæ vsq; ad conuexum vltimæ sphæræ. Alio modo potest intelligi ꝙ sol calefacit pro tanto, quia illa pars orbis, in qua est sol, habet principaliter calefacere virtute Solis. Secundo notandum, quòd corpus non agit in corpus solum per virtutem existentem in vltima superficie, sed per virtutem Text. c. 42.

existẽtem in tota sui profunditate & extensa secundum extensionem profunditatis: & hoc declarat Com. duobus signis, primum est, ꝙ duo corpora æquè calida, quorum vnum est profundius altero, & si sint æqualia superficiei extremæ, vt ambo pedalis quantitatis, tunc cæteris paribus, quod est spissius, fortius agit: & hoc per virtutem, quæ est fortior gratia profunditatis: & hoc non est nisi quoniam corpus non agit solum per virtutem, quæ est in superficie, sed etiam per existẽtem in profundo. Secundum signum, si duo sint corpora æqualis quantitatis in superficie & profunditate, & vnum sit densius alio, si æque calida sunt cæteris paribus, densius fortius calefacit, vt ferrum plus calefacit quàm lignum: quia in profundo habet fortiorem densitatem, quia plus compactum & hoc est fortius quàm diuisum: quia virtus vnita fortior est seipsa dispersa, Primo Meteo. & ex lib. de causis. Item, potest probari ratione, sicut se habet passum ad patiendum, sic agens ad agendum, per conuenientem similitudinem, sed passum non solum patitur a superficie, vt aqua ab igne, sed etiam patitur in profundo. Dicendum ad quæstionem, ꝙ Sol non agit caliditatem singulariter & diuisim sine alijs partibus a concauo Lunæ vsq; ad conuexum mobilis vltimi. Secundo dicendum, ꝙ illa pars, in qua est Sol, calefacit principaliter & specialiter per virtutem Solis, quę non solum est in superficie, sed in profundo vsq; ad concauum Lunæ. Primum probatur prima ratione facta in principio quęstionis, quia si hoc esset, vel mediate vel immediate ageret, & recurratur ibi. Ratio secundi. illa pars, quæ habet virtutem calefaciendi fortiorem quàm aliæ partes eiusdem orbis, debet principaliter calefacere materiam subiectam, sed illa pars, in qua est Sol est huiusmodi. vt declaratum est, quia non solum agit per virtutem in super-

Cómen. 42. ficie, sed etiam in profundo. Vnde dicit Commen. quòd Sol inter omnes stellas magis habet de lumine & magis virtutem actiuam, ideo &c.

Rñsiones. AD rationem primam. si Sol &c. potest dici ꝙ calefacit mediantibus alijs orbibus. Et cum dicitur. ergo caliditatis &c. dicendum ꝙ non est necesse quòd corpus extremum agens in aliquid mediante alio quòd transmutet illa eadem transmutatione qua agit, sed sufficit aliqua alia transmutatione transmutari. sicut Alexan. posuit exemplum piscis, qui vocatur stupor, qui stupefacit manum piscatoris mediante rete, & tamen non stupefacit rete: sed sufficit ꝙ transmutet ipsum aliqua trãsmutatione vt motu locali. Sic Sol transmutat ista ad caliditatem mediantibus orbibus, & tamen non oportet calefacere orbes medios, sed sufficit transmutare transmutatione alia, vel illuminare ea. Aliter potest dici, ꝙ Sol immediate vel pars orbis, in qua est Sol, est specialis caliditatis, quia per virtutem in profundo existentem, quia illa tangit aerem vel ignem qui calefacit. Ad secundum, quòd lumine suo calefacit per multitudinem eius ad inferiora. Et cum dicitur, ergo

Cómen. 42. omnia &c. dicendum secundum Com. ꝙ omnia corpora cœlestia habent calefacere quantum est ex parte luminis & motus. Sed, si frigefaciant, hoc est per aliam virtutem, vt per complexionem, coniunctionem & oppositionem, sed quæ sit virtus illa videbitur post. Ad tertium si Sol &c. verum est si Sol immediate & singulariter calefaceret, tunc tangere deberet, sed non sic agit. Sed pars, in qua agit Sol, a concauo versus nos, vsque ad conuexum calefacit per virtutem in profundo, & illa pars tangit ignem, & alia quæ vltra calefacit aerem &

E potest ostendi in figura quoniam Sol calefacit per virtutem in profundo, & non solum in superficie.

QVAESTIO XII.

An aliqua Cœlestium corporum faciant in hæc inferiora frigiditatem.

COnsequenter quæritur. Vtrum aliqua corpora calefacta faciant frigiditatem in inferioribus. Arguitur ꝙ non: auctoritate Com. in secundo huius. vbi dicit. dicere aliqua corpora calefacta infrigidare est extra fundamẽtum, & est falsum, quia omnia videntur calefacere. & si aliqua frigefaciunt, hoc est in comparatione, quia caliditatem remissam, & proportionabilem vnicuique elementorum & elementatorum.

IN CONTRARIVM est auctoritas omniũ astro-

F logorum, qui dicunt, ꝙ aliqua corpora calefacta calefaciunt, aliqua vero infrigidant, & in hoc conueniunt omnes astronomi præter Commen. & idem videtur velle Aristo. secundo de Genera. vbi dicit, quòd formæ omnium sunt in terminis præter virtutem actiuam. & terminos vocat corpora cœlestia, in quibus est terminus cuiuslibet rei naturalis. Text. c. 42.

CONCLVSIO.

Probabile est nullum cœlestium corporum frigefacere, nihilominus firmius asseritur aliquas stellarum calefacere, aliquas frigefacere.

SCiendum, ꝙ Com. videtur tenere partem negatiuam, ꝙ nullum corpus cœleste frigefaciat, sed omnia calefaciãt, sed hoc tamen est diuersimode, quia faciunt caliditatem aliquam maiorem, & aliquam re-

G missam, vt est conueniens cuilibet elemento & elementato, vt dicit. & forte ratio qua inductus fuit est hic, Motus & lumen calefaciunt, sed omnia corpora cęlestia mouentur motu locali & veloci, qui requirũtur ad motum, & etiam omnia corpora calefacta habent lumen, licet aliqua magis & aliqua minus, & lumen agens est naturale, & vnumquodque naturalium est determinatum ad vnum producendum: quia in hoc est differentia inter agens naturale & agens per voluntatem, quia vnum habet se ad opposita, sed aliud est determinatum secũdum naturam ad vnum oppositorum & non ad ambo, & hoc vult Arist. 8. Physic. sed lumen est vnum agens naturale: ergo est determinatum ad vnum oppositorum. cum ergò generet caliditatem, quod est vnum oppositorum, non generat frigiditatem, & tamen omnia corpora cœlestia sunt luminosa ſm magis & minus, vt dicit in de Text. c. 8.

H Substantia Orbis. ergo nullum eorum frigefacit simpliciter, sed in comparatione. Et confirmatur fortius hoc ex. 7. Physi. omnis alteratio fit ſm aliquam qualitatem sensibilem, sed vnum corpus extremum non potest agere in extremum nisi mediãte alio, quia mouens propinquum simul debet esse cum moto quod nõ sit medium nec vacuum neq; vltimum. ergo si agit in extremũ, tunc illud corpus, quod mouet, oportet prius immutare medium, & id immutatum immutat alia inferiora. Hoc supposito arguitur. Si aliqua stella alteraret inferiora ad frigiditatem, hoc faceret mediãte sphæra ignis quam prius tangit, quia ignis est in medio sub concauo Lunæ, Primo Meteo. ergo ignis prius alterabitur: Tunc quæritur, quę sit qualitas illa, oportet. n. ꝙ sit sensibilis, aut erit de primis aut de secundis. Sed ignis non potest alterari Text. c. 34.

qualitate

qualitate secunda vt albedine, quia illæ qualitates tantum sunt in mixtis, vt dicit Com. de Anima Aristot. 4. Meteo. ergo ignis non potest alterari ad qualitatem secundam, ergo oportet quòd alteretur ad qualitatem primam. Sed videtur, ꝙ ad naturam primarum qualitatum non posit alterari, quia vel illa qualitas esset caliditas, vel frigiditas, vel siccitas, vel humiditas, sed, si altera tur ad calidi tatem, vt mediante ipsa frigefiat, hoc est ab surdum, ꝙ mediante vno oppositorum per se fiat respectum. nec alteratur ad frigiditatem: quoniam ignis in sphæra sua summe est calidus, & in vltima perfectione. ergo non recipit frigiditatem. nec potest alterari ad siccitatem, vt mediante ipsa frigefaciat, quoniam ignis est actu siccus, & etiam in alijs est frigiditas, sicut in humidis. nec alteratur ad humiditatem, quia non potest stare cum sicco in vltima perfectione, sicut est ignis. Sed aliqui dicunt, ꝙ aliquæ stellæ infrigidant mediante sphæra ignis, qui non alteratur ad aliquam qualitatem tangibilem, sed ad alia, vt ad lumen, ita ꝙ stella multiplicat lumen ad sphæram ignis, & mediante illo lumine infrigidat. dicendum, ꝙ hoc est falsum, quia lumen est naturale: & hoc non habet facere nisi vnum contrarium, cum ergo lumen calefaciat non potest infrigidare. Ista opinio difficilis est ad tenendum. Vnde dicendum nisi frigiditas causaretur ab aliquo corpore celesti, tunc non esset in genere qualitatum tangibilium, sed hoc est fal-

Text. c. 15. & 8. sum, quia est species tangibilis, vt patet. 2. de Generatio. consequentia patet, quia quod non ducitur ad causam primam agentem alicuius generis non est in illo genere, sed corpora cœlestia sunt primo agentia naturalia formarum tangibilium &c. Item secundo, quod per se est causa causæ est causa causati, quia hic est ordo naturalis,

Tex. c. 33. vt patet ex libro de causis: & 8. Physic. formæ elementorum deducuntur ad corpora cœlestia, vt ad agens, & non est aliquod corpus, cui non respondeat virtus in corpore cęlesti: quia formæ inferiorū sunt in terminis, quia corpora cœlestia per se sunt causa generationis & cor-

Text. c. 50. ruptionis, secundo de Generatione, & formæ substantiales elementorum causantur a corporibus cœlestibus & sunt causæ qualitatum tangibilium. Item tertio. Pri-

Text. c. 18. mus motor est causa frigiditatis, quia Cōmen. dicit. 12. Metaphy. ꝙ omnes potentiæ passiuæ, quæ sunt in materia prima, sunt in motore primo actiue, sed Deus imme diate non est causa frigiditatis. ergo mediante instru-

Cōmen. 12. mento, & hoc est cęlum secundum Com. Primo huius. est enim quasi ligamentum &c. Vnde propter istas rationes via affirmatiua tenetur. & dicitur, ꝙ stellæ aliquę per se sint causa frigiditatis saltem remota. Vnde dicendum, ꝙ hoc est probabilius per se quòd corpora sint per se causa frigiditatis in inferioribus. vnde sicut aliquæ stellę calefaciunt, ita aliquę frigefaciunt, & omnes Astronomi dicunt hoc. Et sciendum, quòd licet aliquæ stellæ frigefaciant, hoc non est per motum localem vnde est motus: nec hoc est per lumen inquantum lumen: sed hoc est, vnde tale & talis corporis. Vnde non est inconueniens quòd vni debeantur diversa accidentia alia & alia ratione. vnde risibile non debetur homini inquantum animal, tamen sibi debetur inquantum tale animal vt homo, & sic stella non frigefacit per lumen vnde lumen, sed vnde tale lumen, C. Saturni.

Rationes. AD rationes. illud quod calefacit &c. dicendum quòd lumen vnde lumen abstracte non frigefacit, sed lumen vnde tale lumen. Ad secundum. si stellæ &c. non potest bene negari. vnde oportet quòd ignis alteretur ad aliquam qualitatem sensibilem, & illa qualitas est lumen: quia stellæ aliquæ multiplicando lumen vsq; ad sphæram ignis frigefaciunt, non ꝙ lumen per se & primo faciat frigiditatem, sed per se & secundario. Et tu forte dices, hoc non valet, quia sic etiam motus cœlestis vnus sufficeret ad generationem & corruptionem, quia per se & primo facit generationem, sed per se secundario facit corruptionem. & sic non oporteret plures motus cœli esse, quod est falsum, & per hoc Aristo. conuincit plures esse motus cœli, quorum vnus est causa generationis, alter causa corruptionis, vt patet

Octauo Physico. & Secundo huius. Ad hoc dicendum, Text. c. 53.
quòd stellæ alterant ignem lumine, quod lumen causet Text. c. 56.
frigiditatem; non tamen vnde lumen est, quia sic non calefacit, sed vnde tale lumen & illius stellæ & per talem virtutem quæ est specialis naturæ &c.

Non est autem rationabile, eandem rationem habere velocitates astrorum & magnitu dines circulorum. Circulos quidem. n. nihil in conueniens, sed necessarium analogice habere velocitates magnitudinibus. Astrorum autem vnumquodque quod in his non valde rationabile: siue. n. ex necessitate maiori circulo latum velocius erit, palam quia & si transponantur astra in eos, qui inuicem circulos. Hoc quidem erit velocius, hoc autem tardius. Sic autem non vtiq; habebunt proprium motum, sed ferenť vtiq; à circulis, siue à casu cōtingit. Text. c. 44.

QVAESTIO XIII.

An stellæ per se moueantur.

COnsequenter quæritur, Vtrum stellæ per se moueātur. Arguitur ꝙ sic. quod mouetur necessario, mouetur per se, primo Posterio. sed stellę ex necessario mouentur secundum Aristot. in litera. Item stellæ mouentur aut per se aut secundum accidens, per sufficientem diuisionem: sed non Text. c. 43.
mouentur per accidens, quia quod per accidens ponitur contingit non esse, per se aut semper est, vt. 1. Poste.

Item, omne, quod mouet seipsum, diuiditur in partem per se motam, & in partem per se mouētem. 8. Physico. quia alio modo non verificabitur aliquid mouere seipsum, nisi sic diuidatur, sed cœlum mouet seipsum, vt patet. 8. Phy. ergo habet partem motam, & non dicitur alia pars, nisi corpus cœleste, cuius partes sunt stellæ. Tex. c. 30. Tex. c. 17.

OPPOSITVM vult Arist. in litera, ꝙ stellæ non mouentur per se. Text. c. 58.

CONCLVSIO.

Stellæ per se mouentur, i. per sui naturam, non mouent, non per se autem mouentur, id est solitarie, vel diuisim.

SCiendum, ꝙ per se dupliciter accipitur. vno modo pro illo, quod dicitur secundum sui naturam, alio modo dicitur per se, i. solitarie. i. diuisim, hęc distinctio habetur primo Poste. &c. 5. Meta. ꝙ conuenit alicui per sui naturam, & si ponitur in diffinitione eius, sic est primus modus, si non, tunc est secundus modus. Tunc dicendum est ad quæstionem, ꝙ stellæ mouentur per se primo modo, i. per sui naturam: sed secundo modo non mouentur Text. c. 23.

mouentur per se. rationes primi tactæ sunt in principio quæstionis, quia illud mouetur per se quod ex necessitate mouetur &c. Notandum ad probationem secundi, quòd in orbe cœlesti sunt diuersi circuli: alij maiores, quia plus distant ab vtroq; polorum, sed minores sunt, qui minus distant a polis, & aliqui volunt, quòd isti circuli solum existant in orbibus secundum imaginationem, vt articus vel æquinoctialis circulus, & non realiter. Sed hoc non valet, quia isti circuli existunt realiter in orbe sed non actu sunt distincti. similiter ibi sunt partes lineæ continuatæ per prædicta.

Sciendum, quòd circuli vlterius in motu habent proportionem secundum magnitudines, quia maior circulus velocius mouetur, sicut maior velocitas est in maiori magnitudine, & licet velocitates sint in circulis secundum proportionem magnitudinum, tamen hoc non est in astris, quòd stellæ habeant proportionem secundum magnitudinem circulorum, ita quòd astrum habeat se in proportione ad aliud secundum proportionem sui circuli ad magnitudinem circuli alterius astri.

F

Ratio huius quia, si hoc esset, vel esset casualiter, vel naturaliter, per sufficientem diuisionem, sed non causaliter, quia hoc fit in paucioribus. modo, in cœlo non est aliquid preter naturam casuale & naturaliter, quia tunc, si astra transmutantur de circulis suis, vt illud quod fuit in maiori circulo transmutatur ad minorem, & quod in minori circulo transmutatur ad maiorem, tunc velocitates etiam transmutantur, & tunc iste motus non esset proprius ei cum transmutatur illa velocitas. Ex hoc arguitur. si stellæ moueantur per se, i. diuisim & seorsum, tunc proportiones astrorum secundum velocitates motuum essent secũdum proportiones magnitudinum circulorum, sed hoc est falsum: quia supposito ꝙ stellæ mouentur per se, tunc deberet esse secundum proportiones magnitudinum circulorum. consequentia patet, quia astra æqualiter reuoluuntur in circulis ad motum circulorum, quia sicut circuli reuoluuntur ab eodem puncto in idem, & sic astra in circulis. ergo oportet quod proportio astrorum esset secundum proportionem magnitudinum circulorũ, & tunc esset contradictio, quoniam esset proportio motuum astrorum secundum proportionem magnitudinum circulorum, & non debet esse proportio, supposito quòd per se moueantur secundum

G

Text c. 53. Aristo. vnde Aristote. vult ꝙ stellæ mouentur in orbibus sicut partes continuatæ toti. Item, si per se, i. diuisim mouerentur astra, vel mouerentur motu gyrationis, vel motu volutationis, per sufficientem diuisionem. non primo modo. vnde notandum, ꝙ motus circungyrationis & volutationis differunt in cõparatione axium & polorum ad nos: quia aliquis circungyratur si mouetur super axem cuius vnus polorum est versus nos in superficie, sed motus volutationis est si mouetur super axem, cuius polus non est in superficie versus nos, sed in alia parte, vbi axis tangit orbem continuatur ei, sed neutro modo videtur, quia maxime videretur in Sole, qui videtur tremere & facere tremorem propter distantiam ad nos & splendorem. ergo non circungyratur. similiter non mouetur motu volutationis, quia, si hoc esset tunc videretur verti, quia facies, quæ iam est versus nos, postea esset ad aliam partem, sed hoc non videtur, quia semper in Luna eadem facies est versa versus nos, vt macula &c. Item si stellæ essent natæ moueri per se tunc natura dedisset eis organa consequentia ad quantum, sed non habent talia organa, quia sunt sphæricæ figuræ. non enim inflexiones & incuruationes aliquas, sicut animalia quę mouẽtur localiter, & tamen dignius esset ea habere quàm inferiora animalia cum nobiliora sint eis.

Motus volutationis & circungirationis quomodo differunt.

H

E

Rationes procedunt vijs suis, quia probant ꝙ mouentur per se, i. per sui naturam, & non per accidens pure, & hoc concessum fuit. Rñsiones.

QVAESTIO XIIII.

An Corpora Cœlestia differant specie, vel sint indiuidua eiusdem speciei.

Consequenter queritur propter dictũ Commentatoris. Vtrum corpora cœlestia differunt specie, aut sint eiusdem speciei indiuidua. & arguitur ꝙ non sint indiuidua eiusdem speciei, quia corpora cœlestia illo modo differunt quomodo motores eorum differunt, per Commentatorem secundo huius. loquentem de temporis conuenientia & differentia huiusmodi corporum cœlestium: sed motores non differunt numero. probatio. quoniam sunt separata a materia, & in illis non est multiplicatio indiuiduorum, per Commen. primo huius. & Duodecimo Metaphysi. ergo motores differunt specie, & per consequens corpora cœlestia. Item, in substantijs separatis in identitate numerali, non debet esse pluralitas in eadem specie, quia multitudo indiuiduorum sub eadem specie est vt res perpetuantur eædem in specie, quæ non possunt perpetuari in numero, vt patet secundo de Anima, sed corpora cœlestia sunt perpetua in identitate numerali primo huius. ideo &c.

Cõmen. 49.

Cõmen. 49.

Text. c. 34.

Item tertio, illa, quæ dicuntur essentialiter ordinata, non solum differunt sicut indiuiduum eiusdem speciei, sed etiam differunt specie, quia indiuidua eiusdem speciei non sunt essentialiter ordinata, sed accidentaliter, aliter esset processus in infinitum in eis, vt patet. 2. Meta. ergo per oppositum, in quibus non est processus in infinitum, sunt essentialiter ordinata, sed corpora cœlestia sunt essentialiter ordinata. probatio: illa sunt essentialiter ordinata, quorum ordo consequitur in scientia, quia eorum, quæ sunt accidentaliter ordinata, ordo non consequitur in sciẽtia. vt ordo Platonis ad Socratem. & hoc patet primo Posterio. & . 7. Metaphysi. sed ordo corporum cęlestium consideratur in scientia. s. quòd vna sphęrarum sit prima, & alia media & alia vltima, & maxime hoc consideratur in astronomia, quia dicunt quòd sphæra stellarum fixarum sit prima post Saturnum, & post hanc Iouis, & sic vltima.

Text. c. 20.

Text. c. 53.

Text. c. 51.

Oppositvm arguitur auctoritate Commentatoris in secundo huius. in duobus locis dicit, ꝙ corpora cœlestia sunt indiuidua eiusdem speciei, & non sunt diuersæ species in eodem genere contentæ. & hoc dicit reprobando Auicen. qui voluit ꝙ corpora cœlestia non essent eiusdem speciei. vnde dicit ꝙ ratiocinatio de Luna, per quam Aristo. probat stellas non moueri per se & diuisim, non est exemplum, sed demonstratio fundata super hoc, quòd corpora cœlestia sunt indiuidua eiusdem speciei, & non genere, vt putauit Auic. Et potest sumi ratio Commen. Si corpora cœlestia differrent specie, & conuenirent genere, tunc essent composita ex genere & differentia realiter, & essent generabilia & corruptibilia, sed hoc est falsum, Primo huius & Octauo Physico. Consequentia est nota, quia substantia composita ex genere & differentia est corruptibilis, cum sit composita ex materia & forma.

Cõmen. 49. & 59.

Text. c. 20.

Hoc

Octauo Physico. a principio, per lõgum process. Hoc etiam probatur auctoritate Arist. quia ex intentione eius est vt videtur ꝙ sint indiuidua eiusdem speciei, qa, cum distinxisset motus & corpora cœlestia, quæ mouentur circulariter & alia motu recto, vlterius distinxit illa, quæ mouentur motu recto, vt a medio, & ad medium: & non distinxit corpus circulare. ergo per hoc videtur innuere, ꝙ conueniunt specie, quia aliter distinxisset ea si differrent specie, sicut distinxit alia.

CONCLVSIO.

Omnia cœlestia corpora sunt eiusdem speciei non vniuoce, sed analogice.

Notandum ad euidentiam quæstionis, ꝙ species potest accipi dupliciter. Vno modo pro quacunque quidditate per se diuersa ab alia. & ꝙ hoc Tex. c. 10. sit verum patet ex intentione Aristo. 5. Metaphy. capitulo de diuersa specie. vbi dicit ꝙ vno modo dicuntur diuersa quæcunq; sunt in eadem substantia habentia diuersitatem adinuicem. Ex hoc sequitur ꝙ nouem prædicamenta accidentium sunt diuersa specie, quæ sunt in eodem subiecto & habent diuersitatẽ adinuicem. Alio modo species accipitur pro aliquo prædicabili sub genere vniuoco, sicut in Porphyrio, & in Prædicamentis, & hoc modo nouem prædicamenta non sunt species, quia non ordinantur sub genere vniuoco, & hoc patet in prædicamentis, quia non habent aliquod genus supra se. & tamen sunt diuersæ species primo modo accipiendo speciem. Modo cum quæritur vtrum corpora cœlestia sint diuersæ specie, vel indiuidua speciei: Commen. respondet ꝙ non sunt diuersæ species accipiendo speciem pro prædicabili sub genere. Secundo diceret quòd sunt diuersæ species primo modo accipiendo speciem. Cõmen. 49. Ratio primi tacta est secundum Commẽtatorem, quia si essent diuersæ species primo modo, tunc essent composita ex materia & forma, sed hoc est falsum, quia tunc essent generabilia & corruptibilia, & tunc aliqua corpora essent priora eis, quia omni corpore generato necessario est aliquod corpus prius. consequentia accipitur pro manifesta, quia secundũ eum species vere vniuoce componuntur ex genere & differentia, tanquam ex materia & forma, sed quod est compositum ex materia & forma secundum eum habens contrarium necesse est corruptibile esse. Cõmen. 49. in fine. Ratio secundi. quia dicit Commen. ꝙ orbes corporum cœlestium eodem modo diuersificantur sicut motores eorum, quia dicit, ꝙ motores siue naturæ mouentes ea conueniunt huiusmodi conuenientia, & differunt huiusmodi diuersitate. s. qua cõueniunt vel differunt corpora cœlestia: sed naturæ non mouentes ea differunt differenti specie, i. sunt essentiæ distinctæ & substantiæ, quia in separatis a materia non ponuntur accidentia quibus distinguantur. Et sciendum, ꝙ Com. dicit ꝙ in corpore cœlesti sunt diuersæ partes & motus, sed diuersitas partium & motus in corpore cœlesti est demonstratio diuersitatis dextri & sinistri, sed dextrum & sinistrum sunt in eadem specie. vnde non obstante ꝙ homo sit eiusdem speciei, tamen sunt in eo diuersæ partes & motus. Sic in corpore cœlesti. vnde omnia corpora cœlestia sunt vnius orbis: quia habent vnum motum primum, & vnum primum motorẽ. & licet sit vnus orbis, tamen habet diuersas partes & motus, vt ab oriente in occidens: & ẽ conuerso. Item sciendum, cum dicimus corpora cœlestia esse per se in eadem specie, nos debemus intelligere conuenientia in specie secundum A prius & posterius, non secundum vniuocationem. Quia aliqua dupliciter conueniunt in specie, i. ꝙ participant vnam essentiam, tamen vnum per prius, & aliud per posterius, quia vna pars est prior, alia vero posterior secundum illam essentiã, sicut ex diuersis membris fit vnum animal, cuius vnum membrum est nobilius secundum dispositionem illius, vt cor est prius omnibus partibus animalis, & sic ex omnibus orbibus fit vnus orbis, cuius vna pars est prior & nobilior alia, & ista non sunt vnum secundum vniuocationem, & secundum vnam rationem prædicabilem. Alio modo aliqua conueniunt in specie secundum vniuocationem, quia participant vnam rationem. Sed dubium est, quia videtur ꝙ ratio Commentatoris non valeat, quia, si est bona, tunc per eandem rationem probatur ꝙ corpus commune nõ est genus ad corpora cœlestia, & ad generabilia & corruptibilia, B quia si esset genus, tunc cœlum esset compositum ex genere & differentia realiter, ex materia & forma. Aliud dubium est, quia, si corpora cœlestia essent eadem realiter in specie secundum prius & posterius, & non secundum vniuocationem, tunc ratio Aristot. non haberet efficatiam, quia Aristo. probat corpora cœlestia esse sphæricę figuræ. modo, si inest aliquid vni nõ oportet inesse alteri, nisi sint indiuidua eiusdem speciei, vt si oculus est sphæricus, non oportet ꝙ nasus sit sphæricus, quia non sunt eiusdem speciei, tamen Aristo. videtur sic probare secundum Cõmen. sphæricitatem vnius astri, quia omnia corpora cœlestia sunt sphærica. ergo videntur esse eiusdem speciei vniuocæ, & per consequens accidens quod inest vni eorum & reliquo. Ad primum conceditur ꝙ per eandem rationem probatur ꝙ corpus commune non sit genus ad corpus generabile & cœleste, hoc patet per Commen. 10. Metaphysi. vbi dicit, ꝙ Cõmen. 26. C corpus, quod dicitur de æterno & generabili, non dicitur secundum vniuocationem, sed secundum prius & posterius: quia dicitur per prius de corpore cœlesti. Sed dices, ꝙ cœlum & partes eius sunt in prædicamento substantiæ. dicendum, ꝙ non sunt in prædicamento substantiæ per se & directe, vt genus & species, sed per reductionem, vt materia & forma, sicut principium, sic corpora cœlestia sunt in prædicamento substantiæ per reductionem, vt principia agentia, & vt fines. vnde etiam substantia in communi non est genus ad substãtias æternas & generabiles, sed est analogum. Ad aliud dicendum, ꝙ de numero dispositionum accidentalium, quæ insunt partibus eiusdem totius, quædam sunt accidentales & separabiles. de illis non oportet ꝙ si vna insit vni parti, ꝙ alia insit reliquo, vt nõ oportet si oculus habeat perspicationem, quòd similiter & nasus: sed aliæ sunt D essentiales & inseparabiles partibus eiusdem totius, & de talibus oportet, quòd, si vna dispositio insit vni parti, & insit alij parti & eiusdem essentiæ, vt risibile omnibus hominibus inest. modo, figura est de numero dispositionum essentialium. ergo potest ꝓbari per hoc, quod vni parti inest sphærica figura in corporibus cœlestibus & omnibus inesse. Vnde videmus in corpore hominis, quòd omnes homines necessario conueniunt in vna figura & dispositione, quia omnes homines sunt sphæricæ figuræ, saltem in extremitatibus membrorum, vt dicit Aristo. in Problematibus, quia non habent figuram triangularem, vel quadrangularem.

Rõnes. Ad rationes corpora cœlestia &c. conceditur ꝙ Commen. sic concedit. Et cum dicitur motores &c. dicendum ꝙ si species accipiatur pro prædicabili

prædicabili ſub vno genere, non eſt verum, quia non ponuntur in genere: ſed ſecundo modo bene ſunt ſpecies diuerſæ, i. quidditates diuerſæ. vnde hoc non ſequitur, ſi ſunt quidditates diuerſæ, ꝙ ſint ſpecies diuerſæ prædicabiles ſub vno genere, ſed è conuerſo bene ſequitur, ſic eſt in propoſito. Sed dices, tamen intelligentiæ ſunt in prædicamento ſubſtantiæ, dicendum ꝙ non per ſe & directe in prædicamento ſubſtantiæ, ſed tantum per reductionem ad principia.

Ad ſecundum, in ſubſtantijs perpetuis &c. verum eſt ſi ſunt ſub vna ſpecie ſecundum vniuocationem, ſed tamen poſſunt eſſe plura ſi conueniunt in vna ſpecie ſecundum prius & poſterius. Et cum dicitur, corpora cœleſtia &c. verum eſt, & tamen non conueniunt in ſpecie prædicabili ſub genere, ſed conueniunt in ſpecie ſecundum prius & poſterius. Ad tertium, quæ ſunt eſſentialiter &c. verum eſt non ſunt eiuſdem ſpeciei ſecundum vniuocationem, tamen poſſunt eſſe partes eiuſdem naturæ & eſſentialiter ordinata ſecundum prius & poſterius vnde corpora cœleſtia per ſe & eſſentialiter ſunt ordinata ſecundum prius & poſterius.

Tex. c. 71. Hæc autem velut apponitur. omnis autem finiti corporis ad finitum virtus eſt. Sed de circulari quidem motu latis aſtris dictum eſt: qualia quædam ſecundum ſubſtantiam ſunt, & ſm figuram, & de latione, & ordine ipſorum.

QVAESTIO XV.

An virtus corporis finiti debeat eſſe finita.

Onſequenter quæritur circa ſequens capitulum. De dubitatione autem dicta, Vtrum virtus corporis finiti debeat eſſe finita. Et arguitur ꝙ non: quia, ſi virtus cuiuſlibet corporis finiti eſſet finita, tunc omne corpus finitum eſſet generabile & corruptibile: ſed hoc eſt falſum: quia corpus cœleſte eſt finitum, ex primo huius. & tamen eſt ingenerabile & incorruptibile, vt patet ibidem. conſequentia patet: quia nihil poteſt durare in infinitum per virtutem finitam: quia quod poteſt durare per tempus infinitum eſt ingenerabile & incorruptibile.

OPPOSITVM vult Ariſtot. in litera, qui dicit ꝙ (Cómen. 35.) omnis corporis finiti virtus eſt aliquid finitũ: & etiam (Text. c. 79.) dicit Octauo Phy. ꝙ mouens finitum non poteſt mouere per tempus infinitum. ergo vult habere ꝙ in corpore finito non poteſt eſſe virtus infinita. Idem vult Commentator in de Subſtantia Orbis.

CONCLVSIO.

Cuiuslibet corporis finiti habentis potentiam ad eſſe per materiam partem ſui, eſt potentia finita ſecundum durationem, habentis vero potentiam ad eſſe per ſuam ſubſtantiam virtus eſt infinita ſecundum durationem: Corporis autem finiti ad motum in potentia finita eſt ſecundum vigorem virtus, poſſibile eſt autem ipſius eſſe virtutem infinitam ſecundum durationem ad motum.

NOtandum, ꝙ duplex eſt virtus vel potentia. vna eſt ad eſſe, & illa poteſt eſſe dupliciter in corpore. Vno modo per materiam partem ſui, ſicut in inferioribus. Alio modo non per materiã partem ſui, ſed per ſubſtantiam ſuam ſimplicem. Alia eſt potentia ad motum. Notandum, ꝙ potentia ad motum poteſt in- E telligi finita vel infinita dupliciter. Vno modo ſecundum durationem. Alio modo ſecundum vigorem. potentia infinita ſecundum durationem eſt, cuius duratio non habet principium & finem, ſed ſemper fuit & erit. Sed potentia infinita ſecundum vigorem eſt quæ non eſt limitata & determinata ad determinatam velocitatem, ſed ſemper poteſt plus velocitari in infinitum, & ſemper maius facere q̃ illud quod fecit, & per oppoſitũ intelligatur de potentia finita ad motum dupliciter ſic. Illa quæ eſt finita ſecundum vigorem eſt limitata & determinata ad determinatum motum, quod non poteſt magis. Vnde vigor dicit virtutem relatam ad motum determinatum & velocitatem: & hoc habetur per Com. 8. Phy. ſed potentia finita duratione eſt, quæ habet principium & finem in duratione eius. (Cómen. 87.) Tunc dicendum eſt ad quæſtionem. primo, ꝙ cuiuſlibet corporis finiti, F quod habet potentiã ad eſſe per materiam partem ſui eſt finita potentia ſecundum durationem. Secundo, dicendum ꝙ corporis finiti, quod habet potentiam ad eſſe non per materiam partem ſui, ſed per ſimplicem ſubſtantiam, habet potentiam infinitam in duratione. Tertio dicendum, ꝙ cuiuſlibet corporis finiti eſt finita potentia ſecundum vigorẽ ad motum. Quarto, ꝙ corporis finiti, quod habet potentiam ad motum, poteſt habere potentiam infinitam ſecundum durationem ad motum. Ratio primi. Omne corpus, quod habet potentiam ad non eſſe, eius potentia eſt finita ad eſſe, quia corruptibile neceſſario corrumpitur, quod poteſt non eſſe aliquãdo non erit. primo huius. (Tex. c. 121.) Sed cuiuſlibet corporis finiti, quod habet potẽtiam ad eſſe per materiam partem ſui, habet potentiam ad non eſſe, quia contrariorum eadem eſt materia, & forma in materiã habet cõtrarium, & talis eſt corruptibilis, vt dicit Com. G primo huius. Ratio ſecundi. Illa ſubſtantia, quæ non habet contrarium poteſt eſſe per tempus infinitum, & hoc (Cómen. 20.) dico contrarium per ſe, nec ſecundum diſpoſitiones accidentales, vt patet primo huius, quia omnis coruus eſt a contrario, ſed aliqua ſubſtãtia ſimplex non habet contrarium, ſicut cœlum, vt patet primo huius. Item tertio, (Cómen. 20.) ꝙ mouetur per ſe poteſt durare in infinitum & habet potentiam infinitam ad eſſendum. & hoc dico potentiã coniunctam actui, quia non ens non mouetur, ſed cœlum mouetur perpetue. (Cómen. 20.) ergo quia nullus motus eſt perpetuus niſi circularis: vt ibi probatum eſt. Sed notandum, ꝙ potentia ad eſſe eſt duplex, ſ. remota & coniuncta actui. (Potẽtia ad eſſe duplex.) modo, corpus, quod ſemper mouetur, non habet potentiam remotam ad eſſe, quia tunc non eſſet aliquando, ſed habet potentiam coniunctam actui, quia per totum tempus infinitum habet eſſe. & poteſt eſſe. H Ratio ſecundi. ſi eſſet aliqua virtus ad motum infinita ſecundum vigorem, tunc moueret in non tempore, ſed hoc eſt falſum, quia motus verus habet prius & poſterius. & illa non ſunt ſine tempore. 8. Phy. conſequentia (Tex. c. 10.) patet. vt Ariſt. declarauit in primo ſupponendo duo primo quòd cuiuſlibet virtutis mouentis eſt proportio ad aliam virtutem mouentem. Secundo ſupponendo, ꝙ proportio vnius temporis, in quo fit motus, eſt ad tempus alterius motus ſecundum ꝓportionem virtutis mouentis ad aliam virtutem mouentem. Ex hoc arguitur. ſi eſſet aliqua virtus infiniti vigoris ſecundum motum, vel moueret in inſtanti, vel in tempore. non in inſtanti, quia hoc eſt contra naturam motus, cum motus habeat prius & poſterius, quæ non ſunt ſine tempore, in quo fit motus ad tempus finiti motus, ſed illud non poteſt eſſe

quia illa proportio non est nisi ſm proportionem virtutis mouentis ad aliam virtutem mouentem, sed virtutis mouentis infinitæ ſm vigorem non est proportio ad aliquam virtutem mouentem finitam, quia Tex.c.52. finiti ad infinitum nulla est proportio, ex primo huius. Ratio quarti. si aliquod corpus finitæ magnitudinis est infinitæ durationis, multo magis mouens potest esse infinitum ſm durationem: quia mouens & agens præstan- Tex.c.19. tius est passo & moto tertio de Anima. sed aliquod corpus finitæ magnitudinis est infinitæ durationis, vt corpus cœleste, quod est infinitæ magnitudinis & inge- Tex.c.20. nerabile & incorruptibile, ex primo huius. Item, virtus separata à materia videtur esse infinitæ durationis, quia sicut inclusio materiæ est causa generationis & corruptionis, sic abscisio à materia est causa perpetui- Tex.c.80. tatis, vt dicit Com. primo huius, vel saltem arguit per- Tex.c.41. petuitatem, sed aliqua virtus est separata à materia, vt Tex.c.54. primus motor, vt patet octauo Phy. & 12, Met. cum moueat motu continuo & perpetuo, vt patet octauo Phy. quod non esset si esset virtus in corpore,

Rñsiones. AD argumentum si cuiuslibet corporis &c. verum est si esset finita per materiam partem sui, sed si finita secundum vigorem ad motum, nõ sequitur. Et cum dicitur, inconueniens &c. vnde potest esse infinita duratione ex substantia simplici, non materia eius, quæ sit pars sui, & sic est in potentia coniuncta actui, sicut etiam cœlum est quantum in infinitum & figuratum secundum durationem.

Tex.c.72. Reliquum autẽ de terra dicere vbi existat posita: & vtrum quiescentium, aut motorum; & de figura ipsius.

QVAESTIO. XVI.

An terra sit in medio mundi.

COnsequenter quæritur circa cap. de terra, Vtrum terra sit in medio mundi. Arguitur ꝙ non. Nobilissimi elementi debet esse nobilissimus locus, quia locus de- Tex.c.28. bet esse proportionatus locato. 4. Phy. sed ignis est nobilissimum elementum, quia est maxime actiuum & formale, & locus medius est nobilissimus: quia secundum Aristo. in de Morte & Vita, regio media est principatis. Item, nullum corpus potest esse in indiuisibili, sicut in loco: quia locus est æqualis loca- Tex.c.28. to. 4. Phy. sed indiuisibile non est æquale corpori, sed terra est corpus & medium mundi est indiuisibile, cum sit punctus, à quo omnes lineæ ductæ ad circunferentiam sunt æquales. Item 3. ponatur ꝙ ignis minimus sit in medio mundi, & non sit ibi prohibens à motu, quod detineat ipsum, tunc quæritur, vtrum ignis ibi existens mouetur, vel non. si non mouetur, tunc ille locus est ei naturalis, & non est terræ naturalis; quoniam vnus locus naturalis non est plurium corporum. si mouetur, tunc mouetur ad vnam partem mundi, vel mouetur simul ad diuersas partes, vt ad oriens & ad occidens sursum &c. non potest dici ꝙ moueatur ad vnam partem determinate; quia qua ratione moueretur ad vnã partem, eadem ratione ad aliam, cum æqualiter distat ab omnibus, & sic non est ratio quare plus moueatur ad vnam partem quam ad aliam. nec potest dici, ꝙ simul moueatur ad omnes partes simul, quia non est possibile vnum corpus moueri ad diuersas partes vt ad oriens A & occidens, meridiem & septentrionem.

OPPOSITVM videtur velle Aristo. in isto ca. quia vult quod terra sit in medio naturaliter & quiescat ibi. & idem vult Commen. Tex.c.110.

CONCLVSIO.

Terra non est in medio mundi tanquam in extrinseco cõtinente, sed est in medio mundi tanquam in termino suæ quietis, & medium eius est illi realiter idem & ratione distinctum.

DIcendum, ꝙ terra esse in medio mundi potest intelligi dupliciter, Vno modo ꝙ sit in medio mundi tanquam in extrinseco continente & circũscribente ipsam. Secundo modo ita ꝙ medium terræ sit medium mundi, & ꝙ idem sit medium mundi & medium terræ. Tunc dicendum est primo ad quæ- B stionem, ꝙ terra non est in medio mundi primo modo, sed dicendum secundo quod est in medio mundi secundo modo, Ratio primi. nullum indiuisibile vt extrinsecum potest continere diuisibile, sed mediũ mundi est indiuisibile; quia, est punctum, à quo omnes lineæ ductæ ad circunferentiam sunt æquales, sed terra est diuisibilis, Ratio secundi. constat ꝙ terra vndecunque mouetur ad medium mouetur, & non cessat motus eius quousque veniat ad medium mundi: & mediũ eius fiat medium mundi, & hoc dicit Aristo. in litera. & huius ratio est, quia, cum motus terræ fiat deorsum, vel est in infinitum, vel ad determinatum locum, vt ad medium mundi. Sed dubitaret aliquis, vtrum terra sit in aliquo extrinseco continente ipsam. Arist. respondet 4. Phy. ꝙ terra est in superficie concaua aquæ tan- Tex.c.46. quam in continente, vnde hoc est de natura aquæ, ꝙ terra est in aqua, aqua vero in aere, aer vero in igne, ignis C in cœlo, cœlum amplius non est in alio. Sed vnum dubium est. certum est ꝙ aqua habet grauitatem, modo aliqua pars terræ non est cooperta, vt illa vbi habitant animalia. ergo videtur ꝙ medium terræ non est medium mundi, quia ex quo terra in vna parte est super aquam & aqua est grauis cum in illa parte vbi aqua est super terrã quia grauis est depellit & extrudit terram à suo loco versus illam partem vbi non est aqua, & tunc medium eius non est medium mundi, quia graue vt aqua non habens impediens mouetur deorsum. Et cũ dicit terram extra medium versus aliam partem. Dicendum ꝙ aqua habet grauitatem etiam in loco suo: tamen grauitas aquæ non est tanta in mouendo terram extra medium, quin terre grauitas sit fortior in desistendo, vnde si aqua esset tam grauis vt terra tunc ratio bene concluderet.

D AD rationes nobilissimum &c. conceditur. Et cum dicitur, ignis &c. verum est. ergo habet lo- Rñsiones. cum nobilissimum. Et cum dicitur ꝙ iste medium est &c. Dicendum ꝙ medium est duplex. quod- Mediũ duplex rei, & magnitudinis. dam est magnitudinis quod æqualiter distat ab extremis magnitudinis; vt in homine vmbilicus est mediũ magnitudinis: quoniam distat tantum à pedibus quantum à capite. Aliud est medium rei, & est quod æqualiter influit alijs partibus per æque distantiam influxus, vt in homine cor est medium rei, sed non est medium magnitudinis; quia non æqualiter distat ab extremis quia plus declinat sursum quam deorsum, & plus ad sinistram quam ad dextram, sed medium rei est mediũ influentiæ; quoniam omnibus partibus influit secundum exigentiam cuiuslibet membri secundum ꝙ natũ est

est illud.modo,medium mundi est magnitudinis: quia E æqualiter distat ab omni parte circunferentiæ mundi: sed cœlum est medium rei, & locus eius est medium influentiæ, quia influit virtutem & operationem omnibus, secundum ꝙ natura cuiuslibet nata est recipere secundum magis & minus, modo, terra est in medio magnitudinis:& hoc non est nobilissimum,sed cœlum in cuius concauo habet esse ignis. Ad secundum nullú corpus &c.verum est tanquam in extrinseco continente,sed bene est in eo, ita ꝙ medium eius sit illud, & sic est terra in medio mundi.i.ꝙ mundi medium est terræ medium realiter, sed tantum differunt ratione, quia idem centrum & punctum in comparatione ad terram inquantum ab illo puncto omnes lineæ ductæ ad circunferentiam terræ sunt equales:sed medium est mundi in cóparatione ad cœlum inquantum omnes lineæ ductæ ad circunferentiam cœli sunt æquales, & sic est hic. Ad tertium dicendum quod suppositio est impossibilis:& ideo non mirum si ex ea sequitur impossibile:tamen dicendum,ꝙ cum dicitur ponamus &c.dicendum,ꝙ,si loqueremur de igne non minimo, & túo poneretur in medio mundi, & si non esset impediens motum eius, tunc moueretur non simul ad vnam partem, sed diuideretur, & moueretur vna pars ad istam partem, & vna ad istam circunferentiam, proportionalem sibi,quæ est ei plus propinqua: sed, si poneretur ibi ignis minimus indiuisibilis, tunc est ibi difficultas.

Vnde dicendum est,ꝙ, si poneretur ibi, tunc esset ibi implicatio contradictionis,quia moueretur & non moueretur:moueretur inquam,cum esset extra locum suú, si non esset aliquid impediens ipsum à motu suo. ergo moueretur inquantum est de se, sed non moueretur: quoniam non est ratio quare plus ad vnam partem moueatur quam ad aliam, sed non potest simul ad omnes G partes moueri,cum sit indiuisibile, & vnum corpus simul non mouetur ad diuersa loca 4.Phy. & s.huius.& contradictio sequitur ex impossibili posito. Aliqui dicunt, ꝙ vna pars eius moueatur ad circunferentiam, & alia ad aliam partem: sed hoc non valet, quia ille ignis non potest diuidi in plures ignes actu seorsum existentes, licet posset diuidi infinitum in potentia secundum partes in toto existentes, vnde formæ naturales sunt diuisibiles in infinitum in toto, sed non seorsim & diuisim existentes: quia iste ignis minimus non est diuisibilis, immo indiuisibilis supponatur esse.

Text c. 61.
Text. c. 82.

Quæstionum libri Secundi de Cœlo & Mundo finis.

QVAESTIONES SVPER LIBRVM QVARTVM DE COELO ET MVNDO.

Text. c. 25. Cum quidem igitur fiat ex aqua aer, & ex graui leue venit in sensum.simul autem & leue & non amplius fit, sed ibi est manifestum: itaque quod potentia ens in actum iens venit illuc, & ad tantum & tale, & vbi endelechia,& quanti,& qualis,& vbi.Eadem autem causa & eius quod iam existentia & entia terram & ignem moueri in ea,quæ ipsorum loca nullo impediente. Etenim nutrimétum cum prohibens & sanabile cum retinens non sit, fertur confestim.

QVAESTIO. XVII.

An Grauia & Leuia moueantur à generante.

Consequenter quæritur circa quartum, Vtrum grauia & leuia moueantur à generante. Et arguitur quod non, quia mouens debet simul esse,& qđ mouetur:7. Physi. quia inter mouens propinquum & motum nihil debet esse medium nec plenum nec vacuum, sed generans non est simul cum graui, quando actu mouetur, quia, quando actu mouetur, vt lapis detentus sursum quando mouetur deorsum generans ipsum potest esse corruptum. F similiter, si non est corruptum, potest esse non tangens ipsum: quia generans ipsum est in mineris in terra, vt patet tertio Meteororum. Text.c. 19.

Oppositvm vult Aristo. qui dicit, quod grauia & leuia moueantur à generante: quia quod est factiuum grauis & leuis est motiuum eorum. Idem vult in octauo Physicorum. 4.coeli. Text. c. 22. Tex. c. 32.

CONCLVSIO.

Grauia & Leuia mouentur à generante.

Sciendum quod motus est actus entis in potentia. 3.Phy, sicut. ergo habet potentiam diuersimode ad motum, ita indiget mouente multipliciter & diuersimode. Vno modo est in potentia essentiali, alio modo in potentia accidentali. & est aliquid in potentiá essentiali generaliter loquēdo: cui deficit quidditas vel forma requisita ad motum, siue habeat contrarium siue non, sicut aqua actu est in potentia essentiali ad motum sursum, quia deficit habitus, vt leuitas, quæ est principium illius motus: & sic est in potentia essentiali ad essentiam vel ad operationem consequentem illam essentiam. sed aliquid est in potentia actuali, quod habet actu formam,vel habitum, quem consequitur motus: tamen impeditur per accidens, vt per detinens, vt lapis detentus supra colúnam, habet.n. formam, quam cósequitur grauitas,quæ est principium mouendi deorsum,& tamen impeditur per extrinsecum detinens. Similiter ignis est in potentia actuali ad calefactionem, quia actu habet formam, per quam potest calefacere: sed impeditur per extrinsecum, vt calefactibile. Tunc dicendum ad quæstionem, ꝙ, si loquamur de potentia essentiali, tunc grauia & leuia inanimata mouentur à H generante. Ratio primi. dans formam dat accidentia consequentia formam, secundum Auer. in isto.4.quia ab eodem datur forma generati & omnia accidentia formæ, sicut dans animam hominis sic risibile dat: sed generans dat formam generati, quoniam extrahit ipsam de potentia ad actum, sed motus est de accidentibus consequentibus formam, & sic intelligatur de motu leuis sursum: & dicit Commen. si generatur ex oleo ignis, quod fuit in potentia sursum, tunc quantum generans dat sibi de forma ignis, tantum dat de motu sursum:& quando completa fuerit ignis in oleo, tunc completus est motus & esse sursum. Et notandum, quod licet generans quod reducit graue de potentia essentiali ad actum moueat ipsum, non tamen immediate, sed mediante Tex.c. 6.

mediante forma: qm inter mouens immediatum & mo tum non debet esse aliquod medium, sed generans mouet graue mediante forma quam prius inducit, vt dicit Com. Notãdum, ꝙ Com. mouet correlarie proprium istius motus, quia iste motus habet hoc proprium, quod per ipsum res mouetur ex se, quia non mouetur a gñante extrinseco, nisi mediãte principio intrinseco vt forma vnde forma est principiũ intrinsecum motus grauis, qa quod mouetur ab extrinseco non mouetur ex se vt si lapis pure mouetur ab extrinseco sursum non mouetur a principio intrinseco & per se. R õ secundi. mouens ꝓpinquum & immediatum debẽt esse simul cũ moto: & nullum debet esse mediũ nec plenum nec vacuum: sed graue actu põt moueri de potentia actuali gñante corrupto vel adhuc existẽte qđ non est simul secum, vt gñans metallũ põt esse in mineris, & tñ iã moueť deorsum in aere.

Rñsiones. A D rationem mouens debet esse &c. verum est quod mouetur vere motu immediate. Et cum dicitur, generãs &c. dicendum ꝙ qñ graue mouetur ex potentia actuali, tunc non oportet generãs esse simul cum moto: quia potest esse corruptum: sed si mouetur ex potẽtia essentiali: tunc oportet simul esse vsque quo totum factum est. & sic mouetur a generante vt faciens est simul cum facto & continuum sibi & sic generans est simul, & tamen non mouet immediate sic, sed mediante forma sicut quodlibet habet accidentia propria mediante forma, & sic intelligitur de graui & leui.

Text. c. 25. Mouet autem & quod a principio fecit & impedimentum remouens aut vnde resiluit.

QVAESTIO XVIII.

An Graue & leue moueantur a mouente prohibens.

Text. c. 10. CONsequenter quæritur, Vtrum graue & leue mouentur a remouẽte prohibens. Arguitur ꝙ non. In omni mobili mouens propinquum debet esse simul cum moto. 7. Phy. sed remouens non est simul cum graui moto actu deorsum, quia potest multum distare ab ipso vt remouens columnam, quæ detinet lapidem. ideo &c.

Text. c. 25. OPPOSITVM vult Aristo. in isto. 4. & 8. Phy. ꝙ graue in actu, quando mouetur a descendente in aere, Text. c. 32. mouetur a remouente prohibens: & idem vult Com.

CONCLVSIO.

Grauia, & leuia mouentur a remouẽte prohibens in initio motus, quo vero ad motus posteriores partes, non mouentur ab illo sufficienter & immediate.

NOtandum, ꝙ graue in actu inquantum descendit dupliciter consideratur. Vno modo quãtum ad initium motus, Alio modo quo ad partes posteriores initio motus. Tunc dicendũ est ad quæstionẽ, ꝙ graue in actu inaĩatum, qñ descendit detentum superius moueť a remouẽte ꝓhibens q̃tum ad initiũ motus.

Secundo dicendum ꝙ quantum ad partes posteriores initio motus non mouetur a remouente prohibens sufficiẽter & immediate. Ratio primi. illud est causa motus grauis, quo posito & põte ponitur motus, & quo remoto & deficiente non est motus, quia ex. 2. Phy. causa est quæ posita ponitur effectus, & qua remota remouetur effectus. sed põte remouent prohibens columnã lapis descẽdit, & non põte remouent ꝓhibens lapis non descendit. ideo &c. R õ secundi. In omni motu mouens ꝓpinquum debet esse simul cum moto, quia non debet esse medium nec plenum nec vacuum, & ita per negatio nem medij debent esse simul, vt patet. 7. Phy. & hoc est magnum fundamentũ, sicut dicit Com. ibidem. sed remouens prohibens contingit aliq̃ num esse cum graui: quod mouetur actu quantum ad partes posteriores initio motus: qm potest distare multum, vt patet ad sensũ: vt si aliquis est superius & facit lapidem cadere remouendo columnam & ipse non cadit cum lapide. Text. c. 10.

Rñsiones. A D argumẽtum in oĩ motu &c. conceditur si est mouens propinquum & immediatũ &c. dicendum ꝙ quãtum ad principium motus: tunc remouens ꝓhibens est simul cum moto: quia tãgit ipsum remouendo impediens, sed quantum ad partes posteriores initio motus non est simul cum moto: quia sic non est mouens immediatum: vt dictum est in positione.

Text. c. 25. Quemadmodum dictum est in primis sermonibus: in quibus determinauimus ꝙ nihil horum seipsum mouet: propter quam igitur causam fertur latorum vnumquodque & ferri in suijpsius locum quid est, dictum est.

QVAESTIO XIX.

An graue inanimatum quoquomodo moueatur a naturali virtute existente in loco.

COnsequẽter quæritur, Vtrum graue inaĩatum moueatur a virtute nãli loci, ita ꝙ hmõi virt⁹ sit principiũ effectiuũ motus grauis deorsum: arguitur ꝙ sic. qa manifestũ est ꝙ graue actu motum deorsum, quanto plus appropinquat ad locum mediũ, tanto velocius moueť: quia mot⁹ naturalis velocior est in fine primo huius. sed hoc non esset nisi virtus nãlis loci sui esset principiũ effectiuum mot⁹ deorsum. Tex. c. 89.

OPPOSITVM vult Arist. in isto. 4. & 8. Phys. & vbicũq; inquirit Aris. de mouente, ꝙ mouet inaĩata grauia, & leuia, non inuenitur pure dicere principiũ effectiuum motus grauis & leuis virtutẽ naturalem loci, sed dicit ipsa moueri à generante, vel remouente prohibẽs. Text. c. 25. Text. c. 32.

CONCLVSIO.

Graue inanimatum non mouetur a naturali virtute loci.

SCiendum, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ graue in actu, qñ mouetur de potẽtia actuali, tunc mouetur a virtute naturali deorsum. Similiter dicendũ est de motu leuis in actu sursum. hoc probauerunt per rõnem prius in ductam & recurratur ibi. Sed illud non valet: qm videtur esse contra intentionẽ Aris. quia nunq̃ inuenitur ponere vbi loquitur de mouente grauium & leuium inaĩatorum virtutem naturalẽ loci esse principiũ effectiuum motus grauium & leuium. sed dicit vbiq;, ꝙ vel mouentur a gñante, vel a remouente prohibens: vt de potẽtia essentiali a gñante, & de actuali a remouente, & hoc probatur rõne. Si graue inaĩatum actu qñ mouetur deorsum, si moueretur a virtute nãli loci, tunc si esset alius mundus terra illius mũdi non moueret ad mediũ istius mundi: sed hoc est falsum: & cõtra Ari. in. 1. hˀ. vbi probat non esse aliũ mundum: quia si esset alius mũdus, tũc graue vt terra illius mundi moueret ad medium istius mũdi. consequentia patet: qm virtus loci est virtus corporea & mouet ad determinatã distantiã: & sic non moueretur ad terrã alteri⁹ mundi cum illa virtus sit qm naturalia in suis orbibus. Item, mouens immediatũ debet esse simul cũ moto. 7. Phy. sed lapis descendẽs deorsum virtus naturalis loci non est simul cũ lapide: qm illa non est nisi in loco naturali. ergo si esset simul cũ lapide, tunc Tex. c. 79

lapis esset in loco naturali cum mouetur deorsum & sic nunquàm moueretur deorsum nisi cum esset in loco naturali eius, sed hoc est ridiculū cum quiescat in loco naturali eius. Item illud est contra Com. qui dicit ꝙ graue mouetur a sua forma. vnde forma mouet ipsum inquantum forma & mouetur inquantum est forma in materia, q̃ sequitur virtus receptiua materialis, quæ est in materia.

Tex. c. 10.

Rñsiones. AD argumentum graue inanimatum &c. conceditur: quia motus naturalis velocior est in fine: & quanto propinquior est loco tanto velocius mouetur nisi sit aliquid prohibens. Et cum dicitur, hoc non esset &c. negatur: quia hoc esset propter hoc vt effe ctiue mouetur a virtute loci: sed quia plures partes aeris insequuntur lapidem circa medium quàm in alio loco, quę partes aeris velocius impellunt lapidem ibi propter hoc lapis velocius ibi mouetur. ideo non valet.

Quæstionum Ioannis Ianduni super libros Aristotelis de Cœlo & Mundo. Finis.

AVERROIS CORDVBENSIS DE SVBSTANTIA ORBIS ABSOLVTVS AC PERVTILIS SERMO

cum Ioannis Gaudauensis expositione.

Caput Primum. Ex substantiæ generabilium & corruptibilium comparatione, substantiam Cæli & eius formam ac Materiam, & libri titulum inuestigat.

IN hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus, ex quibus componitur corpus cœleste. Declaratum est enim corpus cœleste componi ex naturis duabus, sicut corpora generabilia & corruptibilia. Sed tamen in istis fuit declaratum has duas naturas esse per generationem & corruptionem, & esse inuentas in eis, in cœlestibus autem propter motum localem.

LIber iste, qui intitulatur de Substantia Orbis, diuiditur in proœmium & executionem, quæ incipit ibi. (Principium autem.) Circa proœmium sic procedit: quia primo præmittit Auerr. quod declaratum est ab Arist. in suis libris de natura corporis cœlestis. Secundo ex illis elicit ea, de quibus determinaturus est in hoc libro ibi. (In hoc tractatu.) Circa primum duo facit, primo dans intētionem suam generaliter, præmittit illud, quod declaratum est ab Aristo. de corpore cœlesti: secundo tangit rationes, quibus illud fuit declaratum ibi. (Quia enim declaratum est.) Primo dicit, ꝙ in hoc tractatu intendimus inquirere de rebus, ex quibus componitur natura cœlestis corporis: & quia supponit corpus cœleste esse compositum, quod declaratum est ab Aristo. alibi, ex duabus naturis: sicut corpora generabilia & corruptibilia, sed diuersis vijs: & apparentibus fuit inuenta & determinata compositio generabilium & corruptibilium, & ipsius corporis cœlestis, Nam determinatum, est generabilia & corruptibilia habere duas naturas, s. materiam & formam in substantia sui esse per viam, quæ dicitur generatio & corruptio: corpora autem cœlestia habere duas naturas, s. motorem, & motum, fuit declaratum per motum localem.

Notandum, ꝙ sicut apparet ex Primo Physi. ꝙ natura materiæ primæ innotuit per transmutationem de forma in formam: & ideo dicitur ibi, ꝙ materia cognoscitur in analogia ad formam, forma vero innotuit per operationem, vt dicit Commen. 8. Meta. quia sicut transmutatio facit scire materiam, ita operatio formam: cum igitur appareant sibi succedere inuicem diuersos actus: & omnis actus est forma, sicut dicit Themistius in tertio de Anima: impossibile est transire de actu in actum, nisi subeunte potentia, quæ deferat actum illum: ergo necesse est illa esse composita ex materia & forma, in quibus diuersi actus sibi inuicem succedunt.

Materia p transmutationē, forma per operationē nobis inotuit.

Quia enim declaratum est, hæc corpora moueri ex se, & in loco, amplius autem illud, quod mouetur ex se, componitur ex duabus naturis, s. recipiente & agente: quoniam declaratum fuit omnem motum habere motorem.

Tangit rationes, quibus dictum est cœlum componi ex duabus naturis: & primo tangit rationes, secundo concludit intentum ibi. (Cum hoc inquam ita sit.) Ad hoc auctor tangit primo duas rationes. secūda ibi. (Amplius aliquid.) Primo dicit, corpora cœlestia moueri ex se: omne autem quod mouetur ex se, compositum est ex agente motum, & recipiēte: cuius declarationem subdit, quia omne motum habet motorem. Intelligendum est, sicut apparet Septimo Physic. omne quod mouetur, mouetur ab alio. Item circa principium Octaui Physicorum ostenditur, quòd omne, quod mouetur ex se, diuiditur in per se mouens, & per se motum, & sicut apparet Secundo Cœli & Mundi, cœlum mouetur ex se, & ideo dicitur animatum ex quo concluditur, ꝙ cœlum diuiditur in per se mouens & per se motum, & sic compositum est ex duabus naturis.

Amplius aliquid motum esse & mouens in eodem impossibile est.

Tangit secundam rationem dicens, ꝙ aliquid esse mouens & motum est impossibile. Notandum, ꝙ mouens secundum ꝙ huiusmodi est in actu, motum vero in potentia est: aliquid autem esse respectu eiusdem & eodem modo actu simul & potentia est impossibile: quia actus & potentia sunt differentiæ valde oppositæ, vt dicit Com. in proœmio de Anima, & ideo, cum cœlum mouetur ex se, & supple motor & motū sint diuersa, necesse est cęlum esse cōpositum ex diuersis naturis.

Cum hoc inquam sit, declaratum est cœlum componi ex duabus naturis.

Concludit hic quod dictum est, & apparet in litera. Deinde cum dicit,

In hoc ergo tractatu ꝑscrutaturi sumus de his duabus naturis, ex quibus corpus cœleste componitur, vtrum sint similes illis naturis, ex quibus generabilia componuntur: quarum altera dicitur forma, altera materia, s. vtrum hęc materia & forma, quæ sunt hic, sint eædē cum illis, aut diuersæ secundū magis & minus. Sed, si sint diuersæ specie, tunc æquiuoce dicitur de eis corporeitas, aut s̃m prius & posterius.

Ex

Ex dictis elicit ea, de quibus determinaturus est in A hoc libro. Secundo, quia aliqua de propositis sunt quasi manifesta, ea abijcit a sua perscrutatione. Tertio concludit ea, quæ specialiter sunt hic determinanda tanquam minus nota: secunda ibi. (Quoniam autem hæ duæ.) tertia ibi. (Quæcunq; autem perscrutando.) Primo dicit inferendo ex præmissis, q in hoc tractatu perscrutabimus de istis duabus naturis, ex quibus componitur corpus cœleste, vtrum sint similes, i. eiusdem generis cum illis duabus naturis, ex quibus componuntur generabilia & corruptibilia, quę sunt materia & forma, ita q sint eadem in genere & in specie omnimodę hic & ibi, aut istæ naturæ sunt diuersæ in genere & in specie in cęlo, & in generabilibus & corruptibilibus: & hoc simpliciter, vel saltem differunt secundum magis & minus. Nam multum refert: quia, si istæ naturæ duæ, scilicet materia & forma sunt diuersæ speciei in cœlo, & B in istis inferioribus, corporeitas dicitur æquiuoce de istis vel secundum prius & posterius: quia corporeitas est quasi genus vel natura, in qua conueniunt istæ duæ naturæ. Nota, secundum q dicitur in prædicamentis, species coæqueuæ sunt sub genere, quantum ad hoc genus & ratio generis de ipsis æqualiter prædicatur, & ideo genus inquantum huiusmo. est vniuocum ad suas species, modo, corporeitas per prius dicitur de cœlo quàm de istis inferioribus: quia corporeitas cœli est causa corporeitatis istorum inferiorum, & cum aliquid dicitur de causa & causato, per prius dicitur de causa quá de causato, vt patet Primo Posterio. &. 2. Metaphysicę. Si igitur materia & forma cœli, & istorum inferiorum fuerit diuersa in genere, certum est, q corporeitas dicitur de eis æquiuoce: quia secundum nomen solum. Si autem fuerint diuersæ in specie, conueniunt tamen in hac natura communi tanquàm in genere, quæ est corpo C reitas: tunc ergo dicetur de ipsis secundum prius & posterius. Aut ergo istæ duæ naturæ, ex quibus componitur cœlum, & ista inferiora non sunt eadem, s. eiusdem speciei, aut corporeitas de eis dicitur æquiuoce, vel saltem s'm prius & posterius, cum non possunt esse diuersę species sub eodem genere, & tota ratio est, quia corporeitas per prius dicitur de cœlo q̃ de istis inferioribus.

Quod autem hæ duæ naturę existentes in his generabilibus & cœlestibus corporibus non sint conuenientes specie, manifestum est; posito corpore cœlesti ingenerabili & incorruptibili, & corporibus quæ sunt apud nos, generabilibus & corruptibilibus. causas. n. corporis generabilis & corruptibilis & æterni esse easdem impossibile est. D

Ostendit manifestum esse istas duas naturas, s. materiam & formam generabilium & corruptibilium non esse eiusdem speciei cum duabus naturis, ex quibus cõponitur corpus cœleste, & hic abijcit a sua consideratione tanquam notum dicens, q hæ duæ naturę existentes in his duobus, s. in cœlo & in inferioribus non sunt conuenientes in specie, i. non sunt eiusdem speciei: hoc est manifestum, si ponamus corpus cœleste esse ingenitum & incorruptibile: quod probatum est Primo Cœli & Mun. Et, si ponamus corpora, quæ sunt apud nos generabilia & corruptibilia, quod probatur primo de generatione & secundo: cuius rationem etiam subdit, q generabilium & corruptibilium & etiam æternorum impossibile est esse easdem causas, s. intrinsecas. Nota, vt scribitur Decimo Metaphy. q corruptibile & incorruptibile plus differunt quàm genere: quia differunt per habere materiam & non habere. Cum ergo cœlum sit incorruptibile, ista autẽ inferiora sunt corruptibilia, vt iam dictum est, differunt genere & plus: quare impossibile est, q habeant easdem causas intrinsecas, & dicõ causas intrinsecas, ex quibus res componitur.

Excitatum est ergo has duas naturas, ex quibus componitur corpus cœleste, non esse eiusdem speciei. neque eiusdem generis cum duabus naturis, ex quibus componuntur generabilia.

Nõ eadem sunt intrinseca principia generabiliũ & corruptibiliũ & incorruptibilium.

Concludit ea, de quibus hic intendit inquirere dicẽs ita, q excitatum est has duas naturas, ex quibus componitur corpus cęleste, non esse eiusdem speciei, nec etiam B eiusdem generis cum duabus naturis, ex quibus componuntur generabilia & corruptibilia: immo etiam differunt plusquam suo genere, & sic non est inquirendum vtrum differant, cum sit quasi manifestum.

De sunt in non nullis codi. hæc verba.

Restat igitur perscrutari de eis, de quibus hæ duæ naturæ, quæ sunt in corpore cœlesti differunt ab eis, quæ sunt in corpore generabili & corruptibili.

Remanet ergo perscrutari de illis, in quibus hæ duæ naturæ, quæ sunt in corpore cœlesti, differunt a duabus naturis quæ sunt in generabilibus & corruptibilibus, hoc est inquirere, quæ & quales sunt istæ duæ naturæ, ex quibus componitur corpus cœleste, ex quibus apparebit, in quibus differunt a duabus naturis istorum generabilium & corruptibilium, & in quibus conueniunt. C hæc est sententia lectionis procemij.

Principium quidem perscrutationis est in hoc. Arist. enim, cum inuenit q indiuidua existentia per se, hæc, quæ vocantur substantiæ, transferri de vna dispositione ad aliam, & inuenit hanc transmutationem duobus modis, aut transmutatione in dispositionibus extrinsecis a quidditatibus substantiarum existentium per se, quæ non facit illa indiuidua differentia illas dispositiones transmutari in nomine & diffinitione, sicut sunt dispositiones, quę dicuntur quantitates & qualitates, & alia prædicamenta, quę dicuntur accidẽtia: Aut transmutationem in dispositionibus, quæ faciunt indiuidua differentia ipsas transmutari nomi- D ne & diffinitione, quę transmutatio dicitur generatio & corruptio.

Huius trãsmutationis meminit & 1. Physi. 63.

Finito procemio, Com. exequitur: & quia proposuit se determinaturum de duabus naturis, ex quibus componitur cœlum, & de illis in quibus differunt & conueniunt a duabus naturis generabilium & corruptibilium ideo sic procedit, quia primo determinat de natura cęli secundum q componitur ex istis duabus naturis, s. motore & mobili: ostendẽdo qualiter istæ duæ naturæ conueniunt & differunt cum duabus naturis generabilium & corruptibilium. Secundo determinat de istis duabus naturis, s. motore & mobili in propria forma, i. de quolibet eorum per se. ibi. (Quia declaratum est circa finem libri.) Primo facit duo. Primo ostendit qualis est for-

ma & materia cęli, vel motor & mobile, & qualis sit forma generabilium & corruptibilium, & quomodo conueniunt & differunt sm istas essentias. Secundo ostendit in quibus conueniunt & differunt quantum ad accidentia ibi. (Remanet autem considerare.) Circa primum duo facit. Primo ostendit quę, & qualis est substantia cœli quantum ad materiam & formam, comparando ipsam sub conuenientia & differentia ad substantiam generabilium. Secundo ostendit qualis est compositio cœli ex materia & forma, comparando ipsam ad compositionem generabilium & corruptibilium ex sua materia & sua forma ibi. (Perscrutandum.) Et quia natura generabilium & corruptibilium est magis nota quantum ad formam & quantum ad materiam q̃ sit ipsum cœlum, ideo sic procedit, quia primo ostendit qualis sit materia & forma generabilium &c. Secundo qualis est materia & forma cœli ibi. (Cum igitur fuerit declarata.) Prima in duas: quia primo facit ꝙ dictum est, secundo remouet dubium Auic. ibi (Vnde putauit Auic.) Circa primum duo facit: quia primo ostendit qualis est materia generabilium & corruptibilium. Secundo qualis est forma ibi. (Et quia formæ mobiles.) Circa primum duo facit. Primo ostendit qualis est materia generabilium &c. sm se. Secundo ostendit qualis est in ordine ad recipiẽdum formam ibi. (Et cum inuenit substantiales formas.) Adhuc circa primum duo facit. Primo ponit diuisionẽ vnam, per quam notificatur natura materiæ generabilium & corruptibilium. Secundo ex hac diuisione concludit naturam ipsius materiæ ibi. (Vnde natura huius subiecti.) Prima adhuc in duas. Primo ponit diuisionem. Secundo ostendit conuenientiã & differentiam inter membra diuisionis ibi. (Cum aũt considerauit.) Primo dicit ꝙ principium perscrutationis in hoc libro, supple sit hoc: ꝙ Arist. inuenit indiuidua substantiæ, quæ sunt per se subsistentia, transmutari de vna dispositione in aliam, & vidit trãsmutationem fieri duobus modis, aut supple in dispositionibus accidentalibus per quarum transmutationem nec transmutatur nomen nec diffinitio rei: sicut est transmutatio in quantitate, qualitate, & in alijs accidentibus, vel prædicamẽtis, quæ vocantur accidentia: aut in dispositionibus per quarum transmutationem nomen & diffinitio illius indiuidui, cuius sunt dispositiones, transmutantur, & hæc transmutatio dicitur generatio & corruptio, & sic est duplex transmutatio. s. substantialis vel in substantia, & in accidentibus. Ad euidentiam huius nota ꝙ dicitur. 5. Met. & Com. 1. Phy. Ens dicitur de substantia & accidente; modo, vt dicitur. 1. Phy. omnis transmutatio ad aliquod ens tendit: & ideo necesse est duos modos esse transmutationis sm duos modos entium, s. transmutationẽ substantialem & transmutationem accidentalem. Item nota ꝙ transmutatio, quæ mutat suum subiectum nomine & diffinitione, est transmutatio substantialis: quoniam nomen & diffinitio compræhendit totam substantiam rei: & talis transmutatio tendit ad substantiam primo, & ad accidẽs ex consequenti, vt Com. dicit. 1. Phy. &. 5. Met. sed transmutatio, quæ non mutat subiectum suum nomine & diffinitione, tendit solum ad accidẽs, & ideo dicitur accidentalis, vt est transmutatio ad qualitatem, & ad alia accidentia, vt hic dicit Com. &. 1. Physi.

duplex trãsmutationis genus.

Cum autem considerauit hos duos modos transmutationis, inuenit in eis cõmunia & propria. Communia quidem sunt quinq;, quæ in-

E sunt transmutationi substantiali & accidentali. Est. n. commune eis duabus habere vnum subiectum recipiens transmutationem.

Comparat membra dictæ diuisionis sub conuenientia & differentia & primo ostendit in quibus conueniunt, secundo in quibus differũt ibi. (Differunt autem.) Prima in quinque, sm quinque, quæ ponit, in quibus conueniunt. secunda ibi (Amplius necessarium.) tertia ibi (Similiter inuenitur.) quarta ibi (Amplius inuenitur.) quinta ibi. (Et habere idem genus.) Primo dicit, ꝙ Aristot. considerauit hos duos modos transmutationis substantialis & accidẽtalis, & inuenitur in eis aliqua communia, in quibus conueniunt, & aliqua propria, in quibus differunt, & subdit, quæ sunt illa, in quibus conueniunt, & dicit ꝙ sunt quinque. Primum est ꝙ in vtraque transmutatione, s. substantiali & accidentali necesse F est vt sit aliquod vnum subiectum quod transmutatur de vno ad aliud & quod sustentet transmutationem.

Quinq; cõmunia sunt transmutationi.

Substantiali & accidẽtali communia primo habent cõmune subiectum.

Intelligendum, ꝙ sicut dicit Com. 8. & primo Phy. communis conceptio omnium philosophorum fuit, ꝙ ex nihilo nihil fit: sed omne quod producitur, oportet ex alio fieri: quia potentia non radicatur ex nihilo: similiter oportet aliquid esse quod trãsmutationem recipiat, & hoc idem dicit Themistius in. 3. de Anima, s. ꝙ impossibile est transire de aptitudine in actum non subijciente materia seu potentia, quæ differat illum actum, & hoc est rationale. Deinde etiam dicit.

Amplius necessarium est non esse præcedere esse generabilis & corruptibilis in eis, & omnino in habere eius esse quod fit. Non. n. fit, nisi illud, quod non est.

Secundum

Ponit secundum in quo conueniunt, & est ꝙ in omG ni factione & transmutatione non esse præcedit esse eius quod fit vel generatur, & præcedit vniuersaliter & generaliter sm suum esse, quia non fit nisi quod non est. Intelligendum, ꝙ sicut dicitur. 1. Phy. ꝙ omnis motus est de contrario in contrarium, & est de contrario priuatiuo, quia nihil mouetur ad illud quod habet: & ideo, si aliquid fit siue substantialiter siue accidentaliter, non esse vniuersaliter pręcedit suum esse. Deinde cum dicit.

Similiter autem inuenitur posse pręcedere in subiecto esse necessarium in vtroq; modo factionis, quod. n. est impossibile, non fit.

Tertium.

Ponit tertium in quo conueniunt, & est ꝙ posse præcedit esse eius quod fit: quia nihil fit nisi quod potest esse. Nota vt dicitur tertio Physi. &. 9. Meta. nihil per se vadit ad actum, sed per aliquid existens in actu, & sic simpliciter actus præcedit potentiam, verumtamen in H eodem prius est aliquid in potẽtia antequàm sit in actu, & sic potentia præcedit actum: & sic necessarium est, quòd posse præcedat esse in subiecto.

Ampli' inueniť esse necessario illud, ex quo est factio illius rei, & ad qđ est esse contraria.

Quartum.

Ponit quartum, & est illud ex quo aliquid fit: & illud quod fit sunt contraria in vtraq; transmutatione. Nota ꝙ si aliquid transmutaretur ab eodem in idem, transmutatio esset frustra: quod est impossibile. & ideo oportet ꝙ fiat transmutatio a contrario in contrarium: sed ista possunt esse perfecta contraria, vel non perfecta, perfecta sunt, quæ maxime distant, vt album & nigrum, dulce & amarum, & talia extrema, inter quæ est transmutatio, non perfectæ sunt, quæ habent aliquid contrarietatis,

rietatis', ſicut aliquid medium cum extremo, vt Commen. dicit Quinto Phyſicorum, &: .5. Metaphy.

Et habere idem genus, & ꝙ illa contrarietas reducitur ad contrarietatem primam, ſcilicet non eſſe & formam.

Quintum.

Ponit rem quintam quæ eſt, ꝙ tranſmutationes debent habere idem genus ſubijcibile & prædicabile, & ꝙ illa contrarietas reducitur ad primam, quæ eſt non eſſe, hoc eſt priuationis & habitus. Nota ꝙ omnia contraria habent idem genus prædicabile adinuicem: quia omnibus contrarijs eſt vnum genus primum & ſubiectum, ad quod omnia contraria reducuntur, & non ſolum contrariorum eſt vnum genus prædicabile, ſed ſubijcibile quod eſt ſubiectum primum diſpoſitionum contrariarum, vt apparet. 4. Metaphy. Nota etiam, ꝙ omnia contraria reducuntur ad prima contraria. prima vero contraria ſunt, quæ maxime diſtant: & talia ſunt B priuatiue contraria: & ad ea omnia alia reducuntur, vt apparet primo Phyſi. & Quarto Metaph. nam priuatio & habitus eſt prima radix contrariorum.

Priuatio & habitus prima eſt contrariorum radix.

Differunt autem in hoc, quoniam inuenit trāſmutationem indiuiduorum in ſuis ſubſtantijs cogere ſubiectum non eſſe ens actu, & non habere formam, qua ſubſtantiatur. Si. n. haberet formam, nullam aliam reciperet niſi illa deſtructa: vnam. n. formam habere niſi vnum ſubiectum impoſsibile eſt. Et ſi eſſet ſubſtantia ſimpliciter exiſtens in actu tunc eſſet impaſsibile, & non receptiuum. Quod enim eſt actu non recipit aliquid, quod eſt in actu.

Vnum ſubiectum habere plusꝗ vnam formam eſt impoſsibile.

Oſtendit in quibus differunt prædictæ tranſmutationes, & primo ponit differētiam, ſecundo probat eam. C ibi. (Si. n. haberet formam.) Primo dicit, ꝙ licet iſtæ tranſmutationes conueniant, vt iam dictum eſt, differunt tamen, quia ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis non eſt ens actu, ſed ſolum in potentia. ita ꝙ de ſe nullam habet formam, qua ſubſtantiatur in actu, & ſtatim probat cum dicit. (Si. n. haberet formam) duabus rationibus, quarum ſecundam ponit ibi. (Si eſſet ſubſtantia ſimpliciter.) Primo dicit, ſi ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis haberet formam de ſe in actu, nullam reciperet, cuius declaratio eſt, quia impoſsibile eſt quòd vnum ſubiectum habeat niſi vnam formam ſubſtantialem, & è conuerſo, vna forma ſubſtantialis non eſt niſi vnius ſubiecti. Notandum eſt hic, ꝙ ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis oportet ꝙ ſit ens in potentia: quia, ſicut eſt in tranſmutatione accidentali, ita & in ſubſtantiali: ſed in accidentali ſic eſt ſubiectum, ꝙ qn̄q; ſtat D ſub vno accidente, quandoq; ſub alio, & nunquàm ſtat in actu ſub vtroq; contrariorum ſimul: quare eodem modo erit in ſubſtantiali, ꝙ ſubiectum quandoq; ſtat ſub vna forma ſubſtantiali in actu, ad quam prius fuit in potentia, & tamen ſub vna in actu exiſtens eſt ad eius operationem in potētia & non in potentia ſimul. Item notandum, ꝙ ſi forma eſſet de eſſe materiæ, & ꝙ actu eſſet in ea, ſequeretur, vel ꝙ duæ formæ ſubſtantiales eſſent in eodem actu, vel ꝙ aliquid fieret ex nihilo: quorum vtrūq; eſt falſum. quia, ſi forma eſſet de eſſentia materiæ, tunc non poſſet aliqua forma ſibi aduenire niſi illa prima deſtructa: & ſi illa prima deſtrueretur, deſtrueretur eſſe materiæ, & tunc oportet aliam fieri ex nihilo vel dare omnes ſimul actu. (Et ſi eſſet ſubſtantia ſim- A plex.) Ponit ſecundam rationem ad hoc dicens, ꝙ ſi illud ſubiectum, quod ſubſtentat tranſmutationem ſubſtantialem eſſet ſubſtantia ſimplex in actu exiſtēs, tunc non pateretur aliquam tranſmutationem, nec eſſet receptiuum: quia nihil quod eſt in actu recipit aliquid ſecundum ꝙ eſt in actu. Notandum, ꝙ ſicut dicitur. 2. de Generatio. & tertio de Anima. Vnumquodq; agit per formam, & patitur per materiam, & recipit: licet alia & alia receptio arguat aliam & aliam formam.

Vnde natura huius ſubiecti recipientis formas ſubſtātiales, ſ. primæ materiæ, neceſſe eſt eſſe natura potentiæ, ſ. ꝙ potentia eſt eius differentia ſubſtantialis. Et ideo nullam habet formam propriam & naturam exiſtentem in actu, ſed eius ſubſtantia eſt in poſſe: & ex hoc materia recipit omnes formas.

Potētia eſt ſubſtantialis materiæ primæ differentia op posi primo Physic. 70.

Concludit ex dictis naturā materię primæ, & primo facit hoc, ſcd'o remouet dubiū ibi. (Sed poſſe hoc quo).

Quid ſit materia prima.

Dicit, ex quo ita eſt quòd ſubiectum trāſmutationis ſubſtantialis non eſt ens in actu, neceſſe eſt quòd natura huius ſubiecti, ſ. materiæ primæ ſit natura potentiæ, ita ꝙ potentia eſt quaſi differentia ſubſtantialis eius, & ex hoc eſt ꝙ nullam habet propriam formam, nec accidentalem de ſe. ſed eius ſubſtantia eſt in potentia, vel in poſſe: & ex hoc habet ꝙ recipit omnes formas ſubſtantiales & accidentales, & hæc eſt deſcriptio materiæ primæ. Nota, ꝙ licet intellectus, & ſenſus, & materia prima ſint naturæ receptiue, diuerſimode tamen recipiunt, vt dicit Com. 3. de Anima, quia intellectus non recipit formas indiuiduales, ſicut ſenſus: & materia prima: nec etiam recipit formas cum corruptione contrarij, ſicut materia prima, nec ſenſus ſimiliter hoc facit: & ideo iſtæ receptiones ſunt ſimiles quantum ad aliquid, & diſsimiles quantum ad alia. Item nota, vt dicit Commen. tertio Cœli. & Mun. ex hoc ꝙ materia prima eſt ens ſolum in potentia, ex hoc eſt ꝙ recipit omnes formas de ſua natura: & ideo dicit Commen. ibidem, ꝙ cum elementa ſint aliquid de ſe in actu, ideo de natura ſua non ſunt in potentia ad omnes formas, ſed ſolum ad formas mixtorum, quæ ſunt in eis in potentia ſolum, ſed materia prima eſt in pura potentia ad omnes formas, ita quòd primo recipit formas imperfectas, ſ. elementorum, deinde perfectas, ſ. ſubſtantiales mixtorum. Tertio & vltimo accidentales: ſic etiam intellectus, ſi debet recipere omnes formas intellectuales, debet eſſe denudatus ab omnibus, & nullam habere apud ſe, vt dicitur tertio de Anima a philoſopho, & Commentatore.

Sed poſſe hoc, quo ſubſtantiatur hoc ſubie D ctum, differt à natura ſubiecti, quod ſubſtantiatur per hoc poſſe in hoc, quod poſſe dicitur reſpectu formę: hoc autem ſubiectum eſt vnum entium: exiſtentium per ſe & elementū vnum æternum exiſtentium per ſe, quorum ſubſtantia eſt in potentia per ſe.

Hic remouet dubium, primo facit hoc, ſecundo ex dictis infert corrollarium ibi. (Et ideo difficile) primo, quia dixerat ſtatim, ꝙ natura materiæ primæ eſt natura potētiæ, ex hoc crederet aliquis ꝙ materia & ipſa potentia eſſent eiuſdem eſſentiæ primæ cum natura potentiæ, hoc remouet, & dicit, quod poſſe, quo ſubſtantiatur hoc ſubiectum, ſ. potentia, quæ accipitur quaſi pro differentia ſubſtantiali ipſius materiæ primæ, differt a materia

prima: quia materia prima est substantia & ens secundum se, potentia vero est quidam respectus & habituatio ad formas, & sic materia est de natura substantiæ, habitudo autem de natura accidentis & relationis: & ita differt materia prima & sua potentia. Notandum, ꝙ cum dicit Commenta. quòd potentia non est de natura materiæ. ratio huius est: quia sunt diuersorum prædicamentorum, vnum, s. substantiæ est aliud relationis: & quia vnum corrumpitur, & aliud manet materia enim permanet, sed potentia semper corrumpitur. Alia autem ratio est ad hoc: quia illa differunt, quorum vnum multiplicatur & aliud non, modo potentia multiplicatur & diuersificatur secundum diuersitatem formæ, materia autem prima semper est eadem & vna.

Et ideo difficile est intelligere, vel imaginari illud nisi in comparatione ad alterum, sicut dixit Aristot.

Quomodo materia prima est intelligibilis.

Infert corrollarium ex dictis dicés, ꝙ materia prima sit solum ens in potentia: & ideo difficile est eam intelligere nisi in comparatione ad aliquid, s. formam, vt dicit Com. Notandum est, quia dicit hic Com. & in primo Phy. ꝙ natura materiæ primæ non est bene intelligenda secundum se, ratio est, quia quicquid intelligitur primo vel est actus vel in actu: sed materia prima non est huiusmod: ideo non bene intelligitur secundum se. Et est notandum, ꝙ ipsa intelligitur per analogiam ad alterum, s. ad formam: quia sicut in artibus forma intelligitur in comparatione ad aliam formam, quæ iam est in actu, vel est aliquid quod est sub tali forma: sic est de intellectu materiæ primæ, quia non intelligitur primo, sed ex consequenti eo ꝙ de se non est in actu nec actus. Sic sunt illa, quæ non habent materiam, quæ materia est impedimentum intellectionis, vt deus est, & separata a materia, quæ sunt actus puri, & de se maxime intellectui.

Et, cum inuenit substantiales formas diuidi secundum diuisionem hujus subiecti, diuisio autem non est huic subiecto, nisi inquantum habet quantitatem, sciuit ꝙ primum eorum, quæ existunt in hoc, sunt tres dimensiones, quæ dicuntur corpus.

Dimensiones interminatæ præcedũt formã in materia, terminatæ autem sequũtur formam.

Postquã determinauit auctor de natura materiæ primæ generabilium & corruptibilium secundum se, hic determinat de ea in comparatione ad formas substantiales: & ostendit in quo ordine & respectu se habet ad formas quod idem est. circa quod duo facit. Primo ostendit generaliter ꝙ dimensiones interminatæ præcedunt formam vnamquãq; in materia secundum indiuiduum, & ꝙ dimensiones terminatæ sequuntur formam in materia. secũdo redit specialiter ad declarandum ꝙ dimensiones interminatæ nunquam separantur a materia. ibi, (Et quia inuenit omnes formas.) Prima in duas. primo declarat generaliter ꝙ dimensiones interminatæ præcedunt, secundo ꝙ dimensiones terminatæ sequuntur formam in materia ibi. (Et tamen inuenit in his dimensionibus,) Primo dicit, ꝙ cum Arist. diuidi formas secundum diuisionem subiecti, in quo sunt, diuisio autem substantiæ non debetur nisi per quantitatem. cum ergo subiectum hoc ꝙ est materia sit substantia: & prius naturaliter diuiditur quàm habeat formam, sequitur ꝙ prius naturaliter existunt in hoc subiecto dimensiones tres, quæ dicuntur corpus quàm forma, & per consequens quàm aliquid aliorum, quæ sequuntur formam, & ideo

E dicit absolute, ꝙ primum eorum, quæ existunt in hoc subiecto, sunt dimẽsiones. Notandum, vt Com. dicit. 9. Met. ꝙ in multitudine generabilium & corruptibilium ab vno generante, s. indiuiduorum, est multiplicatio per materiã & diuisio in partes, in quas agens agit, cum ergo formæ non diuidantur nisi per diuisionem materiæ, & materia diuiditur per dimensiones. ergo dimẽsiones prius adueniunt materiæ q̃ hæc forma vel illa, & etiam dicit. 8. Phy. ꝙ quantitas immediatius adhæret materiæ.

Sed obijcitur, quia dimensiones, ex quo sunt accidentia, non habent esse nisi a forma, quia vt dicitur. 7. Meta. accidentia non sunt entia nisi quia entis. quare non videtur ꝙ præcedant formam in materia. Ad hoc dicatur, ꝙ dimensiones vt sunt interminatæ debent esse materiæ, vt autem sunt terminatæ dicuntur formæ: & ideò dimensiones sunt in composito terminatæ ratione formæ, interminatæ vero ratione materiæ licet igitur dimensiones non habẽt esse extra animam actualiter F prout sunt interminatæ, sicut nec materia prima habent esse extra animam sine forma, vt dicit Commen. 12. Metaphy. essentia tamen materiæ est alia ab essentia formæ & compositi, sic est de dimẽsionibus, quia licet sint semper determinatæ in re extra, alia tamen est essentia secundum ꝙ dimensiones. & vt sunt dimensiones habentes terminos: quia terminum recipiunt a forma, essentia tamen dimensionum nunquàm corrumpitur cum corruptione huius & illius termini: sicut nec essentia materiæ corrumpitur, cum procedit ad hanc formam particularem, & ad illam.

Et, cum inuenit in his dimensionibus communicari formas omnes, quarum qualibet habet propriam quantitatem terminatam, sciuit G diuisiones terminatas, vltimo actu non posse esse, nisi postquam forma substantialis existit in eo, sicut est dispositio de alijs accidentibus in actu.

Idem secũdo de Anima. c. 4. & 1. Cœli. c. 17. 72.

Terminatæ dimẽsiones formam sequuntur.

Ostendit, ꝙ dimensiones terminatæ consequuntur formam in materia: & hoc declarat tribus rationibus, quarum secundam ponit ibi. (Et etiam inuenit) tertiam ibi. (Et etiam accepit signum.) Primo dicit, ꝙ cum Aristo. inuenit omnes formas communicare in istis dimensionibus, quælibet autem forma habet quantitatem terminatam propriam, manifestum fuit ei, ꝙ dimensiones terminatæ non possunt in vltimo actu & perfectione existere in subiecto, nisi postquàm forma substantialis in eo fuerit, sicut nec alia accidentia in actu perfecto existunt nisi secundum formas. Notandum, vt Com. dicit Sexto Physic. ꝙ sicut vnaquæq; forma habet qualitates determinatas, H ita habet quantitatem determinatam ad minimum & ad maximum: & hoc idem dicitur secundo de Anima. ꝙ omnium natura constantium terminus est magnitudinis: & ideo, cum terminus quantitatis sit forma dimensionum, manifestum est, quòd dimensiones terminatæ secundum ꝙ actu habent terminos proprios formarum, consequuntur formas substantiales in materia. Item notandum ꝙ passiones & accidentia de se sunt interminata, vt habetur ex. 8. Metaph. terminata vero sunt a forma: quia omnis terminus est a forma, vt dicit Commen. 3. Cœli & Mundi.

Et inuenit etiam subiecta omnium accidentium indiuidua substãtiæ, quæ sunt in actu, de quibus determinatum fuit ab eo esse compo-

sita ex

ſita ex formis & ſubiecto, quod eſt in potẽtia.

Declarat hic ſecundam rationem dicens, quod ſubiecta omnium accidentium ſunt indiuidua ſubſtantiæ, ſed dimenſiones ſunt de numero accidentium exiſtentium actu in ſubiecto. ergo ſubiectum eorum vel ſubiecta erũt indiuidua ſubſtaotię, ſed indiuidua ſubiæ ſunt compoſita ex materia & forma: ergo dimenſiones terminatæ poſteriores ſunt forma io materia: qa accidens eſt poſterius ſubiecto naturaliter. Notãdum eſt ſicut dicit Com. 3. de Anima. ꝙ licet forma ſubſtantialis & accidentalis in hoc conueniant ꝙ ſunt in ſubiecto: differunt tamen, quia forma ſubſtantialis non requirit quod præexiſtat ſuum ſubiectum actu, immo ipſa dat actum eſſendi: forma vero accidentalis non poteſt exiſtere niſi ſubiectum ſit in actu, quod eam in actu recipit, ſaltem natura prius, & ita eſt de dimenſionibus terminatis: & hoc eſt quod dicit Commen. 7. Metaphy. ſ. B quod indiuiduum ſubſtantię præcedit indiuiduum accidentium 8. Phyſico. & dicit quod via ſubſtantiæ ad eſſe præcedit natura eſſe accidentium.

Et accepit etiam ſignum ex hoc, qđ hoc ſubiectum recipit accidentia contingentia in eo quod non eſt ſimplex, quoniam, ſi eſſet ſimplex actu, non poſſet recipere accidentia: pati enim contrarium eſt ipſi actui.

Declarat hoc idem tertio dicens, quod ſignum etiã ad hoc, ſ. quod dimenſiones terminatæ ſequantur formam in materia eſt, quod illud ſubiectum quod habet dimenſiones terminatas, requirit accidentia contraria & contingentia, ita quod quandoque vnum, quandoq; aliud, modo illud ſubiectum quod quandoque recipit vnum quandoque aliud non eſt ſubiectum ſimplex in C actu exiſtens: quia recipere eſt quoddam pati, illud autem quod eſt ſimplex actus eſt impaſsibile. & non eſt paſsibile: quia pati contrarium eſt actui. ergo erit tale ſubiectum compoſitum ex forma, quæ eſt actus, & materia quæ eſt in potentia: & ita ſubiectum dimenſionum terminatarum eſt compoſitum ex materia & forma: quare dimenſiones terminatæ ſequentur formam ſubſtantialem in materia.

Non denudatur prima materia a dimenſionibus interminatis.

Et quia inuenit omnes formas communicari in dimenſionibus non terminatis, ſciuit quod prima materia nunquam denudatur à dimenſionibus non terminatis: quoniam ſi denudaretur, tunc corpus eſſet ex non corpore, & dimenſio ex non dimenſione.

Demenſiones iterminatæ ſemper ad ſunt materiæ.

Deſcendit ad declarandum ſpecialiter, quod dimenſiones interminatæ nunquam ſeparantur à materia: & primo declarat ratione, ſecundo declarat omnia ſupradicta ſenſu, & exemplo ibi. (Et hoc totum contingit.) Circa primum ponit duas rationes deducentes ad inconuenientia duo ſecunda ibi. (Et tuoc forma corruptibilis.) Primo dicit. qnod omnes formæ communicant in dimenſionibus non terminatis. nam omnis forma materialis requirit quantitatem & dimenſionem: & ideo manifeſtum eſt, quod materia nunquam denudatur à dimenſionibus non terminatis: quia ſi ita eſſet ꝙ denudaretur ab eis, tunc dimenſio fieret ex non dimenſionibus, & corpus ex non corpore, quod eſt impoſsibile, quare ſequitur quod nõ denudatur ab eis. Notan A dum, ꝙ ſicut dicit Comen. Secundo Cœ. & Mund. Ex quo aliquid fit ex materia prima, oportet ipſum eſſe ſituatum in vniuerſo, cuius declaratio ſit, quia ex materia non fit aliquid & maxime corpus niſi per tranſmutationem, nihil autem tranſmutat materiam niſi corpus, vt Commen. dicit 7. Meta. ſed illud, quod tranſmutatur ab agente corporeo, debet habere ſitum determinatum in vniuerſo, & idem dicit 4. Phyſi. & Phyloſophus Primo de Generatione, corpus agit per contactum: quia ſi aliquid fit ex materia ipſa debet eſſe ſituata in vniuerſo, ſi tamen non haberet ſitum non eſſet dimenſionata: ideo impoſsibile eſt aliquid fieri, ſcilicet aliquid corpus à materia non dimenſionata.

Et tunc formæ corporales eſſent contrariæ, & ſuccedentes ſibi in hoc ſubiecto, ſicut eſt diſpoſitio de formis ſubſtantialibus.

Oſtendit aliam rationem hic. d. ꝙ, ſi materia prima denudaretur à dimenſionibus interminatis, tunc ſequeretur quod formæ corruptibiles eſſent ſibijnuicem contrariæ & ſuccedentes ſibi in eodem ſubiecto, hoc eſt quod corporeitas contrariaretur corporeitati, ita ꝙ ſicut vna forma ſubſtantialis contrariatur alteri ſaltem per qualitates & diſpoſitiones proprias, & vna corrumpit aliam, ſic vna contrarietas corrumperet aliam: hoc autem eſt falſum: quare ſequitur, ꝙ materia prima nunquam denudatur à dimenſionibus interminatis. Notandum, quod corporeitas, quæ eſt in materia, & forma corporeitatis non opponuntur adinuicem nec contrariæ nec priuatiue. Non opponuntur priuatiue, quia oppoſitorum priuatiue, ſi vnum eſt perfectum, reliquum imperfectum: modo, corporeitates non ſunt tales inquantum corporeitates. Nec opponuntur etiam C contrariæ, quia contraria maxime à ſe inuicem diſtant: modo in dimenſionibus vel incorporeitatibus non eſt dare maximum vel minimum, vt apparet primo Phy. quarę non ęrit maxima diſtantia, & per cõſequens nec contrarietas. ergo dimenſiones & corporeitates non corrumpunt ſe adinuicem, & ita non ſuccedunt ſibi inuicem in eodem ſubiecto. Item quantitates non ſunt de genere virtutum actiuarum, vt Commen. dicit 4. Phy. & ita dimenſiones non agunt in ſe inuicem. Ex quo ergo materia prima nunquam eſt ſine dimenſionibus, ſicut nec ſine formis, & ſi dimenſiones non ſuccedunt formæ ſubſtantiali, ſequitur quod materia prima nunquam denudetur à dimenſionibus, vt ſuot interminatæ, quia termini bene ſuccedunt ſibi inuicem, & corrumpuntur: ſed dimenſiones ſemper permanent.

Et hoc totum conuenit ſenſui. Videtur. n. D quod forma caliditatis quando agit in aquã, incipit aqua augeri & creſcere in dimenſionibus, & vicinari dimenſionibus aeris: cum igitur peruenerit ad maximam quantitatẽ aquę, tunc ſubiectum eius denudatur a forma aquæ & quantitate dimenſionum aquæ propria, & recipit formam aeris, & quantitatem dimenſionum propriarum formæ aeris. & ſimiliter facit contrarium forma frigiditatis, in aere, ſcilicet quod dimenſiones aeris non ceſſant diminui donec expolietur à ſua forma & recipiat formam aquę.

Et

Et hoc totum. declarat dictum ſuum exemplo. & E primo declarat hoc de dimenſionibus terminatis di. ꝙ hoc totum, quod dictum eſt, inſinuatur ſenſu. nam videmus quod ex aqua fit aer ab agente per caliditatem, & aqua incipit augeri in dimenſionibus, & appropinquare dimenſionibus aeris, cum autem aqua venerit ad maximam extenſionem, quam aqua poteſt recipere, & tunc vlterius proceſſerit actio agentis, corrumpitur, forma aquæ, & ſubiectum ſimul denudatur à forma aquę, & à quantitate propria dimenſionum aquæ, & introducitur forma aeris in quantitate propria, & terminis proprijs dimenſionum aeris; & ſic eſt agens per formam ſufficiens, quando ex aere fit aqua, ſcilicet dimenſiones aeris continue diminuuntur donec ſubiectum expolietur forma aeris, & introducetur forma aquæ cum terminis aquæ proprijs. Deinde cum dicit.

F Dimenſiones aũt ſimplices, quę appellantur corpus ſimplex, non denudantur à prima materia: ſicut nec alia accidentia communia omnibus corporibus contrarijs, aut duobus eorum, aut plus: verbi gratia dyaphanitatem, in qua communicant ignis & aer.

Declarat dictum ſuum ex dimenſionibus interminatis dicens, quod dimenſiones ſimplices, quæ appellantur corpus, nunquam ſeparantur à materia prima, & dicit formas has non ſeparari à materia prima, ſicut nec alia accidentium, quæ ſunt cõmunia omnibus formis contrarijs, vel aliquibus vel pluribus, quia tunc licet vna forma corrumpatur per aduentum formę contrariæ, accidens tamen, quod eſt commune ambabus formis, non corrumpitur, vt appatet in dyaphanitate: in qua communicant ignis & aer, quæ non corrumpitur G quando ex igne fit aer & è conuerſo, vt apparet primo de Generatione. Notandum, quod ſicut dicit Com. 2. de Anima ignis habet raritatem maximam, deinde aer, poſtea aqua: ita quod ignis eſt finis raritatis, ſed cũ raritate ſua eſt latitudo ad maius & minus: ita quod, ſi ex eo fit aqua vel aer, poteſt fieri minus rarus & magis, & ſic tota tranſmutatio fit in dimenſionibus propinquis ignis, vſque ad finem tranſmutationis quando corrumpitur forma ignis & introducitur forma aeris vel aquæ: ita quod materia ſemper eſt ſub dimenſionibus, ſed non eſt ſemper ſub eiſdem terminis dimenſionum. Nota, quod iſta ſucceſsio non fit in forma ſubſtantiali, ſed magis in dimenſionibus & qualitatibus formarum ſubſtantialium, & hoc eſt quod Commen. dicit Secundo & 6. Phyſi. quod forma indiuiſibilis tranſmutationis non eſt in rebus diuiſibilibus 1. Phyſi. etiam dicit, H quod in ſpermate apud generationem hominis non ceſſant partes ſpermatis recedere & partes hominis fieri, donec forma humana perficiatur: ſi forma recipit partitionem. Si autem non, illud neceſſario ſequitur in actibus proprijs formæ generatæ, & hoc vltimum eſt verum, ſicut dicit ipſe poſtea ſecundo, & ſexto Phyſi. Item nota, quod in generatione ſubſtantiali qualitas ſymbola non corrumpitur. ſed contraria corrumpuntur, vt vult Phyloſophus Primo de Gene. & ideo dicit in Secundo eiuſdem, quod in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus verbi gratia ſicut dicit Commen. in eodem ſecundo, quando ex aere fit ignis, caliditas, quæ eſt qualitas communis vtrique, non corrumpitur, ſed magis intenditur &c.

Habẽtium ſymbolum facilior eſt tranſitus ꝙ non habentium.

Et quia illa forma, ſ. forma dimenſionis nõ terminatæ exiſtit in prima materia primitus, & ſuccedit ſibi in ea, cum ſit impoſſibile hoc ſubiectum recipere duas earum inexiſtentia terminatæ quantitatis, ideo impoſſibile eſt à ſubiecto de nudare formam, vel ſubiectum denudari à forma, niſi per formæ deſtructionẽ. Nec eſt etiam poſſibile ipſam fieri in ſubiecto, niſi per agens extrahens illam de potentia in actu. Vnde neceſſe eſt has formas eſſe contrarias, adeo quod altera corrumpet ſuã contrariam, & ſubiectum reciperet formam ſimilem.

Poſtquam auctor determinauit de natura materiæ generabilium & corruptibilium, hic determinat de natura formæ ipſorum, circa quod duo facit, quia primo facit quod dictum eſt, ſecundo ex his, quæ determinata ſunt de natura materiæ & formæ generabilium & corruptibilium concludit cauſas generationis & corruptionis ibi. (Declaratum eſt igitur.) Adhuc prima in duas: quia primo determinat de natura formæ, ſecundo ex hoc infert duas concluſiones ibi. (Vnde formæ elementorum.) Primo dicit quod iſta forma interminatæ dimenſionis, i. dimenſiones interminatæ, quę appellantur ab aliquibus formæ corporeitatis, exiſtunt primo in materia prima, dimenſiones autem terminatæ ſuccedunt ſibi inuicem in materia, cum impoſsibile ſit formas ſubſtantiales, quæ habent proprios terminos & diſtinctos ſuarum quantitatum ſimul exiſtere in eadem portione materiæ: ideo impoſsibile eſt vnam formam ſubſtantialem denudari à ſubiecto, vel ſubiectum denudari à forma ſubſtantiali, niſi per corruptionem formę illius, cum qua ibi introducitur. nec etiam poſsibile eſt fieri in hoc ſubiecto niſi per agens extrahens illam de potentia in actum: & ideo neceſſe eſt formas ſubſtantiales eſſe contrarias, ita quod altera corrumpit alteram cui ſuccedit, vel agens generans vnam formam corrumpit aliam prius exiſtentem, & tunc ſubiectum recipit formam ſimilem, ſ. ipſi agenti. Notandum eſt, quod in materia prima ſunt ſimul diuerſæ formæ propter hoc, quod in ipſa materia naturaliter prius exiſtũt dimenſiones, mediantibus quibus diuiditur & recipit in diuerſis partibus ſuis diuerſas formas, ſed in eadem portione materiæ nunquam ſimul exiſtunt diuerſæ formę ſubſtantiales, ſed ſucceſsiue, ſ. modo vna, modo alia: & hoc ideo, quia vna contrariatur alteri, & corrumpit eam, ſed ſubiectum eſt commune ad omnes vt infra patebit. Item nota, quod forma contraria non fit de nouo niſi per nouam actionem & diſpoſitionem agentis contrarij: quæ erat in potentia actiua, & etiam in materia in potentia paſsiua: & hoc eſt quod Commen. dicit Duodecimo Metaphy. quod omnes formæ, quæ ſunt in materia prima in potentia paſsiua, ſunt in motore primo in potentia actiua. Item dicit Commen. ꝙ neceſſe eſt, quod iſtæ formæ ſint contrariæ, vt patet primo de Generatione. generatio & corruptio ſunt ſimul natura & contraria: quia generatio vnius eſt corruptio alterius: & ideo per eandem actionem, per quam agens corrumpit vnam formam, generat aliam: & è conuerſo. Quod non aduertunt dicentes in omni generatione ſimpliciter ſemper oportet fieri reſolutionem ad ma-

De natura Formæ generabiliũ & corruptibilium.

teriam primam, ita quod omnia accidentia, quæ prius fuerant corrumpantur simpliciter, & alia de nouo secundum totum fiant. quia tunc generatio vnius non esset corruptio alterius, sed motus essent distincti.

Vnde formæ elementorum sunt contrariæ. & ideo dicuntur passiua quodammodo esse contraria, & quodammodo esse similia.

Elementorum formæ sunt cōtrariæ mixtæ quæ agunt & patiunt.

Infert duas conclusiones. secundam ibi. (Vnde si aliqua.) Primo dicit, quod ex hoc apparet quod formæ elementorum sunt contrariæ, quia mutuo se corrumpunt: & ideo passiua quodammodo dicuntur contraria esse, & quodammodo similia nam passiua sunt in principio contraria agenti, in fine vero similia, vt apparet primo de generatione, &. 7. Metaphy si. Notandum, vt scribitur. 12. Metaphy si. quod contraria dicuntur, quæ maxime distant secundum proprias qualitates, & nō solum secundum magis & minus, & ideo, cum Alex. credidit qualitates primas esse formas elementorum, dixit elementa substantialiter esse contraria adinuicem, vt patet Secundo de generatione, & 4. Meteororum, sed hoc non est verum de formis substantialibus, quia substantiæ nihil est contrarium, sed, si accipiantur contraria improprie & large secundum perfectum & imperfectum, tunc elementa vt sic bene sunt contraria, & mutuo actiua & passiua per qualitates proprias: vt apparet primo de Generatione capitulo de actiuis & passiuis.

Vnde, si aliqua corpora simplicia sunt, quorum forma caret contrarijs, contingit quod illæ formæ sint nec generabiles, nec corruptibiles, nec habentes subiectum commune.

Infert secundam conclusionem dicens, quod, si sint aliqua corpora simplicia, quorum formæ carent contrarijs, huiusmodi formas non esse generabiles & corruptibiles, nec habere subiectum commune contrarijs, vt sunt formæ cœlestes. Notandum, quod generatio vel corruptio, vel natura generabilis vel corruptibilis non sunt vbi non est contrarietas vel subiectum commune, vt patet ex libro de Longitudine & Breuitate vitæ: quia natura non ponit actiuum sine passiuo, nec è conuerso: quia si sic, tunc aliquid fecisset ociosum & frustra: sed Deus & natura nihil faciunt frustra, vt dicitur in Primo Cœli &c.

Declaratum est igitur, quod causa corruptionis entium & factionis eorum est contrarietas existens in suis formis, & commune subiectum, quod nullam habet propriam formam: sed est potentia recipiens numerum secundum formas diuersas in specie, & numerum secundum formas diuersas numero, & quæ sit secundum maius & minus.

Ex omnibus præcedentibus concludit causas generationis & corruptionis istorum inferiorum. & primo facit hoc, secundo ex hoc elicit quandam conclusionem aliam. ibi (Et quia istud,) Adhuc circa primum duo facit: primo ex dictis concludit causas generationis. secundo ex dictis ostendit quomodo prædicta cōclusio infertur ibi. (Et causa huius totius.) Primo di- A cit, quod ex prædictis declaratum est. i. potest concludi ex dictis, quod causa corruptionis entium & factionis, i. generationis ipsorum est duplex, s. contrarietas, quæ est inter formas substantiales, & subiectum, quod est commune omnibus formis, i. materia prima, quæ est in potentia ad omnes formas nullam habens de se, sed est recipiens numerum secundum diuersas formas numero & specie: & secundum diuersas formas secundum magis & minus, i. quod ipsa materia prima est recipiens numerum per formas diuersas secundum magis perfectum & minus perfectum: cuiusmodi sunt formæ simplicium & mixtorum.

Et causa huius totius est, quia hoc subiectū recipit primitus dimensiones recipientes dimensionem terminatam: & quia est multum B in potentia: quoniam, si non haberet dimensionem, non reciperet in simul formas diuersas numero, nec formas diuersas specie* sed in eodem tempore non inuenitur nisi vna forma. & cum hoc, quod eius materia est vna numero, si non esset multa in potentia, non denudaretur ab illa vna forma, quam reciperet, & esset forma in substantia illius subiecti, & istud subiectum esset impossibile, vt denudaretur à sua forma omnino, aut corrumperetur illa forma, & fieret alia forma.

* a l. addit, nisi in temporibus diuersis.

Ostendit quomodo illud sequitur dicens, quod causa huius s. quod hoc subiectum est in potentia recipiēs formas diuersas in numero & specie, est quia illud subiectum, C s. materia prima recipit dimensiones interminatas, quæ sunt in potentia ad diuersos terminos & sunt recipientes dimensiones terminatas. Per has autem dimensiones interminatas est subiectum multum in pōtentia. Cuius ratio est: quia si non haberet dimēsiones, quibus diuideretur, non posset simul recipere diuersas formas nec specie, nec numero, nisi in diuersis temporibus successiue, sed in eodem tempore non esset nisi vna forma in tota materia, quia materia secundum se est vna numero, & si non haberet dimēsiones non posset diuidi: ex quo sequeretur quod non esset multa in potentia, nec denudaretur ab illa forma, quam post reciperet, & tunc forma illa esset in substantia illius subiecti, i. esset de essentia eius: ita quod esset impossibile denudari ab illa forma omnino: quare illa forma nunquā corrumperetur, nec alia generaretur. Ex quo apparet q̧ D per dimensiones interminatas materia prima est multum in potentia. Ad intellectum huius nota quod Cōmentator dicit, quod materia prima est vna numero, & etiam Philosophus in multis locis, Commentator. 7. Metaphy. ostendit quomodo materia prima est vna numero: & quomodo vnum numero potest inueniri in pluribus. s. illud quod est in potentia, & tale dicitur vnū numero per priuationem differentiarum indiuidualiū, per quas differunt singula abinuicem, & per priuationem etiam formæ, per quam res etiam dicitur esse vna numero, & ex hoc etiam quia caret forma quæ dicitur communis omnibus formis, non igitur est idem numero ex hoc, sed quia caret differentijs formarum indiuidualium, ex hoc autem est communis pluribus, quia nullam formam habet in actu: & sic materia prima est communis

Quomodo materia pri ma est vna numero p priuationē formarum indiuidualium.

communis omnibus formis secundum quod est solum in potentia, ita quod communicatio materiæ primæ cũ omnibus formis non intelligitur nisi per priuationem omnium formarum indiuidualium, & ita ista communicatio est pura priuatio. sed materia prima cum sit quoddam ens extra animam: quia est subiectum indiuisibile sensibilis, non habet esse extra animam secundum quod habet medium, sed est extra animam secundum quod sentitur sub formis & passionibus, intelligitur autem essentia per priuationem omnium formarũ, & hæc est vera imaginatio materiæ primæ, vt idem dicit Commentator.

Subiectum formam recipiens est simpliciter vnum, nullã actu vel potẽtiã multitudinem admittens.

Et, quia istud subiectum non recipit multas formas insimul, vel successiue, nisi ex hoc quod recipit dimensiones tres primitus, manifestum est, quod, si subiectum aliquod sit, quod non recipit nisi vnam formam semper, & eius subiectum est vnum numero simpliciter. & quod multitudo non est in eo omnino, nec potentia in actu, & quod non diuiditur ſm formam, nec forma per eius diuisionem.

Ex præcedenti autem questione elicit quãdam aliã conclusionem. circa quod duo facit: primo facit quod dictum est, secundo ostendit quomodo dicta conclusio sequitur ex predictis. ibi. (Et causa in hoc.) Primo dicit quod idem subiectum, quod est materia prima, non recipit multas formas simul: ideo propter hoc non recipit dimensiones tres, scilicet interminatas: igitur est manifestum si sit aliquid subiectum, quod non recipit nisi vnã formam, quæ semper est in eo, tale subiectum est simpliciter vnum in numero, scilicet in actu & in potentia, ita quod non est aliqua multitudo nec actu, nec potentia, nec diuiditur tale subiectum per formas: nec forma eius diuiditur secundum eius dimensiones.

Et causa in hoc est, quia non recipit quantitatem primo ante receptionem formarum, quia, si reciperet, esset diuisibile secundũ formam, & forma diuisibilis secundum eius dimensiones, s. secundum diuisionem subiecti: & finiti essent actus secundum finitatem illius quantitatis: & esset possibile in ea formam recipere maius & minus, & partem & totum.

Dat causam huius questionis: vel ostendit quomodo infertur ex dictis. & primo facit hoc. secundo ostendit conuersam istius ibi. (Si igitur aliqua forma est.) Primo dicit, quod causa huius, s. quod illud subiectũ, quod non recipit nisi vnam formam, est vnum simpliciter nullam habens multitudinem nec actu nec potentia est diuisibile secundum formas: tota causa est, quia non recipit quantitatem, post autem receptionem formarum recipit diuisionem. nam, si reciperet quantitatem prius naturaliter, tunc illud subiectum esset diuisibile secundum formam: quia ex hoc haberet per quod diuideretur, s. quantitatem: & in diuersis partibus eius possent recipi diuersæ formæ in specie: & sic illud subiectum diuideretur per formas: forma etiam diuisibilis esset secundum diuisionem eius, quia in diuersis partibus eius posset recipi forma eadem secundum speciem: & sic diuideretur forma secundũ diuisionem subiecti.

E Adhuc etiam, cum forma introducitur in subiecto dimensionato eadem forma indiuidualis extenderetur secundum extensionem subiecti: & sic actus essent limitati & finiti secundum finitatem quantitatis subiecti: ex quo sequeretur, quod talis forma posset recipere magis & minus, ita quod in maiori corpore esset maiori saltem secundum virtutem: & in minori minor etiã haberent partem & totum: quia esset diuisibilis secundum diuisionem subiecti. Notandum, quod sicut apparet secundo & quarto Metaphy. in vnoquoque genere est dare primum, quod sit causa illorum in illo genere: & etiam in genere diuisibilium est dare vnum principium: & sic cum quantitati & substantiæ debetur diuisio, quantitati debetur primo & per se, substantiæ vero per accidens: quia per quantitatem, vt apparet sexto Physicorum & primo a Commen.

Diuisio quantitati primo & per se conuenit.

F Si igitur aliqua forma est, quæ non recipit magis & minus, neque diuiditur per diuisionem sui subiecti, nec subiectum diuiditur per diuisionem formę, s. per eius diuersitatem, manifestum est, quod in subiecto istius formæ non existunt dimensiones primitus, sed postquam forma existit. Et intelligo post, secundum esse, nõ post secundum tempus, sicut est dispositio in omnibus accidentibus in prima materia, s. quod non inueniuntur in ea, nisi secundum ꝙ habet formam existentem in actu.

Ostendit consequentiam dictæ conclusionis dicẽs: quod, si est aliqua forma, quæ non recipit magis & minus, ita supple, quod non diuidatur per diuisionem sui
G subiecti, nec suum subiectũ diuiditur per formas diuersas specie vel numero, manifestum est, quod in subiecto talis formæ non existunt dimensiones primitus, i. prius quam forma substantialis, sed postquam forma substantialis in eo existit. Et subdit ad intellectum huius, quod dicit, postquam est forma: & dicit, quod intelligit quod dimensiones existunt in tali subiecto: postquam forma substantialis extiterit in eo post secundum esse, id est secundum naturam, non post secundum tempus: sicut est dispositio in omnibus accidentibus existentibus in prima materia, s. quod non inueniuntur in ea, s. in actu, nisi secundum quod habet formam existentem in actu. Sicut igitur materia, in qua dimensiones naturaliter præcedunt hanc formam substantialem & illam, est multa in potentia: & forma in ea est secundum diuisionem subiecti, sic à destructione consequentis, sic aliqua forma non diuidit diuisionem subiecti, nec subiectum
H per formas, tale subiectum non recipit prius naturaliter dimensiones, quàm formas, nec formas per dimensiõnes, sed magis è conuerso dimensiones recipiunt per formas. Notandum est, quod sicut dicit Commen. 4. Cœ. & Mun. agens transmutans ad formam substantialem transmutat ad accidentia propria formæ, scilicet ad quantitatem propriam & qualitatem simul tempore, sed non simul natura. nam causa prior est natura simpliciter suo effectu, licet non sit prior tempore &c.

Vnde putauit Auicenna, quod dispositio trium dimensionum existentium in materia simpliciter, s. non terminatarum, est dispositio dimensionum terminatarum in ea: quapropter

pter dixit necesse est primam formam existere in prima materia, antequam dimensiones existant in ea.

Postquam Commentator declarauit naturam materiæ & formæ generabilium & corruptibilium, hic excludit circa hoc errorem Auice. & primo ponit errorem, secundo excludit ibi. (Ex quo accidunt.) Dictum est prius, quod dimensiones terminatæ sequuntur formam in materia: quia prima accidentia nunquam inueniuntur in actu perfecto in materia nisi postquam forma substantialis fuerit in ea. dicit modo, quod Auicen. ideo putauit quod dimensiones simpliciter, s. dimensiones interminatæ, quæ existunt in materia, existunt in ea sicut dimensiones terminatæ, s. post aliquam formam communem: & ideo dixit Auicen. quod necesse est primam formam existere in prima materia antequam di- B mensiones existant in ea. Notandum est hic, quod sicut apparet ex primo tractatu sufficientiæ, Auic. capitulo. secundo: opinio Auicen. fuit, quod in materia prima sit forma corporeitatis, per quam formam insunt in materia primã tres dimensiones. istæ autem tres dimensiones variabiles sunt secundum veritatem substantialiũ formarum. sicut cera, cum inter digitos multiplicatur, inuoluitur, & complicatur, multas figuras recipit, ipsa tamen semper manet corpus per formam corporeitatis communem omnibus illis figuris: & ita dicebat in materia prima esse corpus, per quam formam communẽ consequuntur dimensiones interminatæ, hæc autẽ corporeitas secundum se vacua est ab hac forma in actu, & ab illa. & sicut eius aptitudo est recipiendi formas specificas cohærentes ei, sic aptitudo eius recipiendi formas specificas est duplex, s. vniuersalis & propria. vniuersalis est secundum quod consideratur ipsa corporei- C tas absolute, vt communis est omnibus. Propria vero vt ista corporeitas per aliquas dispositiones appropriatur quibusdam formis & non alijs, & ita corpus in eo quod corpus habet hoc principaliter, supple vniuersale, & formam corporeitatis: hęc fuit Auicennæ. opinio.

Opio Aui. Forma corporis in materia præcedit ɜ[?]ali͂s oẽs formas.

Ex quo accidũt ei multa impossibilia. quorum primum est, formam non diuidi per diuisionem materiæ: quapropter non recipiet diuisionem. & ipsam esse æternam non diuisibilem per diuisionem sui subiecti. & ipsam non habere contrarium succedens sibi in eodem subiecto: quod si ita esset, tunc materia nullam reciperet formã præter istã sibi propriã.

Opio Auic. est imposibilis.

Excludit istam opinionem dicens, quod ex ista opi D nione Auicen. accidunt multa inconuenientia. & ponit quatuor inconuenientia, quæ ad eam sequuntur. Vnũ, quod illa forma, quæ præcedit dimensiones, non diuiditur secundum diuisionem materiæ, & sic nullo modo diuiditur: quia sicut apparet ex primo Physi. diuisio non debetur alicui nisi per quantitatem primo: ex quo igitur forma corporeitatis naturaliter præcedit dimensiones & quantitatem, & ipsa forma secundum se non diuiditur, nec materia in qua forma recipitur similiter secundum se diuiditur. Ex quo sequitur impossibile quod secundum ipsa forma sit æterna. nam ex quo non extenditur secundum extensionem subiecti, nec diuiditur, nec subiectum per eam diuiditur nec extenditur, A sequitur quod non corrumpitur: quia non patitur, ex quo secundum ipsum non extenditur. Ex quo etiam sequitur tertium inconueniens, s. quod illa forma non habeat contrarium succedens sibi in subiecto, eo quod posset pati per subiectum: & hæc sunt absurda. supple, quod esset aliqua forma materialis istorum inferiorum, quæ non diuideretur diuisione subiecti, & esset æterna, non habens contrarium succedens sibi in subiecto.

Addit etiam quartum inconueniens. si ita esset, s. q materia nullam aliam formam reciperet habendo illã sibi propriam. nam ex quo illa forma esset substantialis, quam sequerentur accidentia seu dimensiones daret, ipsi materiæ aliquem actum essendi & complete: & ideo aliam formam non appeteret nec reciperet, saltem ad essendum in actu, sed si reciperet, hoc esset propter nobilius etiam: & tũc materia reperiretur vel posset reperi in actu reali sine omni forma specifica: cuius oppositum Phylosophus declarat Primo de Generatione. Notandum, quod ex hoc, quod dicit Commentator, non est intelligendum, quod dimensiones interminatæ præcedunt in esse actuali simpliciter omnem formam: quia nec ipsa materia ita simpliciter præcedit formam, sed dimensiones absolutæ cum sint ex parte materiæ communes, sunt omnibus formis: & ideo præcedunt hanc formam vel illam: secundum vero quod habent determinatam quantitatem, eo quod istos terminos habent a formis proprijs, vt sic sequuntur formas proprias, vt supra declaratum est.

Cum igitur fuerint declarata ab Aristote. ista propria rebus generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti, & ex parte formæ, ex quibus accidit istis entibus sensibilibus ge- C neratio & corruptio, s. indiuiduis existentibus p se: & fuit declaratũ etiã de corporibus cælestibus, ipsa esse nec generabilia nec corruptibilia, negauit ea habere subiectum recipiens numerum & diuisionem per existentiam simplicium dimensionum in eo primo ante existentiam formæ, & ipsum esse in potentia multa, & vnum numero. Et negauit formas corporum cælestium diuidi per diuisionem sui subiecti: & esse finitarum actionum per finitatem eorum corporum: quoniam potentia totius in formis diuisibilibus per diuisionem sui subiecti est maior quam potentia partis.

Subiectum corporum cœlestiũ alterius rationis est a materia corruptibiliũ & gñsbilium. primo cæli. a Te. 124. vsq; in fine.

Ostendit modo quæ & qualis sit materia corporum D cœlestium. & primo facit hoc, secundo concludit intentionem huius capituli determinatã, ibi. (Declaratum est in fine huius lib.) circa primũ duo facit: quia primo ostẽdit generaliter qualis est materia & forma cœlestiũ corporum per negationem eorum, quæ sunt propria generabilibus & corruptibilibus. secundo hoc idem declarat per ea quæ sunt propria ipsis corporibus cœlestibus ibi. (Nam si formæ exorum existerẽt in materia.)

Primo dicit: quod, cum fuerit declaratum ab Arist. ea quæ supra dicta sunt esse ꝓpria generabilibus & corruptibilibus tam ex parte materiæ, quam, ex parte formæ, ex quibus contingit istis generabilibus & corruptibilibus generatio & corruptio: & fuit etiam declaratum corpora cœlestia non esse generabilia & corruptibilia, igitur

igitur negauit illa propria esse in corporibus cœlestibus. Et subdit recapitulãdo illa propria, quæ supradicta sunt, s. negauit corpora cœlestia habere subiectum recipiens numerum, i. diuisionem, per hoc, quod non existunt in eo dimensiones simplices, s. interminatæ prius ante illam formam substantialem: & hoc est, quod subiectum corporum cœlestium non est diuisibile sicut materia generabilium: quia non existunt in eo primitus dimensiones interminatæ, quibus fiat diuisibile ante receptionem formæ, & per consequens non est multum in potentia. sed est vnum numero negauit etiam formas corporum cœlestium diuidi per diuisionẽ subiecti ex hoc, quod ipsum non habet, per quod diuidatur ante susceptionem formæ naturaliter: negauit etiã ex eodem formas corporum cœlestium esse finitarum actionum per finitatem suorum subiectorum: potentia enim totius est maior potentia partis, & ita finitantur formæ per finitatem subiectorum, & vniuersaliter videtur sic arguere, Subiectum, in quo primo existunt dimensiones simplices, quæ sunt potentia ad diuersos terminos, mediantibus quibus dimensionibus recipit formas substantiales, tale subiectum est multa potentia, & ex hoc est subiectum generationis & corruptionis ergo quod non est tale non recipit primo dimensiones simplices & cætera. Notandum est, vt dicitur in procemio de Anima, accidentia magnam partem conferunt &c. cum igitur in corporibus cœlestibus vt in istis inferioribus reperiantur diuersimode dimẽsiones & alia accidentia, ex diuersitate accidentium arguitur rationabiliter alia & alia natura tam formæ quam materiæ.

Accidentia propria naturæ notitiam conferunt.

Formæ cœlestiũ corporũ indiuisibiles sũt, & ifinitæ, nec recipiũtur i materia dimensionib[us] affecta, sicut inferiorũ formæ.

Nam, si formæ eorum existerent in materia dimensionibus mediantibus, tunc potentiæ eorum essent finitæ propter hoc, quod diuiduntur per diuisionem sui subiecti. Cum igitur inuenit eorum actiones esse infinitas cõclusit eorum formas non existere in subiecto mediantibus dimensionibus, scilicet eas non esse potentias in corporibus, & demonstrauit ex diuersitate potentiæ totius & partis in formis diuisibilibus per diuisionem sui subiecti: impossibile est enim potentiam infinitam esse in corpore finito, quæ agat actionem infinitam, aut potentiam finitam in corpore infinito. & cum figebatur in istis proportionibus inuenit potentias cœlestes agere actionem infinitam, conclusit mediantibus dimensionibus has virtutes non esse in corpore omnino, nec habere materiam recipientem eas mediantibus dimensionibus. nec materiam multam in potentiam, nec recipere magnum & paruum, nec habere contrarium. & totum hoc sequitur ex hoc, quod formæ eorũ agunt actionem infinitam, & est omne hoc probatum in Naturali Philosophia.

Ostendit naturam corporum cœlestium per ea, quæ sunt propria ipsis corporibus cœlestibus: & primo ostẽdit formas cœlestes non diuidi per diuisionem suorum subiectorum, nec sua subiecta recipere formas mediantibus dimensionibus, & per consequens non recipiunt primo dimensiones, Secundo ostendit quomodo eas recipiunt, ibi. (Et quia manifestum est sensui.) primo in duas, secundum quod duabus rationibus probat corpora cœlestia non recipere formam mediantibus dimensionibus, nec habere materiam multum in potentia ibi. (Et quum perscrutatus.) Primo dicit q[uo]d dictum est, quod formæ cœlestes non existent in materia per dimensiones præcedentes. quia si sic esset, tunc earum potentiæ essent finitæ, i. finitæ virtutis, & finitæ actionis, eo quod diuiderentur secundum diuisionem suorum subiectorum. cum ergo actiones formarum cœlestium sint infinitæ in duratione, concluditur ipsas nõ esse in subiecto mediantibus dimensionibus: & ita non sunt potentiæ in corporibus, nec formæ materiales; & hoc demonstratur secundum Aristo. ex diuersitate totius & partis, quæ est in formis diuisibilibus per diuisionem suorum subiectorum. nam impossibile est, quod in corpore finito existat potentia corporea, quæ agat actionem infinitã vel econuerso. ex quo enim diuiditur secundum diuisionem subiecti, necesse est ipsam finitari vel infinitari secundũ finitationem vel infinitationẽ subiectorum. Et subdit, quod, cum Aristo. figebatur in istis propositionibus sic euidentibus, & vidit potentias vel formas cœlestes agere actionem infinitam, concludit istas virtutes non esse in corpore, nec habere materiam recipientem eas precedentibus dimensionibus: ex quo sequitur, quod non habent materiam multum in potentia, nec ipsæ recipiunt magnum & paruum, idest non extenduntur secundum intentionem subiecti, ita quod in maiori parte subiecti sit maior pars virtutis, & in minori minor. nec etiam istæ formæ habent contrarium, quia non sunt passibiles, ex quo non subsistunt in subiecto. Et omnia illa sequuntur ex hoc, quod istæ formæ agunt actione infinita, vt declaratum est in Naturali Philosophia, scilicet in 7. Physicorum. & syllogismis istius rationis potest sic formari, illæ motor vel illa forma non diuitur diuisione sui subiecti, vel mouetur, quæ agit per tempus infinitum: motores cœli vel formæ sunt huiusmodi; ergo &c. Item notandum, quod formæ naturales diuiduntur diuisione subiecti sui, vt albedo, quæ est in pariete, diuiditur per diuisionem parietis: & de talibus virtutibus semper est verum, quod est maior in maiori corpore, & minor in minori cæteris paribus, vt probatur 8. Physi. Item notandum, quod sicut probatur in Octauo Phy. impossibile est potentiam infinitam vel virtutem existere in corpore, ita vt sit in materia quia, cum nullum corpus possit esse in finitum, vt probatur Tertio Physi. & primo Cœli & Mundi, & potentia vel virtus in corpore extenditur ex tensione corporis, consequitur omnem virtutem corpoream esse finitam, & sic non agit per tempus finitum: quod igitur agit per tempus infinitum non existit in corpore.

Formæ sensibiles extenduntur extẽsione subiecti.

Et cum perscrutatus est de natura istorum corporum in Primo Cæli & Mũdi, fuit declaratum ipsa esse simplicia, ex hoc q[uod] motus eorum sunt simplices, & quod natura eorũ nec grauis, nec leuis, idest natura non innata disponi per grauitatem & leuitatem: &, fuit declaratum et, q[uod] corpora grauia & leuia sunt cõtraria, quia motus eorũ sunt cõtrarij: amplius, & q[uod]

Text. c. 20. 22. inde.

& quod motus corporum cœleſtium non habent contraria: concluſit hæc corpora eſſe ingenerabilia & incorruptibilia, & ipſa nõ habere ſubiectum recipiens dimenſiones prima receptione, ita quod ſuæ formæ diuidantur per diuiſionem ſui ſubiecti, & hoc intendit cum dixit in primo Cœli & Mundi, quod formæ horum corporum carent contrario & ſubiecto, quemadmodum concluſit hoc idem ex hoc, quod motus eorum a principijs, quæ ſunt in eis, ſunt infiniti.

Secũda ad idẽ ratio.

Hic ponit ſecundam rationem ad hoc dicens, ꝙ cũ Ariſt. fuit perſcrutatus de natura corporum cœleſtium in primo Cœ. & Mun. fuit manifeſtum iſta corpora eſſe ſimplicia per hoc, ꝙ motus eorũ ſunt ſimplices, & etiã, ꝙ eorũ natura non eſt grauis, nec leuis. Et fuit ei manifeſtũ corpora grauia & leuia eſſe contraria, per hoc, ꝙ motus eorum ſunt contrarij: & quia motus corporũ cœleſtium nõ habet contrariũ, igitur fuit ei manifeſtum, ipſa corpora cœleſtia non habere contrarium. quod autẽ non habet contrarium, eſt ingenerabile & incorruptibile: & ideo concludit corpora cœleſtia eſſe ingenerabilia & incorruptibilia. ipſa etiam non habere ſubiectũ, quod primo recipiat dimenſiones, mediãtibus quibus recipiat formas ſubſtantiales; ita quod eorum formæ diuidãtur diuiſione ſubiecti, ac ſi ſic argueret, illud, ꝙ nõ habet cõtrariũ, nec eſt generabile nec corruptibile eſt: cuius ſubiectum non recipit primo dimenſiones, ita ꝙ ſua forma diuidatur per diuiſionẽ ſui ſubiecti: ſed cœlũ eſt huiuſmodi: ergo &c. Hoc eſt ꝙ intendebat Philoſophus primo Cœ. & Mund. cum dixit, ꝙ formæ iſtorũ corporum non habent contrarium, & carent contrario vel ſubiecto: & ex hoc volebat concludere eandẽ concluſionem, quam concludit octauo Phyſi. ex infinitate actionis. Nota, ꝙ in corporibus ſimplicibus motus arguit naturam: quia ſicut in mixtis operatio arguit formam, & tranſmutatio materiam, & in cœleſtibus motus facit ſcire naturã, quia alius & alius motus arguit aliã & aliã naturã, & primus motus primã naturã. ideo Ariſto. primo Cœ. & Mun. ex natura motus circularis, quia eſt alius a motu rectorum, quia eſt primus inter alios & ſimpliciſsimus non habens contrarium, arguit naturã aliã corporum cœleſtium a naturis iſtorum inferiorum priorẽ & ſimpliciorem & ſine cõtrario & corruptione.

Et, quia manifeſtũ eſt ſenſui, quod corpora cœleſtia recipiunt dimenſiones, & terminatas ſecundum ſuas formas, nec recipere poſſunt formas mediantibus dimenſionibus interminatis, ſicut eſt diſpoſitio de formis generabilibus & corruptibilibus, neceſſe eſt eã recipere dimenſiones tali modo, ex quo non contingit formas eorum eſſe generabiles & corruptibiles: quod eſt quia materia eorum recipit dimenſiones prima receptione mediantibus ſuis formis, & non recipit formas mediantibus dimenſionibus exiſtentibus in eis in potentia, ſcilicet non terminatis, ſicut eſt diſpoſitio in dimenſionibus, quæ ſunt in prima materia cum forma iſtius materiæ, ſed dimenſiones, quæ ſunt in materia cœleſti, ſunt proprium propriorum eius.

Oſtendit quomodo corpora cœleſtia recipiunt dimenſiones, & eſt impoſsibile recipere dimenſiones terminatas niſi per ſuas formas ita probatum eſt iam quod non recipiunt formas mediantibus dimenſionibus interminatis: ſicut faciunt generabilia. ergo neceſſe eſt ipſa corpora cœleſtia recipere dimenſiones tali modo, ex quo non conuenit eorum formas eſſe generabiles & corruptibiles: & ſtatim ſubdit iſtum modum dicendi. quod materia cœleſtis recipit dimenſiones ſuas prima receptione mediantibus ſuis formis, & non recipit formas mediantibus dimenſionibus non terminatis, ideſt quod in cœleſtibus corporibus dimenſiones non præcedunt naturaliter ſuas formas, nec terminatæ, nec interminatæ, ſicut eſt diſpoſitio in dimenſionibus, ſcilicet interminatis, quæ ſunt in materia prima quę præcedunt naturaliter vnamquamque formam ipſius materiæ, ſed dimenſiones, quæ ſunt in materia cœleſti, ſunt proprium propriorum eius, ideſt ſed eſt dicendum quod dimenſiones cœli ſimpliciter ſunt ſicut accidentia proprie propria, quæ conſequuntur formas in materia. Notandum, quod ſicut Commenta. ſcribit circa ſecundum Cœli & Mund. in natura cœleſti eſt ſimile formæ naturali & formæ abſtractæ. aſsimilatur enim forma cœleſtis formæ naturali, eo quod ipſa dat corpori ſuo motum circulare, & ita eſt in corpore quod mouetur per ipſam. Sed aſsimilatur formæ abſtractæ, quia forma talis non diuiditur per diuiſionem ſubiecti in quo eſt: propter quod non dicitur habere ſubiectum nec contrarium, & ipſa materia cœleſtis recipit formam cœleſtem & adunatur cum ea ſine aliquo, ad cuius adunationem naturaliter conſequuntur dimenſiones corporales, ſicut & alia accidentia, quæ in eo inueniuntur: & ideo forma & formatum in eo ſunt idem numero: veruntamen non ſunt in cœlo, forma & formatum idem numero ita perfecte, ſicut in formis abſtractis recipiens & receptum, intelligens & intellectum: & cauſa huius adunationis inter formam cœleſtem & materiam ſuam eſt, quia forma non cohæret materiæ ſuæ mediantibus dimenſionibus, ſicut formæ generabiles & corruptibiles: & ideo iſta natura cœleſtis differt ab alijs formis. Et ex hoc ſequitur etiam, vt ſubdit ibi Commentator, quod iſtæ formæ non diuiduntur diuiſione corporis, ſicut intellectus: & ideo ſecundum naturam ſunt intelligibilia & animata. Notandum quod dimenſiones, quæ ſunt in materia prima, ſunt in potentia ad multas figuras & terminos: quia, vt ſunt interminatæ non habent eſſe a forma, ſed magis ſunt ex parte materiæ, dimenſiones vero cœleſtes non ſunt in potentia ad plures figuras, aut terminos: quia totum ſuum eſſe eſt naturaliter poſt formam. Ideo Commentater. in primo Cœlo. & Mundo dicit, quod eſſe elementorum propinquius eſt ad eſſe materiæ quam ad eſſe formæ, corpus autem cœleſte e contrario: nam ſuum eſſe propinquius eſt formæ: & ex hoc eſt, quod cœlum non poteſt habere maiorem quantitatem vel minorem, quia poteſt finitas inueniri in rebus per formas, & illud dicit Commenta. circa, quarto Cœli & Mundi.

Formæ cœlestes p se iõ subsistũt ga torã suã potentiã euacuãt, nec p sua subiecta in esse constituuntur, sed ipsis.

Et, cum fuerit declaratum ei de corporibus cœlestibus eorum formas existere in subiectis suis tali existentia quod scilicet non diuiduntur per diuisionem sui subiecti: & quod causa in hoc est, quia non existunt in subiectis, secundum quod sunt diuisibilia, fuit declaratum ei, quod istæ formæ non constituuntur per subiectum: immo sunt abstractæ in esse. qm̃, cũ existunt in toto subiecto, & non diuiduntur per diuisionem eius, contingit ꝙ non constituuntur per subiectum. Non enim existunt in eo, nec in toto: nec in parte, & vniuersaliter nec in diuisibili, nec indiuisibili.

Postquam determinauit & ostendit formas cœlestes non diuidi per diuisionem suorum subiectorum, nec habere subiectum in potentia, consequenter declarat huiusmodi formas non subsistere in esse per sua subiecta, nec econtrario. Circa quod duo facit. primo facit quod dictum est, secundo circa hoc excludit errorem quorundam ibi. (Quod dicunt incipi.) Prima in duas. primo facit quod dictum est, secundo ex hoc infert quandam conclusionem ibi. (Et cum ita sit.) Primo dicit, quod, cum fuit declaratum ab Aristo. de natura corporum cœlestium, quod eorum formæ existunt in suis subiectis tali modo, scilicet quod non diuidantur per diuisionem suorum subiectorum: & manifestum fuit ei, quod causa huius est, quod non existunt huiusmodi formæ in suis subiectis mediantibus dimensionibus: ex quo sequitur, quod non sunt diuisibiles, ideo sciuit huiusmodi formas non constitui in esse per sua subiecta: sunt. n. formæ absolute in esse. nã, cum sint in toto subiecto, & non diuidantur per diuisionem eius, sequitur, quod suum esse non sit per suum subiectum, nec subsunt per partem, nec per totum: & ita non sunt quantum ad suum subsistere in parte diuisibili, nec indiuisibili. Ex quo etiam sequitur, quod huiusmodi formæ non dant esse simpliciter suis substantijs: quia omnis forma dans esse suo subiecto constituitur in esse per subiectum, & ideo talis forma non præcedit suum subiectum. Nota, vt dicit Commentator secundo Physic. materia & forma mutuo sunt sibi causæ, ita quod forma dat materiæ actum essendi, & materia sustentat formam, & quia corpora cœlestia non habent materiam, quæ sit in potentia ad actum, vt haberi potest ex octauo Physic. & quarto Metaphysi. & primo Cœ. & Mun. a commen. non recipit formas mediantibus dimensionibus, ideo manifestum est formas non subsistere in esse per materiam, nec corpora cœlestia recipere actum essendi a suis motoribus, quæ dicuntur suæ formæ. Item nota, quod Commen. dicit octauo Phy. quod motores in nullo corpore sunt: & hic dicit, quod existunt in toto subiecto suo. Dici debet, quod intelligit hic has formas esse in toto quantum ad influentiam & motus, quæ in eis influunt. vnde in. 8. dicit, quod in nullo sunt subiecto quantum ad existere, nec in parte diuisibili, nec indiuisibili.

Formæ cœlestes seipsis perficiunt', iferiores ãr per finem a

Et, cum ita sit, necesse vt forma, quæ mouetur, sit illa, ad quam mouetur. In formis enim constitutis per sua subiecta differunt scilicet, quia forma, qua mouetur, non est illa, ad quam mouetur. & ideo omnis forma huiusmodi, scilicet quæ mouetur ad seipsam perficiendam per aliam formam, necesse est vt suum mouere sit finitum, cum non mouet nisi cum mouetur. Et hoc etiam est vnũ eorum, quæ mouerunt Aristot. ad opinandum, quod formæ corporum celestium non sunt constitutæ per sua substantia, quoniam tunc motus eorum essent finiti.

quo p̃ se dĩ stractæ sit.

Infert ex dictis quandam conclusionem. circa quod duo facit. Primo facit quod dictum est, Secundo circa prædictam conclusionem concludit quasdam obiectiones, quæ possunt sibi fieri, vel respondet quibusdam tacitis quæstionibus ibi. (Et non est dicendum.) Primo dicit, ꝙ, cũ ita sit, s. ꝙ cum formæ coelestes non constituuntur in esse per subiectum, necesse est ꝙ in coelestibus forma, qua fit motus, sit eadem cum illa, ad quam fit motus: sed forma, qua fit motus in inferioribus, non est illa, ad quam fit motus, i. efficiens & finis differunt. Et hoc probat statim, quia omnis forma, quæ mouetur ad perficiendum se per aliam formam, suum mouere de necessitate est finitum. Cuius ratio est: quia huiusmodi forma non mouet nisi mota ab appetibili, ꝙ est ipse finis: & ideo habito illo fine, ad quẽ fit motus, cessat motus, & quiescit quod mouebatur, vt dicitur primo de Generatione: habitubus enim existẽtibus in materia cessat motus &c. Et subdit, ꝙ hoc fuit vnum, quod mouit Aristo. ad credendum, ꝙ formæ corporum coelestium non constituuntur in esse per suum subiectum, vt supple motus eorum essent finiti, ac si Aristo. syllogismus sic, nulla forma constituta in esse per suum subiectum mouet per tempus infinitum, sed formæ coelestes mouent per tempus infinitum: quare non constituuntur in esse per suum subiectum. Notandum, ꝙ sicut dicitur. 12. Metaphysi. quod in separatis a materia non differt finis & efficiens: sed in materialibus differunt ista duo: quod enim mouet nos in loco differt ab illo, quod est finis motus. verbi gratia, balneum duplicem habet formam, vt ibi declarat Commen. s. in anima, & extra animam: sed per illam formam, quæ est in anima desideramus balneum: & ideo hæc forma est agens: & ideo hæc forma est agens desiderium & motum, forma autem, quæ est extra animam est in re finis motus, & non agens, & ideo, si forma balnei non esset in materia, tunc ipsa eadem moueret & secundum agẽs, & secundum finem: & sic est intelligendum de motoribus corporum coelestium, s̃m enim quod sunt formæ eorum: quæ sunt hic, sunt agentes motum: secundum vero quod non habent aliquid esse, s. materiale, sunt fines eorum nobiles mouentes, & vt finis.

Nisi in cælestibus mouens & motum idem esset. æterni mot' principiũ in eis non esset.

Et non est dicendum, quod formæ: quibus mouentur corpora cælestia, sint aliæ ab eis, ad quas mouentur: & ꝙ illæ, quæ dicuntur esse nõ in materia omnino, & ꝙ quæ carẽt situ, sunt formæ: ad quas mouẽtur, cum tñ illæ in quibus mouentur, sint formæ in materijs, & sint diuisibiles per diuisiones earum. Quoniam, si ita esset: tunc illę formę existerent in suis subiectis, & mouerentur per motum subiectorum, & sic diuiderentur ad diuisionem subio-

ſubiectorum. motum enim, ſi mouetur eſſentialiter, erit diuiſibile eſſentialiter, & ſi per accidens, per accidens. Ergo nihil eſt in corporibus cœleſtibus, quo forma qua eſt motus, differat ab ea, ad quam eſt motus: immo ſunt eædem formæ, & non differunt niſi diſpoſitione. Et ſi ita eſſet, tunc ſuum mouere eſſet finitum: quod enim mouetur quando mouet, impoſſibile eſt vt ſit principium motus æterni, vt dicit Ariſto. & quia intelligens & intellectum idem ſunt in corporibus cœleſtibus, & totum hoc dictum eſt in alijs.

Secũdo Cæli. 13. & 74. com.

Excludit circa dicta duas dubitationes. ſecunda ibi. (Et non fuit dictum.) Circa primum ponit obiectionem dicens, quod non eſt dicendum, quod formæ, quæ mouent cœlum, ſiue corpora cœleſtia, ſunt aliæ ab eis, ad quas mouent, ita quod illæ formæ, ad quas fit motus, ſint omnino immateriales formæ, & carentes ſitu, formæ vero quæ cauſant motu effectiue ſint formæ in materia, & diuiſibiles per diuiſionem ſubiectorum, in quo ſunt. Deinde excludit hoc cum dicit. Quoniam ſi ita. dicendi quod, ſi ita eſſet, vt iam dictum eſt, tunc ſequeretur, quod illæ formæ efficientes motum ſubſiſterent in eſſe per ſua ſubiecta, & mouerentur per motum ſuorum ſubiectorum, ſicut eſt de anima noſtra, quæ, cum mouet corpus noſtrum, ipſa mouetur per motum corporis: ex quo ſequæretur, quod huiuſmodi formæ diuiderentur per diuiſionem ſuorum ſubiectorum. nam omne, quod mouetur, eſt diuiſibile: quod enim mouetur, ſi mouetur eſſentialiter, eſt eſſentialiter diuiſibile; ſi vero mouetur per accidens, eſt diuiſibile per accidens: & quia hæc ſunt impoſſibilia in formis cæleſtibus: igitur apparet quod eadem eſt forma in cœleſtibus, qua fit motus, & ad quam eſt motus: & nihil eſt, in quo differant, immo ſunt eædem non differentes niſi in diſpoſitione. nam, ſi differunt, tunc ſuum mouere eſſet finitum, quia ſic mouerentur quando mouerent: & quod mouetur quando mouet, impoſſibile eſt, vt ſit principium motus æterni, vt dicit Ariſtote. octauo Phyſic. & ideo intelligens & intellectum idem ſunt in corporibus cæleſtibus. Et totum hoc dictum eſt in alijs, vt in octauo Phyſic. & decimo Metaphyſic.

Mobile per ſe vel p accidens diuiſibile eſt.

Nota, quod illud quod mouetur eſt diuiſibile: quia omne quod mouetur eſt corpus, vel in corpore. ſed corpus mouetur per ſe, vt apparet ſeptimo Phyſic. & ideo corpus, cum ſit continuum, per ſe eſt diuiſibile: quod autem mouetur in corpore poteſt eſſe diuiſibile per accidens, eo quod diuiditur per diuiſionem corporis. etiam declaratum eſt in ſexto Phyſic. quod cauſa in continuatione motus eſt ipſum mobile quantuncunque continuationem habet, vel per ſe vel per accidens ſecundum diuiſibilitatem. Notandum eſt, ſicut vult Commenta. ſeptimo Metaphyſi. & ſecundo Cœ. & Mun. quod æterna, ſicut formæ cæleſtes ſunt, & corpora cœleſtia agunt propter ſe prima intentione, & propter inferiora ſecunda intentione. Cum igitur formæ cœleſtes moueant corpora cœleſtia, & ipſæ non moueantur: motus autem earum eſt propter ſe prima intentione: mouent ergo ad ſeipſas, ideſt vt ſit ſimilitudo earũ ad primum principium, quæ & in eis

Mouent cæleſtia pp ſe prima intẽtione, ſecũdario vero, pp iſeriora

A conſeruetur: & ideo non mouent ad aliud nouũ acquirendum, ſed ad conſeruationem ſuæ perfectionis & eſſe, vt habentes ſanitatem deambulant propter conſeruationem, vt dicit Commenta. 12. Metaphyſi. & ex hoc non ceſſat motus earum: quia non mouentur ad aliud nouum acquirendum: ex quo patet quod forma efficiens motus, & ad quam eſt motus in cæleſtibus ſunt eadem.

Et non fuit dictum cœlum habere animam niſi propter appetitum exiſtentem in eo & motum localem. appetitus autem, qui eſt in hoc corpore, non eſt, niſi quia eſt corpus cęleſte viuum per ſe, appetens per ſe, non propter potentiam exiſtentem in eo diuiſibilem per eius diuiſionem: (eſſet enim B generabile & corruptibile.) & dicitur eſſe motum per principium ſeparatum, quod eſt in eo, non per principium, quod eſt pars in eo: & hoc modo dicitur viuum & intelligens. Et ſi eſſet intelligens per partem in eo non eſſet intelligens per ſe: & eſſet ſimile homini in hoc, quod homo eſt intelligens per partem in ipſo, & ſimiliter eſt viuus, & appetens, & motus in loco.

Mouet cœlũ p principiũ exiſtẽs in eo indiuiſibiliter, non autem aliquo modo in ratione partis.

Excludit ſecundam obiectionem: & primo facit hoc, ſecundo ex hoc infert ſecundam concluſionem ibi. (Et quia vniuerſaliter.) Primo oſtendit, quia dictum fuit prius, quod formæ cœleſtes non ſubſtant per ſua ſubiecta: aliquis poſſet dicere, quod immo, quia corpora cœleſtia non dicuntur animata niſi per C animam exiſtentem in ipſis, ſcilicet propter appetitum & animam mouentem localiter exiſtentem in ipſis, & hoc excludit dicens, quod corpus cæleſte dicitur eſſe animatum, quia eſt viuum per ſe, & appetens per ſe, non parte ſui, vel per potentiam exiſtẽtem in eo: (eſſet enim generabile & corruptile:) ſed eſt viuum, & motum per principium ſeparatum, ſcilicet in eſſe, quod eſt in eo indiuiſibiliter, ſi & nõ per principium, ꝙ eſt pars in ipſo, ſed dicitur ſic viuum & intelligẽs, ſi aũt eſſet intelligens per partem, nõ eſſet intelligens per ſe & primo, ſed eſſet ſimile homini, eo. ſ. ꝙ homo eſt intelligẽs per partẽ ſui, & ideo homo nõ eſt intelligens per ſe totum primo, & eodem modo homo eſt viuus & appetẽs, motus in loco, ſ. per partem ſui. Nota, ꝙ ſicut dicit Commen. circa principium Cœli & Mundi, & iam ſupra præaſſumptum eſt, in corporibus cœleſtibus forma & formatum ſunt idem numero maiori adunatione ꝗ D in iſtis inferioribus, licet non illa perfectione vnitatis ſicut in formis abſtractis recipiens & receptum, vel intelligens & intullectum: & cauſa huius adunationis maioris in cœlo ꝗ in iſtis inferioribus eſt, quia forma cœleſtis non cohæret materię mediantibus dimenſionibus, ſed per ſe ipſam: & dimenſiones ſimpliciter conſequuntur formam. & ex hoc eſt, ꝙ formæ non diuiduntur diuiſione corporis: & ex hoc ſequitur, quod huiuſmodi formæ ſunt intellectiuæ, quæ non ſunt diuiſibiles per materiam, quia huiuſmodi corpora ſecundum numerum ſunt animata & intelligibilia, & ita ſunt animata per ſe primo, & non per partem.

Potior eſt vnitas ĩ cœleſtib9. quã in his inferioribus.

Et quia vniuerſaliter declaratũ eſt actionẽ illius corporis eſſe æternã, declarabitur for-

Cælum nõ eſt cõpoſi-

tum ex forma & materia,& ingenerabile ac incorruptibile.

mam eius non existere per suum subiectum, & suum subiectum est simplex non compositum ex materia & forma: quoniam si ita esset, esset generabile & corruptibile.

Infert ex dictis, quandam conclusionem: & est, quia declaratum est actionem huius corporis, scilicet cœlestis esse æternam, sequitur ex hoc formam non subsistere per suum subiectum; sequitur e iam suum subiectum esse simplex non compositum ex materia & forma, esset enim generabile & corruptibile: & de hoc autem vltimo, scilicet subiectum cœleste non esse compositum ex materia & forma, latius apparebit infra in illo capitulo, quia declaratum est &c. quia apparebit in prima quæstione.

Formæ cœlestes ipsis æternæ sunt.

Et quod dicunt incipientes Philosophari, quod animæ istorum corporum cælestium sunt formæ in materijs, scilicet quæ sunt in materia: & quod acquirunt æternitatem ex formis immaterialibus, nihil est. Contingit enim quod illud, quod non habet naturam essendi æternum, acquirat æternitatem ab alio. & totum hoc est impossibile. Natura enim generabilis & corruptibilis non recipit æternitatem ab alio, & hoc est manifestum ei, qui considerat fundamenta Aristo.

Excludit circa dicta errorem Quorundam dicentium, quod animæ cœlestes sint formæ materiales, & de se corruptibiles, & acquirunt æternitatem a formis non materialibus, sed hoc nihil est, idest falsum est omnino, quod dicunt. nam, si ita esset, vt dicunt, contingeret quod non habens naturam essendi æternum acquireret æternitatem ab alio: sed hoc est impossibile, G quia natura generabilis & corruptibilis non acquirit æternitatem ab alio: sed hoc est manifestum ei, qui considerat fundamenta Aristo. Notandum, sicut apparet in fi. primi Cœ. & Mundi. hæc opinio fuit Platonicorum primo; scilicet quod aliquid sit æternum, quod tamen potest corrumpi. & Commen. dicit circa finem octaui Physi. quod Alex. in quibusdam suis tractationibus dixit hoc de corpore cœlesti, supple ipsum de se esse corruptibile, sed acquirere æternitatem a suo motore. Auicen. vero audiens verba Alexand. opinatus est duplex esse necessarium, scilicet necessarium, ex se & simpliciter, & necessarium ex alio, contingens tamen ex se, vt Commenta. dicit in dicto loco, scilicet. 8. Phy. sed Aristote. in fine primi Cœli & Mundi multipliciter & sufficienter probat quod sit impossibile esse æternum, quod sit in potentia ad corruptionem. dicit enim ibidem, quod immo omne corruptibile de necessitate corrumpetur.

Nullũ æternum corruptibile est apud Aristotelem.

Declaratum est igitur ex hoc sermone, quæ est substantia cœli: & hoc est quod fuit hic dictum, quemadmodum inuenitur probatum ab Aristo. in suis libris, & quemadmodum sequitur ex suis dictis. Sed apparet ex verbis Aristo. quod iam declarauit omnia ista in libris, qui non peruenerunt ad nos. Vocetur ergo iste tractatus sermo de Substantia Orbis: dignius enim est hoc nomine quod intitulaui hoc titulo.

E Concludit intentionem huius circa determinata, vel epilogat cum hoc imponendo titulum huic libro dicens. Quod declaratum est ex hoc sermone, scilicet iam dicto, quæ est substantia cœli: & hoc quantum ad naturam sui subiecti, & suæ formæ essentialiter. & subdit, quod hoc fuit dictum de Substantia cœli, & de alijs quibusdam accidentibus, prout inuenitur probatum ab Aristo. in suis libris expresse, & quodammodo, licet non inueniatur expresse ab eo, potest haberi ex verbis eius. Sed apparet nihilominus ex verbis Aristo. quod omnia ista determinata sunt ab eo expresse in libris, qui non peruenerunt ad nos.

Et subdit quod vocetur tractatus iste de Substantia Orbis, hoc est, quod ex quo in isto libello recolliguntur omnia quæ Aristo. in pluribus libris declarauit de Substantia orbis, vocetur ergo iste liber de Substantia F orbis. nam dignius est intitulari hoc nomine quã alio.

Quis Titulus libri.

CAPITVLVM. II.

Quænam Corporis cœlestis natura, quo pacto. 5. simplex, non compositum sit, nec graue, nec leue, deque pluribus illius accidentibus.

Erscrutandum igitur de natura corporis cœlestis, & quid intelligunt, cum dicunt ipsum esse simplex, & non compositum, & ipsum esse nec graue, nec leue.

Postquam Commentator ostendit quæ & qualis est substantia cœli & natura comparando ipsum ad substantiam generabilium & corruptibilium, in hoc capitulo ostendit quæ & qualis est substantia cœli & natura ex suo subiecto & sua forma, comparando ipsam ad comparationem generabilium ex sua materia & forma. Et primo facit hoc, secundo declarat incidentaliter quædam dubia, tertio recapitulat determinata in hoc capitulo. secunda ibi. (Et videtur quod corpus cælestie.) tertia ibi. (Quoniam igitur cœlum.) Adhuc primo dat intentionem suam, secundo exequitur ibi. (Dicamus igitur.) Primo dicit, quod perscrutandum est de natura corporis cœlestis, idest postquam dictum est & ostensum quæ & qualis est substantia cœli ex parte subiecti, & ex parte formæ, nunc inquirendum est de natura cœli quantum ad suam compositionem, & quomodo intelligendum est cum dicitur, cœlum non compositum, & quomodo sit intelligendum ibi, vtrum cœlum sit compositum ex materia & forma, sicut corpora simplicia, vel sicut animalia ex corpore & anima. Et quia ad compositionem formæ cum materia sequitur grauitas vel leuitas, quæ sunt formæ simplicium accidentales, vt patet Quarto Cœli & Mundi, ideo subdit, quod inquirendum est quid intelligitur cum dicitur cœlum esse nec leue nec graue.

Dicamus igitur, quod illud corpus non componitur ex materia & forma, sicut corpora generabilia & corruptibilia componuntur. nulla enim potentia est in eo omnino. omne enim, in quo est potentia, non est potentia, nisi ad duo contradictoria, scilicet potentia, quæ est in substantia.

Cœlum nõ est compositum ex materia & forma, cum careat contradictionis potentia.

Hic

Hic exequitur & primo ostendit corpora cœlestia non esse composita sicut generabilia & corruptibilia, s. ex materia & forma. sed solum sicut animalia corpore & anima comparando ipsum ad conuenientia & differētia. secūda ibi. (Sed cum nos inspexerimus.) Circa primum duo facit, quia primo ostendit cœlum non esse compositum ex materia & forma, sicut simplicia generabilia & corruptibilia, scilicet ex materia & forma. Secundo excludit ipsum componi ex anima & corpore. ibi. (Remanet autem.) Circa primum duo facit, secundum quod dupliciter probat cœlum non componi ex materia & forma, sicut ista generabilia & corruptibilia: & primo ponit hoc ex parte subiecti ipsius cœli, secundo ex parte formæ, ibi. (Et manifestum est.) Primo dicit, dicamus igitur, quod illud corpus cæleste non componitur ex materia & forma, sicut generabilia & corruptibilia. cuius ratio est, quia omne illud, B quod habet potentiam ad esse, habet potentiam ad duo contradictoria, scilicet ad esse & ad non esse: modo, cœlum non habet potentiam ad non esse: ergo nec ad esse, quæ est potentia ad substantiam. Et ratio ista potest componi sic, omne illud, cuius subiectum non habet potentiam ad esse tale, non est compositum ex materia & forma: cœlum est huiusmodi. ergo &c. Maior est manifesta de se, quum enim propria forma det esse, ipsa materia de se non habet esse. nam, si haberet, tunc frustra componeretur cum forma, quia iam haberet actum essendi, & ita illud, cuius subiectum non est in potentia ad esse, non'est compositum ex materia & forma. Minorem declarat, scilicet quod subiectum cæli non habeat potentiam ad esse, quia tunc etiam haberet potentiam ad non esse. Quod autem cœlum non habeat potentiam ad non esse, ipse declarat primo Cœli & Mundi ex hoc; C quia non habet istam potentiam, quum nunquam corrumpuntur, si propria autem operatio eius possibilis est aliquando corrumpi vel transire de forma in formam, quod idem est, tunc sequeretur quod illa potentia esset frustra: quia nunquam includeret finem quem nata est includere, scilicet propriam operationem. hoc autem est impossibile: quia Deus & natura nihil faciunt frustra.

Natura Cæli nō est potentia, sed forma, quæ est aīa, quæ ipsum etiā mouet, nō vt eius naturalis forma.

Cōmēt. 31.

Et manifestum est etiam, quod forma, qua mouetur, non est generis formarum quatuor elementorum; quoniam si ita esset, esset graue, aut leue, aut moueretur per se, aut etiam per accidens, vt declaratum est in Octauo Physicorum. Remanet igitur vt natura eius sit natura animæ.

Ponit secundam rationem ad hoc, & arguit sic, omne quod mouetur localiter, aut mouetur a forma naturali, aut ab anima: cœlum est huiusmodi: ergo &c. sed non mouetur a forma naturali: ergo &c. huius rationis supponit maiorem, & minorem prosyllogismi ponit in litera, per hoc, quod formam naturalem, quæ est principium motus localis, consequitur semper grauitas & leuitas, quæ sunt causæ immediatæ motus localis: quū igitur corpus cæleste sic non sit graue nec leue, sequitur ergo quod non mouetur a forma naturali. Itē, si moueretur a formali naturali, moueretur vt grauia & leuia, postquam sunt in actu completo, quod est falsum, A vt declaratum est in octauo Physi. & plenius a Comment. in Tertio & Quarto Cœli & mundi: quare, cœlum non mouetur a forma naturali, ex quo statim concludit quod remanet, vt natura mouens ipsum sit anima. Notandum, vt dicit Commentator Tertio Cœli & Mundi, quod causa formæ elementorum est locus eorum: quia non est ita de locis corporum simplicium, sicut est de locis compositorum. loca enim in elementis sunt causæ locatorum, in alijs autem corporibus est econuerso, scilicet quod locata sunt causæ, cuius principium est anima locatorum, sed tamen secundum prius & posterius, ita, quod compositorum illud quod est propinquius elementis prius indiget loco secundum suum esse, & quod est remotius minus indiget de hoc eo, & hoc est quia forma elementorum est de minori: & ideo accidentia accipiuntur in ipsis loco differentiarum substantialium. quum igitur perfectio elementorum sit locus, necessarium fuit vt formæ elementorum sint grauitas & leuitas, quæ sunt principia motus localis: quibus mediantibus habent inclinationem mouendi se ad loca propria, quum violenter fuerint extra ipsa, & contra naturam: & licet loca sint magis essentialia, vt sint accidentia ad perfectionem elementorum quam compositorum, possunt tamen accidentaliter a locis proprijs separari. Notandum sicut apparet ex Septimo Physi. & Tertio ac Quarto Cœli & Mundi a Commen. corpora simplicia, quum sunt extra loca propria mouentur ad ipsa a seipsis per accidens: quia, quum in eis non distinguatur mouens à moto, mouent seipsa, vt nauta mouet per se nauim, sed seipsum per accidens, vt plenius declaratur Tertio Cœli & Mundi: quare hic concluditur, quod, si cœlum moueretur à forma naturali moueret se per accidens, vt corpora simplicia grauia & leuia: ex quo sequitur, quod non esset primum motum: quia omne motum per accidens reducitur ad aliquid per se.

Sed, cum nos inspexerimus animalia, quæ sunt hic, inueniemus duo principia duorum motuum: quorum alterum est principium motus recti, scilicet motus ad inferius, aut ad superius, & secundum principium est motus localis processiui. Et inueniemus motum istum esse contrarium motui declinationis essentialis: qui est in eo. Et ideo accidit ei fessitudo, & cogitur ad quietem. vnde necesse est, vt principium motus cœlestis corporis sit generis animæ tantum: & quod motus, quem habet circulariter, sit motus proprie animæ, secundum quod est anima. D

Cū cæli motus sit sine labore, anīmā assequi necessariū est. non aūt aliqd alioꝝ corporum principiū.

Ostendit quomodo cœlum est compositum ex anima & subiecto, comparando ipsum ad compositum animalium sub conuenientia & differentia. Circa quod duo facit primo ostendit compositionem cœli, & comparat ipsum ad animalia secundum conuenientiam, secundo comparat secundum differentiam ibi (Sed quia anima quæ est in corpore.) Circa primum tria facit. primo facit quod dictum est, secundo concludit quandam conclusionem, tertio respondet tacitæ quæstioni, siue respondet ad quoddā dubiū. secunda ibi. (Et quū ita sit.) tertia ibi. (Et anima quæ hi-

hic est.) prima in duas, primo ex motibus naturalibus animalium, ostendit naturam compositionis eorum. secundo ex hoc infert naturam compositionis cœli, ibi. (Vnde necesse est.) vel potest legi continue, & melius est. De prima dicit, iam dictum est prius immediate: quod natura mouens cœlum est anima: & subdit, quòd, quum nos considerauerimus animalia, quæ sunt hic, inueniemus in eis naturas duorum principiorum motuum, vnum est principium motus recti, scilicet ad inferius, aut superius, & illæ motus est ex parte principiorum naturalium, scilicet corporis, qui secundum naturam est elementi prædominantis, vt patet primo Cœli & mundi. Aliud est principium motus progressiui, & illæ motus progressiuus contrarius est alij motui recto, quem motum declinationis vocat, propter hoc, quod per illum motum inclinatur corpus ad locum elementi prædominantis: & quia istæ motus progressiuus, cuius principium est anima, contrarius est motui recto, ideo accidit animalibus fessitudo in motu progressiuo; & ex hoc coguntur animalia quiescere. ex quo concludit statim, quod necesse est vt principium motus cœlestis sit anima, & quod motus circularis, quem habet, sit proprius animæ secundum quod anima est: quia in motu cælesti non accidit fessitudo, nec intercipitur quiete, eo quod non habeat aliud principium motus quam animam solum. nam, si haberet contrariaretur motui animæ, & ita contingeret ei labor in mouendo, quare quiesceret. & vlterius, quum non habeat aliud principium motus nisi solam animam, nec est resistentia ex parte mobilis, & motus eius est circularis, sequitur igitur, quod motus animæ proprius, secundum quod est anima, est circularis.

Nota, sicut dicit Commen. Secundo Cæli & Mundi, quod laboris motus in animalibus est potentia moti opposita potentiæ mouentis, idest inclinatio naturalis & potentia moti supra mouens, ita quod si sit ibi resistentia, tunc causatur labor in mouendo: quia ergo in cœlo non est labor in mouendo, concludit ibi non esse causam facientem laborem.

Idē primo de Aia 14. & 2 Cæli 6 & 71.

Et, quum ita sit, sequitur, quod illa natura est, quæ facit ipsum esse corpus neque leue, neque graue. & moueri circulariter.

Ex dictis concludit quandam conclusionem dicens, quod quum ita sit, sicut dictum est, scilicet quod principium motus sit anima, sequitur quod ista est natura, scilicet anima eius, quæ facit ipsum esse nec graue, nec leue, & quæ facit ipsum moueri circulariter. Sed notandum, vt dicit Comment. primo Cœli & Mundi, formæ diuersarum naturarum natæ sunt diuersas materias informare: quia diuersitas formarum est causa diuersitatis magnitudinnum recipientium formas, & maxime ex causa qualitatum diuersarum: & ideo dicit etiam primo de Anima, quod membra vnius animalis non differunt à membris alterius, nisi quia anima differt ab anima: quum igitur cælum habeat animam solum principium sui motus & non aliud, & etiam anima eius differt ab anima inferiorum, vt infra patebit, necesse est quod habeat aliud subiectum: & ideo eius subiectum nec est graue nec leue.

Quō differant aia Cæli & aia ani

Et animali, quod est hic, contingit non moueri circulariter, nisi quia eius anima consti-

malium in motu.

E tuitur per corpus, quod mouetur motu recto: & sic opponitur declinatio hic.

Respondet quæstioni tacitæ, quia dictum est prius, quod motus circularis proprius est animæ secundum quod anima est, aliquis posset dicere, quod, si hoc esset verum, sequeretur quod animalia mouerentur circulariter, quia habent animas: quod tamen non videbimus. Ad hoc excutiendum Commenta. respondet quod ideo animal, quod est hic, non mouetur circulariter, quia habet animam, quæ constituitur in esse per corpus, quod mouetur naturaliter motu recto, & sic sibi opponitur inclinatio: hoc est, quod corpus quod substentat animam mouetur naturaliter motu recto secundum motum elementi prædominantis in ipso, anima autem vellet mouere circulariter secundum se, sed resistit sibi motus & inclinatio corporis: & ideo ex istis F duobus motibus sic differentibus, & quodammodo oppositis, causatur motus medius, qui est motus progressiuus, quem vocat hic declinationem, & sic motus progressiuus causatur ex recto & circulari. Notandum, quod motus animalis est mixtus ex motu circulari & recto, & quodammodo circularis est: quoniam est ab eodem in idem, vt patet per sistolem & diastolem cordis, & talis est ab anima appetitiua, à qua incipit motus, & ad quam terminatur, non tamen est purus circularis propter resistentiam corporis, sed anima cœlestis mouet circulariter perfecte, quia eius subiectum est simplex non habens inclinationem contrarium. Vlterius notandum, quod sicut apparet Primo Cœli & Mundi, motus circularis est purus & simplicissimus & profundissimus, & ideo proprijssime competit corpori simplicissimo & perfectissimo.

Motus progressiu* ex recto & circulari mist* intelligit.

G

Sed: quia anima, quæ est in corpore * graui aut leui, non est in nata moueri circulariter ab eo quod est innatum circulariter moueri, quia non est anima in eo vt in corpore graui aut leui, quum ipsum moueatur ex se & ab anima, ideo animam habet tantum, & non habet aliud principium. & quia mouetur circulariter: scimus quod proprium illius animæ secundum quod est anima, est mouere circulariter. Natura igitur istius corporis non est, nisi natura animæ mouentis in loco.

*a. l. cælesti.

Nō mouentur cælestia corpora ad motū suorū subiectorū, sed ab ipsa ipsorū anima vide p hoc 3. de Anima. 55.

H Comparat cœli compositionē ad ista inferiora sub differentia. Et primo ostendit differentiam inter cœlū & animam ex parte compositionis, secundo ostendit differentiam inter corpus cœleste, & corpus animaliū, & etiam inter animam cœlestem & inter animas animalium diuisim. ibi. (Sed quia natura corporis.) Primo dicit, quod anima, quæ est in corpore graui & leui: & est litera corrupta vt videtur, & debet esse, anima, quæ est in corpore cælesti, nō est nata moueri circulariter ab eo, quod est natum moueri circulariter. i. non est nata moueri ad motū sui subiecti, quod ipsum mouetur, sicut sup. quum animæ animalium mouentur ad motum suorum subiectorum. idcirco non est anima in ipso, sicut in corpore graui & leui, i. in corporibus, quæ consequūtur grauitatem & leuitatem, aut suorum simplicium,

plicium, ex quibus componuntur, sed ipsum corpus cœleste mouetur ex se, & ab anima. ex se mouetur subiectiue, secundum ꝙ inclinationem naturalem habet ad illum motum, quo ipsum mouet anima sua, & non ad motum animalium: & mouetur ab anima effectiue. ex hoc concludit ꝙ habet animam tãtum, & non aliquod principium motus actiuum, & subdit ꝙ mouetur essentialiter motu circulari. Ex quo. n. non est ibi aliquod principium motus, nec est ibi aliqua resistentia & essentialiter sic est motum, sequitur ꝙ proprium huius animæ sit mouere. Concludit etiam vltimum, ꝙ natura huius corporis non est nisi corporis mouentis in loco: quę omnia iam declarata sunt superius. s. qualiter formæ cœlestes non constituũtur in esse per sua subiecta, & per consequens non mouentur motu suorum subiectorum.

Sed, quia natura corporis est alia a natura animę, quia est compositum: sine dubio ex mouente & moto, & necesse est mouens & motum esse diuersa, necesse est considerare de natura illius corporis.

Ostendit differentiam inter animam & corpus cœli, & inter animam & corpus animalis diuisim, & primo dat differentiã inter corpus cœli & corpora animalium, secundo inter animas cęli & animas animalium ibi. (Et quia declaratum est.) Circa primum duo facit primo dat intentionem suam, secundo exempla ibi. (Et quia declaratum est.) Primo dicit, & quia dictum est, ꝙ natura istius corporis est alia a natura animæ mouentis in loco: & subdit statim ꝙ alia est natura corporis a natura animæ in cœlo: & quia cœlum est compositum ex mouente & moto. mouens autem & motum necesse est esse diuersa: ideo necessarium est considerare de natura istius corporis, quod est altera pars compositi, s. ipsum motum. nam totum compositum scitur a natura componentium, vt dicit Commen. 1. Physicorum.

Cœlum potius ex subiecto, & ex materia cõpositũ est: neq; in eo alia quã ad vbi potẽtia intelligenda est, quæ est actus.

Et, quia declaratum est hoc corpus esse ingenerabile & incorruptibile, apparet ꝙ est necesse: vt sit corpus simplex non compositum ex materia & forma. Et, quia est indiuiduum demonstratum: & ens demonstratum in actu, & habens vnam figuram in actu: & omnia ista sunt in corpore propter materiam: & sunt in materia propter formam, necesse est, vt hoc corpus cœleste sit materia animalium cœlestium, quæ mouentur circulariter ex se, & vt sit perfectius modis ceteris materię. non. n. est in eo de potentijs nisi potentia in loco, & de motu locali nobilior omnibus, s. circularis, quemadmodum habet nobilissimam & perfectissimam figuram, scilicet sphæricam.

Vide primo, Cœli. com. 32. & secundo. 22. 23.

Hic exequitur dicens, ꝙ declaratum est iam ex dictis supra, ꝙ hoc corpus, s. cœleste est ingenerabile & incorruptibile. ideo sequitur necessario ipsum esse simplex & non compositum ex materia & forma. verumtamen, quia est indiuiduum determinatum & ens in actu demonstratum ad sensum habẽs determinatam figuram, & alia accidentia, s. raritatem & densitatem, & quum hæc omnia sint in corpore per materiam, & sint in materia animalium propter formam: necesse est vt illud

E corpus cœleste sit materia animalium, quæ mouentur ex se circulariter: ista tamen materia est perfectior omnibus alijs modis materiæ, quia in eo non est aliqua potentia, nisi potentia in loco, & de motibus habet nobiliorem, s. circularem, sicut habet nobilissimam & perfectissimam figuram, s. sphæricam, & sic apparet natura huius corporis cœlestis in habitudine ad suam animam. Ex quo manifestum est in quo a natura corporum animalium differat. Sed nota secundum Commentatorem primo Cœli & Mundi, quia cœlum est ingenitum & incorruptibile, necesse est ipsum esse simplex, & non compositum ex materia & forma circunscripto suo motore. nam, si esset compositum cum materia, de se non haberet, esse, sed esset in potentia ad esse, & per consequens ad non esse: quare de se esset corruptibile. & ideo de necessitate corrumperetur, vt probatur in fine primi Cœli

F & Mundi. igitur consequenter sequitur, quod si non est corruptibile non est compositum.

Vlterius notandum, sicut dicit Com. 2. Phy. si. formæ & accidentia dependẽt a' materia in hoc ꝙ sunt in subiecto & dicuntur de subiecto. materia vero est ꝓprium subiectum: quum igitur in cęlo appareat nobis figura, s. densitas & raritas & alia accidentia, necessarium est in ipso intelligere materiam, quæ sit subiectum accidentium. Item dicitur Secundo Meta. ꝙ in omni eo, quod mouetur, necesse est intelligerẽ materiam: accidentia vero non sunt actualiter in materia nisi per formam, vt apparet. 7. Meta. ex supra dictis: quare cogimur cœlum necessario dicere esse compositum ex materia & forma. sed in sempiternis non est potentia ad corruptionẽ. ideo in eis non est talis materia sicut est generabilium & corruptibilium, sed solum habent materiam, quæ est in potentia ad vbi, & non ad formam, sicut dicitur. 8. Meta.

G & ideo materia talium æternorum est aliquid existens in actu, s. corpus, quod dignius est dici subiectum quàm materiam, vt dicit Com. Ex quibus apparet materia animalium cœlestium. ita ꝙ non erit aliqua compositio essentialis nisi motoris & mobilis, & ipsum mobile est subiectum accidentium, & accidentia sunt in mobili propter mobilitatem, & non propter aliam formam, quæ dat esse: & hæc est vera imaginatio de cœlo secundum intentionem Philosophi & Commen.

Et, quia declaratum est de formis cœlestibus ipsas non habere constitutionem per corpora cęlestia: nam si haberent, tunc mouerentur ex se per accidens, & indigerent moto ex se primo essentialiter: declaratum est enim. 8. Physico. ꝙ mota ex se, quæ sunt hic vna essen-

H tia in specie, reducuntur ad mouens ex se essentialiter & motum, & quod sit compositum ex vno mouente, & vno moto primo, & quòd illud mouens non sit potentia in corpore omnino: videtur ꝙ formæ corporum cœlestium, & maxime forma corporis vltimi continentis sit quodammodo anima, scilicet propter appetitum existentem in eis, & propter moueri sit quodammodo intellectus, & sit forma simplex, per quam animal cœleste componitur ex vno mouente & vno moto.

Cœlum ex se motum est.

Ostendit differẽtiam inter animam cœli & animam animalium. & primo facit hoc, secundo recapitulat differentiam

ferentiam iam dictam cœli & animalium tam ex parte formæ quàm ex parte subiecti ibi. (Corpus autem cœleste.) Primo adhuc continuans se infert proprietatem vel naturam animæ cœlestis, secundo naturam aliorum animalium. ibi. (Econuerso est de animalibus.) Primo dicit, quod iam dictum est, quod formæ cœlestes non constituuntur in esse per corpora cœlestia: quia, si constituerentur, mouerentur ex se per accidens: quare, cœlum non esset primo motum, sed indigeret alio ex se primo motore essentialiter. nam sicut declarat. 8. Physi. mota, quæ sunt a se hæc apud nos vt vna essentia in specie, i. quæ sunt composita ex motore & mobili, & hæc duo faciunt vnam essentiam in se, reducuntur ad motum ex se primo & essentialiter, quod motum ex se est compositum ex vno mouente & vno moto primo, cuius moués non est in corpore potentia. cum igitur cœlum sit potentia primum motum, ideo videtur quòd formæ corporum cœlestium, & maxime forma corporis vltimi, s. primi cœli sit anima appetitiua & intellectiua, propter appetitum, qui est in eo, & suum moueri est intellectus, i. ab intellectu: & ideo huiusmodi anima est simplex, per quam animal cœleste cóponitur ex motore vno & vno moto. Item sciendum, sicut dicitur. 8. Phy. anima non est primus motor animalium, sed aliud extrinsecú adueniens corpori. quia, si anima esset primus motor simpliciter, qui mouetur, non moueret nisi vno motu tantum: & quia in animalibus, motor. s. anima mouetur per accidens, valet per motum sui subiecti, ideo animalia sunt mota ex se per accidens, quia motor eorum, s. anima, non est motor primus: & ideo oportet illa mota ex se per accidens reducere ad motum ex se essentialiter, qui non inuenitur nisi in corporibus cœlestibus. Item notandum, quod cœlum vltimum maxime videtur esse motum ex se primo. nam licet Commen. declaret Octauo Physic. quod alij orbes inferiores mouentur a motore superioris orbis præter motum, quem habent a proprijs motoribus. ideo videtur motibus & motis aliqua auctoritas motus inesse. nam dimensio motoris est vt suum motum moueri ab alio ideo concludit ibi Commentator, quòd perfectior mouentium est motor motus diuturni cum hoc non accidentia: & hoc intellexit cum dixit, Et maxime forma corporis vltimi.

Motum per accidens ad per se motum necessario reducitur.

Vlterius notandum, quòd sicut patet Tertio de Anima, omnis forma abstracta, quæ supple constituitur in esse per subiectum est intellectus: & ideo Commen. 12. Metaphy. dicit, quod de virtutibus animæ tantum habent desiderium & intellectum.

Motum in inferiorib⁹ cópositú est, sicut & mouens. Vide 3. de Aïa. 49. & 54. & 12. Metaph. com. 36.

Econuerso de animalibus, quæ sunt hic. apparet enim quod mouens in istis componitur ex duobus mouentibus, s. ex anima, & re desiderata extrinsecus mouéte animam: & ideo motum in eis inuenitur cópositum, non simplex.

Quia dictum est, quod iam anima cœlestis est forma simplex, per quam animal cœleste componitur ex vno motore & vno moto: nunc ostendit quod econuerso est de animalibus, quæ sunt hic, quia motor in eis non est solum vnus, immo componitur ex duobus motoribus, s. ab anima & appetibili. Appetibile auté est principium mouens animam. vt patet Tertio de Anima: & quia mouens & motum debent esse proportionata, mouens autem compositum est in animalibus, ideo concludit quod motum in eis est compositum & non simplex.

E Corpus autem cœleste est quasi materia istius formæ abstractæ: quia est materia existens in actu: & ideo non assimilatur materiæ nisi in hoc tantum, quia est materia fixa ad recipiendum formá. & ideo dignius dicitur subiectum quam materia. Materia. n. quæ est hic, dicitur materia, quia est in potentia ad formá fixam in ea, & dicitur subiectum, quia est fixa formæ: & fit compositum ex ipsa & forma.

Cœlum dignius dicitur subiectum quàm materia Idem 8. lect. c. 12.

Recapitulat differentiam iam dictam animalium cælestium, & inferiorum, tam ex parte animæ quàm corporis dicens: quòd corpus formæ cœlestis est quasi materia ipsius formæ abstractæ, quæ non constituitur in esse per subiectum, vt sunt animæ animalium, & quia dixerat, quòd est quasi materia, subdit declarationem F huiusmodi dicens, quòd est materia existens in actu: & ideo non est vere materia, sed assimilatur materiæ: nisi in hoc quòd est fixa ad recipiendum formam, & ideo dignius est ipsam vocari subiectum quàm materiam: & hoc idem dicit Commentator. 8. Metaphy. & subiungit causam siue rationem: quoniam materia, quæ est huiusmodi, dicitur materia pro eo, quod est in potentia ad formam, quæ de se non habet actum. dicitur etiam illa materia subiectum eo quod est fixa formę recipiens formam, & sic est pars compositi: quia ex ipsa fit compositum ex materia & forma. modo supple, cum cælum non est in potentia ad formam & actum essendi: quia in ipso non est potentia nisi ad vbi & ideo non communicat cum materia istorum inferiorum: propter quod impropriè ipsa vocatur materia. nihilominus ipsum cælum est fixum subiectum ad recipiendum formam abstractam, G & ita communicat cum materia istorum inferiorum, propter quod vocatur subiectum: quare dignius est ipsum vocari subiectum quàm materiam.

8. Metaphy. com. 12.

Et videtur quod ad esse corporis cœlestis non sit necessaria eius forma, sicut est dispositio de corporibus animalium, quæ sunt hic: in animalibus enim: quæ sunt hic, videtur quod animæ eorum sunt necessariæ inesse suorum corporum, & quod non saluarentur animalia nisi per sensibilem animam & imaginatiuam: corpus autem cœleste, quia est simplex & non transmutabile ab aliquo extrinseco, non indiget in suo esse anima sensibili nec imaginatiua, sed tantum indiget anima mouenre ipsum in loco H semper & virtute, quæ non sit corpus, nec in corpore ad largiendum ipsi permanentiam æternam, & morum æternum, qui non habet principium nec finem.

Idem. 3. de Aïa 59. 60. 61. Idem. 2. de Aïa. 25. & 62. Idem 2. Cœ. 37. & 61. & 12. Metaphy. 36.

Cœlum indiget tantum anima mouente in loco semper & virtute, quæ non sit corp⁹ ad largiendú sibi permanentiam æternam. & motum æternum. Vide op. 2. Cœli. Vide cótradictioné 21. materiæ.

Postquàm Auctor ostendit compositionem cœli ex anima & corpore, comparando ipsam ad compositionem animalium ex anima & corpore sub conuenientia & differentia, in parte ista declarat quædam dubia incidentaliter de natura cœli, circa quæ sic procedit, primo præmittit quandam differentiá cœli & animalium, quæ iam pót haberi ex præcedétibus, ex qua dicit dubia quę intendit, secúdo declarat illa dubia, ibi. (Et debes scire.)

Primo dicit, videtur quòd corpus cœleste non indiget in suo esse forma, quæ est eius motor, sicut corpora

anima.

animalium; quæ sunt hic indigent in suo esse suis anima A bus necessario in suo esse suorum corporum: quia corpora animalium non saluarentur in esse tali præter animam sensitiuam, per quam sentiunt & iuuantia & ledentia: & per animam vegetatiuam, quam imaginantur ea, & illa necessaria acquirunt, & corrumpentia fugiunt, vt apparet Secundo de Anima. Corpus autem cęleste, cum sit simplex intransmutabile non habẽs corrumpens intrinsecum, nec indiget in suo esse anima sensitiua, nec imaginatiua: & hæ causæ implicite dictæ sunt prius. sed ex hoc ipse subiungit, quod intendit declarare cum dicit. (Sed indiget anima mouẽte ipsum in loco, & etiam indiget virtute, quæ non est corpus vel corporea, vt det ei permanentiam æternam, & motum æternum, quæ non habent principium neque finem.) Nota etiam, sicut apparet Secũdo de Anima, sensus tactus necessarius est omni animali ad salutem animalis: omne autem habens sensum & motum necessarium est vt habeat desiderium & imaginationem. nam vbi est sensus, ibi necesse est esse delectationem & tristitiam, & apprehensionem rei sensibilis, vt ex hoc sequatur motus ad prosequendum delectabile, & fugiendum tristabile: & quia corpus cœleste omnino est inalterabile alteratione corruptiua; ideo nullo indiget sensu, nec imaginatione ad prosequendum aliquid vel fugiendum.

Vide consimile. 2. Phy. 74. & 8. Physic. 15. & 3. de Aia. 5. & 36. & 2. de Gener. animaliũ. ca. 4.

Et debes scire, quod istud corpus cœleste non indiget virtute mouente semper in loco tantum, sed virtute largiẽte in se, & in sua substantia permanentiam æternam: quoniam, & si sit simplex, & non habet in se potentiam ad corruptionem, tamen est finitæ actionis necessario, quia est finitarum dimensionum, & terminatarum superficie continente ipsum. & omne tale, cum intellectus posuerit ipsum existẽs per se, absque eo quod aliud largiatur ipsi permanentiam & æternitatem, necesse erit, vt ita sit de finitate suæ permanentiæ, sicut est de finitate suæ actionis: & ideo necesse est in intellectu potentiam esse largientem ipsi permanentiam æternam, quemadmodum largitur ipsi motum proprium æternum.

Hoc videtur superius dicto repugnare, quod cœlum est simplex, & caret potentia ad corruptionem. Soluitur a Ioanne inferius.

Declarat quędam dubia de natura cęlesti: circa quod duo facit. Primo facit quod dictum est, secundo, quia in hac declaratione a proposito principali fecit disgressionem, reuertitur ad propositum repetens aliqua de iam dictis, & aliqua addit, ibi. (Iam induxit amor.) Primo adhuc duo facit. primo declarat illa dubia, secundo ex hoc infert quandam conclusionem ibi. (Vnde videmus cœlum.) Prima in duas. primo declarat cœlum indigere virtute largiente sibi permanentiam æternam, Secundo ostendit ipsum indigere virtute largiente sibi motum proprium & figuram, & motum & mẽsuram, ordinem & qualitatem agendi ibi. (Et non habet tantum.)

Primo dicit, quòd scire debemus, quòd corpus cœleste non solum indiget virtute, quæ mouet ipsum in loco, sed cum hoc indiget virtute, quæ det sibi permanentiam & durationem æternam, s. quantum ad suam substantiam. quia, quamuis cœlum sit simplex non habens potẽtiam ad corruptionem, est tamen nihilominus virtutis finitæ in agendo, quia est finitæ quantitatis. In magnitudine autem finita non potest esse virtus infinita actiua, vt probatur. 8. Physi. & 2. Cœli & Mundi: omne autem tale, quod est finitæ magnitudinis & virtutis in agendo, si intelligatur per se sine aliquo dante sibi permanentiam æternam, necesse est, quòd sicut est finitum in virtute actiua, quod ita sit finitum in duratione & permanentia suæ substantiæ: quare apparet, quòd cœlum indiget virtute largiente sibi motum. Notandum, quia videtur, quòd Commenta. contradicat sibiipsi hic, & in Duodecimo Metaphy. quòd in corpore cœlesti non est potentia vt corrumpatur, sed permanens æternum per suam substantiam, motus autem eius potest corrumpi: & ideo æternitas motus est ens ab alio: & tota causa est, quia motus cœli habet cõtrarium, s. quietem: ideo quantum est de se, potest corrumpi. ideo æternitatem ab alio potest recipere: substantia vero cœli non habet contrarium: & ideo de se est incorruptibilis, & si esset corruB ptibilis ab alio non posset perpetuari: quia substantiæ est per se existere, & ideo suum esse quantum ad durationem est ex se, licet originaliter & inchoatiue possit esse ab alio: & ideo, si substantia cœli secundum se esset corruptibilis, non posset ab alio perpetuari, nisi natura possibilis mutaretur in naturam necessarij: quod est impossibile, vt probatum est in fine primi Cœli & Mundi: & ideo etiam Com. circa finem. 8. Phy. dicit, quod in cœlo non est infinita potentia actiua, sed in eo est potentia receptiua infinita secundum se &c. Item videtur dicere Primo Cœli & Mundi, & in fine huius libelli, quòd cœlum secundum se est infinitæ permanentiæ: quare videtur sibi contradicere omnibus supradictis.

Cœlum indiget virtute largiente sibi motum

Dicendum, quòd sicut dicit Com. 4. Cœli & Mundi in substantijs sempiternis non est agens nisi secundum similitudinem, s. inquantum est forma conseruens vt finis. Idem dicit Commenta. 12. Meta. modo, cum dicit C Com. quod cœlum indiget virtute largiente sibi permanentiam æternam siue æternitatem permanentiæ, intelligit quòd ista forma sit finis & non efficiẽs. quasi diceret, quod illud quod est finitæ virtutis in agendo, & est determinatum in quantitate finita non est ad essendum per se simpliciter absolutum ab alio, ita quod sit primum, immo de necessitate est propter aliud, propter quod tanquam propter finem sic est permanẽs æternum sine corruptione: & ita ordinem habet & dependentiam ad aliud, sicut ad finem. Intellexit vero in prædictis locis cœlum habere permanentiam ex se formaliter, non ab alio efficiente, & hoc intelligitur ex verbis eius, & ita non est contradictio hic, nec ibi.

Superius adductæ contradictionis dissolutio.

Et non hoc tantum, sed necesse est hoc esse virtutem, quæ lagitur ei motum proprium, siD ue actionem, quæ est æternitas inter cœteros motus, scilicet localem motum in circuitu, & figuram propriam isti motui, scilicet sphæricam, & mensuram propriam vnicuique istorum corporum, & conuenientiã inter ea adinuicem in ordine & quantitate, ita quod ex omnibus perficitur vnus actus, scilicet totus mundus. Nulla enim differentia est inter indigentiam virtutis actiuæ in corpore & in omni corpore, aut in vno corpore composito ex corporibus simplicibus huiusmodi, & in differenter, siue illud corpus fuerit generatum, siue non generatum.

Ostendit

Ostendit cœlum indigere virtute largiente sibi motum proprium,& figuram,ordinem,& qualitatē agendi dicens: quòd cœlum non tantum indiget virtute largiente sibi æternitatem permanentiæ, vt iam dictum est,sed etiam cum hoc indiget,vt dāte sibi motum, siue actionem, quæ actio est fixa,& æternitas,i.æterna: inter terminos autem motus localis circularis est qui proprie potest esse æternus,vt patet.4.Physico. Indiget etiam virtute dante sibi figuram propriam,& necessariam,s.motui circulari,videlicet sphæricam,& largientem sibi mensuram propriam vnicuiq; orbi cœlesti in qualitate actionis,& cōuenientiam & ordinem agendi adinuicē, ita q ex actione omnium orbium & suorum motuum perficiatur vnus actus, qui est totus mundus. Et subdit, q non est differentia in hoc,vtrum cœlum sit corpus simplex, aut compositum, quantum ad hoc, vt indigeat virtute,per quam possit agere:quia vniuersaliter omne corpus siue simplex vel compositum,genitum vel ingenitum semper indiget virtute quæ est alia essentia a suo corpore,per quam agunt:& ista virtus est ab alio. Notandum secundum Com.2. Cœli & Mun. q actio diuina est prima intentione propter se,secunda vero intentione agit propter alia: & quia actio sua est propter suum esse, & quia suum esse est æternitas. ergo sua actio est æternitas: & hoc est etiam quod dicit hic.

Actio diuina est sua æternitas.

Notandum, q cœlum recipit a motore motum,& qualitatem mouendi,& conuenientiam motuum: quia ab alio & alio motore est alia & alia velocitas motus.& dicit propter hoc Philosophus.2. Cœ.& Mund. q si in Primo cœlo essent plures stellæ vel maiores,vel non moueretur cœlum,vel moueretur tardius:& huiusmodi ratio est, quia corrumperetur proportio inter motorem & mobile. Et ideo,sicut dicit ibi Com.quia diuersi motores habent diuersas virtutes, & diuersas proportiones ad diuersa mobilia. Item, motus diuersorum orbium sunt diuersi in velocitate & tarditate:& quia proprietates eorum ad sua mobilia sunt ordinatæ, ideo est ordo & conuenientia inter motus: & huiusmodi ordo est a primo ordinante.& quia motui æterno primo conuenit figura circularis,quæ est prima aptissima & perfectissima ad talem motum, ideo propter talem motum ab alio habet figuram tanq; a causa finali, propter quam est. Intelligendum, q omne corpus simplex vel compositum, genitum vel ingenitum semper indiget alio largiente sibi virtutem agentem: ex quo enim non potest esse principium simplex, indiget alio in suo esse. si enim per se posset agere, absq; quocunque alio posset subsistere,ita q esset principium simplex:propter quod sit eius essentia tanquàm propter finem, vt dictum est supra. sequitur igitur necesse quòd alio indiget sibi dante virtutem agendi.

Vnde videmus cœlum habere vnam virtutem non tantum mouentem omnia,sed agentem & conseruantem omnia,sicut est dispositio in corpore hominis, & in corpore facto propter finem proprium. Finis enim significat agens significatione necessaria, sicut motum significat mouens.

Finis significat agens significatione necessaria.

Ex prædictis infert conclusionem. & primo facit hoc,secundo subiungit quādam distinctionem de agentibus ibi.(Sed de genere agentium.)Primo dicit,quòd quia omne corpus indiget virtute sua dante sibi virtu- A tem agendi: ex hoc concluditur, q ideo nos videmus cœlum non solum moueri ab alio,quæ actio supple apparet ex suo motore, sed etiā videmus ipsum agere omnia ista inferiora,& conseruare ea deducendo ea ad debitos fines,sicut apparet in corpore humano,& in corpore facto propter aliquem finem.illud enim,quod generat corpus humanum, non generat ipsum quocunq; modo, sed ex modo quo sequitur finem propter quem est. Ex quo sequitur,q illud generans non solum mouet,sicut vnum corpus motum mouet aliud,sed agit ordinate conseruando & deducendo ipsum in finem debitum: & ita finis significat nobis agens, sicut motus significat motorem. Et facit hic Com.differentiam inter agentem & mouentem:quoniam per agens intelligit illud: quod in finem ordinatum deducit per mouentem quod solum mouet, sicut motum est ab alio: sicut apparet de mouente localiter, quod aliud mouet per suum B motum. ex quo vult habere, q cœlum non solum est sicut motum a suo motore, sed etiam agit conseruando & ducendo in suum finem.Ex quo apparet,q habet virtutem actiuam, & per consequens q ipsam recipit ab alio,quia est corpus. Vlterius notandum,q finis significat agens significatione necessaria: quia nullum agens agit nisi propter finem,aliter actio esset frustra,vt apparet ex.2.Phy.& ideo finis est,qui imponit necessitatem agendi: sed quandoq; finis est acquirere quod non habet,vt in istis inferioribus,quandoq; conseruare habita, vt in superioribus,siue separatis, vt Com.dicit.12.Metaph. Intelligendum etiam,q si corpora cœlestia agunt propter finem, necesse est esse aliud agens comprehendens finem in virtute cuius agat: & hoc dicit Com.in Secundo Cœli & Mundi,& in.12.Metaphy.q corpora cœlestia non agunt nisi mota ab agentibus nobilissimis, quæ sunt Deus & Intelligentiæ.

Quomodo finis significat agens.

C Sed in genere agentium quoddam est prius tempore actu,& est omne,quod fit in sphæra istius mundi istius agentis,& istius acti: quoddam est prius naturaliter tantum, sicut est dispositio temporis cum orbe, quem sequitur tempus,cui accidit & agens orbem,scilicet faciēs ipsum in dispositionibus necessarijs in inueniendo finem,propter quem fuit.

Vide consimile prin. Cœ.c6.105. & 106.vide 12. Metap. 41. com.

Ex hoc dat distinctionem vnam de agentibus.& intendit istam distinctionem,quòd de numero agentium quoddam est agens solum, & non actum, & quoddam est agens actum: sed istam distinctionem non dat explicite, sed satis dat eam intelligere per hoc quòd ponit membra eius: sed statim secundum membrum huius D diuisionis sub diuidit dicens,de numero agentium actorum, quoddam est prius tempore acto, & supple non natura: & talia supple sunt agentia inferiora, quæ sunt in sphæra mundi,s. inferioris. Quoddam vero est agens prius tempore & natura quàm suum actum, & hic est orbis,quem sequitur tempus, & cui tempus accidit. Præterea subiungit magis primum membrum primæ diuisionis dicens.Et agens orbem est agens actum,quod facit ipsum orbem in dispositionibus necessarijs ad finem acquirendum, propter quem est. Et est notandum, q non facit ipsum factione productiua,vt dicitur.12.Metaphy.sed est sibi quasi forma conseruans & perficiens, tanquàm illud per quod habet esse,& per tale esse intelligit q illud agens non procedit ab eo actu immediate

tempore,

tempore, sed solum natura. Notandum, q; sicut vult Cômen. 8. Phys. agentia particularia vel inferiora sunt agentia per accidens, & ideo præcedunt actum suum tempore solum, non natura. Sortes.n. qui generant Platonem, præcessit ipsum tempore, non natura: hoc.n. fuit accidens, potuit.n. esse q; Plato præcessisset & genuisset Sortem. Vlterius notandum, q; secunda agentia reducuntur ad prima agentia, sicut artes secundariæ ad artes primas, & hoc dicit Com. 12. Meta. q; agens actum non agit nisi mediante virtute primi agentis, s. non actu: & ideo dicit Com. primo Cœ. & Mun. q; cœlum est medium siue quoddam ligamentum inter generabilia & corruptibilia & ipsum primum: quia necessarium est, quod inter ipsa, puta æterna & res temporales sit ens, quod nunquàm in sua substantia transmutatur, transmutatur tamen in loco. Item notandum, q; ipsum cœlum, quod est vnum de agentibus actiuis, præcedit sua acta siue suos effectus ab eo tempore & natura, quia ipsum est æternũ & sua acta sunt generabilia & corruptibilia.

Et, cum ignorauerint quidam hoc esse de opinione Aristote. dixerunt ipsum non dicere causam agentem, sed causam mouentem tantum, & istud fuit valde absurdum. Et non est dubium in hoc, q; agens ipsum est mouens ipsum. quod.n. mouet ipsum motu illi proprio, est illud, quod largitur ei primo dispositiones, per quas acquirit motum proprium. Et ista virtus est illa, quam laudat Aristo. in multis locis sui libri de Cœlo & Mundo, & indicat ipsam esse nobiliorem cœlo & altiorem.

Primo Cœ. 20. & 2. com. & 17. & 62. 66.

Excludit circa dicta errorem quorundam dicens, q; cum quidã ignorauerint hoc esse de intentione Arist. s. esse aliud agens faciens orbes in dispositionibus necessarijs ad acquirendum suum finem: ideo dixerunt, q; Aristo. non dedit causam agentem totum siue causam vniuersalem, sed solum dedit causam mouentem. & hoc est absurdum valde dici a Philosopho: & non est dubium in hoc, q; illud, quod est mouens primum ipsum cęlum, non est agens ipsum: quod.n. mouet ipsum motu proprio, primo illud est quod largitur ei dispositiones & virtutem, per quam acquirit motum proprium. Et subdit, q; ista virtus, s. quæ dat cœlo dispositiones, quibus acquirit motum, & perfectionem propriam, est illa, quam laudauit Arist. in multis locis libri sui de Cœlo & Mundo: & sciuit ipsam nobiliorem & altiorem cœlo, sicut causa est nobilior suo effectu. Et semper notandum est, quod ipsum primum principium est agens cœlum, sicut sæpe dictum est, non vt producens, sed vt forma conseruans, & vt finis propter quem est, & habet perfectionem.

Vtrum autem primum principium moueat cœlum in genere causæ efficientis vel finalis habet specialem quæstionem. Sed est manifestum q; mouet in eo q; largitur ei virtutem per quam acquirit motum proprium, & non dicitur principium mouens, quia ab ipso dependet totum in esse & in mouere, vt finis.

Et iam induxit nos amor explanandi hoc, facere digressionem a principali, scilicet declaratione corporis cœlestis, quod est de cœlo tanquàm corpus de animali.

Superius Com. declaratione quorundam incidentaliter digressionem fecerat a proposito: ideo in ista parte reducit se ad principale propositum. circa quod duo facit. primo reducit ad propositum, significãs se digressionem fecisse. secundo resumit quædam de iam dictis, vt aliud addat ibi. (Dicamus primo.) Dicit primo, q; amor declarandi hoc, s. q; supra dictum est, qualiter cœlum indiget virtute largiente sibi motum & permanentiam æternam, illud fecit nos digressionem facere a proposito principali: quod erat quomodo cœlum est compositum ex motore & mobili, sicut animalia ex anima & corpore: & in quibus conueniebant & differebant, ideo supple facta illa digressione vel declaratione redeamus ad principale propositum.

Redeamus igitur ad id, in quo fuimus, & dicamus, q; corpus cœleste cõmunicat cum corporibus generabilibus & corruptibilibus in hoc, q; est ex tribus dimensionibus, s. substantia recipiens dimensiones, & q; vtraque substantia non est, sine dimensionibus.

Resumit quædam superius dicta de conuenientia & differentia cœli & animalium, vt aliquid addat: & primo resumit ea, in quibus conueniunt & differunt cœlum & animalia ex parte corporum, secundo ex parte animarum ibi. (Et substantiæ existentes.) Primo resumit conuenientiam ex parte corporum, secundo differentiam ibi, (Sed inuenimus substantiam.) Primo dicit, Dicamus igitur, i. postquàm nos reduximus ad principale propositum, dicamus, quòd corpus cœleste communicat cum generabilibus & corruptibilibus in hoc, quòd est habens tres dimensiones, i. substantiam recipientem tres dimensiones, ita q; vtraq; substantia corporum generabilium & corruptibilium & cœli est subiectum trium dimensionum. Sed notandum secundum Philosophum Primo Cœ. & Mund. q; solum corpus est magnitudo perfecta, cum diuisibile sit per omnes mensuras: mensuræ autem sunt dimensiones, s. longum, latum, & profundum: sine quibus non potest esse corpus, ideo omnia corpora in hoc communicant.

Sed inuenimus substantiam deferentem dimensiones, & dimensiones in corpore generabili & corruptibili, vel corporibus generabilibus & corruptibilibus easdem numero in potentia, non easdem actu, s. q; dimensiones communes omnibus corporibus generabilibus & corruptibilibus sunt eodem modo in potẽtia, quia inuenimus idem corpus trãsferri de forma in formam, & ex dimensionibus in dimensiones alias in actu. v. g. quòd corpus, quod est aer, transfertur in corpus, quod est ignis.

Resumit primo ea, in quibus differunt ex parte corporum generabilium & corruptibilium, secundo tãgit conditiones, in quibus differunt ex parte corporis cœlestis ibi. (Corpus vero cœleste.) Circa primum etiam duo facit. primo ponit conditiones generabilium & corruptibilium, secundo ex hoc mouet quandam quæstionem. ibi. (Quærendum est.) Circa primum etiam facit duo. primo ostendit conditiones vel naturas generabilium, secundo probat eas, ibi. (Si igitur hoc corpus.) Primo dicit ita. Dictum est, q; corpus cœleste & generabile

rabile in hoc communicant, ꝙ habent tres dimensiones nunc dicit, sed inuenimus substantiam deferentem dimensiones easdem in actu numero & hoc est proprium generabilium, quod subiectum, in quo dimensiones, & etiam ipsę dimensiones prout sunt communes omnibus generabilibus & corruptibilibus, sunt eędem actu, & ita, sicut subiectum dimensionum est idem numero in potentia, ita dimensiones, secundum ꝙ sunt communes omnibus formis generabilibus & corruptibilibus, sunt eędem numero in potentia, & non in actu: & hoc declarat in exemplo. videmus.n. idem corpus transferri de forma in formam, & de dimensionibus in dimensiones alias in actu, idest eadem natura corporeitatis, quę est ex subiecto & dimensionibus secundum se acceptis, transfertur de forma in formam, quę dat aliam actum essendi, & per [illegible] alios & alios terminos ipsi dimensionibus: & ille dimensiones [illegible] act. v.g. corpus, quod est aer, transfertur in corpus, quod est ignis, s. corporeitas, quę est sub forma ignis: & ita tam subiectum quam dimensiones prout sunt communes omnibus formis [illegible] n. eadem numero in potentia, & non in actu. Quod [illegible] materia prima est eadem numero, de [illegible] supra auctoritate Com. 12. Meta. & etiam [illegible] dimensionibus declaratum est supra, supple cum probatum est, ꝙ sunt eadem in potentia & non in actu.

Si igitur hoc corpus commune formæ aeris & ignis esset idem numero in actu, tunc forma esset accidens. & si essent duo in actu, & transmutaretur vnum in alterum, necesse esset corporeitatem destrui de corpore corrupto ad non corpus & corporeitatem generatam generari ex non corpore: vnde necesse est eas habere naturam corporalem sibi cōmunem.

Hic probat conditiones generabilium dicens, si aliquis vellet dicere hoc corpus, quod est commune formæ aeris & ignis, supple corporeitas, quæ est ex dimensionibus & ex materia, quæ transfertur de forma aeris in formam ignis, si esset eadem in actu [illegible] numerum, tunc sequeretur, quòd forma adueniens esset accidens: quia adueniret enti in actu. & sic, formæ substantiales essent accidentia, & etiam generatio non differret ab alteratione: quod est inconueniens, vt patet. 1. de Generatiõ. Si vero aliquis diceret, ꝙ illa n. [illegible] corporeitatis sunt duæ in actu, & cum vna trãsmutatetur in aliã, tunc oporteret corporeitatẽ corporis corrumpi in non corpus, & corporeitatem corporis generandi generari ex non corpore: & ita corpus fieret ex non corpore, quod est impossibile. Ex quo concludit, ꝙ necesse est illa corpora, quæ adinuicem transmutantur, habere naturam corporalem communem, ita ꝙ sint eadem in potentia & non in actu, quæ omnia declarata sunt prius. Quod autem corpus fiat ex non corpore, hoc est impossibile, vt apparet 1. primo de Generatione. cap. de actione & passione: quia corpus non potest agere post quam corporeitas esset corrupta.

Quærendum est igitur, vtrum ista sit vna aut plures & si vna, vtrum sit vna potentia, aut actu: & si plures, similiter.

Mouet ex dicta quandam quæstionem. & primo mouet, secundo soluit ibi. (Cogimur igitur ponere.)

Primo dicit, ꝙ probatum est iam ꝙ generabilia habent naturam cōmunem corporalem: modo dicit, ꝙ quęrendum est de ista natura vtrum sit vna: & si vna, vtrum in actu, & si similiter sint plures, vtrum sint plures in actu.

Cogimur igitur ponere vnam in potentia, & plures in potentia. Declarabitur igitur secundum hoc, ꝙ corpora, quæ sunt hic, sunt generabilia & corruptibilia, ipsa cōponi ex substantia, quæ est in potentia, & dimensionibus existentibus in ea, quę sunt potentia: & etiam, ꝙ illud corpus, quod est vnum potentia, est multa in potentia: & cum exiuerit in actum, erit materia in actu. Vnde dicit Aristot. quòd materia non habet esse in actu, nisi secundum quẽadmodum forma non habet esse in actu, nisi secundum ꝙ intelligitur. 12. Metaph. com. 14.

Soluit & dicit, quæ quod cogimur ponere, ꝙ ista natura, est vna in potentia, & plures in potentia, est vna in potentia per priuationem omnium formarum indiuidualium: & est plures habitudine ad formas diuersas, vt Commen. dicit. 12. Metaph. & subdit conclusionem dicendo, ꝙ declarabitur ex iam dictis, ꝙ corpora generabilia sunt composita ex subiecto, quod est in potentia, scilicet materia prima & dimensionibus existentibus in ea, quæ sunt in potentia ad diuersos terminos, & actus diuersarum formarum: & quod illud corpus, quod est vnum in potentia continens materiam, & dimensiones in potentia, cum exit in actum per formam, & materia in actu, & similiter dimensiones. Vnde Arist. ex dictis infert conclusionem vnam dicens, quòd materia non habet esse in actu, nisi secundum quod intelligitur.

Notandum, sicut dicitur. 1. de Genera. materiam non esse possibile existere sine forma, licet possit esse sine hac vel illa: per formam autem habet actum essendi, & efficitur subiectum in actu accidentium, per quæ accidentia ipsa est sensibilis: & ita non habet esse in actu [illegible] tionibus & accidentibus, quibus sentitur: forma vero est in materia per dimensiones & conditiones materiæ. nam sic particularizata non est in actu: sed cum per virtutem agentis abstrahitur a conditionibus materiæ, sic intelligitur in actu, vt habetur tertio de Anima. Q̃ão forma ad intellectum, materia vero ad sensum spectet.

Corpus vero cœleste, cum non transmutetur secundum subiectum, necesse est ipsum componi ex substantia in actu & dimensionibus in actu: & ideo est ingenerabile & incorruptibile. Et, cum ita sit, corpus cœleste est materia recipiens formam cœli hoc modo, qui declaratus est de hac materia, scilicet de eius conuenientia cum materia generabili & corruptibili in aliquo, & diuersitate eius ab ea in aliquo. Nam in vtroque est etiam materia, secundum ꝙ videtur, & similiter etiam secundum quòd inuenitur in eis potẽtia ad motum in loco: & si in corpore cœlesti non sit potentia ad transmutationem. Non vniuoce materia in cœlo & in generab. & corrupt. inuenitur, tametsi vtraque sensibilis sit.

Tangit conditiones ex parte corporis, quia dixit, ꝙ generabilia sunt ex subiecto & dimensionibus in potentia, modo dicit, Corpus vero cœleste, cum sit intransmutabile

mutabile ſecundum ſubiectum, neceſſe eſt ipſum componi ex ſubiecto in actu, & dimenſionibus in actu quia hæc eſt cauſa, quare non tranſmutatur in ſubſtantia, vel ꝙ ſit ingenerabile & incorruptibile, ſ. non habere materiam, quæ eſt in potentia ad eſſe nec dimenſiones: ex quo concludit dicens, ꝙ cum ita ſit, ſupple vt dictum eſt, corpus cœleſte eſt recipiens formam cœli, ſ. motorem eius hoc modo, quo declaratum eſt: videlicet ſecundum differentiam & conuenientiam eius ad materiam generabilium & corruptibilium: & quia vocauit corpus cœleſte materiam, ſubdit, ꝙ vtraque poteſt dici materia tam corpus cœli, quàm materia generabilium: nam vtraq; eſt ſenſibilis, ſaltem ſenſu viſus, & vtraq; eſt in potentia ad vbi, licet in corpore cœleſti non ſit tranſmutatio in ſubſtantia, ſicut in generabilibus.

Et ſubſtantiæ exiſtentes in ſubſtantijs exiſtentibus in corpore cœleſti non ſunt poten- B tia ad tranſmutationem, vt ſubſtantiæ exiſtentes in ſubſtantijs exiſtentibus in corpore generabili & corruptibili ſunt. & ſimiliter eſt in corpore cœleſti. declaratum eſt enim de eis eas eſſe conuenientes cum formis generabilibus & corruptibilibus in aliquo, & differentes ab eis in aliquo. Et ex hoc modo illud, ꝙ congregatur hic ex anima & corpore dicitur animal, cum hoc, quòd illud, quod congregatur illic ex corpore & anima, dicitur animal non æquiuoce, ſed ſm prius & poſterius.

Cõpoſitionis cœleſtiũ rõ ex actu ſumẽda eſt, generabiliũ vero ex actu & potẽtia.

Reſumit ea, in quibus differunt ex parte animarum, & primo facit hoc, ſecundo ex hoc infert quandam concluſionem. ibi. (Et ideo neceſſe.) Primo dicit, ꝙ ſubſtantiæ exiſtentes in ſubſtantijs, quæ ſunt ſicut in corporibus generabilibus & corruptibilibus, id eſt formæ vel animæ, quæ ſunt in corpore cœleſti, & animæ cœleſtes declaratum eſt de eis qualiter ſunt adinuicem conuenientes in aliquo, & differunt in aliquo: ita ꝙ illud, quod eſt aggregatum ex anima & corpore tam in cœleſtibus quàm in iſtis inferioribus dicitur animal non æquiuoce, ſed ſecundum prius & poſterius. Declaratum eſt enim in præcedentibus, quòd motores cœleſtes conueniunt cum animabus animalium in hoc, quòd dant ſuis corporibus motum localem, ita quòd per ipſas animas cœleſtes cœlum mouetur ex ſe, & habet deſiderium, & intellectum & figuram nobiliſsimam, & motum circularem perpetuum, & alias perfectiones: ita quòd illud corpus eſt materia animalium cœleſtium, ſicut corpora animalium, ſed differunt in hoc, quòd animæ cœleſtes non ſubeunt in eſſe per ſua corpora, nec dant ſuis corporibus eſſe: & ideo animalia cœleſtia componuntur ex ſubiecto in actu & actu, vel animabus, aut motoribus ſuis, animalia vero inferiora componuntur ex animabus & ſubiecto in potentia.

Et ideo neceſſe eſt in talibus naturis, vt prius ſit cauſa poſterioris, vt dictum eſt de hac natura alibi. v. g. illa, quæ dicuntur calida, ſed diuerſificantur ſecundum magis & minus.

Infert ex dictis quãdam concluſionem dicens, quòd ideo neceſſe eſt, ꝙ in talibus naturis, ſ. dictis ſecundum prius & poſterius, vt prius ſit cauſa poſteriorum, ſicut dictum eſt alibi de tali natura. videlicet, ꝙ illa, quæ ſunt calida dicuntur ſecundum magis & minus, neceſſe eſt A ꝙ illud, quod eſt primo calidum ſit cauſa caloris in omnibus alijs, quia vt dicitur ſecundo & 4. Meta. prius in vnoquoq; genere eſt cauſa omnium poſteriorum.

Quoniam igitur cœlum cõponitur ex forma & materia, ſicut eſt diſpoſitio in animalibus, quæ ſunt hic, declaratum eſt. amplius in quo conuenit forma iſtorum cum formis illorum: & etiam in quo differunt. & in quo differt vltimus motor iſtorum ab vltimo motore illorum.

Recapitulat determinata in hoc capitulo dicens, ꝙ cęlum componitur ex materia & forma ſicut animalia, quæ ſunt hic. Declaratum eſt etiam in præcedentibus, in quo conuenit forma iſtorum inferiorem animalium cum forma ſuperiorum & cœleſtium. declaratum eſt B etiam in quo differt vltimus motor iſtorũ inferiorum ab vltimo motore cœleſtium. Nam declaratum eſt ſupra, ꝙ motor animalium inferiorum componitur ex duplici motore, ſ. ex anima, & re deſiderata extrinſeca exiſtente: propria autem res deſiderata eſt primum mouens, quod mouet animam, vt patet. 3. de Anima. ipſum autem animal cœleſte componitur ex vno motore & vno moto, & licet motor celi moueat, mouet tamen propter id quod intelligit & deſiderat de primo principio: quia, cum illud, quod intelligit de primo, idem eſſe habeat in intellectu ſuo & in re, eo ꝙ vtrunque eſt intellectus abſtrahens, ſ. tam recipiens quàm receptum, efficiuntur vnum & idem vna perfectione: ita quòd illud, quod mouet, & proportio qua mouet, idem eſt: & ideo non mouet ad aliquid acquirendum, vt ſupra dictum eſt: & ideo motus eius eſt continuus & æternus.

Remanet igitur conſiderare in quo conue- C niunt hæc duo genera de accidentibus, & in quo differunt.

In quibus nam accidẽtibus conueniant, differãtue corpora cœleſtia, & quæ ſunt hic.

Poſtquàm Com. determinauit de duabus naturis ex quibus cœlum componitur, ſm ꝙ conueniunt & differunt cum duabus naturis generabilium & corruptibilium quantum ad ẽſſentialia eorum, hic oſtendit quomodo differunt & conueniunt quantum ad accidẽtalia communia. circa quod primo ponit intentionem ſuam, ſecũdo exequitur ibi. (Differunt.) Primo dicit, remanet igitur perſcrutari, ſiue conſiderare, in quo conueniunt hæc duo genera de accidẽtibus rerum, quia declaratum eſt cœlum eſſe compoſitum ex ſubiecto & forma, ſicut animalia, quę ſunt hic: conſideratum eſt. n. quo ad ſuum ſubiectum, ſ. materiam & formam cœli, & iſtorum inferiorum: & quãtum ad eſſentialia eorum, nunc remanet conſiderare quomodo illæ naturæ, ſ. cœlum, & iſta infe- D riora conueniunt & differunt quantum ad accidẽtalia.

Differunt. n. in natura paſsiua, quæ eſt alteratio: & conueniunt ſecundum accidentia, ſecundum quæ non tranſmutatur ſubſtãtia. Hęc enim alteratio, ſm quam tranſmutatur ſubſtantia alterati, videtur eſſe propria cõrporibus, quorum ſubſtantiæ admiſcentur potentiæ, & ſunt corpora generabilia & corruptibilia.

Alteratio ſecundũ ſenſibiles qualitates. quæ paſsiua dicitur, a cœleſtibus abeſt, & corruptibilib' propria eſt.

Hic exequitur: & primo tangit accidentia, in quibus iſta duo genera, ſ. cœlum, & iſta inferiora omnino differunt, ſecundo tangit accidentia, in quibus conueniunt ſm conuenientiam & differentiã. ibi. (Accidẽtia vero.) Primo dicit, ꝙ cœlum & iſta inferiora differunt in na-

tura passiua, quæ dicitur alteratio, i. differunt in qualitatibus passibilibus, quæ sunt de tertia specie qualitatis: nam alteratio vel qualitas, secundum quam transmutatur substantia alterati, i. quæ per quandam transmutationem introducitur, ita ꝙ aliquid abijcitur, & aliquid introducitur, dicitur esse propria corporibus, quorum substantiæ admiscentur potentiæ, & talia corpora sunt generabilia & corruptibilia: & talis qualitas non conuenit corpori cœlesti, & ideo dicit Philosophus primo Cœ. & Mun. ꝙ alteratio passiua, quæ est cum corruptione contrarij, non est in cęlo, quia hęc disponit ad inductionem substantialis formæ, alteratio vero perfectiua, quæ nihil tollit eorum, quæ prius erant, talis est in cœlo.

Accidentia vero, quæ non transmutant substantiam deferentis, sunt communia vtrique corpori. Et primum istorum est motus localis; & dyaphaneitates, & qualitates, quæ sequuntur ista, scilicet raritas & densitas. Videtur. n. ꝙ raritas & densitas sunt causæ fere dyaphaneitatis & non dyaphaneitatis. sed tamen dicuntur vtræq; in vtroq; corpore secundum prius & posterius, sicut dicitur corporeitas.

Ostendit accidentia, in quibus conueniunt & communicant cœlum & ista inferiora, secundum conuenientiam & differentiam. primo ostendit accidentia, quæ communicant cęlo & istis inferioribus secundum prius & posterius. Secundo ostendit accidentia, quæ conueniunt eis æquiuoce, ibi. (Similiter quæ conueniunt.) Primo dicit, ꝙ accidentia, quæ non transmutant substantiā deferentis & subiecti, sunt communia vtriq; corpori, s. generabili & cœlo: & primum accidentium istorum est motus localis, & dyaphaneitas: & etiam qualitates, quæ consequuntur istam dyaphaneitatem, quæ sunt raritas & densitas, sunt supple in genere talium accidentium, quæ non transmutant substantiam deferentis. Et quia dixerat, ꝙ raritas & densitas sunt qualitates, quæ consequuntur dyaphaneitates & non dyaphaneitates, ideo subiungit declarationem huius dicens, ꝙ forte videtur ꝙ raritas & densitas sint causæ dyaphaneitatis. Et dicit ferè, quia, hic non probat per certitudinem, sed magis in secundo Cœ, & Mund. & in parte sequenti declarat aliqualiter cum dicit, quòd illa accidentia sunt communia vtriq; s. cęlo & corpori generabili. Subiungit differentiam. d. ꝙ verumtamen differunt ista accidentia in cœlo & in istis inferioribus: quia dicitur de eis secundum prius & posterius, sicut corporeitas. Notandum, sicut dicit Com. Secundo Cœ. & Mun. Inter accidentia, quæ non transmutant subiectum, est motus localis: cum enim aliquis localiter mouetur, non transfertur in se ita ꝙ corrumpatur aliquid de his, quæ prius erant, & ideo generatio & corruptio, quę est successiua, & quę est in tempore, quæ dicitur alteratio passiua, transmutat suum subiectum corrumpendo, aliquid de his, quę prius erant, & ideo generatio & corruptio sunt finis alterationis, vt dicit Com. Sexto Physi. Secundo notandum, ꝙ motus in cœlo, & raritas & densitas in istis inferioribus dicuntur analogice: quia raritas & densitas in superioribus sunt causa in istis inferioribus, similiter & motus: & hæc est causa, ꝙ in cœlestibus illa non suscipiunt magis & minus, sicut in istis inferioribus. Nam sicut dicitur in. 8. Metaphysi. quod conuenit causæ & causato & nobiliori modo competit causæ quàm causato.

E Et similiter conueniunt in illuminatione & obscuritate. sed hæc magis videntur dici æquiuoce, quàm secundum prius & posterius.

Ostendit accidentia, quæ conueniunt cœlo & istis inferioribus æquiuoce, & primo ostendit hoc de colore, secundo de lumine, ibi. (Et accidentium.) Prima in duas. primo ostendit quomodo diuersimode reperitur in cœlo, secundo quomodo in partibus, ibi. (Et partes diuersificantur) primo proponit intentum suum, secundo exequitur. ibi. (Lux. n. videtur.) Primo dicit, ꝙ similiter conueniunt corpora cœlestia, & hæc inferiora in illuminatione & obscuritate, sicut supple conueniunt in dyaphaneitate & raritate & densitate, sed hæc illuminositas magis videtur dici de cœlo, & de istis inferioribus æquiuoce, quàm secundum prius & posterius.

Lux. n. videtur fieri hic in corpore igneo F dyaphano simplici, quod est in concauo orbis Lunę, quando agit in corpore denso, & admiscetur cum eo. Et ideo videtur ꝙ causa illuminationis partium corporis cœlestis, i. stellarum est densitas illius partis; id est dyaphanæ in actu ex orbe. & hoc apparet in stellis, quæ eclypsant se adinuicem: & hoc bene apparet in Luna. Et, cum ita sit, stellarum, & substantiæ cœli est eadem natura secundum ꝙ omnes antiqui dicunt, & vt Aristo. narrauit in libro Cę. & Mun. & corpus cœleste secundum hoc est dyaphanum per se in actu, contrario corporibus dyaphanis, quę sunt hic, quæ sunt dyaphana in actu apud præsentiam lucis.

Corpa cœlestia secundum se actu dyaphana sunt, non autem inferiora corpora, quæ ratione lucis dyaphana sunt.

G Declarat propositum dicens, ꝙ lux videtur hic fieri, id est apparet ꝙ sit in corpore igneo simplici dyaphano, quod est, in concauo orbis Lunæ, vbi est supple sphęra eius, & locus naturalis; quando agit in corpore denso, s. terreo & opaco, & admiscetur cū eo, & sic lux causat lucem, & ex admixtione ignei dyaphanum cum terreo, s. cum dyaphanum terminatur per densum: & ideo dicitur, ꝙ causa maioris illuminationis cœli partium quarundam, s. stellarum, est densitas illarum partium, quæ sunt dyaphanæ in actu. & subdit, quòd hoc apparet, i. quod sint stellæ densæ, quia eclypsantur a se inuicem, cum vna opponitur alteri: & apparet bene in Luna, quæ eclypsatur secūdum alias stellas: ipsa etiam cum illuminatur a facie superiori lumen non penetrat corpus eius, immo tunc ipsa est obscura in facie, quæ est versus nos, Et subiungit, cum ita sit, vna est natura stellarum & substantiæ cœli: secundum ꝙ dicunt omnes an- H tiqui, vt manifestat Aristot. in libro Cœ. & Mun. sequitur ergo, quòd corpus cœleste est dyaphanum per se in actu, i. non ex alio; causa enim maioris luminis in partibus stellatis non est alia quàm dēsitas illarum, non commixtio ignea cum terrea: quia corpus cœleste est simplex, & non est commixtum ex diuersis: & eadem est natura omnium partium cœli. igitur corpus cœleste per se in actu lucidum totum est dyaphanum. Et subdit, ꝙ econuerso est de corporibus inferioribus, quæ sunt dyaphana in actu non secundum se, sed apud præsentiam vel commixtionem ignei cum terreo.

Nota, vt dicit Com. in. 2. Cœ, & Mun. & in de Sensu & Sensato, ꝙ in istis inferioribus nihil est lucidum de se simpliciter: ignis. n. per nimiam raritatem non lucet in sphæ-

Cœli quo secundum se lucidū est.

in sphæra sua, & multum minus nec terra, nec aqua, nec aere, quia lux in inferioribus est gratia ignis, vt dicit Com. 2. de Anima: & ideo quæcunque inferiora lucent hoc faciũt post mixtionem ignis cum opaco terreo: cœlum autem lucidum est de se, non participans lumen ab alio, nec per cõmixtionem, quia non est in eo commixtio. Vlterius notandum est, ꝙ sicut rarum & densum, quæ sunt causa illuminationis, dicuntur æquiuoce hic & in inferioribus: cum luminositas & obscuritas dicantur æquiuoce hic & ibi, ꝙ hoc lumen fit ex cõmixtione rari cum denso, in cœlo vero nõ est nisi per suam naturam simplicẽ luminosum. Nam vt vult Philosophus. & Cõm. secundo Cœli & Mundi, totum cœlum est luminosum de se, licet partes differant secundum magis & minus. Quod est contra intentionem quorundam Astrologorum, qui dixerunt Solem esse in medio planetarum, sicut regem in regno, vt omnibus virtutem & & lumen influat tam in superioribus quã inferioribus, cum Commen. non dicat, quòd aliæ stellæ recipiant lumen à Sole, immo de se lumen habent, cũ totum celum & stellæ sint eiusdem naturæ, & dyaphanum in actu.

Et partes diuersificantur in dyaphaneitate & non dyaphaneitate, ita ꝙ in eis sit aliquid simile colori, sicut in galaxia. Et Luna videtur esse densa & obscura, & recipiens lucem ex alio, s. Sole. dicit Arist. in lib. de Animalibus, ꝙ natura eius est vnigenea naturæ terræ, plus quam cæterarum stellarum. Et forte corpora cœlestia diuersantur in densitate & raritate, quæ sunt causæ illuminationis & obscuritatis, licet hoc non inueniatur nisi tantum in Luna. Secundum hoc igitur est intelligendum, vt mihi videtur dispositio in illuminatione corporum cœlestium.

Vide secundo Cœ. 49.

Ostendit quomodo lumen reperitur in diuersis partibus cæli. d. ꝙ partes cœli diuersificantur in dyaphaneitate & non dyaphaneitate, ita ꝙ in aliquibus partibus inuenitur aliquid simile colori, & aliquę partes dyaphanæ sunt. quemadmodum vitrum quod videtur habere determinatum colorem: & sunt partes magis visibiles quàm aliæ partes, vt apparet in galaxia, quæ videtur habere colorem lacteum vel album inter alias partes non stellatas. Et subdit ꝙ Luna videtur esse diuisa in suo subiecto: quod dicit propter maculam, quæ apparet in ea, & est recipiens lumen ab alio. i. a Sole. vnde Aris. in lib. de Animalibus dicit, ꝙ natura eius est vnigenea naturæ terræ plusquam natura aliarum stellarum: & subdit, ꝙ forte ista tota diuersitas in luminositate & obscuritate partium cœli est propter diuersitatem in raritate & densitate, quæ sunt causa luminis & obscuritatis: licet hoc non inueniatur nisi tantum in Luna, s. ꝙ ipsa secundum se sit obscura recipiens lumen inæqualiter in omnibus suis partibus. Et dicit hoc forte, quia super hoc non inducit rationes probantes: & subdit ꝙ hoc intelligẽdum est de illuminatione corporũ cœlestium, vt sibi videtur.

Nota, ꝙ partes stellatæ, quæ sunt densiores, intrinsecus sunt magis luminosæ, vt iam dictum est, quàm partes non stellatæ: sed inter partes non stellatas est differentia, quia aliquæ partes sunt densiores alijs, vt apparet de galaxia, quia galaxia est in. 8. orbe, vt dicit Com. & cum hoc concordat antiqua translatio in primo Meteo. licet noua aliter habeat. Sed notandum ꝙ Luna differt ab

Luna quomodo ha-

A alijs stellis in hoc, quòd minus habet lumen secundum se & magis recipit ab alio. ita quòd sicut terra est fex aliorum elementorum, & de se magis est obscura, ita Luna est fex omnium planetarum: quia magis est obscura, & in hoc assimilatur terræ: & etiam in eo, quod est infima inter omnes planetas. ideo Aristo. in de generatione animalium dixit, quòd inter alias stellas magis assimilatur terræ. Vtrum autem Luna habeat aliquod lumen de se habet etiam quæstionem, & credo quòd sit debile, quia etiam, cum in facie quam habet versus nos non illuminatur a Sole, videtur a nobis, licet debiliter propter modicum lumen eius. De causa autem maculę eius non est hic ratio eius inquirenda, quia in secundo Cœ. & Mun. sufficienter inquiretur: sed hoc est tenendum, quòd sicut ibi dixit Commenta. causa eius est diuersitas partium Lunæ in raritate & dẽsitate, ita quòd aliqua pars est ita rara, quòd non recipit lumen a Sole secundum modum receptionis aliarum partium, & istę partes faciunt quandam figuram in superficie Lunæ, quæ apparet sicut obscura.

beat ad ipsam terram proportionem.

B

Et accidentium communium corpori cœlesti, & generabilibus & corruptibilibus, est calefacere. Et Arist. videtur dicere, ꝙ corpora cœlestia non calefaciunt secundum ꝙ sunt calida, sed ſm velocitatem motus. & ratiocinatur in hoc ex hoc, ꝙ accidit in sagitta directa, & resoluit plumbum, quod est in ea, & dicit in Metaph. ꝙ non sequitur, vt fiat accidens ex sibi simili nec in specie, nec in genere, sicut sequitur in qualitatibus quæ sunt substantiæ.

Tametsi cœlestia calefaciunt calida nihilominus non sunt secundo Cœ. 42. 1. Meteo.

C Ostendit quomodo calefacere competit cœlo æquiuoce & istis inferioribus. circa quod tria facit. primo proponit propter quid calefacere est commune cœlo & istis inferioribus cum corporibus generabilibus: quod ad sensum est manifestum. secundo inquirit ad probandum, vtrum corpora cœlestia calefaciant eo ꝙ sunt calida ibi. (Vt Aristo. videtur.) Ad hoc primo adducit rationes ad vtrãq; partem probandum, secundo determinat veritatem ibi. (Et forte corpora cœlestia.) Ad hoc primo adducit duas rationes ad probandum ꝙ corpora cœlestia non sunt calida, licet calefaciant, secundo adducit rationes in oppositum, s. ꝙ calefaciant vt calida. ibi. (Et forte.) prima in duas secũdum duas rationes. secunda ibi. (Et expositores.) Circa primum sic procedit. quia dictum est statim ꝙ calefacere est de accidẽtibus communibus cœlo & inferioribus, modo dicit Com. ꝙ Arist. vidit ꝙ corpora cœlestia non calefaciunt secun-

D dum ꝙ calida: sed magis calefaciunt velocitate sui motus: & ad hoc adducit rationem sensibilem in. 2. Cœ. & Mun. valet. ꝙ motus eorum calefaciunt & inflammant etiam corpora solida & dura, vt patet in sagittis plumbatis, quæ cum velociter & ad multam distantiam impelluntur, liquet in eis plumbum ab inflammatione causata ex velocitate motus. Et quia aliquis posset istam rationem impedire dicendo, quòd hoc non potest esse ex motu, quia omne quod generatur, a sibi simili in specie vel in genere generatur. hoc excludit & subdit, ꝙ Arist. non dixit in Metaphysica, quòd omne accidens, quod sit, fiat a simili in genere vel in specie, sicut sequitur in substantijs. Sic igitur apparet quòd licet corpora cœlestia calefaciant, non tamen sunt calida. Notãdum sicut dicitur Octauo Physico. quòd motus generat ca-

Motus est causa caloris.

lorem, quia motus est vita omnium eorum, quæ sunt secundum naturam: & hoc manifestum apparet in igne, vt Com. dicit Secundo Cœ. & Mun. quia cum ignitur mouetur, sed non cum extinguitur: & sic motus est perfectio omnium corporum maxime perfectio corporis calidi. Cum igitur corpus calidum fecerit motum erit in vltima sui perfectione, & cum fuerit in vltima sui perfectione erit in eo calor, sicut omnia accidentia consequentia formam sunt in sua perfectione, cum illa forma, quam consequuntur, est in suo esse perfecto; & sic per motum calor perficitur, & etiam reducitur de potentia in actum in corporibus, in quibus est calidum sopitum; sed in corporibus non calidis naturaliter generatur calor per motum ex hoc, ꝙ per motum aeris & actionem aer calefiat: & aer calefactus calefacit illa corpora. vel etiam ipsa corpora mota, si sunt diuisibilia, rarefiunt per motum, intantum etiam ꝙ igniuntur: nam raritas vltima est propria dispositio ignis,

Raritas est vltima ad ignē dispositio.

Ad idē rō, secunda.

Et expositores dant causam secundam, s. illuminationem: dicunt enim quòd lux in eo ꝙ est lux videtur calefacere quando reflectitur; & dicunt, quòd non est de accidentibus proprijs igni, sed de communibus accidentibus igni & corpori cœlesti.

Ponit secundam rationem ad hoc dicens, ꝙ Expositores Arist. dant secundam causam, propter quam cœlum calefacit, & non est calidum: & est illuminatio. dicunt enim, ꝙ lux est in eo, & lux videtur vniuersaliter calefacere in rarefactione luminis, & dicunt, ꝙ hoc non est de accidentibus proprijs ignis, sed de accidentibus communibus generabili & corpori cęlesti, quod potest referri ad lucem; ita ꝙ lux non est proprium accidens igni, sed commune sibi & cœlo, & idem dicit Philosophus secundo de Anima. vel potest referri ad lucem, ita ꝙ sit conclusio, apparet ex hoc. s. quòd calefacere non est proprium igni, sed commune sibi & cœlo: primum tamen magis videtur ad intentionem literæ. Notandum sicut apparet per Commen. Secundo Cœ. & Mun. & ad sensum patet, ꝙ lumen calefacit. nam videmus per rarefactionem radiorum luminis ignem generari, & corpora inflammari, vt apparet in speculis ardentibus, videmus etiam loca vmbræ esse frigida; cum autem corpus aliquod tersum & politum ex opposito vmbræ ponitur: ita ꝙ radij luminis ad loca vmbræ reflectuntur tunc videmus illum locum calefieri, qui fuerat frigidus. Vlterius notandum secundum Commen. quòd ad hoc quòd lumen calefaciat potest esse duplex causa: quia, si lumen fuerit perfectio corporis ignei vel calidi, tunc dicemus de ipso quòd corpus naturaliter calidum, cum sit illuminosum, erit in sua vltima perfectione: aut dicetur, ꝙ lumen stellarum per suam proprietatem defert calorem, & calor copulatur ei cum reflectitur, & tamen remouetur per remotionem eius.

Lumen calefacit duplici ex cā.

Calor cœlestis & elementari qūo æquiuoce dicuntur.

Et forte dicēdum est ad hoc, quòd non est remotum, vt calor dicatur in eis æquiuoce per hoc signum, s. ꝙ actio eorum diuersatur: calor. n. ignis corrumpit & destruit entia, & maxime ignis illuminantis: calor vero corporum cœlestium largitur vitam vegetabilem, sensibilem, & animalem. Et secundum hoc calor erit duobus modis, calor qui est de qualitati- E bus passiuis, quæ transmutant substantiam, in qua sunt, & calor, qui non est de qualitatibus passiuis, sicut est dispositio in dyaphanitate, & non dyaphanitate, s. quòd quędam sequuntur qualitatem passiuam, & quædam non.

Declarat hujus oppositum; & primo ratione, secundo auctoritate ibi. (Considerantes.) Primo dicit, ꝙ forte dicendum est ad hoc, id est ꝙ aliquis forte potest contradicere supra dictis per hoc, ꝙ corpora cœlestia calefaciunt secundum ꝙ calida, sed calor dicitur de eis & inferioribus æquiuoce, vt patet per hoc signum, quia diuersa est calefactio quam facit ignis, & alia inferiora calida, nam calor ignis corrumpit & destruit inflammando, calor vero cęlestis largitur vitam vegetabilem, & animalem, id est sensitiuam; quia igitur ex diuersitate actionum arguitur diuersitas formarum, ideo alterius F naturæ est calor ignis, & cœli, & subdit, ꝙ secundum hoc est duplex calor: quidam de qualitatibus passiuis, qui transmutat substantiam in qua est, & hic est calor ignis: & quidam est, qui est qualitas perfectiua substātiæ, & hic est cœli, sicut etiam iam dictum est de dyaphanitate & non dyaphanitate. nam quædam sequitur qualitates actiuas & passiuas, & quædam non.

Calor duplex, corruptiuus, qui element, & perfectiuus, qui cœlestibus tribuitus.

Et videte, ꝙ loquitur hic de dyaphanitate in actu, quæ idem est quod illuminatio: de ista. n. iam dictum est, quòd æquiuoce dicitur de Cœlo quòd inferioribus: nam de inferioribus dicitur per mixtionem ignei cum opaco terreo, in cœlo vero per naturam simplicem.

Considerantes autem actiones stellarum in antiquo tempore vere dicunt, quòd quædam largiuntur caliditatem & siccitatem, & G quædam caliditatem & humiditatem, & quædam frigiditatem & humiditatem, & quædam frigiditatem & siccitatem, & sic quatuor qualitates communes cœlestibus corporibus & elementis quatuor dicuntur æquiuoce, aut secundum prius & posterius,

Confirmat hoc idem auctoritate Astrologorum. d. ꝙ considerantes actiones stellarū, quas agunt in ista inferiora ab antiquo tēpore, Astrologi dicunt, ꝙ vere quædam stellæ dant inferioribus caliditatem & siccitatem, & quædam caliditatem & humiditatem &c. ita ꝙ stellę istæ disponūtur istis qualitatibus; & istę qualitates communes sunt cœlo & istis inferioribus: tamen dicuntur de eis æquiuoce, vel secundum prius & posterius: quare videtur auctoritate astrologorum cœlum esse iudex.

Nota, ꝙ Com. dicit. 2. Cœ. & Mun. ꝙ Astrologi at- H tribuūt diuersos effectus diuersis stellis, sed tamen quid sit veritatis in hoc Philosophus in quodam libello, qui vocatur de regibus cœlestibus, ait, sed Com. dicit ibidem, ꝙ secundum veritatem stellę nō agunt frigidum, sed calores similes vnicuiq; elemētorum, & complexionatorum: & ita non agunt frigidum simpliciter, sed in re, ita ꝙ stella dicitur facere frigiditatem, quæ facit calorem debilē: quod intelligo sic, ꝙ omnes stellæ motum habent & lumen, motus aūt & lumen causant calorem: quare, vt dicit Philosophus, oēs stellæ faciunt calorem, & nulla simpliciter frigidum: sed ꝙ aliquæ stellę per proprietatem suam habeant infrigidare, Com. non negat.

Et forte corpora cœlestia largiuntur calorem, licet in se non sint calida: non. n. sequitur

ꝙ omne

quod omne faciens aliquod accidens dispo- A natur per illud. verbi gratia, quoniam non omne. quod mouet debet moueri, nec omne qđ nigrificat, debet esse nigrum.

Declarat veritatem. circa quod duo facit, Primo ostendit, quòd corpora cœlestia habent largiri calorem licet non calida sint. Secundo ostendit hoc esse necessario, scilicet quòd causent calorem, & non sint calida. ibi. (Et hoc etiam apparet.)

Primo dicit, ꝙ corpora cœlestia forte largiuntur calorem, licet non sint calida. & dicit forte pro tanto, quia ista ratio, quam ponit, non probat necessario, sed probat, ꝙ potest esse: quia non sequitur, ꝙ omne faciens aliquod accidens disponatur secundum illud. vt. v. g. non omne quod mouet debet moueri, nec omne quod nigrificat debet esse nigrum, & ideo a simili, nō omne quod B calefacit debet esse calidum. Nota secundum Philosophum. 7. Metaph. ꝙ proprium est substantiæ inter alia prædicamenta, vt ante substantiam generatam sit alia substantia generata eiusdem speciei, vel saltem generis propinqui existens, quæ generat illam, vt homo hominē, a'al animal: sed non necesse est vt ante qualitatē generatam sit qualitas agens, quæ actu existat, sed necesse est, vt ante qualitatem generatam sit aliquid quod sit in potentia qualitas: & hoc est materia, ex quo apparet, ꝙ non omne quod facit aliquod accidens disponatur per illud: & idem dicit Com. quòd quædam sunt qualitates, quæ generantur a sibi similibus in specie qualitatibus, vt sunt primæ qualitates elementorum, aliæ sunt quarum generatio sequitur formam mixtionis primarum qualitatum, & sunt secundæ qualitates, & ita non sunt a sibi similibus. Nota etiam ex his non sequi quæ dicta sunt, ꝙ qualitas de nouo generetur cum aliquod indiui- C duum substantiæ generetur, sicut dicitur, ꝙ ante qualitatem generatam sufficit ꝙ aliquid sit in potentia qualitas, & hoc est materia. quia sicut dicitur. 7. Metaph. licet substantia sit prior omni accidente, eo ꝙ cum aufertur substantia, auferuntur & accidentia, & cum ponitur, ponuntur alia prædicamenta, ideo quia non est substantia materialis, quin sit in ea aliquod accidens, quod in est ex natura materiæ: & hoc maxime est quantitatis, quæ est dimensio corporeitatis, quæ nunquàm fit de nouo secundum totum sui esse, vt dictum est.

Non oportet faciens aliquod accidens, per illum disponi, siue informari.

Et hoc apparet etiam ex hoc, quòd si alteratum esset ex alterato: & calidum ex calido, tunc procederetur in infinitum, & non inueniretur primum alterans, sicut sequitur in motu.

D Ostendit: quòd necesse est ꝙ corpora cœlestia calefaciant, & tamen non sunt calida. Primo facit hoc, Secundo declarat quoddam dictum ibi. (Sed quia differunt.) Primo dicit, hoc, quòd dictum est, ꝙ corpora cœlestia possunt calefacere licet sint calida, apparet, ꝙ necesse est esse ita, quia, si semper vnum accidens fieret a sibi simili in specie, tunc esset processus in infinitum, & nunquàm inueniretur primum calefaciens. & per consequens nec primum alterans. sicut in motu locali, si semper vnum moueretur ab alio moto, procederetur in infinitum in mobilibus & motis: quod est impossibile. quare necesse est deuenire ad alterans non alteratum, sicut ad mouens non motum; & huiusmodi sunt illa corpora cœlestia, quæ calefaciunt & non sunt calida. Nota, ꝙ omne generans est vniuocum vel æquiuocum, aut Metaphysicum: modo, generans vniuocum est eiusdem speciei cum generato, generans vero æquiuocum non est eiusdem naturæ cum generato formaliter, sed conuenientiam habens in virtute cum generato: modo dicitur. 4. & 8. Phy. ꝙ generans æquiuocum aut Meta. quia solum generans vniuocum est sufficiens generans, fit generans per accidens: & hoc est, quia talia generantia & generata sunt æqualis perfectionis, & ideo in talibus generantibus bene proceditur in infinitum, & ideo in illis non necesse est deuenire ad aliquod generans & alterans inalteratum & ingeneratum, sicut ad mouens non motum.

In vniuoce genitis & generantibus, non est ire in infinitum.

Necesse est igitur peruenire ad alterans & non alteratum, sicut ad mouens & non motum. Sed differunt, quia mouens in loco non peruenit ad aliquod mouens se secundum totum: sed ad mouens aliud: in alterationibus autem peruenire potest ad alterans per aliquam dispositionem in eo, quę non habet causam, & ista sunt corpora cœlestia.

Declarat quoddam dictum immediate in parte præcedenti, & primo facit hoc, secundo circa huius declarationem mouet quæstionem, & eam soluit ibi. (Sed ista dispositio primo.) quia dixerat statim, ꝙ necesse est deuenire ad alterans non alteratum, subdit modo differentiam inter alterationem & motum localem, dicens, ꝙ mouens in loco non peruenit ad aliquid mouens, quod secundum totum non moueatur nullo motu, quo mouet alia: sed motus localis peruenit ad motum ex se primo, & componitur ex vno motore & vno moto: & sic illud ad quod peruenit motus localis, non caret illo motu secundum totum quo mouet. sed in alterationibus potest perueniri ad alterans, quod secundum totum non alteratur illa alteratione qua alterat, sed alteratur per aliquam aliam dispositionem in ipso: & illa alteratio non habet causam sibi consimilem in alteratione: & huiusmodi alterantur & sunt corpora cœlestia, quæ per aliquam dispositionem in ipsis alterant ista inferiora. Notandum secundum Com. 2. Cœli & Mundi, ꝙ corpora cœlestia non sunt alterabilia alteratione corruptiua, & de ista alteratione loquitur hic, cum ostendit cœlum non esse alterabile, sed est alterabile alteratione perfectiua, sicut apparet in Luna recipiente lumen a Sole.

Sed ista dispositio, quæ est in eis, forte est ex genere eius quod agit in aliud, & forte nō. verb. gra. ꝙ calefactio, quam facit in inferioribus, est ex natura: nec calida, nec frigida, sicut motus eius est ex natura nec graui nec leui.

Hic mouet quæstionem. & primo mouet, secundo soluit, tertio solutionem confirmat ratione. Secunda ibi. (Et hoc est magis quod apparet.) tertia ibi. (Et si ponatur.) Dicit ergo, ex hoc quòd dictum est statim in ipsis mouens dubitationem, quòd illa dispositio est forte ex genere eius, quod agit in aliud, seu in aliquid sui generis, & forte non. verbi gratia calefactio, quam faciunt in istis inferioribus, est ex natura non calida nec frigida, sicut motus illius, non eius ex natura nec graui nec leui. Et ideo hoc dixit, quia forte aliquis posset dicere: dato, quòd corpora cœlestia in alterando ista inferiora non causent aliquam qualitatē alicuius speciei, per quam ipsa disponuntur, illam tamen alterationem faciūt per aliquam qualitatem, quæ est eiusdem generis, quam in-

inducunt in istis inferioribus; sicut videmus in multis, que per vnam qualitatem vnius generis inducunt aliam eiusdem generis, licet non eiusdem speciei: vt aliqua per calorem suum inducunt nigredinem in alijs. Et quia hoc posuit dubitando, s. quia posuerat esse vel non esse, ideo soluit hoc cum dicit, & hoc est magis &c.

Et hoc est magis quod apparet, & cum illæ quatuor qualitates sint actiuæ & passiuæ ab alijs, necesse est peruenire ad qualitates actiuas non passiuas. Et apparẽtius est & dignius, vt istæ, quæ sunt hic, non reducantur ad qualitates, quæ sunt sui generis.

Inferiorũ qualitates non reducũtur in superiores cãs per aliquid sui generis.

Idest, verum est ꝙ corpora cœlestia alterant ista inferiora per aliquam dispositionem in eis, quæ non est eiusdem generis cum qualitate quam inducunt in istis inferioribus: quod declarat Com. dicens, ꝙ illæ qualitates primæ istorum inferiorum, sunt actiuæ & passiuæ, & ideo necesse est peruenire ad qualitates actiuas tantum, ita ꝙ non sint passiuæ, & hoc est apparentius & dignius, scilicet vt istæ qualitates inferiorum non reducantur ad qualitates sui generis.

Et si ponantur dici secundum prius & posterius, sequeretur, vt de genere qualitatum passiuarum sit aliquod non passiuum; quod est remotum.

Confirmat solutionem suam ratione, & primo facit hoc, secundo ex dictis infert conclusionem ibi. (Apparet igitur.) Primo, quia dictum est statim, ꝙ melius est ꝙ istæ qualitates istorum inferiorum non reducantur ad qualitates eiusdem generis, confirmans hoc subdit, quòd si aliquis diceret, ꝙ istæ qualitates sunt eiusdem generis cum qualitatibus superioribus. quod genus est analogum, quia dicitur de eis secundum prius & posterius, tunc sequeretur, ꝙ de genere qualitatum passiuarum esset aliqua qualitas non passiua, ex quo. n. istæ qualitates & superiores essent eiusdem generis, & istæ sunt de genere passiuarum, & tamen superiores qualitates nunquam patiuntur, tunc aliquid de genere qualitatum passiuarum erit non passiuum, quod est impossibile; quare apparet, ꝙ istæ qualitates reducuntur ad superiores, quæ non sunt sui generis. Notandum sicut dicitur Quarto Meta. & Tertio de Anima, ꝙ omne agens nobilius est passo, & tactus etiam præcedit potentiam simpliciter: quia actus reducit potentiam ad actum: apparet etiam ex eodẽ Nono, ꝙ passiuum habet respectum ad actiuum, & ideo necesse est virtutes passiuas reduci ad actiuas simpliciter, sicut potentia ad actum & imperfectum ad perfectum, & ideo sic est in proposito, ꝙ virtutes inferiores, quæ sunt actiuæ & passiuæ, reducantur ad superiores, quæ sunt actiuæ simpliciter. nã licet qualitates inferiores habeant causam inesse hic inferius, s. materiam & formam in alterando, tamen superiores habent causam simpliciter primam, vt apparet ex intentione Com. Nota ꝙ sicut impossibile est aliquid esse de genere corruptibilium & nunquàm corrumpi naturaliter loquendo, vt probatur in fine. 1. Cœl. & Mun. sic impossibile est aliquid esse de genere passiuorum, quod non sit passiuum, siue quod nunquam patiatur.

Apparet igitur ex hoc quòd ignis non est primum calefaciens, quia est passiuus, sed necesse est, vt primum calefaciens calefaciat per

E qualitatem existentem non passiuam, sicut primum mouens mouet per dispositionem non mobilem.

Concludit ex dictis dicens, ꝙ apparet ex dictis quòd ignis non est primum calefaciens, eo ꝙ passiuus, & qualitas per quam calefacit est passiua, quia igitur qualitates passiuæ reducuntur ad actiuas simpliciter, quæ sunt priores eis. ergo necesse est, ꝙ primum calefaciens calefaciat per virtutem non passiuam, sicut primum mouens mouet localiter per dispositionem, idest virtutem omnino immobilem, & huius calefaciens est cœlum. Quod autem ignis sit passiuus apparet ex primo de generatione; quia communicat cum alijs in materia, licet magis sit actiuus quàm alia.

F *Caput Tertium. Cœli formam non esse virtutem in corpore: ipsumq; simplex esse, non compositum, eiusq; virtutem, in actione finitam, infinito, æternoq; tempore mouere.*

QVia declaratum est corpora cœlestia componi ex motore & moto, & quod mouẽs in eis est non corpus, sicut est dispositio de cæteris motis ex se: & hoc in vltimo. 8. Physic. in quo declaratum est, ꝙ motus, quo mouetur hoc corpus, est æternus ingenerabilis & incorruptibilis. Et quia hoc est declaratum fuit illic, ꝙ istud mouens non est virtus in corpore, sicut est animalibus, s. quia mouentia ipsa sunt virtutes in corporibus. Et hoc fuit declaratum ponendo duas propositiones
G quarum Vna est, ꝙ omnis virtus in materia est finitæ motionis; Altera autem est, ꝙ virtus, quę est in corpore cœlesti, est infinitæ motionis, ex quibus concluditur, ꝙ virtus, quę est in corpore cœlesti, non est in materia.

POstquam Commen. determinauit de natura cœli secundum ꝙ compositum est ex motore, & moto, & accidentibus eius in comparatione ad generabilia, hic determinat de motore eius & moto in propria forma, s. de quolibet eorum per se. & primo de ipso moto, secundo de motore. ibi. (Cum fuerit declaratũ.) Adhuc primo resumit conclusionem probatam iam superius & declaratam in Octauo Phy. vt ex ea continuet se ad dicenda, secundo continuat se ad sequentia, & declarat propositum ibi. (Et cum ita sit.) Adhuc primo resumit conclusionem suam ad propositum, in quo fuit
H declarata, secundo resumit declarationem, ibi. (Propositio autem.) Primo dicit, ꝙ declaratum est, ꝙ corpora cœlestia componuntur ex motore & moto: & quia motor in eis non est corpus, sicut in alijs motis ex se, s. in animalibus: & hoc supple, cum fuerit declaratum in Secundo lib. & ab Aristo. in fine Octaui Physic. in quo octauo declaratum est, ꝙ motus cœli est ingenerabilis & incorruptibilis: quod fuit sumptum ad probandum motorem non esse virtutem in corpore. Et subdit, ꝙ illud fuit declaratum in. 8. Physi. per duas propositiones: quarum altera est, ꝙ omnis virtus in materia est finitæ motionis, secunda est, ꝙ virtus, quæ est in corpore cœlesti, non est finitę motionis, ex quibus concluditur ꝙ virtus, quæ est in corpore cœlesti, non est in materia.

Proposi-

Propositio autem dicens, quod virtus, quę est in corpore cœlesti, est infinitæ motionis, declaratur in Octauo Physicorum, per æternitatem motus, & temporis, dicens vero, ꝙ omnis virtus, quæ est in materia, est finita, est manifesta ex hoc, quod omnis virtus in corpore, scilicet virtus materialis, videtur diuidi per diuisionem corporis secundum paucitatem & multitudinem. Si igitur omne corpus sit finitum, vt declaratũ est in tertio Physicorum, impossibile est virtutem infinitam esse in corpore finito: & hoc manifestum est per inductionem. Et Aristo. laborauit in Octauo Physicorum ad declarandum hoc ex fundamentis declaratis ab ipso, scilicet quod omnis motus est in tẽpore, ex quo intulit, quod, si virtus infinita esset in corpore finito, contingeret illud corpus moueri per illam in non tempore. Corpora enim non excedunt se in velocitate & tarditate nisi excessu eorum in virtutibus motiuis materialibus, & excessus virtutum sequitur excessus corporum, s. quod corpus, cuius virtus est maior, est velocioris motus. ex quo sequitur, ꝙ, si aliquod corpus habuerit virtutem infinitam, vt moueatur in non tempore. sed est declaratum omnem motum esse in tempore. nam in omni motu est prius & posterius, quæ sunt in tempore.

a Text. 24. vsq; in finé.

1. Phy. 129 & 6. Phys. 29 30. 36.

Resumit declarationem istarum propositionum dicens, ꝙ propositio, quæ dicit, ꝙ in corpore cœlesti est virtus infinitæ motionis, fuit declarata in octauo Physico. per æternitatem motus & temporis. propositio autem, quæ dicit, ꝙ omnis virtus, quæ est in materia, est finitæ motionis, fuit declarata per hoc, ꝙ omnis virtus corporea diuitur diuisione corporis, ita, ꝙ in maiori erit maior, in minori minor, cæteris paribus. cum igitur omne corpus sit finitum, vt probatum est tertio Physic. & primo Cœl. & Mun. ergo impossibile est esse virtutem infinitam in corpore, quia, cum quolibet corpore dato contingat dare maius, si aliquod corpus haberet virtutem infinitam, tunc in alio maiori esset maior virtus, & sic esset dare virtutem maiorem virtute infinita, quod est impossibile: & hoc est manifestum per inductionẽ, vt dicit. Et subdit, ꝙ Aristo. laborauit ad declarandũ hoc, s. ꝙ omnis virtus in corpore est finita ex fundamentis declaratis ab ipso. in sexto Physic. ibi enim declarauit, quod omnis motus est in tempore, & si esset virtus infinita, & esset in corpore finito, contingeret illud corpus moueri per illam in non tempore, cuius declaratio est, quia corpora non excedunt se in velocitate & tarditate nisi per excessum suarum virtutum mouentium, quæ sumuntur secundum proportionem earum ad sua corpora mota, ita quod corpus, cuius virtus est maior respectu corporis mouendi erit velocioris motus. Si ergo aliquod corpus finitum habuerit virtutem infinitã mouebitur in non tempore. quia proportianabiliter sua velocitas excedit omnem aliam velocitatem: quod nõ esset, si moueretur in tẽpore, quare sequitur, quod moueatur in non tempore, & quia hoc est impossibile, cũ

E declaratum sit, quod omnis motus sit in tempore, cum in motu sit prius & posterius, quæ sunt in tpe, ideo impossibile est virtutem infinitam esse in corpore, & hic omnia iam tacta sunt superius magis diffuse, sed hic recapitulat ea breuiter.

Et cum ita sit, & est declaratum, quod corpus cœli componitur ex motore & moto, & quod istę motor non constituitur per rem motam, nec existit in ea, sed est absolutus ab omni materia, quærendum est de hoc, quod mouetur ab eo, scilicet corpore cœlesti, vtrum, sit compositum ex materia & forma, sicut est dispositio corporum, quæ mouentur apud nos ex se à motore, qui est in eis, scilicet corporum animalium, quæ mouentur ab anima, F an si simplex, & non est in eo potentia omnino, nec forma à qua proueniat actio præter formam mouentem, quæ non constituitur per ipsum, scilicet quæ largitur ei motum cõtinuum scilicet mouere in infinitum. — Quæstio introducitur

Continuat se ad sequentia. Et primo facit hoc propositiones intentionem suam, secundo declarat intentum ibi. (Dicamus.) Primo dicit, quod, cum ita, sit quod corpus cœleste componitur ex motore & moto, & quod iste motor non constituitur in esse per rem motam, sed quantum ad esse est absolutus ab omni materia. ideo quærendum est de isto corpore, quod mouetur ab ipso motore, videlicet de corpore cœlesti, Vtrũ circunscripto motore ipsum sit compositum ex materia & forma, sicut sunt corpora, quæ mouentur à se apud nos à G motore, qui est in eis, vt sunt animalia, quæ mouentur ab anima, an corpus cœleste est simplex, ita quod non est in eo potentia omnino, idest materia, quæ est in potentia ad esse, nec per consequens est in eo forma, à qua proueniat actio aliqua, præter formam, quæ mouet ipsum, quæ non constituitur in esse per ipsum, nec dat sibi esse, sed solum dat sibi motũ cõtinuum & infinitum.

Hic aliquis posset dubitare de hoc ꝙ dicit Commẽ. ꝙ quærendum est de Cœlo, vtrum est compositum, circunscripto motore, sicut sunt corpora animalium, quæ mouentur ex se à motore, qui est in eis, s. anima: videtur enim dicere ꝙ corpora animalium sint composita ex materia & forma circunscipta anima. & per hoc videtur ponere gradum in formis. Ad hoc potest dici, ꝙ ex verbis eius non habetur quod corpus sit compositũ ex materia & forma circunscripta anima, sed quærit H vtrum cœlum sit compositum circunscripto motore, qui non dat sibi esse nec constituitur in esse per ipsum, sicut corpora animalium sunt composita ex materia & forma, quæ est anima & motor eius, qui dat sibi esse, & sic intelligenda est propositio sua. Sed quia secundũ primum intellectum videtur dicere in octauo Physic. & quarto Cœl. & Mun. quod corpus animalis est aliquid in actu præter animam, & ideo animal potest diuidi in mouens & motum, quod non est de grauibus & leuibus & in simplicibus, ideo soluatur. Et potest dici, quod corpora animalium sunt composita ex membris dissimilibus: & hoc ideo est, quia forma animaliũ requirit multas operationes, & tanto alijs plures, quanto perfectior est: propter quas indiget pluribus instrumentis & organis. Vnumquodque autem membrorum — Aialiũ corpa ex mẽbris dissimilibus constare oportet.

organicum videtur habere distinctam formam ab alio & specificam, vt cor ab epate & cerebro, & in alijs, similiter est distinctio, vt os distinguitur à neruo & carne, hæc tamen omnia, prout sunt in eodem animali, nó differunt forma specifica simpliciter, sed differunt dispositionibus proprijs materialibus recipientibus diuersas perfectiones ab vna forma, ita quod differunt formis accidentalibus, sunt tamen accidentia propria, & ideo videntur esse formæ substantiales, propter quod etiam introducuntur in fine alterationis in instanti, sicut forma substantialis, vt Commentator dicit octauo Physic. Et ideo istæ formæ membrorum officialium, & etiam aliorum dissimilium non sunt formæ substantiales per se dantes esse absolute illis membris, sed esse est à forma totius. Digitus enim & caro mortui dicitur æquiuoce cum digito & carne viuit licet habeant eandem formam accidentalem: & hæc est sententia Philosophi septimo Metaphy. ante vltimum capitulum partium, s. φ autem oportet dicere, in illo. §. Maxime autē vtique aliquis. Si enim non esset vna forma essentialis totius corporis simpliciter, tunc nó generaretur ab vna forma existente in vno membro, s. forma existente in corde. quia dicitur 7. Metaphy. vt sæpe dictum est. φ in generatione substantiali semper quod generatur à sibi simili in specie generatur, saltem immediate formaliter vel virtute, nunc autem sicut Philosophus declarat in libello de morte & vita, cor est membrum primo generatum in animalibus habentibus cor, & primo est animatum, & ipsum generat membra alia, & ideo generatio membrorum aliorum dicitur quædam annascentia, ex quo apparet, φ forma substantialis cordis est forma aliorum membrorum, sed in se differunt dispositionibus proprijs. Et apparet talis differentia in rebus eiusdem speciei, vel maior sicut differentia sexuum, vt masculus vel fœmella. Et sic specialis solutio potest ad hoc dari, φ ipse dicit in octauo Physi. & in quarto Cœ. & Mun. quod in animalibus potest distingui motor in actu, quod intelligit, quia in eis est pars mouens & pars mota. Pars autem primo mouens & est mota alio genere motus, s. motu alterationis, si moueatur localiter, hoc accidit sibi, & ideo ibi distinguitur mouens à moto ratione. Potest etiam dici, quod corpus animalis secundum quod est mixtum ex simplicibus, quorum formæ non manent in actu puro, nec omnino sunt corruptæ aliquo modo, dicitur in actu præter animam, sed prima solutio melior est.

Forma cœli nō est in materia qa isinitæ motionis subiectum est

Dicamus igitur, quod, si fuerit concessum quod omnis virtus in materia est finita, nulla differentia est in hoc, quod sit actiua aut passiua, scilicet, receptiua si igitur corpus cœleste recipit mouere in infinitum, vt declaratū est, necesse est vt non sit compositum ex materia & forma, sed vt sit simplex, scilicet subiectum simplex primo motori, qui est forma ipsius: omne enim compositum ex materia & forma est finitæ receptionis necessario, sicut est finitæ motionis in aliud. Est igitur proprium isti moto ex se, quod est corpus cœleste, hoc, quod motor ipsius non est in materia, & quod illud quod mouetur ab eo, est simplex non compositum, & sic intendimus ve-

E rificare propositionem, in qua posuimus, quod omnis virtutis in corpore, suū mouere est finitum, & suum moueri est etiam finitum.

Declarat intentum: & primo ostendit, φ cœlū, circunscripto motore, est simplex & non compositum secundo, occasione dictorum, mouet duas quæstiones, & eas dissoluit ibi (Sed est quęstio de hoc.) prima in duas. primo facit quod dictum est ratione ostensiua, secundo ratione ducente ad impossibile. secunda ibi. (Et si concesserimus.) Circa primum est notandum, quod ex eisdem propositionibus, quibus probat Aristo. in octauo Physic. quod virtus, quæ est in cœlo, non est virtus in materia, ex eisdem ipse probat hic corpus cœleste esse simplex & non esse compositum ex materia & forma. Et inquit. (Dicamus igitur, quod, si concedatur

F vna de propositionibus proprijs assumptis, s. φ omnis virtus, quæ est in materia, est finita: tunc nihil refert, vtrum illa virtus sit actiua, aut receptiua. nam qualibet istarum tam actiua quā passiua, ex quo est in materia, est finita. Tunc subiungit illam propositionem præassumptam dicens. Si igitur corpus cœleste habet æternitatem motus, necesse est vt corpus cœleste non sit compositum ex materia & forma, sed solum sit subiectum simplex suo primo motori, s. immediate danti sibi motum, sed non esse: quia omne compositum ex materia & forma est finitæ receptionis, sicut est finitæ actionis, eo. s. φ sua forma est virtus in materia: & ideo tā actio eius quam receptio essent finitæ, quia ergo corpus cœleste recipit mouere infinitum, ideo non habet formam in materia: quare non est compositum ex materia & forma. Est igitur proprium huic moto ex se, quod est corpus cœleste, quod motor ipsius non est in materia,

G & illud quod mouetur ab illo motore, est simplex, & non compositum: & dicit hoc proprium esse cœlo inter alia mota ex se, qualia non sunt hæc mota composita: quia motor eorum est in materia, & constituitur in esse per subiectum, & dat esse subiecto. Et subdit, φ hæc sit verificatio propositionis, qua dicitur, φ omnis virtus in corpore suum mouere est finitum, & suum moueri. Sed notandum est sicut scribitur Primo de Generatione, quæcunque habent formam in materia, & quæcunque agunt repatiuntur: cum igitur corpus cœleste sit inalterabile & impassibile, manifestum est non habere materiam cum forma. Item secundo de Generatione dicitur, agere est per formam, pati vero per materiam: cum igitur agens substat per materiam, & materia terminatur per formam: sicut ergo virtus existens in materia est finita in agendo, sic etiā materia erit

H finitæ receptionis: & ita materia & forma erunt sibi inuicem causæ mutuæ finitationis, s. quod forma erit finita ratione materiæ, quia subsistit per eam, & materia finita per formam: quia ergo cœlum infinitæ actionis est in agendo vel recipiendo motum vniformem & perpetuum, non est compositum ex materia & forma.

Et, si concesserimus, quod in corpore cœlesti est virtus finita alia à virtute motiua, quæ non est in eo, nec constituitur per ipsum, verbi gratia. virtus, per quam cœlum dicitur habere motum circularem, sicut grauia: & leuia ad motum rectum per suam formam declinationis, qua dicitur esse nec graue, nec leue, li- N ē i cœlo mā quæ est in potentia ad esse.

cet

cet ista virtus sit in materia, & quod id quod congregatur ex ipsa & materia sit corpus cœleste, sicut dicit Auicenna, contingeret necessario, vt in æterno sit posse ad eorum corruptionem absque eo ꝙ corrũpatur. ꝙ destruitur in vltimo tractatu primi cœli & mundi.

a Tex. 114. vsq. ad finẽ

Ostendit hoc idem ratione ducente ad impossibile: & primo facit hoc, secundo excludit quandam distinctionem Auicennæ, ibi. (Esse igitur necessarium.) Primo dicit, quod si concedimus, ꝙ in corpore cœlesti sit virtus finita alia à virtute motiua, i. alia à motore, qui non est in eo, sicut forma materialis in materia: nec cõstituitur in esse per ipsum motum. verbi gratia, Vt dicamus quod in cœlo præter motorem est alia virtus, per quam ipsum cœlum dicitur nec esse graue nec leue, & illa virtus est forma materialis, ita quod illud, quod B aggregatur ex ista virtute & sua materia, est corpus cœleste, quod recipit motum à motore, & sic cœlum habet esse per istam virtutem tanquam per formam substantialem, sicut dicit Auicen. tunc sequeretur, quod data sit ei possibilitas ad corruptionem absque eo quod corrumpatur: quod probatur esse falsum in fine primi Cæli & Mun. Nota, vt dicit Commen. primo Cæl. & Mun. si in cœlo esset materia, quæ esset in potentia ad corruptionem & tamen nunquam corrumperetur, tũc aliquid esset frustra in natura: quia actio propria materiæ, quæ est in potentia ad esse, est transmutatio de forma in formam, sicut propria actio alicuius gladij est scissio: si igitur nunquam transmutaretur, tunc esset frustra: quia nunquam attingeret propriam operationem, quæ est propter ipsam tanquam propter finem, vt habetur primo cœl. & mun, sed Deus & natura nihil faciunt frustra: quare apparet cælum non habere materiam, quæ est in potentia ad esse, & per consequens non est compositum ex materia & forma. C

Necessariũ est duplex ex se, & ab alio, possibile tamen ex se.

Esse igitur necessarium non est nisi duobus modis: necessarium, scilicet ex se; & necessarium ex alio, quod tamen est possibile ex se. sic potest aliquis existimare in corpore cœlesti, scilicet ipsum habere virtutem finitam, & acquirere necessitatem à virtute infinita separata à materia, vt opinatur Auicen. & estimatur esse opinio Alexandri in quibusdam suis tractatibus. & super hoc fundauit Auicenna suam declarationem de primi, principij esse, sine declaratione eius, quod est, motum æternum esse: & est declaratio fundata super propositiones instabiles, sicut tu vides. D

Ex dictis excludit quandam distinctionem Auic. dicens, quod esse necessarium est duobus modis, s. necessarium ex se & simpliciter, & necessarium ex alio, possibile tamen ex se, sicut voluit Auic. & aliquis posset estimare de corpore cælesti, s. quod ipsum haberet virtutem finitam & possibilem ex se, sed acquirat ab alio necessitatem, s. à virtute infinita separata à materia: & hæc opinio fuit Auicen. & videtur fuisse opinio Alex. in quibusdam suis tractatibus. & super hoc Auicen. fundauit suam declarationem, qua probat primum principium esse, absque hoc quod probet ipsum esse per æter- A nitatem motus: sicut facit Aristo. octauo Physi. hoc est, ꝙ Auic. probat primum principium esse æternum per hoc, ꝙ cœlum est æternum; & cũ hoc esse, scilicet æternum, non habeat ex se, oportet dare aliud, quod per se est æternum dans alijs æternitatem, aliter esset procedere in infinitum. Et subdit, ꝙ declaratio ista, qua procedit Auicenna probando primum principium esse infinitum, fundatur super propositiones instabiles non habentes virtutes concludendi propositum, vt tu vides, id est quilibet potest videre: ꝙ autem corpus cœleste de se aliunde perpetuari non possit, probatur sufficienter in fine primi cœli & mundi, vnde ostendit, quod naturaliter omne corruptibile corrumpetur, quia natura non facit actiuum sine passiuo, nec econuerso.

Quæstio.

Sed est quæstio de hoc, quia dicit Aristoteles in libro de cœlo & mũdo, scilicet quod virtutes corporum cælestiũ sunt finitę actionis, quia corpora cælestia sunt finitæ quantitatis, & ex hac propositione declarauit, quod corpora cælestia sunt finitæ quantitatis, & dedit causam in hoc, quod orbium cælestium quidam mouent vnam stellam, & quidam plures, & dixit, quod si stellæ, quæ sunt in orbe stellarum fixarum essent minores, vel maiores, non posset eas mouere vniuersaliter. Et declarauit illic vniuersaliter, quod si virtutes, quæ sunt in corporibus celestibus, essent in calefacere, & mouere vniuersaliter infinitæ, mouerent corpora, quæ sunt apud nos in instanti, & hoc facit extimare quod in corporibus cœlestibus sunt virtutes actiuæ finitæ.

Postquam determinauit corpus cœleste circunscripto suo motore esse simplex, non compositum ex materia & forma, hic occasione predictorum mouet quasdam quæstiones, & eas dissoluit: & diuiditur in duas partes secundum quod duas mouet quæstiones & soluit, secunda ibi (Et potest aliquis.) Adhuc primo mouet quæstiones, quæ faciunt dubitare, secundo soluit eas ibi. (Et ad hoc dicamus.) Quia dictum est prius, ꝙ proprium est cælo hoc, supple quod motor eius non sit in materia, & illud, quod mouetur à motore, sit simplex & non compositum, & motor dat sibi motum cõtinuum & infinitum, & sic videtur ꝙ motores cœli sint virtutes infinitæ: ideo circa hoc mouet quæstionem, di. quod questio est de hoc, quod Aristo. dixit in libro Cę. & mun, & videtur ei contrariari, s. ꝙ dictum est hic: dixit in secundo cę. & mund, ꝙ virtutes corporum cælestium sunt finitæ actionis, eo ꝙ corpora cœlestia sunt finitæ quantitatis: quia quod mouetur à virtute finita in tempore determinato, si hoc non esset finitæ quantitatis, non moueretur in tempore determinato vna reuolutione integra: & ꝙ istæ virtutes sint finitę actionis dicit, ꝙ Aristot. dedit causam in hoc, s. in significando nõ in esse, & est: quia de numero corporum cœlestium quædam mouent vnam stellam, & quædam plures: & dixit, ꝙ si stellæ, quæ sunt in orbe stellarum fixarum, essent minores vel maiores, motor illius orbis non posset mouere eas naturaliter. Et demonstrauit vniuersaliter illic, s. in secundo Cœ. & Mun, ꝙ si virtutes, quę sunt in corporibus cælestibus essent in calefacere & mouere infinitæ,

infinitæ, mouerentur corpora quæ sunt apud nos in instanti; sed in tempore mouentur, ideo æstimatur ꝙ in corporibus cœlestibus sunt virtutes finitæ actionis.

Solutio. vide. 2. cœli 39. & 71. & 12. Met. 41.

Et ad hoc dicamus breuiter, quod infinitum dicitur duobus modis: quorum vnus est virtus infinitæ actionis & passionis in tempore, & est finita in se, scilicet in velocitate, & vigore. Secundus est virtus infinitæ actionis, aut passionis in se.

Soluit prædictam quæstionem & primo facit hoc. secundo excludit quasdam obiectiones, quæ possent fieri ibi. (Non sequitur) primo soluit quæstionem, secundo ex sua solutione excludit conuenientiam & differentiã inter corpora cœlestia & generabilia & corruptibilia, ibi. (Corpus igitur cœleste.) Circa primum tria facit. primo præmittit quandam distinctionem ex qua habetur solutio quæstionis. secundo declarat membra istius distinctionis applicando ad solutionem quæstionis. tertio concludit solutionem declaratam. secunda ibi. (Virtus autem.) tertia ibi. (Infinitum igitur.)

Infinita virtus duplex.

Dicit primo dicamus igitur breuiter, ꝙ infinitum dicitur duobus modis. vno modo dicitur virtus infinitæ actionis & passionis in specie, id est duratione: est tamen finita in se, videlicet in vigore.

Virtus aũt infinita in actione ipsa, aut passione, non existit in corpore, siue fuerit cœleste siue generabile & corruptibile, hoc enim non accidit corpori nisi secundum quod est corpus infinitum, & ideo orbes mouent & mouentur in tempore: virtutes vero infinitæ in actione aut passione in tempore esse necessarium est in corporibus cœlestibus: passione autẽ, quia simpliciter sunt simplicia, actione vero, quia suæ formæ non constituuntur per suum subiectum, & vtrunque est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, q̃a sunt cõposita ex materia & forma.

Declarat membra istius distinctionis applicando ad solutionem quæstionis di. quod virtus infinita secundũ se in actione aut passione, s. infinita in vigore, non existit in corpore aliquo nec cœlesti nec generabili, nec corruptibili: quia non conuenit habere corpori, s. virtutem infinitam, nisi corpus esset infinitum: quod est impossibile, vt apparet tertio Physi. & ideo dicit, ꝙ orbis mouet & mouetur in tempore, quia habet virtutes finitas secundum vigorem: virtutes vero in actione & passione infinitas in tempore. i. duratione esse in corporibus cœlestibus necessarium est. passionem, quia sunt virtutes in passione, durationis infinitæ, quia corpora cœlestia sunt simplicia; & ideo ipsa sunt corpora, quæ possunt infinitam recipere actionem & motum secundum tempus: sed quod sunt in eis virtutes durationis infinitæ in actione, hoc patet ex hoc, ꝙ suæ formæ non constituuntur in esse per suum subiectum: & ideo, cum sint formæ separatæ non habentes contrarium, nec subiectum per quod subsistant, possunt agere in infinitum tempus. Et subdit, ꝙ vtrunque istorum est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, s. habere virtutẽs infinitas in vigore aut duratione actionis aut passionis, eo quod generabilia & corruptibilia sunt composita ex materia & forma. ideo necessitate cor-

E rumpuntur: quarẽ nec agere possunt nec pati per tẽpus infinitũ, nec actionẽ infinitã habẽt in qualitate actionis.

Infinitum igitur esse in vigore, cuius causa est corpus, secundum quod est corpus, est impossibile in corporibus siue in cælestibus, siue alijs, infinitum vero in tempore est necesse esse in corporibus cœlestibus ex diuersitate motoris & moti in eis à corporibus generabilibus & corruptibilibus: & est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia virtutes eorum motiuę sunt materiales, & corpora sua, quæ mouentur ab eis, componuntur ex materia & forma.

Concludit solutionem suam declaratam di. ꝙ infini-
F tum in vigore, cuius causa est corpus, secundum ꝙ corpus est, est impossibile, id est virtutem esse infinitam in vigore, cuius virtutis corpus sit causa, s. subiectiua, id est quæ sit forma alicuius corporis: & hoc siue sit corpus cœleste, siue aliud quodcunque: quia omne corpus est finitum, ideo est improportionatum actioni virtutis infinitæ: sed virtutem esse infinitam in duratione in corporibus cœlestibus est necessarium, propter diuersitatem, quæ est inter corpora generabilia & corruptibilia, tam ex parte motoris quam ex parte moti. videlicet q̃a motor in cœlo non constituitur in esse per motum, & motum est subiectum simplex non compositum ex materia & forma: & est impossibile esse infinitam virtutem in duratione in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia virtutes eorum motorum sunt materiales, s. constitutæ in esse per sua subiecta: corpora etiã, quæ mouentur ab eis sunt composita ex materia & for-
G ma: quia motor in eis non dat esse moto: & ideo, quia de necessitate corrumpuntur, non possunt in infinitum tempus mouere, nec moueri.

Corpora igitur cælestia, & generabilia, & corruptibilia conueniunt in hoc, ꝙ actio & passio existentes in eis sunt finitæ in se, & per hoc mouentur in tempore, & sunt quædam velociora quibusdam. Et cum virtutes eorum motiuæ non sunt materiales, ideo recipiunt ex modo isto receptione finita in tempore, non receptionem infinitam.

Concludit conuenientiam & differentiam inter corpora cœlestia, & generabilia & corruptibilia. d. igitur corpora cœlestia & generabilia & corruptilia conueniunt in hoc, ꝙ actio & passio: idest virtutes actiuæ, &
H passiuæ existentes in eis, sunt finitæ in se, scilicet vigore, & propter hoc mouentur in tempore: & quædam mouentur velocius quibusdam, secundũ ꝙ in maiori proportione virtus motiua excedit suum mobile. & statim subiungit cum hoc, ꝙ virtutes motiuæ eorum corporum cælestium non sunt materiales: & ideo recipiunt finitatem in vigore. virtutes autem generabilium & corruptibilium sunt materiales: & ideo nullam infinitatem recipiunt, nec in duratione, nec in vigore.

Et non sequitur ex hoc, ꝙ in corpore cœlesti est virtus finita in ipsa actione & passione, vt in eo sit virtus finita in tempore: nec sequitur ex hoc, quod, si virtus finitæ actionis & passionis est, vt sit corpus possibile vt cor-

rumpatur,

rumpatur, aut vt ſit compoſitũ ex materia & forma. Poſſibilitas n. nõ debet eſſe niſi ex hoc ꝙ virtus finita in tempore ſit, & ſit compoſita.

Excludit quaſdam obiectiones, quæ poſſunt fieri ei & prius ponit obiectiones excludendo, ſecundo oſtendit quo non concludunt ibi. (Et eſt manifeſtum.) Primo dicit, ꝙ ex hoc quod nos diximus, ſcilicet ꝙ in corpore cæleſti ſit virtus finita in qualitate actionis & paſſionis, id eſt in vigore, non propter hoc ſequitur, ꝙ in eo ſit virtus finita in tempore, licet ſorte aliquis poſſet credere. nec ſequitur propter hoc, ꝙ virtus eſt finita in vigore, vt corpus illius, ſ. cœleſte ſit corruptibile, aut compoſitum ex materia & forma: quia poſsibilitas eſt tantum ex hoc, ꝙ virtus ſit finita in tempore, & ſit compoſita, non autem ex finitate virtutis in vigore.

B Et eſt manifeſtum, ꝙ ſi poneremus corpus cœleſte componi ex materia & forma, & ſequitur in ipſo eſſe virtutem finitæ actionis & paſſionis in tempore. Et eſt manifeſtũ, quod ſi in corpore compoſito ex materia & forma eſſet virtus infinita in tempore, ſequeretur in ipſo eſſe virtutem infinitam in ipſa actione, aut paſſione. Et eſt impoſſibile, quod intulit Ariſto. ex proportione virtutum, quibus mouentur corpora cœleſtia in tempore.

Declarat prędicta: & primo declarat, ꝙ ſi corpus fuerit compoſitum ex materia & forma, ſequitur ipſum habere virtutem finitam in duratione: & ſecundo declarat, ꝙ ſi corpus habet virtutem finitam in vigore, non propter hoc ſequitur ipſum eſſe compoſitum & materia & forma. tertio ex omnibus prædictis recapitulat ſo-C lutionem prædictę quæſtionis. ſecunda ibi, (Et eſt manifeſtum:) tertia ibi. (Modus autem receptionis.) Primo dicit, manifeſtum eſt, ꝙ ſi poſuerimus corpus cœleſte compoſitum ex materia & forma, ſequitur ipſum habere virtutem finitam in duratione: quia omne compoſitum ex materia & forma eſt corruptibile: omne autem corruptibile de neceſsitate corrumpetur, vt probatur primo Cœ. & Mun. quare omne compoſitum ex materia & forma eſt finitæ durationis. Et ſi diceret aliquis, quod ſi in corpore compoſito ex materia & forma eſſet virtus infinita in tempore, ſequeretur in ipſo eſſe virtutem infinitam in qualitate actionis & paſsionis, i. infinitam in vigore: quod eſt impoſsibile, ſ. ꝙ in aliquo corpore ſit virtus infinita in vigore: & hoc impoſsibile intulit Ariſto. ex proportione virtutum mouentiũ corpora cœleſtia in tempore determinato, quia ſcilicet cuiuſcunque motus cœleſtis, quantuncunque tardi ad motum diurnum, qui eſt velociſsimus aliorũ, eſt proportio determinata, quare nõ eſt poſsibile virtutem cœleſtem eſſe vigoris infiniti. Nota, ꝙ tam materia quam forma finitæ ſunt & limitatæ in actione & in paſsione & in tempore: & ideo quodcunque fuerit compoſitum ex materia & forma materiali erit finitæ durationis. Intelligendum, ꝙ ſi aliquod corpus compoſitum ex materia & forma haberet virtutem infinitam in duratione, haberet virtutem infinitam in vigore: cuius ratio eſt, quia compoſitum ex materia & forma eſt corruptibile. ſi ergo permanet tempore infinito, cum corrumpens continuetur, ergo in infinitum ſua virtus reſiſtit corrumpenti: hoc autem non eſſet niſi in

Cõpoſitũ ex materia & forma eſt finitæ durationis: nã ſi eſſet infinitũ durationis, eſſet infiniti vigoris eſſẽtialiter.

A infinitum ſua virtus excederet virtutem corrumpentis, & nõ in aliqua proportione determinata, cum corrumpens continuetur non ſolum idem numero, ſed idem in ſpecie, neceſſe erit virtutem illius corporis eandem debilitari in tantum, ꝙ excederetur a corrumpente: quia in reſiſtendo ſemper aliquo modo debilitaretur & corrumperetur: quare ſequitur, ſi corpus compoſitum ex materia & forma habeat virtutem infinitæ durationis, quod habeat infinitam virtutem in vigore: & quia hoc eſt impoſsibile, ergo & primum.

Et eſt manifeſtum, quod etiam non ſequitur ex hoc quod corpus recipit paſſionem finitam in ſe non in tempore, aut recipit actionem finitam in ſe infinitam in tempore, vt ſit compoſitum ex materia & forma: ſicut ſequitur hoc quando actio aut paſſio fuerit finita in tempore: primum enim contingit ei ſecundum quod eſt corpus tantum, ſecundum autem ſecũdum quod eſt corpus compoſitum.

Declarat, quod ſi corpus habeat virtutem finitam in vigore, propter hoc non ſequitur ipſum compoſitũ eſſe ex materia & forma: & dicit, quod manifeſtum eſt, quod ex hoc quod corpus recipit paſsionem finitam in ſe, id eſt habet virtutem paſsiuam finitam in vigore, nõ finitã in tempore, id eſt in duratione, vt ſit compoſitũ ex materia & forma, ſicut ſequeretur hoc, ſi actio & paſsio eſſent finita in tempore: quia primum conuenit corpori ſecundum quod corpus, ſ. habere virtutem finitam in vigore: & ideo tam omnia corpora compoſita quam non compoſita ex materia & forma in hoc communicant; ſed habere virtutem finitam in duratione conuenit corpori inquantum eſt compoſitum ex materia & forma, & proprium eſt compoſitis habere finitum eſſe durationis.

Modus autem deceptionis in hac quęſtione, & quod fecit Ariſtotelem putari contradicere ſibi, eſt æquiuocatio iſtorum duorum nominum, finitum & infinitum. quoniam, cũ non diſtinguitur finitas & infinitas contingentes ex tempore, à finitate & ab infinitate cõtingentibus ex actione & paſſione contingit iſta ambiguitas: & ex hac finitate, in qua conueniunt corpora cœleſtia, & materialia, declarauit vniuerſaliter omne corpus eſſe finitum, non ex finitate accidẽte corpori ex hoc, quia eſt ex materia & forma: & ex hoc abſcin-

D dentur dubitationes contra Ariſtotelem.

Recapitulat ſuam ſolutionem dicens, quod modus deceptionis in iſta quæſtione eſt æquiuocatio duorum iſtorum nominum, ſ. finitum & infinitum: quia cum non diſtinguitur finitas & infinitas, quę contingunt ex tempore, à finitate & infinitate in vigore, cõtinget iſta ambiguitas in ſermonibus Philoſophi, cum quandoq; dicat virtutes cæleſtes eſſe finitas, quandoque infinitas. Et ſubdit, quod de iſta finitate, in qua cõueniunt corpora cœleſtia cum generabilibus & corruptibilibus in vigore, declarauit Ariſto. omne corpus eſſe finitum, nõ ex finitate contingenti corpori ex hoc ꝙ eſt compoſitũ ex materia & forma, quæ eſt finitas in duratione: & per iſtã diſtinctionẽ tolluntur oẽs dubitationes Ariſto.

Et poteſt

Dubitatio.

Et poteſt aliquis dicere, quod, cum omne corpus agit per aliquid, & patitur per aliquid, neceſſe eſt vt omne corpus ſit compoſitum ex materia & forma.

Mouet aliam quæſtionem: & diuiditur in tres partes. primo ponit quæſtionem arguens ad vnam partem, ſecundo ſoluit ibi. (Ad hoc dicamus.) Tertio ex ſua ſolutione infert concluſiones ibi. (Et ex hoc videtur.) Primo inquit, ꝙ aliquis poſſet dicere, quod omne corpus eſt etiam compoſitum ex materia & forma: qa omne corpus agit per aliquid ſui, & per aliquid patitur: illud vero per quod agit eſt forma, per quod patitur eſt materia, vt patet ſecundo de generatione: quare omne corpus compoſitum eſſet ex materia & forma: & per conſequens cœlum, quod videtur eſſe contrarium ei, quod declaratum eſt in præcedentibus.

Solutio.

Et ad hoc dicamus hoc eſſe verum, ſcilicet quod corporum, quoddam eſt compoſitum, ita quod forma non conſtituitur per materiam, ita quod materia eſt ſubiectum tantum, & non materia, cuius eſſe ſit in potentia, ſcilicet corpus cœleſte: & quoddam eſt compoſitum ex materia, quæ eſt in potentia: & forma, quæ conſtituitur per materiam, ſcilicet corpora generabilia & corruptibilia.

Cælũ ẽ ſubiectum tantũ non materia Idem ſup. cap. 2. & 8. Meta. cõ. 12. & 1. de Cæl. 92. ſed vid. op. 9. Meta. 17.

Soluit dicens, dicamus ad hoc, quod eſt verum, ſ. omne corpus eſſe compoſitum ex materia & forma: ſed de numero corporum, quoddam eſt compoſitum, cuius forma non conſtituitur in eſſe per materiam, & ſupple non dat eſſe materiæ: ita quod materia eius eſt ſubiectum non materia, cuius eſſe ſit in potentia, & actum eſſendi recipiat à forma, & hoc eſt corpus cœleſte: aliud eſt corpus quod eſt compoſitum ex materia & forma, quæ materia eſt in potentia ad actum eſſendi, & forma eius conſtituitur in eſſe per materiam: & illa ſunt generabilia & corruptibilia. Et ita patet ꝙ tam cœleſtia quã inferiora ſunt compoſita ex materia & forma, ſed diuerſimode: quia actio arguit formam, & tranſmutatio materiam, vt dicit Commenta. Octauo Metaphy. & ideo alia & alia actio & tranſmutatio arguit aliam, & aliam formam & materiam.

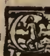
Corp' æquiuoce dicit de æternis & inferioribus.

Et ex hoc videtur, quod corpus dicitur de eis æquiuoce, & quod æternum & non æternum non conueniunt in aliquo omnino. Et hoc apparet etiam ex hoc, quod corpus cœleſte non datur ei ſubiectum, niſi propter motum localem tantum, corporibus autem generabilibus & corruptibilibus datur materia propter generationem & corruptionem, forma autem datur eis propter actionem: ſed differunt, quia in altero eſt infinita: in tempore, & in altero finita: & ideo illa ſunt nõ materialia, & iſta ſunt materialia: ſecundum hoc igitur habet intelligi hæc quæſtio, quam ignoraui diu ante longam perſcrutationem. H

allogicã.

Infert quaſdam concluſiones dicens, ꝙ corpus vel corporeitas dicitur de cœlo & iſtis inferioribus æquiuoce: patet. cum corruptibile & æternum non conueniant in aliquo omnino: ex quo enim differunt tam ex E parte formæ quam ex parte materiæ, quæ ſunt principia eſſentialia rei non poſſunt habere in aliquo ſimilitudinem omnimodam. Ex hoc etiam apparet bene, ꝙ corpus cœleſte non dicitur habere ſubiectum propter aliud niſi propter motum localẽ tantum: quia ſuum ſubiectum non eſt in potentia niſi ad vbi: corporibus autem generabilibus & corruptibilibus datur materia propter generationem & corruptionem, quia ſupple eorum materia eſt in potentia ad actum eſſendi: ſed forma datur eis, ſ. vtrique tam cœlo quam generabilibus & corruptibilibus propter operationem, differunt tamen, quia in corpore cœleſti eſt forma infinita in tempore, in corruptibilibus autem eſt forma finita in duratione: & ideo corpora, ſupple cœleſtia non dicuntur materialia: iſta vero generabilia & corruptibilia dicuntur materialia. Et ſubdit, ſecundum hoc oportet intelligi F iſta quæſtio quam ignoraui diu ante longam perſcrutationem. Dubitari poteſt de hoc, quod Commentator dicit, quod in cœlo non dicitur eſſe ſubiectum vel materia, niſi propter motum localem tantum. Videtur etiam, quod debeatur ſibi ſubiectum propter accidentia alia, quæ ſunt raritas & denſitas & alluminoſitas: quæ non poſſunt eſſe niſi in ſubiecto materiali. Et poteſt dici, quod Commentator intendit hic per ſubiectum materiam, quæ ſolum eſt in potentia ad vbi. quia hic comparat materiam cœli ad materiam generabilium & corruptibilium: modo, in cœlo non eſt aliqua potentia niſi ſolum ad vbi, licet non ſit potentia ſecundum totum cœlum: & licet in cœlo ſint aliqua accidentia, non poteſt tamen ſubiectum cœli intelligi in potentia ad illa: quia potentia intelligitur per tranſmutationes, vt patet primo Phyſicorum. In accidentibus vero cœli per ſe non eſt tranſmutatio nec intenſio nec remiſſio: quare G ſubiectum eius non põt dici in potẽtia ad illa alia accidentia. Quod, ſi quis inſtaret de lumine: quia ad lumen videtur eſſe tranſmutatio. Dicendum, quod iſta traſmutatio non eſt in toto cœlo, ſed in parte: & ex hoc non poteſt attribui materia toti cœlo. & etiam eſt tranſmutatio, quæ ſequitur motum localem: & etiam eſt traſmutatio corporalis in re qualitatum illa, quæ arguit potentiam materiæ: quare per accidentia alia à motu locali, non dicitur cœlum habere materiam. Sequitur rubrica, quum autem declaratum fuit, &c.

Cap. quartum. Quonam modo cum his inferioribus, cæli motus continuetur.

Vm aũt declaratum fuit ab Ariſt. ꝙ motus cœli eſt primus motus, & ex hoc fuit declaratum, quod motus eſt in moto, ſequitur ex hoc, vt hoc, quod mouetur hoc motu, ſit æternum. Si enim eſſet generabile & corruptibile, tunc motus eius non eſſet primus motus, & cum conſiderauit res poſſibiles in motu eius, & quiete, fuit neceſſe etiam propter hoc ꝙ motus eius eſſet primus ante omnẽ motũ aliũ, & vt motus eius ſit æternus.

POſtquam Commentator determinauit de corporibus cœleſtibus ſecundum ſe, hic primo determinat de motoribus cœlorum appropriatis, ſecundo determinat de motore primo, tertio redit ad declarandum

randum de natura corporis cœlestis in habitudine ad primum motorem, vt ex hoc compleatur scientia de cœlo & de eius motoribus. secunda ibi. (Et cum considerauit de virtutibus) tertia ibi. (Demonstratio) Circa primum tria facit. primo præmittit quædam valentia ad declarandum naturam motorum appropriatorum, secundo illam naturam determinat ibi. (Et cum declarauit ista.) Dicit. ergo primo, quod cum fuerit declaratum octauo Physic. quod motus cœli est motus primus: & cum fuerit hoc declaratum tertio Physi. quod motus est in moto, vt in subiecto, sequitur ex his duabus propositionibus, quod illud, quod mouetur hoc motu, scilicet ipsum corpus cœleste, est æternum: quia si ipsum cœlum esset generabile & corruptibile, eius motus non esset primus. Et subdit, quod cum Aristo. cōsiderauit res, s. possibiles in motu cœli & quiete, necesse fuit propter hoc, quod motus eius est primus ante omnem alium motum, vt eius motus si æternus.

Notandum vt declarat Commenta. octauo. Physic. ꝙ si esset cœlum generabile & corruptibile, ita ꝙ de nouo fuisset, sequeretur quod motus eius non esset primus, quia nullum corpus potest generari de nouo generaliter loquendo nisi per motum & transmutationem: & non solum per transmutationem factam in ipso, sed etiā in generante, qui generat de nouo illud, quod quandoque non generabit nec numero nec specie. si igitur cœlum de nouo fuit generatum, transmutatio fuit facta in subiecto generato, cum secundum Philosophantes, ex nihilo generari non potuit. Fuit etiam transmutatio in generāte, cum de nouo produxit effectum quem prius non produxerat: & sic isti motus fuerunt ante motum cœli: quare sequitur, quod si cœlum esset generatum, motus eius non esset primus: quare ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis, scilicet quod si motus eius, primus est, ipsum est æternum.

Et cum declarauit ista, scilicet hoc corpus esse æternum & motum, perscrutabatur primo de motu cæli, & inuenit illum moueri à virtute nec graui nec leui, & quia omnis virtus grauis aut leuis existit in corpore generabili, & corruptibili, & in natura generabili & corruptibili, aut anima si fuerit cum hac materia, necesse fuit vt hæc virtus, quæ nec est grauis nec leuis sit in corpore simplici, & ipsam non habere subiectum, nec contrarium, & vt sit anima necessario non admixta materiæ, sed anima corporis æterni, ita vt ista anima sit non abstracta à corpore, & cum hoc separata ab ipso, inquantum hoc corpus non indiget ipsa, quia est permanens per se, sicut est dispositio de animalibus, quæ sunt cum virtutibus naturalibus, & vt ista anima sit in eo: nam omne motum ex se mouetur per virtutem existentem in eo.

Virtus mouēs cœlū nō ē grauis aut leuis: quæ Generabiliū & corruptibiliū naturas sequūtur.

Declarat naturam motorum appropriatorū. Et primo ostendit huiusmodi motores esse animas non materiales, sed separatas quantum ad esse, coniunctas vero suis mobilibus quantum ad operationes. secundo ostendit quales sunt secundum suas essentias ibi. (Et cū considerauit.) Primo dicit, quod cum Aristo. considerauit ista, quæ dicta sunt de corpore cœlesti, s. ipsum esse æternum & motum eius, incœpit perscrutari in Octauo Phy. de motu eius: & inuenit istum motum fieri à virtute nec graui nec leui, id est à forma quam sequitur, grauitas & leuitas: supple dicantur formæ: aut simul grauitas aut leuitas sunt à natura generabili & corrupubili, id est à forma materiali in materia, quę est ge- A nerabilis & corruptibilis: & hoc supple si grauitas & leuitas, supple non dicuntur formæ, sed qualitates communes formis in materijs, aut grauitas aut leuitas ab anima. Si autem fuerit materialis existens in materia generabili & corruptibili, corpus igitur cœleste cum non sit generabile & corruptibile, necesse est motum eius fieri à virtute nec graui nec leui. De ista ratione tantum ponit maiorem in litera, sed dat minorem intelligere & conclusionem per hoc quod sequitur. Subdit enim, quod necesse est, quod hæc virtus, quæ nec est grauis nec leuis, sit in corpore simplici, & quod ista virtus vel forma non habeat subiectum, per quod videlicet consistat in esse, nec contrarium à quo scilicet corrumpatur: ex quo enim virtus grauis & leuis est in corpore generabili & corruptibili, consequens est quod corpus, ꝙ non est generabile nec corruptibile, habeat virtutem nec grauem nec leuem, & ita necesse est quod illa virtus, B quæ mouet cœlum sit anima non admixta materię, sed anima corporis æterni: & ita necesse est ꝙ ista anima cœlestis non sit separata a mobili suo, nec subiecto, nec loco: & cum hoc, ꝙ ipsa sit separata ab eo, quantum ad esse eo, s. ꝙ corpus cœleste non indiget anima ad suū esse, sed est per seipsum ex natura non recipiens esse ab ipsa anima, sicut corpora animalium inferiorum recipiunt esse à suis virtutibus materialibus, id est à suis formis vel animabus: & ita anima cœlestis nunquam seperatur à suo mobili, licet sit absoluta in esse, sed semper est in suo mobili: quia omne quod mouetur ex se, mouetur per virtutem existentem in ipso: cum igitur cœlum maxime mouetur ex se, ergo virtus mouens ipsum effectiue in ipso existit. Nota, quod de numero grauium & leuium quædam sunt simplicia, & quædam mixta: in simplicibus corporibus grauitas & leuitas videbantur esse formæ substātiales, eo ꝙ mediantibus eis C mouentur ad loca propria, cū extra ipsa fuerint: & non qualitates consequentes formas substanziales, sed grauium & leuium mixtorum quædā sunt animata, quædā inanimata: & quocūq; modo, sit semp grauitas & leuitas sunt qualitates generabilium & corruptibilium.

Et cum considerauit in istis virtutibus, declaratum fuit ei ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus animæ tantum. Vide. 12. Met. 36. & 44.

Ostendit naturam motorum appropriatorum quantum ad suas essentias: dicens ꝙ cum considerauit Arist. naturam istorum motorū appropriatorum, notū fuit ei virtutem esse appetitiuam tantum. Notandum, sicut dicit Commen. 8. Metaphysice, operatio arguit formam: cum igitur in virtutibus corporum cœlestium D apparet operatio appetitus, ideo appetitus primum mouens in moto dicitur, tertio de Anima. & Commenta. 12. Metaphysi. ideo necesse est motores cœlestes esse virtutes appetitiuas: sed, quia in formis omnino absolutis nō est virtus sensitiua materialis, vt patet secundo de Anima, ideo in motoribus cœlestibus, qui sunt formæ absolutæ, est appetitus intellectiuus, ideo huiusmodi animæ habēt virtutes appetitiuas & voluntarias: & hoc Commen. dicit. 12. Metaphy. ꝙ de virtutibus animæ solū habent intellectum & voluntatem: idem etiā intelligit hic, licet non dicat de intellectu, quia hic intendit per appetitum voluntatem, quæ sequitur intellecta.

Animabus cœlestiū nō tantū appetitus, sed & intellectus inest.

Et cum considerauit de virtutibus appetitiuis cœlestibus, vidit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis.

Determinat de motore primo, & proponit, quod præter motores appropriatos est alius motor nobilior eis. secundo determinat illum motorem esse nobiliorem & perfectiorem eis, ibi. (Et cum considerauit.)

Primo dicit, quod cum Philosophus primo considerauit in istis virtutibus cœlestibus appetitiuis, vidit eas moueri ad illud appetibile nobilius ipsis, cum mouens nobilius sit moto, & agens passo: sed appetibile mouet ipsum appetitum: ergo ipsum appetibile nobilius est ipso appetitu, & ideo appetibile mouet secundum nobilitatem in ratione boni, ita quod nihil est appetibile, nisi bonum vel simpliciter vel bonum apparens. vnde, si appetitus intellectiuus fuerit coniunctus magnitudini, & sensui, appetibile quandoque erit bonum apparens, & non simpliciter, eo quod in tali appetitu potest error contingere. Sed, si appetitus intellectiuus fuerit separatus, tunc eius appetibile est bonum simpliciter, & hoc appetibile necessario nobilius est ipso appetitu, quia appetitus ordinatus nunquam tendit in vtilius se, sed semper in nobilius: ex quo apparet quod appetibile, quod mouet virtutes cœlestes, est nobilius eis.

Appetibile semp vel ẽ simpliciter bonum vel apparẽs, & quando.

12. Met. 42.

Et, cum considerauit de virtutibus appetitiuis cælestibus, inuenit eas esse finitarum potentiarum. Et cum considerauit in continuatione motus earum, fuit declaratum ei quod causa continuationis motus earum, non est ista virtus, qua mouentur: sed illud, quod largitur eis continuationem est illud appetibile.

Ostendit illum motorem esse nobiliorem alijs, & perfectiorem, eo quod ipse est causa perpetuitatis & continuitatis motus, & alij ad hoc non sufficiunt. secundo ostendit ipsum esse nobiliorem & perfectiorem, eo quod est causa in esse non solum ipsi motui, sed etiam omnibus alijs entibus. ibi. (Et fuit declaratum.) Circa primum tria facit, primo ostendit motorem esse sufficientem causam & primam continuitatis & perpetuitatis motus, secundo ostendit naturam istius motus secundum se, tertio recapitulat omnia supradicta, vt etiã ostendat qualiter Aristo. compleuerit scientiam de cœlo. secunda ibi. (Et quia continuatio non peruenit) tertia ibi. (Et cum considerauit,) Primo dicit, quod cũ Aristote. determinauit de istis virtutibus appetitiuis, s. in motoribus appropriatis, inuenit eas esse finitarum potentiarum: & hoc, quum determinatam proportionem virtutis habeant ad sua mobilia, quæ sunt finitæ quantitatis. Et cum considerauit in continuitate motus, quem faciunt illæ virtutes: quia videlicet est motus continuus & perpetuus, fuit ei manifestum, quod causa continuitatis motus proprie non est illa virtus, quæ sit causa motus effectiue, nulla enim istarum virtutum appetitiuarum, quæ est effectiua motus, sufficit ad causandum motum continuum & proprie nobilius eis.

Notandum est, quod finita virtus in quantitate actionis non potest esse per se absque alio principio causa motus æterni: quia quod per se non potest esse ens absolutum ab alio, ita quod sit principium, non potest esse per se sine alio causa motus æterni, eo quod essentia rei prior naturaliter est sua actione: sed nulla de virtutibus appetitiuis cœli prout est principium, est ens absolutũ ab omni alio omnino, eo quod est finitæ virtutis in vigore: quare &c. & ideo sicut est de suo vigore, ita erit de sua duratione, sicut dictum est supra de Cœlo & Mundo: nisi esset aliud per quod est, à quo habet tanquam à fine durationem perpetuam: quare de nullis E virtutibus appetitiuis cœli potest esse quod sint causa sufficiens per se perpetuitatis motus. Item illud propter quod anima est, vt iam tactum est supra, magis est: ex quo enim mouet propter aliud necesse est vt secundum dispositionem illius, propter quod moueat, ita quod, si illud propter quod aliter se habet vno tempore quam alio deficeret ei, deficiet & motus: & hoc est quod Commenta. dicit. 12. Metaphysi. quod motores cœlestes possunt semper mouere & non mouere: possunt enim semper mouere, si illud propter quod mouent non fuerit receptibile transmutationis alicuius motus, cuius cunque sit transmutatio: sed possunt non mouere semper, si illud propter quod mouent fuerit transmutabile aliquo modo. minor declarata est supra, s. quod motores appropriati, qui sunt virtutes appetitiuæ, mouent propter aliud. quare manifestum est quod possunt causare motum perpetuum. Adhuc dicendum, F quod si primus motor est causa in esse motus, vt apparebit infra, sequitur quod sit causa in continuitate motus: quia motus est in cõtinuatione: vt infra dicetur per Cõmen.

Ex his, quæ dicuntur hic, manifeste apparet duo esse de intentione Commenta. de quibus maxime aliqui consueuerunt dubitare. Primum est, quod primũ principium non mouet in ratione causæ efficientis, sed solum in ratione finis. dicit enim hic quod declaratum fuit ab Aristo. quod causa continuitatis motus non est illa forma, qua fit motus, sed illud quod largitur ei continuationem, est illud appetibile: & constat hoc appetibile esse primum principium, quod est aliud à forma concurrente effectiue. Secundum, quod hic apparet ex intentione Commenta. est, quod primum principiũ est infinitum in vigore, quod est de eius intentione. Dicit enim hic, quod cum Aristo. vidit virtutes appetiti- G uas corporum cœlestium motores appropriatos esse potentiarum finitarum & vigoris finiti, & vidit motus eorum esse continuationis perpetuæ: ideo fuit ei manifestum quod causa continuationis motus non est illa forma, quæ mouet effectiue, sed illud appetibile: ex quo siquidem apparet de intentione eius esse, quod primum principium non est finitum in vigore. ex quo enim appropriati motores non sunt causa perpetuitatis motus, quia sunt finiti vigoris, igitur a destructione consequentis, sequitur quod sit primum principium, quod est causa continuationis perpetui motus, qui non est finitus vigore. Deinde cum dicit.

Primũ mouẽs mouet tantum in ratione finis apud Auer.

Et quia continuatio non prouenit nisi à motore non moto, sequitur quod istud mouens non est corpus, nec potentia in corpore, & quod est intelligentia abstracta: quod etiam declaratum est in libro de Anima, scilicet quod omne H *quod est tale, est intelligentia abstracta, & quod istud corpus cæleste intelligit hanc intelligentiam. Intelligere enim transmutat ipsum ad istud appetere.*

Ostendit qualis sit motor primus secundum se: & quia dictum est statim, quod appetibile, propter quod est motus, est causa continuationis motus, nunc dicit, quod quia cõtinuatio non prouenit nisi à motore non moto sequitur quod iste motor, à quo est cõtinuatio motus, non est corpus, nec virtus in corpore, sed est intelligentia abstracta: & hoc declaratum est in Tertio de Anima. s. quod omnis forma, quæ non est in corpore, sed est abstracta, est intelligentia: & hanc intelligentiam intelligit corpus cœleste, videlicet per suũ motorem appropriatum, & hoc est, quia intelligere quod corpus cœleste habet de ipsa intelligentia

gentia abstracta, transmutat ipsum ad illud appetibile, id est propter hoc, quod corpus cœleste per motorem proprium intelligit primum, quod omnino separatum est, à quo dependet, etiam mouet propter illud appetens conseruare perfectionem & similitudinem, quam habet cum eo. Nota, sicut dicit Commenta. φ motor, qui dat perpetuam continuitatem, non est corpus, nec potentia in corpore, sed est intelligentia abstracta: & vt dicitur Octauo Physic. & non solum intelligitur quod sit abstractus, quia non est virtus materialis, nec consistit per corpus, quia eodem modo moteres appropriati sunt abstracti: & ideo conditio vel natura non est propter mouere primo, sed sibi conuenit, & motoribus alijs cœlestibus: sed intelligitur, quod motor primus est omnino abstractus, ita quod non est forma materialis, nec immersa materiæ, nec forma abstracta appropriata alicui mobili, sed omnino est abstracta: & ita per hoc differt à motoribus appropriatis, qui licet sint abstracti ex se, sunt tamen coniuncti per operationem & appropriati ad determinata mobilia. Et ex hac consideratione oportet huiusmodi motores plures opinari. & videtur quicquid dicitur de motoribus abstractis in esse locum quod dicatur de primo, qui est absolutus simpliciter & e conuerso: sed non est ita, est enim deceptio secundum quid & simpliciter, & ideo Commen. sæpe motores appropriatos ponit in corporibus cœlestibus propter motum cœli vel desiderium cœli, vt supra dictum est in quæstione quadam.

Quis nam motor appropriat.

Nota, quod per motorem appropriatum intelligit ipsum primum motorem, qui est primus. & ideo secundum diuersitatem mouentium appropriatur diuersis ordinibus: & sunt diuersi gradus intellectus eius, licet in seipsum primum sit vnum omnibus modis & simpliciter: quia, vt Commentator dicit. 12. Metaphysi. non est idem, quod de primo principio intelligit motor primi mobilis cum eo, quod de ipso intelligit motor Saturni & intellectus, quod est idem quantum ad essentiam: & hoc ideo est, quia isti motores appropriati differunt in perfectione & in esse, vt Comment. dicit Secundo Cœli & Mundi.

Et considerauit etiam de causa æternitatis cæli, & declarauit in vltimo Primi Cæli & Mundi in eo non potentiam existere omnino, et declarauit etiam de virtute, qua mouetur cælum localiter, scilicet anima appetitiua, ipsam non habere materiam, nisi materiam, quæ est in potentia in loco tantum. Cum igitur sciuit has tres causas, compleuit scientiam de cælo. Et est declaratum ex hoc toto. quod dixit etiam in Secundo Cæ. & Mund. s. quod si in cælo essent plures stellæ aut maiores aut minores, cessarent motus eius, & sic cessaret continuatio motus: motus enim est necessarius in continuatione.

Tex.c. 114. & inde.

Tex.c. 71.

Recapitulat prius dicta dicens, quod cum Aristote. considerauit in causa æternitatis cœli: & determinauit in fine Primi Cœli & Mundi quod in cœlo non est potentia ad non esse, scilicet quia ipsum secundum se est ingenerabile & incorruptibile: & declarauit etiam de virtute, qua mouetur cœlum localiter, quod non habet materiam, cui det esse, sed solum subiectum, cui dat motum: quum sciuit istas tres causas, compleuit scientiam de cœlo. & intelligit per tres causas, subiectum cœli, quod est quasi quinta essentia: & motorem appropriatum, qui dicitur virtus appetitiua eius; & hæc duo remanent. & tertia causa est motor primus, qui

A est mouens appetibile, quod est omnino immobile abstractum, de quo prius loquebatur, & subdit, quod hoc totum declaratum fuit prius ex illo, quod Philosophus dixit Secundo Cœli & Mundi: quod, si in cœlo essent plures stellæ vel maiores vel minores, cessaret motus eius: & per consequens continuus non esset in continuatione. Notandum est per hoc quod dicitur, scilicet quod si in cœlo essent plures stellæ vel maiores vel minores &c. cessaret motus eius, intelligitur de duabus causis prædictis, scilicet de ipso cœlo: & motore appropriato, qui est anima eius: nam ex proportione determinata istius motoris appropriati ad suum mobile probat Philosophus, quod si essent plures stellæ vel maiores, cessaret motus vel non fieret in eadem velocitate, qua fit motus. Et implicite datur intelligi tertia causa, quæ est primus motor, & illa dicta

B causa declarata est à Philosopho Octauo Physico. & Duodecimo Metaphy. Deinde cum dicit.

Et fuit declaratum in omnibus istis, quod dator continuationis motus, est dator motus cæli. Et nisi ipse esset destrueretur motus, & si motus, & cælum: cælum enim est propter motum suum, & si motus cæli destrueretur, motus entium inferiorum destrueretur, & sic mundus. Ex quo verificatur, quod dator continuationis motus, est dator etiam alijs entibus.

Si mot° cœli destrueretur, destrueretur & cœlũ. Idẽ Destructio De struct. disp. prima vide op. 12. Metap. 41. Vide cõtr. zimararũ.

Ostendit motorem primum esse causam omnibus alijs. & dicit, quod declaratũ fuit ex omnibus istis, quæ immediate supra dicta sunt, quod motor, qui dat motui cœli continuationem, scilicet motor primus, dat etiã moueri: quia motus est de genere successiuorum, & ideo suum esse continuum est suum esse. Ex quo apparet, quod qui dat continuationem motus dat esse motus: & nisi ipse qui dat continuationem esset destrue-

C tur motus: quia, cum cessaret eius continuatio, cessaret eius esse; & si destrueretur motus cœli, destrueretur cœlum per suum motum, quia vnumquodque, quod habet operationem propriam, est propter operationem tanquam propter finem, Secundo Cœl. & Mund. quare destructo motu cœli, destrueretur cœlum, vel esset frustra: & subdit, quod destrueretur motus istorum inferiorum, & per consequens entia: quare destrueretur totum. Ex quo apparet esse verum, quod motor, qui dat motui esse continuum, dat esse omnibus alijs entibus: & est motor primus, quia omnia habent esse per ipsum: & si primum non esset, alia non essent, & ita omnia ab ipso dependent in esse & perfectione tanquam à fine.

Et ex hoc expresse apparet modus, secundum quẽ causa prima dat esse omnibus alijs entibus in æternis & necessarijs de se secundum intentionem Philosophi, & eius Commẽ.

D quia hoc non est sicut causa effectiua & productiua, quæ dat esse suo effectui post non esse, sed sicut propter quem alia sunt, & sicut conseruans & perficiens. Notandum est quod dicit, si destrueretur motus cœli, &c. tunc destruerentur omnia inferiora: & hoc ideo, quia cœlum non est solum causa in esse istis inferioribus, sed etiã in conseruari. nam, sicut apparet Secundo de Generatione, & Commen. assumit Secundo Cœli & Mun. motus Solis in obliquo circulo est causa generationis & corruptionis, motus aũt diurnus est causa cõtinuitatis & perpetuitatis & conseruationis æternæ in re naturali; quare patet, cœlum esse causam istorũ inferiorum non solum in esse, sed etiam in conseruari: sed destructa causa conseruatiua, destruitur effectus: quare destructo motu cœli, destruerentur omnia ista inferiora.

Q̃ꝺ oĩa talus ex cœli motu pẽdeat.

Text.c.78. & 79.

Demonstratio autem, qua vsus est in vltimo octaui Physicorum scilicet quod virtus infinita nō existit in corpore finito, siue fuerit virtus materialis, siue non, plures induxit ad errorem, & multotiens locuti fuimus de dissolutione quæstionis contingentis in ea, & similiter locuti fuimus de hoc, quod cōtingit ex hoc, quod primum motum ex se & ex alio est motum per accidens per naturam motoris sui, & hoc intendimus declarare & est manifestū quod qui destruit scientiam causarum istorum trium quæsitorum, non complebitur in eo scientia cœli.

Redit ad declarandum de natura corporis cœlestis in comparatione ad motorem primum. circa quod duo facit, primo præmittit intentionem suam, secundo declarat intentum ibi. (Perscrutandum.) Circa primum præmittit duo, ex quibus elicit propositum, dicens q demonstratio, qua vsus est Aristo. in Octauo Physic. s. F q virtus infinita non existit in corpore finito, siue illa virtus fuerit materialis, siue non, plures duxit in errorem: & multotiens fuimus locuti de dissolutione quæstionis contingentis in illa demonstratione: & intelligit per demonstrationem determinatam in materia, s. propositionem, quæ assumpta est prius, videlicet quod virtus infinita non est in corpore finito. Et subdit, quod similiter locuti sumus de alio, quod sequitur ex illo prius dicto, s. quod principium ex se mouetur ex alio per accidens, i. per aliud, s. per naturam motoris appropriati.

Secundo ex hoc statim elicit intentum suum cum dicit, & hoc intendimus determinare, scilicet quomodo primum motum ex se, quod est cœlum, est ex alio, scilicet à motore primo: & hoc per naturam sui motoris appropriati. Et subdit, quod manifestum est, quod qui destruit scientiam istarum trium causarū, scilicet scientiam contingentium quæstionum circa istas tres quæ- G stiones, non complebitur in eo scientia corporis cœlestis, quod est quinta essentia. Notandum, quod per illa tria complebitur scientia cœli, & per motum suum tanquam per propriam operationem: motus autē eius est propter suum motorem appropriatum, qui mouet ipsum effectiue: nam agentia diuina non agunt nisi propter intentionem, vt ipse dicit Secundo Cœ. & Mundi: motores autem appropriati sunt propter motorem primum, à quo dependent in esse & moueri, vt supra dictum est. Et quum prædictæ scientiæ alicuius non habeantur nisi per cognitionem omnium causarum, vt dicitur Primo Poster. & primo Physi. ergo scientia cœli sine his perfecte haberi non potest. Notandum est, quod quæstio, quam proponit primo, de qua dicit plures fuisse in errore, quam ipse soluit in pluribus locis est, quod si omnis virtus existens in corpore est finita, H igitur omnes virtutes cœlestes actiuæ sunt finitæ: quare non poterunt causare motum perpetuum. Et, si dicatur, quod virtus terminans motum perpetuum est infinita, tunc sequitur quod mouet in non tempore: quod est impossibile. Et in parte ipse dissoluit istam quæstionem in capitulo immediate præcedenti, vbi ostendit, quod virtutes cœlestes vno modo sunt finitæ, scilicet in qualitate actionis, & alio modo infinitæ, scilicet in duratione, & eodem modo distinguit in Secundo Cœli & Mundi, sed solutionem magis completam dicit in Duodecimo Metaphy. vbi dicit, quod motus cœli causatur ex duobus motoribus, quorum vnus est infinitæ potentiæ, à quo habet æternitatem, & alius est finitus in vigore: à quo habet velocitatem determinatam, & in

Cœli scientiæ terminus.

E eandem sententiam concordat in Octauo Physic. vbi vult, quod primus motor, cum sit sempiternus, non est finitus nec infinitus, eo quod non est quantus, nec habet attributionem ad quantitatem secūdum vigorem: & ideo non sequitur quod moueat in nō tempore, quia ibi vult, quod proprietas motus sit à primo motore, vel quod non indigeat motore primo, ex hoc, quod habet motorem, qui mouet ipsum effectiue.

Caput Quintum. De Cœli simplicitate, ac spiritualitate.

PErscrutandum est de hoc quod dicunt, quod corpus cœleste est simplex & spirituale, Intendunt enim in ipso esse dimensiones non in materia: & ideo non recipit alterationem in qualitatibus, nec in substantia. & est, sicut dicit Themistius, quod Sol, Luna & aliæ stellæ aut sunt formæ, id est dimensiones non in materia. id est corpora spiritualia, aut habent materiam æquiuocam cum istis materijs. Nullus autem dubitat in hoc, quod sunt corpora quæ mouentur, & etiā nullus dubitat, quod corpora non recipiunt alterationem & transmutationem in substantia, nisi quia sunt in materia, & ideo inuenitur in eis plusquam vnum numero, sunt species & genera. corpora igitur cœlestia sunt corpora absoluta à materia.

Hic vl velle cœlestia corpora diuersarum specierū esse idem Destru. dispu. pria sed vide op. 2. cœli 49. & 59. com. Vide cōt. xim.

DEclarat propositum: circa quod duo facit. primo ostendit qualiter cœlum indigeat motore primo, vel quam habitudinem in suo moueri habeat ad motorem primum. secundo occasione huius mouet quandam quæstionem circa naturam corporis cœlestis, & eam dissoluit. ibi. (Ioannes enim.) Circa primum adhuc duo facit, primo ostendit cœlum adhuc non habere materiam proprie, scilicet eiusdem rationis cum materia generabilium & corruptibilium, secundo ostendit ipsum habere materiam, quæ est in potentia ad vbi. ex quo demonstrat intentum ibi. (Sed cū sicut duo.) Dicit ergo, quod cum fuit dictum statim, quod intendit hic declarare quomodo primum motū secundum se, scilicet cœlum mouetur per naturam sui motoris appropriati, nunc dicit, quod perscrutandum est igitur de hoc, quod dicunt Sapientes, q corpus cœleste est simpliciter separabile, id est separatum à materia & transmutatione: & ideo est perscrutādum, vt sciamus quæ potentia est in corpore cœlesti, & quæ non. nam ex hoc apparebit quod intendunt quidam dicentes corpus cœleste esse simplex & separabile. intendunt enim ipsum esse dimensiones non in materia, id est corporeitatem sine materia, quæ est in potētia ad esse, ideo est inalterabile & intransmutabile substantia & qualitate, scilicet alteratione corruptiua. & subdit, quod est sicut Themistius dixit, quod Sol & Luna & aliæ stellæ sunt formæ, id est dimensiones non in materia, id est corpora spiritualia: aut si habent materiam est æquiuoce dicta cum materia istorum inferiorum, & probat statim, quia nullus dubitat in hoc quod sunt corpora, quia mouentur: & etiam nullus dubitat, quod corpora alterabilia non recipiant alterationem & transmutationem in substantia, nisi quia sunt in materia, quæ de se est in potentia ad formas diuersas in specie & numero. inuenitur enim in ipsis rebus materialibus plus vno numero sub vna specie, vt sunt species & genera. Sed, cum corpora cœlestia sic non alterantur nec transmu-

transmutantur secundum substantiam, nec inuenitur in eis multitudo indiuiduorum sub vna specie, igitur corpora cœlestia sunt abstracta à materia, ac si argueret sic, Omne quod habet materiam alteratur & transmutatur secundum substantiam: corpora cœlestia nõ alterantur, nec transmutantur secundum substantiam. igitur &c. Et huius rationis ponit maiorem Commen. in litera. Notandum, quod corpora cœlestia dicuntur formæ pro tanto, quia sunt existentia in actu per seipsa, non per aliam formam dantem sibi esse formaliter: & quia in alijs actualitas existendi est à forma, ideo illa corpora quodammodo dicuntur formæ. Notandũ etiam, quod omne habens materiam transmutabile est secundum substantiam: quia materiam consequitur subiecta potentia, sicut accidens proprium suum subiectum: & ideo cum est sub vna forma, ipsa etiam in potentia est ad aliam: & ideo materiale est transmutabile secundum substantiam. propter hoc dicit Commenta. Septimo Metaphy. ꝙ transmutatio fecit scire materiã: & ex hoc est ꝙ in materialibus inuenitur pluralitas indiuiduorum sub vna specie, sed à diuersis numero, eo ꝙ materia per dimensiones sibi primo inhærentes vniuersaliter diuisibilis est: & ideo, cum aliquod agens per partes diuersas agat, eadem forma secundum speciem recipietur in diuersis portionibus materiæ, vt Commen. dicit septimo Metaphysi. & ita fiunt plura indiuidua sub vna specie. Deinde cum dicit.

Cœlestecor pus quare dr̃ forma.

Materiã habẽs trãsmutatur in sui substantia.

Sed tamen fuit dubium de eis, vtrum habeant materiam propter potentiam quæ est in eis ad vbi: omnis enim potentia existit in materia. sed forte videtur quod ista materia habet esse medium inter materiam, quæ est omnino in potentia, & inter actum purum, s. tres dimensiones, in quibus non est potentia omnino: & sic potentia habebit gradus, & materia gradus, & per hãc potentiã indigent corpora cœlestia motore, in quo non est potẽtia oĩno.

Cuius naturæ sit materia cœli.

Ostendit cœlum habere materiam, quæ est in potentia ad vbi. & inquirit per modum quæstionis, vtrum in cœlo sit materia per potentiam, quæ est in eo ad vbi. & dicit ꝙ sic. quia omnis potentia existit in materia: cum igitur cœlum habeat potentiam ad vbi, igitur habet materiam. Soluit & dicit, ꝙ forte videtur, ꝙ habeat materiam, sed illa materia habet esse medium inter materiam, quæ est omnino in potentia, & inter actum purum, quod est esse dimensiones, in quibus corporeitas non est omnino in potentia ad esse: & ita ista potentia habet gradus, & materia similiter, ita ꝙ quædam est potentia simplex, & quædam materia simplex, quæ supple est pura materia, & pura potentia & hæc est generabilium & corruptibilium, & quædã est materia ſm quid vt est corpus cœleste, quod solum est in potẽtia ad vbi.

Et subdit ꝙ hoc est propositum principale, propter quod omnia alia dicta ab illa parte, perscrutandum igitur, hucusque induxit: & est quod propter istam potentiam, quæ est in corporibus cœlestibus, indigent motore aliquo, qui non est in potentia omnino, & ille est motor primus. Notandum, quia dicitur. (Dubitatur ꝙ forte cœlum videtur habere materiam,) pro tanto dixit forte, sicut dixit supra in isto libello, & 8. Metaphy. quia corpus cœleste videtur magis habere nomen subiecti quam materiæ: quia materia est proprie in potentia ad formam, & est verum subiectum fixum formæ, vt supra patuit: & sic corpus cœleste proprie non est materia. Item notandum, sicut dicit Commen. Secun-

A do Cœli & Mundi & aliquantulum assumptum est, cœlum esse ligamentum generabilium & corruptibilium cum causis æternis corporeis: & ideo necesse est vt inter principia æterna, & res generabiles & corruptibiles sit ens tale medium, quod sit æternum & intransmutabile secundum substantiam, transmutabile autem in loco, & si non esset ita, impossibile esset quod à principijs æternis prouenirct aliqua actio specialis: propter quod intulit in Octauo Physicorum, quod primum antiquum nihil agit in istis inferioribus sine secundo antiquo: & ideo cœlum est naturæ mediæ habens aliquid possibilitatis, cum qua communicat cum istis inferioribus. Item, sicut dicit Commen. septimo Metaphysi. in corpore cœlesti non est potentia vt corrumpatur, vt supra declaratum est sæpe: motus autem eius potest corrumpi, quia habet contrarium, scilicet quietem: & ideo Aristo. dicit Nono Metaphysi. quod

Cœlum est natura media iter potẽtiã purã, & actũ purum.

B non est timendum, quod cœlum stet, & non est timendum, ꝙ cœlũ corrumpatur: quia est impossibile, quod corrumpatur: quod est impossibile ꝙ non sit: ideo nullus timet euenire, quod est impossibile vt eueniat, sed illud, quod est possibile de se. quia igitur motus cœli potest corrumpi quantum est de se, & est impossibile ꝙ corrumpatur, quia est motus sempiternus sine principio & sine fine, vt probatur octauo Physico. ideo oportet quod necessitas sui esse, ex quo ex se non est, sit ab aliquo principio, in quo omnino nulla sit potentia per se, nec per accidens: & tale est solum primum principium, quia ex hoc dicitur primus motor, quia dat motui continuitatem: & hæc propter modum quem declarat Commen. in eodem commento prællegato, scilicet quod ipsum est idem eodem modo semper immutabile manens. ideo motoribus appropriatis idem sem-

C per & eodem modo ab ipsis appetitur semper, & quia motus est per appetitum. Ideo sicut idẽ semper eodem modo intelligitur & appetitur: & sic semper eodẽ modo fit motus. & ideo apparet quod corpora cœlestia quia possunt quiescere indigent necessario ad perpetuationem, sui motus motore, in quo nulla potentia est omnino: in motoribus autem alijs & intelligentijs aliquid est possibilitatis: quia quod est intelligens extra se dependet ex alio vt dixit Commentator tertio de Anima. & sunt vigoris determinati; & secundum illam proportionem ad diuersa non possunt facere motum sempiternum & necessarium.

Ioannes autem dedit quæstionem de qua plures considerantes non poterant euadere. Dicit enim, si mundus est finitus, debet habere potentiam finitam: ergo est generabilis & corruptibilis.

D Mouet quandam quæstionem, & primo mouet eã, secundo soluit ibi. (Ad hoc dicendum.) Quia dixerat statim, quod cœlum indiget motore propter potentiã, quæ est in eo ad esse, ideo circa hoc mouet quæstionem quandam, quam mouet Ioannes Grammaticus dicens, quod Ioannes mouet quæstionem Peripateticis, de qua plures considerantes non poterant euadere, id est soluere illam. Dixit enim, quod si motus esset finitus, vel cœlum esset finitum, non posset esse virtutis infinitæ in Octauo Physicorum, & in Secũdo Cœli & Mundi: omne autem, quod habet virtutem finitam est durationis finitæ: quia duratio est propter aliquam virtutẽ, ex quo concludit cœlum esse durationis finitæ: quare cœlum erit generabile & corruptibile.

Vide. 12. Meta. 41. *Et ad hoc dicendum, quod generatio & corruptio, & omnis motus est à virtute. quæ est habitus: & omne, quod caret causis motus, necesse est habere quietem, quæ est eius priuatio. Et non est impossibile existere in corpore finito, quod caret motu, quietem infinitam, licet corpus sit finitum: quies enim est priuatio, & priuatio non est potentia. Vnde dicit Aristo. quod cum stellæ careant causis motus, quas habent corpora cœlestia, habent de necessitate quietem infinitam, quæ est priuatio motus. Et similiter ostendit, quod terra debet habere quietem infinitam, quæ est priuatio motus, quia caret agente motum in ea infinitum. & ideo dicit, quod quies, quæ est in ea, contingit necessario vt sit fortior virtute cœli, quæ mouetur. Motus enim super ipsam est, & motus impossibilis est in eo, quod est quiescens, cum careat causis motus. & hoc est manifestum per se. In cœlo igitur est priuatio infinita, licet sit finitum, cum quies sit priuatio, non virtus, sicut existimauerunt, qui dixerunt, quod quies est in eo per virtutem immo necessario est per priuationem virtutis.*

Hic soluit. & primo demõstrat, secũdo mouet dubium circa dictã solutionẽ, & ipsam soluit. ibi. (Et ideo loquẽtes) Dicit ergo primo, quod ad hoc dicendũ, quod generabile & corruptibile & vniuersaliter omnis motus est ab aliqua virtute, quæ est habitus: quies autem est priuatio motus per solam carentiam causarum motus, & nõ per virtutem aliquam quæ est habitus: & ideo omne quod caret causis motus, necesse est habere quietem, quæ est priuatio habitus. Tunc ex hoc soluit quæstionem dicens, quod in corpore finito non posit esse virtus infinita, non tamen est impossibile in corpore finito, quod caret motu, esse priuationem infinitam, eo quod quies est priuatio; priuatio autem, cum non sit potentia vel habitus, bene potest esse infinita in corpore finito, C quia caret causis motus: & hoc declarat ex textu Arist. qui dicit Secundo Cœl. & Mund. quod, cum stellæ careant causis motus, quas habent corpora cœlestia, de necessitate habent quietem infinitam per se, tunc constat quod stellæ sunt corpora finita, sicut dicitur de terra, quæ dicitur habere quietem infinitam, quæ est priuatio motus: eo quod in infinitum caret causa agente motum. & ideo dicit Philosophus in libello suo de causa motus animalium, quod quies terræ fortior est virtute quam cœlum: quia motus cœli est supra ipsam: omnino autem motus dicitur esse super aliquid fixum, vt apparet de causa motus animalium: motus vero est impossibilis in eo, quod est simpliciter quiescens, cum careat causis motus: quare apparet non esse inconueniens, quod in corpore finito sit infinita quies, vt in cœlo: ideo est quies infinita, licet sit finitum: cum quies nihil aliud sit quam priuatio eorum motuum, vt motus cor- D ruptionis. & subdit quod hoc ignorauerunt illi, qui dixerunt, quod quies est in eo per virtutem, quæ est habitus, immo inest necessario per virtutis priuationem mouentis ad corruptionem. Nota, quod istam solutionem tangit ad istam quæstionem circa Quartum Physicorum: vbi dicit, quod potentia, scilicet susceptiua motus, est infinita: & hoc ideo est, quia simplex non componitur ex materia & forma: & ex hoc quod caret causis corruptionis. abscisio enim materiæ est causa perpetuitatis, vt ipse dicit Secundo Cœl. & Mund. & quod caret causis corruptionis manet in infinitum, quod autem manet in infinitum potest infinitum motum recipere ab alio. & eandem solutionem tangit Pri- A mo Cœli & Mundi. Aliam ponit solutionem ad istã quæstionem in libro Metaphysicę. dicit enim ibi, quod cum dicitur, quod omnis potentia existens in corpore est finita, quod verum est. sed potentia dicitur multipliciter. est enim potentia in subiecto, potentia in alteratione, potentia ad vbi. Sed vt declaratum est in Octauo Physicorum & in Primo Cœli & Mundi, in corpore cœlesti nulla est potentia nisi ad vbi. Et, cum dicitur, quod omnis potentia existens in corpore finita est, verum est quæcunque potentia corruptiua in ipso, sed non sequitur quod in cœlo sit potentia ad corruptionem nec finita.

Et ideo videmus loquentes in hac quæstione quærere, vtrum permaneat per se, aut per dispositionem additam illi. & est permanens per se, quia permanentia est priuatio motus, & priuatio non accidit ei, nisi quia caret agen- B te motum. Et scias quod hæc quæstio est valde bona.

Mouet circa hoc quoddam dubium, quia dictum est, statim, quod cœlum habet quietem, quæ est priuatio transmutationis in substantia per priuationem virtutis, non per priuationem, quæ est habitus, nunc dicit, quod ideo loquentes in hac quæstione dubitantes de hoc etiam quærunt, vtrum corpus cœleste permaneat per se, vel per aliquam dispositionem additam. nam permanentia est priuatio motus: & priuatio non accidit ei in aliquo, nisi quia in sua essentia caret agente motum vel transmutationem in substantia. ideo secũdum suam essentiam est permanens. Et subdit, quod hæc quæstio est valde bona, quia multis intulit difficultatem. ideo in pluribus locis ipse dissoluit eam.

Expositionis Ioannis Gandauensis super sermonem Auerrois de substantia orbis, finis.

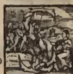
C

IOANNIS GANDAVENSIS QVAESTIONES

SVPER AVERROIS SERMONEM DE SVBSTANTIA ORBIS.

PRAEFATIO.

Naturalem Scientiam esse speculatiuam dicit, ac hominibus per necessariam: eam demum diuidens in partes, huius libelli intentum, & ordinem ostendit.

Icut dicit Philosophus, secundo Metaphysi. Philosophiam veritatis scientiam vocari recte se habet. & ratio est, quia illa scientia debet merito veritatis dici, cuius finis est veritas: sed Philosophia D realis, de qua dictæ propositionis est intentio, est huiusmodi. igitur &c. maior est nota per Philosophum Secundo de Anima, qui dicit, quod iustum est vnum quodque à fine denominari. & ideo scientia, cuius finis est veritas, debet dici veritatis scientia. assumptum patet secundo Metaphysicæ, vbi dicitur, quod finis Theoricæ est veritas: constat autem realem Philosophiam quo ad omnes eius partes esse theoricam, vt declaratur sexto Metaphy. vbi concluditur tres esse Philosophias theoricas, s. Mathematicam, Physicam, & Metaphysi. Ex hoc potest aliter declarari, illa scientia est veritatis cognoscitiua, quæ procedit per causas: Philosophia realis est huius-

iuſmodi: igitur & c. maior eſt nota primo Poſteriorum, tunc. n. veritatem ſcimus, cum cauſas cognouerimus. Et huic alludit Philoſophus. 2. Meta. dicens. neſcimus autem verum ſine cauſa: aſſumptum declaratur in omnibus partibus Philoſophiæ naturalis, & ex Meta. conſiderat enim Metaphyſica cauſas non ſolum quaſcunq;, verum etiam altiſsimas: patet ex eius procemio. ꝙ etiam Metaphyſica inquirat cauſas, dicit Philoſophus. 6. Metaph. ꝙ autem Philoſophia naturalis inquirat etiam cauſas, patet ex proceſſu Primi libri Phyſicorum, & etiam oſtendit Philoſophus in principio. 6. Metaph. ꝙ omnis ſcientia intellectiua eſt circa cauſas ac principia indemonſtrabilia & ſimplicia. Ex quibus patet, ꝙ vocari recte ſcientiam veritatis ſe habet: quod attendens Seneca octuageſimo ſecundo epiſtolarum ad Lucillum dicit, Philoſophia res tradit non ſolum de diuinis, ſed etiam humanis: quæ cogitat de præteritis, de futuris, de caducis, de æternis, de tempore: ideo eſt præ cæteris appetenda, cum ſit veritatis cognitio: & illius operatio ſecundum rationem ſit ſummæ bonum in hac vita, dicente Philoſopho. 1. Ethic. hominis felicitatem in operatione conſiſtere ipſius animæ ſecundum virtutem eius optimam in vita perfecta: optima autem virtus animæ eſt intellectus, cuius operatio eſt veritatis cognitio. Huic conſonat Seneca decimo ſeptimo epiſtolarum ad Lucillum, Scio neminem benè poſſe viuere ſine ſtudio ſapientiæ, & alibi ad eundem ſic ait, Cum omnia habueris, cur & ſcientiam noles habere: hæc etiam erit vltimum vitæ inſtrumentum. & ſubdit, Per huius ad omnem incurſum ſapiēs inuictus eſt & interritus, nō ſi pauperras, non ſi luctus, non ſi ignominia, non ſi dolor impetus faciat pedem refert interritus, equa illa ibit & interrita plenus eſt gaudio, hilaris & placidus, cū dijs ex pari vixerit.

Inquir etiam vigeſimo primo epiſtolarum ad eundem. Studia te nobilem efficiunt, in ſtudio æger non eſt animus. ideo Philoſophia eſt ſumme appetenda, licet & omnis ſcientia, quæ ſub triplici differentia Philoſophiæ poteſt intelligi: eſt. n. omnis ſcientia, aut actiua, aut factiua, aut theorica, vt nos docet Sexto Metaphyſicæ: inter ipſas tamen ſcientiæ rhetoricæ, quæ non cauſantur a nobis in opere noſtro ſimpliciter, ſed magis ab opere naturæ, obtinent principatum tanquàm perficientes & nobilitantes intellectum noſtrum.

Ideo concluditur Sexto Metaphyſicæ theoricas ſcientias eſſe alijs optatiores. nam theoricę finis eſt veritas practice opus, vt patet Secundo Metaphyſicæ. Ex quo patet Philoſophiam eſſe homini neceſſariam: & hoc eſt quod dicit Com. 1. Phyſico. quòd homo æquiuoce dicitur de perfecto per ſcientias ſpeculatiuas, & de alijs hominibus. Inter quas conſtat, quòd Phyſica eſt homini maxime neceſſaria multiplici ratione. Primo, quia nihil opportunius eſt homini, quàm ſeipſum cognoſcere: qui enim ſe ignorat, parū aut nihil de alijs ſcire poteſt: ſed per Phyſicam homo ſeipſum cognoſcit. ergo & c. maior declaratur. eſt. n. ſcientia de Anima pars Scientiæ naturalis, vt dicit Com. in lib. de Anima, plurima autem conſideratio Scientię naturalis eſt de corporibus, vt ait Philoſophus Tertio cœli. & ſimiliter Com. ibidem: igitur. minor declaratur, nam Phyſica dat pluribus ſcientijs prima principia cognoſcendi, cum noſtra cognitio incipiat a ſenſu, & hæc traditur in ſcientia ſenſatorum & ſenſuum: igitur conſtat dare alijs principia cognoſcendi. Item facit acquirere confirmationem in primis principijs, vt ait Com. in procemio de Anima. igitur pa- E tet Phy. eſſe neceſſariam homini inter omnes alias.

Phyſica ſciētia multis de cauſis homini neceſſaria eſt.

Naturalis autem Philoſophiæ plures ſunt partes, vt patet ex diuerſa conſideratione entis mobilis, quod eſt ſubiectum in ea: cuius diuiſio omlitatur, eo quòd in multis locis reperitur. Item iſta pars Philoſophiæ naturalis eſt naturaliter magis deſiderata ſciri, quæ de nobilioribus inquirit, Artes enim non differunt ad inuicem niſi aut nobilitate ſubiecti, aut confirmatione demonſtrationis, vt patet per Philoſophum & Commentatorem in lib. de Anima in procemio: hæc autem pars, quæ traditur in primo cœli, & ſecundo, ſaltem quo ad eius maiorem partem tractat de nobiliſsimis corporibus, & entibus habentibus vitam optimam per ſe ſufficientē: quam perficiunt toto æterno, à quo aliquid communicatum eſt eſſe & viuere, vt dicit Philoſophus primo cœli. Et etiam pars maxime ſciri deſiderata, non F ſolum quia de nobilibus entibus, ſed etiam quia modicum de eorum cauſis poſſumus percipere, eo ꝙ a nobis diſtant: & ratio eſt, quia magis diligimus partias ſufficientias de eis habere quàm maximas demonſtrationes & efficaces rōnes de rebus notis. vbi dicit Philoſophus ſecundo Cœli, & Com. in eodem loco ait, ꝙ melius eſt ſcire parum de rebus nobilioribus quàm multa de rebus vilioribus. Et licet Philoſophus de illis entibus nobilibus, i. corporibus cœleſtibus & eorum motoribus principaliter in lib. Cœ. & Mun. inquirat quàm alibi in Philoſophia naturali, tamen ob difficultatem eorum multa inſerit in alijs libris, vt in. 8. Phyſi. 2. de Genera. primo Meteo. & in pluribus locis ſuæ Metaphyſicæ pręcipue in. 12. Et ideo ſemper Ariſt. de natura corporum cœleſtium & eorum motoribus obſcura, necnon & dubia dicere videtur: & ideo Ariſtot. Commen. nec non ſingularis æmulator quendam librum, qui de ſubſtantia G orbis ab eo intitulatur compoſuit, in quo Auer. de natura corporum cœleſtium, & ſimiliter eorum motorum, differentiam & conuenientiam eorum ad generabilia & corruptibilia in ſubſtātia & in actionibus tam ex parte corporum quàm ex parte formarum ſuccincte explicuit: quædam expreſſa ab Ariſto. ex diuerſis locis aſſumens, quædam ex verborum eius intentione ſyllogizans. Ideo multi hunc librum deſpiciunt, ex eo ꝙ in eius textu tota ſcientia Ariſto. introducitur; ac ſi verborum Ariſt. eſſet tranſlatio nolentes famam alienam vſurpando ei contribuere, quod erat alienis laboribus adinuentum. Quem ſi quidem libellum, quia de altiſsimis & nobiliſsimis ſcientiam Ariſto. nobis breuiter dilucidat, duxi pro viribus exponendum: cuius intentionem ſi non attigit, fuit tamen alijs occaſio attingendi, iuxta illud Secundi Metaphyſicæ, ſ. quòd hi qui ſuperficialiter enuntiauerunt aliquid conferunt. nam habitum no- H ſtrum præexercitati ſunt. Et ex his patet qui ſit huius libri finis & intentio, patet etiam cauſa efficiens & materialis: formalis vero patebit. Patet etiam ordo huius libri ad libros naturales, annectitur enim cum principalibus illius libri de Cœlo. & ideo eſt in eius ordine locandus. eſt autem liber cœli ſecundus inter libros naturales. Et quia in exordio huius libri Commentator ſupponit cœlum eſſe compoſitum, cum dicit, intendimus perſcrutari de rebus ex quibus corpus cœleſte componitur, ideo dimiſsis communibus quæſtionibus, quæ in principijs librorum fieri conſueuere, ſ. verùm de tali materia poſsit eſſe ſcientia, & vtrum vna vel plures: & vtrum Scientia Naturalis ſit alia & alia ab his, quæ parum aut nihil conferunt. ideo & c.

Naturalis ſciētiæ partes.

Materia huius libri.

Ordo hui⁹ libri.

Quæ qōnes in pricipio cuiuslibet particularis ſciētiæ mouendæ ſint.

Quæſtio

QVAESTIO I.

An cœlum sit ex materia & forma compositum.

Vaeritur, An cœlum componatur ex materia & forma, vt videtur hic supponere Cōmen. Et arguitur ꝙ non. quia nullum perpetuum componitur ex materia & forma: sed cœlum est huiusmodi. ergo &c. maior declaratur a Philosopho. 8. Meta. dicente, ꝙ quæcunq; sunt intransmutabilia secundum substātiam non habent materiam: æterna autem sunt in transmutabilia secundum substantiam, vt probatur de cœlo, & præsertim de primo cœlo: igitur cœlum non habet materiam, & per consequens non est cōpositum ex materia & forma. minor patet. 1. Cœli. Confirmatur. illud, ꝙ non habet potentiam ad non esse non componitur ex materia & forma: cœlum est huiusmodi. igitur &c. maior patet, quia materia est illud, quo res potest esse & non esse. 7. Meta. & in fine primi Cœ. potentia autem est media pars contradictionis, s. ad esse, & non esse, vt vult Philosophus. 8. Metaph. & in fine primi Cœli & Mundi. igitur quod non habet potentiam ad non esse non habet materiam, nec etiam potentiam ad esse. minor declaratur primo Cœ. & Mundi, s. quòd cœlum non habet potentiam ad non esse.

Item, omne quod mouetur motu perpetuo non componitur ex materia & forma: cœlum est huiusmodi. ergo &c. maior declaratur Nono Metaph. dicitur autem ibi, quòd non est timendum quòd cœlum stet: & subdit rationem huius, s. quia non est motus cœli supra potentiam contradictionis; causa enim fatigationis est materia, vt ibidem dicit Philosophus, minor patet Octauo Physico. quòd cœlum mouetur motu perpetuo.

Item, in omni composito ex materia & forma reperitur pluralitas indiuiduorum sub eadem specie: sed in cœlestibus non sunt plura indiuidua sub vna specie, vt dicit Com. primo cœli. igitur cœlum non componitur ex materia & forma. minor patet ex intentione Com. 7. Meta. Est. n. materia causa multitudinis indiuiduorum sub vna specie. Arist. etiam in secundo Meta. probat per hoc, ꝙ cœlum est vnum; quia non habet materiam. igitur non componitur ex materia & forma.

OPPOSITVM huius videtur dicere Com. hic. immo concludit ex intentione Philosophi, corpora cœlestia componi ex duabus naturis, sicut generabilia & corruptibilia. Item hoc etiam potest argui ratione. Nam in omni eo quod mouetur, necesse est esse materiam, vt vult Philosophus Secundo Metaphy. cœlum mouetur, vt docet sensus. ergo cœlum habet materiam. ex quo sequitur ipsum esse compositum, omne enim habens materiam est compositum, vt patet.

CONCLVSIO.

Cœlum, quod est quinta essentia, circumscripto motore non est compositum ex materia & forma, sed subiectum simplex est, suo motori semper subiectum, habens materiam, non quæ ad esse, sed quæ ad vbi potentia est.

AD quæstionem est intelligendum, quid intelligitur nomine cœli. nam per cœlum possumus duo intelligere, s. aggregatum ex motore & mobili, vel ipsum motum tantum, siue mobile, quod est quinta essentia. si nomine cœli intelligitur aggregatum, sic dico, ꝙ cœlum est compositum, & sic intelligit Com. hic: — *Cœlū duo dicere pōt.*

E & ratio est, quia omne quod mouetur ex se componitur ex duabus naturis, s. agente motum, & recipiēte motum, vt Com. sumit in litera: cœlum mouetur ex se, vt declaratur. 8. Phy. & ideo est primum motum: quare cœlum sic est compositum: & de hoc non dubitatur apud aliquem scientem philosophiam. Sed, si cœli nomine intelligitur ipsa quinta essentia, semoto motore, tunc dubitatur vtrum sit compositum ex materia & forma: & circa hoc contrariantur opiniones aliquorum Philosophorum & suorum sequacium. Dicunt. n. aliqui, ꝙ cœlum quod est quinta essentia, semoto motore componitur ex materia & forma. ita ꝙ ista quinta essentia habet materiam, quæ de se est in potentia ad esse, & de se est possibilis non esse, esse autem necessarium acquirit ab alio, quia solum de se habet esse necessarium a primo principio: hæc est opinio Auicen. in sua Metaphysi. &c.

F Aliqui vero priores Philosophantes inter nos tenent hanc opinionem in radice, nituntur tamen eam fulcire alia via principijs Aristo. magis propinqua. & ratio eorum prima est ista, omne quod est actu ens, vel est actus, vel habens actum: cœlum est actu ens, vt apparet ad sensum, aliter non ageret; igitur est actus, vel habēs actum. non potest dici ꝙ sit actus, quia tunc esset forma actu existens, & non esset sensu comprehensum, quod patet esse falsum. igitur oportet dicere ꝙ corpus cœleste est aliquid habens actum: & tunc oportet ponere in eo aliquod subiectum suæ actualitatis, quod est materia. Confirmatur, quia accidentia sensibilia non possunt esse sine eo, quod habet materiam, cum materia subiecta formæ sit causa omnium accidentium. 1. Physi. igitur, cum in cœlo sint accidentia sensibilia, patet ipsum habere materiam. Et cum arguitur, ꝙ tunc cœlum haberet potentiam ad corrumpi. Respondeo, ꝙ illa materia cœli — *Materia cœli nō est corruptioni obnoxia, eo ꝙ priuationis expers est.*

G non est priuationi coniuncta, eo quòd priuatio non est aliud q̄ carentia formæ cum aptitudine ad eam, & quæ nata est inesse materiæ. materiæ autem cœli non est innata inesse alia forma quàm ea quam habet, & ideo nulla admixta est sibi priuatio, sed forma replet totam possibilitatem materiæ, eo quod est forma naturalis & perfecta. quod probatur ex vniuersalitate agentium, non. n. tantum agunt vnum effectum particularem, vt faciunt formæ particulares, sed vniuersaliter, non sicut formæ inferiorū: ideo totam materię possibilitatem replet, ita ꝙ non remanet in materia aptitudo ad aliam formā. Et hinc est ēt, ꝙ corpus cœleste non est susceptiuum accidentiū, s. figuræ & aliorū, sicut alia corpora inferiora.

Et si aliquis diceret, videtur ꝙ Ioānes Grām. sit contra dictam opinionem, s. ꝙ tunc materia cœlestis differret a materia horum inferiorum per aliam compositionem, s. per aliquid additum. dicunt, ꝙ non differt per

H aliquid additum, sed solum per habitudinem ad aliam formam, s. quia materia cœli habet habitudinem ad formam perfectam & vniuersalem, & materia horum inferiorum ad formas particulares. Huic autem sententiæ, licet multi assentiant, tamen videtur obuiare sententia Philosophi in multis locis; intelligit aūt hæc opinio inesse cœlo materiā, quæ de se vel s̄m se considerata est in potentia ad esse, ita ꝙ actum essendi habet a forma, & quantum ad hoc non differt a materia istorum inferiorum, sed solum differt per diuersam habitudinem ad formam. Hanc autem materiam negat Philosophus. 8. Meta, dicens in substantijs æternis naturalibus forsan, ꝙ non habent materiam, & si tamen habent non talem vt generabilia & corruptibilia, sed solum secundum lo-

cum

cum mobilem. Ecce, ꝙ expresse negat in cęlo, quod est substantia naturalis æterna, materiam, quæ est in potentia ad esse, sed solum dat sibi potentiam ad vbi. & idem paulo post dicit sic. Nec oportet omnino materiam esse, sed quorum est generatio & corruptio adinuicem, quæcunq; autem sine transmutatione sunt, non est eorum materia: & intelligit illa, quæ sunt sine transmutatione in substantia. Et Com. ibidem dicit, ꝙ dignius est, ꝙ cęlum dicatur habere subiectum q̃ materiam, cum non proprie dicatur habere materiam, quæ est in potẽtia ad esse. 9. Meta. Item, Philosophus. 9. Meta. dicit, ꝙ nulla potentia ad esse est sempiterna, cuius rõnem subiunxit, quia oĩs potentia ad esse est contradictionis, & ideo illud, quod habet potentiam ad esse, habet potentiam ad non esse: igitur tale nõ potest esse sempiternum, vt patet primo cęli: ex quo s'm eum patet ꝙ in cęlo non est materia, quæ est in potentia ad esse. Item, hoc arguit Philosophus in eodem. 9. Meta. vt assumptum est. dicitur. n. ꝙ ideo cęlum semper mouetur, quia motus eius non est super potentiam contradictionis, i. super materia, quæ est potentia ad esse & non esse. Et subdit ibidem, ꝙ materia & potentia est causa fatigationis: & aperte ostendit ibi Philosophus, ꝙ potentia simpliciter dicta, quæ est potentia s'm substantiam, non est alicuius incorruptibilis, neq; in eo est aliqua potentia secundum genus, sed omnia secundum genus sunt actu in corpore, s. omnes transmutationes: potentia autem est tñ ibi secundum partes, vt ibi declarat Com. Item. 2. Meta. probat Philosophus ex hoc intellectum esse vnum, quia non habet materiam, quæ est causa multitudinis indiuiduorum sub vna specie. Et ideo omnes rationes prius inductæ videntur concludere secundum intentionem Philosophi in cœlo non esse materiam quæ est in potentia ad esse. Nec valet, quod in subsidium opinionis aduersæ fuit adductum, ꝙ ista materia est alterius rationis per habitudinem ad aliam formam, quia hæc habitudo non tollit quin materia de se sit potentia ad esse: quod negat philosophus in cęlo, vt patuit. Item, talis habitudo, cum non sit nisi quidam appetitus, quo inclinatur ad formam, videtur esse in omni materia etiam inferiorum: non. n. materia appetit formam inquantum forma est imperfecta & non potens perficere totum appetitum materiæ, hoc. n. est ex imperfectione formæ: appetitus enim materiæ naturalis est, vt per formam perficiatur totus appetitus suus: si autem non perficiatur totus, hoc non variat essentiam ipsius materiæ in forma a materia cœlesti, si talis ibi esset, cum hoc sit magis ex parte formę, vel oportebit in materia cœli aliquam dispositionem dare ad susceptionem talis formę, quæ non est in materia istorum inferiorum: & talis dispositio esset per aliam qualitatem, vel aliud additum, quod faceret compositionem in materia illa, vt Ioannes Grãm. arguebat. ex quo sequeretur, ꝙ materia prima esset composita: quod est falsum. vnitas etiam agentium non est sufficiens signum ad hoc, quia hoc est ex parte motoris separati principaliter.

Item, sicut Com. arguit contra prædictam positionem in primo cœli, si cęlum haberet materiam, quæ est in potentia ad esse, sequeretur ꝙ aliquid esset frustra in natura: quod est inconueniens & contra intentionem Philosophi primo Cœ. & Mun. & in pluribus locis: quia deus & natura nihil faciunt frustra. Consequentiam probat Commen. primo cœli. ait enim propria operatio potentiæ est generatio & corruptio, vel transmutari de forma in formam, sicut propria operatio acuitatis gladij

A est scissio; si igitur esset alia materia, quæ de se esset in potentia ad esse sine generatione & corruptione, contingeret aliquod ens sine actione: per quam fuit potentia ipsius materiæ, cuius actio proprie est transmutari de forma in formam. hoc sequitur, si cœlum haberet materiam, vt de se notum est.

Decisio q. ad mentem Auer.

Ideo videtur dicendum secundum Arist. & Com. ꝙ cœlum, vt ipsa quinta essentia est circunscripto motore non cõponitur ex materia & forma, sed est corpus simplex actu existẽs subiectum suo motori vel motoribus: ita ꝙ non est potentia ad esse, nec habet esse formaliter a motore vel ab alia forma, sed solum est in eo potentia ad vbi, ita ꝙ, cum sit subiectum simpliciter in actu sua forma, i. suus motor, cohæret sibi absq; alio medio, i. non præcedentibus dimensionibus nec alijs dispositionibus, sed tam dimensiones q̃ alia accidentia cõmunia sequun B tur formam naturaliter, quæ est motor, prout patebit in prosecutione libri, cum apparuerit qualiter in generabilibus & corruptibilibus dimensiones interminatæ præcedunt formam substãtialem perficientem in materia.

Et ad istam positionem sumuntur rationes prius dictæ, quæ de necessitate videntur concludere, cœlum, quod est quinta essentia, non esse compositum ex materia & forma. Et tunc restat rationibus contrarijs positionem fulcientibus respondere. Et primo cum arguitur, ꝙ est actu ens. Respondeo, ꝙ hæc ratio procedit ab insufficienti diuisione. nam diuisio est, quod omno quod est ens actu, vel est actus, vel habẽs actum, vel medium inter purum actum, qui est forma, & puram potentiam, quæ est materia: & hoc est corpus cœleste. quia, vt dicit Com. primo cœli, illud, quod est ligamentaliter inter principia æterna separata, & ipsa generabilia & corruptibilia, necesse est vt sit intransmutabile secundum sub C stantiam, transmutabile autem s'm locum, ita ꝙ sit medium inter purum actum & puram potentiam. vt ipso transmutato semper in loco, manente autem secundum substantiam, non cesset agere alias transmutationes in inferioribus: nisi. n. tale ens esset motum, possibile esset ꝙ proueniret actio temporalis a principijs æternis naturaliter loquendo, vt ibi Com. declarat, & ita totum communicat cum principiis ęternis separatis in eo quod est simpliciter actu existens non habens in se potẽtiam ad esse. Communicat autem cum generabilibus & corruptibilibus in eo quod est corpus subiectum accidentibus, & formæ, quæ est motor habens in se potentiam ad vbi, cuius actualitatem recipit à forma, & tunc est in natura media inter separata & generabilia & corruptibilia. ideo prædicta ratio non concludit.

Cœlũ quomodo medium sit inter actũ purum & potentiam puram.

Ad aliam rationem cum dicitur, accidens sensibile non potest esse in D eo quod non habet materiam. Respondeo, ꝙ verum est de talibus, quæ sunt sicut accidentia inferiorum: modo accidentia cęli & inferiorum non sunt eiusdem speciei, vt patet per Commentatorem Secundo cœli, & etiam patebit. Nam accidentia cœli non dicuntur esse sensibilia nisi sensu visus: ideo dicitur. 1. de Genera. capitulo primo de Tactu. ꝙ tactus proprie dictus non dicitur nisi de rebus, quæ patiuntur adinuicem. & ideo proprie non est in cœlo, & ideo cœlum dicitur tangens secundum similitudinem, non autem tangi &c. Dico autem, ꝙ accidentia, vt accidentia sunt, non requirunt materiam, sed subiectum in actu, & ideo non est necesse ꝙ vbicunq; sunt accidentia, ibi sit materia. Et, cum dicitur. 1. Physi. ꝙ materia cum forma &c. verum est: quæ sunt in ea materialiter, vt ibi dicitur, sed non sequitur ex

hoc,

hoc, ꝙ materia sit causa omnium accidentium, sed tantum habetur ꝙ ista accidentia requirunt subiectum in actu in quo sint, cum per se non possint esse, cum non sit entia, sed entis. 7. Meta. sunt autem accidentia in coelo propter formam, quæ est motor, eo ꝙ sunt propter operationem, vt patebit. Et si obijcitur, accidentia recipere est quoddam pati: cum igitur corpus cœleste sit simplex actu existens, nisi habeat propter quod patiatur, impossibile est ipsum recipere accidentia: nam pati contrarium est actui. Respondeo, ꝙ vt aliqualiter tactum est, Com. loquitur in libro hoc, ꝙ corpus cœleste materia est animalium cœlestium, sed est perfectius cæteris materijs: quia non est in eo de potētijs nisi solum ad locum: nec aliter assimilatur materiæ, nisi inquantum est subiectum formæ, ita ꝙ non habet esse a forma, nec sua forma cōstituitur in esse per ipsum: nihilominus habet omnia accidentia propter formam, quæ est motor, sicut figuram sphæricam propter ipsum motorem, qui est forma abstracta: & ideo est principium motus circularis, qui est actiuus aliorum, vt patet in hoc libro, & hinc est, ꝙ hoc subiectum non est in potentia ad alia accidentia, cum non sit passiuum in substantia, licet igitur sit simplex actu existens, quia est subiectum formę abstractæ, & habet accidentia propter ipsam formam, vt dictum est, sunt tamen accidentia alterius rationis. Sed circa istud est dubitatio non modica, quam mouet Com. 1. cœli. & est. ex quo illud corpus non est compositum, vtrum res intellecta ex isto corpore sit illud quod est sensatum ex eo, vel aliud. Si dicatur ꝙ res intellecta ex eo & illud quod nobis apparet ad sensum sit idem, tunc res intellecta & sensata est eadem: quod est falsum: si sit aliud, tunc necesse est cœlum esse compositum: tunc. n. erit ibi singulare, quod est obiectum sensus, & forma, vel quidditas, quę est obiectum intellectus: & tunc esset compositum. Respondeo, ꝙ Com. solummodo dicit, ꝙ ista natura cœlestis, quæ est quinta essentia, est materia corporis cœlestis actu existens, prout corpus cęleste comprehendit motorem & motum, & quia ista materia absq; motore accepta non habet formam, vt dictum est, ideo ista s̄m se & absolute & primo est vna numero per se indiuiduata, & vt est vna numero, non est intellecta nisi per respectum ad formam, quæ est suus motor, ita ꝙ sicut ipsum corpus non apparet nisi inquantum est subiectum formæ, ita non intelligitur nisi respectu formæ, quæ est motor, sicut ipsa materia prima non intelligitur nisi per Analogiam ad formam, primo Phys.

Et si instatur, quòd non est simile de materia prima, quæ est de se in potentia: & ideo non potest per se intelligi, quia vnumquodq; intelligitur secundū ꝙ est in actu hæc autem natura corporis cœlestis potest esse in actu secundum se: & ideo videtur ꝙ secundum se possit intelligi. Dicitur, sicut Commen, respondet & breuiter & obscure, ꝙ licet corpus cœleste sit actu ens de se, ita ꝙ actum non retinet ab alia forma, non tamen est existēs per se, sed est subiectum in actu ipsius formæ, quæ est motor cum qua semper existat, & ita licet in natura cœlesti non sit aliqua potentia ad esse, nec sua actualitas essendi sit formaliter a motore nisi effectiue, est tamē semper cum motore & propter motorem: & sicut materia prima non potest intelligi nisi per formā, eo quòd non potest existere sine forma, ita nec ista natura cœlestis nisi respectu formæ, quæ est motor, eo ꝙ sine ista non est, nec potest esse, cum suum esse sit propter motorem. Debemus autē intelligere de isto corpore cęlesti, quod

Cœleste corpus quomodo materia est animalium.

F est quinta essentia, ipsum esse subiectum ipsius formæ abstractæ: & ita, cœlum est intellectum in habitudine ad formam, quæ est motor. Ideo secundum istam positionem est responsum rationibus primis, quæ probant cœlum esse compositum ex materia & forma. Ad auctoritatem Cōmentatoris iam patet quid sit dicendum: quia intelligit cœlum esse compositum secundum quòd nomine cœli comprehenditur motor & motum. Ad rationem, quę dicit omne quod mouetur &c. Respondeo, ꝙ verum est in omni generato composito ex materia & forma, sic etiam intelligitur ista propositio, vt Com. ibi hoc declarat. Vel potest dici, ꝙ in omni eo quod mouetur necesse est intelligere materiam, quæ est in potentia ad vbi, & talis materia est corpus, non autem ꝙ ibi sit materia quæ est in potentia ad esse. Tamen de ista quæstione est alia opinio modernorum, quæ dicit cœlum habere materiam eiusdem rationis cum materia inferiorum: ex quo sequitur cœlum de se esse corruptibile, rationem autem essendi recipit ab alio: & hæc opinio est eadem penitus cum opinione Auic. quam Auerrois hic improbat, vt patebit infra, & in libro Cœli. & in 12. Metaphysicæ. ideo eius prosecutio dimittatur ad præsens: & est expresse improbata a Philosopho in fine Primi Cœli, vbi ostenditur multipliciter, quòd omne corruptibile de necessitate corrumpetur.

QVAESTIO II.

An Cœlum moueatur ex se, & quomodo.

QVæritur secundo, An cœlum moueatur ex se, & per quem modum. Et arguitur ꝙ non, quia quod mouetur ab alio extrinseco non mouetur ex se: cœlum est huiusmodi. ergo &c. maior patet. quia quod G mouetur ex se mouetur a principio intrinseco. minor patet, quia cœlum mouetur ab intelligentia separata, vt patet. 8. Physicorum, & primo cœli: & commentator dicit hic. Item, quod est simplex non est diuisibile in per se motum & mouens, nec mouetur ex se. cœlum est huiusmodi: ergo &c. maior est philosophi. 8. Physi. ꝙ omne quod mouetur ex se est diuisibile in per se mouens & per se motum. minor habetur primo cœli, & Com. hic: quia cœlum est simplex. Item nihil mouetur ex se: igitur non cœlum. maior patet. 7. &. 8. Physi. quia omne q̄d mouetur, mouetur ab alio: consequētia est de se nota.

Item, illud quod mouetur ex se potest ex se quiescere: cœlum mouetur ex se. igitur &c. maior patet. 8. Phy. ideo etiam alia dicuntur ex se moueri: quia ex se possunt quiescere, cœlum autem non poterit ex se quiescere. minor patet Secundo Cœli &. 9. Meta. quia non est H timendum ꝙ cœlum stet aliquando.

OPPOSITVM dicit hic Com. &c. 8. Physicorum.

CONCLVSIO.

Cœlum ex se simpliciter moueri est impossibile, mouetur autem ex se, id est per partem, a nullo nihilominus dependens, sed sibi sufficientissimum existens.

AD quæstionem dicendum, ꝙ aliquid moueri ex se potest dupliciter intelligi, vel ex se simpliciter, vel per partes, dico igitur ꝙ cœlum non mouetur ex se primo modo, sed secundo modo. Secundo dico, ꝙ mouetur ex se per partes: vt sufficienter patet declarando. Nam, si cœlum mouetur ex se simpliciter & primo modo, sequitur quòd idem erit respectu eiusdem

eiusdem simul in actu & in potentia: hoc autem est fal- A sum. igitur &c. maior patet. quia, si cœlum mouetur ex septimo, illud esset mouens & motum penitus, & tunc cum mouens secundum ꝙ huiusmodi sit in actu, & motum secundum ꝙ huiusmodi sit in potentia, idem respectu eiusdem esset in actu & in potẽtia: falsitas consequentis patet, quia actus & potentia sunt differentiæ maxime oppositæ. ergo &c. Item, si cœlum sic mouetur, idem corpus flecteret se supra se: sed hoc est falsum. ergo & antecedens. patet consequentia: ex quo idem mouetur se ipso flecteret se supra se: quia in se ageret. & falsitas consequentis patet, quia dicit Com. 3. de Anima, ꝙ virtus corporea non flectit se supra se, quanto magis corpus. Secundo dico, ꝙ cœlum mouetur ex se per partem: quia quod est diuisibile in per se mouens & per se motum mouetur per partem: sed cœlum est huiusmodi. igitur &c. maior patet. 7. & 8. Physico. minor patet B per Commentatorem hic, cœlum enim complectitur motorem & mobile. Præterea, illud mouetur ex se, quod mouetur ab alio determinato loco, & non distinguitur ab eo loco: cœlum est tale igitur &c. maior patet. 8. Physicorum, quia illud mouetur ex se. minor patet, quia cœlum mouetur ab intelligentia, quæ proprie non habet locum, quia non est quanta, nec corpus.

Tertio dico, ꝙ cœlum mouetur ex se sufficientissime. Et primo, illud mouetur ex se sufficientissime, cuius motor ab alio non dependet, sed per se subsistit, & cuius mobile non appodiatur alteri: cœlum est huiusmodi: igitur &c. maior patet. quia animal non mouetur ex se sufficientissime, quia non est per se subsistens, sed eius anima dependet ad corpus, vt dicit Com. 3. de Anima. Corpus igitur animalium in suo motu appodiatur alteri, vt patet libro de Causa motus animalium: corpus autem cœleste in suo motu non appodiatur alteri: quia est C ipsum primum corpus, & primum mobile, vt patet ex Octauo Physicorum: quare, cœlum mouetur ex se sufficientissime per partem, hoc est per motorem immobilem. Et tunc pateat ad quæstionem. primo, ꝙ cœlum non mouetur ex se simpliciter. secundo ꝙ mouetur per partem, tertio ꝙ mouetur ex se sufficientissime.

Rõsiones.

ET ad rationes. ad primã dico ad maiorem, cum dicitur. quod mouetur ab alio extrinseco, concedo si illud extrinsecum habeat locum determinatum, aliter non est verum. Ad minorem etiam cum dicitur. cœlum &c. concedo: sed tamen ista intelligentia a qua mouetur cœlum non est distincta loco, nec subiecto a cœlo. Vel aliter, maior conceditur, si illud extrinsecum non est appropriatum, modo intelligentia est appropriata suo orbi, ita quòd alium orbem mouere non potest, vt patet Secundo Cœli. Ad aliud cum dicitur. quod est simplex &c. conceditur: ad minorem cum dicitur. cœlum &c. negatur: quia nomine cœli comprehenditur motor & mobile, vt patet per Commentatorem hic, ex quo ipsum probat esse compositum ex duabus naturis, sed corpus cœleste, id est quinta essentia, separato motore, est simplex, & non mouetur ex se. Ad aliud etiam cum dicitur. nihil mouetur ex se, conceditur simpliciter & primo modo, tamen secundum partem, ratio non concludit. Ad aliud cum dicitur. quod mouetur &c. Conceditur quod mouetur motu voluntario & aptum natum est quiescere. & quia cœlum est primum mobile, & eius motus est primus: ideo non est dare terminum in quo non fuerit, vt probatur Octauo Physi. & ideo non potest quiescere &c.

Cœlũ quiescere nõ pt.

QVAESTIO III.

An Materia prima sit ens.

QVæritur etiam, quia Com. dicit, ꝙ materia prima est ens. Vtrum materia prima sit ens. Et arguitur ꝙ non, quia omne, quod est medium inter contradictoria non est ens: materia prima est huiusmodi: ergo &c. maior patet, quia inter contradictoria non est dare medium. minor patet. 1. Phy. Item, si materia esset ens, aut naturale, aut Metaph. aut mathematicum. sed nullum istorum: igitur &c. maior patet per partes reales Philosophiæ: quia non sunt plures, Sexto Metaphysicæ, & consequenter entia realia non sunt plura: minor probatur pro prima parte: nam omnia naturalia habent aliquem modum motus: sed materia nullum: igitur. nec est ens Metaphysi. quia ista abstrahunt a motu & a materia. sed materia non abstrahit a materia, aliter abstraheret a se ipsa. ergo non est ens Metaph.

Item, quod non differt a priuatione non est ens. materia est huiusmodi. igitur. maior patet, quia priuatio non est ens. minor patet: quia differentia materiæ est potentia: sed potentia est sibi per priuationẽ: & propter quod vnumquodq; tale & illud magis. ergo &c. quia, si potentia est differentia substantialis materię, multo magis priuatio. Item, quod est terminus corruptionis simpliciter est non ens. materia est huiusmodi. ergo &c. maior patet, quia generatio simpliciter terminatur ad ens simpliciter, vt patet primo de Generatio. quare corruptio similiter terminatur ad non ens simpliciter. nam motuum oppositorum termini sunt oppositi. minor patet ex primo de Generatione: quia terminus generationis simpliciter est forma substantialis, quę facit esse actu, terminus vero corruptionis simpliciter est priuatio formæ, quæ nihil aliud est quàm materia prima.

OPPOSITVM huius dicit Commenta. hic.

CONCLVSIO.

Materia prima neq; purum non ens, neq; ens actu, sed est ens in potentia.

AD quæstionem tangentur opiniones. Opinio fuit quorundam antiquorum, ꝙ materia prima non sit ens: quia sicut priuatio non est ens, ita & materia, vt patet primo Physicorum. Sed hæc opinio non valet, quia materia & priuatio differunt. nam illa sunt distincta, quorum vnum manet, aliud non. sed materia semper manet, priuatio autem non. ergo &c. maior patet ex primo de Generatione. minor patet, quia cum per transmutationem forma introducitur in mate- D ria, priuatio illius formæ corrumpitur, sed materia manet: ideo non sunt eadem. Nec valet si dicatur, ꝙ priuatio non corrumpitur absolute, quia sufficit ad materiæ differentiam, quòd priuatio non maneat eadem, sicut materia. Item, illa non sunt eadem, quorum vnum est in prædicamento substantiæ, aliud non: sed materia prima est in prædicamento substantiæ & priuatio non. ergo &c. maior patet primo Posteriorum, quia prædicamenta sunt impermixta. minor patet, quia priuatio non est in prædicamento substantiæ, sed circuit omnia prædicamenta. igitur hæc opinio relinquatur.

Alia fuit opinio quorundam antiquorum, ꝙ materia prima est actu ens, sicut corpus ignis, vel aeris, vt patet Primo Phy. Sed hæc opinio non tenet. quia, si esset vera, cum

Alia opinio. Materia est actu ens.

ra, cum in vtroq; termino transmutationis subiectum maneat, si materia, quicquid adueniret illi subiecto esset accidens: quia adueniret enti in actu, vt arguit Com. primo Physico, contra Auicen. & hæc opinio non stat: imo sequeretur, q entia essent eadem substantialiter: imo non essent nisi illud subiectum in actu. ideo omnia non differrent nisi accidentaliter: sed hoc est falsum; ideo materia prima non est ens in actu. Et ideo est opinio philosophi, & Commenta. quòd materia prima est ens in potentia, vt patet primo Physic. Et potest quadrupliciter declarari. Primo, quia quod recipit omnes formas naturales nullam habens de se non est ens in actu: materia prima est huiusmodi. igitur &c. maior patet, quia habet esse denudatum a forma, vt patet primo Physico. & Tertio de Anima per Commenta. minor patet primo Physico. & Tertio Cœli, & hic per Commenta.

F Item, si materia esset ens in actu simpliciter, sequeretur q omne adueniens materiæ primæ esset accidens, vt supra arguebatur: consequens est falsum. ergo & antecedens. consequentia nota. ex quo materia prima esset actus vel ens in actu, in omni autem trāsmutatione cum subiectum maneat, primo Phy. omne adueniens illi esset accidens: quia adueniret enti in actu. falsitas consequentis patet. quia tunc nulla esset transmutatio substantialis, sed omnis motus ad formam esset alteratio, vt arguit Commē. 1. Physicorum, & primo & secundo de Generatione. Item si esset ens actu simpliciter, nullam formā reciperet: quia recipere est per carentiam. Item, si materia esset de se ens actu, tunc haberet de se formā: & tunc ista forma nunquam corrumperetur, quia non haberet contrarium, vt dicit Commentator infra: & ex hoc sequeretur quòd nihil generaretur, nec corrumperetur: quod est falsum. igitur materia prima est ens in potentia, & non ens in actu: & hoc est quod dicitur Primo Physicorum.

Rñsiones. PRo hac ad rationes respondetur; primo, quando dicitur, q est medium, concedo. Ad minorem dico: q non est verum: sed est medium inter non ens simpliciter & ens in actu: quia est ens in potentia, vt dicit Com. primo Physicorum, vbi ponitur hæc ratio. Ad secundum, si esset ens, aut naturale &c. concedo maiorem, & ad minorem dico, q est naturale secundum q materia est principium transmutationis: sed motus qui est proprius naturalium corporum: vt dicit commentator tertio Physicorum est ens naturale, quare sequitur, q materia prima sit aliquo modo ens naturale, quum sit principium trāsmutationis. Est etiam ens Metaphysicum: quia est ens in potētia, vt dicit tātum vnam differentiam entis; quia Metaphysicus considerat ens & differentias entis. Et ad probationem q materia prima non est ens naturale. dicitur q est in plus quàm sit ens naturale: quia habet aliquem modum: quia non solum tale ens debet dici naturale quod est compositum ex materia & forma, sed illud quod est principium & materia eius. quando proponitur quod non est Metaphysicum ideo quia non est abstractum. Respondetur q materia dicit ibi quandam differentiam entis, quæ cōsideratur a Metaphysico, non vt est principium trāsmutationis: & tunc abstrahitur a motu & qualitatibus sensibilibus. & tunc consideratur a Meta. Ad tertium, quod non differt &c. dicitur, q verum est, q non differt re & ratione. Ad minorem cum dicitur, materia est huiusmodi. Respondetur q licet materia prima sit idem subiecto cum priuatione, tamen differt ab ea ratione, si-

E cut etiam differt a potentia, vt habetur primò Physico. vbi Commentator de hoc loquitur: & tunc patet q materia prima est ens in potentia: & non corpus ignis, nec aeris, nec aliquid aliud in actu: vnde dicit Commentator primo Physicorum, q nullus antiquorum ponit naturam materiæ primæ nisi solum entelechiam, quod est ens in actu. Idem etiam dicit Tertio Cœli & primo de Generatione. Ad quartum quod est: &c. dicitur, q verum est q non est ens in actu, sed non est verum q non sit ens in potentia: quod non est purum nihil, quia sicut ex nihilo non fit aliquid, ita aliquid non corrumpitur in nihil. Ad minorem cum dicitur, quòd materia &c. Respondetur: quòd verum est, q materia prima est non ens in actu, sed in potentia solum.

QVAESTIO IIII.

An potentia materiæ ab eius substantia, vel essentia distinguatur.

Væritur, quia dicit Commentator quòd potentia est differentia substantialis materiæ, an potentia materiæ, sit de eius essentia. Et arguitur quòd sic. quia illud, quod est de esse alicuius, quod est, est differentia eius substantialis, potentia materiæ est huiusmodi: ergo &c. maior patet, quia differentia substantialis est de eius essentia, cuius est substantialis differentia: minor patet per Commenta. hic. Item, sicut actus se habet ad primam formam, sic potentia ad primam materiam. sed actus est de essentia primæ formæ: ergo &c. maior tenet. quia idem est iudicium de potentia respectu materiæ, & de actu respectu formæ primæ, minor patet, quia actus primus est de essentia primi principii, nam quicquid est in Deo est actus purus, &

G per se Deus, Commentator Duodecimo Metaphysic. Item potentia materiæ est substantia, quæ est forma, vel quæ est compositum: vel materia, vel accidens: sed nec primum nec secundum, nec quartum, igitur &c. maior patet per sufficientem diuisionem. minor patet, primo, quòd non est accidens: quia accidens est alicuius positi in actu. sed materia non est talis. ergo &c. nec est forma: quia tunc non esset potentia, sed actus, nec substantia composita: ergo &c. Item, actus & potentia sunt in eodem genere: sed actus est in genere substantiæ, ergo & potentia.

OPPOSITVM videtur sentire Commenta. hic, & Primo Physicorum.

CONCLVSIO.

H *Potentia materiæ vt est respectus ad formam, distinguitur ab eius essentia, verum potentia illa, vt est subiectum potens, est de esse materiæ.*

IN ista quæstione primo tanguntur opiniones aliquorum, secundo opiniones philosophi, & Commentatoris. Tertio mouentur difficultates circa quæstionem. Fuit opinio aliquorum, q potentia passiua esset de esse materiæ, ita q potentia nihil reale diceret, sed ratio tantum: quia dicunt, q relatio nihil reale addit, sed tantum relationem rationis supra fundamentum: sed potentia materiæ est relatio. ergo &c. Sed hæc opinio non tenet, quia cum dico q relatio nihil addit &c. illud est falsum: quia relatio est vnum prædicamentum: sed prædicamenta sunt realia extra animam, vt patet. Sexto Metaphysicæ; & sic potentia addit aliquid reale supra

Prim. opinio. Pōa materiæ nihil reale, sed ratio nis addit ipsi materiæ.

supra materiam. Item, quando aliqua sic se habent ꝙ ad vnum est motus per se, & ad aliud est motus per accidens, illa differunt adinuicem: sed relatio & fundamentum sic se habent. ergo &c. maior est nota, & minor patet, quia ad relationis fundamentum est motus per se, s. ad qualitatem, quantitatem &c. Ideo dicitur ad quæstionem, ꝙ per potentiam possumus intelligere vel respectum ad formam, vt sæpe loquitur philosophus. 7. Metaphysicæ &. 1. Physi. dicens, ꝙ materia est ens potentia. Alio modo per potentiam possumus intelligere subiectum potens: & tunc Com. loquitur. 2. de Anima dicens: ꝙ materia est potentia. Per hoc igitur respondetur ad quæstionem, ꝙ potentia primo modo non est de esse materiæ, probatur. quia illud non est de essentia materiæ, quod est respectus: potentia primo modo dicta est huiusmodi: ergo &c. maior patet. quia materia est in prædicamento substantiæ, & respectus in prædicamento relationis, minor patet ex. 1. Physicorum, vt iam fuit assumptum. B Item: illa non sunt essentialiter eadem, quorum vnum corrumpitur altero remanente, sed potentia & materia sunt huiusmodi: ergo &c. maior patet, quia æternum & corruptibile non sunt essentialiter idem. minor patet, quia materia manet in tota transmutatione, respectus autem corrumpitur in aduentu formę primo Phy. ideo &c. Item, illa non sunt eadem quorum vnum intelligitur, aliud non. sed potētia & materia sic se habent. ergo &c. maior est nota. minor patet. quia substantia materiæ manet eadem sub omnibus formis, sed potentia ad formam non manet. vt patet secundo Physicorum, quia potentia sani & ęgri est alia & alia. Si autem potētia capitur secundo modo, sic dico, quòd potentia est de esse materiæ vt patet.

An pōa materiæ, quæ est respect° sit aliquid reale, vel rationis.

Sed circa hoc dubitatur. An potentia materiæ quæ est respectus sit aliquid reale, vel tantum rationis. C Respondetur, ꝙ cum prædicamenta sint entia realia, ideo dico, quòd dicit aliquid reale separatum ab intellectu. nam dato quòd intellectus causaret respectum ad formam, adhuc respectus est vere relatio: sed relatio est accidens: ergo potentia materiæ est accidens. Intelligendum tamen sicut est de quolibet accidente alio, ita est de relatione: sed ita est de alijs accidentibus, ꝙ quædam sunt perfecta, quædam imperfecta, sic similiter est de relationibus. quia quædam sunt completæ, quædam non: modo dico, ꝙ iste respectus vel potentia materiæ est accidens imperfectum, quia suum fundamentum est materia prima, quæ est ens solum in potentia de se, licet omnis forma accidentalis requirat suum subiectum in actu, ideo etiam ista potentia est in ente in actu. quia in composito. Tamen quia est accidens incōpletum, ideo est in composito ratione materiæ: quod est subiectum D debile secundum se & nunquàm est ratio formæ.

Respōsiões

PEr hoc ad rationes respondetur. Illud est de essentia alicuius, quod est differentia eius substantialis concedo & minor negatur. Et cum probatur, ꝙ hoc Commentator dicit hic. Respondetur ꝙ ipse se exponit postea ostendendo differentiam inter potentiam & materiam. nam intelligit, ꝙ potentia est de esse materiæ: quia est accidens proprium eius, & per eius cognitionem manuducimur in cognitum esse materię primę: & talia accidentia sæpe sumuntur pro differentijs essentialibus, maxime in diffinitionibus, quorum differentias essentiales ignoramus: vt Commentator dicit Septimo Metaphysi. Ad secundum sicut se habet &c. respondetur, quòd non oportet quia prima forma est sepa A rata omnino & simplicissima: ideo quicquid est in ipsa est actus purus. nam quicquid est in deo est Deus, vt dicit Commentator Duodecimo Meta. non autem quicquid est in materia est materia, vel potentia: & sic non est similitud● Ad tertium. potentia materiæ &c. concedo maiorem, ad minorem cum dicitur, ꝙ non est accidens. negetur. & ad probationem. quia accidens &c. patet ex his dictis: quia est ens in completum: & ideo licet sit semper in subiecto in actu, s. in composito, est tamen ratione materiæ. Ad quartum. actus & potentia. dico ꝙ verum est intelligendo per potentiam subiectum, sed non est verum si capitur pro respectu. modo potentia de qua loquimur hic, est respectus ad formam ideo ratio non concludit.

QVAESTIO V.

An materia possit proprie intelligi essentiali intellectu.

Via Commentator dicit, ꝙ difficile est cognoscere materiam primam. ideo quæritur, Vtrum materia possit proprie intelligi essentiali intellectu. Et arguitur ꝙ sic. nam habens essentiam aliam a forma, & a quolibet alio, illud proprie potest intelligi essentialiter: sed materia prima est huiusmodi. ergo &c. maior patet. quia quicquid est de essentia rei potest esse obiectū intellectus. minor patet. quia aliud est esse materiæ ab esse formæ, & vniuscuiusq; alterius. Item, illud, quod intelligitur circunscripto quocunque alio, illud potest proprie intelligi ab intellectu essentiali: materia est huiusmodi. ergo &c. maior est nota, & minor declaratur. Nam. vt dicitur Octauo & Nono Metaphysicæ, licet C formæ naturales non sint separatæ secundum esse, bene tamen secundum intellectum: & eodem modo est materia prima separata a formis. Item, quod est per se sensibile, est per se intelligibile. materia est huiusmodi. ergo & cætera maior patet Primo Peri hermenias. nam voces sunt earum, quæ sunt in anima passionum notæ. minor patet, nam sensatio materię non est sensatio compositi, nec formæ.

OPPOSITVM Dicit hic Commenta. & Philosophus, s. ꝙ est difficile intelligere materiam.

CONCLVSIO.

Materia non est per se intelligibilis, i. sine alterius intellectu: nam intelligitur ex formæ analogia. sed est intelligibilis per se, id est intellectus illius distinguitur per se ab intellectu alterius.

D PRo quæstione est intelligendum, ꝙ esse per se intelligibile potest capi dupliciter. vno modo proprie intelligibile quod non per aliud intelligitur, alio modo proprie intelligibile: quod intelligitur distincte a quælibet alio intelligibili. Tunc dico, ꝙ materia prima non est per se intelligibilis primo modo intellectu essentiali, immo est intelligibilis per aliud. Quod probatur, quod non est ens actu per se non potest per se intelligi sine alio, materia est huiusmodi. ergo &c. maior est nota, s. quòd materia prima non est intelligibilis per se, quia quod per se primo intelligitur est in actu, Nono Meta. & per Commentatorem. 1. Physi. potentia est de se non intelligibilis immediate, minor est nota. nam

materia est tantum ens in potentia, vt patet. 1. Physico. Item, quod non habet intellectum nisi per respectum ad formam non est per se & primo intelligibile, materia est huiusmodi, ergo &c. maior est nota: quia quod intelligitur in analogia ad aliud non potest sine illo intelligi. minor patet. quia materia prima intelligitur per successionem formarum in ea. & non per solam potentiam; quia vt dictum fuit, omne quod intelligitur, intelligitur secundum q; est in actu: materia autẽ non est quantitas, nec qualitas, nec aliquid aliorum prędicamentorum, 7. Metaph. sed est ens in potentia ad formas, & intelligitur per aliud. Si autem questio intelligitur secundo modo, dico q; sic: quia alius est intellectus materiæ ab intellectu formæ. Item, quod habet esse aliud ab esse formę & compositi, habet intellectum alium ab illis, materia est huiusmodi ergo &c. maior est nota, & minor etiã: quia licet materia non intelligatur nisi per analogiam ad formam, tamen quia aliud est esse materiæ ab esse formæ, ideo alius est intellectus materiæ ab intellectu formæ, licet intellectus non veniat in cognitionem materię nisi per formam. Tamen Auic. in primo tractatu suæ sufficientiæ reprehendit Arist. qui. 1. Physic. locutus est rationibus methaphoricis, cum dicit q; sicut fęmina appetit virum & turpe pulchrum, sic materia appetit formã: & sic locutus est in. 3. de Anima: quia hic modus loquendi est in talibus, quæ non possunt bene intelligi per se, sed per aliud, & ideo per illa alia sensibilia similia manuducimur in cognitionẽ rerum, sed in his quę possunt per se intelligi philosophus nõ debet vti verbis metaphoricis,

Rñsiones. Ad rationes cum dicitur, quod habet essentiam &c. concedo q; illud potest per se intelligi secundo modo, quia intellectus eius est alius ab intellectu formæ: non tamen oportet q; propter hoc primo modo per se intelligatur, quia actus primo intelligitur & non potentia: sed potentia intelligitur per actum: & sic concedo materiam posse per se intelligi secundo modo. Ad secundũ, quod potest per se intelligi, dico, q; verum est, si primo modo per se intelligatur sine alio: & tunc minor est falsa: quia licet intellectus materiæ primæ sit distinctus a quolibet alio non tamen ipsa primo intelligitur per se, ita quòd sine alio per se intelligatur: vel maior potest simpliciter concedi, q; illud, quod est tale, potest per se intelligi secundo modo, & tunc ratio concludit, quæ ponitur in solutione quæstionis.

Ad tertium cum dicitur, quod est per se sensibile. dico, q; verum est, q; est per se intelligibile: non tamen sequitur q; primo modo & sine alio sit per se intelligibile: quare ratio non concludit, & sic ad quæstionem. &c.

QVAESTIO VI.

An formam substantialem in materia pręcedant aliquæ dimensiones.

Væritur vtrum dimensiones præcedãt formam substãtialem in materia. Et arguitur q; non. quia illa, quæ sibi accidunt non præcedunt formas substantiales in materia. dimensiones sunt huiusmodi: igitur &c. maior patet quia accidentia autem sunt enti in actu: ens autem in actu est per formam substantialem, vel est ipsa forma: quare accidentia non præcedunt formam in materia: minor patet. quia dimensiones sunt de genere quantitatis. Item si dimensiones præcedunt formam substantialem in materia, sequitur quòd forma non adueniret in mediate materiæ, sed mediantibus dimensionibus. consequens est E falsum, igitur & antecedens. consequentia nota. ex quo enim forma substãtialis non adueniret nisi post dimensiones, videtur q; non posset forma perficere nisi mediantibus dimensionibus. falsitas consequentis patet per philosophum primo Physi. quia formæ immediate adueniunt materiæ primæ. Item, illa quæ sunt a forma substantiali, non præcedunt formam, sed magis sequuntur: dimensiones sunt huiusmodi. ergo &c. maior nota: effectus enim non præcedunt causam. minor patet ex primo Physicorum, nam materia cum forma sunt causa omnium accidentium quæ sunt, vt patet ibidem. Item dicitur Septimo Metaphy. quòd substantia prior est accidente diffinitione, cognitione, & dignitate: & sic commenta. in principio eiusdem dicit, quòd indiuidua substantiæ præcedunt indiuidua accidentium, indiuidua F autem substantiæ actu sunt per formam substantialem in materia, quare dimensiones cum sint accidentia non præcedunt formam substantialem in materia.

OPPOSITVM Sentit hic Com. & in secũdo Cœ.

CONCLVSIO.

Tametsi dimensiones absolute, & simpliciter formam non præcedunt, dimensiones tamen interminatæ formam materialem indiuidualem præcedere via imperfectionis necessarium est.

AD quæstionem intelligendum, q; si quis quærit de forma in communi & absolute, i. vtrum dimensiones præcedant formã simpliciter & absolute, dico q; non, quia formæ simpliciter & absolutæ dictę sunt æternæ; & ideo neç materia, nec dimensiones præcedunt formam, sic etiam forma via perfectio-G nis præcedit omnes dimensiones terminatas, s. & interminatas, & etiam materiam primam. igitur dimensiones non pręcedunt formam simpliciter & absolute sumptam tempore nec natura. Secundo dico, q; dimensiones interminatæ præcedunt omnem formam materialem secundum indiuiduum & via imperfectionis, quod patet ex multis. Primo sic, illa quæ recipiunt esse actuale & numerum ab omnibus formis, & in quibus omnes formæ, communicãt via imperfectionis præcedunt has vel illas formas in materia: sed dimensiones sunt huiusmodi: igitur &c. maior patet quia illa, quæ perficiuntur per plures formas succedentes sibi inuicem, in illis, præcedunt omnem formã, vt patet de ista materia, quæ perficitur per particulares formas. minor patet. quia dimensiones interminatæ esse actuale & terminatum recipiunt a forma: & in eis cõmunicant omnes formæ: quia H sicut materia prima recipit esse actuale a forma, sic etiã dimensiones, sicut dicit Com. 4. Phy. Item, si dimensiones interminatæ non pręcederent &c. sequitur, q; materia non reciperet simul diuersas formas numero, nec specie. consequens est falsum. igitur & antecedens. consequentia nota: quia, si dimensiones non pręcederent &c. cum materia sit vna numero, nec diuiditur nisi per quãtitatem, nec etiam formæ diuiduntur nisi diuisione subiecti, tunc compositum ex materia & forma esset tantum vnum indiuisum. nam vt patet. 7. Metaphysic. per Com. causa multitudinis indiuiduorum ab vno generante est diuisio partium materiæ, in quas agit agens falsitas consequentis est nota. Item, si dimensiones non præcederent omnem formam secundum indiuiduum, ita quòd non separarentur a materia, sed semper fierent

de nouo

de nouo in generatione substantiali, tunc corpus fieret ex non corpore: & dimensio ex non dimensionibus: sed hoc est impossibile. igitur & antecedens. consequentia patet. ex quo enim omnes dimensiones & corporeitas & aliæ dimensiones fiunt de nouo, necessarium est quòd illæ fiant ex non dimensionibus & non corpore. Sed quia aliqui putant hoc non pro inconuenienti: quia dicunt, quòd dimensiones possunt fieri ab agente de potentia materiæ simul cum ipsa forma: ideo declaro hoc esse impossibile, sicut nihil transmutat materiam nisi corpus. Commentator Septimo Metaphysi. & Octauo Physicorum. Agens enim corporeum non agit nisi per contactum, primo de Generatione, ideo oportet quòd omne recipiens actionem agentis corporei habeat situm in vniuerso: sed quod habet situm est dimensionatum: igitur materia, cum recipit formam ab agente ipsa est dimensionata: & impossibile est ipsam denudari a dimensionibus: nam in quocunque instanti denudaretur a dimensionibus, actionem agentis non reciperet. Item, omne generatum nouiter generatur a sibi simili vel formaliter vel virtualiter Septimo Metaphy. si igitur dimensiones nouiter generantur, hoc est a sibi simili in specie: sed nihil est quod eis assimiletur formaliter vel virtualiter, nisi dimensiones agētis, quia forma non est similis, cum dimensiones sint magis a parte materiæ quam a parte formæ: nec materia potest eas generare, quia materiæ non est agere, sed recipere: vt patet Secundo de Generatione: igitur si generantur, hoc est a dimensionibus agentis, sed hoc est impossibile, quia dimensiones non sunt de genere virtutum actiuarum, vt dicit Commen. Quarto Phy. Et licet hæc propositio, scilicet Omne quod generatur &c. non teneat nisi in substantia vt dicit Commen. Libro Cœli & Septimo Metaphy. est tamen vera in proposito. quia, vt dicit Commen. Septimo Metaphysi. licet quantitates non semper generentur a sibi simili per se, tamen per accidens generantur a sibi simili: & sic dimensiones, quæ sunt priores respectu materiæ ipsis qualitatibus deberent generari a sibi simili, si simpliciter fierent de nouo. Item, corporeitas cōtrariaretur corporeitati, quia corporeitates sic succederent in subiecto eodem: quod est impossibile.

Dimensiones nō sunt actiuæ.

Item, si dimensiones interminatæ non præcederent hanc formam, sed corrumperentur præcedentes & aliæ de nouo generarentur, vt multi imaginantur, tunc corporeitas, quæ est æterna dimensio corporis, corrumperetur in non corpus, & corporeitas generati generaretur ex non corpore: & sic ibi essent duo motus oppositi & distincti, quod patet ex diuisione suorum terminorum: sed vt probatur Octauo Physi. inter quoscunq; duos motus oppositos cadit quies media, supposito illam dimensionem esse vniuersalem, quare sequitur ꝙ inter generationem & corruptionem, cum sint distincti motus terminorum oppositorum, erit quies media. ex quo sequitur quòd in aliquo tempore materia erit denudata ab omnibus formis & ab omnibus dimensionibus: cuius oppositum habetur primo de Generatione. Item generatio vnius non esset corruptio alterius, quia motus sortitur speciem & diuisionē a termino ad quem, Quinto Physi. cum igitur isti termini sint diuersi & oppositi, & motus similiter. si igitur omnes istæ species & dimensiones, quæ præcedunt formam in materiam corrumpuntur omnes ad motum corruptionis istum terminum tenebunt: sed omnia quæ sequuntur formam spectant ad motum generationis. nihil igitur eius quod A præcessit fuit generatio, nec eius quod sequitur corruptio, quare nec corruptio vnius est generatio alterius. licet vnum sit prius alio, cuius oppositum patet primo de Generatione: quia in substātijs semper corruptio vnius est generatio alterius, & eadem actione, qua generans generat vnum, corrumpit aliud. Item, si hoc esset verum, formæ naturales non fierent nec haberent materias proprias & propinquas, nec actiones proprias: cuius oppositum dicit Commen. Septimo Physico. vbi dicit, quòd vnius transmutationis vnum est subiectum proprie & propinquum necessario: ideo cōcludit quòd genus non est subiectum propinquum formarum. ergo &c. Item, si dimensiones non præcederent, formæ non diuiderentur diuisione subiecti. consequens est falsum. ergo & antecedens. probatur consequentia, si dimensiones non præcederent, cum forma secundum se non diuidatur nec materia, forma indiuisibiliter introduceretur in ma- B teria, & tunc non esset extenia forma extensione quantitatis. Ex quo sequitur quòd subiectum non haberet habilitatem recipiendi plures formas, cum non posset diuidi. ergo non erit multa in potentia, & nunquam denudaretur a forma, quam primo recipit, sed esset in ipsa æternaliter, quæ omnia sunt falsa. Nec valet si dicatur, quòd cum forma introducitur statim dimensiones introducantur, vt Com. dicit Quarto Cęli: quia quantum datur de forma tantū datur de accidentibus consequentibus formam: sic est de dimensionibus: quare formæ adhuc diuidentur diuisione subiecti. Hoc non valet; quia materia est multa in potentia, eo ꝙ est diuisibilis per dimensiones: si igitur dimensiones, vt sunt dimensiones, sibi aduenirent per formam, sic potentia magis esset de esse formæ quam materiæ: quia propter quod vnum quodq; tale &c. quod est impossibile: & hæc om- C nia habentur ex intentione Com. hic & alibi.

Sed circa hoc sunt difficultates. Vna est. Cum dimensiones sint accidentia, quomodo possunt præcedere formam suam, cum esse omnium accidentium sit a forma. Secunda, quia vel istæ dimensiones interminatæ sunt eædem numero cum dimensionibus quæ sequuntur istam formam, vel sunt aliæ: si aliæ similes istis & eiusdem speciei, ergo dimensiones non præcesserunt formam. Si vero dicitur, ꝙ sunt eædem numero cum precedentibus, cum semper accidēs sit in subiecto in actu, ergo forma substantialis aduenit enti in actu, & sic forma substātialis & accidentalis essent eadem, & generatio secundum hoc non differet ab alteratione, quod est falsum & contra Philosophum primo de Generatione. Tertia difficultas est, cum forma substantialis aduenit materiæ primę mediantibus dimensionibus, videtur ꝙ D non immediate perficiat materiam primam, sed magis dimensiones. Istæ tres difficultates ponuntur in rationibus. Ad primam dicitur quòd dimensiones interminatæ sunt accidentia: sed quia propriæ dimensiones prout sunt dimēsiōnes sunt communes cuilibet formæ, ideo sunt in potentia ad recipiendum terminos & actualitatem a qualibet forma, sicut ipsa materia: ita quòd ipsæ dimensiones nunquam a materia separantur, sed recipiunt diuersa esse & diuersos terminos a formis.

Ad secundam dicitur, ꝙ dimensiones quæ præcesserunt formā in materia, & quæ sequuntur circumscriptis terminis sunt eædem numero, sicut materia prima dicitur vna numero, s. per priuationem formarū indiuidualium vt Com. dicit. 12. Meta. sed, quia dimensiones & omne aliud accidēs non possunt manere in materia sub

esse actuali sine aliqua forma substantiali, a qua habent esse, ideo dimensiones huiusmodi secundum se non dicuntur esse in actu, nec materia cum istis dimensionibus sine forma esset ens in actu: quia actus essendi semper recipiunt a forma tam dimensio quam materia, & ideo, cum forma vna corrumpitur & alia introducitur, aliud esse recipiunt dimensiones & alios terminos, sicut ipsa materia prima, ideo dicuntur esse aliæ dimensiones numero ab alio esse, quod recipiunt a forma generata, licet sint eædem dimensiones, quæ fuerant prius cum corruptione illius formæ, sed solum termini qui fuerunt proprij illi formæ fuerunt corrupti cum corrup. eius. Et eodem modo est dicendum de accidentibus communibus formæ generatæ & corruptæ, vt patet. 1. de Genera.

Ad tertiam dicatur, ꝙ forma substantialis immediate perficit materiam, quia forma primo est propter materiam, dimensiones vero sunt quibus mediantibus habet materia potentiam recipiendi simul plures formas, & ita per istas fit multa in potentia, & sic licet mediantibus dimensionibus materia recipiat formas, formæ tamen sunt propter materiam & exinde dimensiones: & immediate forma perficit materiam, & ex consequenti dimensiones: ideo &c.

Rñsiones. Ad rationes in oppositum dicendum ꝙ concludunt ꝙ dimensiones s'm ꝙ sunt in actu completo & sub proprijs terminis non præcedunt formam substantialem, sed magis sequuntur eam, & hoc concessum est: vbi tamen sunt interminatæ præcedunt omnem formam, quia vt sic nunq̃ a materia separantur: & videtur hęc esse intentio philosophi. 1. & . 2. de Gene. & expresse hoc dicit Com. 7. Phy. & . 2. Cœli & . 1. & . 2. de Genera. hæc etiam est intentio Auic. primo suæ sufficientiæ, sed discordat a sententia Cōmentatoris in hoc, ꝙ dicit dimēsiones esse in materia prima a quadam forma cōmuni corporeitatis: & ideo dixit eas esse in actu corporeitatis. in hanc etiam sententiam Com. consensit Albertus primo Cœli. nec vnquam vidi auctoritatem contrariam, licet alia opinio sit diuulgata. Et sic de ista quæstione dictum sit pro nunc &c.

QVAESTIO VII.

An dimensiones interminatæ sint indiuiduationis principium

Consequenter quæritur, Vtrum dimensiones interminatę sint principium indiuiduationis. Et arguitur ꝙ non, quia accidēs non est principium substantiarum, sed dimensiones interminatæ sunt accidentia, & indiuidua per se subsistentia sunt substantiæ. ergo &c. maior patet. 7. Metaphy. substantia non fit ex accidentibus, minor patet: quia dimensiones sunt quantitates, & indiuidua substantiæ sunt substantiæ. Item, indiuiduum substantiæ naturaliter est prius indiuiduis accidentium: sed hoc non esset, si dimensiones interminatæ essent principium indiuiduationis substantiæ; igitur &c. maior patet per Com. 8. & . 7. Physico. via enim ad esse substantiæ prior est via ad esse accidentium, minor patet, quia, si indiuiduum substantiæ prius est naturaliter indiuiduis accidentium, tunc accidens non potest esse principium indiuiduationis substantiæ. quia posterius naturaliter non est causa prioris. Item, si dimensiones interminatæ essent principium indiuiduationis substantiæ, tunc cum dimensiones præcedant formam in materia, sequitur, E quòd dimensiones haberent esse actuale antequàm sit forma in materia: sed hoc est falsum: igitur & antecedens. patet consequentia per Commen. hic, & Secundo de Generatione; quia nullum accidens habet esse actuale ante formam substantialem in materia. Item, si dimensiones interminatæ essent principium indiuiduationis, non esset nisi principium formale: sed hoc est falsum: igitur &c. maior patet, quia dimensiones, cum sint accidentia, non possunt esse principium aliud quàm formale: falsitas consequentis apparet, quia, si dimensiones essent principium formale, tunc indiuiduum esset formale indiuiduum per quantitatem, & tunc generatio non esset ad substantiam, sed esset ad accidens: quod est impossibile. Item, si ita esset, tunc illa, quæ non haberent dimensiones interminatas non essent indiuidua: sed hoc est falsum, vt patet de corporibus cælestibus: igitur patet, quòd dimensiones interminatæ non sunt principium indiuiduationis.

F OPPOSITVM videtur esse de intentione Commenta. primo Cœ. & Septimo Metaphysico. vbi dicit, quòd causa multiplicationis indiuiduorum est diuisio materiæ in plures partes in quas agentia agunt: diuisio autem materiæ est per dimensiones interminatas. vt patet in hoc li. ergo &c.

CONCLVSIO.

Interminatæ dimensiones sunt indiuiduationis principium sine quo non, formale autem principium nequaquàm sunt.

Ad quæstionem omissis opinionibus dicatur, cum quæritur, Vtrum dimensiones interminatæ &c. hoc potest dupliciter intelligi. vel quòd sint principium sine quo non, ita quòd sint principium G dispositiuum ad diuisionem substantiarum: vel quòd sint principium formale. Si intelligitur primo modo, dico ꝙ sic: quod probatur. Illud, quod est principium indiuiduationis formæ in materia, illud est principium indiuiduationis accidentis: dimensiones sunt huiusmodi: igitur &c. maior patet. quia illud, per quod vnumquodque est ab alio distinctum, & per quod sua forma participatur a quocunq; alio etiam simili in specie, illud est principium dispositiui, saltē indiuiduationis. igitur &c. minor patet ex Primo Physicorum, & Quinto Metaphysico. quia diuisio primo debetur quantitate, & per quantitatem alijs: & ideo Quinto Metaphy. diffinitur quantitas, quòd est diuisibilis in ea quæ insunt. Item, si dimensiones interminatæ non essent, tunc solum esset vna forma in materia, & illa esset æterna, vt probatum est in hoc lib. Ex quo sequitur, ꝙ materia non esset H multa in potentia: & ideo non reciperet multas formas, quia non esset diuisio numeralis in entibus. Ex quo apparet, ꝙ dimensiones interminatæ sunt causa indiuiduationis in materialibus: & hoc est quod dicit Commen. Septimo Metaphy. ꝙ multitudo indiuiduorum ab vno generante est propter diuisionem materiæ in plures partes in quas agens agit, & hoc etiā tangit Com. in hoc lib. Sciendū tamen, ꝙ formæ substantiales sunt principium formale indiuiduationis; quia, sicut quo indiuiduum est indiuiduum, quod patet, quia per quod vnumquodque ens est vnum distinctum numero per illud est indiuiduum formaliter: forma substantialis est huiusmodi. igitur &c. maior est nota. minor patet. quia actus est qui separat & diuidit Septimo Meta. Item per quod vnum quodq; est hoc aliquid, illud est principium indiuiduationis:

tionis:forma est huiusmodi.ergo &c.maior est nota,minor etiam patet per commen.2.de Anima: vbi dicit,ꝙ sicut indiuidua sunt indiuidua per formas,sic sunt entia per formas:& hoc expresse dicit commen.Septimo Metaph.ex intentione philosophi ibidem, vbi dicit, formam substantialem esse primam,quia est causa substantiæ demonstratæ: & subdit, hæc enim & substantiæ demonstratæ non sunt nisi per istam. Et Aristo.dixit ipsam,s. formam vnam esse, quia substãtia demonstrata non est vna nisi per hanc substantiam,quæ dicitur forma:idem etiam dixit.12.Metaph.quòd forma est,qua res dicitur esse vna numero, & circa principium Septimi dicit: ꝙ indiuiduum substantiæ est prius indiuiduo accidentis, vt notum est. Item,quod non est substantia,quomodo potest esse principium formale substantiæ,& cum materia & forma sint causa omnium accidentium, quæ sunt in ipsa,impossibile enim est accidentia,quæ sunt causata ab ipsa materia & forma, quòd sint principium formale huius formæ in illa materia: nam licet aliqua ad inuicem sint mutuo sibi causa non tamen in eodem genere causæ, Secundo physicorum quare dimensiones non possunt esse principium formale indiuiduationis, nec etiam materia diuisa per quantitatẽ est principium. quia licet ista forma partita sit in ista portione materiæ eo quòd materia fuerit prius naturaliter partita & terminata, tamen quantitas non est in hoc indiuiduo nisi secundum hanc formam,& ita hæc diuisio materiæ vel materia diuersa per quantitatem fuit principium sine quo non,principium tamen formale est ipsa forma. Videntur etiam ponentes quòd materia diuisa per quantitatem sit principium indiuiduationis contradicere sibi.eo ꝙ ponunt cum hoc ꝙ in introductione formæ substantialis,vniuersaliter quantitas & omnia accidentia corrumpuntur: & alia de nouo introducuntur, quæ finiunt naturaliter ipsam formam. Ex quo sequeretur, ꝙ illud,quod est posterius,est principium prioris:quod est falsum. Sed circa hoc sunt difficultates. Prima ex quo dimensiones sunt accidentia,quo modo possunt esse principium indiuiduationis substantiæ,cum accidentia non sint principium substantiæ: primo Phy. Secunda,substantiæ indiuisibiles sunt indiuidua formaliter per formas substantiales: vel igitur istæ formæ substantiales sunt indiuiduatæ ex se,vel ab alio.non per se,quia tunc vna forma substantialis differret ab alia eiusdem speciei,quod est inconueniens: nec per aliud, quia tunc illud aliud esset principium indiuiduationis: & omnino forma. Tertia. cum cœlum sit indiuiduum & dimensiones intus in eo nunquam præcesserunt quomodo potuit indiuiduari. Ad primam dico, ꝙ accidens non est principium substantiæ immediatum, sed bene dispositiuum substantiarum, vt patet commen.63.primi Physic.a commen.quia nunquàm forma substantialis introducitur nisi in materia prius disposita per quantitates & dispositiones proprias, vt dicit Commen.primo Phy.quòd quando ex spermate fit homo, non cessant partes eius &c. & subdit. Et iste modus non est formæ substantiali,quæ est indiuisibilis,sed in qualitatibus & dispositionibus proprijs formarum. Ad secundam dicitur, quòd formæ substantiales sunt indistinctæ per hoc, quòd materia prius fuit in partes diuersas diuisa,& agens in istis partibus diuisim agit, & introducit suam formam diuisim: & tunc ipsa forma existit indiuisa per appropriationem sui factam ab agente ad determinatam portionem materiæ,& nõ per aliquid additum ipsi

A formæ, vt dicit Auic.6. Naturalium de indiuiduatione intellectus, ita ꝙ causa indiuiduationis formæ est determinata actio in corpore determinato ad determinatam portionem materiæ, quæ tamen materiæ portio postea recipit alios terminos numero quam prius habebat, & ita licet diuisio materiæ sit causa accidentis, ipsa tamen forma sic appropriata per actionem agẽtis est causa formalis. Ad tertium dico, ꝙ cœlum est indiuiduum per naturam sui:ita ꝙ tam dimensiones quam etiam alia accidentia secundum esse & secundum rationem sequuntur formã suam,& nullum accidens in cœlo potest suscipere magis & minus, nam cœli forma cohæret celo immediate sine dimensionibus,& sine alio accidente:ideo est maior vnio inter corpus cœli & suam formam, quæ est motor, quã inter materiam & formã in se, vt patuit.

B Ad rationes cum dicitur.accidens &c. dicitur ꝙ verum principium immediatũ est forma, cum quo tamen stat ꝙ sit principium dispositiuum, ideo non valet. Ad secundum cum dicitur, indiuiduum substantiæ &c.concedo in actu perfecto:sed dimensiones vt interminatæ sunt ex parte materiæ, & adhuc non sunt in actu perfecto, sed in potentia ad diuersos actus & terminos & ad quamlibet actum secundum indiuiduum: & sunt causa materiæ diuersos actus & formas recipiendi,& ita concedo,quòd indiuiduum substantiæ præcedit indiuiduum accidentis: & sic accidentia vel dimensiones non sunt principium indiuiduationis: sed magis vt dimensiones sunt potentiales. Rationes.

Et si dicitur. Si dimensiones sunt causa indiuiduationis tunc dimensiones sunt indiuiduæ:quia propter quod vnumquodq; &c. Dico ꝙ non oportet, quia non sunt causa immediata & formalis, sed dispositiua materiæ: non oportet autem quòd dispositiones ad aliquid sint C tale quale illud, ad quod disponunt. vt patet in qualitatibus ad formam substantialem disponentibus, quæ tamen non sunt formæ substantiales. Ad tertium cum dicitur: si dimensiones &c. dicitur quòd verum est si essent principium formale,sed non sunt nisi dispositiuum. vt patuit: vel melius, quòd non est verum, dato quòd essent principium indiuiduationis formale, quia forma non est prius sua materia Duodecimo Metaphysi.

Ad quartum,cum dicitur,si essent,dico ꝙ non est verum,immo sunt principium dispositiuũ.ideo ratio non tenet. Ad quintum cum dicitur, si essent principiũ &c. dico ꝙ non oportet nec ratio plus concludit,nisi ꝙ non sunt indiuiduata: sic ꝙ de istis & de illis non dicitur indiuiduum vniuoce, sed magis æquiuoce, vel analogice vt dicebat Cõ.in proœmio huius: ideo non sunt indiuiduata sicut hęc inferiora. Et sic ad q̃onem dicẽdum est.

D

QVAESTIO VIII.

An Forma Naturalis ad Maximum & minimum determinetur.

Væritur, vtrum forma naturalis determinatur ad maximum & ad minimum. Et arguitur ꝙ non, quia illud,quod est diuisibile in infinitum de se,non est determinatum ad maximum vel ad minimum: entia naturalia, cum sint continua huiusmodi sunt,igitur.maior patet, quia ex quo est diuisibile in infinitum de se non est determinatum: quia quacunq; parte data cõtingit dare minorem per diuisionẽ eius in partes:pars aũt est minor toto. minor patet.1.&.6.Phy.&.5.Meta. Itẽ,si forma naturalis haberet quãtitatem determinatã,

sequeretur quòd in quantitatibus esset maximum & minimum & consequẽter contrarietas. sed hoc est falsum, & consequentia probatur per Philosophum. 10. Meta. nam contraria sunt quę ad se inuicem distant posita sub eodem genere, falsitas consequentis patet ex prædicamentis, quia quantitati nihil est contrarium. Item, si hoc esset verum, non esset proprium quantitati suscipere magis & minus; quia non conueniret omni quantitati, cum esset reperire quãtitatem, cui non esset dare eius terminum oppositum dicitur in prædicamentis & commenta, Sexto Physi. Item, forma ignis est forma naturalis, & tamen si ponatur conbustibile crescet in infinitum, vt patet, Secundo de Anima. igitur quęlibet forma naturalis non habet quantitatem determinatam.

OPPOSITVM Sentit hic Commen, quia dimensiones, vt sunt interminatæ præcedunt formam in materia, & vt sunt terminatæ hoc est a forma. Item, secundo de Anima, omnium natura constãtium :& in primo Physicorum, quòd est dare minimam carnem, & Commentator in dictis locis & primo Cœli.

CONCLVSIO.

Entia naturalia secundum suas formas sunt determinatæ quantitatis in maius & in minus.

AD quæstionem prius dicetur veritas, secundo soluentur difficultates imminentes. Cum igitur quæritur, vtrum quælibet forma naturalis habeat quantitatem determinatam, dico, quòd sic, quia licet quantitas de se non sit terminata, tamen vt est a forma naturali est terminata, vt patet dupliciter. Primo, sicut quælibet forma naturalis habet qualitatem determinatam, ita & quantitatem determinatam: sed quælibet forma habet qualitatem determinatam. igitur & quantitatem. maior patet, per commen. Sexto Physico, dicit enim quòd potentia omnis quantitas est terminata, sicut qualitas. minor patet. nam omnis forma determinat sibi passiones & qualitates determinatas tam in simplicibus quam in compositis vt patet a Commen. in eodem sexto & septimo Phy. & primo de Genera. Item, quodlibet habens operationem determinatam habet etiam quantitatem determinatam; sed omne ens naturale habet operationem determinatam. ergo &c. maior patet, operatio enim arguit formam & virtutem, quæ arguit magnitudinem virtutis; quia quanto virtus est maior, tanto eius operatio est fortior & maior, quia maior virtus est in maiori corpore, minor in minori cæteris paribus, vt patet Primo Cœli: igitur, si est operatio determinata, & virtus determinata consequenter erit quantitatis determinatæ, si ista virtus fuerit in magnitudine, minor est nota. quia omnis forma naturalis habet operationem determinatam, vt patet primo Cœli, quia nullum ens naturale est infinitum. Item, si formæ naturales non determinarent sibi quantitates, sequeretur ꝙ in corpore finito posset esse virtus infinita vel econuerso. consequens est falsum. igitur & antecedens. consequentia patet. ex quo enim non esset determinata proportio formæ ad quantitatem subiecti, bene posset esse infinitum in subiecto finito, vel econtra. falsitas consequentis patet primo Cœli. Item, formæ est terminare materiam: igitur & quantitatem. antecedens est notum Septimo Metaphysicæ; & patet consequentia: quia quod terminat subiectum terminabit quæ sunt in eo: nam accidentia habent esse in subiecto & a subiecto, vt patet primo

Naturalia sunt determinata accidentia.

E Physico, & Septimo Meta. quare apparet formam substantialem habere quantitatem determinatam ad maximum & ad minimum: & hoc est quod Commentator dicit primo cœli, ꝙ si natura alicuius formæ fuerit infinita, necessario est in corpore infinito: nam formæ diuersarum naturarum innatæ sunt habere diuersæ quantitatis materiam. Hic tamen sunt difficultates. Prima est, cum dicitur, quòd forma naturalis determinat sibi quãtitatem ad maximum & ad minimum, accipiamus ergo aliquod ens naturale, s. ignem sub minori quantitate in qua possit esse; tunc quæritur, an possit diuidi: & constat ꝙ sic, cum sit quantum: & quantum est diuisibile in infinitum, Tertio Physicorum: tunc igitur aut diuiditur in aliquid, aut nihil, non secundo modo, quia sicut ex nihilo nihil fit, ita aliquid in nihil resolui est impossibile, igitur in aliquid, tunc, cum illud in quod diuiditur sit minus, quia pars est minor toto, igitur illa non F fuit minima quantitas: quia si sic tunc daretur minus minimo quod est falsum. Item, forma substãtialis est educta de potentia materię, secundo de Anima: & Octauo Metaphy. igitur extenditur extensione materiæ. & hoc per dimensiones intrinsecas, quæ non separantur a materia: vt patuit: sed dimensiones possunt rescindi in infinitum, vel saltem diuidi: igitur non habet quantitatem terminatam. Et tunc est difficultas vtrum hoc habeat omnis forma; & etiam forma in fieri, & in facto esse. Ad primum dicitur, ꝙ omne ens naturale continuum vt dicitur quantum: sic est diuisibile, vt naturale autem, non est diuisibile. Et tunc dicitur, quòd illa forma corrumpitur: & illæ partes materiales conuertantur in partes continentis, s. aeris vel aquæ.

Dubiones

Solutio.

Et si dicitur quòd hoc non est possibile in omnibus quia si ignis diuidatur; & tunc illæ partes succedunt in G naturam aeris, sequitur quòd in instanti temporis materia posset saluari tam sub forma aeris quam ignis: quod est impossibile, & contra philosophum secundo de Generatio. Respondetur, quòd illæ partes conuertuntur in naturam continentis, non tamen sic conuertuntur in naturam continentis, quòd per se subsistant sub materia continentis & forma continentis, immo coniunguntur ipsi continenti, vnde, licet non sit dare minimum secundum partes quæ sunt in toto, est bene dare minimum cum diuiduntur a toto, vt phylosophus dicit diuisione quantitatis in libro de Sensu & Sensato.

Ad secundam difficultatem dico, quòd verum est, ꝙ formæ eductę de potentia materiæ extenduntur extensione materiæ & diuiduntur diuisione eius; non tamen propter hoc extenduntur extensione infinita, nec diuisione infinita diuiduntur, nam licet dimensiones vt dimensiones sunt possint extendi vel diuidi in infini- H tum a forma, tamen terminantur ad maximum vel ad minimum in potentia, vt patet hic ex Commentatore & circa finem Quarti Cœli vbi dicit, quòd omni quantitate data possibile est ea inuenire maiorem & minorem: & vniuersaliter finitas non inuenitur in rebus nisi propter formas earum non per quantitatem. Ad tertium dico, quòd omnis forma materialis habet quantitatem determinatam ad maximum & ad minimum, licet non omnes habeant terminos eosdem in extensione, vt patet primo Physi, & secundo.

AD rationes ad primam, cum dicitur, illud, quod est diuisibile. concedo, ad minorem, cum dicitur entia naturalia &c. Dicitur quod verum est secundum ꝙ continua & quanta sunt diuisibilia in infinitum,

Respõsiões

finitum, sed secũdum quod sunt sub forma naturali nõ.

Ad aliud, cum dicitur, si haberẽt, dico ꝙ verum est, ꝙ in quantitatibus ratione formæ bene est maximum & minimum, sed non ratione quantitatis, & ideo non sequitur ꝙ propter hoc sit contrarietas in quantitate.

Et per hoc dicitur ad tertiam, quia licet quantitas habeat certos terminos ratione formæ secundum se, tamen potest recipere magis & minus in infinitum. Ad aliud cum dicitur, ꝙ forma ignis &c. Dicitur, ꝙ ignis per appositionem combustibilium non crescit in infinitum, sicut vnum continuum potest tamen crescere ad maximum quantitatiuum, non tamen in infinitum: quia non potest crescere vltra quantitatem cœli, nam vltra cœlum non est locus nec corpus, vt probatur primo Cœli. quod vero dicitur secũdo de Anima, ꝙ ignis in infinitum crescit intelligendum est s'm quantitatem aliarũ rerum naturalium crescit. Et sic ad quæstionem. B

QVAESTIO. IX.

An formæ substantiales sint contrariæ.

QVæritur, vtrum formæ substantiales sint contrariæ, & arguitur ꝙ sic, nã sicut est in effectibus, ita est in causa: sed effectus sunt cõtrarij. igitur &c. maior nota, nam causa & effectus debent proportionari. & minor probatur. nam in effectibus formarum substantialium inuenitur contrarietas, sicut in qualitatibus contrarijs. Item, quæ suscipiunt magis & minus sunt contraria: formæ substantiales sunt huiusmodi: igitur &c. maior patet; quia maius contrariatur minori, 10. Metaphy. minor patet, quia quædam sunt magis perfecta, quædam minus. Item, maxime distantia sub eodem genere sunt contraria: aliquæ formæ sunt huiusmodi, igitur &c. maior patet, decimo Metaphysicæ. Hæc C enim est diffinitio contrariorum, scilicet ꝙ maxime distant sub eodem genere. minor patet, quia prima forma, quæ est Deus, & formæ elementorum maxime distant. Item, illa sunt contraria, quæ inuicem se corrumpunt & eidem subiecto vicissim insunt: formæ substantiales sunt huiusmodi. igitur. maior patet in prædicamentis. minor patet. nam formæ substantiales materiales mutuo se corrumpunt, & sibi inuicem succedũt, in subiecto. Hoc enim dicit Commẽtator hic, & idem videtur sentire primo & secundo de Generatione & Philosophus, vbi dicit, quod ignis contrariatur aquæ, quare &c.

OPPOSITVM Dicit Commentator primo & Quinto Physi. & Philosophus in prædicamentis, quod substantiæ nihil est contrarium, idẽ dicit Quinto Phy. probans in substantia non esse motum per hoc ꝙ omnis motus est inter contraria. substantia autem non cõtrariatur substantiæ, vt dicit ibidem: quare formæ substantiales non contrariantur.

CONCLVSIO.

Substantiales formæ non sunt proprie contrariæ. sed improprie, s. secundum perfectum et imperfectum.

AD quæstionem primo tangẽtur opiniones quorundam, deinde opinio Philosophi & Commẽ. Dico ergo, ꝙ sicut scribit Commenta. Quinto Phy. Alexan. in commen. super libro Phy, & in libro de Generatione dicit, ꝙ formæ substantiales, saltim elementorum, sunt contrariæ, credens, ꝙ formæ substantiales elementorum essent calidum & frigidum, humi- [alexãdri opinio.]

A dum & siccum, vt patet per eundem quarto Meteororum: & ideo Alexan. mouens quæstionem 5. Phy. quomodo Aristo. dixerat in prædicamentis, ꝙ substantiæ nihil contrariatur, & in libro Perigeneseos dicit, quod ignis contrariatur aquæ. Soluit, ꝙ in libro prædicamentorum intelligitur quod substantia secundum quod est composita ex materia & formã non contrariatur substantiæ compositæ. & in perigeneseos intelligit' de formis simplicibus elementorum, quæ contrariantur adinuicem. [Imꝓbatio.] Sed ista opinio non valet. Tum quia istæ qualitates primæ non sunt formæ substantiales. Tum quia ad formas substantiales non est motus, & ad illas qualitates est motus, vt patet 5. Phy. Tum etiam: quia istæ qualitates sunt sensibiles, quia tangibiles: formæ vero substantiales solum intelliguntur. Tum etiam, quia formæ substantiales non suscipiunt magis & minus, vt dicit Commen. Quarto & Quinto Physi. sed qualitates istæ suscipiunt magis &c, tum etiam, quia quod vere est nulli accidit, primo Physi. sed istæ qualitates sunt accidentia mixtorum: quare in simplicibus non erunt formæ substantiales, vt arguit Commen. 5. Physi. [Auicẽnæ sententia.] Fuit etiam opinio Aui. ꝙ formæ substantiales contrariantur inuicem, vt videtur ex eius intentione secundo tractatu suæ sufficientiæ tertio capitulo, sequens enim opinionem Alexandri, vt facit in pluribus eo ꝙ de Græcis post Aristo. Alex. fuit famosior apud Arabes: dicit enim ꝙ si consideretur forma substantialis secundum quod est in materia faciens ens actu & speciem, quod est subiectũ propriorum accidentium, & sic non habet contrariũ: quia in instãti introduceretur, & non per motum. Si autem forma substantialis secundum se consideretur, s. vt ipsa forma & non secundum quod est in materia, sic forma ignealis est contraria formę aqueali, non earũ qualitates tantum, immo eius opinio est eadem cum opinione Alexan. præter hoc, ꝙ non ponit istas qualitates primas esse formas substantiales elementorum, & ideo dixit ꝙ duæ formæ vicissitudinantur in eodem subiecto, & inter eas est maxima distantia. [Imꝓbatio.] Sed ista opinio non est de intentione Philosophi, nec etiam est vera, quia, si substantiæ essent contrariæ, tunc per se ipsas se corrumperent & se agerent, calidum enim secundum se corrumpit frigidum, quia est eius contrarium, formæ autem substantiales non agunt per seipsas, sed mediantibus qualitatibus primis, quæ sunt calidum, frigidum, & huiusmodi vt dicit commen. 7. Metaphysi. & primo de generat. ignis non agit; quia ignis, sed quia calidus. [Com sentẽtia.] quare formæ substantiales non sunt contrariæ. Ideo dicatur opinio commen. quæ videtur tenere ad mentẽ Philosophi ꝙ contrarietas potest dupliciter intelligi. D Primo proprie, & sic illa sunt contraria, quæ maxime distant & sunt sub eodem genere & illo modo contrarietas est proprie in genere qualitatis. Secundo modo capitur improprie, quæ est sicut perfectum & imperfectum, & isto modo est contrarietas in eo quod reducitur ad priuationem & habitum: & hæc est prima radix contrariorum, vt patet. 10. Metaphysi. Per hoc patet ad quæstionem, quod formæ substantiales sunt contrariæ isto modo, quia differunt sicut perfectum & imperfectum: nam duæ formæ substantiales diuersarum specierum nunquam sunt æqualis perfectionis, vt vult Commen. 10. Metaphysi. formæ autem substantiales nunquam sunt contrariæ primo modo, quia consistunt in quodam indiuisibili, & ad ipsas non est motus, modo inter quælibet duo contraria primo modo dicta

potest

potest esse motus: & ex quo inter illa potest esse maxi- E ma distantia, igitur &c. Item, vna forma substantialis per se non expellit aliam, nec agit in aliam, sed mediantibus qualitatibus primis, contraria autem mutuo se expellunt & corrumpunt, vt patuit, & Philosophus dicit primo & secundo de Generatione: nam licet agẽs principale sit forma, tamen agit mediantibus qualitatibus primis tanquam agente instrumentali, igitur formæ substantiales propriæ non sunt contrariæ.

Respõsio ad

AD rationes cũ dicitur, sicut est in effectibus &c. dico, quod non oportet: quia diuersæ sunt habitudines causæ ad effectus, & effectuum ad causas: vt dicit Commen. Quinto Physicorum: & primo & secundo de Generatione animalium, & ideo commentator dicit secundo Physic. quod substantiæ simplices sunt contrariæ secundum suas qualitates: & primæ quantitates in eis nõ sunt substantiæ: licet assimilentur substãtijs: & idem dicit 5. Metaphy. & ideo ratio non concludit.

Ad secundam cum dicitur, quæ suscipiunt &c. Respondeo negando maiorem, quia vt patet Primo Politicę magis & minus non variant speciem, & ideo non omnia quæ suscipiunt magis & minus sunt contraria, nisi sicut perfectum & imperfectum. Et ad minorem dicatur, quod licet vna forma substantialis perfectior sit alia: non tamen suscipiunt magis & minus. Ad tertiam, quę maxime distant &c. concedo, & ad minorem cum dicitur: quod formæ &c. Respondetur quod non distant nisi sicut perfectum & imperfectum: dico etiam quod prima forma: quæ est Deus non est in genere: vt aliæ formæ: nec formę separatæ sunt in eodem genere cum istis materialibus: nam corruptibile & incorruptibile differunt plusquam genere. 10. Metaphy. Ad maiorem quarti conceditur: ad minorem dico, quod formę substantiales mutuo se corrumpunt mediantibus qualita- G tibus primis, & ita secundum suas qualitates sunt contrariæ, non secundum se. Ad auctoritatem Philosophi dicitur, quod non inconuenit ignem aquæ contrariari secundum qualitates & non secundum se: vt iam dictum est.

QVAESTIO X.

An Cœli motor sit idem secundum agens & secundum finem, vel vtrum in separatis a materia, Efficiens & Finis differant, vel sint idem.

QVæritur vtrum motor cœli sit idem secundum agens & secundum finem, hoc est vtrum inseparans a materia efficiens & finis differant, vel sint idem. Arguitur quod non sint idem quia sicut est in materialibus, ita est in separatis, sed in materialibus efficiens & H finis non sunt idem. igitur nec in separatis. maior patet, quia materialia sunt effectus separatorum, effectus autem habet similitudinem causę ideo per effectus posset argui ad naturam causę, minor est nota: quia aliud est quod mouet nos vt efficiens, s. appetitus, & aliud quod mouet vt appetibile, s. finis qui est extra. vt habetur tertio de Anima: & superius in hoc libro, secundo si idem esset efficiens & finis, motus esset ociosus, consequens est falsum, & probatur consequentia quia efficiens iam haberet finem: quia ipsum esset finis & sic frustra moueret: omnis enim motus est causa carentiæ primo cœli: ideo dicitur primo de Generatione, quod habitibus pręsentibus in materia cessat motus falsitas consequentis patet. quia Deus & natura nihil faciunt frustra primo Cœl. Item, si idem esset efficiens & finis, tunc antequam fieret esset, consequens est falsum. ergo & antecedens: consequentia patet, quia propterea agens mouet vt acquirat finem quem prius non habebat: sed cũ ipse sit finis habeat ipsum, quia aliter non moueret antequam finis fiat factus esset: & ideo est contradictio.

Item vnum & idem non potest esse causa prior in esse & vltima in esse, sed efficiens est causa prior in esse & finis vltima: igitur idem non erit efficiens & finis: maior patet. & minor est nota ex secundo & 8. Phy. & secundo de Anima. finis enim est causa vltima in esse, & agens prima.

OPPOSITVM Huius dicit Commen. hic. dicit enim quod forma, qua fit motus. non est alia à forma propter quam fit motus, & idem dicit. 12. Metaphysi. quod semper non differunt efficiens & finis sed in ma- F terialibus differunt, & ideo dicit quod si forma balnei non esset in materia tunc eadem forma moueret vt efficiens: & finis.

CONCLVSIO.

Motores separati & mediati in ratione efficientis ac finis mouent, verum motores immediati mouent in ratione finis tantum, & non efficientis.

AD quæstionem dicitur, quod in separatis à materia est duplex mouens, s. mouens mediatum, quod est simpliciter primum, s. Deus, & immediatum, vt intelligentiæ: similiter est duplex finis primarius & secundarius. Et ad quæstionem dico: primo, quod in motoribus mediatis idem est finis principalis cum agente motum: & quod hoc sit verum patet, æterna enim mouent primo propter se secundario propter alia. sed motores cœlorum immediati sunt æterni. igitur ipsi mouent propter se, & consequenter sunt fines principales, propter quos mouent. maior patet per Comment. primo cœli vbi dicit, quod actio diuinæ rei propter se. at vt ibi dicit Commentator illud quod agit principaliter propter se: est spirituale non corporeum minor de se, est nota. Item, in materialibus non differt sanitas in ratione finis & propter aliud à ratione agentis, nisi quia aliud esse habet in anima, & aliud extra animam sed in se idem esse habet formam in anima & extra, ergo &c. maior patet per Commenta. 2. Meta. Dicit enim quod ideo in immaterialibus differunt agens motum & finis, quia aliud esse habet forma in anima & sic forma est agens motum, & aliud esse extra animam, & sic est finis motus, patet minor ibidem ab Aristo. Nã dicit, si forma balnei non esset in materia, idem esse haberet in anima & extra animam, vt probat in eodem 12. dicens quod semper idem est intelligens & intellectum. ex quo apparet quod idem esse habet in anima & extra animam. Item; si motoribus æternis agens motum non esset finis, vel motus aliquando cessaret, vel aliquando esset frustra, quorum quodlibet est impossibile: consequentia tenet. s. n. aliud esset finis motus, tunc moueretur propter illum finem acquirendum si attingeret motus esset ad impossibile, vt dictũ est. 2. Meta. à Philosopho dicente, quod nullus cogitat aliquid facere ad terminum non separaturus venire. Secundo dico, quod primum mouens, quod est mouens mediate, mouet in ratione finis tantum, & non in ratione efficientis, vt patet per Philosophum & Commen. 2. Cœl. quod enim est nobile & perfectum simpliciter nõ eget actione extrinseca

trinseca

trinseca in acquisitione nobilitatis, quia non eget assimilari alicui, ex quo est simpliciter primum, & à se est omnis nobilitas & omnis perfectio. sed primum simpliciter est huiusmodi. igitur. &c. Et ideo ibidem dicit Philosophus & Commen. ꝙ cum quædam assimilentur ei pauca actione, quædam vero pluribus & nobilius & perfectius est quod ei assimilatur vnica actione, & hoc est orbis primus continens totum:& ibidem inquit Commen. & intelligit per orbem ipsum corpus & suam intelligentiam mouentem ipsum: ex quo est compositum, vt patet ex hoc libro. Alij vero orbes, qui acquirunt propinquitatem ad primum pluribus actionibus, sunt ignobiliores. Hoc etiam potest esse de mente Commen. secundo Cœl. vbi dicit ꝙ, si in orbe primo plures essent stellæ, vel nõ mouerentur &c. ibi Cõmen. mouet quæstionem quomodo dicit, ꝙ esset ibi labor, cum declaratum sit ab eo ꝙ in corporibus cœli non sit labor nec fatigatio:& subdit Commentator & intendebat ꝙ motor moueret sua potentia, quæ potentia non cresceret si haberet plures stellas vel maiores, & licet mobile non resistat per contrariam inclinationem: mobile tamen est de se in potentia ad vbi & ad motum, & hæc est potentia opposita actui: & hanc resistentiam oportet imaginari in omni motu, & subdit, ꝙ si potentia moti in primo cœlo adderetur super principium motoris motus eius esset violentus, quod autem mouetur violenter: impossibile est vt recipiat æternitatem à potentia infinita, s. à potentia, quæ non est in materia, & cum non possit recipere æternitatem, necesse est vt laboret. Notum est igitur, ꝙ de intentione eius est, ꝙ intelligentia quæ mouet primum orbem aliud est a primo principio, quod notat hic per potentiam infinitam mouentem, quæ non est in materia, & dicit eam non esse in materia pro tanto, quia non appropriatur alicui mobili vt moueat ipsum effectiue non propter hoc quod non subsistat per materiam: quum hoc modo etiam intelligentiæ omnes sint immateriales: & sæpe vocat alias intelligentias motores quæ sunt in materia: & hoc est quod plures dubitare fecit circa hanc materiam. Hoc idem dicit secundo Cœl. dicens quod quanto primi moti intelligentia mouet, tanto desiderium eius, quod habet ad primum, est perfectius: & quanto desiderium eius est fortius, tanto eius motus est velocior, ergo apparet primum mobile moueri effectiue ab intelligentia desiderante & intelligente primum. Hoc etiam habetur de intentione Philosophi. 12. Meta. dicit enim ꝙ principium mouet in ratione amati & desiderati:& postquam ostendit ibi Philosophus conditiones primi mouentis extrinseci, inquirit quid est principium & primus terminus huiusmodi motus in moto, & dicit: quod hæc intelligentia. quare patet quod ipse vult, quod præter primum sit alius motor cõiunctus, qui mouet effectiue: & commentator ibidem dicit ꝙ cœlum mouetur ab isto motore, s. primo secundum desiderium, vt assimiletur ei secundum suum posse, sicut amans mouetur vt assimiletur suo amato. Alij autem orbes mouentur secundum desiderium ad motum primum vt dicit, ex quo sequitur quod primum non mouet nisi vt finis. Item in eodẽ. 12. Com. ponit, ꝙ potentiæ corpora cœlestia mouentes possibile est vt semp moueant, & vt non moueant semper: possunt.n. non semper mouere, si illud ad quod mouent, s. primus motor, sit receptibilis transmutationis, cuiuscunque mobilis sit transmutatio: possunt etiam semper mouere, si illud, ad

A quod mouens fuerit intransmutabile aliquo modo: quare patet primum solum mouere in ratione finis. Dicit etiam in eodem. 12. quod non idem, quod mouetur motu primi mobilis intelligit de primo principio cum eo quod de ipso intelligit motor Saturni. Et in primo libro huius operis dicit, quod formæ corporum cœlestium & maxime corporis, s. primi cœli, est anima appetitiua & intellectiua: quia si primum cœlum habet animam, quæ est motor appropriatus præter ipsum primũ, sequitur quod primum non mouet nisi vt finis.

Sed circa ista sunt dubia si enim intelligentiæ mouent orbes propter primum, vt se assimilent ei: igitur aliud est efficiens motum & finis, quia primum principium est aliud ab ipsis intelligentijs. Item Auicen. in Metaphys. dicit, quod aliquæ intelligentiæ sunt mouentes cœlum in ratione agentis, & aliæ in ratione finis B mouent, quæ sunt penitus abstractæ, & tales non possunt mouere in ratione efficientis, quia non possunt cõcipere particulares reuolutiones. Ad primum dicitur, quod intelligentiæ mouent propter id, quod intelligunt de primo: modo vt acquirant eius similitudinẽ, quam non habent, sed similitudinem eius quam habẽt conseruent per motum, sicut sanus deambulat non vt sanitatem per motum acquirat, sed vt sanitatem, quã habet, per motum conseruet, vt dicit commenta. 12. Metaphysi. modo, quia intelligentię non intelligunt per species acquisitas à sensibus, sed per essentias suas: & ipsum primum est intellectus abstractus, sicut ipse, licet perfectior multum: vterq; tamen est intellectus abstractus, s. recipiens & receptum: & cum vterque sit intellectus, reducuntur in vnum intelligens & intellectum, & efficiuntur vnum: itaque non differunt nisi secundum vnã dispositionem, vt dicit commenta. 12. Metaphysi. quia C igitur propter illud, quod intelligentiæ intelligunt de primo mouent: & hoc est similitudo, quam habent cũ ipso, secundum quam sunt idem cum eo: igitur idẽ est quod mouet, & propter quod mouet: quia tamen nulla est intelligentia, quæ ipsum primum intelligat, sicut ipsum seipsum intelligit, sed secundum gradum inferiorem, ideo aliud est esse primi ab esse intelligentiarum & ideo etiam intelligentiæ intelligunt aliquid de eo à quo dependent. ideo Comment. tertio de Anima dicit quod nullus intellectus est omnino liberatus à potentia preterquam primus, qui extra se nihil intelligit. Ad secundum dicitur, quod eadem est intelligentia quæ mouet vt efficiens motum, & vt finis secundum mentem Philosophi & commenta. licet Auicen. aliter opinatus fuerit. & quod dixit Auicen. quod intelligentia separata non posset concipere reuolutiones particulares. D Commentator soluit hoc, quod intelligentia per desiderium & intellectum quod habet ad primum intendit motũ, vt conseruent similitudinem primi & perfectionem suam, & intelligit principaliter motum sempiternum: ex quo conficiuntur reuolutiones particulares.

Dubiões.

ET tunc ad rationes negatur maior, quia aliud est in materialibus, & aliud in sempiternis. nam in materialibus forma in anima & extra animã nõ habet idem esse, sed in sempiternis habent idem esse, vt patuit ex commenta. 12. Metaphysi. & Nono. & quũ probatur maior: quia effectus habet similitudinem causæ, dico, ꝙ est verum in effectibus vniuocis & vnius generis: modo ista non sunt talia cum sempiternis: quare non valet. Ad secundum negatur consequentia: & cũ probatur, quod omnis motus est ratione carentię, dico, quod

Respõsiões

quod non est verum de omni motu, sed solum de motu qui est ad aliquid acquirendum quod non habet: sed non de motu, qui est ad conseruandum habita: sed quia motus cœli est ad hoc prima intentione, ideo non est frustra. Ad tertium dicitur eodem modo. cum dicitur, quod si idem esset efficiens & finis aliquid esset antequam fieret, ꝙ verum est quando aliquid per motum acquiritur quod prius non habebat: sed non est ita quando per motum solum res conseruatur. ideo &c. Ad quartum conceditur maior. Et ad minorem cum dicitur, efficiens est prima & finis vltima: dico, quod verum est de fine qui per motum acquiritur, sed non de fine qui per motum conseruatur, vt dicit Philosophus in Duodecimo Metaphysi. quod est finis qui præexistit, & finis qui per motum acquiritur.

QVAESTIO. XI.

An Cælum sit animatum anima perficiente ipsum.

Onsequenter quæritur, vtrum cœlum sit animatum anima perficiente ipsum. & arguitur quod sic, quia quod habet propriũ motum ab anima est animatum anima perficiente ipsum, cœlum est huiusmodi. igitur &c. maior patet. nam ex quo acquirit motum perficientem ipsum & operationem, videtur esse animatum etiam anima perficiente ipsum: minor patet, quia cœlum accipit motum circularem ab anima sua: qui est proprius eius, vt patet Primo cœli. Item, quod mouetur ad diuersa loca particularia est animatum anima perficiente ipsum: cœlum est huiusmodi, ergo &c. maior patet de se, quia nihil mouetur ad plures differentias positionis de se, nisi animatum: minor patet, quia cœlum mouetur ad diuersa loca particularia, nam eadem pars quandoque mouetur ad oriens, quandoq; ad occidens. Item, quod intelligit & appetit est animatum: cœlum est huiusmodi. igitur &c. maior patet. quia intellectus & appetitus non sunt de natura corporis, sed animę, si igitur aliquod corpus habet hoc, illud est animatum anima perficiente ipsum: minor patet à Commentatore Secundo Cœli. dicit enim cœlum habere de virtutibus animæ intellectum & desiderium. Item, quod est causa animatorum anima perficiente ipsum est animatum: cœlum est huiusmodi: igitur &c. maior patet ex septimo Meta. ꝙ omne quod generatur à sibi simili generatur. & Primo Posteriorum, propter quod vnumquodque, & minor de se patet. quia cœlum est causa animalium & omnium inferiorum, Secundo de Generatione, immo est principale agens, vt dicit Comment. Octauo Physicorum.

OPPOSITVM sensit hic Commentator, scilicet quod cœlum non habet animam, quæ det sibi esse: sed anima eius est separata dans sibi motum.

CONCLVSIO.

Cælum est animatum anima separata, quæ non constituitur in esse per subiectum, nec dat esse subiecto.

Opio Auicennæ Cœlũ est aĩatũ aĩa perficiẽte ipsum.

AD euidentiam quæstionis primo tangentur opiniones Auicennæ, Cõmen. & Philosophi. Opinio Aui. fuit, ꝙ cœlum sit animatum anima perficiente ipsum propter rationes iam tactas; quia non videbatur sibi, quod intelligentia abstracta in esse posset reuolutiones particulares noscere: quia, cum intellectus abstractus sit vniuersalium, particulares reuolutiones

E non potest concipere nisi efficiatur hic vel iste per aliquid proprium & particulare: & hoc non est intelligentia abstracta, quæ non habet nisi esse quidditatis primę: ipsa autem intelligentia non mouet nisi secundum ꝙ intelligit: quare abstracta intelligentia non potest mouere nisi solum vt finis, & ideo dixit cœlum habere animam perficientem ipsum. Sed hæc opinio est manifeste contra intẽtionem Philosophi & veritatem. quia, si esset animatum ita, vt dictum est, tunc haberet materiam, quæ est in potentia ad esse, & per consequens ad non esse: quare ipsum de se esset corruptibile, ex quo sequeretur secundum intentionem Philosophi Primo cœli, quod non posset aliunde perpetuari. quod est manifeste falsum. & expresse etiam dicit Philosophus octauo Physico. cœlum non habere materiam, quæ sit in potentia ad esse. Item, si cœlum haberet talem animam

Improbatio.

F perficientem, tunc illa anima esset organica, & sic cœlũ haberet organa & sensum & illa anima moueretur, quod est impossibile. consequentia de se patet: quia omnis anima immersa materię est organica. Falsitas consequentis patet, quia tunc cœlum haberet partes diuersarum rationum & per consequens non esset simplex. Adhuc autem haberet imaginationem & sensum: quia omnis anima materialis est sensitiua vel vegetatiua, vt patet Secundo de Anima. Adhuc autem talis anima moueretur per accidens, s. ad motum sui subiecti: cuius oppositum probatur octauo Physicorum, & Secundo cœli à Commentatore, & in hoc libro. ideo hæc opinio non tenetur. Ideo dicatur, ꝙ opinio Philosophi & Commentatoris est, ꝙ cœlum est animatum anima separata, quæ non constituitur in esse per subiectum, nec dat esse subiecto, quod patet. quia illud, quod mouetur motu circulari sine fatigatione est animatum anima se-

G parata: cœlum est huiusmodi. igitur &c. minor est nota ad sensum, & maior patet: quia motus circularis est proprium animæ secundum quod anima, & ideo non contingit animalibus inferioribus, quia eorum animæ constituuntur in esse per subiectum. nec dat esse subiecto. quod patet vt dicit Commentator hic, & etiam sine fatigatione, vt patet secundum eum. Item, quod mouetur motu voluntario est animatum, cœlum est huiusmodi. ergo: maior & minor sunt manifestæ, quod autem eius anima est separata non dans esse subiecto, patet, quia illud, quod facit motum perpetuum non est corpus nec virtus in corpore: sed anima cœli est huiusmodi: ergo &c. maior patet, & minor etiam, quia motor cœli facit motum perpetuum & vniformẽ, vt patet octauo Physico. & secundo cœli. Intelligendum tamen, quod motor cuiuis cœli, qui mouet efficienter, nõ

H est causa sufficiens perpetuitatis motus, vt patebit infra, sed magis primus motor qui mouet vt finis. Ad hoc etiam faciunt rationes Auicen.

Ad primum dicitur cum arguitur, quod habet motum &c. dico, quod non oportet ꝙ si habet motum ab anima, ꝙ propter hoc sit animatum anima, quæ sibi det esse: quia aliqua coniuncta sunt secundum esse, vt anima corpori, aliqua tantum secundum operationes, vt dicitur Secundo Cœli de motione eius. vnde verum est, quod anima cœli perficit cœlum, eo quod dat sibi motum proprium, qui est perfectio eius. sed nos loquimur hic de perfectione, quæ est esse, non de tali. Ad aliam cum dicitur, quod mouetur &c. verum est per se & primo. ad minorem cum dicitur, cœlum est huiusmodi dico, ꝙ verum est, ꝙ cœlum mouetur ad diuersa loca

ſi loca particularia.ſed motor eius per ſe & primo intendit ſuæ perfectionis conſeruationem per motum perpetuum: & ita per ſe intendit motum perpetuum: ſi autẽ ad hunc ſequuntur diuerſæ circulationes particulares partium cœli, hoc eſt per accidens, & ex conſequenti: & ideo ratio non concludit neceſſario. quia intelligentia abſtracta per ſe intendit perpetuitatem motus. ſed quia perpetuitas non poteſt fieri niſi per reuolutiones particulares & diuerſas motiones partium cœli, & hoc propter materiam corpoream mobilis, ideo ex conſequenti mouet ad loca particularia. Vel poſſet dici, ꝙ ſicut intellectus, qui eſt virtus abſtracta per ſe & primo intelligit vniuerſale per ſe & primo, & per lineam reflexam ſingulare, ſic in propoſito intelligentia abſtracta per ſe primo intendit motum perpetuum & vniformem, per lineam autem reflexam particulares reuolutiones. Ad alia, cum dicitur quod intelligit & appetit &c. dico quod propter hoc non oportet quod habeat animam dantem ſibi eſſe, ſed ſolum animam dantem ſibi intelligere. ita ꝙ eſt appropriata ad dandum ſibi deſiderium, intellectum, & motum: ideo non tenet. Ad aliã cum dicitur, ꝙ eſt cauſa &c. dico ꝙ non eſt verum niſi in cauſa vniuoca cum ſuo effectu. Ad minorem cum dicitur, cœlũ eſt huiuſmodi, dico, ꝙ verum eſt, ꝙ cauſa iſtorum inferiorum eſt cœlum, ſed non vniuoca cum iſtis inferioribus, ideo ratio non concludit &c.

QVAESTIO XII.

An Primus motor ſit Infiniti Vigoris.

Quæritur, vtrum primus motor ſit infinitus in vigore, & arguitur primo quod ſic. Quod mouet per tempus infinitum eſt vigoris infiniti, primus motor eſt huiuſmodi. ergo &c. maior patet octauo Phyſico. quod enim mouet perpetuo eſt infinitum. quia ſua virtus extẽditur in infinitum. minor patet eodem octauo.

Et confirmatur ratio: quia primum principium non habet in aliquo partem aliquotam ſuæ virtutis, ſed totam ſimul ſuam virtutem habet: ſed ſua virtus eſt infinita in duratione, vt omnes Philoſophi concedunt, & de ſe eſt manifeſtum. ergo erit infinita in vigore, ex quo enim totam virtutem habet ſimul, & ipſa ſecundum extenſionem durationis eſt infinita, ergo in omni inſtanti durationis eſt infinita, & hoc eſt eſſe infinitum in vigore. Præterea. quod cauſat ex infinita diſtantia eſt vigoris infiniti: Deus eſt huiuſmodi. igitur &c. maior patet ex ſexto Phyſi. creſcit enim potentia motoris ſecundum crementum ſpacij motus, cæteris paribus, ita quod motor qui mouet per magnum ſpacium cæteris paribus eſt maioris vigoris. quod ergo mouet vel cauſat ex infinita diſtantia eſt vigoris infiniti: qui cauſat entia de nihilo vel non de aliquo. cauſat ex infinita diſtantia: nã de nihilo in aliquid eſt diſtantia infinita, cum finiti ad infinitum non ſit proportio poſſibilis. ergo &c. Item quod cauſat infinitum ipſum eſt vigoris infiniti, primũ principium eſt huiuſmodi. ergo &c. maior eſt nota, ſi enim effectus eſt infinitus multo magis cauſa eſt infinita. minor patet. qa primum principium cauſat oĩa entia quæ ſunt infinita. Item quod poteſt cauſare plures mundos infinitos eſt infiniti vigoris, primum principium eſt huiuſmodi. igitur &c. maior patet. quia non eſſet vigoris infiniti, ſi non poſſet cauſare mundos infinitos. minor patet. quia primum principium poteſt hoc facere. ſicut enim ſunt infinita indiuidua, ſic poteſt A facere ſpecies infinitas. aliter enim eſſet inſufficiens, vt ait Commentator octauo Phyſi. ſecundum opinionem aliquorum. Item habens virtutem excedentem omnem virtutem in eſſe eſt vigoris infiniti: Deus eſt huiuſmodi. ergo &c. maior patet. quia nulla virtus finita excedit omnem aliam virtutem. minor patet. quia virtus primi excedit omnem virtutem, quia enim eſt finis omnium entium non habet fieri ab aliquo alio, cum nõ ſit aliquid prius ſe.

IN OPPOSITVM arguitur ſic. Si primus motor eſſet infinitus in vigore, moueret in non tempore, conſequens eſt impoſſibile, ergo & antecedens. Conſequentia patet ex Secundo Cœli. & Primo de cauſa motus animalium: quia non eſſet proportio inter mouens & motum: & ideo velocitas ſui motus improportionabiliter excederet omnem velocitatem: & hoc non eſſet, ſi B motus eſſet in tempore. quia cuiuſlibet termini finiti ad alium terminum eſt proportio determinata: quare ſequeretur ꝙ motus eſſet in non tempore. Item, ſi primum principium eſſet infinitum in vigore, aliquid eſſet ocioſum in ipſo: ſed hoc eſt falſum. ergo & primũ, probatur conſequentia, quia omne ens eſt recipiens virtutem à primo, cum ſit infinitum: & ſi illud eſſet infinitum, tunc illud, in quo excederet alia entia, eſſet ocioſum, quia ſ nulli eſſet communicãs & nulli diſtribuens ſuam bonitatem & perfectionem: quia ſolum eſſet in potentia ad cauſandum, & nunquam reduceretur ad actum cauſandi. quod eſt ſtultum opinari de principio primo, quod eſt purus actus, vt patet octauo phyſiorũ & Duodecimo Metaphyſicæ. Item, nec in primo principio nec in alijs debemus ponere quod ſaluare non poſſumus ex ſenſatis & imaginatis, ſed non apparet in iſtis, ex quo poſſumus arguere infinitatem ipſius pri- C mi, ergo non debemus dicere, ꝙ ipſum primum ſit infiniti vigoris. maior patet per Commen. octauo Phyſi. & primo cœ. Experimentum ſermonum verorum eſt vt concordent cum ſenſatis. minor patet, quia omnia, quæ videntur procedere à primo principio tam motus quam alia quæcunque, arguunt nobis determinatum vigorem ipſius primi, & ſolum arguunt infinitatem durationis eius. ſed in quantitate actionis oſtenditur finitas, quare patet primum principium eſſe non infinitum in vigore &c.

CONCLVSIO.

Primus motor non eſt infinit; vigoris eſſentialiter, ſed eſt infinitus ſecundum durationem, tametſi aliter catholicè ſentiendum ſit.

D De iſta quæſtione credunt Magni Viri in Philoſophia, Philoſophos, & maxime commentatorem veritati catholicæ aduerſari. Dicunt enim ex intentione Philoſophi Octauo Phyſicorum, & ſecundo cœli, quod omnis motor cœli, eſt determinati vigoris. dicunt ex Secundo cœli, quod neceſſe eſt quod omnis motus naturalis & voluntarius habeat determinatum motorem: & ſi motor non haberet potentiam determinatam non haberet naturam determinatam, & ſic nulla eſſet differentia inter motores cœleſtes. Sed manifeſtum eſt ex intentione Philoſophi & Commentatoris in eodem Secundo Cœli, & Duodecimo Metaphyſi. quod motores cœleſtes differunt in potentia & in eſſe, & cum vnumquodque moueat per tempus infinitum, in quo non differunt, nihil remanet per quod differant,

differant, nisi per diuersitatem proportionis inter se & sua mobilia: quare patet, quod quilibet motor habet determinatum vigorem mouẽdi suum mobile. Si autem potentiæ eorum essent infinitæ in vigore mouendi, tũc non esset proportio inter motorem & rem motam, & si hoc esset, tunc non esset differentia inter motores, nec esset in eis multitudo omnino, cum non differant ex parte durationis. Præterea addit Commenta. ꝙ, si ita esset, quod essent infiniti vigoris inueniretur motus in instanti: quod est impossibile: & ideo dicit ibidẽ. quod opinandum est, quod potentiæ mouentium separabilium à materia infinitæ vno modo, scilicet in quantitate actionis, & infinitæ alio modo, s. in duratione. Quod confirmat auctoritate Aristo. in eodem Secundo dicentis, quod si orbes haberent plures stellas quam habent, vel essent maioris quãtitatis quam modo sunt, vel omnino non mouerentur, vel saltem tardius mouerentur: qui non excederent potentiæ mouentium in eadem proportione quam modo excedunt: ex quo concluditur, quod potentiæ mouentium sunt terminatæ proportionis ad corpora mota, & causa huius diuersitatis proportionis est diuersitas suarum formarum. Et subdit, quod ista finitas in vigore, vel in quãtitate actionis, communis est tam formis, quæ sunt in materia, quã etiam formis, quæ non sunt in materia. Item, alibi in eodem Secundo exponens illud Philosophi quod est præassumptum, id est, Quod, si in cœlo essent plures stellæ, dicit, quod proportio est determinata inter motores cœlestes & sua mobilia & ideo non quilibet eorum mouet quodcunque mobile, nec quacunque velocitate, sed vnusquisque mouet proprium mobile, & in velocitate propria. Et paulo post subdit, quod additio potentiæ motoris supra potentiam moti, non est infinita nec in tempore nec in æternitate motionis, nec in vnitate, nec in multitudine mobilium, nec in grauitate mobilium.

Itẽ, in eodem Scđo in alio loco, vbi mouet quæstionẽ, quõ primus orbis mouet alios orbes, & in solutione eius dicit, ꝙ totus orbis est quasi vnũ aĩal, & vnũ corpus per vnũ potentiã, quæ est in eo, & debet habere magnitudinẽ determinatã, eo ꝙ ista potẽtia & eius motor est terminata, & ex omnibus istis videt esse de intẽtione Commẽtatoris, quod primus motor est finitus in vigore, quia mouet primum mobile in virtute determinata: nam primum mobile mouetur à primo motore, vt patet ex Octauo Physico. Sed opinio Philosophi & Commentatoris per consequens latet sic opinantes, vt patebit inferius. Causa autem huius latentiæ est vt existimo multiplex: vna est defectus, secunda inaduertentia: defectus quidem, quia communiter deficit de commento Auerroys, in cuius explanatione commentator quæstiones mouet, & determinat in ꝑpria forma, quia communiter non habetur: idcirco communiter eius intentio ignoratur. Alia causa est inaduertentia. quia, cum Aristo. Octauo Physi. probat motum perpetuum causari à motore separato, qui non est corpus, nec virtus in corpore, intelligit istum motorem esse primum principium, motores vero appropriatos vocat quandoque separatos, & ideo cum commen. dicit Secũdo cœl. ꝙ omnes motores separati sunt vigoris terminati, non debet hoc extendi ad primum motorem omnino separatum, sicut credunt parum aduertentes, quia in eodem octauo & Secundo cœ. & 12. Metaphy. vocat primum principium potentia omnino separatam, quæ nec est corpus, nec virtus in corpore: motores appropriatos

E vocat quandoque separatos, quandoque vero potentias in corporibus diuersis respectibus. quando enim comparat eos ad aliquid respectu primi, vocat eas potentias corporum vel intellectus vel desiderium cœli, quando loquitur de ipsis respectu formarum materialium vocat eos separatos. Quod apparet in pluribus locis. dicit enim in Secundo Cœ. quærens quare Aristo. dicit, ꝙ si in cœlo essent plures stellæ vel non moueretur vel moueretur cum fatigatione: cum sit declaratum, ꝙ in cœlo non sit labor, nec fatigatio, & soluit dicẽs, ꝙ vltimus orbis esset in labore, quia potentia motoris in mouendo adderetur supra potentiam suam naturalem, eo ꝙ potentia moti, quæ est opposita potentiæ motoris cresceret & adderet supra potentiam motoris: & tunc sequitur, ꝙ motus eius esset violentus, ꝙ si sic moueretur, impossibile esset vt reciperet æternitatem motus à potentia infinita, s. mouente, quæ non est in materia: vocat ergo potentiam infinitam quæ non est in materia, primum principium, & dicit ipsum non esse in materia respectu motorum appropriatorum, quasi innuens motores appropriatos esse in corporibus. Item alibi in eodem Secundo cœli dicis, quod quanto intellectus primi est formatior tanto desiderium eius est perfectius, & quanto eius desiderium est perfectius, tanto eius motus est velocior. Constas autem hoc dicere de motore appropriato. Nam primum non desiderat aliquid extra se per quod perficiatur: & ideo non indiget actione per quam conseruetur in sua perfectione, vt ipse ibidem dicit. Quare patet quod primum mobile habet motorem appropriatum, à quo mouetur effectiue, intelligentem & desiderantem primum, quem vocat intellectum primo moti respectu primi principij: & hoc idem apparet ex verbis eius in pluribus locis, & in Duodecimo Metaphysicæ, & expresse in vltimo capitulo huius libri. Et ita ex ista quæstione quodãmodo credunt, quod quicquid dicit de motoribus separatis, quod totum dicas de primo principio, quod tamen non est ita: quia primum principium consideratum secundum se non mouet nisi in ratione finis, vt patuit in alia quæstione, effectiue autem non mouet nisi secundum quod est intellectu motoris appropriati. & licet esse habeat in intellectu intelligentiæ & in se tamen, quia nulla intelligentia infra ipsum eum intelligit, sicut ipse seipsum intelligit, ideo ꝑfectior est in se quam ipsum intelligentia intelligat. Et quod primum mobile sic moueatur à virtute intelligente & desiderante primum, satis apparet ex dictis Commentatoris Secundo cœl. vbi quæris quomodo primus orbis mouet alios orbes. dicit enim quod totus orbis est quasi vnum animal, sed non est ligatum pluribus ligamentis, sicut animalia dissimilium partium, sed est ligatum per potentiam primam spiritualem diuisam in suo loco: per quam habet vnam potentiam magnitudine determinatam. & subdit, quod hæc potentia diuiditur in alijs orbibus, eo quod primo diuiditur in orbe primo & influit motum in alios orbes, eo quod ipsum influit primo in orbem primum, sicut potentia mouens animal influit motum in membris, eo quod primo influit ipsum in cor: & sic orbis primus dicitur mouere alios orbes. & ideo ipse sæpe dicit in secũdo cœli, quod cæteri orbes mouentur ad desiderium primi moti, vel consequuntur desiderium primi moti. quare patet, ꝙ secundum potentiam primam spiritualem, per qua dicit cœlum esse vnum animal, intelligis primam intelligentiam mouere effectiue primum orbẽ; & ideo ipse dicit loquens

loquens de motoribus cœli, ꝙ aliqui acquirunt propin- A
quitatem primi, qđ est Deus, pauca operatione, & hic
est orbis totum continens. Constat autem quòd hic
per orbes intelligit non solum corpora cœlestia: qa illa
non acquirunt propinquitatem primi, sed intelligentiæ
mouentes ipsa acquirũt propinquitatem. & ideo per or
bes intelligit totum, quod est cõpositum ex motore &
mobili. Hoc etiam maxime apparet hic in vltimo capi
tulo, vbi dicit, ꝙ Arist. considerauit de virtutibus cœ-
lestibus appetitiuis, & vidit eas moueri ad appetibile
nobilius se. Dicit etiam expresse, ꝙ causa motus æterni
non est forma, quæ sit mouens effectiue, sed appetibile
nobilius, & hæc est vera opinio cõmentatoris. Et ideo
dicatur, ꝙ opinio cõmentatoris, quæ videtur esse phi-
losophi in nullo deuiat à veritate fidei, licet verba di-
uersificentur, Cõmẽ. vero in quadam demonstratione
8. Physi. quæ deficit cõmuniter, vt dictum est, mouet B
istam quæstionem, dicit. n. ꝙ Arist. in, 8. ponit istã pro-
positionem, ꝙ oĩs virtus corporis est potentia finita. Et
ad declarationẽ huius propositionis inducit istã aliam
propositionem, s. ꝙ si potentia infinita esset in corpore,
motus esset instãti. Circa hoc mouet quæstionem, s. qua
re sequeretur ꝙ si potentia infinita esset in corpore, mo
tus fieret in instanti. & non sequitur id, si potentia infini
ta nõ sit in corpore. ex quo. n. potẽtia est infinita, & mo
tus suus sit in corpore suo, nõ videtur ꝙ debeas esse mo
tus in instanti. Et respondens ait, ꝙ si aliqua actio infini
ta sit alicuius corporis vel virtutis in corpore, sequitur
virtutem istam esse infinitam. sed si fuerit alicuius virtu
tis non in corpore, tunc ista virtus secundum ꝙ non est
corporis nec erit finita, nec infinita: quia quod non est
corporis nõ potest dici finitum vel infinitum, cuius ra-
tio est, quia finitum & infinitum solum de corporibus
dici potest, vt apparet 1. Physi. quia finitas & infinitas C
soli quanto competunt. Si igitur posuerimus potẽtiam
infinitam in corpore, sequitur ꝙ motio eius sit in non
tpe: quia proprie est infinita, & debet agere actionẽ in-
finitã. Si vero istam potentiã posuerimus non in corpo
re, tunc non diceretur nec finita nec infinita, eo ꝙ non
est in corpore, nec habet attributionẽ ad quantitatẽ: nõ
ergo sequitur ꝙ moueret in non tempore, cum in tali-
bus potentijs, quæ non sunt in corpore, si plures essent,
nõ posset intelligi vna maior alia, quia maius & minus
solius sunt quanti. Sit ergo ratio positionis ista, virtus,
quæ non est in corpore, nec in corporis magnitudine,
non est finita nec infinita: virtus primi est huiusmodi:
ergo &c. maior & minor sunt declaratæ. Hoc etiã cla-
re dicit in vltimo capitulo huius: dicit. n. ꝙ, cum virtu-
tes appetitiuæ cœlorum sit virtutis finitæ, non possunt
esse causa continuationis motus, & sic vidit, ꝙ illud qđ
est causa cõtinuationis motus, est infiniti vigoris: & hoc
est probatum. Quare patet ex intentione eius, ꝙ pri-
mum principium nec est finitũ nec infinitum in vigo-
re, eo quod suus vigor non habet attributionẽ ad quan
titatem, nec proportionatur alicui quantitati, non pro-
pter hoc quod suus vigor habeat aliquã proportionem
terminatã ad aliquem alium vigorem, vel ad aliud m o
bile, immo est extra oẽm proportionem cuiuslibet alte
rius motoris & mobilis, quod ipse Cõmen. clare mani-
festat eodẽ libro dicens. Quod si dixeris aliquas poten
tias esse in corporibus, tunc actio earum erit proportio
nalis, sicut proportio potentiæ motiuæ ad aliam poten-
tiam motiuam, sicut proportio velocitatis motus eius
ad proportionem alterius. In potentia autem non exi-

A stente in corpore non eris proportio, cum proportio so
lum sit magnitudinis & eorum, quæ sunt in magnitu-
dine. Et est manifestũ, ꝙ hic intelligit, ꝙ potẽtiæ mouẽ
tes orbes sunt potentiæ in corporibus: quia dixit eas es-
se proportiõnatas determinata proportione, & inter se
& adinuicem & ad sua mobilia, & hoc etiã dicit in eo-
dem cõmento Octaui Physi. immediate ante solutio-
nem huius quæstionis, & in pluribus locis. 2. Cœli. Pri
mum aũt principium dixit esse potẽtiam omnino non
in corpore. Istam eandem solutionem ad illam quæ-
stionem clare scribit in 12. Metaphy. vbi dicit, ꝙ mo-
tus cœli componitur ex duplici motore: quorum vnus
est finitæ motionis, & iste est anima existens in eo: & al
ter est motionis infinitæ, & est potentia, quæ non est in
materia, per quam intelligit primũ principium, & sub-
dit, ꝙ s'm quòd mouetur à potentia finita, mouetur in
B tempore: quia habere finitatẽ est habere proportionem
terminatã ad corpus motum. & subdit statim, ꝙ pro-
pter diuersitatem illius proportionis, quæ est inter cor
pora cœlestia & animas eorũ diuersificantur in veloci
tate & tarditate. s'm autem ꝙ mouentur à potẽtia, quæ
non est in materia, in quo conueniunt oẽs orbes, habẽt
æternitatem motus & continuitatem, quare manifeste
videtur velle primum principium non habere propor-
tionem aliquã in vigore ad aliquem motorem nec ad
aliquod mobile. Hoc etiam expresse scribit 1. Cœli. vbi
habentur hæc verba. Iam. n. declaratum est ꝙ primum
mouens mouet in tẽpore infinito: sed quia vtilitas illius
est continuitas & perpetuitas essendi, ideo necesse est
ꝙ illud mouens sit infinitum. sed impossibile est vt ta-
le mouens sit corpus vel in corpore: quoniam si sic es-
set, moueret in non tempore: ex quo apparet manife-
ste, quòd, si haberet secundum vigorem attributionem
C ad quantitatem, diceretur infinitus in vigore, quia mo-
ueret in non tempore. Quod ergo non dicitur infi-
nitus in vigore, non dicitur propter hoc ꝙ habeat ali-
quam proportionem determinatam ad aliquod aliud,
immo non est alicui proportionatus, sed propter hoc
ꝙ non habet attributionem ad quantitatem. Notãdum
tamen, ꝙ primũ principium dicĩ infinitum in duratio
ne cuius tõ est, quia, vt dicit Cõm. in loco allegato. & in
12. Metaphy. in corpore cœlesti nõ est potentia vt cor
rumpatur, quia non habet contrarium: & ideo est per-
manens secundum sui substantiam, motus tñ eius non
est permanens per sui essentiam: quia habet contrariũ,
scilicet quietem: & ideo potest corrumpi. Ad hoc ergo
quod motus cœli permaneat essentialiter, oportet pone
re aliquam essentiam permanentem æternaliter sine po
tẽtialitate corruptionis & permutationis, quare in cælo
D non est potentialitas vt corrumpatur, sed vt quiescat.
Et, quia probatũ est cœlum quiescere esse impossibile
Octauo Physico. 2. Cœ. & Duodecimo Metaphy. igi-
tur necesse est vt causa permanentiæ motus sit propter
motorem, in quo nulla est potentia omnino, nec acci-
dentaliter nec essentialiter, & tale non est in materia om
nino, & sic permanentia motus & continuitas est à pri
mo principio. & ideo subdit Commentator circa fi-
nem eiusdem partis, quòd potentiæ mouentes corpo-
ra cœlestia, scilicet motores appropriati possibile est vt
semper moueant, & possunt non semper mouere, si po
suerimus illud, ad quod mouens, scilicet primum moto
rem esse receptibilem transmutationis cuiuscunq; mo-
di. Possunt autem semper mouere, quando illud, ad
quod mouent, fuerit non transmutabile aliquo modo

transmutationis, & concludit, Si igitur motus est æternus, necesse est vt moueatur per potentiam existentē in eo, s. motorē appropriatum alium à motore, cui nullus motus trāsmutationis accidit, & tale ī nulla materia existit, & hoc est primum principium, Ex quo apparet, ꝙ continuitas & æternitas motus est à primo principio, s. quod mouet semper eodē modo, vt intelligitur ab animalibus cælestibus & desideratur, & quia semper idem & eodem modo intelligunt & desiderant, ideo semper & eodem modo mouent: quia ergo permanentia primi est cā permanentiæ quātitatis motus, ideo permanentia primi & duratio habet attributionem ad motum, q est de essentia quantitatis, vel consequitur quātum: & ideo cōuenit sibi infinitas & dicitur infinitus in duratione. Sed dubitatur quia vigor eius non habet attributionem ad motū, nec ad aliquid aliud quantum: quia nō mouet nisi vt finis oīum motuum cælestium, tūc nō magis diceretur motor primi mobilis q̄ cuiuslibet alterius sphæræ: cuius oppositum apparet. 8. Physi. & 12. Metaphy. dicitur. n. ibi ꝙ primum mobile mouetur à primo motore, Ad quod dicendum, sicut dicit Cōm. 12. Meta. in illa parte, Principium. n. intelligentia. vbi, postquam Philosophus ostendit primum motorem esse æternum & immobilem absq; materia: ostendit quid est principium motus ęterni in ipso moto, cum omnis motus sit ex aliquo & ad aliquid, & dicit, ꝙ principium illius motus in moto est intelligentia, quæ mouetur ab intelligibili non fantasiato à sensu, vt ibi dicit Cōm. & super eadem parte dicit Cōm. ꝙ Arist. intendit ibi dicere differētiam inter primum principium, & alia principia abstracta: nam alia principia videntur electa & desiderata propter alia, s. ꝙ sunt principia aliorum motuum cœlestium præter motum diurnum. Quod autem est principium motus diurni est electum propter se, cum versus ipsum moueantur oīa mota, scilicet omnes orbes minori motu & maiori motibus proprijs: intēdit ergo, quòd aliæ intelligentiæ sunt fines & principium aliorum motuum, ita, ꝙ vna intelligentia intelligit & desiderat aliā, & propter hoc desiderium mouet alio motu q̄ diurno: omnes aūt orbes mouentur motu diurno propter desiderium primi, & ideo post alia subdit in eodem cōmento, ꝙ primum mouēs mouet primum motū, sicut amatum mouet amantem, primum, absq; hoc, ꝙ amatum moueatur, ea aūt, quæ sunt sub moto primo, mouēt mediante isto primo moto, & dicit, ꝙ intēdit per primum motum primum cœlum, & per ea, q̄ sunt sub ipso alias sphæras, & ea quę cadunt sub generatione & corruptione, & subdit. Primum. n. cælum mouetur à primo motore s̄m desiderium, vt assimiletur ei s̄m suum posse, sicut amans mouetur vt assimiletur suo amato. Alia aūt corpora cælestia mouētur ad desiderium primi corporis. Ex quo apparet, ꝙ primum principium īmediatum intelligitur & desideratur ab intelligentia primi moti; & sic per consequens immediate primum principium mouet primū motum: ad cuius desiderium oēs alij orbes mouentur motu diurno: & licet in alijs motibus proprijs desiderēt primū principium, hoc tñ est magis mediate. Hæc videtur esse intentio Philosophi & expresse Comme. circa istam quæstionem, nec est repugnantia in verbis Cōm. diligenter cōsideranti. licet aliqui hoc credant. Et ista opinio non discordat realiter à veritate fidei, licet verba theologorum dicant primum principium esse infinitum in vigore, quia intelligunt ipsum non limitatum nec proportionatum alicui alte-

E ri, sed extra proportionem alicuius alterius virtutis.

Responsiones ad rōnes astruentes infinitatem vigoris.

Sed quia rationes ad vtranq; partē videntur aliqualiter huic solutioni obuiare, ideo soluantur per ordinē. Ad primum cum dicitur. Illud quod mouet per tēpus infinitū, dico quòd verum est, ꝙ tale est infinitum in duratione, sed in vigore non concludit ratio. Et qñ cōfirmatur, ꝙ primum principium habet totam virtutem suam simul, concedatur, & qñ dicitur, virtus eius est infinitæ durationis, & ita quicquid habet ī tota duratione habet totum simul, cōcedatur, sed ex hoc nō concluditur infinitas vigoris, si in tota duratione habet determinatum vigorē, & similiter habet determinatū vigorē. si. n. aliquis haberet potentiā determinatā agendi vel mouendi aliquid & cōtinuandi eandē actionem per spaciū vnius anni, licet habeat talem potentiā in oī instanti illius temporis, quia non est maior nec minor, F nō sequitur propter hoc ꝙ totam actionem quam facit in anno posit facere in eodē instāti, q̄a duratio vel permanentia non conuertitur in quantitatē agendi, nā alia est infinitas durationis, alia est infinitas vigoris, & ita vna non concludit aliam. ergo &c. Ad s̄m cum dicitur. Illud quod causat &c. conceditur maior, & si minor esset concessa non cōcluderet necessario. Sed Philosophi negarent minorem; & ad probationem eius dicerent quod vt apparet ex Physicorum Primo cōmunis intentio Philosophorum, ꝙ ex nihilo nihil fit: ad aliam cum dicitur. Quod causat effectum, dico ꝙ verum est si effectus est infinitus vel sint effectus in numero infiniti simul. Et ad minorem cum dicitur. Primum principium causat, dico quod nō causat aliquem infinitum effectū, nec in esse, nec in numero simul, sed existente æternitate mundi causare infinitum successiue nō arguit infinitatem vigoris, sed durationis. Ad aliam cum dicitur, ꝙ G potest facere, conceditur, si essent infiniti in actu. Et ad minorē cum dicitur, primum principium &c. dico, ꝙ est īposibile, scilicet mundos esse infinitos: nec in multitudine nec in magnitudine, vt probatur primo Cœ. & ideo Deus nō potest hoc facere. nam sicut dicit Cōm. 6. Physico. agens non posse agere aliquod impossibile non dicitur esse diminutio agentis, sed dicere ipsum facere aliquod impossibile, est error & deceptio. Ad aliā cum dicitur, quod habet virtutem excellentem &c. dico, quòd verum est, si excederet omnē virtutem in infinitum, aliter non esset maior vera: si enim omnis alia virtus esset determinata & finita, virtus, quæ excederet omnia in aliqua proportione determinata non propter hoc esset infinita. Et ad minorem dico, ꝙ virtus primi non habet aliquam proportionem ad aliam virtutem, cum sit omnino separata, & non attributa quantitati, & ideo de ipsa non potest fieri comparatio ad ali- H quid aliud sub ratione minoris vel maioris, vt patuit.

Ad rōnes contra infinitatē vigoris allatas.

AD rationes pro altera parte similiter soluatur. Ad primam cum dicitur, si primus motor esset infinitus in vigore moueret in non tēpore: iam solutū est per Cōm. quòd verum est, si esset corpus vel virtus in corpore, quia tunc proprie diceretur infinitus, nunc autem primum principium omnino est abstractum, & ideo proprie non dicitur finitus nec infinitus, quare non sequitur, quòd motio eius esset in non tempore. Potest etiam dici, sicut dicit Cōm. 12. Metaph. ꝙ motus est in tempore determinato propter motores appropriatos; quorum vigor est finitus & determinatus à motore primo, qui mouet in ratione finis, & in ratione cuius motus habet æternitatem. & sic dato, quòd

primum

A

primum principium sit infinitum, adhuc propter hoc motus non esset in instanti, quia quantitas est à motore, qui mouet vt efficiens. & iste est finitus. & ideo nullum agens posset ipsum facere in non tpe, cum nullum agés posit facere imposibile, vt dicit Cómen. 8. Physi. Ad aliam cũ dicitur, si primum principium esset infinitum aliquid in eo esset ociosum: nego consequentiã. & cum probatur, qa illud, ꝙ excederet in eo oĩa entia, esset nõ causans. Dico, vt dicit Cóm. 2. Cœl. ꝙ entia ęterna sunt ꝑꝑ se prima intẽtione, sed propter alia scd'a intentione: modo, cum inter entia primũ sit nobilisimũ, maxime erit ꝑꝑ se prima intẽtione, & ideo habet operationem nobilisimã & perfectisimã, quæ est intelligere, hæc. n. operatio est infiniti gaudij & delectationis, vt patet ex 12. Meta. ꝙ aũt attingit finẽ principalem propter quem est, nõ est frustra, vt patet secundo Physi. quare patet, ꝙ primũ principiũ, licet nõ habeat operationẽ extra se sibi essentialem, nec est posibile habere, ꝑꝑ hoc non est in eo aliquid ociosum, qa in se habet opationẽ propriã.

Ad aliã cum dicitur, ꝙ in primo principio, dico, ꝙ non est verũ, immo in multis habemus ponere alia q̃ ea quæ sensus iudicat, quia licet nostra cognitio incipiat à sensatis, tamen intellectus naturaliter ascendit ad altiora q̃ posit sensus comprehendere. qa dicit Cóm. in. 12. Meta. ꝙ nõ est imposibile nobis intelligere res, q̃ sunt infinitæ virtutis in primo principio. & alijs principijs separatis à materia, licet sit disimile, & tñ hmõi res non cadunt sub sensu, nec sub imaginatione. Item etiã dicit 3. de Aĩa, s. ꝙ intellectus noster posibilis cũ fuerit perfecte copulatus cum intellectu agente intellectus ꝑ ipsum oĩa tanq̃ per formã ipsam intelliget, & ad hoc concordat sniã Philosophi. 9. &. 12. Meta. & ideo cũ dicitᷓ, ꝙ experimentũ sermonũ verorũ est, &c. dico, ꝙ verum est in his quæ possunt esse sensata. Vel pót concedi maior, & dici ad minorẽ, cũ dicitur, ꝙ nobis non apparet aliquid per ꝙ arguamus infinitatem primi, quia determinata velocitas motus non est à primo, sed à motore appropriato, dico, ꝙ illud non est verum, immo apparet æternitas motus, quæ est tantum à primo.

QVAESTIO. XIII.

An de se Corruptibile possit aliunde perpetuari.

QVæritur, vtrũ ꝙ est corruptibile de se possit ꝑpetuari aliunde. Et arguitur ꝙ sic, qa ꝙ est infinitæ potentiæ & cui nihil deest, pót aliqđ corruptibile de se perpetuari esse. primũ principiũ est hmõi. ergo &c. Itẽ, oẽ qđ habet esse ab alio de se est corruptibile. sed oĩa præter primũ hñt esse ab alio. ergo oĩa alia à primo hñt esse corruptibile, & tñ multa ꝑpetuanᷓ. ergo de se corruptibile pót ab alio ꝑpetuari. maior est nota ꝑ Aui. primo tractatu suæ Meta. qđ. n. ab alio habet esse de se nõ habet esse, & qđ de se nõ habet esse de se pót nõ esse. minor patet ꝑ Auic. & Philosophũ. 2. Meta. & ꝑ Cómen. ibidem: & in libro isto. & ad sensum patet, ꝙ multa ꝑpetuantur in esse. Itẽ, agens qđ causat per voluntatem suam aliquid qñ vult, sicut dat sibi esse. cũ prius non sit, ita pót ipsum apte conseruare perpetuo & auferre sibi nõ esse, sed primum est huiusmodi. ergo potest de se aliquod corruptibile perpetuari in esse. maior de se nota. minor patet per Cómen. secundo Meta. dicit. n. ibi qđ omnia entia acquirunt esse in veritate à causa prima.

OPPOSITVM dicit hic Cómen. reprehendẽs de hoc Aui. qui posuit oppositũ, & probatur in fine primi.

CONCLVSIO.

Secundum se corruptibile naturaliter ab alio perpetuari posse est impossibile, cui non obstat credentium fides oppositum à Deo fieri posse tenens.

AD intellectũ quæstionis primo tangetur opinio aliorum, s. Platonis & Auic. secũdo opinio. Cõmen. & Philosophi. Opinio Aui. fuit ꝙ aliquid corruptibile de se perpetuatur ab alio, & hæc fuit intentio Plat. in Thimeo dicentis. Odij deorum, quorum opifex ego sum, vos vestra natura corruptibiles estis: mei aũt gratia estis incorruptibiles. introducit. n. hæc verba in persona Dei ad alias intelligẽtias separatas, & sic isti crediderunt, qđ aliquid de se corruptibile posit perpetuari aliunde.

Opio Aui. De se corruptibile ab alio perpetuari p̃t.

Sed ista opinio s̃m principia Philosophi non pót stare. quia sicut dicit Commentator in illo libro, & Primo & Secundo Cœli: & octauo Physico. commento primo, s. si illud esset verum, sequeretur qđ natura corruptibilis efficeretur necessaria, & mutaretur in æternam: quod est imposibile, quia istę duę naturæ differunt plus q̃ genere, s. corruptibilis & incorruptibilis, & hoc est habere materiã & non habere, vt patet 4. Meta. Et quod Plato adiunxit de dijs, qui per se non sunt, non habet veritatem secundum principia Philosophię, quia sunt de se æterni quia, vt dicit Commen. Secundo Cœli, abscisio materiæ ab aliquo est causa perpetuitatis: cum ergo intelligentiæ sint separatæ, à materia, vt patet Secundo Cœli & Duodecimo Meta. de sẽ erũt perpetuæ. Item, fundamentum Platonis. quod erat, quod primum principium esset agens per voluntatem, & tale pót aliquid perpetuare, destruitur à Cóm. Primo cœl. vbi dicit, ꝙ non est prouidentis agentis per voluntatem facere corruptibile, qđ vult perpetuare: quia suã voluntas contrariaretur suæ actioni, & ideo hæc opinio non valet.

Improbatio.

B

C

Alia est opinio Aristo. & Commen. quod non est posibile aliquam substantiam esse corruptibilem de se & ab alio perpetuari in esse Physice loquendo, sed ꝙ id non fiat miraculose per potentiam super naturalem non excluditur. Primum patet, quia tunc natura posibilis mutaretur in æternam, ꝙ est imposibile, vt dictum est, quia differunt plusquã genere, vt di. Decimo Meta. Tum, quia si sic esset, idem esset simul ens & non ens, qđ est imposibile. quia si aliquid perpetuaretur ab alio quod de se esset corruptibile, ponatur ergo in esse corruptum, tũc nullum sequitur imposibile, qa posibili in esse posito &c. Primo priorũ, secundo Phy. & primo cœli, & vlterius, cum ponitur esse perpetuum ponitur nunquam esse corruptum, quod est imposibile. ergo non erit posibile ipsum corrumpi, quia si esset posibile ex hoc nõ sequitur imposibile, & sequitur vlterius, est corruptum & nõ corruptum, & ꝑ consequẽs ens & non ens. Item, sicut arguit Commen. Primo cœli, si aliquid corruptibile ponitur æternũ, ponitur nõ corruptibile: ꝓbatur, omne generabile, & omne corruptibile habet tempus potentiæ suæ ad esse distinctum à tempore sui non esse, sed æternum corruptibile non habet potentiã nec tempus potẽtiæ ad esse distinctũ à tẽpore potentię ad nõ esse: ergo corruptibile nõ erit ęternũ nec è cõtra: maior est de se nota, minorem declarat commen. ibidẽ, quia, si corruptibile est æternum in toto tpe suæ æternitatis est corruptibile. ergo tempus potentiæ ad esse non est distinctum à tpe potentiæ ad non esse, & adhuc multæ rões possent adduci ex primo cœ.

Opio Aris. & Cómen.

D

Rñsiones.

AD rationes. Ad primam cum dicitur, ꝙ est infinitæ potentiæ &c. dico, ꝙ nõ põt perpetuari, id ꝙ habet principiũ corruptionis, quia impossibile, q̃a hoc solo posse priuatur Deus de genitis facere ingenita, vt dicit Philosophus auctoritate Agatonis: quia non potest facere impossibile, quia tunc esset contra voluntatem suæ potentiæ, ideo non concludit. Ad secundam cum dicitur, omne quod habet &c. dico, ꝙ verũ est, quod habet esse ab alio effectiue, si vero tanquam à fine, non oportet, quia bene de se aliquid est necessariũ quod tamen dependet ab alio. Et ad minorem cũ dicitur, omne præter primum, dico ꝙ verũ est, ꝙ omnia habent esse à primo tanquam à fine, licet de se formaliter habeant esse necessarium, quia in æternis nõ est necessaria factio neque productio proprie, nec est ibi causa efficiens, sed solum est ibi perficiens & perfectum, & intelligens & intellectum, vt dicit Commen. Quarto Meta. & quarto Cœl. & ita dato, ꝙ ab alio habeant esse in ratione finis, nõ sunt propter hoc de se corruptibiles, quare ratio non valet. Ad aliam cum dicitur, agens &c. apparet iam quid sit dicendum ſm Commentatorem Primo cœl. quia, si agens per voluntatem est prouidus, vt vult effectum esse corruptibilem, facit ipsum ex causis corruptibilibus, & si ipsum vult esse æternum, faciet ipsum ex causis æternis, propter ꝙ dicitur 1. cœ. ꝙ, quia naturã voluit ipsum cœlũ ponere incorruptibile, ideo exemit ipsum à contrarijs, & ideo Deus vult cęlum esse perpetuum per voluntatem immutabilem, & ideo ordinauit ipsum sine causis corruptionis. quare rõ nõ valet.

QVAESTIO XIIII.

An Intelligentiæ dependeant à Primo principio in ratione efficientis, vel finis.

VTrũ intelligentię dependeãt à primo principio in ratione causæ efficientis, vel solum finis. Et arguitur ꝙ in ratione causæ efficientis: quia in vnoquoq; genere est dare, vnum primum, ꝙ sit causa omnium aliorum in illo genere. sed efficiens est vnum genus causarum, ergo erit ibi vnum efficiens primum. hoc non põt esse nisi Deus, qui est causa omnium prima: ergo, Deus est efficiens intelligentiarum. maior patet Secũdo Meta. & minor est de se manifesta. Item, ꝙ est causa finalis intelligentiarum, est causa efficiens: Deus est hmõi. ergo &c. maior patet per Commen. xij. Meta. quia in substantijs separatis à materia idem est causa efficiens & finis. minor apparet: quia Deus est finis omnium. quia entia nolunt male disponi, nec est bonum pluralitas principatũ: vnus ergo princeps, vt patet in fine. 12. Meta. Item Cõmen. dicit. 12. Metaphy. ꝙ primũ principium est causa omnium in genere causæ, s. efficientis, formalis, & finalis.

Item, si Deus non esset causa efficiens intelligentiarum, cum nihil sit quod possit esse causa efficiens intelligentiarum, tunc non essent reducibiles ad vnum, sed multa essent principia: consequens est falsum. ergo & antecedens: consequentia nota. falsitas consequentis patet per Philosophum. 12. Metaphy. & in Topicis. quod. n. per superabundantiam dicitur vni soli competit: quare vnum erit primum principium omnium.

OPPOSITVM videtur hic sentire Commen. dicit enim quod substantiæ æternę sunt necessariæ esse de se formaliter: deinde etiam dicit Duodecimo Meta. & in principio quartæ ci. ꝙ in æternis non est causa agens proprie: nec factio, nec productio, sed tantũ ibi est per-

E ficiens & perfectum: intelligens, & intellectum.

CONCLVSIO.

Intelligentiæ non propriæ à primo effectiue dependent. Auic. õpinio.

AD euidentiã quæstionis sciendũ, ꝙ opinio Aui. & aliquorum sequentium ipsum fuit, ꝙ primũ principiũ est causa productiua & effectiua omnium entium, sed quodam ordine tamen, ita ꝙ immediate primum principium producit primam intelligentiam, & mediante ista producit alias, vt patet ex Secundo Tractatu Suæ Meta. ca. secũdo, vt moti sunt propter rationes factas, s. ꝙ in omni genere &c. Præterea. Eternorum nihil prohibet esse alterã causam, secũdo Meta. & 8. Phy. sed non videtur, ꝙ aliqua substantia æterna possit habere causam productiuam, licet aliqua quorum esse est ab alio possint hoc habere. nam ex quo substan-

F tia habet per se subsistere. si producta est ab alio, necessario initium sui esse habet, & accipit esse post non esse: quare non est intelligibile ꝙ aliquid ſm se existens sit productum ab aliquo ab ęterno. Et ideo fuit alia opinio Comment. primò Physi. & est ꝙ in æternis substantijs non sit causa effectiua nec productiua: quia impossibile est, ꝙ aliqua substãtia de se sit possibilis & acquirat ęternitatem ab alio, quia tunc natura possibilis mutaretur in necessariam, quod est impossibile, cum differant plus q̃ genere, quia differunt per habere materiam & per nõ habere. sed cum intelligentiæ sint substantiæ & ponantur esse æternæ non possunt habere causam efficientem: & ideo Commen. dicit. 12. Meta. ꝙ in æternis substantijs non est prouentus nec actio nec passio nec confectio, ita ꝙ dicamus, ꝙ vnum factum vel vna actio consequatur vnum agentem: tantum enim est ibi causa & causatum ſm ꝙ dicimus ꝙ intellectum est causa intel- Opĩo alia ex Auer.

G ligentijs. Et per hoc respondetur ad rationem Auic. quæ dicit, ꝙ primum principium cum sit vnum & simplicissimum non producit nisi vnum immediate. Dicitur enim, quod non est impossibile, quod id, quod per se est intelligens & intellectum, sit causa plurium entiũ immediate, secundum quod ex eo possunt intelligi multis modis. Idem dicitur in principio Quarti Cœ. quod in æternis non est proprie causa agens, sed finis & forma conseruans: & ita vult, ꝙ intelligentiæ dependeant à primo principio in ratione formæ conseruantis & finis: quia finis conseruat omnia, quę sunt ad finem. Et ꝙ pendeant in ratione finis declaratur, quia ista, quæ sunt minus perfecta dependent à perfecto in ratione finis, sed Deus est perfectissimus intelligibilium. ergo &c. maior est nota. minor patet in secundo Meta. à Com. ꝙ nullus intellectus est liberatus omnino à potentia pre-

H ter primum, qui nihil intelligit extra se: & dicit ibi. ꝙ Deus est infinitæ perfectionis & nobilitatis, intelligentiæ autem recedunt è perfectione primi: & eodem modo est de corporibus cœlestibus, quæ sunt æterna. dependent tamen à primo motore in ratione finis & conseruationis, nõ autem in ratione efficientis proprie ſm intellectum eius, licet hoc non sit verum ſm fidem.

Et si aliquis instaret contra dictum, quod Philosophus dicit. 12. Meta. ꝙ, si aliæ substantiæ essent non mouentes, essent ociosæ. Si igitur primum principium non mouet nisi vt finis, vt tactũ est in pręcedentibus q̃õnibus, nec est causans effectiue aliq̃d, nũc vr̃ ꝙ ipsum non sit causa efficiens alicuius, quia si non efficit ista æterna, multo minus generabilia: quare vr̃, ꝙ non habeat actionẽ aliquã, & sic erit ociosum, ꝙ inconuenit dicere. Dicitur,

citur, vt dicit Cōmē. in. 12. Meta. q̃ sic dispositio est in iuuamēto corporū cœlestiū & intelligentiarū in conseruando æterna & causando ea, sicut dispō bonorū ciuiū, q iuuāt se in regēdo ciuitatē, quia oēs actiones aliorum omniū sunt p.p actionē primi principij. Ponunt.n. oēs actiones suas seruiētes & cōsequentes actionē primi. Si cut igitur primus princeps in ciuitate necesse est vt habeat actionē propriā, quæ est nobilissima actionum: & hæc est intelligere & diligere se: hæc.n. actio est actio nobilissima, vt patet. 12. Meta. quā actionem intendunt oēs alij per actiones suas, quæ sunt sub primo. nec actio quæ est mouere nec etiā creare aliquid extra se est nobilissima actio, quia ista, quæ agunt extra se, vel agunt vt perfectionem acquirant, vel vt perfectionē per actionē conseruent, primū aūt neutro istorum aget: quia ipse est sufficiens & perfectionē nō habet ab alio, nec propter aliūd: ideo non eget actione exteriori ad conseruationē vel ad acquisitionē suæ perfectionis: ideo apparet ipsum habere actionem sibi propriam, quæ si sibi non conueniret esset ociosum. Et quādo dicit Philosophus, si essent aliquæ substantiæ &c. potest dici quod verum est, vel vt efficiens, vel vt finis, & ideo non valet. B

Rōnes.

AD rationes Ad primā cū dicitur. in vno &c. cōceditur maior: & cōceditur in minori q̃ efficiēs est vnum genus causarum: concedendo cōclusionem in habentibus causam efficientem, sed non oīa habent talē causam s̄m Philosophū. Et cum vlterius dicitur, q̃ non pōt esse causa efficiens prima nisi Deus, dico, q̃ nō est ita s̄m opinionem Philoso. immo generabiliū & corruptibilium, quæ proprie habent causam efficientem, efficiens primū est cœlum cum motoribus suis, Deus aūt est cā simpliciter prima, quia est finis & forma conseruans, propter q̄ oīa alia sunt, quæ si nō essent, non essent alia, quia nihil est preter ipsum, q̃ sit sufficiens ad essendū primū & absolutū per se: & hæc oīa dependent in esse ab ipso, vt patet circa finē huius libelli. C

Ad aliā cū dicitur, q̃ est cā finalis &c. dico q̃ iā patet ex predictis qd sit dicendū ad hoc, qa pro tanto dicitur q̃ in separatis idē est efficiens & finis, quia forma intellecta idē habet esse in intellectu & in re: & ideo intelligētiæ hñt cām īproprie, q̄ est forma conseruās, vt intellectū est cā intelligēti, nō aūt efficiēs productū, pprie vt patet. Ad aliā cū dicit Cōmē. q̃ primū est cā &c. dr q̃ intellīt q̃ sit cā efficiēs sicut īntellectū intelligētis, vt dictum fuit. Ad aliā cum dicitur, si Deus &c. dico, q̃ verum est, si Deus nō esset causa essendi illis, quæ sunt propriæ causæ productiuæ istorū inferiorum habentium propriæ causam effectiuam. nunc aūt Deus est causa intelligentijs & cœlo: quia propter ipsum sunt, & esse æternum & necessarium habent propter æternitatem & necessitatem primi: & nullum aliud eos posset esse absolute & simpliciter primū preter Deum: & sic Deus est causa perfectionis & esse alijs æternis: licet ea non producat de facto, ita quod conferat initium essendi post non esse: & ita non concluditur, quod omnia non reducuntur ad vnum, immo reducuntur ad ipsum simpliciter primum, & sic patet ad quæstionem. D

Quæstio incerti authoris.
An cœlum secundum totum sit luminosum.

COnsequenter quæritur: Vtrum cœlū s̄m se totum sit luminosum. Et arguitur q̃ nō quia illud, quod s̄m aliquam suam partem acquirit lumen ab alio, s̄m se totū nō est luminosum, cœlum est huiusmodi. ergo & cætera. maior patet, quia nihil recipit aliquod s̄m q̃ habet, sed vt caret eo, & est in potentia ad illud: minor patet, quia cœlum s̄m aliquam partem sui, vt saltem Luna recipit lumen à sole. Item, quod non est densum s̄m se totum non est luminosum s̄m se totum: sed cœlum est huiusmodi. igitur. maior patet: quia densitas est causa luminositatis, vt dicit Commē. in hoc Lib. & in Secundo Cœli. ideo stella lucet, quia est pars dēsior sui orbis: minor patet, quia, si cœlum s̄m se totum esset densum, tunc per orbes inferiores non possemus videre superiores. immo eclipsarent se adinuicem, sicut vna stella aliā, quod patet esse falsum. Præterea. Quod non est s̄m se totum visibile, non est s̄m se totum luminosum: cœlum est huiusmodi. igitur & cætera. maior patet: quia vt dicitur Secundo de Anima: lumen est primo visibile, color autem mediante lumine. minor patet ad sensum, non enim omnes partes cœli videmus, ita q̃ possimus eas discernere, sed solum stellatam partem. Præterea. Si cœlum s̄m se totum esset luminosum, tunc sequitur q̃ cœlum s̄m se totum calefaceret, cum lumen habeat calefacere. & ita nulla superaret aliam. consequens est falsum: igitur & antecedens. consequentia nota: & falsitas consequentis patet & experientia & auctoritate Astronomorum, s. q̃ sunt quædam stellę, & quædam partes cœli superantes & quædam infrigidantes.

OPPOSITVM videtur esse hic de intentione Cōmen. & in secundo cœli. dicit.n. hoc auctoritate Arist. & in quarto Cœ. q̃ stellarum & substantiæ cœli eadem est natura: & ideo dicitur totum corpus cœleste secundum se esse dyaphanum in actu, id est lucidum.

CONCLVSIO.

Cœlum secundum se totum luminosum est, licet, in hoc eius quo ad gradus partium eius aliqua sit conspicienda diuersitas.

AD quæstionē breuiter dicitur, & primo opinio quædam recitabitur, quæ est Astronomorum, secundo dicitur opinio Commen. quæ videtur Aristo. Primo enim quidam Astronomi dixerunt, q̃ cœlum s̄m se totum non est luminosum: quia in vnoquoque genere est dare vnum, quod est metrū & mensura omnium illius generis. & sic in genere lucidorum est dare aliquod primum, q̃ est & cætera. & illud est sol, qui est lucidus, cū quo alia sunt lucida, cum ab ipso omnia alia lumen recipiant: & ideo dicit Philosophus secundo. Physi. q̃ homo, & sol generant hominem, & non dixit de alijs stellis: quia modicam vim luminositatis habent, quam habent à se: & ideo dicebāt antiqui, q̃ sol est in medio planetarum, vt Rex in regno, vt omnibus tam superioribus q̃ inferioribus lumen influat & virtutem. Licet hęc opinio sit famosa, non tamen est ad intentionem Philosophi & Commen. quia, quando aliqua sunt eiusdem virtutis, & non s̄m materiam differunt partes vnius indiuidui, s. si vna pars habet vnū accidens proprium & aliç habebunt. sed sicut dictum est omnes partes cœli sunt eędem s̄m materiam & eiusdē naturę. igitur, si pars vna cœli est luminosa, similiter erit & alia: maior patet, qa quæcūq; sunt eiusdē naturæ cōmunicant in accidētibus proprijs, dato etiam, q̃ sint diuersi numero, vt si vnus homo est risibilis, oēs alij erūt huiusmodi: quia accidens proprium cōsequitur naturā specificā, quāto magis cōsequet partes huiusmodi indiuidui.

uidui.minor patet in ſecũdo cœli.arguit enim ſic,quod ſi vna ſtella erit ſphærica, omnes erũt tales:& ſi vna nõ moueretur motu proprio propter motum ſui circuli deferentis, ergo nec aliæ,& ita probat per Lunã, ꝙ ſi nõ moueretur motu volubilitatis,ꝙ aliæ non mouerentur: & hoc non eſſet niſi eſſent eiuſdem naturæ in ſpecie: & ita patet,ꝙ ſi vna ſtella eſſet luminoſa vt Sol, ꝙ neceſſarium foret alias eſſe luminoſas,licet differant ſm magis & minus. Et tunc ad rationem Aſtrologorum, cum dicitur,ꝙ in vnoquoq; genere.&c.dico ꝙ verũ eſt, ſed hoc non eſt ſol,ſed totum cœlum:nã hæc propoſitio eſt intelligenda de vnoquoq; in ſpecie: corpora autẽ cœleſtia non differunt ſpecie,vt aliqui volunt:quia tunc plures rationes Phyloſophi in lib.cœ.non concluderẽt, ſed differũt ſicut partes vnius animalis: & ideo in ſtellis ſeu orbibus ſunt gradus perfectionis & virtutis, ita ꝙ vna ſtella eſt perfectior alijs & magis luminoſa: & ideo ex F diuerſitate graduum & perfectionum cauſat diuerſos effectus, & hoc ſm diuerſitatem proportionum adinuicem,quas habent ſm diuerſos aſpectus & cõiũctiones:ideo totum cœlũ eſt primum luminoſum, non Sol, ſed ſol magis habet de luce ꝗ aliæ ſtellæ. Nunc ponenda eſt opinio Philoſophi & Cõmen. quæ eſt,ꝙ cœlum ſm ſe totum ſit luminoſum, licet differant partes eius ſm gradus, & gradus: quia omnes partes cœli ſunt eiuſdem naturæ, immo ſunt eiuſdem indiuidui numero:ideo,ſicut eſt de alijs accidentibus cœli,ita eſt de ipſo lumine: ſed ita eſt de alijs accidentibus, ꝙ eadẽ accidentia, quæ ſunt in vna parte, ſunt & in alia, licet differant ſm magis & minus:& ſic eſt de lumine. cum ergo vna pars ſit luminoſa,vt Sol,omnes erũt luminoſæ, ſed ſm magis & minus. Pręterea, Si aliæ ſtellæ non haberent lumen niſi à Sole,tunc eclipſarẽtur per interpoſitionẽ ipſarum inter Solẽ & ſe, vel inter poſitionem terræ: G vt Luna eclipſatur.ſed hoc non videtur: quare videtur ꝙ ſtellæ habeant lumen de ſe. De luna tñ videtur magna dubitatio apud Ariſt.qui dicit eã eſſe ſimilem naturæ terræ:per ꝙ intelligit vt videtur, ꝙ natura eius non eſt luminoſa niſi ab alio:vt terra ab igne, vt dicit Cõm. ſecundo cœli: vt ibi ſubdit Cõmen. partes cœli diuerſificantur in denſitate, raritate: & per hoc in dyaphaneitate & luminoſitate.Sed non eſt intentio eius, ꝙ omnino careat lumine:ſcilicet ipſa luna, ſed ita parum habet de lumine de ſe, ꝙ videtur obſcura reſpectu aliarum ſtellarum, ſed recipit lumen à ſole: & recipit tali receptione quod addit lumen per modum reflexionis, ſed non per modum luminis.

PEr hoc ad rationes. Ad primã, ꝙ ſi aliqua pars. dico, ꝙ verum eſt ſm gradum, ſm quem recipit lumen nõ eſt luminoſum de ſe,quia tamen adhuc H habet aliquod lumen de ſe, ideo ratio non concludit.

Ad aliam,cum dicitur, ꝙ non eſt &c. dico, ꝙ verũ eſt,ſi nullam habet denſitatem. Et ad minorem cũ dicitur, ꝙ cœlum nõ eſt ſm ſe totum &c.dico, ꝙ verũ eſt æqualiter: ideo non eſt per ſe totum æqualiter luminoſum: ſed partes magis dẽſæ ſunt magis luminoſę, vt ſtellæ,cum habeant illam denſitatem, vt habeãt luminoſitatem:nihil tamen prohibet partes,quæ proprie non habẽt de luminoſitate diſgregare,& ideo tales nõ eclipſantur adinuicem,vt partes non ſtellatæ. Ad aliam, cũ dicitur,quod nõ eſt ſm ſe totum,cõcedo.Et ad minorem cum dicitur, ſed cœlum. Dico, ꝙ cœlũ eſt viſibile ſm oẽs ſuas partes, licet ſm magis & minus, & ex hoc orbes nõ poſſunt à nobis diſtingui ꝑ viſum,niſi median-E tibus ſtellis quæ ſunt magis luminoſæ,& maioris virtutis & influentię. Ad vltimum cum dicitur,ꝙ ſi totum cœlum &c.cõceditur. Et cũ dicitur, ꝙ ſunt aliquæ ſtellæ infrigidantes,dico ſm mentẽ Cõmen. ꝙ non eſt verum ſimpliciter,ſed agunt calores ſimiles vnicuiq; elementorũ,& vna dicitur ſuperare reſpectu alterius, quæ facit calorem magis intenſum ſimilẽ igni vel aeri, aliæ vero calorem ſimilem aquæ.Et ſic in his concordat ſententia Medicorum,qui dicunt,ꝙ frigidum non ingreditur opera naturæ. Vel põteſt dici,vt ſupra, ꝙ nulla ſtella ſimpliciter infrigidat ex eo ꝙ lumẽ habet calefacere: infrigidat autem ſm proprietatem aliquam propriam, quæ reſultat ex coniunctione & aſpectu ad alias ſtellas ſecundum aliquam proportionem.

Quæſtio incerti Auctoris.

An Interminatæ dimenſiones eadem maneant ſecundum numerum in generato, & corrupto.

VTrum dimenſiones interminatæ maneãt eædem ſm numerũ in generato & in corrupto. Et arguitur ꝙ ſic:quia eadẽ ſuperficies numero manet in generato & corrupto.ergo eadẽ quãtitas ſine dimẽſio.cõſequẽtia tenet.& antecedens probat.nã ad ſenſum patet ꝙ eadẽ cicatrix manet numero in viuo & mortuo.igit.

AD OPPOSITVM ſi eædẽ dimẽſiones manerẽt in generato & corrupto, ergo generatio nõ diſtingueretur ab alteratione:cõſequens eſt falſum:& conſequentia probatur.Nã ſm Philoſophum primo de generatione: per hoc diſtinguitur generatio ab alteratione:qa in generatione totum trãſit in totum:in alteratione nõ: ſed ſi in generatione alicuius manent eædẽ dimenſiones quæ prius fuerunt in corrupto totum nõ tranſiret in totum.

IN iſta quæſtione talem ſeruabo ordinẽ. quia primo recitabo opinionem Cõmen. cum ſuis motiuis. ſecundo improbabo eã.tertio reſpondebo ad quęſtionem. Quantum ad primum ſciendum, ꝙ Cõmen.& eum ſequentes dicunt, ꝙ eædem dimenſiones numero manent in generato & in corrupto:& hoc probant multis rationibus. Prima eſt,quia ex non corpore non poteſt fieri corpus, quia generans per naturã ſemꝑ agit in quantum:ſed,ſi dimẽſiones, quæ prius fuerunt in corrupto corrumperentur in generato, ex non corpore fieret corpus. ergo non corrumpuntur: cõſequẽtia probatur. nã, ſi corrumperẽtur forma generati adueniret materię non quantæ:& iſta rõ habetur in principio de Subſtãtia Orbis,& incipit.Et quum inuenit omnes formas cõmunicari. Itẽ omnis forma in ſubiecto ne exiſtens corrũpitur niſi vel a ſubiecto vel contrario. ſed dimenſiones nõ poſſunt corrumpi aliquo iſtorũ modorũ:igitur &c. minor probat primo ꝙ nõ poſſint corrũpi à ſubiecto: quia conſequuntur compoſitum ratione materiæ quæ eſt incorruptibilis: quãdo autem aliquid ſequitur aliud ratione alicuius incorruptibilis nõ corrumpitur: licet illud aliud quod ipſum ſequitur corrumpatur: quia ſcientia ſequitur hominem ratione animæ intellectiuæ: licet homo corrumpatur non tamen ſcientia corrumpitur: quia anima ratione cuius ſcientia ſequitur hominem eſt incorruptibilis. Nec à contrario: quia quãtitati nihil eſt contrarium: & hęc ratio ſimiliter extrahitur ex verbis immediate ſequentibus dum dicit, & tunc formæ corruptibiles eſſent contrarię & cætera.

Rationes Auerro. aſtruẽtes eaſdem numero dimenſiones manere in generato & corrupto.

Ad idẽ rationes Auerro. inſequẽtium.

Alię rationes ſimiliter inducũtur ex eũ ſequentibus.

Prima eſt quando ex aere fit ignis tota quantitas aeris per

ris per se corrũpitur : tunc quero an tota quantitas ignis
quæ de nouo inducitur inducatur in vna parte materiæ
aeris, an in alia parte. non est dicẽdum primo modo, qa
aliqua pars materiæ esset non quanta: si dr̃ secundo mo-
do, ergo materia quæ fuit ipsius aeris habebit partem &
partem ante inductionem quantitatis: quod falsum est:
quia tunc ante quantitatem esset quantitas. consequẽtia
probatur. nam illud in quo forma inducitur præexistit.

Secundo arguitur sic. si tota quantitas generati de no
uo est: aut igitur educitur de potẽtia materiæ, aut non: si
nõ: & de nouo est: igitur creatur: quod non est dicendũ.
Si educitur: aut igit̃ de materia indiuisibili: aut diuisibi
li: non primũ: quia cum eius potentia perficiat̃ per actũ.
sequitur ꝙ materia indiuisibilis perficeretur per quãti-
tatẽ, & sic indiuisibile perficeretur per diuisibile: quod
est falsum. ergo educitur de materia diuisibili. sed patet
ꝙ materia non est diuisibilis de se, sed per quantitatem.
igitur ante quantitatem esset quantitas. Item si quanti-
tas præexistens corrumpitur. ergo motus localis esset in
instãti. consequens est falsum: vt patet. 6. Phy. consequen
tia probatur. nam qñ ex aere fit ignis in introductione
formæ substantialis per se introducuntur dimensiones
ignis: sed istæ dimensiones occupant maiorem locum q̃
dimensiones aeris. ergo vel simul erunt cum illo corpo
re: quod non est dicendũ: vel illud corpus cederet eis: &
sic corpus cedens moueretur in instanti: quia istę dimen
siones in instanti introducuntur, sicut & forma substan
tialis ipsius ignis. Item omnis motus habet terminum
sibi intrinsecum: quia motus per suum terminum speci
ficatur. 5. Phy. sed qñ ex aere fit ignis rarefactio pręce-
dit. ergo habet terminum sibi intrinsecũ. sed in instanti
introductionis formæ generatur ignis: & sic motus rare
factionis cõpletur. ergo habet terminũ suum in instanti
illo: sed in illo instanti non sunt nisi dimensiones ignis. G
ergo istæ dimẽsiones ignis terminant ipsum motum ra
refactionis. ergo dimensiones aeris non corrũpuntur: li
cet sint in igne maiori termino terminãte. Item repu-
gnat quãtitati ꝙ totaliter inducat̃ de nouo. ergo dimen-
siones eædem remanent in gñato & corrupto: tenet con
sequentia: quia da oppositũ, s. ꝙ non maneãt. ergo sequi
tur ꝙ totaliter de nouo inducentur. antecedẽs arguitur
quia oĩs motus ad quantitatem vel est augmentum vel
decrementũ: sed in aucto non tota quantitas gñatur: qa
augmentum est pręexistentis quantitatis additamẽtum:
nec etiam in diminuto tota quantitas aufertur: quia est
præexistentis quantitatis minoramentũ. igitur &c. Præ
terea. Si vinum mutatur in acetũ non dicimus ꝙ doliũ
sit de nouo repletũ. ergo nec aduenit nouum replemen
tum, quod est q̃titas. Item si vnũ mutaret̃ in aliud non
diceremus ꝙ locus esset mutatus: sed qđ est vnus & idẽ
locus. ergo nec qñ aer mutatur in igni dicemus ꝙ dimẽ-
siones aeris permutentur. Et confirmatur quia termini
motus: vel differunt specie vel numero: vel saltem s̃m
aliquem gradum. sicut in motu augmenti vel diminu-
tionis vel alterationis: sed qñ dolium mutatur in doliũ:
si mutaretur per aliquam potẽtiam naturalem ubi essent
omnino eædem dimensiones non s̃m aliquem gradum
differentes. ergo dimensio, quæ est in dolio, quod est ter
minus ad quem, est omnino eadem cum dimensione
quæ erat in termino a quo, s. in alio dolio: aliter. n. natura
frustra ageret si moueretur de vna quantitate habente
talem terminum ad aliam habentem eundem terminũ.

Præterea. Quando ex aere fit ignis, aut dimensiones
aeris corrumpuntur in instãti: aut in tempore: non in in-
E stanti: quia accidentia sicut acquiruntur per motum ita
corrumpuntur per motum: nec in tempore: quia mane-
rent vsq; ad instans generationis ignis. ergo &c.

Contra opinionẽ Auerrois.

IN oppositum contra istam opinionem arguo multi
pliciter. Non stante eodem subiecto non manet ac-
cidens illius subiecti: sed subiectum immediatũ di-
mensionum est compositum ex materia & forma sub-
stantiali: quam formam substantialẽ sequitur quantitas;
igitur non manente cõposito nec manebit dimensio ea
dem: sed corrupta forma substantiali non manet idem
compositũ. ergo &c. Dices ꝙ non oportet ꝙ aliquid se
quens aliud rõne alterius corrumpatur ad corruptionẽ
eius quod sequitur: quod ideo est quia scientia sequitur
compositum ratione animæ: & tñ scientia non corrum-
pitur ad corruptionem cõpositi: sic in proposito quanti
tas sequitur cõpositum ratione materiæ: non tñ oportet
ꝙ quando compositum corrumpitur quantitas corrum
patur: quia manet materia ratione cuius ipsum sequitur.

Cõtra. corrupto priori essentialiter in quo immedia
te fundatur, posterius corrũpitur & ipsum posterius, sed
forma substãtialis mediat inter materiam & formam ac
cidentalem: & sic est prior essentialiter quantitate: sicut
superficies mediat inter compositum & albedinẽ. & est
prior essentialiter albedine. ergo corrupta forma substã
tiali, in qua immediate fundatur quantitas: quãtitas cor
rumpetur. Item accidentis esse est inesse. 7. Meta. ergo
non manente eadem inhærentia accidentis non manet
idem accidens: sed corrupta forma substantiali non ma
net eadem inhærentia dimensionis. ergo &c. Secundo
principaliter arguitur sic. in generato qñque est maior
quantitas q̃ in corrupto: vt quando ex aere fit ignis tum
si eadem dimensio maneat in generato &c. quæro aut
quãtitas generati quæ est maior sit præcise eadem quan
titas: aut non pręcise: & non põt dici primum: quia tunc
idem respectu eiusdem esset maius & minus: & sic sub
contrarijs terminis. si dicitur Secundũ, ergo in gñato est
aliqua pars noua quæ prius non fuit in corrupto: tũc ar-
guitur sic. Quãdo aliqua sunt eiusdem rationis si vnum
est corruptibile & aliud: aliter non essent eiusdem ratio
nis: quia corruptibile & incorruptibile differunt plus q̃
genere. 10. Meta. sed tota quãtitas & eius pars sunt eius-
dem rationis. ergo si pars est generabilis & corruptibi-
lis, & totũ cuius est pars erit huiusmodi. ergo nõ necessa
rio manet. Confirmatur: quia si aliqua pars adueniat
vel ab intrinseco vel ab extrinseco: sed nõ ab intrinseco,
ergo denuo educit̃ de potẽtia materiæ: & sicut vna pars
educitur, ita & quælibet alia pot est educi: & si quælibet
pars: ergo & tota: igitur &c. Dices ꝙ qñ ex aere fit ignis
ꝙ eadem quantitas manet præcise: non tamen terminus
idem. Contra, si pręcise est vna quantitas in igne & ae-
H re: sic vnum & idem respectu eiusdem erit maius & mi
nus: & si non præcise eadem quantitas, ergo aliqua pars
est de nouo in igne quæ non erat in aere: quia iste termi
nus non potest esse nisi aliqua pars quãtitatis: cum non
possit esse punctus: quia punctus sine quantitate adueni
re non potest ꝙ autem sit maior quãtitas in igne quàm
in aere probatur: tum quia replet maiorẽ locum quàm
aer: & non replet nisi ratione quantitatis: tum quia Phi
losophus. 4. Phy. ca. de vacuo, dicit ꝙ quando ex denso
fit rarum: maior quantitas est in raro q̃ fuerit in denso.

Item ꝙ quãtitas aeris & ignis non sit pręcise eadem
probatur: impossibile est ꝙ relatio de nouo adueniat, ni
si fundamentum de nouo adueniat: s̃m æquale & inæ-
quale duplum & dimidium sunt relationes primi modi,
igitur

igitur &c. sed capiatur vna quantitas quæ permaneat: & secundum eum non sit maior sed sit æqualis quantitati illius aeris: rarefiat igitur aer ille æqualis q̃titati sic acceptæ. igitur aliquod nouum in fundamento aduenit: sed non quantitate permanente: quia sic ſm eam non erat motus. ergo in aere rarefacto. Sed dices ꝙ solũ ibi est terminus motus non alia quantitas. Contra. solũ quantitate dr̃ aliquod æquale alteri vel inæquale: quia proprium quãtitati est dici æquale, vel inæquale. ergo aer qui primo erat æqualis & postea inequalis respectu illius quãtitatis permanentis habet aliquam quatitatẽ quam prius nõ habebat. Item per nouum motũ res noua acq̃ritur: sed augmentatio & rarefactio sunt motus ad quantitatẽ ergo per eos noua quantitas acquirit̃: sed in aere q̃n rarefit est noua rarefactio igitur &c. Tertio principaliter arguitur: nã aut quantitas terminata & interminata sunt vna quantitas, & sic habetur pro & in quia quãtitas terminata non semper manet. ergo nec interminata: aut est alia & alia: & tunc in eodem subiecto sunt duæ quantitates: quod est falsum. Si dicitur sunt vna quantitas: tũ terminata non manet solum quãtum ad terminum, quęro iste terminus aut est de genere quantitatis aut non: si sic, cum non sit indiuisibilis, quia terminus est diuisibilis & non aduenit nec recedit sine diuisibili. ergo diuisibilis: & per consequens quãtitas: & sic quantitas non manet: & qua ratione vna pars potest non manere: & tota. si non sit de genere quantitatis. ergo augmẽtatio & diminutio non erunt motus ad quantitatẽ: cum sint ad talem terminũ. Quarto principaliter arguitur sic. Phylosophus. 5. Phy. probat per talem rationem ꝙ g̃natio non non sit motus: quod mouetur est in loco: quod generatur non est in loco: sed subiectum generationis est materia prima. ergo materia prima nõ est in loco. ergo materia prima vt est subiectũ generationis non est quanta: consequentia probatur. nam omne quantum est in loco: quia quantitas est ratio formalis qua aliquod sit in loco. Dicetur forte ꝙ subiectum g̃nationis puta materia non est ex se in loco, sed per quantitatem: illud aũt quod mouetur per se est in loco: quia proprie est quantum. Contra, sicut materia prima non est per se in loco inquantum subiectum generationis sed per quantitatem: ita subiectum motus inquantum subiectum motus non est per se in loco sed per quantitatem. ergo nulla est differentia inter ista quantũ ad esse in loco. minor probatur: videlicet ꝙ subiectum motus vt sic non est per se in loco, sed per quantitatem. Illud per se est subiectũ motus quod recipit formam, ſm quam est motus: cuius ratio est: quia subiectum motus est per se in potentia ad terminum motus: & quod est per se in potentia ad terminum motus in se recipit formam ſm quam est motus: capio minorem sed substantia inquantum substantia est huiusmodi: substantia aũt vt sic non est proprie in loco: sed solum per quãtitatem & sic per accidens. ergo &c.

Sed tu dices ꝙ hęc ratio non solum est cõtraria Aris. sed etiam contra determinationem Philosophi supra. nã per hoc Philosophus distinguit g̃nationem a motu: quia subiectum motus est in loco: non aũt subiectum generationis, & tu probas ꝙ ita est vnũ in loco sicut & aliud. Respondeo ꝙ Philosophus distinguit generationem a motu: quia illud quod mouetur est in loco vel per formam præsuppositam formæ ſm quam est motus: sicut subiectum alterationis vel loci mutationis, vel est in loco non quidem per formam præsuppositam formæ secundum quã est motus. sicut subiectũ augmenti vel de-E crementi, subiectum autem generationis neutro modo istorum est in loco: quia non per formam præsuppositam formæ secundum quam est generatio, quia vel nulla pręsupponitur forma formę generandæ ſm quam est generatio, vel si sic: ista non est ratio essendi in loco, nec etiam subiectum generationis est in loco secundum formam secundum quam est generatio: quia talis forma cum sit substantialis non est ratio essendi in loco alicui.

Quantum ad tertium articulum. Respondeo ad quęstionem & dico ꝙ q̃n aliquid corrumpitur vel fit resolutio vsq; ad materiam primã: vel non, Si non: sic dico ꝙ in genito & in corrupto manent eadem dimẽsiones numero existentes, & etiã quantitates istas dimensiones sequẽtes: cuius ratio est quia quantitas siue dimensio non corrumpitur nisi eius subiectum corrũpatur. sed eius subiectum. s. materia prima cũ forma corporea ponitur re-F manere. ergo. &c. Si aũt fiet resolutio vsq; ad materiam primam, sic dico ꝙ nihil cõe manet in genito & in corrupto nisi prima materia: forma aũt substãtialis: & quantitas terminata & interminata corrumpitur & etiã qualitas omnis. Vnde & aduertendũ est ꝙ aliquod esse subiectum accidentis contingit dupliciter. Vno mõ quia immediate terminat depẽdentiã eius: vt superficies est subiectũ albedinis: & tale dr̃ subiectũ quo: vnde. 2. Meta. color est in sup̃ficie per se & primo, & dicit Cõ. ꝙ sup̃ficies est subm̃ quo albedinis. Alio mõ aliq̃d dr̃ esse subm̃ accñtis q̃a vltimate terminat depẽdẽtia ei⁹, & tale subm̃ dr̃ esse subm̃ quod cuiusmodi subm̃ est prima subã: vt ꝓbat̃ in prędicamẽtis: nã de ipsa oĩa dñr vel sunt in ipsa q̃a ergo q̃n fit resolõ in g̃natione vsq; ad materiã primã destruit̃ subm̃ qđ ipsius q̃titatis: quia tũc forma subãlis corrũpit̃, hinc est ꝙ q̃titas corrumpit̃ quia & subã cor-rumpit̃ in qua nũs q̃titas fundatur. Ex his põt sẽri rõ in G ꝓposito talis, q̃n subm̃ immediatũ alicuius accñtis corrũpit̃ & illud accñs corrũpit̃: sed q̃n fit resolõ vsq; ad materiã primã accñtis alicui⁹ subm̃ non manet. sed destruit̃ ergo oẽ accñs illius subiecti corrũpitur. minor patet. q̃a tũc non manet nisi materia p̃ia: sed materia prima non est ĩmediatum subm̃ alicuius accñtis: tũ quia ĩmediate non terminat depẽdentiã alicui⁹ accñtis: q̃a materia de se non hẽt actualitatẽ per q̃ possit terminare dependentiam accñtis tunc q̃a nullũ accñs mediat inter materiã & formã subãlem vt ꝓbatũ fuit. ergo &c. Sc̃do oñdo conclusionẽ principalẽ simul declarãdo modũ, sicut q̃tũ fit ex q̃to, ita exñs ex exñte: patet nã materia sp̃ est formata: q̃a materia nunq̃ est sine forma: & ẽt patet q̃tum fieri ex quanto & exñs ex exñte, quia corpus sp̃ est ex terminis. sumo minorem: sed ad hoc ꝙ exñs fiat ex exñte nõ oportet ponere aliq̃ formã subãlem sp̃ manere in geni-H to & in corrupto: sed sufficit ꝙ forma corrupti cõtinuetur vsq; ad instans introductionis formæ g̃nati. ergo ad hoc ꝙ corp⁹ fiat ex corpe nõ oportet ponere aliq̃ quantitatẽ eandẽ numero sp̃ manere: sed sufficit q̃titatẽ corporis extrinsecã facere illud corp⁹ cõtinuari vsq; ad instãs in quo g̃natur aliud corpus ex ipso. Item q̃cquid est in potẽtia pure passiua ad plures formas, per quarũ naturã satiat̃ eius appetitus, qđ dico forte p̃p materiam cęli, est in potẽtia contradictionis respectu illarũ, quia ex. 9. Me. hoc est esse in potẽtia contradictionis, quia qđ sic est in potẽtia passiua non magis determiat vnum cõtradictoriorũ q̃ aliud, sed materia p̃ia est huĩoi ad oẽs formas. ex quo non est q̃d nec quale. 7. Me. ergo respectu ipsarũ est in potẽtia cõtradictionis. ergo materia non determinat sibi necessario q̃titatẽ. Itẽ aut q̃titas est formalr contenta

tenta in potētia materię & reducibilis in ipsam aut non: si non. ergo non est forma materialis. qa non educit̃ nec reducitur in potētia materię, vt patet de aīa intellectiua, si sic: igit̃ est gn̄abilis & corruptibilis. Sed quid s̃m veritatem dicemus fuisse de intentione Cō. Dico ꝙ intentio eius non fuit ꝙ eadē dimensio nūero maneat in genito & in corrupto: licet eadem s̃m spēm maneat. Qđ patet ex tribus auctoritatibus in de suba orbis: prima dicit quia oīs forma subalis habet ꝓpriam q̈titatem terminatam: quia oīum natura constantiū &c. ideo dimensiones terminatæ non existūt in hoc subo. s. nisi postq̈ forma substantialis existit in eo: ex his patet ꝙ q̈titas non perficit materiā nisi mediāte forma subali. ergo forma subali corrupta q̈titas corrūpitur. Scd̃a auctoritas: quia qn̄ ex aere fit ignis, caliditas ignis agit in aerē: & cum venerit ad maximā q̈titatem materia aeris expoliatur forma subali & accn̄ali & dimensionibus ꝓprijs: & recipit B formā ignis, & quantitatē ipsam cōsequentē. Alia auctoritas est, ꝙ tres dimēsiones nunq̈ separant̃ a materia nisi sicut accn̄tia cōia vt qualitates sensibiles: & ponit exēplum: vt sicut dyaphanitas in aere & in aqua, sed certū est ꝙ dyaphanitas aeris vel aq̄ non manet ipsis corruptis: q a consequunt̃ formas subales eorū. ergo &c. Notandū ꝙ ipsa dyaphaneitas & oīs qualitas simbola corrūpi non dr̃ sicut qualitates non simbolæ, non qa eadē numero maneāt, sed quia non a cōtrario, sed a subo corrūpuntur: & sic per accn̄s corrūpitur magis q̈ qualitas non symbola. Alia est auctoritas Aui. 2. Meta. 2. ca. vbi dicit ꝙ qn̄ cera aliter & aliter figurat̃: vel qn̄ ex denso fit rarū priores q̈titates corrūpuntur & aliæ numero gn̄ant̃ Sed huic auctoritati nō est adherēdū nimis: qa durū est dicere ꝙ aqua q̄ rarefit vel ponit̃ in alio & in alio vase aliter & aliter figurato ꝑdat q̈titatē & de nouo acq̈rat aliā.

Ad rōnes Auerrois.

AD rationes, ad primā Com. cum dr̃: corpus non C pōt fieri ex non corpe. Responsio ꝙ ista propositio dupl̃r potest intelligi. Vno modo ꝙ illud ex quo fit corp' debet habere aliq̈ dimensionē & esse q̈tū. Alio mō ꝙ illud ex quo fit corpus de se sit corpus: & nō sit de se non corpus. primo mō intelligēdo vera est ꝓpositio: quia materiam ex qua fit corpus in instanti gn̄ationis, necessario oportet esse quantā: licet non q̈titate præcedente sed sequēte: quia in illo instāti habet formā substantialē & consequenter ipsam q̈titatem formā sequentem: secundo mō intelligendo dico ꝙ ꝓpositio est falsa, quod patet duplici rōne. prima ratio est oē recipiens debet esse denudatū a spē & genere recepti. Com. 3. de aīa com. 4. sed materia est recipiens formā substātialem & quātitatem. ergo de se denudat̃ ab istis. Secunda ratio est, quia illud quod gn̄atur vt sic non est in loco: & per cōsequens non est q̈tum: materia aūt gn̄atur, inquantum D est subm gn̄ationis: ergo non est quanta de se. ergo &c.

Dico igitur ad formā argumenti: ꝙ corpus fit ex corpore, verum est per accn̄s: quia illud ex quo fit est q̈tum per accidēs quia per quantitatē: tn̄ ꝙ corpus fiat ex per se corpore, falsum est: vt patuit. Ad auctoritatē cum dicitur. Et quum inuenit &c. dico ꝙ illud quod hr̃ per auctoritatem verū est: nam genitū & corruptibilē cōicant in eisdē dimēsionibus non terminatis: eisdem. s. spē non numero: & materia nunq̈ denudatur a dimensionibus interminatis: quia nunq̈ est sine dimensione licet sit sine hac vel illa: sicut etiā materia nunq̈ denudatur a formis substantialibus: licet denudet̃ ab hac vel illa: vnde bene sequitur ꝙ si materia, in instanti gn̄ationis vel tpe habito ipsi instanti esset sine aliqua dimensione ꝙ corpus fieret ex non corpore, tn̄ nunq̈ materia est sine dimensione. Ad secundum cum arguitur, oīs forma &c. Dico ꝙ illud argumentū non concludit: quia per idem probabimus ꝙ quantitas non corrūpatur: quia sic corrumperetur. ergo vel a subiecto vel a contrario. non a contrario: quia non habet. nec a subo: quia tunc ex corruptione, s. formæ subalis nihil quantitatis remaneret.

Præterea sicut q̈titas interminata de se sequitur compositum rōne materiæ: ita q̈titas terminata. igitur sicut si quātitas interminata non dr̃ corrumpi, ita nec quantitas terminata eadē rōne, s. quia materia non corrūpitur.

Dico igitur ad argumentū, ꝙ q̈titas corrumpit̃ rōne subiecti: quia, s. cōpositū quod est eius subm corrumpit̃.

Dices tu, non corrūpitur quia sequitur cōpositū rōne materiæ: qualitas vero rōne formæ: & ideo corrupto cōposito qualitas: & non q̈titas corrūpetur. Respondeo ꝙ hoc dictū. s. ꝙ q̈titas sequitur cōpositū rōne materiæ non inuenitur a Pho: nec a Com. sed oppositū, vt in superiori qōne determinatum fuit: tn̄ si volum' consolari sic dicētes, dicemus ꝙ ideo dr̃ q̈titatem sequi compositū rōne materiæ: qualitatē vero rōne formæ: qa q̈titas cum materia in duob' conuenit: in quibus qualitas cum materia prima non cōuenit, sil̃r qualitas in duobus cōuenit cum forma subali: in quibus q̈titas non cōuenit cum ea: nā sicut materia non est actiua sic nec q̈titas: & sicut materia inter entia est impfectissima inq̈tum non habet aliquē actum: ita ēt q̈titas quę est impfectior qualitate ideo magis cū materia cōuenit q̈ qualitas: qualitas āt est pfectior & actiuior: ideo magis cōuenit cū forma q̈ q̈titas: iō qua rōne qualitas sequitur cōpositū rōne formę, eadē rōne q̈titas insequitur cōpositū rōne materię.

AD rationes sequentiū Aue. ad primā cum dr̃ aut tota &c. dico ꝙ tota quātitas inducit̃ in tota materia: & pars in parte: & cum dr̃. ergo materia quæ fuit ipsius aeris habebit partem & partē. Dico aut tu loqueris de partibus materiæ s̃m illud quod sunt: & sic concedo quod dicitur: tn̄ & non sequit̃ ꝙ ante q̈titatem sit q̈titas: qa illas partes non habet per q̈titatem s̃m ꝙ particulares & extrinsecę: & tales partes non præcedūt q̈titatem, immo sunt tales per quantitatē: nec in eis q̈titas recipitur: sed tm̄ in partibus materię præcedētis: quare &c. Ad secundū cum dr̃, si tota q̈titas: respondeo ꝙ illud argm̄ non concludit. Nā arguo sic, in eodē instanti in quo corpus Christi fuit organizatum fuit & aīatum, tunc sic in illo instanti in quo aīa infunditur: aut infunditur in corpore viuo: aut non: non secundo mō quia in eodem instanti idē corpus esset viuum & non viuū: quod est impl̃e, nec in viuo quia cū corpus non viuat nisi per aīam: tūc anteq̈ reciperet aīam haberet aīam: & sic ante aīam esset anima: similiter lumē est actus corporis lucidi: aut ergo lucidum est lucidū ante receptionē luminis & ante lumē, aut non: si non: igitur non lucidū, esset lucidū quod implicat. Si sic: cum dyaphanum nō luceat nisi per lumē: anteq̈ reciperet lumen hēret lumen. quæ argumenta non cōcludūt: & tn̄ consil̃r procedūt. Dico ergo ad ipsum: ꝙ tota quātitas de nouo educitur de potētia materiæ: & de potētia materiæ diuisibili: non quidē diuisibili per q̈titatem pręcedentē: sed sequentem: sicut lumen est actus corpis lucidi: non quidē prius lucidi: vel sine lumine lucidi: sed per lumen sequens lucidi, ita in proposito: quantitas est alicuius materiæ quantæ: non quidē de se quantæ sed per quantitatem q̈ habebit. Ad aliud cum dr̃: ꝙ si tota q̈titas corrumperetur &c. dicitur ꝙ non sequitur: quia in eodem instanti tpis in quo

ignis

ignis eſt primo genitus tñ quantũ eius quantitas ſuper excedit q̃titatem aeris ex qua generatur tñ corrumpitur de igne: & ſic non oportet ꝙ aliquod corpus moueatur in inſtanti. Vel dicendũ ꝙ in illo inſtāti in quo ignis eſt primo genitus non occupat maiorẽ locum q̃ aer ex quo genitus eſt ſed ſtatim poſtea in tpe habito vel immediate ſe habente: exẽpli gratia: ponatur ignis in furno & claudatur: primo ignis corrũpet totum aerẽ replentem totum furnũ: & certum eſt ꝙ non occupat maiorem locum quã aer occuparet: ſed aperto furno ſubito maiorẽ occupat: & ſic nõ ſequitur ꝙ motus ſit in inſtanti. Poſſet aũt dicta ratio de motu locali in inſtāti formari: ſi quantitas ignis de nouo inducitur & tota quantitas aeris corrũpitur: certum eſt ꝙ tota inducitur in inſtanti in quo generatur ignis, vel per augmentum vel per alterationem. ſiue ſic vel ſic, ſequitur ꝙ motus eſt in inſtāti.

Reſpondeo ad hanc formã ꝙ totum inducitur in inſtanti gñationis ignis non per motum aliquem: ſed per mutationem: ideo motus non eſt in inſtāti: agens. n. non primo attingit vnã partem materiæ: & poſtea aliã: ſed totam ſimul potentiã materię: ideo in inſtāti producit. Vnde ſciendum ꝙ ſi ſigillũ in vno inſtanti imprimeret figurã in ceram: ita ꝙ totã ceram ſimul attingat non per motũ: ſed per mutationẽ in eã ageret: ſic in preſenti maxime cum q̃titas ſit quædã impreſsio in ſuba ab agente.

F

Ad Quartum cum dicitur: oĩs motus &c. dico ꝙ duplex eſt motus: vnus corruptiuus: alius acquiſitiuus: de acquiſitiuo vera eſt maior: quia per talem motũ eſt proceſſus ab imperfecto ad perfectũ: ſed de motu corruptiuo non eſt vera: quia ille ꝓcedit ab eſſe ad non eſſe: ideo talis motus non habet terminũ ſibi intrinſecũ: quia non eſt dare vltimum non eſſe formæ prioris: ſed bene primum ſequẽtis. 8. Phy. iſte aũt motus rarefactionis q̃n ex aere fit ignis eſt ſolum motus corruptiuus: ideo &c. Ad quintum cum dr̃ repugnat quantitati &c. dicendum ꝙ antecedẽs eſt falſum: quia ſi ſibi repugnaret totaliter produci, per nullam potentiam poſſet produci: quod falſum eſt: quia deus producendo cęlum produxit totã quantitatẽ cœli ſimul cum cœlo: ſimĩr producere poſſet tota die multas quantitates eſſe totaliter. Sciendum tñ ꝙ quantitas dupliciter acquiritur per motum. Vno mõ per motum ꝓprium terminatum ad ipſam: & ſic bene verum eſt ꝙ quantitati repugnat totaliter acquiri per talẽ motum. Alio modo per motũ terminatũ ad formam ſubalem: & per talem motum põt totaliter induci: & inducit̃ in generatione ignis ex aere. Ad ſextum cum dr̃. Si vinum &c. Reſpondeo ꝙ ſi in vino ſunt plures formæ ſubſtantiales acetum non de nouo replet dolium quia eadẽ quãtitas manet in aceto quæ fuit in vino. quia manet forma ſubſtantialis: ratione cuius quantitas vini erat in vino: ſi tñ non ſunt plures: dicendum ꝙ dolium tunc de nouo implet̃ & noua quantitas aduenit. Ad ſeptimum cum dr̃. Si vnum dolium mutaretur: dicẽdum ꝙ nullo modo locus idem numero maneret, eſt tñ idem ſpecie. quęras quid per hoc intelligit̃ in ſecundo ſententiarum, q̃ne, Vtrum angelus ſit in loco. Ad confirmationem cum dr̃. Termini motus inter quos per ſe eſt ipſe motus &c. dico ꝙ differunt aliquo illorũ modorum: q̃a aliter natura fruſtra ageret: ſed in ꝓpoſito q̃n. ſ. doliũ vnũ mutaretur in aliud eiuſdem quãtitatis: vel vinum in acetum non eſt ꝓprie terminus illius tranſmutationis: ſed mutatio eſt per ſe inter ſubſtantiã illius dolij: vel inter ſubſtantiã vini & aceti. Ad confirmationẽ cum dr̃. iſta accidentia aut corrumpuntur in tpe aut in inſtāti, dico

E

ꝙ in inſtāti: quia in eodem in quo corrumpitur aer: & cum dr̃ ꝙ ſicut acquiruntur &c. dicendum ꝙ q̃n aliqua acquiruntur per tranſmutationẽ tunc ſicut acquiruntur per motum ita corrũpuntur per motum: ſed in ꝓpoſito ipſa q̃titas terminata non per ſe acquiritur per motum: ſed per accñs per mutationẽ: quia in inſtāti illo in quo eius ſubiectum gñatur. ergo nõ corrũpitur per motum.

AD argm̃ principale cum dr̃. In generato & corrupto &c. dr̃ ꝙ vel in illo qui habuit cicatrices eſt tñ vna forma: & ſic eſt dicẽdũ ꝙ non ſunt eędẽ cicatrices numero in mortuo & in viuo vel ſunt plures: & tũc eſt dicendũ ꝙ ideo q̃titas non corrumpit̃: q̃a manet illa forma quæ eſt ſubiectum imediatũ eius &c.

Queſtio incerti Auctoris.

An interminatæ dimenſiones formam ſubſtantialem in materia præcedant.

VTrum dimenſiones interminatæ præcedant formã ſubſtantialem in materia. Et arguitur ꝙ non: quia ſuba prior eſt accñte cognitione, diffinitiõe, & tpe. 7. Met. Sed oẽs dimenſiones ſiue terminatæ ſiue interminatæ ſunt accidentia. ergo &c. Item materia cum forma cauſa eſt oĩum accñtium quæ fiunt in ea. 1. Phy. Cum igit̃ cauſa ſit prior cãto: ſequitur formam ſubſtantialẽ præcedere dimẽſiones. Item dato oppoſito ſequitur diffinitiones ſubſtãtiarum eſſe p additamenta: cõſequẽs eſt falſum: ergo &c. cõſequentia ꝓbatur: quia diffinitio principaliter ſumitur a forma: & quicquid cadit in diffinitione: ſiue ſit materia, ſiue ſit qđcunq; aliud, cadit ſub rõne formæ: tunc arguit̃ ſic. Quod prius eſt forma cadit in diffinitione ſubſtantiæ: ſed dimẽſiones interminatæ ſunt priores forma ſubſtantiali per ſe. ergo ponendæ ſunt in diffinitione ſubſtantiæ. Conſtat aut cum ſint accidentia ꝙ ſunt poſt naturam ſubſtãtiæ. ergo in diffinitione ſubſtantiæ ponitur aliquod quod non eſt de eſſentia ſubſtantiæ, talis autem eſt per additamentũ. igitur &c. Item materia eſt proprium ſubiectum generationis: tale autem oportet manere: ꝙ non videtur habere eſſe niſi per formam ſubſtantialem. ergo &c.

G

OPPOSITVM dicit Com. in de Subſtãtia orbis.

HAnc aũt quæſtionem tractat Cõm. ibidẽ: & ibi ponit opinionem Auic. qui dixit formã ſubſtantialẽ primo recipi in materia prima. Ex qua poſitione Cõm. deducit Auic. ad tria inconuenientia. primum eſt, ꝙ forma quælibet eſſet impartibilis per ſe & per accidens, ita ꝙ tota in toto & tota &c. ſm̃ incõueniens, ꝙ tale compoſitum eſſet immobile. tertium, ꝙ materia non poſſet recipere niſi vnicam formã tanq̃ ſibi ꝓpriam, nec plures ſimul vel ſucceſsiue. Et ꝓ euidẽtia illorum qualiter ſequantur, ſit iſta ſuppoſitio, ꝙ q̃n aliquod recipitur in alio mediante quodam alio, illud, quod recipit̃, recipit̃ ſm̃ naturã illius, quo mediãte recipitur, vt patet de albedine quæ de ſe eſt indiuiſibilis, tñ quia mediãte ſuperficie, quæ eſt diuiſibilis recipit̃, ideo ipſa diuiditur, ita, ꝙ omne impartibile ſi recipit̃ in aliquo mediãte aliquo partibili partibiliter recipit̃. ſi ergo eſſet motus cõuerſus fieret econuerſo: cũ igitur materia de ſe ſit impartibilis, nec habeat partem, immo, cum ſit pura potẽtia nullũ etiã habens actum vel diſtinctã quãtitatẽ: nec eſt illud quod per ſe diuidit̃: ſimiliter forma ſubſtantialis per ſe eſt indiuiſibilis. Si igit̃ mediante forma ſubſtãtiali reciperetur quantitas in materia: indiuiſibiliter reciperetur: & ita illud cõpoſitum eſſe indiuiſibile: ex

H

le: ex quo illa forma non diuideret diuiſione materię q̃ oĩno eſt impartibilis: ex quo patet primum ſi aduertatur.

Item ex iſta ſuppoſitione ſequitur ſm, ſ. ꝙ tale compoſitum eſſet immobile: quoniam mobile eſt diuiſibile. Et ſimiliter ſequitur tertium: ꝙ in materia non eſſet niſi vnica forma ſimul & ſucceſsiue: quia vt dicit Com. 2. Met. naturalis appetitus non eſt fruſtra vel ocioſus: materia aũt naturaliter appetit formã: vel quam poſsibile eſt habere: vel q̃ nõ habet. Si ſcd'o mõ iſte appetitus eſſet ocioſus, ſucceſsiua aũt pluralitas formarũ non eſt ſine motu: tale aũt compoſitũ moueri non poſſet: quia cum ſit indiuiſibile non poſſet partim eſſe in termino a quo: & partim in termino ad quem, ergo nõ apparet plures. Item in oĩbus habẽtibus materiam: materia eſt vna numero: eo ꝙ nõ habet per quod differat, ergo tota materia non habebit vt appetat niſi hãc vnicam formã numero: cum igitur hæc ſint incõuenientia: ideo illa fugata relinquuntur: ſed nunc dicetur qualiter ponemus iſtas dimenſiones interminatas: aut realiter, aut ſecundum rationem.

B

Pro ſolutione eſt notandũ, ꝙ materia de ſe eſt ſolum pura potentia: nec habet aliquem actum de ſe: & ideo ꝙ materia ſit multa vel pauca hoc non habet a ſe, ſed a q̃titate: vnde oportet ꝙ in gñatione ignis ex aere vel econuerſo, nihil vtrobiq; deperdatur de materia, ſed præciſe tãtum ſit ſub vtroq; termino, non tñ occupat tñ locum, quia generans quantum dat de forma, tantum dat & de loco, ſed oportet ꝙ tantum præciſe ſit de materia in generato, quantum in corrupto & econuerſo, ſicut dicitur in de gñatione, ꝙ ex vno pugillo aquæ fiunt decem pugilli aeris, hæc autem raritas materiæ non eſt a forma aeris: quia ſic corrupto aere non maneret tãta materia: qđ eſt falſum &c. & per hoc patet, ꝙ maior raritas eſt prior forma aeris, quare non corrũpitur ad corruptionẽ aquę: & ſic intelligendum eſt in materia dimenſiones interminatas præcedere formam ſubſtantialem.

C

Sed pro ſolutione argumẽtorum ſciendum duo. Primum ꝙ dimẽſiones interminatę pcedunt formã in materia ſm eſſentiã non ſm eſſe, ſecundum ꝙ præcedunt illã modo accidentali non eſſentiali. Primũ patet: quia accidentia non ſunt entia niſi per attributionẽ ad ſubiectum: ita ꝙ ſicut entitas accidẽtium eſt ab entitate ſubſtantiæ: ita eſſe accidentium ab eſſe ſubſtantiæ & ſubiecti: ideo dicimus omnia accidentia eſſe eadem numero, licet per accidens propter variũ eſſe ſubiecti vel ſuppoſiti: ſicut igitur per generationẽ & corruptionem variatur ſubſtantia: ſic & accidentia ſm eſſe: & ſicut materia manet ſub vtroq; termino, variatur tamen ſm eſſe quod acquirit ſub diuerſis formis: ſic dimenſiones interminatæ omnino ſimiliter manent, ſicut materia in qua fundãtur: & ſic ſm eſſe non præcedunt formam ſubſtantialem in materia. Secundũ patet: quia vt dictum eſt tota neceſsitas ponendi dimenſiones interminatas præcedere formã eſt: vt det ei eſſe partibile & tranſmutabile: hæc autem omnia accidunt formis, quę formę de ſe ſunt impartibiles & intranſmutabiles, vnde accidentaliter & non eſſentialiter dimenſiones præcedunt formã in materia, quia non præcedunt niſi in generari & corrũpi: quæ non eſſentialiter per ſe ſed per accidens competunt formæ: & per hoc patet reſponſio ad argumenta.

D

Dimenſiones ſunt in materia, & ſunt interminatæ.

Secundo dubitatur quõ dimẽſiones interminatę præcedunt formã. Reſpondeo ꝙ eſt inuenire duo genera dimenſionũ interminatarũ. Ad cuius euidentiã duo videbimus. Primo ꝙ in materia ſunt dimenſiones. Secundo ꝙ iſtæ ſint interminatæ. Primum oſtenditur: quia ꝙ

A

vnus pugillus terræ ſit dẽſior vno pugillo aquæ non eſt ex hoc ꝙ terra ſit poroſior aqua. Nam ignis qui minime poroſus eſt, eſt rariſsimus: nec ex hoc, ꝙ partes terræ propinquius iaceant q̃ ipſius aquæ immo æqualiter cum ſint immediatæ: & vtrunq; ſit continuum, ſed ideo qa in pugillo terræ plus eſt de materia q̃ in pugillo aquę & propter hanc conuenientiam in aliquo cõmuni dixit Ariſt. 2. de Genera. contra Empe. elementa eſſe comparabilia. Ex hoc patet ꝙ in materia eſt inuenire multum & parũ: ſed hoc eſt per quantitatem, ſm quam aliquod dicitur æquale vel inæquale, quæ licet ſint in prædicamento relationis, fundantur tñ in quãtitate. ſimiliter de multo & pauco: quare, cum ſit de ſe penitus in potentia, non habet ꝙ ſit multa vel pauca, niſi per q̃titatem, hæc aũt quantitas eſt in materia, ante oẽm formam, quod ſic probatur. Nam non eſt alia ratio quare ex grano milij, non põt fieri mõs nullo addito & ſine rarefactione, niſi quia plus de materia eſt in monte q̃ in milio: ſi igitur natura poſſet ſuper multum & paucum de materia, ita ꝙ poſſet facere de pauca materia multum: tunc etiã poſſet facere de grano milij montẽ faciendo de pauca materia milij multum: & ideo ſine rarefactione: ſed ꝙ de minori fiat maius nullo addito vel rarefacto, vel nullo dempto vel condenſato, eſt oĩno contra rõnem augmenti & decremẽti. ergo natura non põt ſuper multum, & paucum, immo actio naturæ ſolũ conſiſtit ad formas ſubſtantiales, quas põt ſucceſsiue in materia inducere & ab eadem remouere: & in hoc etiã natura differt ab arte. quia ars ſolum põt tranſmutare ſubiectũ quantum ad formas accidentales, non quantum ad formas ſubſtantiales vel accidentales, ſimiliter vltra. ergo ad formas accidentales non extenditur eius actio. ex quibus ſequitur, ꝙ quantitas, in qua fundatur multum & paucum materię, non eſt de accidentibus formam ſubſtantialẽ in materia conſequentibus, & conſequenter iſta quantitas eſt ante oẽm formã ſubſtantialem in materia. Secundum oſtẽditur, ꝙ ex eo dicitur quãtitas interminata, quia indeterminatum locũ occupat, multum aũt & parum in materia ſunt illa per quæ põt occupari locus: non aũt occupat locum determinatum in actu: quia eadem multitudo materiæ aliqñ occupat maiorẽ locum: aliqñ minorem. vt in vno pugillo terræ vt cum ex vno pugillo terræ fiunt decem aeris & pro tanto dicitur dimenſio indeterminata. Sic igitur habemus vnum genus dimenſionũ indeterminatarum, quod non videtur venari Com. in de Subſtantia Orbis. Nunc videndum eſt ſm genus, quod Com. magis inquirit. Nam vnumquodq; inquantum corpus, & eſt corpus & eſt tale corpus; vt ignis eſt corpus, & eſt tale corpus. ſ. ignis. Si igitur ex aere generatur ignis & econuerſo aer corrũpitur, quia hoc tale corpus corrumpitur: ſed non corpus ſimpliciter corrumpitur: ſimiliter de igne corrupto dicatur corpus. ergo ſm hanc opini. prius eſt hoc, vel tali corpore. & quia corpus conſequitur dimenſiones. ergo corpus ſimpliciter cõſequitur dimenſiones ſimpliciter, & hoc corpus has dimenſiones: & ſicut corpus ſimpliciter prius eſt hoc corpore, ita dimenſiones ſimpliciter his dimenſionibus & dimenſiones ſimpliciter ſunt interminatæ, quia non correſpõdet eis locus determinatus: ſed locus ſimpliciter, qa corpus vt corpus eſt in loco: non autem in hoc loco: hoc autem corpus eſt in hoc loco determinato, nam generans quantum dat igni vel aeri de forma ſpecifica, tãtum dat ei de loco indeterminato. Sic igitur habemus duo genera dimenſionum interminatarum præcedẽtium formam in materia.

Prima di- mésionum differentia formam in materia di- uersimodæ præceden- tium.

materia. Differunt autem hæ dimẽsiones in hoc, quia primum genus dimensionum præcedit omnẽ formam substantialem in materia tam gñalem quam specificam: quia omnis forma in materia recepta oportet q partibiliter recipiatur: hæc autem vt patuit non potest esse nisi dimensiones interminatæ præcedentes oẽs formas tam generales quàm speciales Secundum autem genus non vniuersaliter præcedit omnes formas substantiales quia non formam corporis simpliciter: immo sequuntur: sed tantum formam specificatam, huius corporis ignis vel aeris. Secunda differentia inter has est: quia primum genus harum fundatur in materia simpliciter vt in subiecto: secũdario in composito ex materia & forma: non enim præcedit corpus simpliciter, sed corpus tale. Tertia est: q primum genus dimensionũ præcedit formam substantialem Secundum vero non nisi secundum modum considerandi, Nam in vno composito non est nisi vna forma, & illa est specifica, si. n. in vno composito essent plures: cũ quælibet illarũ det esse simpliciter idem compositum non esset per se vnum: & quælibet ingrederetur diffinitionem eius: & sic diffinitio non esset per se vna, contra Philosophum. vij. Meta. Si igitur ex aere generetur ignis nulla substantialis forma essentialiter remanet in igne quæ fuit in aere; conceptui. n. generis non respondet aliqua vna ypostasis vnius naturæ realis: quia intellectus generis ex parua similitudine collectus est: vt dicit Themistius. 1. de Anima: & Com. 2. Meta. manet igitur corpus in trãsmutatione aeris in ignem: quod prius. s. vt genus, quod realiter non differt a suis speciebus, sed solum ratione & modo considerandi: quia considerans ignem & aerem vtrobiq; inquantũ corpus non corrũpitur nisi aliquod in quo hęc duo differunt sic considerata: & corpus sic consideratum est prius s'm rationem tñ. Similiter dimensiones simpliciter quæ ipsum consequuntur sunt his dimensionibus priores: non essentialiter, sed ratione. Quarta differentia est inter dimẽsiones interminatas & terminatas: q solum ratione adinuicem differunt sicut dimensio a dimensione. s. s'm rationem magis abstracti & minus: qa sicut a particulari realiter non differũt nisi ratione sicut interminata & terminata dimẽsio: & sicut terminata dimensio est illa qua terminatus locus occupatur: ita indeterminata qua indeter E minatus locus occupatur. Sed primum genus dimensionum a secundo realiter differt: quia materia eiusdem est multitudinis & paucitatis sub vno pugillo terræ & aquę factæ ex illo, terminatæ autem dimensiones maiorem locum determinatum occupant sub aqua: q̃ terra. Cum igitur in transmutatione pugilli terræ in quatuor aquæ dimensio interminata eadẽ manet quia vtrobiq; eadem multitudo materiæ, non aũt manet eadem terminata dimensio: quia non idem terminus ęqualis manet, patet q primum genus dimẽsionis interminatæ realiter differt à terminata. Ex his sequitur quinta differentia quę est: q primum genus dimẽsionis interminatæ comparatur ad s'm genus interminatæ sicut materia ad formam. Secundum etiã genus ad terminatas: sicut forma confusa: ac magis abstracta ad formã particularem. Ex quo sequit̃ q sicut materia quæ realiter & essentialiter differt F à forma, terminatur tñ per formam, sic primum genus dimensionis interminatę realiter diuersum a terminatis terminatur per dimẽsiones terminatas: & consequenter natum ad primum genus terminari successiue per omnes dimensiones terminatas: & quia vna forma substantialis adueniens materiæ non inducit nisi vnam dimensionem talem quæ ipsam consequitur: & similiter alia aliam & sic de alijs: hinc est q vna forma substantiali recepta in materia non est terminatus appetitus materiæ, sed respicit ad aliam formam substantialem ad quã consequuntur aliæ dimensiones terminatæ per quas dimensiones interminatæ præcedentes formã in materia aptæ natæ sunt terminari. Non est autem sic de materia cœli: quæ licet absolute sit eadem cum materia inferiorum indistincte, quod est per priuationem differentiæ, quia tunc haberent istæ materiæ per quod different, multum tamen & paucum in materia corporali est alterius ratio G nis à multo & pauco in materia cœlesti; quod patet, quia multum de materia in corporalibus facit dẽsum parum facit rarum, in incorporalibus vero parum facit transparẽtiam: multum spissitudinem & luminositatem; secundum q dicimus q stella est densior pars sui orbis: licet igitur materia per indifferẽtiam sit vna in his & in illis, non oportet corpora cœlestia corruptibilia esse sicut inferiora propter appetitum ad diuersas formas quas nata est habere materia & non habet: causa iam dicta est,

Quæstionum Ioannis Ianduni super libros Aristotelis de Cælo & Mundo, & Expositionis, ac Quæstionum eiusdẽ super Auerrois Sermonẽ de Substantia Orbis nuper additum, finis.

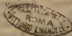
SERIES CHARTARVM.

* aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm. Omnes sunt Terniones.

VENETIIS,

Apud Hieronymum Scotum,

M D L X I I I I.

L. GOTTSCHER
1971